This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by

Hawaii State Archives

NA KANAWAI KARAIMA

O KO

HAWAII PAE AINA,

1897.

I HOULUULUIA MAI KE KANAWAI HOOPAI KARAIMA MAI O 1859
AME NA
KANAWAI O NA KAU AHAOLELO MAI 1870 A 1896.

Hoopukaia mamuli o ke Kauoha Aupuni.

HONOLULU:
PAIIA E KA HAWAIIAN GAZETTE,
1897.

OLELO HOAKAKA A KA MEA HOOHUIHUI KANAWAI.

(Unuhiia mai ka Olelo Beritania mai.)

O ke Kanawai Karaima laulaha loa no Ko Hawaii Pae Aina, oia no ke Kanawai Hoopai Karaima o 1869, i hoomanaia ai e ka "Hooloii Kanawai" o 1870, Mokuna I.

O na Kanawai Karaima i hooholoia mai 1870 mai a 1882, ua hookomoia iloko o na Kanawai Hoohuihuiia (houluuluia) o 1884. Eia hoi maloko o keia buke na Kanawai Karaima apau, e mana nei i keia wa, me ke komo pu ana hoi o na Kanawai o 1896, me na kuhikuhi i na Olelo Hooholo a ka Aha Kiekie, i komo iloko o na Buke Olelo Hooholo mai ka I. a ka X.

Mamuli o ka lehulehu loa o na kuhikuhi maloko o na Olelo Hooholo Aha Kiekie, no ke Kanawai Hoopai Karaima o 1869, ma o na mokuna la, ua manaoia he mea maikai ole ka hooloii ana i ke kulana o na mokuna, i mea e loaa maikai ai ke ka'i lalani like ana o ke hoonohonoho olelo ana. Nolaila, eia no maloko nei o keia Kanawai Karaima na Kanawai apau o loko o ke Kanawai Hoopai Karaima kahiko, i mau ko lakou mana, malalo no o na mokuna kahiko. O ka Mokuna 53 ame na Mokuna 93 a 101, he mau mokuna hou ia.

O ke ano nui o ka hana i lawelaweia, ua like no ia me ka mea i hoikeia ma ka Olelo Hoakaka i Na Kanawai Kivila o 1897, i hoolaha pu ia me keia Kanawai.

SIDNEY MILLER BALLOU.

PAPA KUHIKUHI NUI.

KUMUKANAWAI.

AOAO

Kumukanawai o ka Repubalika..... 1

NA KANAWAI HOOPAI KARAIMA.

Pauku Hooholo a Hoomana i ke Kanawai..... 55
Mokuna 1—Na Wehewehe Ano..... 56
" 2—Na Olelo pili i O ia Nei..... 58
" 3—Mana Hookolokolo 60
" 4—No na Kanaka Kupono i ka Hoopaiia ame ka Hoopai ole ia..... 61
" 5—Na Mua ame na Kokua Hana Hewa..... 63
" 6—Kipi 64
" 7—No ka Pepehi Kanaka ame ka Lawe Ola.... 67
" 8—No ka Pepehi Lua..... 70
" 9—No ka Hakaka..... 72
" 10—No ka Lawe wale i ke Kino o Kekahi—Ka Hoopaahao Pono ole ame ka Aihue i ke Keiki 76
" 11—Pue Wahine—Hoowalewale e Moekolohe—Mahuka no ka Moekolohe..... 78
" 12—No ke Umi Keiki—Ka Huna i ka Hanau ana o ke Keiki..... 80
" 13—Ka Mare Lehulehu—Ka Moekolohe—Hookamakama—Moe Pio—Moe Naha—Moe Aikane 81
" 14—No ka Wawahi Hale..... 86
" 15—No ka Powa..... 88
" 16—No ka Aihue..... 90

AOAO
Mokuna 17—Kue ana i na Kanawai o ka Oihana Leta.... 93
" 18—Aihue i ka Waiwai i Haawiia e Malama.... 99
" 19—No ka Imi Waiwai ma ka Hoopilikia aku.. 101
" 20—No ka Lawe ana i ka Waiwai Aihue..... 103
" 21—No ka Imi Loaa ma ka Hoopunipuni..... 105
" 22—No ke Puhihale..... 109
" 23—Na na Hana Ino..... 112
" 24—No ka Hoeha i na Holoholona..... 114
" 25—No ke Kuni Kolohe i na Holoholona..... 118
" 26—No ka Holo Nui me ke Akahele ole..... 119
" 27—No ka Hoohiki Wahahee..... 122
" 28—No ka Ohumu Ino..... 123
" 29—No ka Hookapae ana i ka Hooponopono ma ke Kanawai 126
" 30—No ke Apuka..... 134
" 31—No ke Dala Hoopunipuni..... 139
" 32—No ka Laibila..... 143
" 33—No ka Hakaka..... 146
" 34—No ka Ona—Hoohiki Ino—Kuamuamu.... 147
" 35—No ka Hoohaunaele ana i ka La Sabati..... 149
" 36—No na Mea Ino Wale..... 152
" 37—No ka Poe Aea ame ka Poe Haukae..... 165
" 38—No na Anaina Hoohaunaele ame na Aha Kue i ke Kanawai..... 167
" 39—No ka Piliwaiwai..... 171
" 40—No ka Po..... 176
" 41—No na Waiona..... 178
" 42—No ka Malama i na Hale ano Ino..... 204
" 43—No na Ofeni i hanaia ma ka Moana a Maluna o na Wai..... 205
" 44—No ka Hoomaka—Hoowalewale a Hookonokono e Hana Hewa..... 210
" 45—Na Poe Kokua Hewa Mahope o ka Hana Hewa ana 212
" 46—No ka Hoohewaia Mamua ame ka Hookuu ana 213
" 47—No ke Kinai ana i ka Hewa..... 215

AOAO

Mokuna 48—No na Palapala Huli..... 218
" 49—No ka Hopu ana..... 222
" 50—No ka Bela..... 224
" 51—No na Uku ame na Koina..... 230
" 52—Mana Hookolokolo Karaima..... 233
" 53—Ka Lawelawe ana i na Hoopii Karaima..... 239
" 54—Ka Lawe ana i na Mea Pepehi Kanaka..... 272
" 55—No na Laikini..... 273
" 56—Haalele Kane a Wahine paha..... 316
" 57—E Hoopau ana i na Ino ame na Ma'i i Laha Mamuli o ka Hookamakama..... 318
" 58—No ka Ma'i Mawaena o na Hipa..... 321
" 59—Ke Ola o ka Lehulehu..... 323
" 60—Na Aha Niele Kumu Make..... 352
" 61—E Hoomalu ai i na Wahi Ilina Kupapau.... 356
" 62—E Kaohi ai i ka Laha ana o ka Ma'i Lepera.. 357
" 63—Ke Ahi ame na Hale i Hanaia ma ke ano Pale Ahi 368
" 64—Pauda 393
" 65—Na Makeke o ke Aupuni..... 395
" 66—Na Rula o na Awa Kumoku..... 399
" 67—Na Moku Okohola..... 403
" 68—Ke Ku ana mai, ame ka Hookomo ana mai, ame ka Holo ana aku o na Moku..... 406
" 69—Kokua ana i na Halemai o na Luina..... 427
" 70—Kue ana i na Kanawai Dute..... 428
" 71—Ka Hoolimalima ana ame ka Hookuu ana i na Luina 441
" 72—Ka poe Mahuka ame ka poe Kipi o luna o ka Moku 450
" 73—Ke Kakau Hoike ana i ka Moku..... 454
" 74—Na Palapala Ae Holo..... 455
" 75—Na Moku Ili 460
" 76—Ka Hoopai ana i na Poe Hewa ma ka Barratry 463
" 77—Na Hewa e Kue ana i na Keena Like ole o ke Aupuni 464
" 78—Na Haku ame na Kauwa..... 470

AOAO

Mokuna 79—Oihana Ao Palapala o ke Aupuni—E pili ana i na Makua me na Keiki..... 482
" 80—Na Alanui me na Alahaka..... 492
" 81—Hoopae ana i na Bipi ame ka Ho-a ana ma Honolulu 496
" 82—Na Halepaahao 498
" 83—Ke Komohewa o na Holoholona—Na Hao Kuni ame na Hoailona..... 499
" 84—Na Kai Lawaia..... 501
" 85—Na Manu ame na Holoholona..... 506
" 86—Koho Balota 512
" 87—Auhau 518
" 88—Na Laau Make..... 520
" 89—Na Mea ano Pahupahu..... 522
" 90—E Hoomaopopo ai i ke ano o na Kanawai ina ua Kue ka Olelo Beritania i ka Olelo Hawaii 530
" 91—No ka Hookolokolo ana i Kekahi mau Degere o ka Ofeni malalo o ka Palapala Hoopai Hookahi 531
" 92—Ka Mana Hoomalu o na Nupepa..... 532
" 93—Eemoku 535
" 94—Ahahui Malu 552
" 95—Oihana Mahiai 554
" 96—Na Hewa Hoalaala Kipi..... 560
" 97—Opiuma 564
" 98—Na Aha Hookolokolo Koa..... 567
" 99—Na Rula e pili ana i na Moku..... 573
" 100—Ke Kakau Kope ana o na Hui..... 586
" 101—Ka Hoomalu ana i na Holoholona..... 588

KUMUKANAWAI

O KA

REPUBALIKA O HAWAII.

NA PONO E PILI ANA I KE KINO A ME KA WAIWAI.

PAUKU 1.—NA PONO E PILI ANA I KE KANAKA.

MAHELE 1. Ua haawi mai ke Akua i na kanaka a pau he mau pono e pili paa loa ia lakou, iwaena o ia mau mea ke ola, ka noho lanakila ana, a me ke kuleana e imi aku a loaa a hoomalu i ka waiwai, a me ka imi ana i na mea e oluolu ai ka noho ana.

MAHELE 2. Ua lawelaweia ke Aupuni no ka pomaikai o na mea a pau, a aole no ka waiwai, hanohano a i ole ia pomaikai o kekahi kanaka hookahi, ohana a lahuikanaka paha.

MAHELE 3. Ua hiki no nae hoi i ka Ahaolelo ke hana i kanawai no ka hooponopono ana, kakauinoa ana, hoomalu ana, a hoomaopopo ana i na kanaka apau a i kekahi papa a lahui paha, a ua hiki no hoi ma ke kanawai e hoohaiki a kaupalena i ka manawa e noho ai a me ka hana a oihana paha o na kanaka a pau, a i ole ia kekahi papa a lahui paha e komo mai ana iloko o ka Repubalika.

PAUKU 2.—LANAKILA O KA HOOMANA ANA I KE AKUA.

Ua hiki i na kanaka a pau e hoomana aku i ke Akua e like me ko lakou manao iho; aka, aole e hooliloia keia pono i mea e aponoia ai na hana launa hewa o ke kane me ka wahine, a i ole ia na hana kulike ole me ka maluhia a pono o ka Repubalika.

PAUKU 3.—KA LANAKILA O KA OLELO A ME KA PAPAPAI.

Ua hiki i na kanaka a pau ke kamailio me ke keakea ole ia, e kakau a hoolaha i ko lakou manao ma na mea a pau; a aole e hanaia kekahi kanawai e hoohaiki ai i ke kamailio ana, a i ole ia ka papapai; aka, e kau no maluna o na mea a pau ke kaumaha o ka lawelawe hewa ana o ia pono; eia no nae, ua hiki i ka Ahaolelo e hooholo i na kanawai i kupono e kaohi ai a e pale aku ai i ka hoolahaia ana, a i ole ia ke kamailio akeaia ana o na olelo pelapela a me na olelo hoala kipi.

PAUKU 4.—NA HALAWAI ME NA PALAPALA HOOPII

Ua loaa i na kanaka a pau ke kuleana e akoakoa ma ke ano malie a kue ole i ka maluhia, me ka lako ole i na mea kaua, e kukakuka pu no ka pono o ka lehulehu a e nonoi aku i ka Peresidena, a i ole ia i ka Ahaolelo e wehe i ko lakou pilikia.

PAUKU 5.—PALAPALA KUU KINO.

No na kanaka a pau ka pono o ka Palapala Kuu Kino, aole hoi e kapaeia koe wale no e ka Peresidena, a i ole ia e kekahi o na Kuhina ma ke ano i hoakakaia maloko nei, i na manawa kipi a kaua ia mai, a i ole ia he wa kupilikii loa no ke kipi a kaua ia mai, a ua ikeia he mea e pono ai ka lehulehu e kapaeia.

Eia no nae hoi, o kekahi kanaka o na aina e e komo mai ana iloko o ka Repubalika ma ke ano kue i ke kanawai, aole e loaa iaia ka pono o keia palapala ma ke ano he pono i loaa maoli iaia.

PAUKU 6.—KULEANA E HOOKOLOKOLOIA.

MAHELE 1. Aole e hoopaiia kekahi kanaka no kekahi hewa ke hookolokolo ole ia mamua a hoahewaia no ia hewa e kekahi aha hookolokolo i loaa he mana ma ia hihia.

MAHELE 2. Koe ma na hihia luna nui, a i ole ia na hewa iloko o ka mana hookolokolo o kekahi Lunakanawai Apana, a i ole ia ma na hana no ka hoowahawaha, aole no e hookolokoloia kekahi kanaka no kekahi hewa koe wale no ma ka palapala hoopii kupono e hoomaopopo ana i kona hewa, a ma na hihia a pau he kuleana kona e halawai me na hoike i laweia mai e kue iaia he alo he alo; e lawe mai i na hoike a me na mea e ae ma kona aoao; a ma ona iho, a i ole ia ma o kona loio, e like me kona manao, e ninau i na hoike i laweia mai e kue ana iaia, a e hooloheia oia ma kona pale ana iaia iho.

MAHELE 3. Malalo o na hoololi ana a ka Ahaolelo e hana ai i kela a me keia manawa e pili ana i ka nui o na jure no ka hookolokolo ana i kekahi hihia a me ka nui kupono e hiki ai ke hooholo i kekahi olelo hooholo a me ke ano e waeia ai a e kohoia ke jure a me ke ano a me ke kupono hoi o lakou, o ke kuleana e hookolokoloia e ke jure ma na ano a pau i lawelaweia mamua aku nei, e mau no ia, koe ma ka hihia koi aie kahi i oi ole aku ka huina i koiia mamua o hookahi haneri dala, a me na hewa malalo iho o ka feloni e like me ia i hoakakaia e ke kanawai. A e hoomaopopoia, aole e hookolokoloia kekahi hewa he make ka hoopai e kekahi jure i emi iho malalo o umikumamalua ko lakou nui. Ua hiki no ke kapaeia ke jure ma na hihia kivila a pau malalo o na kumu i hoakakaia ma ke kanawai, a e ka poe i hoopiiia ma na hihia hewa a pau, koe nae na hihia he make ka hoopai.

PAUKU 7.—HOOPAI MUA IA, A I OLE IA HOOKUU MUA IA PAHA.

Aole e koiia kekahi kanaka e pane no kekahi hewa i like ma ke kanawai a me na olelo ike me ka hewa ona i hoahewa mua ia ai, a i ole ia i hookuu pono ia ai oia mamua.

Pauku 8.—Pono o ka Mea i Hoopiiia.

Aole e koiia kekahi kanaka ma kekahi hihia hewa e hoike kue iaia iho; aole hoi e hooneleia ke ola, ka noho lanakila ana a me ka waiwai, aia wale no mamuli o ke kanawai.

Pauku 9.—Kauwa Kuapaa.

O ka hoohanaia me ka ae ole, koe wale no no ke karaima, ua papa mau loa ia iloko o keia Repubalika. I na wa a pau e komo mai ai kekahi kauwa kuapaa iloko o keia Repubalika, e lanakila koke no oia.

Pauku 10.—Malu mai ka Huliia ana a me ka Hopuia ana.

E malu no kela a me keia kanaka mai na huli kupono ole ia ana a me hopuia ana o kona kino, kona hale, kona mau palapala, a me kona mau waiwai; a aole no e hoopukaia kekahi palapala huli, koe wale no no ke kumu kupono malalo o ka hoohiki, a e hoakaka ana i kahi e huliia a me ke kanaka a mau mea paha e hopuia.

Pauku 11.—Ka Mana Auhau a Hookaawale.

Mahele 1. Aole e kau ia a kukuluia paha kekahi uku kokua, dute a auhau paha o kela a me keia ano me ka ae ole o ka Ahaolelo; aole hoi e unuhiia ae kekahi dala mai ka Waihona o ka Lehulehu me ka ae ole o ia Ahaolelo, koe wale no ma ke ano i kuhikuhiia ma keia Kumukanawai.

Mahele 2. He kuleana ko kela kanaka keia kanaka e noho ana maloko o ka lahui e hoomalu pono ia ma na mea e pono ai kona ola, ka lanakila a me ka waiwai e like me ke kanawai, a nolaila, e koiia oia e haawi mai i kekahi mahele kupono o kona waiwai no na lilo o keia hoomalu ana, a e kokua mai me kona kino ponoi, a i ole ia me kekahi mea like paha i na wa kupono, e like me ka mea i kauohaia ma ke kanawai.

PAUKU 12.—LAWE ANA I KA WAIWAI NO NA HANA O KA LEHULEHU.

Ua hiki no e laweia ka waiwai ponoi o kekahi kanaka no na hana o ka lehulehu, a ua hiki no e loaa ke kuleana hele ponoi maluna o na aina o kekahi poe no na alahao, na auwai hoomaloo, auwai papa, na paipu wai a me na auwai no na hana mahiai, na hana ana i na mea hana, na wili, na hana iloko o ka honua, a me na hana pili i ka noho ohana ana, a i ole ia na mea pili i ka malama ana i ke ola kino, aka, mamuli wale no o ka hana e like me ke kanawai a no ka uku kupono.

E huiia iloko o na hana o ka lehulehu na hana i kauohaia, a i ole ia i hoakakaia iloko o na kuikahi mawaena o ka Repubalika o Hawaii a me kekahi aupuni e aku.

PAUKU 13.—MALALO KA OIHANA KOA O KE KANAWAI.

MAHELE 1. E noho mau ka Oihana Koa malalo o na kanawai o ka aina.

MAHELE 2. Aole e hoonohoia kekahi koa i ka wa haunaele ole iloko o kekahi hale me ka ae ole o ka mea nona ia hale; aole no hoi iloko o ka manawa kaua, aka, ma ke ano wale no i hoakakaia e ka Ahaolelo.

KA REPUBALIKA.

PAUKU 14.—KE ANO A ME KA INOA O KE AUPUNI.

O ke Aupuni e kukuluia nei he Repubalika no ia, malalo o na olelo a me na kuhikuhi ana o keia Kumukanawai.

O ka inoa o keia Aupuni, oia no, a e mau aku no o ka Repubalika o Hawaii.

PAUKU 15.—KA AINA.

O ka aina o ka Repubalika o Hawaii oia no ka mea i ikeia mamua o ke Aupuni o ko Hawaii Paeaina, a me na wahi a pau

i noho mana ia e ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, a me na wahi e huiia mai ana ma keia hope aku i ka Repubalika.

Pauku 16.—Ka Hae.

O ka hae i lawelaweia mamua aku nei ma ke ano oia ka hae o ke Aupuni Hawaii e hoomauia aku no oia ka Hae Aupuni o ka Repubalika o Hawaii.

Pauku 17.—Na Kupa.

Mahele 1. O na kanaka a pau i hanauia, a i ole ia hookupaia ma ko Hawaii Paeaina, a i noho malalo o ka mana o ka Repubalika, he mau kupa lakou no ia Repubalika.

He mau Pono Kupa.

Mahele 2. O kekahi kanaka aole oia he kupa Hawaii i lawelawe maoli, a ma kekahi ano e ae paha, ua kokua maoli ma ka hana ana, a mahope mai nei ua kokua i ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, i loaa iaia iloko o eono mahina mai ke kukalaia ana o keia Kumukanawai mai ke Kuhina Kalaiaina mai, he palapala hoike no ia hana e like me ia i hoakakaia maloko nei, a i hoohiki i kekahi hoohiki e kokua mamuli o keia Kumukanawai a me na kanawai o ka Repubalika, e like me ka loihi o kona noho ana iloko o ka Repubalika, e loaa no iaia na pono a pau o ke kupa me ka hoonele ole nae iaia i kona mau pono kupa i kona aina hanau.

Mahele 3. I mea e hoomaopopo pono ia ai ka poe kupono e loaa ia lakou ia palapala hoike, e hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i poe ninaninau i like ka nui me na mea ana i manao ai he pono na lakou e lawe i na noi a me na olelo hoike no ia mea.

Na ia poe ninau e hoike aku i ke Kuhina i oleloia i kekahi hoakaka ana no kela a me keia kanaka i ikeia ua kupono e loaa iaia ia palapala hoike, ma ia hoike e hookomoia ka inoa, na

makahiki, ka aina hanau, ka hana, ka loihi o ka noho ana ma Hawaii nei, a me kahi e noho ana ia manawa.

MAHELE 4. He mana no ko ke Kuhina Kalaiaina e hoololi i ka olelo hooholo o ia poe ninau a hoopuka i palapala hoike i kekahi mea ana i manao ai he pono; a e hoole i ka haawi ana i ka palapala hoike i kekahi mau mea ana i manao ai aole i kupono e haawiia.

O ka olelo hooholo a ke Kuhina e paa no ia, a aole e hiki ke hoohalahalaia a hoololi hou ia paha.

MAHELE 5. O kekahi kanaka i haawiia ka palapala hoike o ia ano e ae ia oia, ma kona noi ana, e hoopukaia ka palapala hookupa me ka hoike hou ole aku i kekahi mau mea e kupono ai.

PAUKU 18.—HOOKUPA ANA.

MAHELE 1. O ka hookupa ana i na kanaka o na aina e malalo wale no ia o ka mana o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie. E hanaia no e like me ka mea i kauohaia ma ke kanawai.

MAHELE 2. Ua hiki no ke hookupaia kekahi kanaka o na aina malalo o na kumu mahope iho nei:

1. Ua noho oia ma ko Hawaii Paeaina aole emi malalo o elua makahiki.

2. E manao maoli no oia e lilo i kupa noho paa no ka Repubalika.

3. E hiki iaia ke heluhelu, kakau a kamailio me ka hoomaopopo pono i ka olelo Beretania.

4. E hiki iaia ke wehewehe me ka moakaka ma ka olelo Beretania i ka manao a me ke ano maoli o kekahi Pauku a mau Pauku paha o keia Kumukanawai.

5. He kupa oia no kekahi aina i hana kuikahi me ka Repubalika o Hawaii, e hoomaopopo maoli ana no ka hookupa ana.

6. He kanaka ano maikai oia a aole he mahuka mai ka lima mai o ke kanawai.

7. E lawelawe ana oia i kekahi oihana ku i ke kanawai a hana paha, a i ole ia ua loaa iaia kona ola mai kekahi hana ku i ke kanawai mai.

8. He ona oia ma kona kuleana ponoi iho o ka waiwai maloko o ka Repubalika nona ka waiwai io aole i emi malalo o elua haneri dala mawaho ae o na hihia apau.

9. Ua hoohiki oia i ka olelo hoohiki i hoakakaia ma ka Pauku 101 o keia Kumukanawai, a me kekahi olelo hoohiki e hoole ana i kona kupa no ke Aupuni o kona aina hanau, a i ole ia ka aina paha ana i hookupa mua ai, a e kokua mamuli o ka Repubalika o Hawaii.

10. E hana oia i palapala noi i hooiaioia ma ka hoohiki i kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e hoakaka ana ua hooko oia i na mea a pau i kauohaia mamua ae nei, a nana no e hooiaio aku ia mea e maopopo pono i ua Lunakanawai la.

Pauku 19.—Na Kupa mamuli o ka Palapala.

Mahele 1. Ua hiki e haawiia na palapala hookupa e ka Aha Hooko i na poe mahope iho nei:

1. Na palapala e haawi ana i na pono a pau o ke Kupa, koe ka mana e koho balota, i hiki e haawiia i kekahi mea.

2. Na palapala e haawi ana i na pono a pau o ke kupa i huiia me ka mana koho balota, e haawiia i ka poe wale no i kupono e hookupaia; eia no nae, aole e pili na kumu e manao ana e lilo i kupa noho paa, ka hoohiki e hoole ana i ke kokua mamuli o ke Aupuni o kona aina hanau, a me ka hoohiki e kokua mamuli o ka Repubalika, a me ke noi ana i ka Aha Hookolokolo Kiekie; a e hoomaopopoia, o ke kumu e lilo i kupa o kekahi aina i hana kuikahi me keia Repubalika e pili ana i ka hookupa ana, aole ia e pili i ka poe i noho ma ko Hawaii Paeaina no ka manawa o ehiku makahiki a oi ae mamua iho o ka

la e kukalaia ai o keia Kumukanawai, a i noi i na palapala hoolupa iloko o elima makahiki mai ia kukalaia ana.

MAHELE 2. E hoohiki na kanaka a pau e loaa ana ia lakou na palapala hookupa i ka olelo hoohiki i hoakakaia ma ka Pauku 101 o keia Kumukanawai, a ma ia manawa e kaa no lakou malalo o na hana a me na hoopaa ana a pau o ke kupa.

MAHELE 3. O na palapala hookupa a pau i haawiia mamua aku nei, ma keia, ke hoopau loa ia nei.

PAUKU 20.—MAHELE O NA MANA O KE AUPUNI.

Ua maheleia na mana nui o ke Aupuni iloko o ka Mana Hooko, Mana Kau Kanawai a me ka Mana Hookolokolo, a koe ma na mea i hoakakaia maloko nei, e ku kaawale ia mau mana ekolu.

KA MANA HOOKO.

PAUKU 21.—AHA HOOKO.

MAHELE 1. O ka Mana Hooko o ka Repubalika aia no ia i ka Peresidena a me ka Aha Kuhina.

MAHELE 2. Ma ka Aha Kuhina, e hoonohoia he Kuhina o ko na Aina e, Kuhina Kalaiaina, Kuhina Waiwai a me ka Loio Kuhina.

MAHELE 3. O ka Peresidena a me ka Aha Kuhina e noho pu ana oia no ka Aha Hooko.

KA PERESIDENA.

Pauku 22.—Na mea e kupono ai ka Peresidena.

I mea e kupono ai e noho ma ka oihana Peresidena e loaa i ke kanaka aole e emi malalo o kanakolu-kumamalima makahiki mai ka hanau ana;

Ua hanauia ma ko Hawaii Paeaina, a i ole ia ua noho malaila no na makahiki aole i emi malalo o ka umi-kumamalima;

A he kupa hoi no ka Repubalika.

Pauku 23.—Ka Peresidena Mua.

Ma keia, ke kukalaia nei, o Sanford Ballard Dole ka Peresidena o ka Repubalika o Hawaii, e noho ma ka oihana a hiki aku, a e hui pu ana i ka la 31 o Dekemaba, 1900, a ma ia hope aku a hiki i ka manawa e kohoia ai he hope nona, a ua kupono oia e noho ma ka oihana.

Pauku 24.—Koho ana i ka Peresidena

Mahele 1. Ma ka Poakolu ekolu o Sepatemaba, 1900, a ma ka Poakolu ekolu o Sepatemaba iloko o kela a me keia eono makahiki ma ia hope iho, e noho ka Ahaolelo e koho i Peresidena no ka manawa o eono makahiki, e hoomaka ma ka la mua o Ianuari o ka makahiki mahope iho.

Mahele 2. No na hana o ia koho ana e noho pu ke Senate a me ka Hale o ka Poeikohoia.

E malamaia ke koho ana ma ka balota, a o ka mea e loaa ana iaia ka hapanui o ke koho ana o na lala a pau i kohoia e ka Ahaolelo a ma ia hapanui e komo ka hapanui o na lala a pau o ka Aha Senate, oia ka Peresidena no ka manawa e hiki mai ana, a i ole ia no ka manawa i koe o ia manawa ina aole mea i kohoia mamua iho o ka la mua o ia manawa.

Mahele 3. Ina aole i koho ka Ahaolelo i Peresidena mamua iho o ka la mua o Ianuari mahope iho o ka la i kauohaia

ai ka Ahaolelo e halawai no ia koho ana, alaila, o ka Peresidena nona ka manawa i pau, a i ole ia ke Kuhina e lawelawe ana ma ke ano Peresidena e mau no kono noho a lawelawe ana paha ma ke ano Peresidena a hiki i ka manawa e koho pono ia ai kona hope, aka, o ia koho ole ana aole ia he mea e hookuuia ai ka Ahaolelo mai ka lakou hana o ka hana koke aku ma ia koho ana.

MAHELE 4. Aole kekahi Peresidena e kupono e koho hou ia no ka manawa mahope koke iho o ka manawa i kohoia ai oia.

PAUKU 25.—UKU O KA PERESIDENA.

E loaa no i ka Peresidena ma na manawa maopopo no kana hana he uku, a o ia uku wale no e hoomahuahuia a hoemiia paha iloko o ka manawa i kohoia ai oia, aole e loaa iaia iloko o ia manawa kekahi pomaikai e ae mai ka Repubalika mai.

PAUKU 26.—KA MANA HOOKOHU.

MAHELE 1. Na ka Peresidena, ma ke apono ana o ke Senate, e hoonoho i na lala o ka Aha Kuhina, na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Kaapuni; ka Luna Hooia, a me na Luna Nui a me na Luna Kanikela i na Aina e. A e lawelawe no ka poe i hookohuia e ka Peresidena a hiki i ka pau ana o ka halawai mua o ka Senate.

MAHELE 2. Ina ua hakahaka kekahi o ia mau oihana iloko o ka manawa e noho ole ana ka Senate, ua hiki i ka Peresidena e hoopiha ia hakahaka ma ka haawi ana i hookohu e pau ana ina aole i hoaponoia mahope o ka halawai hou ana o ka Aha Senate.

MAHELE 3. Ina ua kaawale aku mai kahi i malamaia ai ke Aupuni, a i ole ia ua hiki ole no ka manawa kekahi lala o ka Aha Kuhina, ua hiki i ka Peresidena e hookohu i kekahi o na lala i koe o ka Aha Kuhina e hana a lawelawe no ka manawa

i na hana no ke Kuhina i kaawale ma kahi e a hiki ole paha. Aole nae e mana kekahi hookohu ana no ka manawa mamua o kanaono la mai ka la o ia hookohu ana.

MAHELE 4. Na ka Peresidena no hoi, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hoonoho i na lala o ka Papa Ola; Papa Hoonaauao; Papa Hoopae Limahana; Papa Luna Nana Halepaahao; a me na Papa e ae i pili i ka lehulehu i hanaia e ke kanawai; a me na Lunakanawai Apana.

MAHELE 5. Na ka Peresidena e hoonoho a hoopau i na luna a pau o ke Apuni i hoomaopopo ole ia ko lakou hoonohoia ana ma kekahi ano e ae.

PAUKU 27.—KA MANA HOOPAU.

E loaa no i ka Peresidena ka mana, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hoopau i kekahi o na luna i oleloia iloko o ka Pauku maluna ae, koe ka Luna Hooia a me na Lunakanawai Apana, e hoopauia lakou e like me ka mea i hoakakaia iloko o ke kanawai; a me na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Kaapuni, e hoopauia lakou ma ke ano wale no i hoakakaia maloko nei; a koe na lala o ka Aha Kuhina e hoopauia lakou e ka Peresidena wale no me ka ae o ka Senate. Ua hiki i ka Peresidena, me ka apono ana o ekolu lala o ka Aha Kuhina, e hoopau i kekahi lala o ka Aha Kuhina.

PAUKU 28.—AKOAKOA ANA O KA AHAOLELO.

Ua hiki i ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hoakoakoa i ka Ahaolelo, a i ole ia ka Senate wale no ma ke kau kuikawa, a ina ua ano pilikia kahi i noho ai ke Aupuni mamuli o kekahi enemi, kipi a hoohaunaele paha, e kauoha e malamaia kekahi halawai mau, a i ole ia kuikawa ma kekahi wahi e aku mai kahi i malama mau ia ai.

PAUKU 29.—HOOKIPA ANA I NA LUNA O NA AINA E.

Na ka Peresidena e hookipa a ike aku i na Luna Nui i hoounaia mai i ka Repubalika e na Aupuni e.

PAUKU 30.—HOIKE I KA AHAOLELO.

Na ka Peresidena, i ka halawai ana o ka Ahaolelo, a ma na manawa e ae paha ana i manao ai he pono, e hoike aku ma ka palapala e pili ana i ke kulana o ke Repubalika, a i ole ia e pili ana i na mea e ae e pili ana i ka pono o ka lehulehu me ka hoike aku he mea pono e noonooia na kumuhana ana i manao ai he pono.

PAUKU 31.—KANAWAI KOA—KAPAE ANA I KA PALAPALA KUU KINO.

Ua hiki i ka Peresidena, a i ole ia kekahi o na Kuhina e like me ia i hoakakaia maloko nei, ina he kipi, a i ole ia kaua ia mai paha, a i ole ia ua aneane e pilikia mamuli o ke kipi, a i ole ia kaua ia mai paha, ina ua kupono no ka malama ana i ka pono o ka lehulehu e kapae i ka pono o ka palapala kuu kino, a i ole ia e waiho i ka Repubalika holookoa, a i ole ia i kekahi hapa paha malalo o ke kanawai koa.

PAUKU 32.—NA KUIKAHI.

He mana ko ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hana i na kuikahi me na Aupuni e malalo nae o ka apono ana o ka Senate.

Ma keia, ua ae ia a ua hoomanaia ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hana i kuikahi hoohui aina, a i ole ia oihana kalepa mawaena o ka Repubalika o Hawaii a me na mokuaina o Amerika Huipuia, malalo nae o ke aponoia e ke Senate.

PAUKU 33.—ALIHIKAUA NUI.

O ka Peresidena ka Alihikaua Nui maluna o na Oihana Koa a pau o ka Repubalika.

KA AHA KUHINA.

Pauku 34.—Ka Hoa Kuka o ka Peresidena.

O ka Aha Kuhina na hoa kuka o ka Peresidena, a e kuka oia me lakou e pili ana i na mea a pau e pili ana i ka pono o ka lehulehu; na hoonoho ana ma ka oihana a me na hana ano nui e ae i manaoia e hana. Aole i hoopaaia ka Peresidena e hana e like me ke ao ana a ka Aha Kuhina, koe wale no ma na manawa i kauohaia ma keia Kumukanawai e apono ia kana hana e ka Aha Kuhina.

Pauku 35.—Na Hoike, ke Koikoi o ka Hana, na Mana Hoonoho a Hoopau.

Mahele 1. E malama kela a me keia lala o ka Aha Kuhina i keena oihana ma kahi i hoonohoia ai ke Aupuni, a nana no e hana iloko o kekahi manawa i kaa ole mahope o ka Poakolu hope iloko o Feberuari o kela a me keia makahiki i hoike piha a waiho aku i ka Peresidena no na hana ano nui o kona keena iloko o ka makahiki e pau ana ma ka la 31 o Dekemaba mamua iho, me ka hoike pu aku no na mea e ae ana i manao ai he pono. Pela no hoi i na wa a pau e kauohaia ai oia e ka Peresidena ma ka palapala e hoike aku iaia e pili ana i kekahi hana iloko o kona mana.

Mahele 2. Maluna o na lala o ka Aha Kuhina ke koikoi o ka hoohanaia ana o ko lakou mau keena iho, a me ka apono o ka Peresidena na lakou e hoonoho a e hoopau i na poo o na buro mahope iho nei maloko o ko lakou mau keena, oia hoi: Ka Luna Nui o na Hana Hou; ka Luna Ana Aina Nui; ka Luna Kakau Kope; ka Luna Nui o ka Oihana Wai o Honolulu; ka Hamuku; ka Luna Dute Nui; na Luna Helu Nui a me ka Luna Leta Nui, a me na pono o na buro e ae i hanaia ma ke kanawai.

Mahele 3 Aia maluna o ke poo o kekahi buro ke koikoi o na hana o kona buro a iaia no ka hoonoho a hoopau ana i na

luna malalo ona malalo nae o ka apono ana o ke Kuhina o ke keena i hoohanaia ai oia.

MAHELE 4. O ke koikoi ma na mea pili i ke dala o kekahi luna o ke Aupuni no kana hana ponoi, a i ole ia o na luna malalo ona e hoomaopopoia no ia ma ke kanawai.

PAUKU 36.—PERESIDENA E LAWELAWE ANA INA E MAKE, KUPONO OLE, A I OLE IA KAAWALE PAHA KA PERESIDENA MA KAHI E.

MAHELE 1. Ina ua kupono ole no ka manawa, a i ole ia kaawale mai ka aina aku ka Peresidena, o ke Kuhina no ko na Aina e oiai ia kupono ole a kaawale ana paha ke lawelawe ma ke ano Peresidena; a i ole ia

Ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku ia Kuhina, o ke Kuhina Kalaiaina oiai e mau ana ia kupono ole a kaawale ana paha o ka Peresidena ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha ia mau Kuhina elua, o ke Kuhina Waiwai oiai e mau ana ia kupono ole a kaawale paha o ka Peresidena ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku na Kuhina ekolu i olelo mua ia, alaila, o ka Loio Kuhina oiai e mau ana ia kupono ole a kaawale paha o ka Peresidena ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena.

MAHELE 2. Ina e make, haalele, hoopauia a kupono ole mau paha ka Peresidena, alaila, o ke Kuhina no ko na Aina e ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena a hiki i ka manawa e kohoia ai i hope no ka Peresidena ma ke ano i hoakakaia maloko nei; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku ia Kuhina, o ke Kuhina Kalaiaina ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena no ka manawa i olelo mua ia; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku ia mau Kuhina elua, o ke Kuhina Waiwai ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena no ka manawa i olelo mua ia; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku na Kuhina ekolu i olelo mua ia o ka Loio Kuhina ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena no ka manawa i oleloia.

MAHELE 3. Ina i kekahi manawa iloko o ke kaawale ana mai kahi aku o ke Aupuni i hoonohoia ai ka Peresidena a Peresidena e lawelawe ana paha ua loaa he manawa kupono e kukalaia ai ke Kanawai Koa, a i ole ia ke kapae ana i ka Palapala Kuu Kino, ua hiki e lawelaweia na mana e pili ana ia mau hana i haawiia i ka Peresidena e kekahi o na Kuhina a e lawelawe lakou e like me ka hoonohoia ana a me ka mea i hoakakaia ma ka Mahele Elua o keia Pauku.

MAHELE 4. Ina e make, haalele, hoopauia, a i ole ia kupono ole no ka manawa mau loa ka Peresidena mamua iho o eono mahina mamua o ka pau ana o kona manawa ma ka oihana, na ke Kuhina e lawelawe ana ma ke ano he Peresidena, ina aole e noho ana ka Ahaolelo, e kahea koke i kau kuikawa o ka Ahaolelo e halawai iloko o kanakolu la e koho i Peresidena e hoopiha i ka manawa i koe o ka Peresidena i make, haalele, hoopauia, a i ole ia ua hiki ole ke hana.

MAHELE 5. Ina e lawelawe kekahi Kuhina ma ke ano he Peresidena e like me ia i hoakakaia maloko nei e loaa no iaia oiai oia e lawelawe ana pela na mana a me na pono a pau a e kauia no hoi maluna ona na hana a me na hoopaa ana a pau i hoakakaia ma keia Kumukanawai i haawiia, a ua kauohaia paha i ka Peresidena.

PAUKU 37.—HE MAU LALA MA O KA OIHANA NO KA AHAOLELO.

E lilo na hoa o ka Aha Kuhina i mau hoa ma o ko lakou oihana la no na Hale Ahaolelo elua, me na pono, na mana a me na pomaikai a pau o na lala i kohoia, koe ka mana koho.

KA MANA KAU KANAWAI.

Pauku 38.—Ka Ahaolelo.

Mahele 1. O ka mana kau kanawai o ka Repubalika ua haawiia i ka Ahaolelo, a malalo o na hoohaiki maloko nei i ka Aha Kuka o ke Aupuni.

He elua hale o ka Ahaolelo i kapaia ke Senate a me ka Hale o ka Poeikohoia, i hooponoponoia a e noho kaawale ana, koe ma na ano i hoakakaia malalo nei.

E kapaia na hale elua, o ka Ahaolelo o ka Repubalika o Hawaii.

Mahele 2. Aole e noho kekahi ma ke ano he Senate a Lunamakaainana paha iloko o ka Ahaolelo ina aole oia i kohoia malalo a me ke ano kulike me keia Kumukanawai.

Pauku 39.—Koho Balota Nui.

Mahele 1. E malamaia ke koho balota nui ma ka Poakolu hope o Sepatemaba, M. H. 1897, a e malamaia na koho balota nui ma ka Poakolu hope o Sepatemaba o kela a me keia elua makahiki ma ia hope aku.

Mahele 2. Ina no kekahi kumu aole i malamaia kekahi koho balota nui ma ka manawa i kauohaia, na ke Kuhina Kalaiaina, me ka hoohakalia kupono ole, e koho i manawa hou e malamaia ai ia koho ana.

A o ke koho ana i malamaia pela ma ia koho ana e manaoia no ia he koho balota nui.

Pauku 40.—Ka Aha Kiekie ka mea nana e hoomaopopo ke kupono o na Lala.

Ina ua hoopaapaaia ke koho ana i kekahi noho ma kekahi o na hale elua, a ua ulu mai ka ninau kanawai, o ka Aha Hoo-

kolokolo Kiekie wale no ka Lunakanawai nana e hooholo ina paha ua koho pono ia ka mea ma ia noho; a ina ua manao ka Aha ua malamaia no ke koho ana e like me ke kanawai, alaila, nana no e hooholo i ka mea i kohoia.

Pauku 41.—Hoike ana no ke kupono.

Ina ua kueia ke kupono o kekahi mea e lilo i Senate a Lunamakaainana paha, a i ole ia ke kupono o ka mea i koho i na Senate a Lunamakaainana paha e kekahi mea i kupono i ke koho imua o kekahi aha i loaa he mana e noonoo no ia hana, e ili no ke koikoi maluna o ka mea i hoopaaia no kona kupono e hoomapopo no kona kupono. O ka olelo wale no, a i ole ia o ka hoohiki ana o ke kanaka i kueia, ua kupono oia aole e manaoia ua lawa, aka, nana no e hoike mai mamuli o na olelo ike e ae, a maopopo i ka Aha ua kupono oia.

Pauku 42.—Kupono ole o ka poe i Kohoia.

Aole e hiki ke kohoia kekahi lala o ka Ahaolelo iloko o ka manawa i kohoia ai oia e noho ma kekahi oihana o ke Aupuni, koe wale no ka oihana Peresidena a Kuhina iloko o ka Aha Kuhina, Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a lala paha o Aha Kuka o ke Aupuni.

Pauku 43.—Kupono ole o na Luna Aupuni a me ka poe i hoohanaia malalo o ke Aupuni

Mawaho ae o na hoa o ka Aha Kuka o ke Aupuni, aole kekahi mea e paa ana i kekahi oihana iloko a malalo iho, a i ole ia mamuli o ka mana o ke Aupuni, i hui pu ia me na Notere o ka Lehulehu a me na Agena Hooiaio Palapala a kanaka paha i hoohanaia e ke Aupuni e kupono e kohoia i ka Ahaolelo, a e noho ma ke ano he hoa i kohoia no ia hale.

PAUKU 44.—KUPONO OLE O KEKAHI POE.

Aole kekahi mea pupule a hupo, a aole kekahi mea i kipakuia mai ka Ahaolelo mai no ka haawi ana, a i ole ia no ka lawe ana i na uku kipe, a i ole ia kokua ana ma ia hana, a aole no hoi kekahi kanaka i hoahewaia ma ke kanawai no ka aihue, kipe, imi loaa ma ka hoopunipuni, a i ole ia kekahi hihia hewa e ae i hoopaiia i keia manawa, a i ole ia e hoopaiia aku ana paha ma ka hoopaahao ma ka hana oolea, a i ole ia hana oolea ole paha no kekahi manawa e oi aku ana mamua o elua makahiki me ka hoopai dala a hoopai dala ole paha e kakau i kona inoa e koho balota a e koho paha, a i ole ia e noho ma kekahi oihana iloko, a i ole ia malalo, a i ole ia mamuli o ka mana o ke Aupuni, ina aole ua mea la i hoopaiia pela i kalaia a hoihoiia kona mau pono kivila.

PAUKU 45—HOOHIKI OIHANA.

E hoohiki kela a me keia lala i kohoia o ka Ahaolelo i ka olelo hoohiki mahope iho nei:

Ke hoohiki nei au imua o ke Akua Mana Loa e kokua no au mahope o ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii, a e hana a hooko pololei me ka ewaewa ole i ka'u hana ma ke ano he lala no ka Ahaolelo.

PAUKU 46.—NA LUNA A ME NA RULA.

Na ka Senate a me ka Hale o ka Poeikohoia e koho pakahi iho i ka laua mau luna; e hooholo i na rula no ke alakai ana i ka lakou mau hana i kue ole me keia Kumukanawai, a e malama i buke moolelo.

PAUKU 47.—NA AE A ME NA HOOLE.

O na Ae a me na Hoole o na lala ma kekahi ninau e hiki no e hookomoia ma ka moolelo ke makemake ka hookahi-hapakolu o na hoa i hiki ae.

Pauku 48.—Ka Hapanui.

Mahele 1. O ka hapanui o na hoa i kohoia o kela a me keia hale ua lawa ia he hapanui o ia hale no ka hana ana o na hana i hiki e hanaia e ka poe e koho ana ma ka hapanui. Aka, ma ka hooholo loa ana i kekahi kanawai ma kela a me keia hale e hanaia mamuli o ke koho ana o ka hapanui o na lala i kohoia a pau loa o ia hale.

Mahele 2. Ua hiki no i kekahi poe malalo iho o ka hapanui e hoopanee mai kahi la a kahi la, a e koi aku e hele mai ka poe i noho aku ma ke ano a malalo o na hoopai a kela a me keia hale e hooholo ai.

Mahele 3. I mea e maopopo ai ka loaa o ka hapanui, na ka Lunahoomalu e helu i ka nui o ka poe i hiki ae.

Pauku 49.—Hoopai o ka poe aole he mau Lala.

Ua hiki i kela a me keia hale e hoopai ma ka uku dala, a i ole ia ma ka hoopaahao no ka manawa aole e oi aku mamua o kanakolu la kekahi mea aole he lala no kekahi o na hale i hana i kekahi o na hana hoohaahaa imua o ia hale mamuli o ka hoohaunaele a hana e ae o ia ano imua o ia hale, a i ole ia ua hoolaha i kekahi hoike oiaio ole o na hana, a i ole ia mamuli o ka lawelawe ana i kekahi o na hana pili i ka Hale Ahaolelo ua olelo e hoopoino i ke kino, a i ole ia i ka waiwai paha o kekahi o na hoa o ia hale; a i ole ia nana i hoeha, hoopaa a kaohi paha i kekahi hoike a mea e ae paha i kauohaia e hele ae imua o ia hale, ma kona hele ana; a i ole ia ma kona hoi ana mai laila mai; a i ole ia ua hoopakele i kekahi mea i hopuia ma ke kauoha o ia hale.

Aka, e hoikeia aku i ka mea i hoopiiia ma ke kakau na kumu hoopii e kue ana iaia a e loaa no iaia he manawa e lawe mai ai i kana mau hoike a e hooloheia no oia ma kona pale ana iaia iho.

Pauku 50.—Ka Uku o na Lala.

E loaa i na lala o ka Ahaolelo no ko lakou hana mawaho ae o ka uku mile o umi keneta no ka mile hookahi no ka hele ana mai a me ka hoi he umi keneta, a he eha haneri dala no kela a me keia kau mau o ka Ahaolelo, e ukuia iloko o ekolu mahele like ma ka la mua, ka la kanakolu a me ke kanaono o na la o ke kau; a me elua haneri dala no kela a me keia kau kuikawa o ka Ahaolelo; koe na kau i malamaia no ke koho wale ana no i Peresidena, a no ia kau e loaa wale no i na hoa ko lakou mau uku mile.

Pauku 51.—Hoopai ana o na Lala.

Ua hiki no i kela a me keia hale e hoopai i kona mau lala iho no na hana hoohaunaele, a i ole ia no ka hana pono ole ana i ka hana ma ke ao ana, kapae ana, a i ole ia kipaku ana.

Pauku 52.—Na Hookuu ana.

Aole e hoopaaia kekahi lala o ka Ahaolelo e pane no kekahi mau huaolelo i oleloia ma ka hooko ana i kana mau hana kau kanawai imua o kela a me keia hale, a imua paha o kekahi Aha e ae.

Pauku 53.—Hookuuia mai ka Hopuia ana.

Aole e hopuia na lala o ka Ahaolelo ma na wa a pau, koe wale no no ke kipi, hana ana i ka feloni a kue paha i ka maluhia oiai lakou e noho ana ma na kau o na Hale Ahaolelo a me ka hele ana aku a me ka hoi ana mai laila mai. Eia nae, o ia pono e pili ana i ka hele ana a me ka hoi ana, aole e oi aku mamua o umi la no ka hele ana a me ka hoi ana.

KA SENATE.

Pauku 54.—Ka nui o na Lala.

Mahele 1. He umikumamalima lala o ka Aha Senate. E kohoia na Senate ma ke koho balota mua i malamaia malalo o keia Kumukanawai, a e noho lakou ma ka oihana a hiki i ke koho balota nui e malamaia ana ma ka makahiki 1899.

Na Koho ana.

Mahele 2. E kohoia na Senate ma ke koho balota nui e malamaia ana ma ka Poakolu hope iloko o Sepatemaba, 1899, iloko o ekolu papa, e noho ma ka oihana no elua, eha a me eono makahiki pakahi, a ma ia hope aku no na manawa o eono makahiki. O na hooponopono ana a me na mahele ana o na manawa e hoomaopopoia no e ka Ahaolelo.

Na Hakahaka.

Mahele 3. O na hakahaka i loaa mamuli o ka make, haalele ana a no kekahi kumu e ae paha, e hoopihaia no ma na koho balota kuikawa no ka manawa i koe.

Pauku 55.—Na Apana Senate.

Mahele 1. O ka mahele ana iloko o ka Senate a hiki i ka manawa e hoakakaia ai ma kekahi ano okoa e ke kanawai, e maheleia ka Repubalika iloko o na Apana Senate mahope iho nei, oia hoi:

Apana Ekahi, ka Mokupuni o Hawaii;

Apana Elua, na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe;

Apana Ekolu, ka Mokupuni o Oahu;

Apana Eha, na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

MAHELE 2. He kuleana ko ka poe koho ma na apana i oleloia e koho i na Senate e like me keia mahope iho nei:

Ma ka Apana Ekahi, eha;

Ma ka Apana Elua, ekolu;

Ma ka Apana Ekolu, eono;

Ma ka Apana Eha, elua.

PAUKU 56.—NA MEA E KUPONO AI E LILO I SENATE

I mea e kupono ai e kohoia i Senate, e lilo ke kanaka i kupa kane no ka Repubalika;

Ua hiki aku oia i ke kanakolu makahiki;

E hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia ka olelo Hawaii me ka maopopo pono;

Ua noho ma ko Hawaii Paeaina aole emi malalo o ekolu makahiki;

He ona oia ma kona kuleana ponoi iho o ka waiwai iloko o ka Repubalika, nona ka waiwai io i emi ole malalo o ekolu tausani dala maluna a mawaho o na hihia a pau, a i ole ia ua loaa iaia he loaa dala aole i emi malalo o umikumamalua haneri dala iloko o ka makahiki mamua koke iho o ka la o ke koho ana, no ka hooiaio ana o ia loaa, ua hiki no e koiia oia e hoike mai i na hoike kumu o ka loaa ana iaia o ia loaa makahiki.

KA HALE O KA POEIKOHOIA.

PAUKU 57.—KA NUI O NA LUNAMAKAAINANA.

MAHELE 1. He umikumamalima ka nui o na lala o ka Hale o ka Poeikohoia, koe ma na ano i hoakakaia maloko nei, i kela a me keia elua makahiki.

Ka Manawa e Noho ai ma ka Oihana.

Mahele 2. O ka manawa e noho ai ma ka oihana o na Lunamakaainana i kohoia ma ke koho balota mua i malamaia malalo o keia Kumukanawai, e mau aku no ia a hiki i ka Poakolu hope o Sepatemaba, 1897, a o ka manawa o ka poe i kohoia ma ia hope aku ma kekahi koho balota mau, a i ole ia koho kuikawa, e mau no ia a hiki i ke koho balota mau i malamaia ma ia hope iho.

Na Hakahaka.

Mahele 3. O na hakahaka i loaa mamuli o ka make, haalele ana, a no ke kekahi kumu e ae paha, e hoopihaia no ma na koho kuikawa no ka manawa i koe.

Na Apana Lunamakaainana.

Mahele 4. No ka mahele ana iloko o ka Hale o ka Poeikohoia a hiki i ka manawa e hoakakaia ai ma kekahi ano e ae ma ke kanawai, ua maheleia ka Repubalika iloko o na Apana Lunamakaainana mahope iho nei, oia hoi:

Apana Ekahi, o kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Puna, Hilo a me Hamakua.

Apana Elua, o kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Kau, Kona a me Kohala.

Apana Ekolu, na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe.

Apana Eha, o kela wahi o ka Mokupuni o Oahu e waiho ana ma ka hikina a me ka hema o ke alanui Nuuanu a me ka laina mai laila aku mai ka Pali o Nuuanu a hiki i ka Lae o Mokapu.

Apana Elima, o kela wahi o ka Mokupuni o Oahu e waiho ana ma ke komohana a me ka akau o ka Apana Eha.

Apana Eono, na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

Ka Hoonoho ana.

Mahele 5. He kuleana ko ka poe koho ma na Apana i oleloia e koho i na Lunamakaainana e like me keia i oleloia mahope iho nei:

Apana Ekahi, elua.

Ma ka Apana Elua, elua.

Ma ka Apana Ekolu, ekolu.

Ma ka Apana Eha, ekolu.

Ma ka Apana Elima, ekolu.

Ma ka Apana Eono, elua.

Pauku 58.—Na mea e kupono ai ka Poeikohoia.

I mea e kupono ai e lilo i lala o ka Hale o ka Poeikohoia, e loaa i ka mea e manao ana e kohoia i ka manawa koho keia mau mea:

Ua piha kona mau makahiki he iwakalua-kumamalima;

He kupa kane no ka Repubalika;

Ua hiki iaia ke heluhelu, kakau a kamailio i ka olelo Beretania, a i ole i ka olelo Hawaii me ka maopopo pono;

Ua noho iloko o keia aina aole i emi malalo o ekolu makahiki;

A he ona oia o kekahi waiwai iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io i emi ole malalo o hookahi tausani dala mawaho a maluna ae o na hihia a pau, a i ole ia ua loaa iaia kekahi loaa dala aole emi malalo o eono haneri dala iloko o na mahina he umikumamalua mamua koke iho o ka la koho balota.

NA KAU O KA AHAOLELO.

Pauku 59.

He mana ko ka Ahaolelo e hooholo i na kanawai kupono i kue ole i keia Kumukanawai.

PAUKU 60.—NA KAU O KA AHAOLELO.

MAHELE 1. E malama mau ia ke kau mua o ka Ahaolelo ma ka Poakolu ekolu iloko o Feberuari, 1896, a ma kela a me keia elua makahiki ma ia hope iho ma Honolulu.

MAHELE 2. Aole e hoopanee kekahi o na hale elua iloko o kekahi kau no ka manawa i oi aku mamua o ekolu la, a i ole ia me ka maopopo ole o ka manawa, me ka ae ole mai o kekahi hale.

MAHELE 3. Ina e hoopanee kekahi o na hale me ka ae ole mai o kekahi, ua hiki no i kekahi hale ke hoomau aku i ke kau kanawai ana me he mea la oia wale no ka aha kau kanawai, a ua hiki e lawelawe i na mana piha o ka Ahaolelo.

MAHELE 4. Aole e oi aku ka loihi o kela a me keia kau o ka Ahaolelo mamua o kanaiwa la, me ka hookaawale i na la Sabati me na la kulaia.

Eia no nae hoi, ua hiki no i ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hooloihi aku ia kau aole nae e oi aku mamua o kanakolu la.

MAHELE 5. E malamaia na kau kuikawa o ka Ahaolelo ma na manawa i hoikeia e ka Peresidena ma ke ano i hoakakaia maloko nei, a i ole ia ma ke kahea ana o ka luna e noho hoomalu ana i ka Senate, ina ua noiia oia ma ka palapala e hana pela e na hoa he elua-hapakolu o ka Senate, a i ole ia ma na manawa e ae i hoakaka pono ia maloko nei.

PAUKU 61.—KA OLELO HOOHOLO.

Eia ka olelo hooholo o na kanawai a pau: "E hooholoia e ka Ahaolelo o ka Repubalika o Hawaii."

PAUKU 62.—NO KA HOOKOMO ANA I NA BILA KANAWAI.

Aole e hookomoia kekahi bila kanawai iloko o kekahi o na hale elua e kekahi hoa o ia hale aia wale no a loaa mua ka

hoapono ana i kakauia maluna iho o ia bila o kekahi mau hoa ekolu o ia hale.

PAUKU 63.—NA POO O NA KANAWAI

I hookahi no manao ma kela a me keia kanawai, a e hoakakaia ma kona poo.

Ma ke poo o ke kanawai e hoololi ana, a i ole ia e hoopau ana i kekahi kanawai, e hoikeia no ka Pauku, a i ole ia Mokuna paha o ke kanawai i hoololiia, a i ole ia i hoopauia, a me ka manao ma ia kanawai.

PAUKU 64.—HELUHELU ANA O NA BILA KANAWAI.

I mea e lilo ai o kekahi bila kanawai i kanawai, koe ma na mea i hoakakaia maloko nei, e hooholoia ma na heluhelu ekolu ana ma kela a me keia hale, a o ka hooholo hope ana ma kela a me keia hale, mamuli no ia o ke koho ana o na hoa i kohoia a pau o ia hale mamuli o ke kakauia ana o na Ae a me na Hoole a hookomoia iloko o kona moolelo.

PAUKU 65—HOOIAIO ANA O NA BILA MAI KEKAHI HALE A I KEKAHI HALE.

O na bila kanawai a pau i ka wa e hooholoia ai e ka hale kahi i hoomaka mai o ia bila, a i ole ia ua hooholoia na hoololi no ia bila, e hooiaio koke ia aku e ka Lunahoomalu a me ke Kakauolelo a hoounaia aku i kekahi hale e noonooia ai.

PAUKU 66.—KAKAUINOA ANA I NA BILA.

Koe ma na mea i hoakakaia maloko nei, o na bila kanawai a pau i hooholoia e ka Ahaolelo i mea e mana ai e kakauinoaia e ka Peresidena.

PAUKU 67.—VETO O KA PERESIDENA.

O na bila kanawai a pau i hooholoia e ka Ahaolelo e hooiaioia no e ka Lunahoomalu a me ke Kakauolelo o ka hale nana

i noonoo hope ia bila, a e waihoia aku imua o ka Peresidena. Ina e apono oia e kakauinoa no oia a lilo no ia i kanawai. Ina aole i apono ka Peresidena i ua bila kanawai nei ua hiki iaia ke hoihoi aku me kona mau kumu o ka apono ole ana i na Hale Ahaolelo.

Ua hiki iaia ke veto i kekahi itamu a mau itamu paha iloko o kekahi bila kanawai e hookaawale ana i ke dala no kekahi mau hana; aka, ina e veto oia i na bila e ae e hanaia ma ke ano holookoa wale no.

PAUKU 68.—KA HANA ANA I KA WA E LOAA AI KA VETO.

I ka wa e loaa mai o ka olelo veto mai ka Peresidena mai e hookomo no kela a me keia Hale Ahaolelo ia mea iloko o kona moolelo, a e hoomaka e noonoo hou ia bila kanawai a hapa paha o kekahi bila, a e koho hou ma ia mea mamuli o na Ae a me na Hoole, a e hookomoia maloko o kona moolelo.

Ina mahope o ia noonoo hou ana ua aponoia ua bila kanawai nei, a i ole ia hapa paha o ka bila kanawai, e ka elua-hapakolu o na lala i kohoia a pau o ia hale, alaila, e lilo no ia i kanawai.

PAUKU 69.—KAKAUINOA OLE, A I OLE UA NELE I KA VETO.

Ina aole i kakauinoa, aole no hoi i veto ka Peresidena i kekahi bila kanawai iloko o umi la mahope o ka haawiia ana iaia, e lilo no ia i kanawai me kona kakauinoa ole, ina aole i hoopanee ka Ahaolelo me ka hoomaopopo ole i ka la mamua o ka pau ana o ia mau la he umi. Ma ka helu ana i na la he umi e hookaawale i na la Sabati, na la kulaia i hoakakaia ma na kanawai o ka Repubalika, a me ka la i haawiia ai ka bila kanawai i ka Peresidena.

PAUKU 70.—NA HAAWINA DALA.

MAHELE 1. O na haawina dala, koe ma na ano i hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko nei, e hanaia no i kela a me keia elua makahiki e ka Ahaolelo.

MAHELE 2. E waiho aku ke Kuhina Waiwai imua o ke Senate ma kela a me keia halawai mau o ka Ahaolelo i na bila haawina no na makahiki elua e hiki mai ana.

MAHELE 3. Aole e waihoia ae kekahi bila haawina, a i ole ia bila e hoakaka ana no kekahi aie lahui e kekahi mea, koe wale no na kekahi lala o ka Aha Kuhina.

Eia no nae hoi, ua hiki no i kekahi lala ke waiho ae i kekahi bila e hoololi ana i ka bila haawina mau no na uku makahiki a me na uku hana i hoakakaia maloko nei.

MAHELE 4. Ina ua hooholo ole ka Ahaolelo i na bila haawina i hanaia no ka uku ana i na lilo o ka hoohana ana i ke Aupuni, a me ka uku ana i kona mau aie, ua hiki no i ke Kuhina Waiwai, me ka apono ana o ka Aha Hooko, e uku aku iloko o na makahiki hou elua no ia mau hana i na haawina i hookaawaleia iloko o ka bila haawina mua, a e manaoia ua hookaawale hou ia.

MAHELE 5. O ka bila haawina no na uku makahiki a me na uku hana, he bila mau no ia, a o na itamu a me na huina i hoakakaia malaila a me na uku makahiki a me na uku hana e hookomoia ana iloko o laila ma keia hope aku, e mau no ia a hiki i ka manawa e kapaeia ai, a i ole ia e hoololiia ai, a oia no ke kulana e ukuia ai no ka manawa e hiki mai ana, a aole no e hookaawale hou ia i kela a me keia manawa.

MAHELE 6. O ka bila haawina no na uku makahiki a me na uku hana i hooholoia ma ka la 26 o Aperila, 1894, e mau no kona mana, a e lilo i bila haawina mau no na hana i oleloia maloko, malalo nae o na hoololi a me na pakui e hanaia ana i kela a me keia manawa e ka Ahaolelo.

PAUKU 71.—NA KANAWAI NO KA WA I HALA.

Koe wale no ma na ano i hoakakaia maloko nei, aole no e kauia kekahi kanawai e pili ana i kekahi hana i hala e mamua.

NA KOHO ANA.

PAUKU 72.—HOOKUU ANA O NA POE KOHO MA KA LA KOHO.

MAHELE 1. Aole e hopuia kekahi mea koho ma ka la koho balota oiai oia ma kahi koho balota, a me ka hele ana aku a me ka hoi ana mai mailaila mai, koe wale no ina ua kueia ka maluhia ma ia manawa, a i ole ia ua hana i ka hewa kipi a feloni paha.

MAHELE 2. Aole e koiia kekahi mea koho e hana i ka hana koa ma ka la koho balota, i mea e keakeaia ai kona koho ana, koe ka manawa kaua a pilikia e ae paha o ka lehulehu, a i ole ia ua kaawale mai kona wahi noho aku mamuli o ka lawelawe maoli ana i ka oihana koa, a ina pela ua hiki no e hana ia ma ke kanawai ka mea e hiki ai iaia ke koho.

PAUKU 73.—KE ANO O KE KOHO ANA I NA LUNAMAKAAINANA.

Ua hiki i kela a me keia mea koho i na Lunamakaainana e hookomo i na koho ana i like ka nui me ka nui o na Lunamakaainana e kohoia ana mai ka Apana koho Lunamakaainana i kuleana ai oia e koho. Ua hiki iaia ke haawi i kona mau koho ana a pau no hookahi Lunamakaainana, a i ole ia e mahele iwaena o na Lunamakaainana ma ke ano ana i ike ai he pono, eia nae hoi, e lilo i mea ole kekahi mahele ana o kekahi koho ana mawaho ae o ka hapalua.

O na moho i kupono ka nui e loaa ana ia lakou ka heluna kiekie o na koho ana ma na Apana koho Lunamakaainana, o lakou no na Lunamakaainana no ia mau Apana.

PAUKU 74.—KUPONO O KA POE KOHO I NA LUNAMAKAAINANA.

I mea e kupono ai e koho no ka Lunamakaainana, e loaa no i ka mea koho keia mau mea:

1. He kupa kane no ka Repubalika, a ina he kupa i hookupaia mamua o ka la 17 o Ianuari, 1893, he kanaka no ke-

kahi aina i loaa ma ia manawa, a i ole ia ua hana kuikahi mamua me Hawaii; a i ole ia

Ua loaa iaia ka palapala hookupa e haawi ana iaia ka pono o ke kupa Hawaii; a i ole ia

Ua loaa iaia mai ke Kuhina Kalaiaina mai ka palapala hoike o ka hana i hoakakaia maloko nei.

2. Ua noho oia iloko o ka apana kahi ana i makemake ai e hoopaaia kona inoa no ka manawa aole e emi malalo o hookahi mahina mamua koke iho o ka manawa ana i makemake ai e hoopaaia kona inoa.

3. Ua piha na makahiki he iwakalua iaia.

4. Ua hoohiki a kakauinoa i ka olelo hoohiki i hoakakaia ma ka Pauku 101 o keia Kumukanawai.

5. Mamua iho o kela a me keia koho mau ana iloko o ka manawa i hoakakaia ma ke kanawai no ke kakauinoa ana, ua hookomo oia i kona inoa iloko o ka papainoa o ka poe koho i na Lunamakaainana no kona apana.

6. Mamua iho o ia hookomo ana i kona inoa, ua hookaa mai, a i ole ia mamua iho o ka la ekahi o Ianuari, mamua iho o ka la e kakauia ai na inoa i na auhau a pau ana e uku ai i ke Aupuni. Eia no nae hoi, no ke kakauinoa mua ana no ka koho balota mua e malamaia ana malalo o na hoakaka maloko nei, ua hiki no e hookaaia na auhau ma kekahi manawa mamua iho o ke noi ana e kakau ka inoa.

7. E hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia ka olelo Hawaii me ka hoomaopopo pono.

I mea e hiki ai ke hooko i keia mea i kauohaia e hiki iaia ke kakau a heluhelu me ka hooholo kupono i kekahi pauku a mau pauku paha o keia Kumukanawai. Eia no nae hoi, o ke kauoha e hiki iaia ke kamailio a heluhelu a kakau i ka olelo Beretania,

a i ole ia olelo Hawaii me ka moakaka kupono, aole ia e pili i ka poe i loaa ia lakou ka palapala hoike no ka hana e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 17.

PAUKU 75.—KE ANO O KE KOHO ANA NO NA SENATE.

Ua hiki i kela a me keia mea koho i na Senate e hookomo i hookahi wale no balota no kela a me keia Senate e kohoia ana mai ka Apana koho Senate i kuleana ai oia e koho.

O ka nui o na moho kupono e loaa ana ia lakou ka heluna kiekie o na koho ana ma kela a me keia Apana koho Senate, o lakou no na Senate no ia Apana.

PAUKU 76.—NA MEA E KUPONO AI KA POE KOHO I NA SENATE.

I mea e kupono ai e koho i na Senate, e loaa i ke kanaka na mea a pau i kauohaia ma keia Kumukanawai no ka poe koho i na Lunamakaainana, a mawaho ae o ia mau mea e lilo oia i ona a he kuleana kona ma kona pono ponoi iho i ka waiwai paa iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io aole i emi malalo o $1500 maluna a mawaho ae o na hihia a pau, a i hookaaia maluna o laila na auhau ku i ke kanawai ma ia helu waiwai ana, no ka makahiki mamua koke iho o ka makahiki i makemake ai ia mea e kakauia kona inoa ma ka papainoa o ka poe koho; a i ole ia he waiwai lewa kona aole i emi malalo o $3000, maluna a mawaho ae o na hihia a pau, a i ole ia ua loaa maoli no iaia he loaa dala aole i emi malalo o eono haneri dala iloko o ka makahiki mamua koke iho o ka la mua o Aperila mamua iho o ka la o kela a me keia kakau ana i na inoa o ka poe koho; no ka hooiaio ana, ua hiki ke kauohaia oia e hoike mai i na hoike kumu o ka loaa ana mai o ia loaa iaia.

PAUKU 77.—KAKAU ANA I KA POE KOHO.

MAHELE 1. Aole e koho kekahi mea ma ke koho ana i na Lunamakaainana, a i ole ia na Senate ina aole oia i kupono e like me ke mea i kauohaia maloko nei, a ina aole i hookomoia

kona inoa e kekahi papa kakau inoa iloko o papainoa o ka poe koho e like me ia i hoakakaia maloko nei.

Na Papa Hoopaa Inoa.

Mahele 2. I mea e ninauia ai ka poe noi, e hoopaaia ko lakou mau inoa ma ke ano he poe koho, a i mea e hoomaopopoia ai ko lakou kupono, e hoonohoia he elima papa kakauinoa; hookahi no kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Puna, Hilo a me Hamakua, hookahi no kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Kau, Kona a me Kohala; hookahi no na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe; hookahi no ka Mokupuni o Oahu; a i hookahi no na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

He ekolu lala o kela a me keia papa, a e hookohuia lakou e ka Peresidena, me ka apono o ka Senate. Ua hiki i ka Peresidena me ia apono ana e hoopiha i na hakahaka a pau ma kekahi o ia mau papa.

Eia no nae hoi, no ke koho balota mua e malamaia ana malalo o keia Kumukanawai, e loaa i ka Peresidena ka mana, me ka apono ana o ka Aha Kuhina, e hoonoho a e hoopau paha i na lala o ia papa, a me ia apono ana, ua hiki iaia e hoopiha i na hakahaka ma ia mau papa e loaa ana mamua o ka halawai mua ana o ka Senate.

E mana na hookohu ana a ka Peresidena i hana ai iloko o ka manawa e noho ole ana ka Senate a hiki i ka halawai hou ana o ia aha ma ia hope iho.

Ua hiki no e hoopauia na lala o ia mau papa e ka Peresidena, me ka apono o ka Senate.

Ka Manawa Halawai.

Mahele 3. E halawai na Papa Hoopaa Inoa iloko o kanakolu la mahope iho o ka mana ana o keia Kumukanawai no ka hoopaa ana i na inoa o ka poe i kupono e hoopaaia ko lakou mau inoa no ke koho ana i na Senate a me na Lunamakaainana,

a e hoomau i ko lakou halawai ana ma na wahi maloko o ko lakou mau apana iho no ka manawa e hiki ai i na kanaka a pau i kupono e hoopaaia ko lakou mau inoa e hana pela. Eia no nae hoi, o ka noho hope ana o ia mau papa no ia hana aole ia e emi malalo o iwakalua-kumamakahi la mamua iho o ke koho balota mua i malamaia malalo o na hoakaka ana maloko nei.

MAHELE 4. E halawai na papa iloko o ko lakou mau apana pakahi ma na manawa mawaena o ka la mua o Aperila a me ka la kanakolu o Iune iloko o ka makihiki 1897, a mawaena o ia mau la iloko o kela a me keia elua makahiki ma ia hope iho e like me ka nui kupono o na manawa e hiki ai ia lakou e kakau i na inoa o ka poe a pau i kupono e kakauia ko lakou mau inoa.

PAPAINOA MA NA KOHO KUIKAWA.

MAHELE 5. Ma kekahi koho kuikawa e lawelaweia no ka papainoa o ka poe koho i lawelaweia ma ke koho mau ana i hala me ka hoololi ole ia.

E HELE KINO AE KA MEA NOI.

MAHELE 6. Aole no e hookomoia kekahi inoa ma ka papainoa o ka poe koho i na Senate, a i ole ia i na Lunamakaainana, aia wale no a hiki kino mai ka mea noi imua o ka Papa Kakau Inoa ma kekahi halawai i hoolahaia o ka papa.

NINANINAU ANA I KA POE NOI.

MAHELE 7. E ninaninauia kela a me keia mea noi e hookomoia kona inoa iloko o ka papainoa o ka poe koho i na Senate, a i ole ia i na Lunamakaainana malalo o ka hoohiki e ka papa kakauinoa e pili ana i kela a me keia mea e kupono ai oia.

Eia no nae hoi, mahope iho o ka ninauia ana a aponoia ana o kekahi mea noi e pili ana i ka hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania a Hawaii paha me ka moakaka, alaila, aia no i ka manao o ka papa no ka ninaninau hou iaia e pili ana ia kumu makaukau.

O ka ninaninauia ana o kekahi mea noi a me na hoike a pau i ninauia imua o kekahi papa kakauinoa, malalo no ia o ka hoohiki i hoohikiia aku e kekahi o na lala o ia papa, a ma keia ua haawiia ka mana ia lakou e hoohiki aku i na olelo hoohiki no ia hana.

O ka ninaninau ana, ka nui o na hoike, a me ka manawa a mau manawa paha e ninauia ai, malalo no ia o ka hooponopono ana a me ke alakai ana o ka papa.

Na Mana o ka Papa.

Mahele 8. Ma keia, ua haawiia i kela a me keia Papa Hoopaa Inoa na mana a pau no ke kii ana a me ka ninaninau ana i na hoike a me ka malama ana i ka maluhia, a i huipuia me ka mana e hoopai no ka hoowahawaha i haawiia ma ke kanawai i na Aha Hookolokolo Kaapuni.

Hoohiki Wahahee.

Mahele 9. O kekahi kanaka malalo o ka hoohiki nana i hoike aku me ka ike no pela i kekahi olelo oiaio ole imua o kekahi papa, a i ole ia me kona ike no aole oia i kuleana e kakauia kona inoa, a i ole ia e koho, eia nae ua kakau no ia i kona inoa, a i ole ia ua koho no, ua pili iaia ka hewa hoohiki wahahee.

Hoopaa koke ana no ka Hoohiki Wahahee.

Mahele 10. Ma keia, ua haawiia ka mana i na papa pakahi e hoopaa koke aku i kekahi mea no ka hookolokoloia no ka hoohiki wahahee imua o kekahi o ia mau papa, ina ma ko lakou manao ua loaa he mau kumu kupono e manao ai ina e hookolokoloia ua mea la e hoahewaia ana oia no ia hewa.

Kue ana aku.

Mahele 11. Ua hiki no i kekahi mea koho i ku i ke kanawai e kue aku i ke kuleana o kekahi mea e hoopaaia kona inoa e olelo ana ua kupono oia e hookomoia kona inoa ma ka papa-

inoa o ka poe koho; e ninaninau i ka mea noi a me na hoike i laweia mai e ia a e lawe mai a e ninaninau i na hoike e kue ana i ke kupono o ia mea.

MAHELE 12. Aole no e hookomo kekahi papa kakauinoa i ka inoa o kekahi kanaka iloko o ka papainoa o ka poe koho, aia wale no a maopopo pono ia lakou ua lawa na mea e kupono ai ua mea la.

HOOPII ANA MAI KA PAPA AE.

MAHELE 13. Ina ua hoole ka papa i ka hoopaa ana i ka inoa o kekahi mea e noi ana e hoopaa i kona inoa, ua hiki i ka mea i hooleia, a ina ua kakauia kekahi inoa, ua hiki i kekahi mea kupono i ke koho i kela a me keia manawa iloko o umi la mahope iho o ka hooholo ana o ia papa e hoopii aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ke ano i hoomaopopo ia ma ke kanawai no na hoopii hou ae ma na hihia kivila imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie mai ka Aha Kaapuni aku, a i ole ia ma ke ano i hoakaka ia ma keia hope aku ma ke kanawai.

MAHELE 14. I ka wa e hooko pono ia ai ia hoopii hou ana, e hoomaka aku ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoolohe i ua hihia nei ma ke kau, a i ole ia iloko o ka manawa mahope o ke kau iloko o ka wa kupono ma ia hope iho, a o ka mea i hooholoia e ia Aha, oia no ka mea paa.

HOOLAHA ANA I KA PAPA I KA MEA I HOOHOLOIA.

MAHELE 15. Mahope koke iho o ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo ma ia hoopii e hoike aku ka Aha Hookolokolo Kiekie i ka Papa Kakau Inoa i hoopiiia mai ai, a ina ma ia olelo hooholo ua hooloiia ka olelo hooholo o ka papa, e hooloi koke ka papa i ka papainoa a kulike me ia olelo hooholo.

Kulana o ka mea i kakauia kona inoa oiai e hanaia ana ka Hoopii.

Mahele 16. Ina ua hoopii hou ia ka olelo hooholo o kekahi papa e hookomo ana i ka inoa o kekahi mea iloko o ka papainoa, e waihoia no ka inoa o ia mea iloko o ka papainoa a loheia ka olelo hooholo o ka Aha Hookolokolo Kiekie e pili ana ia mea.

Ina ua koho ka mea i hookomoia kona inoa ma kekahi koho balota ana mamua iho o ka olelo hooholo o ka Aha, a mamua paha o ka hanaia ana e like pu me ia olelo hooholo, aole e lilo ia koho ana i mea e mana ole ai ia koho balota ana, ina no paha ua kue ka olelo hooholo o ka Aha i ka hookomoia ana o ia inoa iloko o ka papainoa.

Hoolaha o na Halawai.

Mahele 17. E hoolahaia ka manawa a me kahi o na halawai ana a pau o na papa ma ka olelo Beritania a me ka olelo Hawaii iloko o na nupepa, a i ole ia ma na olelo hoolaha kapili i kau ia ma na wahi hele mau ia aole e emi malalo o ekolu, ma kahi kokoke i kahi e malamaia ana ia mau halawai.

Aole e manaoia ma keia mahele ua papaia ka hoopanee ana o kekahi o ia mau halawai i hoolahaia mai kekahi la a i kekahi la, a i kekahi manawa akaka i hoolahaia i ka manawa i hoopanee ai.

Manawa e Hookomo ai i na Inoa

Mahele 18. Aole e hookomoia kekahi inoa, a i ole ia kapaeia paha mai ka papainoa mai, koe wale no ma kekahi halawai hamama o ka papa a ma ke hoike akea ia ana, koe wale no no na kumu mahope iho nei, oia hoi:

1. Ina ua hooholo ka Aha Hookolokolo Kiekie i kekahi olelo hooholo ma ka hoopii e hoololi ana i ka mea i hooholoia e ka papa.

2. Ina ua hooholo ka papa ua kupono kekahi mea e hookomoia kona inoa a ua haule kona inoa mai ka papainoa mai, a i ole ia ua kakau hewa ia, a i ole ia ua kakau ano e ia kona inoa.

E HOOUNAIA NA KOPE O KA PAPAINOA I NA LUNA NANA KOHO BALOTA.

MAHELE 19. E hoomakaukauia na papa iloko o ka wa kupono mahope iho o ka pau ana o ka papainoa o kekahi mahele koho i ka hanaia i eha kope o ia papainoa, a e hoouna aku i ka Lunahoomalu o na Luna Nana Koho o ia mahele, a ina aole i hoonohoia ia luna ma ia manawa, alaila, i ka Hope Makai Nui o ka apana kahi o ia mahele i waiho ai.

E malama ka luna i loaa aku ai iaia ia mau kope i hookahi i mea hana ma kahi koho, a e kapili koke aku i na kope i koe ma kekahi mau wahi hele nui ia e na kanaka maloko o ka mahele i mea e nanaia ai e ka lehulehu.

AOLE E HOOLOLI NA LUNA NANA I NA PAPAINOA.

MAHELE 20. Aole e pakuiia aku, a i ole ia kapaeia kekahi inoa mai ka papainoa mai o ka poe koho, aole no hoi e hoololiia ma kekahi ano e na Luna Nana Koho Balota, koe wale no ma ke kauoha i kakauia mai ka Papa Kakauinoa o ia apana.

HOOPONOPONO ANA I KA PAPAINOA.

MAHELE 21. Ina e akaka i kekahi papa i kekahi manawa ua haule, a i ole ia ua kakau hewa ia, a i ole ia ua kakau ano e ia ka inoa o kekahi mea i ae ia e kakauia kona inoa ma ka papainoa mai ka papainoa mai, na ia papa no e hooponopono koke aku no ia haule ana a kakau hewa ana paha, a ina ua hoounaia aku ke kope o ka papainoa i ka Apana Koho kahi a ua mea la e kupono ai e koho, alaila, e kauoha koke aku ma ka palapala i na Luna Nana o ia apana e hooponopono iho i ke kope o ka papainoa.

Ma ia kauoha e hoakakaia na kumu no ka hana ana i ka hana i kauohaia, a e malamaia ua kauoha la a e waihoia e na Luna Nana Koho Balota oia kekahi o na moolelo o ke koho ana.

O ka mana hooponopono a hoopololei i haawiia ma keia nei, aole e manaoia he mea ia e ae ia ai ka wehe hou ana i ka ninau no ke kupono o kekahi mea i hookomoia kona inoa e ka papa iloko o ka papainoa o ka poe koho.

Moolelo o na Hana.

Mahele 22. E malama kela a me keia papa i mau buke moolelo a maloko o laila e malamaia ai na moolelo o ka lakou mau hana a pau.

Pauku 78.—Hoopauia na Kanawai Koho Balota.

Mahele 23. O na Kanawai Koho Balota a pau e mana ana i ka manawa e kukalaia ai o keia Kumukanawai, ma keia, ua hoopau loa ia.

Pauku 79.—Na Rula a me na Hooponopono ana no na Hoohiki a me ke Koho Balota ana.

A hiki i ka manawa e kauohaia ai ma kekahi ano okoa, e loaa no i ka Peresidena, me ke apono ana o ka Aha Kuhina, ka mana e hana ai i na rula a me na hooponopono ana i kue ole me keia, no ka hoohiki ana i na olelo hoohiki a no ka malama ana i na koho balota i hoakakaia ma keia Kumukanawai.

Pauku 80.—Koho Balota Mua.

E malamaia ke koho balota mua no ka Ahaolelo ma ka manawa a me kahi, iloko o eha mahina mahope iho o ke kukalaia ana o keia Kumukanawai, e like me ka mea i kuhikuhiia e ka Peresidena, me ka apono ana o ka Aha Kuhina.

KA AHA KUKA O KE AUPUNI.

PAUKU 81.—KA HOONOHOIA ANA.

MAHELE 1. E hoonohoia i Aha Kuka o ke Aupuni o umikumamalima lala, elima o lakou e kohoia e ka Senate, elima e ka Hale o na Lunamakaainana, a elima e hoonohoia e ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina. Ua hiki no i na lala o ka Aha Hooko e noho pu a lawelawe pu i na hana ma na halawai o ka Aha Kuka o ke Aupuni, aole nae lakou e koho.

MAHELE 2. E kohoia ka Aha Kuka o ke Aupuni iloko o ke kau Ahaolelo mua, a ma kela a me keia kau mau i malamaia mahope iho.

KA MANAWA E NOHO AI MA KA OIHANA.

MAHELE 3. E pau ka manawa e noho ai ma ka oihana o na lala o ia aha i ka pau ana o kela a me keia kau mau o ka Ahaolelo i malamaia mahope o ko lakou kohoia ana.

NA HAKAHAKA.—KA HOOPIHA ANA.

MAHELE 4. O na hakahaka iwaena o na lala i kohoia o ka Aha Kuka i loaa mawaena o na kau o ka Ahaolelo, e hoopihaia no e ka Aha Kuka.

O ka hakahaka iwaena o na lala i hoonohoia i loaa i kekahi manawa, ua hiki e hoopihaia e ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina.

KE KUPONO O NA LALA.

MAHELE 5. O ka poe i kupono e lilo i poe i kohoia i ka Ahaolelo, a i ole ia he mau lala no ka Ahaolelo, aole kekahi poe e ae, o lakou ke kupono e koho a hoonohoia paha i mau lala no ka Aha Kuka.

Na Mana o ka Aha Kuka o ke Aupuni.

Mahele 6. Ua hiki i ka Aha Kuka o ke Aupuni ma ke noi o ka Aha Hooko e hookaawale i na dala o ka lehulehu i na manawa mawaena o na kau o ka Ahaolelo, ua kupono e hana ia pela mamuli o ke kaua, kaua ia mai, kipi, mai ahulau a pilikia nui e ae o ka lehulehu. Ina ua hookaawaleia ke dala pela, na ke Kuhina Waiwai e waiho aku i hoike piha o na hoolilo ana i hanaia mamuli o ia mana imua o ke kau Ahaolelo mau e hiki mai ana.

Na Kala ana.

Mahele 7. E loaa no i ka Peresidena mamuli o ke kuka ana a me ka ae ana o ka Aha Kuhina a me ka Aha Kuka o ke Aupuni ka mana e kaohi i na olelo hooholo, a e kala a e hoemi mai i na hoopai ana mahope iho o ka hoahewaia ana no na hewa a pau, koe ma na hihia hoopii luna nui.

Ka Mana Kuka.

Mahele 8. E kuka pu no hoi ka Aha Kuka o ke Aupuni me ka Peresidena i ka wa e noiia mai ai eia ma na mea a pau no ka pono o ka lehulehu ana i manao ai he mea pono e kuka pu me lakou.

Ka manawa e Halawai ai.

Mahele 9. Ua hiki no e hoakoakoaia ka Aha Kuka o ke Aupuni i kela a me keia manawa e ka Peresidena. E hana na lala me ka uku ole.

KA MANA HOOKO.

Pauku 82.

E pili ka mana hookolokolo o ka Repubalika iloko o ka Aha Hookolokolo Kiekie hookahi, a me na Aha Hookolokolo malalo iho i hoonohoia i kela manawa keia manawa e ka Ahaolelo.

PAUKU 83.—AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE—HOOPII LUNA NUI—HOOPAU ANA.

MAHELE 1. Ma ka Aha Hookolokolo Kiekie, e hoonohoia kekahi Lunakanawi Kiekie a me na Lunakanawai Kokua, aole e emi malalo o elua. Eia nae, ina ua kupono ole, a i ole ia ua kaawale ma kahi e kekahi Lunakanawai o ia Aha ma kekahi hihia imua o ka Aha, e hoopihaia kona wahi no ka hookolokolo ana a me ka hooholo ana o ia hihia e like me ka mea i hoakakaia ma ke kanawai.

MAHELE 2. E noho na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ko lakou oihana oiai e pono ana ka lakou hana, e pili ana nae i ka hoopauia ma ka hoopii luna nui ia ana, a e loaa ia lakou he uku no ka lakou hana, a oiai lakou ma ka oihana aole e hoemiia ua uku nei. Eia nae, ua hiki no e hoopauia kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a i ole ia kekahi Lunakanawai o ka Aha Kakau ma ke noi ana o ka Aha Hooko mai ka oihana ae, mamuli o ka olelo hooholo i hooholoia e na hapakolu elua o na hoa i kohoia a pau o na lala elua o ka Ahaolelo e noho pu ana.

MAHELE 3. E lohe mua ka Lunakanawai e manaoia ana e ka Ahaolelo e hoopii, a e haawi pu iaia i ke kope o na kumu i oleloia e hoopauia ai oia, aole e emi malalo o umi la mamua ae o ka la a ka Ahaolelo e hana ai no ia mea. E hooloheia no oia imua o ka Ahaolelo.

PAUKU 84.—KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE A ME NA AHA MALALO IHO.

E maheleia ka mana o ka Oihana Hookolokolo iwaena o ka Aha Hookolokolo Kiekie, na Lunakanawai o ia Aha, a me na Aha Hookolokolo e ae o ka Repubalika malalo iho e like me ke kuhikuhi ana o ka Ahaolelo i kela manawa keia manawa. O ka loihi o ka noho ana ma ka oihana o na Lunakanawai o na Aha malalo iho o ka Aha Kiekie, e hoakakaia no ma na kanawai e pili ana ia lakou.

PAUKU 85.—KA MANA HOOKOLOKOLO.

E pili ka mana o ka Oihana Hookolokolo i na hana a pau ma ke kanawai a me ke kaulike e ulu ae ana malalo o ke Kumukanawai a me na kanawai o ka Repubalika a me na kuikahi i hanaia a e hanaia ana paha mamuli o ko lakou mana, a me na hana a pau e pili ana i na Elele Aupuni a me na Kanikela, a i na hana hoi e pili ana i na hihia moana a me ka hoomalu moana.

PAUKU 86.—NA OLELO HOOHOLO.

E paa loa maluna o na aoao a pau na olelo hooholo o ka Aha Hookolokolo Kiekie ina ua hanaia e ka hapanui o na Lunkanawai o ia Aha, a i ole ia e ka hapanui o ka poe e noho ana ma ka Aha ina ua kupono ole, a i ole ia kaawale ma kahi e kekahi Lunakanawai o ia Aha e like me ia i hoakakaia ma ke kanawai ina ua kupono ole a kaawale paha kekahi Lunakanawai o ia Aha ma kahi e.

PAUKU 87.—E HAI AKU I NA MANAO KANAWAI I KA MANA HOOKO.

E hiki no i ka Peresidena, a i ole ia ka Aha Kuhina, ke kauoha i na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoike mai i ko lakou manao ma na ninau kanawai nui a ma na wa pilikia a hanohano nui.

PAUKU 88.—KUPONO OLE MAMULI O KA HOOHOLO MUA ANA.

Aole e noho a hookolokolo kekahi Lunakanawai ma kekahi hoopii hoohalahala, a i ole ia hookolokolo hou paha ma kekahi hihia ana i hooholo mua ai.

PAUKU 89.—KUPONO OLE MAMULI O KA PILI A KULEANA.

Aole e noho kekahi mea i Lunakanawai a i jure paha ma kekahi hihia i komo kekahi mea i pili iaia ma ka noho ana, a i ole ia ma ke koko paha maloko o ke degere ekolu ma ke ano he

mea hoopii, a i ole ia mea i hoopiiia, a i ole ia ua loaa i ka Lunakanawai a jure paha i oleloia kekahi kuleana dala mamuli o ua mea pili la.

PAUKU 90.—HOOPII LUNA NUI.

MAHELE 1. Ua hiki no e hoopauia mai ka oihana ae ka Peresidena a me na luna a pau ma na oihana kivila o ka Repubalika, ma ka hoopii luna nui ia ana e ka Hale o na Lunamakaainana no kekahi o na kumu mahope iho nei, oia hoi keia: O ka hana ana i kekahi hana, a i ole ia hana ole ana i kekahi hana i pili i ka hewa maoli i hoopaiia ma ke kanawai ma ke ano he hewa ia a i hanaia oiai e noho ana ma ka oihana, ka lawa ole o ka hiki ana e hana a hooko pono i na hana pili i ka oihana, na hana pono ole ma ka oihana, a i ole ia, ka auhau ana aku i ka poe e noho ana ma ka oihana no na hana i pili i kekahi aoao, a i ole ia no na lilo e pili ana i na hana kalai a hooponopono aupuni.

MAHELE 2. E lilo ka Senate i aha me ka mana piha, a oia wale no ka mana e hoolohe a hooholo no na hoopii luna nui ana a pau i hanaia e ka Hale o ka Poeikohoia.

MAHELE 3. E noho na Lunakanawai Kiekie o ka Aha Hookolokolo Kiekie, ma o kona oihana, i Peresidena no ka Senate ma na hihia hoopii luna nui a pau ina aole oia ka i hoopiiia. Ina e hoopii luna nui ia ka Lunakanawai Kiekie, e noho hoomalu kekahi mea i hookohuia e ka Peresidena ma ka Senate iloko o ia hookolokolo ana.

MAHELE 4. Mamua iho o ka hookolokoloia ana o kekahi hihia hoopii luna nui, e hoohiki pakahi ia na Senate e hookolokolo pololei a hooholo i ka hihia imua o lakou e like me ke kanawai a me ka olelo hoike.

MAHELE 5. O ka olelo hooholo o ka Senate ina ua hoahewaia ka mea i hoopii luna nui ia, aole no ia e oi aku mamua o ka hoopau ana mai ka oihana ae a me ka lilo i mea kupono ole e

noho ma kekahi wahi hanohano, hilinaiia a pomaikai paha malalo o ka Repubalika; aka, o ka mea i hoahewaia pela ua hiki no e hoopiiia, hookolokoloia a hoopaiia paha e like me ke kanawai.

NA HOAKAKA HUIKAU.

Pauku 91.—Ke Kumukanawai ke Kanawai Kiekie Loa.

I ka wa e kukalaia ai keia Kumukanawai e lilo no oia ke kanawai kiekie loa o ka Repubalika, a o ke Kumukanawai i kukalaia ma ka la 7 o Iulai, 1887, a me na kumukanawai e ae a pau i lilo i kekahi manawa he kanawai kiekie loa ma ko Hawaii Paeaina, a me na kanawai a me na hapa kanawai a pau i kulike ole me keia nei, ma keia, ua hoopau loa ia, a ke kukalaia nei ua pau a lilo i mea ole.

Pauku 92.—Na Kanawai e ku nei a me na Hewa.

Mahele 1. O na kanawai a me na hooholo ana a pau e mana ana ma ko Hawaii Paeaina i ka wa e mana ai keia Kumukanawai i kulike me keia Kumukanawai, a o na pono a pau, na hoopii, na koi ana, na olelo hooholo a me na aelike e paa ana a e mana ana ma ia manawa, e mau aku no me he mea la aole i hooholoia keia Kumukanawai, ina aole lakou i kue me keia Kumukanawai; a i ole ia ua hoopauia ma keia Kumukanawai, a i ole ia ua hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko nei.

Mahele 2. O na kanawai i hooholoia mamua aku nei i kue ole me keia nei, e hoakaka ana no ka Moi, a i ole ia i ke Aupuni, a i ole ia i ke Aupuni Moi, a i ole ia i ke Aupuni Kuikawa, e manaoia o ko lakou manao maoli ua pili i ka Peresidena, a i ole ia i ka Repubalika a Aupuni paha o ko Hawaii Paeaina, e like me ka mea i oleloia.

O na hana a pau i hoakakaia ma ke kanawai e mana ana i ka manawa e mana ai keia Kumukanawai, ua oleloia he mau hewa ia e kue ana i ka Moi, a i ole ia i ke Aupuni Kuikawa, a i ole ia ma kekahi ano e ae, e manaoia no he mau hewa ia e kue ana i ka Repubalika a Aupuni paha o Hawaii, ina aole ia kanawai i kue i keia nei, a i ole ia ua hoopauia a hooloiia ma ke kanawai.

O na hana i hanaia mamua aku nei, i papaia ma na kanawai e mana ana i ka manawa i hanaia ai ia mau hana, e hoopaiia no malalo o ia mau kanawai me ka hoomaopopoia o ko lakou manao e like me ia i hoakakaia maluna.

MAHELE 3. O na hihia karaima a hewa paha e ulu ae ana, a e waiho nei maloko o na palena o ko Hawaii Paeaina, e hanaia aku no a hiki i ka hooholo hope loa ia ana a hookoia ana ma ka inoa o ka Repubalika o Hawaii, a o na kumu hoopii a pau e ulu ae ana no kekahi poe a hui i hoohuiia paha, a me na hoopii a pau ma ke kanawai, a me na hoopii ma ke kaulike e waiho nei imua o na Aha Hookolokolo maloko o na palena o ko Hawaii Paeaina i kaupalena ole ia e ke kanawai i keia manawa, ua hiki no e hoomakaia, a i ole ia e hanaia a hiki i ka hooholo loa ia ana me ka hookoia ana iloko o na Aha Hookolokolo o ia ano like o ka Repubalika.

O ke poo o na palapala kena a pau oia no "Ka Repubalika o Hawaii," a e lawelaweia na hoopii a pau ma ka inoa a mamuli o ka mana o ka Repubalika o Hawaii.

Aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kumukanawai i kumu a kahua paha no ka palapala hai hewa, a palapala kuu kino, a palapala certiorari, palapala prohibition, quo warranto, aole hoi no ka hoopii hoohalahala ma kekahi hana e hanaia ana imua o kekahi Aha Hookolokolo, a o na palapala a pau i hoopukaia mamua aku nei, a i ole ia e hoopukaia ana mamua ae o ka la e mana ai o keia Kumukanawai e like no ko lakou mana, me he mea la ua hoopukaia ma ka inoa o ka Repubalika o Hawaii, aka, o ia mau palapala, a i ole ia hoopii hou ana e mau no e pili ana i na

olelo hooholo a pau, na kauoha a me ka hana e ae i hanaia, a i ole ia e waiho ana imua o na Aha Hookolokolo o ko Hawaii Paeaina, e like me na kanawai e mana ana i ka manawa i hanaia ai, a i ole ia e waiho ana ia mau palapala, kauoha a hooholo ana a hana e ae paha.

PAUKU 93.—KA POE NOHO OIHANA.

MAHELE 1. O na mea a pau e noho ana ma ka oihana malalo o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Paeaina i ka la e kukalaia ai o keia Kumukanawai, e mau no ko lakou noho ana a e lawelawe i na mana i haawiia ia lakou a hiki i ka manawa e hakahaka ai ko lakou mau oihana pakahi.

MAHELE 2. O na hookohu a pau i hoopukaia mamuli, a i ole ia malalo paha o ka mana o ke Aupuni Moi iho nei, a i ole ia ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, ma keia, ke kukalaia nei, ua pau a lilo i mea ole mai a mahope aku o ka la 1 o Sepatemaba, M. H. 1894, ina aole e hoopauia mamua ae oia la.

PAUKU 94.—HOOMAUIA NA KUIKAHI A ME NA BONA, A PELA AKU.

O na kuikahi e paa nei a me na bona a me na nota a pau i hanaia mamua aku nei, a i hoomanaia malalo o ke Aupuni Moi iho nei, a i ole ia o ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, a me na aie a pau o ka Baneko Hale Leta, ma keia, ke hoaponoia aku nei a hoopaaia.

PAUKU 95.—NA AINA LEIALII.

O kela wahi o na Aina Aupuni i ikeia mamua ma ke ano he mau aina leialii, ma keia, ke kukalaia nei, he waiwai no ke Aupuni Hawaii i keia manawa me ke ku kaawale i keia wa mai kekahi hoopaa ana e pili ana ia mau aina a mai na koi ana a pau o kela a me keia ano maluna o na uku hoolimalima, na puka a me na pomaikai mai ia mau aina mai. Ua hiki no e hooliloia

aku a e hoohanaia no na hana e ae e like me ke mea i hoakakaia ma ke kanawai. O na hoolimalima mana a pau o ia mau aina e paa nei, ma keia, ua hoaponoia.

Pauku 96.—Mana ka Hapanui.

O ka apono ana, ka hoapono like ana, ka ae ana, ao ana, aelike ana, a i ole ia ka hana o ka Ahaolelo o kekahi Hale paha o ka Ahaolelo, ka Aha Kuka o ke Aupuni, a i ole ia ka Aha Hooko, a o kekahi Papa Hoopaa Inoa o ka poe Koho Balota a Papa e ae paha e pili ana i ka lehulehu i mea e mana ai, aole no e manaoia e loaa ka ae ana o ka poe i oi ae mamua o ka hapanui, ina aole i kauohaia ma kekahi ano e ae maloko o keia nei, akà, ma na mea e pili ana i ka Aha Hooko ma ia hapanui o ka Peresidena kekahi.

Pauku 97.—Aole kokua mai ka Lehulehu aku i na Kula Pili Hoomana a me na Kula Wae.

Mahope aku o ka la kanakolu-kumamakahi o Dekemaba, M.H. 1895, aole e hookaawaleia kekahi dala o ka lehulehu, aole hoi kekahi aina o ke Aupuni e hooliloia aku i kekahi kula a no ke kokua ana paha i kekahi kula pili hoomana a kula wae paha, aole hoi i kekahi kula i komo kaokoa ole malalo o ka hooponopono ana o ke Aupuni.

Pauku 98.—Na Aha Lulu.

Aole e ae ia kekahi aha lulu (Lottery) iloko o keia Repubalika, aole no hoi e ae ia ke kuai ana i na palapala (ticket) no kekahi aha lulu.

Pauku 99.—Aole e lawe na Luna Aupuni i na hana malalo o na Aupuni e.

Aole e noho kekahi luna o ka Repubalika, aole hoi kekahi lala o ka Ahaolelo ma kekahi oihana, a i ole ia e lawe i ka uku mai kekahi aupuni e ae a mana e ae mai paha.

AHA KUKA.

PAUKU 100.

A hiki i ka manawa e akoakoa ai ka Ahaolelo mua, ma ke kau mau a kuikawa paha, e lilo no na lala o ka Aha Kuka o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Paeaina i aha i kapaia ka "Aha Kuka o ka Repubalika o Hawaii."

O ka Aha Kuka o ka Repubalika o Hawaii a me ka Aha Hooko e noho pu ana, e loaa no ia lakou na mana a pau i haawiia mamua aku nei i na Aha Hooko a me Kuka o ke Aupuni Kuikawa i oleloia, a me na mana a pau i haawiia ma keia Kumukanawai i ke Senate, a i ole ia i ka Ahaolelo.

O ia halawai ana o ka Ahaolelo e lilo no ia i mea e pau ai ka Aha Kuka a me kona mana.

PAUKU 101.—OLELO HOOHIKI O NA LUNA AUPUNI, KA POE KOHO BALOTA, NA LUNAMAKAAINANA A ME NA JURE.

Aole e kupono kekahi mea e lilo i Luna Aupuni, Senate a Lunamakaainana paha malalo o keia Repubalika, a i ole ia mea koho i na Senate, Lunamakaainana a me kekahi jure paha, aia wale no a hoohiki a kakauinoa oia i ka olelo hoohiki mahope iho nei: "Ke hoohiki nei au imua o ke Akua Mana Loa, e kokua no au i ke Kumukanawai, na kanawai a me ke Aupuni o ka Repubalika o Hawaii, a aole au ma kekahi ano e kokua ma ka hoihoi hou ana a hoala ana paha i Aupuni Moi ma ko Hawaii Paeaina."

PAUKU 102.—KA MANAO O NA OLELO O KEIA KUMUKANAWAI.

Ma na wahi a pau i lawelaweia ai ka huaolelo "maloko nei" ma keia Kumukanawai, e manaoia ua pili ia a e hookomo ana i na mea a pau maloko o keia Kumukanawai a Pauku a Mahele paha o ia Kumukanawai, ina aole i hoike maopopo loa na olelo he okoa loa ka manao. O na poo o na Pauku a me na Mahele o keia Kumukanawai, aole oia kekahi o keia Kumukanawai.

HOOLOLI ANA, A I OLE IA HOOPONOPONO HOU ANA I KE KUMUKANAWAI.

PAUKU 103.

MAHELE 1. Ua hiki no e hoololiia, a i ole ia e hooponopono hou ia keia Kumukanawai ma ke ano mahope iho nei, a aole ma kekahi ano e ae.

MAHELE 2. Ua hiki no e waihoia mai na hoololi i keia Kumukanawai, a i ole ia he hooponopono hou ana e na hoa aole i emi malalo o elima o kekahi o na hale ma kekahi kau mau o ka Ahaolelo.

MAHELE 3. I mea e hooholoia ai kekahi hoololi, a i ole ia hooponopono hou ana paha, e heluheluia no ekolu manawa ma kela a me keia hale, a ma kela a me keia heluhelu ana e loaa ka hoaponoia ma kela a me keia hale e aole e emi malalo o ka hapanui o na hoa i kohoia o kela a me keia hale.

E hanaia ke koho ana ma ke kahea ana i na Ae a me na Hoole, a o ia mau ae ana a me na hoole e huiia me ka hoololi i manaoia, a i ole ia ka hooponopono ana i manaoia, a e hookomoia iloko o ka moolelo.

MAHELE 4. I ka hooholoia ana e ka Ahaolelo o kekahi hoololi, a i ole ia hooponopono hou ana i ke Kumukanawai e like me ia i olelo mua ia, na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku ia hoololi a hooponopono ana paha ma ka olelo Beretania a me ka olelo Hawaii no ka manawa aole emi malalo o umikumamalua mau pule moekahi iloko o aole e emi malalo o elua nupepa i paiia ma Honolulu ma ia mau olelo pakahi mamua koke iho o ke koho mau e hiki mai ana.

MAHELE 5. E noonooia ia hoololi a hooponopono ana paha e ka Ahaolelo ma kona halawai mau mua e hiki mai ana ma-

hope iho o ke koho balota mau, a i mea e hooholo loa ia ai e heluheluia no na manawa ekolu ma na la kaawale ma kela a me keia hale, ma ka heluhelu mua a elua ana e loaa ka hooholoia ana ma kela a me keia hale e aole e emi malalo o ka hapanui o ka poe i kohoia o kela a me keia hale, a ma ka heluhelu hope ana e loaa no ka hooholoia ana ma kela a me keia hale e ka poe aole i emi malalo o elua-hapakolu o na lala i kohoia i kuleana ma kela a me keia hale.

E hanaia ke koho ana ma ke kahea ana i na Ae a me na Hoole, a o ia mau ae a me na hoole me ka hoololi i manaoia, a i ole ia ka hooponopono hou ana i manaoia, e hookomoia iloko o ka moolelo.

MAHELE 6. E noonoo pakahiia, a e koho pakahiia kela a me keia hoololi ma kela a me keia kau o ka Ahaolelo i hiki mai ai ia mea no ka noonooia ana, e like me ia i hoakakaia maloko nei.

MAHELE 7. Ina he hooponopono hou ana i ke Kumukanawai ka mea i manaoia, alaila, o kela a me keia mahele o ia hooponopono hou ana e kaawale mai kekahi mahele e ae e noonooia a e koho kaawaleia, koe ma ka heluhelu hope ana ma ka noho elua ana o ka Ahaolelo i noonooia ai ia hooponopono hou ana, a ma ia noho ana e kohoia no ma ke ano holookoa.

MAHELE 8. O kekahi hoololi a hooponopono ana paha i hooholoia ma ke ano i olelo mua ia e na kau Ahaolelo, elua e lilo no ia ma ia manawa me ka hana ole ia i kanawai hou i hapa o ke Kumukanawai o ka Repubalika.

Ua halawai ka Aha Elele Hana Kumukanawai ma Honolulu, Mokupuni o Oahu, ko Hawaii Paeaina, ma ka la 30 o Mei, M. H. 1894, ma ke ano kulike me na mea i hoakakaia ma ke Kanawai 69 o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Paeaina, i kapaia "He Kanawai e Hoomaopopo ana i Aha Elele Hana Kumukanawai," i aponoia ma ka la 15 o Maraki, M. H. 1894, a i kulike hoi me ka Olelo Kahea a ka Peresidena e kahea ana i ua Aha Elele la

e akoakoa, a ua hana a ua hooholo i ke Kumukanawai mamua ae nei, nolaila, ma keia, ke haiia aku nei, hooholoia a kukalaia aku nei e ka Aha Hooko a me ka Aha Kuka o ke Aupuni Kuikawa a me na Elele i kohoia, oia no ua Aha Elele Hana Kumukanawai la i oleloia, ma ka la eha o Iulai, M. H. 1894, a mahope aku o ia la o ke Kumukanawai i oleloia, oia no ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii a me ke Kanawai Kiekie Loa o ko Hawaii Paeaina.

Hanaia iloko o ka Aha Elele ma ka ae lokahiia ana i keia la ekolu o Iulai, M. H. Hookahi Tausani Ewalu Haneri me Kanaiwa-kumamaha, i hoike no keia ua kau makou i ko makou mau inoa i keia.

SANFORD B. DOLE,
Peresidena o ke Aupuni Kuikawa.

WILLIAM CHAUNCEY WILDER,
Hope Peresidena.

FRANCIS MARCH HATCH,
Kuhina no ko na Aina E.

JAMES ANDERSON KING,
Kuhina Kalaiaina.

SAMUEL MILLS DAMON,
Kuhina Waiwai.

WILLIAM OWEN SMITH,
Loio Kuhina.

WILLIAM FESSENDEN ALLEN,
CRISTAL BOLTE,
CECIL BROWN,
JOHN EMMELUTH,
JOHN ENA,
JOHN A. McCANDLESS,
JOSEPH P. MENDONCA,

JAMES FRANCIS MORGAN,
JOHN NOTT,
DAVID BOWERS SMITH,
EDWARD DAVIES TENNEY,
HENRY WATERHOUSE,
ALEXANDER YOUNG,
LEMUEL CLARK ABLES,
HENRY PERRIM BALDWIN,
CHARLES LUNT CARTER,
ANTONIO FERNANDES,
WILLIAM HORNER,
JOSE KEKAHUNA IOSEPA,
DAVID HAILI KAHAULELIO,
JOHN WILLIAM KALUA,
JOHN KAUHANE,
ALBERT KUKAILIMOKU KUNUIAKEA,
FREDERICK S. LYMAN,
WILLIAM FAUCETT POGUE,
WILLIAM HYDE RICE,
ALEXANDER GEORGE MORRISON ROBERTSON,
JOHN MARK VIVAS,
ALBERT SPENCER WILCOX,
GEORGE NORTON WILCOX.

HOIKE:

CHARLES T. RODGERS,
Kakauolelo o ka Aha Elele Hana Kumukanawai.

NA KANAWAI KARAIMA

HOOPONOPONO.

Penei ka heluhelu pololei ana o ka (Pauku) "§995," ma ka aoao 359: "Ma keia ua haawiia ka mana i ka Papa Ola e ae aku i kekahi mea e lawelawe ma ka lapaau ana i na Ma'i Lepera, a i ole ia, i na poe i manaoia ua loaa i ka Ma'i Lepera. E haawiia ua mau palapala la malalo o na kumu ame na rula a ka Papa e kau ai, a ua hiki no e hoopauia ke manao ka Papa pela."

Hoakaka. He kanawai keia no ke Kau o 1870, Mok. 1.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Parsons, 10 Haw. 601.

MOKUNA 1.

Na Wehewehe Ano.

§2. O ka huaolelo *ofeni* ma keia Kanawai, ua pili pono ia i ka hana i papaia e keia Kanawai Hoopai Karaima, a i ka hana ole hoi i ka mea a ke Kanawai i koi mai ai.

§3. O na huaolelo *feloni* ame *karaima* ma keia Kanawai, hookahi no ano, a ua pili pono i na hewa i kupono i ka make, a i ka hoopaahao i elua makahiki a keu aku, ame ka hoonele i ke kanaka i kekahi mau pono i haawiia e na Kanawai ame ka aihue hoi. O na hewa e a'e, aole i kupono i ka feloni ame ke karaima, ua kapaia ia hewa, he *mikamina*, he hana pono ole.

§4. O ka *inaina* iloko o kekahi hana hewa, aole na'e iloko o kekahi mau hewa i hoakakaia, ua like pu me ka hoomauhala, ka opu ino, ame ka makemake e hoopai i ka ino: ua like hoi kekahi ano me ka naau hoopaakiki, ame ka manao i kona pono iho, ame ka makemake e hana ino i kekahi kanaka a i ka lehulehu paha. Eia kekahi ano o ka inaina, o ka nana ole ame ka malama ole i ko hai ola, ame ko hai maluhia, ame ka malama ole i ko hai pono ma ke Kanawai, na pono nui ame na pono liilii, na pono i ikeia ame na pono i ike ole ia, ame ka manao hana kue maoli i ke Kanawai.

§5. O na huaolelo, *a* me *ame*, ame *i ole ia*, ma keia Kanawai, ua like pu ko laua ano ke maopopo ma ka olelo hookahi ko laua ano.

§6. O na huaolelo pili i ke *seka* kane*, ua pili no i ka wahine; a o na huaolelo pili i ka mea hookahi a i ka lehulehu, ua

*Seka (sex) kama.

kupono i kela mau mea elua; a o na huaolelo kupono i ka mea i oo, kupono nohoi i na keiki, ke maopopo ma ka olelo, o ka manao no ia o ka mea nana i kakau.

§7. O na huaolelo pili i na kanaka e like me keia, o ka huaolelo *kekahi*, *kekahi mea e a'e*, *kekahi iho*, ame na huaolelo like, aole i ke kanaka hookahi wale no; ua pili no i ka poe hui, i ka poe noho pu, i ka poe akoakoa, i ka poe e noho ana ma ka Apana hookahi, ame na kanaka i ikeia ame ka poe i ike ole ia ame ka lehulehu, ke maopopo ma ka olelo, o ka manao no ia o ka mea nana i kakau.

HOAKAKA I KA MOKUNA 1.

§§2-7, oia no K. H. K. Mok. 1, hoololi ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Brito, 7 Haw. 43; R. v. Lau Chew, 8 Haw. 374; R. v. Young Hee, 10 Haw. 114.

MOKUNA 2.

Na Olelo Pili i o ia nei.

§8. Aole no e hoopaiia kekahi kanaka no ka hewa ofeni, ke hookolokolo ole ia mamua iloko o kekahi Aha Hookolokolo kupono i kela hewa, a hooholoia ka olelo hoopai no ka hewa.

§9. Aole no e hookolokoloia a e hoopaiia kekahi kanaka iloko o kekahi Aha Hookolokolo no ka hewa ofeni, eia wale no, mamuli o ka palapala hoopii* nona, koe no nae na hewa kupono i ka hookolokoloia iloko o na Aha Hookolokolo hoomalu kulanakauhale ame na Aha a na Lunakanawai Apana; a i ole ia, o ka hoopai ana no ka hoohaunaele i na Aha Hookolokolo.

§10. I ka hookolokolo ana i kekahi kanaka no kona hewa, e ku no ia imua o na hoike no kona hewa, he alo no he alo; e hiki no iaia ke kii i na hoike e kokua i kona aoao ame na mea e maopopo ai kona pono; a e hiki no iaia a i kona kokua paha ke ninau i na hoike ana i lawe mai ai, a e ninau hoi i na hoike o kela aoao kue iaia, ame ka hai aku i na mea e maopopo ai ka pono o kona aoao.

§11. Aole no e hooholoia ka olelo hoopai i kekahi hewa i kapaia he ofeni a ua kupono i ke jure; eia wale no, o kona hai maoli ana i kona hewa imua o ka Aha Hookolokolo ma kona waha ame kona ae maoli ana i kona hewa ma ka palapala; a i ole ia, mamuli no o ka olelo hooholo a ke jure.

*"Palapala Hoopii," aole keia o ka Palapala Hopu (Warrant of Arrest); aka, o ka *Palapala Hoopii Hoahewa* (Indictment) i hoomakaukauia e ka Loio Kuhina, a e kahi mea paha ma kona aoao.

§12. Ina i hookolokoloia kekahi kanaka no kekahi hewa ofeni, a ua hoohewaia paha a ua hoapukaia paha mamuli o ka palapala hoopii kupono, alaila, aole hiki ke hookolokolo hou ia ia no ia hewa.

§13. O ka mea i hoopiiia, e manaoia no oia he kanaka maikai no, a ina maopopo ole kona hewa, e hookuuia no oia.

§14. E manaoia no kela kanaka keia kanaka, ua ike no oia i ka hope kupono o kana hana.

§15. Ina i hookolokoloia kekahi kanaka no kekahi hewa ofeni a ua poino kekahi mea e ae ma ia hewa, e hiki no iaia ke hoopii okoa no kona poino iho ame kona poho malaila, ke ole e hooleia ma kekahi Kanawai e a'e.

§16. O na uku ame na waiwai loaa apau no ka hoopai ana i ka hewa ame ka hana kue i ka pono o na Kanawai, e lilo no ia i ke Aupuni ke haawi ole ia i ka mea e ma ke Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 2.

§§8-16, oia no K. H. K. Mok. 2, hoololi ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie· R. v. Ah Hai, 7 Haw. 322; R. v. Lau Chew, 8 Haw. 376.

MOKUNA 3.

MANA HOOKOLOKOLO.

§17. O na kanaka apau o keia Repubalika ame ko na aina apau, oiai e noho ana lakou iloko o keia Repubalika, aia no malalo o kona mau Kanawai, koe nae na Luna o na Aupuni e like me ke Kanawai maluna o na Aupuni apau.

§18. Ina i hanaia kekahi hana iloko o keia Repubalika i mea e poino ai kona maluhia ame ka waiwai ame na kanaka e noho ana iloko o keia Repubalika, o ka mea nana e hookonokono a e kokua i kela hewa, ua hewa no ia i ke Kanawai, ina paha e noho ana maloko a mawaho paha o kona mau palena.

§19. Ina i hookumuia kekahi hewa mawaho o keia Repubalika, a ua hana io ia iloko o keia Repubalika, alaila, e hookolokoloia, a e hoopaiia ka mea nona ia hewa iloko o keia Repubalika.

§20. Aole no e manaoia kekahi mea iloko o keia Mokuna ua kue i ke Kanawai ame ka hana ana a na lahuikanaka e a'e.

HOAKAKA I KA MOKUNA 3.

§§17-20, oia no K. H. K. Mok. 3, hoololi ole ia.

MOKUNA 4.

No na Kanaka Kupono i ka Hoopaiia ame ka Hoopai ole ia.

§21. O ke keiki malalo o na makahiki ehiku, aole pili iaia ka hewa ofeni.

§22. Mai ka makahiki ehiku a hiki i ka makahiki umikumamaha, aole maopopo ka pili ame ka pili ole o ka hewa ofeni i ke keiki, ma na olelo a na hoike wale no e maopopo ai ka pili ame ka pili ole; malaila e maopopo ai kona ike ame kona ike ole i ke ano o ka hewa ana i hana ai.

§23. O ka mea ano hupo ame ka mea ike ole i ke ano hewa ame ke ano pono o kana hana ana, aole ia e hoopaiia no ka hewa ana i hana ai.

§24. O ka mea pupule maoli ame ka mea ike ole i ke ano o kana hana ana, aole ia e hoopaiia; aka hoi, ina i manao maopopo kekahi e hana i kekahi hewa i kona wa pupule ole, a mahope hooko maoli oia mamuli o kona manao kolohe i kona wa pupule, alaila, e hoopaiia no ia no kela hewa; a pela no, ina loaa iaia ka pupule no kona inu rama a no kekahi hewa e a'e paha, e hoopaiia no ia.

§25. Aole no e hoopaiia ke kanaka no kekahi hewa ana i hana ai, no ka hiki ole iaia ke pale a'e, a ke pakele a'e; ma ka olelo a na hoike e maopopo ai ka hiki ole iaia ke pale a'e i ua hewa nei, aole hoi e hoaponoia kekahi ma ka olelo ana no ka hewa ana i hana aku ai ia hai, ua hooweliweliia oia e kekahi, a

ua kokoke ka poino iaia, e like pu me ka poino ana i hana aku ai ia hai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 4.

§§21-25, oia no K. H. K. Mok. 4, hoololi ole ia.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Day v. Day, 8 Haw. 720.

MOKUNA 5.

Na Mua ame na Kokua Hana Hewa.

§26. O ka poe kokua e hana i kekahi hewa ofeni, a ua noho paha malaila, ua hookonokono, a ua ae aku a ua paipai aku ia hai e hana i ofeni, alaila, e manaoia lakou, ua hui iloko o ia hewa.

§27. O ka mea i kokua i kekahi i ka hana hewa, a nona no ka loaa ana o ka hewa a ua kuka pu, a ua hookonokono, ua kauoha a hoolimalima paha i kekahi e hana hewa, aole nae i hele ma kahi o ka hewa i hanaia ai, a no kana hana ana ua hewa maoli kekahi, ua kapaia oia he kokua i ka mea hewa mamua o ka hana hewa ana.

§28. O ka mea kokua i ka mea hana i ka hewa ofeni, a i kokua mamua o ka hana hewa io ana, ua hewa maoli ia, a e hoopaiia no ia e like pu me ka mea i hele ma kahi o ka hewa a i huipu ma ka hana hewa ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 5.

§§26-28, oia no K. H. K., hoololi ole ia.

E nana i ka Mokuna 45, no ka poe kokua hewa mahope o ka hana hewa ana.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: 7 Haw. 562; Hang Fook v. Gov't, 9 Haw. 594; Gov't v. Oishi, 9 Haw. 645.

MOKUNA 6.

Kipi.

§29. O kela ame keia mea e noho malu ana malalo o ka Repubalika o Hawaii, i hoomakaukau i na mea e kaua aku ai i ua Aupuni la, a uhai mahope o kona mau enemi, e haawi ana i na kokua ame na hooluolu ana ia lakou iloko o ka Pae Aina Hawaii a wahi e a'e paha, ua ku ka hewa kipi ia mea.

§30. O na mea apau i ku ka hewa kipi e make no lakou, a e like paha me ka manao ana o ka Aha Hookolokolo he kupono, e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e emi i ka elima makahiki, a e hooukuia aole e emi i ka elima tausani dala, a oia uku hoopai e laweia a'e a e ohiia mai loko o kekahi, a mai kona waiwai no paha apau, paa ame lewa, o ua waiwai la i onaia e ia i ka manawa o ka hanaia ana o ia kipi, me ka nana ole ia o kekahi kuai a hoolilo ana paha i hanaia me kekahi mea i ike i ua hana kipi ana la apau i hoahewaia pela, aia hou hoi, ua kupono ole e noho ma kekahi oihana malalo o keia Aupuni.

§31. Aole kekahi mea e ahewaia i ke kipi, ke ole mamuli o na olelo hoike o elua a oi aku mau hoike i ike i ua hana kue Kanawai ana la, a mamuli paha o kana olelo ae, i ka wa e noho akea ana ka Aha Hookolokolo.

§32. O kekahi mea e noho malu ana malalo o ka Repubalika o Hawaii, a he ike kona i ka hanaia o kekahi kipi aku i ua Aupuni la, e huna ana aole e hoike koke a'e, e like me ka hiki, a hai aku i kekahi hoa o ka Aha Hooko a i kekahi Lunakanawai paha o kekahi Aha Hookolokolo Kakau, a i ka Ilamuku paha, a i kekahi Makai Nui a Hope Makai Nui paha, ua ku i ke kipi ia mea ma

ke ano kokua, a e hoopaiia ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no aole e oi i elima makahiki a ma ka hooukuia ana aole e oi aku i ka elima tausani dala.

§33. Ina he elua mea a oi aku paha i ohumu e hookahuli e kulai ilalo, e hoolilo i mea ole ma ke oolea i ka Repubalika o Hawaii, a e kaua aku iaia a i kue aku me ka ikaika i ka mana o ia Aupuni, ame ka ikaika ua hoopahua, alai a hooulolohi i ka hooko ana i ke Kanawai o ke Aupuni, ame ka ikaika e hopu, e lawe a e paa i kekahi waiwai o ke Aupuni me ke kue i kona mana, e hoopai pakahi ia no lakou ma ka hooukuia ana aole e emi i ka elima haneri dala a aole e oi i ka elima tausani dala, a ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no aole e emi i kà eono mahina, a, aole hoi e oi i ka eono makahiki, a ma ua hoouku me hoopaahao ana la paha.

§34. Ina kekahi mea e hoolako ana i na koa ame na sela paha iloko o ka Pae Aina Hawaii e komo aku e kue me na lako kaua i ka Repubalika o Hawaii, a e wehe ana paha iloko o ka Pae Aina Hawaii i kekahi wahi e hoolako ai no ka hookomo ana i ua poe koa a sela la paha, e lawelawe ma kekahi ano ma ke kue ana me na lako kaua i ka Repubalika o Hawaii, e hoopaiia oia me kekahi hooukuia ana aole e emi i ka elima haneri dala a aole e oi i ka elima tausani dala, a me ka hoopaahaoia ma ka hana oolea no aole e emi i ka eono mahina a aole hoi e oi i ka eono makahiki.

§35. O na koa ame na sela apau i lawelawe maloko o ko Hawaii Pae Aina, me ka manao e noho me na mea kaua, a hana kue i ka Repubalika o Hawaii, e hoopaiia no me ka hoouku o hookahi haneri dala a ma ka hoopaahao aole e emi i ka hookahi makahiki, a aole e oi i ka ekolu makahiki.

§36. O ka noho malu malalo o ke Aupuni oia no ka malama pono, hoolohe a kokua i ku i ke Aupuni mai ka poe e noho ana malalo o kona hoomalu. O ke kanaka o na aina e, ina paha kona aina hanau e noho ana maluhia a e kaua ana paha me keia Au-

puni iloko o kona manawa e noho ana maloko o kona mau palena, a ua ku nohoi i ka hana kipi ame ke kipi ma ke ano kokua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 6.

§§29-36, oia no A. K. Kan. 3, e hoopau ana K. H. K. Mok. 6.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Gibson, 6 Haw. 310; R. v. Ho Fon, 7 Haw. 758; Re Walker, 9 Haw. 171.

MOKUNA 7.

No ka Pepehi Kanaka, ame ka Lawe Ola.

§37. O ka pepehikanaka, o ka lawe ana no ia i ko ke kanaka ola me ka manao ino e mamua e make ke kanaka, ma ke ano kue i ke kanawai ame ka pono, aole hoi mea e emi ai ka hewa ma ke kanawai, a he elua nae mau degere, akahi ame alua, e hooholoia hoi e ke kiure.

§38. Aia a maopopo ua pepehiia kekahi kanaka, e manaoia no ua pepehiia oia me ka manao ino mamua e make oia, a na ka mea nana e pepehi e hoomaopopo i kona manao ino ole mamua e make ai ua kanaka la, a i ole ia, e hoomaopopo no i ka mea e emi ai kona hala.

§39. O ka pepehikanaka i hanaia me ka manao ino e no mamua i noonoo pono ia mamua ae, a i ole ia, ma ka hana ana a hoao ana paha e hana i kekahi karaima i ku i ka hoopaiia me ka make, a i ole ia, ua hanaia me ka mainoino nui loa a manaonao paha, he pepehikanaka ia ma ke degere akahi.

§40. O ka pepehikanaka e akaka ole ana aia ma ka degere akahi, he pepehikanaka ia ma ka degere alua.

§41. E kauia ka hoopai ana o ka make maluna o ka mea i hewa no ka pepehikanaka ma ke degere akahi.

§42. E hoopaiia ka mea i hewa no ka pepehikanaka ma ke degere alua ma ka hoopaahao ana ma ka hana oolea no ka pau o ke ola, a i ole ia, no kekahi mau makahiki i emi ole malalo o ka iwakalua, aia nae i ka manao ana o ka Aha.

§43. A e hoopaiia kekahi kanaka i ka make, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo e kauoha aku i ke kino kupapau o ua mea make la, i kekahi kahuna kaha, a na ka Ilamuku e haawi i ke kupapau i ua kahuna la, ke makemake ia i ke kino e kaha ai.

§44. O ka mea pepehikanaka me ka manao ino ole e mamua e make me ke ano kue ole i ke Kanawai, ame ka pono, ame ka mea e emi ole ai ka hewa ma ke Kanawai, e hoahewaia no ia ma ka lawe ola.

§45. Ekolu degere o ka lawe ola, a e hiki no i ka poe jure, ina e hoopiiia kekahi no ka pepehikanaka, a no ka lawe ola, i kela degere keia degere, no ka hakaka, ame ka pepehi paha e like me ke ano o na mea i hoikeia.

§46. O ka mea i ahewaia no ka lawe ola, ma ke degere mua, e hoopaiia no ia ma ka hoopaahao, ame ka hana oolea, a hala na makahiki, aole e emi mai malalo o ka umi, aole hoi e oi aku i ka iwakalua, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§47. O ka mea i ahewaia no ka lawe ola, ma ke degere elua, e hoopaiia no ia ma ka hoopaahao, ame ka hana oolea, a hala na makahiki aole e oi aku i ka umi, aole e emi iho i na makahiki elima.

§48. O ka mea i ahewaia no ka lawe ola ma ke degere ekolu, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao, me ka hana oolea, a hala na makahiki aole e oi aku i ka elima; a i ole ia, e hooukuia na dala, aole nae e oi aku i ke tausani hookahi, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§49. O ka mea e hoopiiia no ka pepehikanaka, a no ka lawe ola paha, a ua hooholoia ua hewa i ka hakaka ame ka pepehi, e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku 6 o keia mokuna, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao me ka hana oolea, a hala na maka-

hiki aole e oi aku i elua; a i ole ia, e hookuuia, aole e oi aku na haneri dala elima, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§50. Aole no e manaoia kekahi kanaka ua pepehikanaka ke make ole ka mea i pepehiia iloko o ka makahiki hookahi ame ka la keu hookahi, mahope iho o ka hana ino ia ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 7.

§§37-41, oia no Kau 1890, Mok. 71.
§42, oia no Kau 1892, Mok. 29.
§§43-50, oia no K. H. K. Mok. 7, §§4-11.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Tin Ah Chin, 3 Haw. 90; R. v. Keanu, 5 Haw. 173; R. v. Bridges, 5 Haw. 467; R. v. Ahop, 7 Haw. 556; R. v. Wo Sow, 7 Haw. 734; R. v. Akana, 7 Haw. 549; R. v. Lau Kin Chew, 8 Haw. 370; Gov't v. Hering, 9 Haw. 184; Gov't v. Caecires, 9 Haw. 522.

MOKUNA 8.

No ka Pepehi Lua.

§51. O ka mea pepehi i kekahi kanaka mamuli o ka olelo aelike, i hooholo mua ia me ka mea i make, ua hewa no ia i ka lawe ola ma ke degere mua; a e hoopaiia oia e like me ka hoopai i haawiia no ia ofeni ma na Kanawai o keia Repubalika.

§52. O ka mea komo iloko o ka pepehilua me ka mea make e pili ana iaia, aole nae make kekahi o laua; a i ole ia, o ka mea kii aku i kekahi e pepehilua, a e hoouna aku paha i palapala, a i olelo waha paha ma ke ano e kii ana i kekahi e pepehilua, aole nae pepehilua io; e hooukuia oia i na dala aole e oi aku i ke tausani hookahi; aole hoi e hiki iaia ke noho Luna a noho ma kahi hanohano, a ma ka hana ukuia malalo o ke Kumukanawai ame na Kanawai o keia Repubalika.

§53. O ka mea ae aku i ka manao o kekahi e pepehilua, a o ka mea halihali i ka palapala, a i ka olelo kauoha paha e kii ana i kekahi e pepehilua; a ua pepehilua io paha, a ua pepehilua ole paha, a o ka mea hele mai ma kahi e pepehilua ana me na mea make i kokua, a i kokoolua, a i kahuna lapaau paha; a o ka mea kuka pu, a hookonokono e kokua mamuli o ka pepehilua ana, e hooukuia no ia i na dala, aole e oi aku i na haneri elima, aole hoi e hiki iaia ke noho Luna iloko o keia Aupuni e like me ka olelo o ka pauku maluna iho a hala na makahiki he umi mai ka manawa ana i hana hewa ai.

§54. O ka mea hoohilahila i ka mea ae ole i ka pepehilua, ma ka palapala lima paha, ma ka palapala pai paha, hoolaha aku i ka olelo hoowahawaha iaia no kona aa ole ame kona hohe wale i

ka pepehilua, a no kona hoouna ole paha i palapala i kekahi e pepehilua, ame ka ae ole paha i kekahi olelo kii mai iaia e hele i ka pepehilua; e hooukuia no ia i na dala elua haneri me kanalima.

HOAKAKA I KA MOKUNA 8.

§§51-54, oia no K. H. K. Mok. 8, hoololi ole ia.

MOKUNA 9.

No ka Hakaka.

§55. Eia ke ano o ka hakaka,* o ka hooikaika ana o kekahi kanaka me ka manao huhu iloko ona e hoeha aku i kekahi ma ke ano kue i ke Kanawai, aole nae i eha io.

§56. O ka hakaka ame ka pepehi aku,* oia no ka hoeha maoli ana i ke kino o kekahi me ka manao ino maloko ona, me ka manao kue i ke Kanawai, e eha io.

§57. O ka mea hoeha maoli i kekahi a hana ino aku i kona kino me ka manao huhu, oki aku i ke alelo paha, poalo i ka maka, oki aku i ka pepeiao a i ka lehelehe, a i ka ihu paha, a hana ino i kekahi lala o ke kino a pono ole; e hooukuia oia i na dala aole oi aku i ke tausani hookahi, me ka hoopaahao iaia i na makahiki aole e oi aku i ka umi.

§58. O ka mea hakaka* me kekahi me ka manao e pepehi iaia e make, a eha maoli paha kona kino, e like me ke ano o na mea i hoakakaia ma ka pauku maluna iho, e manaoia no ia, ua pili iaia ka hakahaka ma ke degere mua, a e hooukuia no oia i na dala aole e oi aku i hookahi tausani me ka hoopaahao iaia i na makahiki, aole oi aku i ka elima.

*"Hakaka," (Assault); o ka pololei, *Hoana e Hoeha.* "Hakaka ame ka pepehi aku" (Battery, or an assault and battery); o ka pololei, "o ka Hoeha, ame ka Hoana e Hoeha." O ka unuhina Hawaii pololei paha o ka Pauku 56, oia keia: "O ka *Hoeha* ame ka *Hoana e Hoeha* a eha io, oia no ka hoeha maoli ana i ko hai kino me ka manao ino, ame ka lima ikaika, aole nae mea ma ke Kanawai e haawi ana iaia i ka mana e hana pela, a e aponoia ai paha oia."

§59. O ka mea e pepehi aku i kekahi me ka mea make e pili ana iaia, wawahi hale, powa, lawe ola, a pepehi kanaka maoli paha, a e hana i kekahi karaima e like pu ke ano me ia mau mea, e hooukuia no oia i na dala, aole e oi aku i ke tausani hookahi, ame ka hoopaahao iaia i na makahiki aole e oi aku i ka umi.

§60. O ka mea pepehi aku i kekahi me ka mea make ole e pili ana iaia, me ka lima ikaika nae ame ke ano wawahi hale, powa, ame ka aihue paha, e hooukuia no ia i na dala aole e oi aku i na dala elima haneri, ame ka hoopaahao iaia aole e oi aku i na makahiki elima.

§61. O ka mea hakaka me ka pepehi aku i kekahi luna Aupuni, ina he Lunakanawai a he luna e ae paha o ke Aupuni, me ka manao e kue, pale aku, ke'ake'a a alai paha iaia ma ka hana, a i ole ia, ma ka hooko ana i kana hana ma ia ano, e hoopaiia oia ma kekahi uku aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole'ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o elua makahiki.

§62. O kela mea keia mea i hakaka a pepehi aku i kekahi me ka pahi, kookoo pahi, a i ole ia, me kekahi mea make e ae i kupono i ka lawe i ke ola, e hoopaiia oia ma kekahi uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o elua makahiki.

§63. O ka mea hoeha aku i ke kino o kekahi e like me ke kui i kona maka, a kuha aku paha, hookonokono aku i ka ilio e nahu iaia, ame na hewa e ae e like me ia, e hooukuia no oia i na dala aole e oi aku i ka haneri dala hookahi, a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na malama eono e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

§64. Ina e hooikaika kekahi me ka manao e hoeha aole nae i eha io; a ina e hahau, a kui aku, a hoeha, a hoopaa, a hana paha i kekahi hana pono ole e ae, i ke kino o kekahi Luna Nui o ke Aupuni e, me ke kue i na Kanawai mawaena o na Aupuni, e

hoopaiia ka mea nana i hana pela, ke hoomaopopo ia kona hewa, ma ka hoopaahao ana iaia, aole e oi aku i na makahiki elima, a ma ka uku hoopai e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo; a ina he luna o keia Aupuni ka mea nana i hana pela, e hiki no ke hoopau i kona noho luna ana.

Umii ana i ka Wawae

§65. O na huaolelo "Umii ana i ka Wawae" e like me ia i lawelaweia ma keia Kanawai (§§65, 66, 67), e manaoia, oia no ka umii ana, hana ino ana, hoopoino ana, a i ole ia, kina i hana a i ole ia, hookina ana i na wawae, a pela no hoi kekahi hoao ana mea i lawelaweia ma ia umii ana, hana ino ana, hoopoino ana, a i ole ia, hookina ana i na wawae, a pela no hoi kekahi hoao ana e hana ia mea.

§66. Ma keia ke papa loa ia nei na hana umii wawae, a o kekahi mea nana i umii, a i ole ia, nana i hoao e umii i na wawae e like me ia i hoakakaia, a i ole ia, i manaoia e hoakaka ma ka Pauku 65, a i ole ia, i hoomana aku e ae aku paha i na hana umii wawae, a i ole ia, me ka ike no ua kokua wale aku ma ia umii wawae ana, ina oia he kanaka lanakila, a i ole ia, ma kekahi ano oia kekahi i hana a i ike paha, a i ole ia, ma kekahi ano ua kokua a ae aku paha ia hana, e hoopaiia oia ina e ahewaia imua o kekahi Lunakanawai Apana e uku i kekahi hoopai aole e emi malalo o iwakaluakumamalima dala, a aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e emi malalo o umi la, a aole hoi e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole ia, oia mau hoopai a i elua e like me ka manao o ka Lunakanawai he pono, a i ole ia, ua hiki i ua mea la a mau mea paha ma kahi o ia hoopai e haalele i ko Hawaii Pae Aina ma kekahi manawa i hoakakaia e ia Lunakanawai, a o kekahi hoi ana mai iloko o elima makahiki e manaoia no ia he hoala hou ana ae i ka hoopai i kaohiia mamuli o ia haalele ana.

§67. E pili no na hoakaka ana o keia Kanawai i na hana umii wawae apau e hanaia ana i ka manawa e mana ai o keia Kanawai,

ina aole i hoopau koke ia ia mau hana, a o kela ame keia hoomau ana aku o ia mau hana umii wawae e lilo no ia i mau hana hewa hou ana. Aole e manaoia kekahi mea maloko nei he mea e hookuuia ai kekahi mea nana i kokua, a i ole ia, i ike i kekahi umii wawae ana mai na kaumaha ame na hoopai o na kanawai e pili ana i ka hoeha ame na hana e kina ai, a i ole ia, na hana malalo o kekahi kanawai kupono e ae.

§68. O kela ame keia mea me ka mana ole, a i ole ia, me ke kumu kupono ole ma ke kanawai nana i hana ino, hoano e a hookina paha i na wawae o kekahi kaikamahine malalo iho o umikumamawalu makahiki e hoopaiia no oia ma kekahi uku hoopai aole e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o elua makahiki.

§69. Aole no e kupono ole kekahi mea mai ka hoike ana e pili ana i kekahi hewa i hanaia malalo o keia Kanawai malalo o ke kumu e lilo ana kana mau olelo ike i mea e hoahewa ai iaia iho; aka, aole no oia e hoopiiia no kekahi hana i hoike ai oia o ia mea.

HOAKAKA I KA MOKUNA 9.

§§56-60, oia no K. H. K. Mok. 9, §§1-6.
§61, oia no Kau 1896, Kan. 34.
§6, oia no Kau 1896, Kan. 37.
§63, oia no Kau 1874, Mok. 15, Kan. Kiv. aoao 609.
§64, oia no K. H. K. Mok. 9, §10.
§§65-67, oia no Kau 1895, Kan. 9.
§§68-69, oia no Kau 1896, Kan. 44.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Howard, 1 Haw. 40; Irwin v. Porter, 1 Haw. 93; Coffin v. Spencer, 2 Haw. 23; Burrmeister v. Leyer, 2 Haw. 255; R. v. Young Quai, 8 Haw. 282; R. v. Ah Lum, 8 Haw. 377; Re Titcomb, 9 Haw. 131; Gov't v. Gallagher, 9 Haw. 588; Gov't v. Pahia, 9 Haw. 604; R. v. Li Shai, 10 Haw. 262.

MOKUNA 10.

No ka Lawe wale i ke Kino o Kekahi, ame ka Hoopaahao pono ole, ame ka Aihue i ke Keiki.

§70. O ka mea lawe wale i ke kino o kekahi, oia hoi, o ka hopu, hoopaahao ame ka hoowalewale paha i kekahi mea ma ke ano hoopunipuni ame ke Kanawai ole, ame ka manao hoi e huna i ka mea ana i lawe malu ai iloko o keia Repubalika, me kona makemake ole; a i ole ia, o ka mea hoolele aku i kekahi mawaho o keia Repubalika me kona makemake ole, a kuai aku paha iaia, a hoopio paha iaia, e hooukuia no ia i na dala, aole e oi aku i ke tausani hookahi, a e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na makahiki elua.

§71. O ka mea hoopaahao wale i kekahi me ka manao huhu ame ke Kanawai ole, a o ka mea e lilo i kumu e paahao ai kekahi, aole nae kupono keia i ka lawe wale i ko ke kanaka kino ma ke ano aihue, e hoopaahaoia oia, aole oi aku i ka makahiki hookahi, a e hooukuia i na dala aole e oi aku i elua haneri.

§72. I ka hookolokolo ana i kekahi kanaka no ka lawe wale ana i ke kino o kekahi, a no ka hoopaahao wale ana paha, ina olelo oia, ua ae maoli ka mea i lawelaweia, a i hoopaahao wale ia paha, e manaoia ua olelo la, ua puka mai no ka hoopunipuni a no ka hooweliweli paha, a e lilo kela olelo i mea ole, ke maopopo ole ma ka olelo a na hoike.

§73. O ka mea i hihia no ka aihue ana i kekahi keiki, oia hoi, ka mea lawe, alakai, hoopunipuni, hoowalewale, hoopaa a huna paha i ke keiki malalo o na makahiki he umikumamawalu, me ka

manao e nele kona makua, a o kona haku paha, a o ka mea nana e malama, aole e lilo iaia ka malama ame ka hoomalu i ua keiki nei; a i ole ia, me ka manao e aihue i kekahi waiwai e pili ana i ua keiki nei, e hoopaahaoia no ia ma ka hana oolea aole e oi aku i na makahiki elua; a i ole ia, e hooukuia oia i na dala aole e oi aku i elima haneri; a i ole ia, o keia mau mea elua e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

§74. O ka mea hookipa i ke keiki i aihueia me ka ike ana ua aihue io ia, ame ka manao ino e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku maluna iho, e hoopaiia no oia e like me ka mea aihue keiki.

§75. Aole no e pili keia mau Pauku elua maluna iho i ka mea lawe i ke keiki a hoopaa iho me ka manao aloha no kona pilikia, ame kona manao paku iaia, no ka hana ino ia mai ame ka hoopakele iaia i ka eha, aole hoi pili ia mau Pauku elua maluna iho i ka poe hana ma ke ano makua ma ke Kanawai, oia na kahu ame na haku nana i malama kekahi keiki, e hoomalu i kona mau pono me he mea la oia ka makuakane o ke keiki, he keiki pooole nae; na ka Aha Hookolokolo e hai maopopo mai i ka mea nana e malama i ke keiki ma ka hookolokolo ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 10.

§§70-75, oia no K. H. K. Mok. 10, hoololi ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Alau v. Everett, 7 Haw. 82; Congdon v. Ackerman, 7 Haw. 569.

MOKUNA 11.

Pue Wahine, Moekolohe, ame ka Hoowalewale e Moekolohe.

§76. O ka mea pue wahine, oia hoi ka mea moe me ka wahine ma ka lima ikaika, me ka hoole o ka wahine, e hooukuia oia i na dala aole e oi aku i ke tausani hookahi, ame ka hoopaahao iaia a pau kona ola; a i ole ia, a hala paha kekahi mau makahiki.

§77. O ka mea pue a moe maoli paha me ka kaikamahine malalo o na makahiki he umi, e hoopaiia no oia i ka make; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea a pau kona ola, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

§78. O ka mea lalau i ka wahine me ka manao ino e pue iaia, e hooukuia no oia, i na dala aole e oi aku i ke tausani hookahi, ame ka hoopaahao iaia i na makahiki aole e oi aku i ka lima.

§79. O ka mea mahuka me ka wahine, oia hoi ka lawe a hoowalewale a hoopaa paha i ka wahine, me ka ikaika ame ka hoopunipuni me ka manao e mare iaia, a e moekolohe paha me ia; a i ole ia, me ka manao e haawi iaia i kekahi e mare a e moekolohe paha, me ka ae ole o ua wahine la ana i ae ai mamua aku o ka hoowalewale ana, e hooukuia oia i na dala aole e oi aku mamua o elima haneri, ame ka hoopaahao iaia, aole e oi aku i na makahiki ekolu.

§80. Ina he kaikamahine ka mea i hoowalewaleia e mahuka, ina nae malalo o na makahiki he umi, alaila, ua maopopo, o kela mahuka ana no ka ikaika no o ka mea nana i koi me kona ae ole ame ke kue i kona makemake.

§81. O ka mea ma ka ohumu, ma ka hoowalewale, hoopunipuni paha, a i ole ia, me ka ae ana aku e mare e lilo i kumu no ka moekolohe o kekahi wahine kane ole, e hooukuia no oia i na dala aole e oi aku i ke tausani hookahi, a i ole ia, e hoopaahao ia oia aole e oi aku i na makahiki elua; aka hoi, ina mare koke laua mahope iho e like me ke Kanawai, alaila, aole hoopai ia.

§82. O ka wahine i oleloia, ua pueia, a ua hoomahukaia, a ua moeia paha, he hoike kupono no ia ma ka hookolokolo ana no ka pue ame ka moeia ame ka hoowalewaleia; aole nae e hoohewaia kekahi no ka pue wahine, no ka mahuka, a no ka hoowalewale e moe kolohe ai, ma ka olelo hoike a ua wahine nei wale no, ke ole na olelo hoike e ae e maopopo ai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 11.

§§76-80, oia no K. H. K. Mok. 11, §1-5.
§81, oia no Kau 1888, Mok. 32.
§82, oia no K. H. K. Mok. 11, §7.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Woodward v. Rep., 10 Haw. 416; R. v. Ah Wong, 10 Haw. 524; Re Hoopai, 10 Haw. 610.

MOKUNA 12.

No ke Umi Keiki ame ka Huna i ka Hanau ana o ke Keiki.

Mai ka wa kahiko mai he hewa nui keia ma keia Pae Aina, o ke umi keiki, a nolaila ua hooholoia:

§83. O ka mea haawi i ka wahine hapai i kekahi laau make me ka manao ino i mea e make ai ke keiki; a i ole ia, o ka mea lilo i kumu no ka haawi ana i ua laau la i ka wahine hapai me ka manao e hanau make koke ke keiki, a o ka mea paha e lawelawe me kekahi mea ma kona lima me ia manao; a ina ua hapai io ka wahine i ke keiki, alaila, e hoopaiia oia i na dala aole oi aku i ke tausani hookahi, a e hoopaahaoia nohoi oia ma ka hana oolea i na makahiki aole e oi aku i ka lima; a ina hoi ua hapai io ka wahine aole i oni ae ke keiki, alaila, e hoopaiia oia i na dala aole e oi aku i elima haneri; ame ka hoopaahao iaia, aole oi aku i na makahiki elua.

§84. Ina hana kekahi mea, he kahuna paha, a he kanaka e ae paha, i mea e hanau koke ai ke keiki, me ka manao e hana i mea e hoopakele ai i ke ola o ka makuahine, aole hewa ia ma ke Kanawai.

§85. Ina i huna kekahi wahine i hanau make, a hanau ola a make paha kana keiki; a ua keiki nei, ina i hanau ola, he keiki no ka moekolohe, a huna ka makuahine i ike ole ia, ua hanau ola a ua hanau make paha, e hoookuia no oia, aole oi aku i na dala hookahi haneri ame ka hoopaahao iaia, aole oi aku i na makahiki elua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 12.

§§83-85, oia no K. H. K. Mok. 12, hoololi ole ia.

MOKUNA 13.

No ka Mare Lehulehu, no ka Moekolohe, Hookamakama, Moe Pio, Moe Naha, ame ka Moe Aikane.

§86. O ka mea i mare mamua, a mare hou i kane, a i wahine hou maloko o keia Repubalika; a i ole ia, ua mare i ka wahine a i kane paha mawaho o keia Repubalika, a ua moe pu me ka wahine hou ame ke kane hou paha iloko o keia Repubalika, ua pili oia i ka mare lehulehu, a e hooukuia oia, aole oi aku i na dala elima haneri, ame ka hoopaahao iaia aole e oi aku i elua makahiki.

§87. Eia ke ano o na mea mare ma keia Mokuna, he wahine mare kana, a he kane mare paha kana e ola'na.

§88. O ka mea mare a ua noho mau kana kane mare, a o kana wahine mare paha mawaho o keia Repubalika; a i ole ia, ua noho kaawale no kona makemake iho, a hala na makahiki eha, aole hoi e ola'na ke kane a o ka wahine paha, alaila, aole hoi ia e manaoia he mea ua mareia ma keia Kanawai; a o ka mea hoi i okiia a hemo mawaho o ke Kanawai mare, aole ia i noho malalo o ua Kanawai la, ke maopopo ole no kona hewa ka hemo ana.

§89. O ka moe pu ana o ke kane i mareia a i mare ole ia paha, me kekahi wahine aole nae he wahine mare nana, he moekolohe no ia o laua; a o ka moe pu ana o kekahi kane i mareia me kekahi wahine i mare ole i ke kane, he moekolohe no ia o laua.

§90. O kela kanaka keia kanaka i moekolohe, e hoopaiia no ia i na dala aole e oi aku mamua o ka hookahi haneri, aole e emi iho malalo o ke kanakolu, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o na malama he umikumamalua, aole hoi e emi iho malalo o ekolu, a i ole ia, e hoopai palua ia no ma ka uku dala ame ka hoopaahaoia maloko o na palena i haiia maluna ae, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo. O kela wahine keia wahine i moekolohe, e hoopaiia no ia i na dala aole e oi aku mamua o ke kanakolu, aole hoi e emi iho malalo o ka umi, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na malama eha, aole hoi e emi iho malalo o elua, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§91. O ka moe pu ana o ke kane wahine ole me ka wahine kane ole he moekolohe no laua; a o ka mea hana ia hewa e hoopaiia i na dala aole e oi aku mamua o ke kanalima, aole hoi e emi malalo o ka umikumamalima, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku i na malama ekolu, aole hoi e emi iho malalo o ka malama hookahi, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo. Ina nae kupono ko laua mare i ke Kanawai me ka ae mai o na makua, alaila, aole no e kauia ka hoopai i haiia maluna.

§92. Ma neia hope aku e hoopaiia ka moekolohe mau o na mea elua e like pu no me ka moe kolohe o na mea i mareia.

§93. O ke kane a o ka wahine paha i kamailio ma ke ano moekolohe, a hana i kekahi mea ma ia ano, a hoowalewale e moekolohe ai, e hooukuia no oia i na dala aole emi mai i na dala elua, aole hoi e oi aku i na dala he umi; a i kaa ole ke dala, alaila, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na la he umi.

§94. O ka mea e hoahewaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, no ka moe Kanawai ole ana me kekahi wahine maloko o keia Aupuni, nona na makahiki i emi malalo o ka umikumamaha, e hoopaiia oia ma ka hoohanaia ma ka hana oolea no ka manawa, aole e emi

malalo o na malama ekolu, aole hoi e oi aku i na malama he umikumamawalu, aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§95. O ka poe i mare a moekolohe paha kekahi me kekahi iloko o na palena i papaia no ka pili ana o ke koko, ua hewa lakou i ka moe pio a i ka moe naha, a e hoouku pakahi ia i na dala, aole e oi aku i na dala elima haneri, a i ole ia, e hoopaaia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki he umi.

§96. O ka mea moe aikane, a moe me ka holoholona paha, e hooukuia oia i na dala aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani ame ka hoopaahao iaia, aole e oi aku i na makahiki he iwakalua.

§97. Aole e hoopiiia a hoohewaia kekahi wahine no ka hewa moekolohe, no ka mea, ua ikeia'ku kona hapai, a ua hanau paha i ke keiki.

§98. Ina i launa hou a moe pu ma ke ano kane a wahine, na mea i okiia, alaila, e pili ia laua na ukuhoopai apau i oleloia iloko o ke Kanawai no ka moekolohe.

§99. Ina he launa hewa a hoowalewale paha e moekolohe, ina hoi e hoopii ka mea iaia ke kuleana e hana pela, ma ke Kanawai no kona poho, alaila, ma kela hihia aole no e hoopiiia ka wahine i launa hewa ia a hoowalewaleia paha, ma ke ano karaima no ka moekolohe, mamuli o ka olelo o keia Mokuna.

§100. O kekahi mea nana i nonoi a koi aku, a i ole ia, i ike i ka hanaia ana pela, a i ole ia, nana i kokua a hana pu paha ma ke koi ana a nonoi ana paha i kekahi e hana i ka launa kino ana o ke kane me ka wahine ma ke ano kue i ke kanawai; a i ole ia, e hele aku ma kekahi wahi e hanaia ana kekahi hulahula maemae ole, paani a lealea pelapela e ae paha; a i ole ia, e hele aku, a i ole ia, e noho paha ma kekahi wahi kahi o kekahi wahine hookamakama i noho ai, a i ole ia, i lawelawe ai i kana hana, a i

ole ia, ma na wahi i ike laula ia ua hoakoakoa na wahine hookamakama malaila; a i ole ia, nana i hoike i kekahi mea i kakauia, hoailona, hua, a i ole ia, ma kekahi ano e ae e hoakaka a hoolaha aku i ka hana a oihana paha o kekahi wahine hookamakama; a i ole ia, nana i hana i kekahi hana e ae e alakaiia ai a e hoowalewaleia ai paha kekahi e hele aku, a i ole ia, e noho paha ma kekahi o na wahi i hoakakaia maloko o keia kanawai; a i ole ia, nana i alakai, kuhikuhi a lawe i kekahi mea i kekahi wahi o ia ano, a i ole ia, nana i hana ma ke ano alakai a kuhikuhi paha no ia hana, a i ole ia, no kekahi o na hana i hoakakaia maloko o ka Pauku 100 ame 101; a i ole ia, nana i huli aku a loaa kekahi wahine hookamakama no kekahi mea, ina ua lawe maoli ia ua wahine hookamakama la, a i ole ia, alakaiia paha a hiki i kahi o ua mea la, a i ole ia, aole i hanaia pela; e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina, a e hoopaiia oia ina e hoahewaia no ia mea, aole e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o hookahi makahiki, a ina oia mea he kalaiwa kaa i laikiniia, e hoopauia ua laikini la, a aole oia e haawi hou ia i laikini kalaiwa kaa no elua makahiki.

§101. Ma na hihia e ulu ae ana malalo o ka Pauku 100, ua hiki i ka Lunakanawai nana e hoolohe ana e lawe ma ke ano he olelo ike na mea e hoike mai ana i ka mea i hoopiiia aole ana hana akaka a ku i ke kanawai e ola ai oia, a i ole ia, aole hana e lawa ai kona ola ana, a ua noho mau oia ma na wahi kokoke, a i ole ia, maloko o na hale hookamakama, a i ole ia, maloko o na wahi e ae i hoakakaia ma ka Pauku 100 o keia Kanawai; a i ole ia, ua hiki e waiho pu ia ae me na olelo hoike no kona hana ana i kekahi hana i papaia maloko nei, ua ikeia ua mea la e ka oihana makai he kanaka noho wale a palaualelo, ino a he mea hoi i kiai mau ia e na makai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 13.

§§86-99, oia no K. H. K. Mok. 13, §§1-14.
§§100-101, oia no Kau 1896, Kan. 18.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Kalailoa, 4 Haw. 39; Pahoa v. Haupu, 4 Haw. 158; Est. Gordon, 6 Haw. 290; Gov't v. Kamakauila, 9 Haw. 607; R. v. Kuhia, 10 Haw. 440; R. v. Waipa, 10 Haw. 442; R. v. Parsons, 10 Haw. 601.

MOKUNA 14.

No ka Wawahi Hale.

§102. O ka mea nana i wawahi a komo i ka po, a i ole ia, i ke ao, iloko o ka hale noho, rumi, hale, halekuai, hale-wili, hale-ukana, hale e ae, a i ole ia, ka moku o kekahi me ka manao e hana i kekahi feloni maloko olaila, ua pili no iaia ka hewa komo a wawahi hale.

§103. O ka wawahi, oia no ka mea i hana maoli ia, a i ole ia, ua hanaia mamuli o kekahi ano e ae.

O ka wawahi maoli, ua huiia iloko olaila ka wehe ana i kekahi puka, a i ole ia, puka-aniani i paniia; o ka wawahi ana ma na ano e ae, oia no na komo ana mamuli o na hana lima ikaika, a i ole ia, na olelo hooweliweli e hana aku me ka lima ikaika i ka poe e noho ana iloko, a i ole ia, i ko lakou waiwai, a i ole ia, mamuli o ka hoopunipuni, a i ole ia, mamuli o ke kokua ana o kekahi mea kokua hewa.

§104. I mea e lawa ai ke komo a wawahi hale, aia no a loaa kekahi komo ana i hiki e hanaia ma ka hookomo ana i ka lima, ka wawae, ka manamanalima, a i ole ia, kekahi wahi o ke kino iloko o ka hale, a i ole ia, iloko o kekahi keena o ka hale i komoia; a i ole ia, ma ka hookuu ana, a i ole ia, ma ke kiola ana i kekahi mea, a i ole ia, ma ka hookomo ana i kekahi mea hana, a i ole ia, o kekahi hapa paha iloko oia hale; eia nae aia a lawelaweia ua mea la, a i ole ia, mea hana paha ma ke ano he mea e hanaia ai, a i ole, ma ka hoao ana e hana i kekahi feloni, a aole hoi ma ke ano i mea wawahi wale no.

§105. He elua degere o ke komo a wawahi hale, o ka ekahi ame ka elua:

O ke komo a wawahi hale i hanaia i ka po, a i ole ia, i hanaia e kekahi mea i lako me kekahi mea eha ku i ka make, a i ole ia, i hanaia i ka manawa e noho ana kekahi mea i kuleana e noho malaila, maloko o kahi i komo a i wawahiia, oia no ke komo a wawahi hale ma ke degere ekahi; o na komo a wawahi hale e ae apau aia no ma ke degere elua.

§106. O kela ame keia mea i hoahewaia, no ka wawahi hale ma ke degere ekahi, e hoopaiia no oia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea a pau ke ola, a i ole ia, no kekahi mau makahiki. O kela ame keia mea i hoahewaia, no ke komo a wawahi hale ma ke degere elua, e hoopaiia no oia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o iwakalua makahiki.

HOAKAKA I KA MOKUNA 14.

§§102-106, oia no Kau 1896, Kan. 38, e hoopau ana K. H. K. Mok. 14.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Hulu, 3 Haw. 82; R. v. Asina, 3 Haw. 474; Re Rhodus, 6 Haw. 345; R. v. Ah Cheon, 10 Haw. 469; R. v. Naone, 2 Haw. 746; R. v. Asina, 4 Haw. 474.

MOKUNA 15.

No ka Powa.

§107. Eia ke ano o ka powa, o ka aihue ana i ka waiwai o ke kanaka imua o kona alo e pili ana i kona kino, a i malamaia paha e ia a lilo ma ka ikaika ame ka hooweliweliia.

§108. Eia na mea e maopopo ai ka powa, o ka hana ma ke ano hookaha a ma ka hooweliweli paha, i mea e pale aku ai i kona kueia mai, i ole, holo aku a pakele ka mea e powaia ana, a i ole hoi, e laweia aku a hoopaaia a hoomaluia ka powa, a i mea hoi e ae mai oia ka mea i powaia, a e nalowale ai paha kona karaima.

§109. Ina ma ka ikaika ka lawe ana, aole nae ma ka manao e aihue, aole ia he powa.

§110. O ka lawe ana i kekahi waiwai a kekahi ma ka hoopaahao iaia ma ka ikaika ame ka hoopau i kona kino i mea e ae mai ai ua mea la, he powa no ia.

§111. Eia ka mea e lilo ai ka lawe ana i kekahi mea ma ka hooweliweli, aole nae ma ka lima ikaika, i powa, o ke kumu makau nui i kupono, aole ma na mea liilii ame ka lapuwale.

§112. O ke kumu makau kupono i ka powa, he mea e makauia ai e ke kanaka ano kupaa, like pu na makahiki, like pu ke seka ame ka ikaika o ke kino, a he kumu no ia e haawi aku ai ke kanaka i ka waiwai i mea e pakele ai i ka poino; a i ole ia, he kumu no ka makau a ka mea powaia i manao ai he mea weliweli loa.

§113. Ina i loaa mai i ka powa kekahi waiwai aihue ma ka makau no kana olelo, a no kona hooweliweli, ma ka hoike ana i kekahi mea eha, a i kekahi kumu makau e ae paha, he powa wale no ia mau hana apau.

§114. O ka mea powa me kekahi mea make e pili ana iaia, ame ka manao e pepehi, e hoeha a oki aku a hoopai i ka poino maluna o ke kino o ka mea i powaia ke kue mai iaia, a i ole ia, ina ua lako ka powa i na mea eha, a i kona powa ana, hahau aku a hoopai aku i ka poino maluna o ka mea i powaia, a i kekahi kanaka, e ae paha, he powa no ia ma ke degere mua; a o na powa e ae apau, ma ka elua no.

§115. O ka mea powa, me ka makaukau i na mea eha, e manaoia no ia, he manao pepehi kona e like me ka mea i oleloia ma ka pauku maluna iho.

§116. O ka mea powa ma ke degere mua, e hoopaiia no oia i ka paa i ka hao, ame ka hana oolea apau kona ola; a i ole ia, a hala na makahiki a ka Aha Hookolokolo i manao ai he pono.

§117. O ka mea powa ma ke degere elua, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki he iwakalua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 15.

§§107-117, oia no K. H. K. Mok. 15, hoololi ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Rhodus, 6 Haw. 343; Gov't v. Hapa, 9 Haw. 622; R. v. Ah Cheon, 10 Haw. 469.

MOKUNA 16.

No ka Aihue.

§118. Eia ke ano o ka aihue, o ka lawe kolohe ana, i kekahi mea kupono i ke kuai, ame ke ano waiwai e pili ana ia hai.

§119. Ina he mea kupono ole i ke kuai aku ka mea i aihueia, a he waiwai io no nae e loaa mai ai kekahi pono, he aihue no ia.

§120. Eia kekahi ano maopopo o ka aihue, ua pili no i na mea hiki ke laweia.

§121. O ka waiwai paa, a o kauwahi o ka waiwai paa paha, i unuhiia a hemo a i hiki ke laweia ma kahi e, he aihue io no ia ke laweia ma ke ano kolohe.

§122. Eia kekahi ano maopopo o ka aihue, ua pili i ka waiwai io o kekahi kanaka, a o kekahi poe paha.

§123. O na holoholona laka, he hiki no ke aihueia, ke noho pu a noho kaawale paha ko lakou mau kahu, a o kona hope paha; e like me na holoholona aea wale ma ke kula a ma ke kuahiwi.

§124. O na holoholona e like me na manu ma ka lewa, ame na manu auwai ame na holoholona ola lua, aole nae maopopo ke ano laka, ke malamaia lakou e kekahi kanaka a hoomaluia paha, he hiki no ke aihueia, ke maopopo nae i ka mea nana i aihue, he waiwai ia na kekahi kanaka nana i malama; e like me na i'a iloko o ka loko, a iloko o ke kahawai paha, ame kau wahi o ke kai, ame na manu nunu iloko o ka hale manu.

§125. O ka palapala lima, ina he ano waiwai kona, he mea hiki no ke aihueia, e like me ka palapala aie, bila kikoo, ame ka bila e ae; palapala hooiaio, palapala hoomalu, ame ka Buke Moowaiwai, ame ka palapala alodio, palapala lima, palapala pai paha e hoolilo ana i ka aina no kekahi, a pela no na palapala hooko kuleana a ka poe Luna Hoona i haawi ai, ame na palapala e maopopo ai ke kuleana iloko o ka waiwai paa ame ka waiwai lewa, ame ka palapala hoolimalima e koe ana ka manawa hoolimalima, ame ka palapala hookaa ae loaa, palapala kena, palapala hookohu e haawi ana i kekahi pono ame ka palapala koi, ame ka palapala moolelo no ka hana ana a kekahi Aha Hookolokolo mamuli o ka hoopii, ame ko ka Ahaolelo, Ahakuka malu ame ka palapala e pili ana i kekahi oihana, he mea hiki wale no ke aihueia keia mau palapala apau.

§126. Ina i loaa ole ka pono i kekahi kanaka, aole he mea kuleana malaila, aole hoi pilikia kekahi ke lilo kela palapala ia hai, a i pau i ka haehaeia paha, alaila, aole no he aihue ke laweia.

§127. Aole maopopo ka waiwai o kekahi palapala ma ka olelo maloko ona, ma kona waiwai io no e poino ai a e pono ai paha kekahi.

§128. Eia kekahi ano maopopo o ka aihue, ina he mea na kekahi kanaka a na kekahi poe paha, oia hoi he kuleana iloko o ia mea a nona maoli no, alaila, he mea hiki no ke aihueia.

§129. O ka waiwai o ka moku ili, holoholona aea, ame ka waiwai haule, e manaoia no ia no kona haku no, a o ka lawe wale ana ia mau waiwai ma ke ano aihue, he aihue no ia; aka, o ka lawe ana i ka waiwai i haalele maoli ia a i kiolaia paha, aole ia he aihue.

§130. Ina maopopo ole ka mea nona ka waiwai i aihueia, aole hoi na ka mea i lawe aihue ia waiwai, ina ua maoopo, aole

na ka mea aihue ia waiwai, aole hoi i haalele maoli ia, he aihue maoli no ia ke laweia ma ke ano aihue; a ina i maopopo ole ka haaleleia o kela waiwai, alaila, e manaoia aole no i haaleleia.

§131. He mea hiki ole i ke kane ke aihue i ka waiwai a kana wahine ponoi, a pela no he mea hiki ole i ka wahine ke aihue i ka waiwai a kana kane ponoi.

§132. He elua degere o ka aihue, o ka ekahi ame ka elua. O ka aihue i ka waiwai i oi ae mamua o hookahi haneri dala ka waiwai he aihue ia ma ka degere ekahi, a e hoopaiia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o umi makahiki.

O na aihue e ae apau aia ma ka degere elua, a e hoopaiia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole ia, ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala.

§133. Ina ekolu a keu paha ka hoohewaia ana o kekahi kanaka no kona mau aihue, ekolu a keu aku paha, i ka hookolokolo hookahi ana; a i ole ia, ina hoohewaia kekahi kanaka no ka aihue, a mahope hoohewa hou ia ua kanaka la no kona aihue hou ana mahope o kela olelo hooholo mua, alaila, e hoomahuahuaia kona uku, aole e oi aku i ka uku i oleloia ma ke Kanawai no kela hewa, a mau hewa paha ana i hana ai, ame ka papalua hou iho o ua uku la.

HOAKAKA I KA MOKUNA 16.

§§118-131, oia no K. H. K. Mok. 16, §§1-14.
§132, oia no Kau 1896, Kan. 25.
§133, oia no K. H. K. Mok. 16, §16.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Koa v. Kaahanui, 6 Haw. 168; R. v. McGiffin, 7 Haw. 104; R. v. Chop Tin, 7 Haw. 383; R. v. Mahelona, 7 Haw. 392; R. v. Haumea, 8 Haw. 280; Gov't v. Machado, 9 Haw. 221; Gov't v. Mura, 9 Haw. 428; R. v. Pahu, 10 Haw. 74; R. v. Kahoohanohano, 10 Haw. 97; R. v. Ah Ping, 10 Haw. 459; R. v. Ah Cheon, 10 Haw. 469; R. v. Naone, 2 Haw. 746; R. v. Asina, 3 Haw. 474; R. v. Ikeole, 4 Haw. 413; R. v. Ah Fong, 4 Haw. 621.

MOKUNA 17.

No ke Kue ana i na Kanawai o ka Oihana Leta

§134. O ka mea wehe wale a heluhelu iho, a lilo paha i kumu no ka heluhelu ana i ka leta a kekahi i paa i ka wepa, me ka ae ole ia e ka mea nana i kakau, a e ka mea nona ka inoa maluna iho, a ua aeia e ke Kanawai paha, e hoopaiia no oia aole e oi aku mamua o na dala he kanalima; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na la he iwakalua.

§135. Ina i weheia a heluheluia ua palapala nei no ke kuhihewa paha; e like paha me keia, o ka inoa i palapalaia maluna iho o ua leta la, hookahi no ia me ka mea nana i wehe, o kela wehe ana ame ka heluhelu ana aole ia he hewa.

§136. O ka mea hoolaha wale aku me ka manao ino, i na olelo apau i palapalaia iloko o ka leta i paa i ka wepa, a i kau wahi paha o ua olelo la o ka leta ana i wehe ai, e like me ka olelo o ka Pauku akahi o keia Mokuna, me ka ae ole o ke Kanawai, ame kona ike hoi i kahi i loaa mai ai, e hoopaiia no ia e uku, aole e oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a i ole ia, e hoopaahao ia oia, aole e oi aku mamua o na la he kanakolu.

§137. Ina i laweia kekahi waiwai oiaio noloko ae o kekahi leta, a ua mau leta nei paha, he aihue no ia.

§138. O ka mea lawe wale aku i ka leta ina paha i paa i ka wepa a i paa ole paha, a i ka palapala lima e ae paha na kekahi kanaka e ae me kona ae ole, a hoolaha aku me ka manao ino, e hooukuia no ia i na dala aole e oi aku i ka haneri hookahi; a i

ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aohe oi aku i na la he kanakolu.

§139. O ka mea lawe i ka leta a kekahi, ina i paa i ka wepa, a i paa ole paha; a i paa i ua leta nei me ka manao ino e huna, lawe nona i na mea maloko a haehae paha i ka leta, e hooukuia no oia i na dala aole e oi aku i na dala elua haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia oia, aole oi aku i na la he kanaono.

§140. Aole pili keia Mokuna i na luna nana e malama a e halihali paha i na eke leta e pili ana i na hale oihana leta.

§141. Ina i paa kekahi Luna Hale Leta, Luna Dute, Kakauolelo, a o ke kanaka e ae paha e pili ana i ka Hale Dute, a i ka Hale Leta paha, a o ka mea paha nana i halihali ka eke Leta, a o ka mea paha nana i malama i ua leta nei, ina i paa kekahi o lakou, a i wehe paha i kekahi leta, ope, eke, ame ka puolo leta paha i haawiia nana e lawe, a e malama me ka manao nana e halihali; a i ole ia, ina e huna kekahi o lakou, lawe wale paha, haehae paha i kekahi leta a i ka puolo paha i haawiia iaia, e like me ka olelo maluna, aole nae he bila maloko, aole he bila kikoo, palapala aie ame ka palapala waiwai e ae, alaila, e hooukuia oia, aole e oi aku mamua o na dala ekolu haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na malama eono.

§142. Ina i huna a i aihue a haehae paha kekahi i ka eke leta e like ma ka olelo maluna iho, a i ka puolo, eke leta, i haawiia iaia, a i loaa paha me ka manao nana e halihali, a iloko olaila, he bila kikoo, palapala aie, palapala hoolimalima a he palapala e ae paha, a ina i aihue oia i ua bila nei, bila kikoo, palapala aie, palapala hoolimalima a he palapala waiwai e ae paha no loko ae o ua leta nei, puolo, eke palapala i loaa iaia, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki he umi, aole hoi e emi mai malalo o ka makahiki hookahi.

§143. O ka mea nana i halihali ka eke palapala, a o ka mea paha nana i malama i ua eke leta nei, ina i haalele oia ia mea ma-

mua o kona haawi ana i ka Hale Leta kupono; a i ole ia, iloko o ka lima o ka mea nana i lawe i na eke leta, e hoopaiia oia aole e oi aku i na dala elima haneri; a ina i loaa ole, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na malama eono.

§144. O ka mea powa i ka mea halihali i ka eke leta o keia Repubalika, a i ka mea paha nana e malama ia mea, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku i na makahiki he umi, aole hoi e emi mai malalo o na makahiki elima.

§145. O ka mea hoeha i ke kino o ka mea nana e malama i ka eke leta, a hoopilikia paha i kona ola, me kekahi mea eha i kona wa e powa ana iaia, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, a pau kona ola; a i ole ia, a hala paha na makahiki e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

§146. O ka mea powa i ka mea lawe i ke eke lēta o keia Repubalika, a hiki ole ma ka pepehi ana i ka mea nana e malama ia mea, kipu ana paha iaia, hooweliweli ana paha iaia me na mea eha, aole nae i hiki, e hoopaahaoia oia, aole e oi aku mamua o na makahiki elima, aole hoi e emi mai malalo o na makahiki elua.

§147. O ka mea aihue i ka eke leta, a i kekahi leta, a i ka puolo leta paha mailoko mai o ua eke leta nei, a mailoko mai paha o ka Hale Leta, e hoopaahaoia no ia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki elima, aole e emi mai i ka makahiki hookahi.

§148. O ka hapalua o na dala apau i loaa mai no ke Kanawai o keia mokuna ke loaa mai, e haawiia no ka mea nana i hai a i hoopii.

§149. Aole no e aeia kekahi moku i hiki mai i kekahi awa ma keia Pae Aina, kahi e ku ana kekahi Hale Leta, e hoike mai, a e hookomo, a e hoolei iuka paha, i kona ukana, aia a haawi ke Kapena i ka Luna Hale Leta ma ia wahi i na leta apau i kakauia

mai no na kanaka o keia Repubaalika, a iaia ka malama maluna o ka moku nana i lawe mai, koe wale no na leta i kakauia no ka ona o ka moku, a no ka mea paha i hoounaia mai ai ua moku nei, a e uku ka Luna Hale Leta, i haawiia ai ua mau palapala nei i ke Kapena i ka uku e like me ka mea i kupono i na rula ame na hooponopono ana o ke Kuikahi Oihana Leta. A na ka Luna Dute a luna e ae paha o ke awa, nana e ae i ka hookomo ana i na moku, e koi aku i ke Kapena o na moku, e hoohiki, e olelo ana ua haawi mai oia i na leta apau, koe wale no na leta i oleloia maluna. A ina hoolei kekahi Kapena i kekahi ukana iuka, mamua o ka hana ana e like me keia haawina, e hoopaiia oia ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Aha Hookolokolo, i na dala aole e emi malalo o ka haneri hookahi, aole hoi e oi aku mamua o na haneri elima; a ina i kaa ole, e hiki no ke lawe a kuai aku i ua moku nei i mea e kaa ai keia uku hoopai. E hoike aku ke Kapena a agena paha o kekahi moku e holo ana i na aina e ma ka palapala i ka Luna Leta i ka la ame ka hora e holo ai ia moku mai ia awa aku, a e hoohiki imua o ka Luna Dute o ia awa no kona hana ana pela mamua o ka loaa ana o na palapala ae e holo.

§150. Aole no e aeia kekahi moku e haalele ana i kekahi awa o Hawaii nei, kahi e ku ana kekahi hale leta, e halihali i kekahi leta, nupepa, a mea e ae i kupono i ka eke leta, mawaho o ka eke leta, ke uku ole ia mamua, ka uku leta Hawaii no ia mea. A ina i malama ole kekahi Kapena, a luna moku e ae paha, i ka olelo a keia pauku, e hookuia oia no kela hewa keia hewa o ia ano, i na dala aole emi malalo o ka haneri dala hookahi, aole oi aku mamua o elima haneri; a e hiki no ke laweia, a e kuaiia aku ua moku nei, i mea e kaa ai keia uku hoopai.

§151. Aole no e halihaliia na leta iloko o na eke leta o ke Aupuni ke hoailona ole ia mamua, aole hoi e ku i ke Kanawai e halihali kekahi kanaka i ka leta a mau leta paha mai kekahi awa a i kekahi awa; aka hoi, ina aole hoailona pai, a ua haawiia ke dala kupono i ka Luna Leta, nana no e hoailona ia mau leta "ua kaa," a e kakau hoi i kona inoa a e laweia no iloko o ka eke leta.

O kela ame keia kanaka e lawe ana i ka leta a mau leta paha me ke kue i na olelo o keia pauku, e hooukuia oia i na dala aole e emi malalo o elima, aole nae e oi i ke kanalima, ke ku ka hewa iaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana; na ka Luna Leta Nui, a o kela ame keia Luna Leta paha maloko o keia Repubalika, e hoopii no ia hewa, a o ka hapalua o ka uku hoopai, e haawiia na ka mea nana e hai no ka uhakiia ana o keia Kanawai.

§152. Maluna o kela me keia moku holo pili aina e malamaia ma kahi akea kupono, i pahu a i eke paha no na leta, i paa i ka laka, a i penaia ka inoa mawaho me na huaolelo moakaka lea, a o ke Kapena o ia moku oia ka Agena Leta o ka Oihana Leta maluna o kona moku, a nana no e haawi aku iloko o ka Hale Leta e kokoke ana, i na leta apau i waihoia iloko o ia pahu a eke paha, e like me ka mea i kakauia mawaho o na leta, na leta hoi i hoailona pono ia; e hookae no nae oia i na hoailona apau, maluna o na leta mamua o kona haawi ana aku pela, a o ka Agena Leta i hookae ole i na hoailona leta, e like me na olelo o keia pauku, e hooukuia oia aole e emi malalo o na dala he umi, aole hoi e oi aku i na dala he kanalima, ke ku ka hewa iaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana; a ina e hana hou ia hewa, alaila, e hiki no i ka Luna Leta Nui ke hoopau i ka palapala ae holo pili aina o ka moku nona ke Kapena i hana pela, mahope o ka hoahewaia ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, mamuli o ka hoopii a kekahi Luna Leta.

§153. Ina i hana kekahi kanaka, a mau kanaka paha, i kekahi hoailona pai no ka leta, ma ke ano like me ka mea pai o ke Aupuni, ma ke ano apuka, a ma ka holoi ana i na kaha hoailona o na pai, i pau i ka uku ia mamua i mea e hoouna hou aku, he hewa feloni ia, a ina i ku iaia ka hewa ma ka hookolokolo ana, e hooukuia oia i ke dala, aole oi aku mamua o elima haneri; a i ole ia, e paa i ka hao ma ka hana oolea, aole oi aku mamua o ka makahiki hookahi, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

§154. Ina e oki, wehe me ke ki, a ma ke ano e ae paha, kekahi kanaka a mau kanaka paha, i kekahi eke leta o kela ano keia ano, me na mea kupono i ka eke leta o ka Repubalika o Hawaii, me ka ae ole ia e ka Luna Nui o ka oihana leta, a ua ku ka hewa i ua kanaka nei, a mau kanaka paha, ma ka hookolokolo ana, e hooukuia oia, no kela hewa keia hewa pela, i ke dala, aole emi malalo o ke kanalima, aole hoi oi aku mamua o elima haneri; a i ole ia, e hoopaaia i ka hao ame ka hana oolea, aole oi aku i na makahiki elua, a o keia mau hoopai elua paha, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

§155. Ua papa loa ia ka hana ana, kuai ana, haawi ana a hoolaha ana i kekahi hoohalikelike ana i kekahi pooleta, hoailona kuni loaa Aupuni, kuni telegarapa, pepa hale leta, wahi leta i kuniia, a mea kuni pili oihana e ae, i maopopo kona waiwai ma na ano a pau.

§156. E hoopaiia ka mea e kue ana i ka Pauku mamua ae nei ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea no kekahi manawa, aole e oi mamua o eono malama, a i ole ia, ma ka uku hoopai aole e oi ae mamua o elima haneri dala, ($500) a o ia mau hoopai paha elua, a o na hao kuni ame na mea hana e ae e hoolilo ia no ke Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 17.

§§134-148, oia no K. H. K. Mok. 17, §§1-15.
§149, oia no Kau 1882, Mok. 39, Kan. Kiv. aoao 102.
§§150-154, oia no K. H. K. Mok. 17, §§17-21.
§§155-156, oia no Kau 1890, Mok. 14.

MOKUNA 18.

No ka Aihue i ka Waiwai i Haawiia mai e Malamaia.

O ka hilinai ia hai, oia no ka mea e maluhia'i ka waiwai, a e holo ai hoi ka hana a kekahi kanaka me kekahi kanaka, nolaila, ua hooholoia e na'Lii a me na Poeikohoia, penei:

§157. Ina i haawiia kekahi waiwai i kekahi kanaka nana e malama, a hoomalu paha, me ka ae o ka mea nana ua waiwai nei, a hoolilo ae oia i kela waiwai nona iho, a no hai paha, aole no ka mea nona ka waiwai, ua hewa oia no kona lawe wale ana i ka waiwai i haawiia nana e malama.

§158. Ina i lawe wale kekahi Kuhina, Luna Dute, Kakauolelo, ame ka mea e ae iloko o ka waihona waiwai o ke Aupuni, a iloko o kekahi oihana waiwai e ae, ame ka oihana e ae o ke Aupuni paha, i kekahi dala, palapala aie paha, ame ka waiwai e ae o ke Aupuni, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, a pau kona ola, a i kekahi mau makahiki paha; a i ole ia, e uku oia i ke dala, aole e oi aku i ka papalima ana o ka waiwai ana i lawe ai.

§159. O ka mea lawe aihue i ka waiwai i haawiia nana e malama ma ke ano e ae, aole i like me ka mea i oleloia ma ka Pauku maluna iho a hiki i ka haneri dala a keu, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o na makahiki he umi; a i ole ia, e uku oia i na dala aole e oi aku mamua o ka papalima ana o ka waiwai ana i lawe ai; ina hoi mai ka iwakalua dala a hiki i ka haneri kana i lawe ai, alaila, e hoopaahaoia oia a me ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki elima, a e uku oia i ke dala aole e oi aku mamua o na haneri ekolu; a

ina i emi ke dala ana i lawe ai malalo o ka iwakalua, alaila, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i ka makahiki hookahi; a i ole ia, e uku oia i na dala, aole e oi aku i na dala he kanalima.

§160. Ina i emi na makahiki o ka mea aihue i ka waiwai i haawiia nana e malama, malalo o na makahiki he umikumamaono, alaila, e hiki no i ka Aha Hookolokolo ke hoemi i ka uku no kona hewa, me ka manao nui nae i ka maluhia o ka lahuikanaka kahi i noho ai oia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 18.

§§157-160, oia no K. H. K. Mok. 18, hoololi ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Rex v. Swinton, 1 Haw. 55; King v. Chock Hoon, 5 Haw. 372; Extradition of McCarthy, 5 Haw. 573; Gov't v. Len Tai, 9 Haw. 73; R. v. Ah Cheon, 10 Haw. 469; P. G. v. Mossman, 9 Haw. 360.

MOKUNA 19.

No ka Imi Waiwai ma ka Hoopilikia aku.

§161. Eia ke ano o ka imi waiwai ma ka hoopilikia aku, o ka lawe ana i ka hai waiwai ma ka hoopaa ana i kona kino, ma ka hooweliweli iaia, a ma ka hana hoopilikia e ae paha.

§162. O ka mea imi waiwai ma ka hoohihia ana i kekahi kanaka e pili ana iaia, no ka mare ana paha, no kona hoahanau paha, noho kokua ana paha, makamaka paha nona, e olelo ana he karaima nui kona, a ina he karaima ku i ka make ia, i ka hoopaahaoia elima makahiki a keu paha, he alunu ia ma ke degere mua; ina hoi he karaima uuku iho ana i hoohihia'i, alaila, he alunu ia i ke degere elua.

§163. I ka hookolokolo ana ma na mea i oleloia iloko o na Pauku maluna iho, aole no e manaoia na olelo hoike e maopopo ai ka hewa ame ka pono paha o ka mea i poho no ka aihue ana i ka waiwai i haawiia na kekahi e malama.

§164. O ka mea imi waiwai ma ka olelo hooweliweli i kekahi kanaka pili iaia e like me ka olelo maluna, e hai ana i kekahi kina o kona kino i hunaia paha, a i kekahi mai ano hilahila paha i hunaia, he alunu ia ma ke degere elua.

§165. O ka mea alunu ma ka olelo hooweliweli a ma ka hana hooweliweli paha i kekahi e puhi, e hoomaunauna a e hana ino paha i ka waiwai paa, waiwai lewa paha; a i ka waiwai a kekahi kanaka pili loa iaia, a e hana ino iaia, a i ua mea la paha e pili ana iaia, he alunu ia ma ka degere elua.

§166. O ka mea koi aku i kekahi kanaka ma ka ikaika, ma ka hoopaa ana i kona kino, a ma ka olelo hooweliweli paha, e kakau i kona inoa i kekahi palapala sila, palapala aie, ame ka palapala e ae paha e pono ai ka mea nona ka inoa, ke oiaio; a i ole ia, ua koi aku pela i kekahi e hooia i ka inoa ame ka hana ana i ua palapala nei, me ka manao e lilo nona a no hai paha ia palapala, e like me ka mea oiaio e hoopaiia oia, e like me ka mea i oleloia ma keia hope aku no ka alunu ma ke degere alua.

§167. O na Luna o ke Aupuni o kela ano keia ano, ina paha he Lunakanawai, Luna koa, Luna e ae paha ma ka oihana, ua alunu kekahi i ka waiwai a kekahi nona iho ma ke ano ino, me kona ike ana he pono ole ia ke koi aku ma ke Kanawai ia waiwai, he alunu ia ma ke degere alua.

§168. O ka mea alunu ma ke degere mua, e hoopaahaoia no ia ma ka hana oolea, a hala na makahiki, aole e oi aku mamua o ka umi, a i ole ia, e hoonkuia oia aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani.

§169. O ka mea alunu ma ke degere elua, e hoopaahaoia no oia a hala na makahiki, aole e oi aku i na makahiki elua; a i ole ia, e hoonkuia hoi aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani.

HOAKAKA I KA MOKUNA 19.

§§161-169, oia no K. H. K. Mok. 19, hoololi ole ia.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Thornton, 9 Haw. 45.

MOKUNA 20.

No ka Lawe ana i ka Waiwai Aihue.

§170. Eia ke ano o ka lawe i ka waiwai aihue, o ka lawe ana ma ke ano hewa, paa ana, malama ana, huna ana, hoomoe ana paha i ka waiwai o hai i aihueia, a alunuia paha e kekahi; a i ole ia, o ke kokua ana malaila, ina paha i aihueia a i alunuia paha ua waiwai nei, maloko paha o keia Repubalika a mawaho paha.

§171. Ina i lawe kekahi i ka waiwai aihue, me ka manao aole nae i kona pono iho ma ia lawe ana, he hewa no ia.

§172. Ina i loaa pono i kekahi ka waiwai aihue me ka hewa ole, me kona ike nae ua aihueia, a mahope paa iho, huna, a haawi aku paha i kekahi waiwai, a ua kokua paha i kekahi e hana pela, me ka manao, aole e hoihoiia'ku i ka mea nona ka waiwai, a e nele ia, aole e loaa iaia kekahi pono olaila, ua hewa no ia ma ka lawe ana i ka waiwai aihue.

§173. O ka lawe ana i kau wahi mahele o ka waiwai aihue, he lawe no ia i ka waiwai aihue; e like me ka lawe ana i kau wahi o ke kino o ka holoholona i aihueia, a i kau wahi paha o kekahi mea paahana i uhakiia mahope o ka aihue ana.

§174. O ka mea lawe i ka waiwai aihue e like me na dala he hookahi haneri a keu aku paha, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, a hala na makahiki aole e oi aku i ka lima, ame ka uku, aole e oi aku i na dala elima haneri; a ina hoi ua like me na dala malalo o ka haneri hookahi ka waiwai i laweia, e hoopaahaoia no oia me ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku i na

makahiki elua ame ka uku i na dala, aole e oi aku i na dala he hookahi haneri. Aka hoi, ina o ka hewa mua keia, a ua hoihoiia'e i ka mea nana ka waiwai, ka waiwai apau loa e like me ka mea i laweia e ka mea nana i lawe pono ole, alaila, aole e hoopaahaoia ka mea lawe no keia hewa.

§175. Ina i hoohewaia kekahi kanaka no kona lawe i ka waiwai aihue, a ua hoohewaia paha oia mamua aku; a i ole ia, ina i hoohewaia kekahi ma ka hookolokolo hookahi ana no kona lawe ana, i ekolu a eha paha i ka waiwai aihueia, a ina o kana hana mau ia, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, a hala na makahiki aole e oi aku i ka umi, a e uku no hoi i na dala aole e oi aku i ke tausani hookahi.

§176. I ka hookolokolo ana i kekahi kanaka no ka lawe ana i ka waiwai aihue, aole no e nanaia ka hoohewaia a me ka hoohewa ole ia o ka aihue ponoi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 20.

§§170-176, oia no K. H. K. Mok. 20, hoololi ole ia.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Ah Cheon, 10 Haw. 469.

MOKUNA 21.

No ka Imi Loaa ma ka Hoopunipuni.

§177. Ina i loaa i kekahi kanaka he dala paha, a he waiwai paha, a o kekahi mea e ae paha i manaoia he waiwai no hai, ma ka hana ame ka manao hoopunipuni, ame ka manao epa, oia ka imi loaa ma ka hoopunipuni. Penei, ina i loaa i kekahi ke dala, a he waiwai e ae paha no hai ma ka hoopunipuni me ka olelo ana, ua kauohaia mai oia e ka hoalauna a e kona makamaka paha, e kii aku ia mea; a o ka loaa ana paha o ke dala ma ka palapala i kakauia me ka inoa o kekahi kanaka e ae, oia ka imi loaa ma ka hoopunipuni.

§178. O ka mea koi aku ia hai e kakau i kona inoa ma ka palapala me ka manao hoopunipuni a me ka manao hoepa, a no kana hana pela, ua pili ke Kanawai no ka imi loaa ma ka hoopunipuni iaia, he imi loaa ma ka hoopunipuni no ia: e like me keia, o ka heluhelu hoopunipuni ana'ku i ka palapala aie imua o kekahi, a i kekahi palapala hoopaa dala paha, me ka manao e koi aku ia hai e kakau i kona inoa, a ua kaha pea io no ia i kona inoa no ka hoopunipuniia mai, aole nae i ike ka mea e kaha pea ana i kona inoa, i ka heluhelu palapala.

§179. O ka mea kuai aku a kuai mai i ka waiwai kalepa, a i ka waiwai e ae paha, a i hana oia ma ke kaupaona wahahee, a o kekahi mea ana hoopunipuni paha, a e hoopunipuni a wahahee ma ke kaupaona oiaio, a he ana oiaio a ae paha; penei, o ka hoonee palanehe ole i ka laau iwilei, a o ka hookomo i kekahi mea e ae iloko o ka mea ana, e hoopiha paha a i kekahi hana e ae paha i ka wa e ku pu ana ka mea kuai aku ame ka mea kuai mai, o ka epa no ia ma ka imi loaa ma ka hoopunipuni.

§180. O ka mea kuai aku i ka ai ino, a i ka ia, a i kekahi io ia paha, me ka manao hoopunipuni, me he mea maikai la, a he mea kupono ole i kekahi kanaka ke ai iho, a ua maopopo no ke ino o ia mea i ka mea nana e kuai aku, aole nae oia i hoakaka a i hoikeike mua aku i ka mea kuai mai, he imi loaa no ia ma ka hoopunipuni.

§181. O ka mea kawili pu a e huipu i kekahi mea ino iloko o ka ai, a o ka mea inu, a iloko o kekahi laau lapaau paha me ka manao e poino ke ola o kekahi kanaka malaila; a i ole ia, ina lilo ia i kumu no ke kawili ana ame ka huipu ana i ka mea ino iloko o ka mea ai, a o ka mea inu a o ka laau lapaau paha, he imi loaa no ia ma ka hoopunipuni.

§182. O kela ame keia mea i hoahewaia no kekahi hana imi loaa ma ka hoopunipuni, e hoopaiia no oia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole ia, ma kekahi uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala.

§183. Aole no e pakele kekahi mea i hoahewaia no kekahi karaima imi loaa ma ka hoopunipuni, ke hoopii ae ka mea i epaia e koi ana e ukuia mai no kona poino ponoi.

Kapa Wahahee ana.

§184. O kela me keia mea e kapa wahahee ana iaia iho, ma ka inoa a ma ke ano o kekahi mea e ae, a ma ia ano e imi ai e haawiia ka palapala ae mare i kekahi ma ke kapa wahahee ana iaia iho oia ka makua ponoi, a kahu paha o kekahi mea i loaa ole iaia na makahiki kanaka makua, a e hooko paha i ka oihana mare ma ka olelo ana he mea ia i kupono ma ke kanawai e hooko ia hana, a e kapa wahahee paha iaia iho ma ka inoa o hai imua o kekahi Luna Aupuni e hana ana i kekahi hana i kauohaia ma ke kanawai, e hoolilo ai iaia iho i bela a hope paha i o kekahi mea ma kekahi hihia kivila a karaima paha imua o

kekahi Aha, a luna i hookohuia e lawe i ka bela a noho hope paha, a ua ae aku i ke kumu hoopii imua o ka Aha, a hooia no ka palapala hoolilo aku i kekahi waiwai paa a palapala e ae paha, e kakau kope ia'i ma ke Kanawai, a hana i kekahi mea e ae ma kekahi hihia a hoopii paha, a ma ia mea e hiki ai ke hoookuia ka mea i kapa wahahee iaia iho no kekahi aie, uku poho, koina, a mau puu dala paha, a ua hoopoinoia paha kona mau pono ame na pomaikai ma kahi ano e ae, ina e ku ka hewa iaia, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ana ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki elima, ame ka uku aole e oi aku i ka hookahi tausani dala.

§185. O kekahi mea aole oia he makai i hookohu pono ia, a i ole ia, he lala no ka Puali Makai Kiai i ikeia ma ka inoa o ka "Citizens' Guard," nana i komo a kau, a i ole ia, hoikeike i kekahi pihi makai, a i ole ia, i ke pihi o na "Citizens' Guard," a i ole ia, i komo i ka lole aahu oihana o ka makai, a i ole ia, ka aahu oihana o ka "Citizens' Guard" me ka manao e alakai hewa a puni kekahi, e pili no iaia ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia, e hoopaiia ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o kanalima dala.

§186. O kekahi mea aole oia he makai i hookohu pono ia, a i ole ia, he lala no ka Puali Makai Kiai i ikeia ma ka inoa o ka "Citizens' Guard," nana i komo a kau paha i kekahi pihi, a i ole ia, lole a aahu paha i ano like me na pihi ame na lole aahu paha i aeia e ka Ilamuku e kauia, a e komo a aahuia e na makai ame na lala o ka puali "Citizens Guard" me ka manao e alakai hewa a puni kekahi, e manaoia oia ua hana i ka hewa mikamina, a e hoopaiia ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

Oleomargarine.

§187. O ka mea e kuai aku ana i kekahi mea okoa aku, a haawi aku paha no ke kuai i ka waiubata, me ka ike no ua hanaia mailoko mai o ka, a ua hana pu ia paha me ka mea i kapaia he

"oleomargarine," koe wale no aia a hoailona maopopo ia mawaho o ka puolo "oleomargarine," ua hewa oia no ka mikamina, a e kauia ka hoopai maluna ona, aole e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala, a i ole, e hoopaahaoia aole e oi aku mamua o iwakalua la, a i ole, o ia mau hoopai no a elua.

§188. O ka mea e hookomo mai ana, e hana ana, kuai a haawi aku paha no ke kuai i kekahi mea i manaoia, a i ole, i ano like me ka waiubata, me kona ike no aole i hanaia ua mea holookoa la mailoko mai o ke kirima a waiu maemae, koe wale no aia a hookomoia mai, a i ole, hanaia malalo o kona inoa oiaio a kupono, a o kela ame keia puolo, owili a ope o ua mea la, a o kela ame keia ipu maloko hoi o laila he hookahi a oi aku paha mau puolo o ua mea la, e penaia, kuniia a hoailonaia me ka moakaka a paa loa maluna iho me ka inoa oiaio a kupono o ua mea la, me na huapalapala nunui moakaka, a i ole, o ka mea e kuai aku ana i kekahi o ia ano mea i na poe na lakou e ai me ka haawi pu ole aku me ua puolo owili a ope la i kuaiia aku i kekahi pepa hoailona, maluna iho o laila i kuniia ai me ka moakaka ame ke ku i ke kanawai ka inoa oiaio a kupono o ua mea la, ua hewa oia no ka mikamina, a e hoopaiia ma ka hoopaahao aole e oi aku mamua o na la he kanaono, a i ole, e hoopaiia i na dala aole e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala, a i ole, oia mau hoopai no a i elua; aka, aole no e manaoia na mea i hoikeia maloko o keia Pauku e papa ana i ka hanaia ana o na mea waihooluu hoopilikia ole i ke ola i kupono no ka hana ana i ka waiubata.

HOAKAKA I KA MOKUNA 21.

§§177-181, oia no K. H. K. Mok. 21, §§1-5.
§182, oia no Kau 1896, Kan. 32, hoopau ana K. H. K. Mok. 21, §§6-8.
§183, oia no K. H. K. Mok. 21, §9.
§184, oia no Kau 1870, Mok. 36, Kan. Kiv. a. 596.
§§185-186, oia no K. R. Kan. 25.
§§187-188, oia no Kau 1892, Mok. 84.
Ke kapa wahahee ana i kekahi Luna Aupuni: Nana K. K. §250.

MOKUNA 22.

No ke Puhihale.

§189. O ke puhi hale, oia ke puhi me ke ahi i ka hale noho o kekahi me ka manao ino a me ka manao kolohe.

§190. O ka mea puhi i ka hale noho o kekahi i ka po me ka manao kolohe ame ka manao ino, a e noho ana kekahi kanaka iloko o ka hale i ka wa i puhiia'i ua hale la, oia ke puhi hale ma ke degere mua, a e hoopaiia oia i ka make; a i ole ia, e hoopaiia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea a make ia, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§191. O ka mea puhi i ka hale noho o kekahi i ke ao ame ka po, me ka manao ino ame ka manao kolohe, oia ke puhi hale ma ka degere elua, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea a make ia, a i na makahiki paha a ka Aha Hookolokolo e manao ai.

§192. O ke puhi hale manao ino, oia ke puhi i kekahi mea, i kona waiwai ponoi iho i mea e poino ai o hai, a i ka waiwai paha me ka manao e hana ino, a o ke puhi paha me ke kumu kupono ole ma ke Kanawai a he kumu i apono ole ia, a he manao kolohe, a he manao kolohe ole paha, i ke ola o kekahi, i kona kino iho paha, a i kona waiwai paha, a i kona mau kuleana ame kona pono, a ua pili maopopo, a pili maoli, a pili nui hoi kona kolohe ma ia mau mea.

§193. O ka waiwai i puhiia a i hoaoia i ke puhi ana, ina no hai ia mea, e manaoia no, ua puhiia me ka manao ino, ina no ka mea nana i puhi ka waiwai i puhiia i ke ahi, alaila, ma ka hoo-

kolokolo ana e maopopo ai kona manao ino, ke maopopo no ma ka olelo a na hoike.

§194. O ka mea puhi i ka po i kekahi hale a i ka moku, a i kekahi mea ano hale e ae, me ka manao ino kolohe, ame ka epa, nona ponoi paha ua hale la, nona paha ka hapa o ua waiwai la, a no hai paha, a ma kona puhi ana, ua wela kekahi hale e ae, a ua ino paha kekahi hale e ku kokoke ana me ia, me na hale e ae ame na moku, ame na hale e ae paha i puhiia me ko lakou waiwai iloko, a ina i like ka waiwai o ia mau mea i puhiia me na dala hookahi tausani a oi aku paha, oia ke puhi hale manao ino ma ke degere mua, a e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea a make, a i kekahi mau makahiki paha a ka Aha Hookolokolo e manao ai.

§195. Ina paha i ke ao ke puhi ana i oleloia ma ka Pauku maluna iho, ua hewa ka mea nana i puhi i ke puhi hale manao ino ma ke degere elua, a e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea, a hala na makahiki aole e oi aku i na makahiki he umi.

A ina e emi ka waiwai o ua hale la malalo o na dala elima haneri, he puhi hale manao ino ia ma ke degere ekolu, a e hoopaiia ka mea nana i puhi ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima; a i ole ia, e hoo-ukuia oia i na dala aole nae e oi aku i na dala elima haneri, aia e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§196. O ka mea puhi i ka po paha a i ke ao paha i kekahi hale, a i ka moku a i kekahi mea ano hale e ae paha me ka manao ino, me ke kolohe, ame ka hoepa, nona ponoi paha ua mea la; nona paha kekahi hapa a no hai paha; a ma kela puhi ana, ua ino kekahi hale, a ua like ka waiwai o ia mau hale ame ka waiwai iloko me na dala elima haneri a oi aku, a emi mai paha malalo o na dala hookahi tausani, oia ke puhi hale manao ino ma ke degere elua, a e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, a hala na makahiki, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he umi.

§197. O ka mea puhi me ka manao ino ame ka manao kolohe i kekahi puu, a i kekahi paila wahie, a i ka laau paha, a i ka papa, a i kekahi aina kula, a i ke kihapai, a i ka opala a i ka weuweu, i ke kulina, i ke ko, a i kekahi mea kupu e ae, ina paha i uhukiia mai ka lepo a e waiho ana, a e ku ana no, a i ka laau e ulu ana, a i ka laau liilii iho, a i kekahi mea e ae e ulu ana mai loko mai o ka lepo, oia ke puhi hale manao ino ma ke degere ekolu a e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima, a i ole ia, e uku me ke dala, aole e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§198. Ina i pili ke ahi i kekahi hale, a i kekahi mea e ae paha a ka mea puhi hale, aole nae i pau loa i ka wela i ke ahi kekahi o ia mau mea, he puhi hale no ia i ke Kanawai.

§199. Ua pili keia Kanawai i ka wahine mea kane e like me ka pili ana i ka mea e, ina no kana kane ponoi ka waiwai, a o kekahi hapa paha o ka waiwai i puhiia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 22.

§§189-190, oia no K. H. K. Mok. 22, §§1-2.
§191, oia no Kau 1892, Mok. 5, Kan. Kiv. aoao 691.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. John Brown, 3 Haw. 114; R. v. Lau Chew, 8 Haw. 370; Rep. v. Saku, 9 Haw. 548.

MOKUNA 23.

No na Hana Ino.

§200. O kela mea keia mea me ka hoohemahema, a i ole ia, me ka manao kolohe nana i hana ino, a i ole ia, nana i hoopoino i kekahi waiwai paa, a i ole ia, waiwai lewa paha o kekahi, a i ole ia, nana i hoopoino a hoopilikia aku paha i kekahi ma kekahi o kona mau pono a kuleana paha o ke kino, a i ole ia, o ka waiwai, e manaoia ua pili iaia ka hewa hana ino me na hana kolohe, a e hoopaiia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole ia, ma kekahi hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala.

§201. O kekahi hana i hanaia ma ka lawelawe pono ana, hoike ana, a i ole ia, hooko ana me ka manao maikai i kekahi kuleana i manaoia ma ke kanawai, aole no e hoopaiia ma ke ano he hana ino me ka hana kolohe; aka, o ka ninau no ka manao maikai na ka Lunakanawai, a i ole ia, na ke jure e hooholo.

§202. Ina i hoeha a pepehi paha kekahi ilio i kekahi hipa, bipi, kao, puaa, manu, a waiwai e ae paha, aole nae na ka ona nana ua ilio nei, ia mau waiwai, alaila, e uku ka ona nana ua ilio nei, i ka mea i poino e like me ka nui o kona poho; a na ua ona nei nana ka ilio, e hoopaa i kana ilio, a i ole ia, e pepehi koke iaia a make; a ina e hoole oia, aole e hana pela, alaila, ina ma ka poino ana o ke kino a o ka waiwai paha, i ua ilio la, e uku no ka ona nana ua ilio nei i ka poino ame na koina no ka hookolokolo ana, ame na dala he umi; a ina i kaa ole ke dala, e hoopaahaoia ua ona la, ma ka hana oolea a hala na la he kanakolu; a e

ku no i ke kanawai i kela kanaka keia kanaka ke pepehi i ua ilio nei a make.

HOAKAKA I KA MOKUNA 23.

200-201, oia no Kau 1896, Kan. 35, hoopau ana K. H. K. Mok. 23, §§1-8.

§202, oia no K. H. K. Mok. 23, §9.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Wansey, 8 Haw. 116; R. v. Saku, 9 Haw. 548.

MOKUNA 24.

No ka Hoeha i na Holoholona.

§203. Ina o kekahi kanaka e ka-holo nui, a e hoouka nui loa ana paha, a e hoehaeha, a hoomainoino wale ana, a kaohi paha i na mea e ola ai, a i ole, pepehi hoomainoino, a okioki kumu ole wale iho no, a pepehi wale iho no a make, a i ole, kauoha, a lilo paha i kumu e ka-holo nui ia ai a e hoouka nui ia ai paha, a e hoehaehaia ai, a hoomainoino wale ia ai paha, a e kaohiia ai paha i na mea e ola ai a e pepehi hoomainoinoia ai, a e okioki kumu ole ia iho ai paha, a e pepehi wale ia ai paha a make, e like me na olelo mamua, kekahi holoholona a mea ola e ae, e ahewa ia kela ame keia mea hana pela no ka "Misidamina."

§204. O kela ame keia kanaka e malama ana, a e hana ana, a i ole, pili a kuleana paha ma kekahi ano i na hooponopono ana, a i ole, e lawe ana paha i dala e aeia ai ke komo ana o kanaka iloko o kekahi wahi e malamaia ana, a e hanaia ana paha na hoohakaka, a hoohaehae bipi, bea, ilio, moa, a mea ola e ae paha. A o kela ame keia kanaka, e lawelawe, a e paipai, a e kokua pu ana ma ia hana: a i ole, e ae a e hookuu ana paha i kekahi wahi e malamaia, a e hanaia no na mea o ia ano, e ahewaia oia no ka "Misidamina."

§205. O kela ame keia Luna Pa Aupuni i loaa mai iaia he mau holoholona ola iloko o kana pa, e hoolawa oia i ua mau holoholona nei, oiai e paa ana iaia, i ai ame ona wai maikai, i kupono ai ke ola pono o ua mau holoholona la, a ina e hana ole oia pela, e ahewaia oia no ka "Misidamina."

§206. Ina kekahi kanaka e lawe, a kauoha paha e lawe i kekahi mea ola maluna o kekahi kaa, a mea lawe ukana e ae paha, ma ke ano hoomainoino, a hana kohu kanaka ole, e ahewaia no ia no ka "Misidamina."

§207. O kela kanaka keia kanaka e hana ana me kona manao ino iho, a e paipai ana paha, a e lawelawe ana, a e kokua ana, a e komo pu ana paha, a e hana ana i kekahi hana e hooholo pono aku ai i na ano hoomainoino holoholona, e ahewaia no ka "Misidamina."

§208. O kela kanaka keia kanaka e kuai ana, a e hoao ana paha e kuai, a e hana ana, a e hoikeike ana, a i ole, i lilo paha i kumu; a mea paha nana i lawe mai e kuai, a i hoao paha e kuai, a hana, a hoikeike paha, i kekahi lio a holoholona e ae paha i loaa i ka mai i kapaia he "glanders" ame ka "farcy" hupekole, ame ka ai-pahaha, a i ole, mai-lele e ae paha i maopopo no i ua kanaka nei he mai e ano poino aku ai ke ola o kanaka, a i ole, ua loaa paha i kekahi mai ola ole, e ahewaia oia no ka "Misidamina."

§209. O na Agena o kela ame keia Ahahui i kukuluia, a hoopaaia malalo o na Kanawai, no ka papa ana i na hana hoomainoino holoholona mahope iho o ko lakou kohoia ana e ka Peresidena o ua Ahahui nei no kela ame keia Apana o loko o keia Repubalika, ua hiki ia lakou, maloko o ko lakou mau apana iho, ke hopu, a lawe imua o kekahi Lunakanawai Apana, i ka poe apau e hakihaki ana i na olelo o keia Kanawai, i mea e hookolokoloia ai lakou e like me ke Kanawai.

§210. O kela ame keia Luna, a Agena, a lala paha o ua mau Ahahui nei, ua mana lakou ma ke Kanawai e komo aku a keakea, a papa i ka hanaia ana o kekahi mea hoomainoino i ka holoholona imua o kona alo. A o kela ame keia kanaka e keakea ana, a e kue ana i ua Luna la, Agena, a lala paha, mai ka hooko ana aku i kana hana, e ahewaia kela mea no ka "Misidamina."

§211. Ina, ma ka wa i hopuia ai kekahi kanaka he kaa kana e kauoia ana e ka holoholona, a i ole, he holoholona paha ke luna o ke kaa, ua hiki no i kela ame keia Agena o ua Ahahui nei, ke lawe i ua holoholona la ame ua kaa nei, me na ukana pu hoi apau, a e waiho ma kahi maluhia e hoopaaia ai, a i ole, e haawi i ua mau mea la apau ma ka lima o kekahi Makai a Luna Makai paha o ka Apana kahi i hopuia ai, a e lilo hoi na lakou ka paa ana ma ia manawa i ua waiwai nei.

§212. Ma na hoopii apau i hoohikiia imua o kekahi o na Lunakanawai Apana, a Lunakanawai paha e loaa aku iaia he mana e hoopuka ai i na palapala hopu ma na hihia hewa, e olelo ana, ua loaa i ka mea hoopii he kumu kupono a maopopo e manao ai, ua kueia, a e hana ia aku ana paha kekahi mea kue i na hoakaka a keia Kanawai i pili i na hoeha holoholona ma kekahi hale, a wahi e ae paha, alaila, e hoopuka koke ua Lunakanawai nei, a e haawi i palapala hopu i kela ame keia kanaka i loaa he mana ma ke Kanawai e hopu ai i na hewa o keia ano, e hoomana ana i ua kanaka la e komo a e huli i ua hale la, a wahi e ae paha, a e hopu i kela ame keia mea e loaa ana malaila, nana e kue ana na olelo o keia Kanawai, a e lawe mai i ua kanaka la imua o ka Lunakanawai e kokoke ana, a i loaa hoi he mana e hookolokolo ai i mea e hookolokoloia ai ua kanaka la e like me ke Kanawai.

§213. Ma keia Kanawai a ma na Kanawai apau i hoohoioia, a e hoohoioia aku ai paha i pili i ka hoeha holoholona, e manaoia ma ka huaolelo pili i ka "Helu Kahi" he "Helu Nui" no ia; na huaolelo "Holoholona" a "Holoholona Leo Ole," o na mea ola no ia apau loa, o na huaolelo "Hoomainoino" "Hoehaeha" ame ka "Mainoino" e manaoia ua pili ia i na hana apau, i hana ole ia, a hoohemahema ia paha, a loaa mai ai na kumu i eha makehewa ai, a mainoino ai, a make ai paha na kino o ua mau holoholona la: o na huaolelo "Ona Waiwai" ame ka huaolelo "Kanaka," e manaoia, ua pili no ia i na Ahahui i hoopaaia malalo o na Kanawai, a aole i na kino pakahi wale no.

§214. O kela ame keia kanaka i ahewaia malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai e hooukuia oia aole e oi aku i na dala he iwakalua, a i ole, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, a hana oolea ole paha, aole e oi aku mamua o ka malama hookahi, a i ole, e hoopaiia ma ia hoopai dala, ame ka hoopaahao ma ka hana oolea, a hana oolea ole paha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 24.

§§203-213, oia no Kau 1884, Mok. 51, hoopau ana K. H. K. Mok. 24. §214, oia no Kau 1886, Mok. 13.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Tai Wa, 5 Haw. 598.

MOKUNA 25.

No ke Kuni Kolohe i na Holoholona.

§215. O ka mea kuni kolohe me ka hao kuni hoailona, ame kekahi ano hoailona e ae paha e hoailona'i me ka manao ino, ame ka manao kolohe i ko hai bipi, lio, miula, hipa, kao, a i ka holoholona e ae paha o kekahi, me kona hoailona iho, ame ko hai hoailona paha, aole nae o ka hoailona o ka mea nona ka holoholona i hoailonaia'i, me ka manao e hoolilo ia mea i mea nona iho, a no kekahi mea e paha, alaila, e hooukuia ka mea hana pela i na dala, aole e oi aku mamua o ka haneri dala hookahi, no ka bipi, lio, miula, hipa, kao, a i kekahi holoholona e ae o hai i kuni hoailona hao ia, a i ka hoailona e ae paha; alaila, me kela uku no, e hoihoi pu hou aku oia i na holoholona; a i ole ia, i ka waiwai like me na dala a ka mea nona ponoi ua holoholona la. A i ole hookaaia mai ka uku, aole hoi e hoihoi hou i na holoholona, aole hoi e haawi pono aku i na dala kupono e like me ke waiwai o ka holoholona i hoailona kolohe ia, alaila, e hoopai maoli ia ka mea nona ka hewa, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 25.

§215, oia no K. H. K. Mok. 25, hooloili ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Davis v. Green, 2 Haw. 367.

MOKUNA 26.

No ka Holo Nui me ke Akahele ole.

§216. O ka mea hooholo i kekahi lio a i kekahi holoholona e ae me ka ikaika ame ka manao ole i ka pono o hai; a o ka mea hoi e hooholo kaa, a i kekahi mea hooholo e ae, a ma ia hana ana aneane poino ke kino o kekahi, e hoopaiia no oia ma ka uku dala, aole e emi iho malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§217. O ka mea hooholo i kekahi lio a i kekahi holoholona e ae paha, a i ka mea hooholo, a i ka hooholo kaa me ka ikaika ame ka manao ole i ka pono o hai, aole nae i hoopilikiaia ke kino o kekahi ma ia hana ana, alaila, e hoopaiia no oia ma ka uku dala, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku mamua o na dala hookahi haneri.

§218. O ka mea hoa, a i alakai, a e hooholo ma kekahi ano e ae i kekahi bipi kane hihiu, a i ka bipi e ae, a i kekahi holoholona hihiu a kolohe ma ke alanui o kekahi kulanakauhale, a ma ke kau wahi i akoakoa o na kanaka, a ina e pilikia ma ke ano o ke kino o kekahi mea malaila, e hoopaiia oia, aole e oi aku mamua o na haneri dala elima, aole hoi e emi iho malalo o na dala elima; a i ole, hoopilikiaia ke kino o kekahi mea, alaila, e hoopaiia oia, aole emi iho malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku mamua o ka haneri dala hookahi.

§219. O ka mea hooweliweli a e hoonaukiuki, a e paipai, a e hookonokono aku i kekahi lio a i kekahi holoholona e ae paha, a ma ia hana ana, ua pilikia, a ua hoopilikia ia ke kino, a o ka waiwai paha o kekahi, a ua pilikia pu me ua holoholona la, a no

hai no ia, e hoopaiia ka mea hana pela ke pilikia ke kino o kekahi, ma ka uku dala, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku mamua o na dala elima haneri. A i ole e pilikia ke kino o kekahi, alaila, e hoopaiia oia, aole e emi iho malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku mamua o na dala hookahi haneri.

§220. O ka mea e ahewaia ma kekahi o ia mau hewa i oleloia ma keia mau Pauku maluna iho, a mahope mai o ia hoohewaia ana, hana hou oia i kekahi oia mau hewa, alaila e hoopaiia oia a oi aku mamua o kela hoopai ana ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na malama eono.

§221. O na kaa Kikane apau i hoohanaia no ka lawe ana i na waiwai a ukana e ae paha o na ano apau, ma ka Apana o Honolulu, ina ua piha i ka ukana, a aole paha, aole e hookeleia a oi kona holo mamua o ka hele maoli.

§222. O ka mea hookele o kela a me keia kaa i hooholo ia mahope o ka po ana, maloko o ka Apana o Honolulu, e hoolako kukui a mau kukui, kupono a e ho-a mau ia maluna o kela a me keia kaa, mawaena o na hora o ka po.

§223. Ina e uhaki kekahi mea i na olelo o na Pauku 221 a me 222 e hoopaiia oia ke ku ka hewa, imua o ka Lunakanawai Apana o Honolulu, aole e oi aku mamua o umi dala no kela ame keia hewa.

§224. Na ke kalaiwa o kela ame keia kaa i malamaia no ka lealea, lawe ohua, halihali ukana, a hana okoa paha, e hookeleia ana ma kekahi alanui, alahele a alaloa paha o keia Repubalika, e malama ma ia kaa i kukui a mau kukui kupono paha e a ana i na hora o ka poeleele ana.

O kekahi mea e kue ana i na hoakaka ana o keia Pauku, ke ahewaia oia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia ma kekahi huina aole e oi aku i na dala he umi.

§225. Na ka mea e holo ana, a i ole ia, ka mea nana e hoohana ana i kela ame keia kaa hehihehi wawae huila-lua, a huila-

kolu paha, a kaa e ae o ia ano, e hooholoia ana a lawelaweia paha ma ka Apana o Honolulu, mahope o ka po ana, e malama i kukui a mau kukui kupono e a ana maluna o kela ame keia kaa o ia ano iloko o na hora o ka poeleele ana.

O kekahi mea e kue ana i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, e hoopaiia oia ke ku ka hewa iaia, imua o ka Lunakanawai Apana o Honolulu, i kekahi huina dala i oi ole ae mamua o umi dala no kela ame keia hana hewa ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 26.

§§216-220,, oia no K. H. K. §§1-5.
§§221-223, oia no Kau 1880, Mok. 43, Kan. Kiv. aoao 663.
§224, oia no Kau 1892, Mok. 11.
§225, oia no Kau 1892, Mok. 28.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Cummins v. Sumner, 3 Haw. 170; R. v. Wall, 7 Haw. 760; Williams v. Pantheon Stables, 8 Haw. 171; P. G. v. Tam Sing, 9 Haw. 284; Re Tramways Co., 9 Haw. 281.

MOKUNA 27.

No ka Hoohiki Wahahee.

§226. O ka hoohiki wahahee oia no ka hoike ana mamuli o ka manao ino, me ka ike no he wahahee, a oiaio ole ia ma ka olelo waha, a i ole ia, ma ke kakau i kekahi mea pili i ka io maoli malalo o ká hoohiki a ua kauohaia, a i ole ia, ua hoomanaia ka hoohiki ana ma ke kanawai.

O kekahi hoohiki ua huipuia iloko o laila kekahi olelo hooia paa mamuli o ka manao o keia Kanawai. O ka olelo hoohiki, a i ole ia, o ka olelo hooia paa e hoohiki pono ia no e kekahi mea i loaa ka mana ma ke kanawai e hoohiki aku ia mea, ma ona ponoi iho, a i ole ia, ma o kekahi mahele olelo.

§227. O ka paipai a hookonokono e hoohiki wahahee, oia no ka imi ana aku, me ka manao ino a kolohe, a loaa kekahi e hana i ka hoohiki wahahee.

§228. O kela ame keia mea i hewa no ka hoohiki wahahee, a i ole ia, no ka paipai a hookonokono e hoohiki wahahee, e hoopaiia no ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o iwakalua makahiki.

HOAKAKA I KA MOKUNA 27.

§§226-288, oia no Kau 1896, Kan. 33, hoopau ana K. H. K. Mok. 27.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Rex v. Papa and Kameakua, 1 Haw. 195; King v. Bili Kamakana, 3 Haw. 313; R. v. Angee, 8 Haw. 259; R. v. Ah Fook, 8 Haw. 265; R. v. Chee Wai, 8 Haw. 728.

MOKUNA 28.

No ka Ohumu Ino.

§229. O ka ohumu ino, oia ke alu ana me ka manao ino ame ka apiki, a he ohumu e ana paha o na mea elua a keu aku paha, e hana kolohe, a e paipai i kekahi malaila, a e hoopii paha i kekahi malaila, o ka hana hoi ia i pili maopopo i ka paipai kolohe, a i kekahi mea e hana ino akaka aku ia hai; penei:

O ka ohumu ino e pepehi kanaka, a e powa, a e aihue, a e wawahi hale, a i kekahi kolohe e ae i oleloia ma ke Kanawai no na hewa; eia kekahi, o ke kue, o ka hoole, o ka hoopau, a o ke kapae ae i ka hoapono ma ka hoohui ana i ka hoike, ame ka hookapae ana o ka poe jure paha, ame na kolohe like e ae.

O ka hoopii kumu ole i kekahi, a e hoopili i ke Kanawai iaia no kekahi kolohe.

O ka hoopii i kekahi no ka hewa me ka manao e loaa mai kana dala.

O ka hoopii wahahee i kekahi no kona noho ana i makua no kekahi keiki pooole.

O ka hooepa ia hai ma na mea wahahee ame ka hoailona oiaio ole.

O ke kapili i kekahi mea maikai ole me ka manao e hooepa aku i ka mea kuai mai.

O ka hoopau i ka palapala kauoha, a malaila e hoopoino ai i ka hooilina.

O ka ohumu e hookekee ai i ka oihana loaa o kekahi, i mea e hooilihune ai iaia.

E kukulu, hooponopono a hoohana i kekahi hui a poai alunu (monopoly) ma ke kuai ana, a i ole ia, ma ke kuai ana aku i kekahi mea kuai.

§230. O ka mea ike a ae aku, a e huipu me ka poe ohumu ino mahope o ka hoomaka ana o ia mea, oia no kekahi o ia poe e like me na mea i hui muaia'i.

§231. Ina aole e hana io ia ke kolohe a ka poe hui i ae like ai e hana, a ua hoaoia paha mamuli o ka hui kolohe ana, he hui kolohe no ia, o ka hui ana oia ka hewa.

§232. O ka hana a kela mea keia mea ohumu ino, oia ka hana a kela poe apau.

§233. O ke kane ame kana wahine, aole e hiki ia laua ke ohumu ino, ke ole kekahi mea e ae i hui me laua, a o ka hana ana ame ka hoike ana, o kekahi o laua i kue i kekahi o laua, aole ia e manaoia, he mea e maopopo ai ka hewa o kekahi ma ka hookolokolo ana no ka ohumu ino.

§234. E hiki no ke hookolokoloia ka poe ohumu ino ma ko lakou huina, a e hookolokolo pakahiia paha; aka, i ole he poino ma ka hoohui ana, a hiki i kekahi ke hoike aku no kekahi, ua aeia ma ka hookolokolo ana i ka mea hookahi no ka ohumu ino, e hiki no i kekahi mea i hoopiiia ma ia hewa, ke lilo i hoike, a malaila, o ka hookolokolo pakahi ka pono, ua huiia nae laua ma ka palapala hoopii hookahi.

§235. Ina paha e ahewaia kekahi no kekahi ohumu ino, aole e hiki ke hookolokoloia oia mahope iho, a e hoohewaia no ka hui kolohe ana i hana ia mea hookahi; a ina e hoopiiia kekahi no ka hui kolohe e hana i kekahi hewa ame ka hana maoli i ua hewa la ma ka palapala hoopii hookahi, e hoohewaia ka mea hewa no ka mea hookahi no.

§236. Ma ka hookolokolo ana no ka ohumu ino, ina e manao ka poe jure a o ka Lunakanawai paha nana e hookolokolo he mea uuku wale ke kolohe; e hiki no ke hookuu wale ia'ku ka mea i hoopiiia, aole e hoopaiia no ia hewa, me ka uku no nae i na dala lilo ame ka uku ole paha, aia i ka manao o ka Aha.

§237. O ka ohumu ino e hana, a e paipai paha i ka hana feloni, a o ka hoopii aku paha i kekahi no ka feloni, a o ka hoole a hoohihia, o ka hoopau, a o ka hookapae i ka hookolokolo pololei ana, a o ke kakau wahahee ame ke kakau like me ko hai kakau, a o ka epa ma na mea nui aku i na dala hookahi haneri, ma ke degere mua ia; a e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he umi, a o kona uku, aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§238. O ka ohumu ana e kukulu, hana, hooponopono a hoohana paha i kekahi hui a poai alunu (monopoly) ma ke kuai ana mai, a i ole ia, ke kuai ana aku i kekahi mea kuai aia ia ma ke degere elua, a e hoopaiia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole, ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o umi tausani dala, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§239. O ka ohumu i ikeia, aole ma na degere ekahi ame elua, aia no ia ma ke degere ekolu, a e hoopaiia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o hookahi makahiki, a ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o eha haneri dala, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

HOAKAKA I KA MOKUNA 28.

§229, oia no K. H. K. Mok. 28, §1, hoololi ana Kau 1892, Mok. 102.
§§230-237, oia no K. H. K. Mok. 28, §§2-9.
§§238-239, oia no Kau 1892, Mok. 102.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Rex v. Anderson and Russell, 1 Haw. 41; King v. Thornton, 4 Haw. 45; Rex v. Ho Fon, 7 Haw. 758; R. v. Marks, 1 Haw. 81; R. v. Macfarlane, 7 Haw. 352; R. v. Walker, 9 Haw. 171.

MOKUNA 29.

No ka Hookapae ana i ka Hooponopono ma ke Kanawai.

§240. O ka mea i lilo i pio mamuli o ke Kanawai, a e hoopaaia paha no kona hoopiiia no kekahi hala, a he hoike paha ma na mea pili i ka make, a ina e pakele oia i kona pio ana a i kona hoopaaia mai, aole nae i ae mai ka mea nana i hoopaa iaia, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki ekolu; a i ole ia, e uku no ma ke dala, aole e oi aku mamua o na dala elima haneri; ina e pili ka hala me ka make, a o ka hoopaahao ana a make paha, a i umi makahiki a oi aku paha.

§241. Ina e hemo kekahi mawaho o ka halepaahao no ka hoohewaia; no ka hoopiiia paha, a he hoike paha no kekahi hala, aole ia e hoopaiia e like me ka Pauku maluna iho, o ka mea i pakele pela, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hoonkuia oia aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi haneri.

§242. O ka mea e noho pio ana mamuli o ke Kanawai, a ua hoopaaia hoi e kekahi Luna, a e kekahi mea e a'e i aeia e hoopaa i ua pio la, a ma kekahi ano e a'e paha, aole i like loa me na Pauku maluna iho, a hemo oia, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na malama ekolu; a i ole ia, e uku hoi aole e oi aku mamua o na dala he umi.

§243. O ka mea hoohemo a hookuu aku i kekahi pio, a i kekahi mea i hoopaaia, mamuli o ke Kanawai no ka hoohewaia, a no ka hoopiiia no kekahi hala paha, a he hoike paha no ka hewa

kue i ke Aupuni, a ina i kokua oia i ua pio nei, a i hoike, a i mea i hoopaaia ma kona manao, a i kona hoao ana e hemo, a hemo io no a hemo maoli paha, aole paha, a ua hoao paha, aole paha; a ina i hookomo oia iloko o ka Papu a i ka halepaahao paha i kekahi mea hoanoe a'e, i ka helehelena, a i kekahi wawahi, a i ka wehe, a i kekahi mea e a'e e kupono ana i ka hoohemo ame ka manao e hoohemo i ua pio la, a i hoike hoi a i kekahi mea e a'e, ina he hewa kue i ka Repubalika, a i pili me ka make a i pili paha i ka hoopaahao ana ma ka halepaahao a make, a i na makahiki he umi a oi aku paha, e hoopaiia oia e noho ma ka halepaahao a make, a no na makahiki paha he umi a oi aku, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki ekolu; a i ole ia, ma ka uku, aole e oi aku mamua o na dala elima haneri. Ina ma ke ano e a'e, e hoopaiia no ia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole e oi aku i ka makahiki hookahi, ame ka uku dala, aole oi i ka haneri hookahi.

§244. O ka mea e kokua i kekahi pio i lilo i pio mamuli o ke Kanawai no kekahi kumu e a'e, aole i oleloia ma ka pauku maluna iho o keia, a hemo aku mai ka paa ana o kekahi Luna a o kekahi mea e a'e i aeia e ke Kanawai e hoopaa i ua pio la, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao me ka hana oolea, aole nae e oi aku i na malama eono, ame ka uku hoi aole e oi aku i na dala he kanalima.

§245. O kekahi kiai halepaahao a o kekahi Luna e a'e, ina ma kona manao wale iho no e ae wale aku oia e hemo, a e hookuu a e lilo a e holo aku kekahi pio ana i malama ai, ke pio hoi i hoohewaia, a i hoopiiia no kekahi hala paha, e hoopaiia ua Luna kiai halepaahao la a o ua Luna e a'e la paha, e like ka nui o ka hoopai me ka hoopai o ke pio i lilo, a i hemo, a i pakele iaia, ke pili ke Kanawai i ahewaia ai oia no ka hewa ona i hoopiiia ai.

§246. O kekahi kiai halepaahao a o kekahi Luna e a'e paha, no kona malama ole, hemo aku kekahi pio ana i malama ai, a ua ahewaia ua pio la, a ua hoopaiia paha no kekahi hala kupono ma

ke Kanawai; a ina paha hoole oia aole e hookomo, aole hoopaa i ka mea i pio maoli mamuli o ke Kanawai iloko o kona wahi e paa ai, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki elua; a i ole ia, ma ka uku, aole e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§247. O kekahi Luna nana e hooko mamuli o ke Kanawai a e hoopili i kekahi palapala i haawiia iaia e kauoha ana iaia e hopu aku, a e hoopaa aku i kekahi mea i ahewaia a i hoopiiia paha no kekahi hala, a ina ma kona manao ino wale iho no oia e hoole wale i ka hopu ana a i ka hoopaa aku, a e hoopanee wale paha aole hana, a no kana hana ana pela, ua lanakila wale ua mea la, a ua hooholo wale aku mamuli o kona manao iho no kela hana ana, alaila, e hoopaiia ua Luna la ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hooukuia oia ma ke dala, aole nae e oi aku mamua o na dala ekolu haneri.

§248. O ka mea e noiia e ka Makai Nui a e kekahi Makai e ae paha malalo iho ona, e kokua aku iaia no kona pilikia i ka hooko ana i kana oihana mamuli o ke Kanawai i mea e hiki ai ka hooko ana ma ka hewa e kue ana i ke Aupuni, a i ka hoomalu ana paha i na kanaka, a i ka hopu ana a i ka hoopaa ana paha i kekahi mea no ka hoohaunaele; a ina e hoole ua mea la i noiia ai, aole e kokua mai, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala he kanalima.

§249. O ka mea lawe aku i kekahi mea i hopuia mamuli o ke Kanawai, a ua hoopaaia malaila me ka manao e hoopau i ka hopu ana ame ka hoopaa ana, a e hookapae a'e a e hoole i ka palapala (a ka Lunakanawai), a nolaila ua hopuia a ua paa ua mea la, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§250. O ka mea hapai kumu ole i ka oihana Lunakanawai Apana, oihana Makai Nui a Makai malalo iho, a i ka oihana a kekahi Luna e ae o ke Aupuni, a ma ka manao wale iho o ia mea

e hapai wale i ka hana ame ka oihana o ia mau Luna, alaila, e hoopaiia ka mea hana pela ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hooukuia no oia aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi haneri.

§251. O ka mea e ike ana i kekahi hana pili i ka make; a i ole ia, i kekahi hana paha i pili i ka hoopaahaoia a make; a ina e haawi aku i mea e loaa mai ai paha kekahi uku a o kekahi dala a o ka pono a o kekahi uku kipe paha, a o kekahi uku e a'e, i mea e hooponopono ai a e huna ai paha i ua mea hana hewa la, aole e hai, aole hoopii, aole hoi e lilo i hoike no ia hewa, alaila, e hoopaiia ka mea hana pela ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima; a i ole ia, e hooukuia oia aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri. A ina aole i ku i ka hewa pili i ka hoopaahaoia a make e like me ka mea i oleloia ma ke poo o keia Pauku, alaila, e hoopaiia oia me ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hoopaiia oia ma ka uku aole e oi aku mamua o na dala hookahi haneri.

§252. O ka manao a hana ma ke ano hookapae wale i ka pono o kekahi, a e hoohihia ai paha i ka hookolokolo ana, a nolaila haawi aku i kekahi makana, a i ka uku kipe paha, a ua lawe mai paha ia mea, a ua olelo aku paha e haawi a e uku aku ma ka olelo maoli ana, e hoopaewaewa a'e a e hookapae a'e i kekahi mea hoike, a hoike e a'e paha, no kekahi hookolokolo, no kekahi hihia kue i ke Aupuni, a i kekahi hihia kue i kekahi kanaka paha, alaila, e hoopaiia ka mea hana pela ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hoopaiia oia ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§253. O ka mea ma kona manao wale iho no e hooke e hoao paha e hooke i ka hana a ka poe Ahaolelo e kau Kanawai, a i ka hooko ana i ke Kanawai ma ka hooweliweli, a e hoomaka'uka'u

wale ana, a e hoao hoi e hoomaka'uka'u wale aku i kekahi o ka poe Ahakukamalu, a i kekahi o ka poe Ahaolelo, a i kekahi Luna paha o ka Ahaolelo, a o ka Aha Hookolokolo, a o ka Luna Hooko, a i kekahi Luna e ae paha iaia ka Oihana hooko, a o ka hoopili a hoopai i ke Kanawai paha, alaila, e hoopaiia ka mea hana pela ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hoopaiia oia ma ka uku aole e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§254. O ka mea e manao ana e hookekee, a e hoao paha e hookekee i kekahi mea e noho jure ana, a i kiiia paha no ke jure ma kela aoao ame keia aoao paha, o kekahi mea e hookolokoloia ana, a e hookolokoloia ana paha mahope, a e hoike maloko o ua jure nei i kona manao e hoopaiia oia ma ka hoopaahaoia ame ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, e hoopaiia oia ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§255. O ka mea e haawi ino, a e olelo paha e haawi ino i kekahi Luna hooko Kanawai, a Luna kau Kanawai, a Luna hookolokolo paha, a i kekahi Luna hooko kaulike, a i kekahi mea jure, helu waiwai, Luna paewaewa ole ku i ka wa, i kekahi makana, a haawina, a i kekahi mea e pono ai, me ka manao e hookapae a'e i kona manao hooko, ame ka manao hooholo paha, a i kekahi hana Luna e a'e paha ma kekahi hookolokolo ana, a i ka mea hookolokolo e laweia mai paha imua ona ma kana oihana, alaila, e hoopaiia oia ma ka hoopaahaoia ame ka hana oolea, aole nae e oi aku i na makahiki elua; a i ole ia, e hoopaiia no ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§256. O ka mea Luna hooko, a hooholo Kanawai, a Lunakanawai, a o kekahi Luna hooko Kaulike, a o ka mea e noho ana i jure, a i kiiia paha i mea jure, a e kekahi mea helu Waiwai, a Luna ku i ka wa, ina e loaa iaia me ka manao ino kekahi makana a he uku maoli malalo o ka hoolimalima paha, ame ka ae like ana ma ka hana ana i kana oihana ma ke ano Luna, e hooko

paha mamuli o kekahi ano kupono ole paha; ma kekahi hookolokolo ana, malama paha e laweia mai imua ona, alaila, e hoopaiia no oia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima, ame ka uku hoi, aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi tausani.

Hoowahawaha i kekahi Aha Hookolokolo.

§257. O kela ame keia mea i hoahewaia ma ka hookolokolo jure ana, no ka hoowahawaha i kekahi Aha Hookolokolo, ina paha ma ke kue ikaika ana ma ke akea i ka hooko ana i na palapala kena ame na hana a ua Aha la, a i kekahi Lunakanawai paha oia Aha, oiai e hooko ana kela i kana oihana malalo o ke Kanawai; a ina paha ma na olelo kuamuamu, hoino, hoowahawaha, hoonaaikola, a hoohaunaele paha, ame na hana ame ke ano o ka noho ana e pili ana ia mau mea, a ma ka haunaele maoli paha, ka walaau, ame ka hookeke paha o kela ano keia ano, ina no ma ke alo ponoi paha o ka Aha, a ma kahi e lohe pono ia ai paha e ua Aha nei, oiai ia e noho ana; a ina paha ma ka hoole maoli a malama ole i kekahi kauoha a palapala kena paha o ka Aha, a ina paha ma ka hoole ana i ka hoohikiia ma ke ano hoike, a ma ka pane ole aku ke hoohikiia i na ninau kupono a ku i ke Kanawai; a ina paha ma ka hoolaha ana ma ke akea i na olelo hoahewa e pili ana i ka olelo paha o na hoike, a no na hana paha a kekahi Aha, oiai oia e noho ana e hookolokolo, me ka manao e hookuee i ka manao o ka lehulehu i ua Aha Hookolokolo nei, e kue aku a hoole loa paha i ka hooko ana i ka mea kaulike; a ina paha ma ka hoolaha ana i ka moolelo pili i kekahi aoao hookahi wale no o kekahi Aha, me ka ike pono nae i ka oiaio ole o ua moolelo nei, a ina olelo hoino wale me ka manao lokoino aku i kekahi Aha, a jure paha, i mea e hoheneheneia ai, a hoowahawahaia, a e manao ole ia ai a e kue maoli ia ai paha, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao e hana ma ka hana oolea, aole e oi mamua o na makahiki elua, a i ole ia, ma ka uku dala, aole e oi aku mamua o na dala elima haneri. Eia nae, ua hiki no i kela ame Aha Hookolokolo i kukuluia ma ia ano, a i kela ame keia Luna-

kanawai e noho Lunakanawai ana malalo o ke Kanawai, ke hoopai koke aku i na mea i hewa ma ka hoowahawaha i na Aha Hookolokolo penei:

1. He mana ko ka Aha Kiekie e hoopaa i ka hao, aole oi aku mamua o na malama ekolu; a i ole ia, ma ka ukuhoopai; aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a i ole ia, ma ka ukuhoopai, ame ka hoopaa i ka hao pu, e like me ka manao o ka Aha:

2. He mana ko na Aha Kaapuni, ame na Aha hooponopono waiwai hooilina, e hoopai ma ka hoopaa i ka hao, aole oi aku mamua o na malama elua; a i ole ia, ma ka uku hoopai aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri:

3. He mana ko na Lunakanawai Kaapuni, ame na Lunakanawai Hoomalu, e hoopai ma ka hoopaa i ka hao, aole oi aku mamua o na la he kanakolu; a i ole ia, ma ka uku hoopai aole oi aku mamua o na dala he kanalima.

4. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai Apana, Koronero, a o kekahi luna e hana ana ma ka oihana hookolokolo mamuli o ke kauoha a kekahi Aha Kakau, e hoopai ma ka hoopaa i ka hao (ma ka hana oolea), aole oi aku mamua o na la he umi; a i ole ia, ma ka uku hoopai, aole oi aku mamua o na dala he umi.

§258. Ma keia hope aku, aole no he mea hiki ma ke Kanawai i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Hookolokolo, Lunakanawai Hoomalu, Lunakanawai Apana, Koronero, a mea e a'e paha i loaa iaia ka mana, ke hoopai i kekahi mea e hoahewaia ana no ka hoowahawaha i ka Aha me ka pakui aku ma kona olelo hoopai i ka hoopaahao ana (ma ka hana oolea) maluna o kahi mea i ahewaia e like me ia i hai mua ia.

§259. O ka poe kupono e hoopaiia e like me na olelo o ka Pauku 257, e hiki no ke hoopii karaima ia no ia hewa hookahi no, ina ia he hewa kupono i ka hoopii karaima ia; na ka Aha no nae nana i hoahewa mamuli o ia hoopii karaima ana, e noonoo i ka hoopai ana mamua iloko o kana olelo hooholo.

§260. Ina no ka hana ole a no ka hoole loa paha i kekahi hana kupono i kekahi aoao e hana ai, ina malaila ka hoowahawaha ana, hiki no ke hoopaahao iaia a hana oia ia mea, a ii a pela e hoakakaia ua mea nei iloko o ka palapala hoopaahao.

§261. O ka hoolaha ana i na hana imua o kekahi Aha Hookolokolo a Lunakanawai paha, aole ia e manaoia he hoowahawaha, aole nohoi e hoopaiia ia hoolaha ana, ma ke ano he hoowahawaha.

§262. O na hoowahawaha i manaoia, he hoowahawaha ia ma ka hoopilipili ana, aole e hoopaiia ma keia hope aku ma ia ano.

HOAKAKA I KA MOKUNA 29.

§§240-256, oia no K. H. K. Mok. 29, §§1-17.
§257, oia no K. H. K. Mok. 29, §18, hooloii ana Kau 1872, Mok. 13, Kan. Kiv. aoao 348.
§258, oia no Kau 1872, Mok. 13, Kan. Kiv. aoao 348.
§§259-260, oia no Kan. Kiv. §§1097-1098.
§§261-262, oia no Kau 1888, Mok. 42.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Onomea v. Austin, 5 Haw. 606; Ackerman v. Congdon, 7 Haw. 34; Loo Gnawk v. Cartwright, 7 Haw. 401; Re v. Sin Hook, 8 Haw. 185; Re Bush, 8 Haw. 223; Govt. v. Stone, 9 Haw. 363; R. v. Young Hee, 10 Haw. 114; P. G. v. Caecires, 9 Haw. 522; R. v. Asegut, 3 Haw. 540; R. v. Sherman, 1 Haw. 250; R. v. Ah You 3 Haw. 393; R. v. Aho, 5 Haw. 565; Kalaeokekoi v. Kahanu, 4 Haw 484; R. v. Webster, 1 Haw. 95; Re Campbell, 2 Haw. 27; Re Morrison, 2 Haw. 292; Re Lyons, 6 Haw. 452; R. v. Robertson, 6 Haw. 718; Alau v. Everett, 7 Haw. 82; Smith v. Aholo, 7 Haw. 115; R. v. Lee Fook, 7 Haw. 249; Re Sheldon, 9 Haw. 32.

MOKUNA 30.

No ke Apuka.

§263. O ke apuka, oia ke kaha kolohe ana, a o ka hoololi paha i ka mea i kakauia a i kahaia, me ka manao e hoopunipuni aku ia hai ame na manao e hoopoino aku i kekahi pono ona.

§264. O ka palapala i kakau lima ia a he mea i paiia, a he mau kahakaha hoomanao, na huahelu, na hoailona, ame na hoailona ano e a'e e hoike ai ma ka pepa paha, ma na mea e a'e paha, i na huaolelo, i kekahi ano a i kekahi manao.

§265. I ke kakau ana i na hua mua o ko kekahi inoa, a o ke kaha hoailona no kona inoa i ka palapala aie, a i kekahi palapala e ae paha, a o ke pai ana i kona inoa me ka manao e hoepa, he apuka no ia e like me ke kakau ana i ko ke kanaka inoa.

§266. O ka manao hoopunipuni, oia ke komo iloko o ka hana apuka; aka, ina aole e hoopunipuni maoli ia kekahi, he apuka no ia.

§267. Eia kekahi mea e maopopo ai ke apuka, o ka hoanoe i ke kakau ana, a i hoololiia paha no ka mea e a'e, aole na ka mea nana i kakau a i hoololi paha; aka hoi, ina e hoololi ano e ka mea nana i kakau mua, a ma ia hoololi ana a hana ana paha, komo ka waiwai o na mea e ae, he apuka no ia.

§268. Ina aole kanaka nona ka inoa i kakauia ma ka palapala, he apuka no ia. Penei, ma ke kakau ana i kekahi bila kikoo dala ma ka inoa o kekahi, aole nae he kanaka o ia inoa, he apuka

no ia e like me ke kakau ana i ka inoa o ke kanaka i ikeia, a he aie kona.

§269. Aole no e lilo i mea e pono ai ke apuka, ke hanaia a paa, me ka pololei ka hana ana i ka palapala apuka; penei, he apuka no ke hanaia kekahi palapala apuka hoopunipuni ma ka pepa pai ole ia, a ma ke Kanawai o ka pepa pai ka pono; a o ke kakau ana i palapala kauoha waiwai na ke kanaka e ola ana, aole he waiwai io iloko o ia palapala a make ia. Aka hoi, eia ka mea kupono i ke apuka, ina i like ka helehelena o ka palapala hoopunipuni apuka me he mea oiaio la, aole nae i maopopo lea ka wahahee ame ka oiaio ole, aka, he waiwai ole nae.

§270. O ke kakau hoopunipuni ana o kekahi i ka inoa o kekahi, a i kona inoa iho, a ua hoolike me ko hai kakau ana, a nolaila, kuhihewaia na ka mea e, a he hoopunipuni paha, he apuka no ia.

§271. O ka mea kakau apuka i kekahi palapala hoolilo, a ua kaha apuka paha, a i kekahi palapala hoolimalima, a he palapala aie paha, palapala hookaa dala, a o kekahi palapala e ae paha, a like me na dala hookahi haneri ka nui, alaila, e hoopaiia no oia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae oi aku mamua o na makahiki he umi; a i ole ia, ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri.

§272. O ka mea i ahewaia no ke apuka ma ka palapala, a ua kaa malalo iho o ka nui o ka waiwai o ka mea i oleloia ma ka Pauku i pili mai maluna o keia, ka nui o ka waiwai iloko o ia palapala i apukaia, alaila, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima, a e hoopaiia no ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala ekolu haneri.

§273. O ka mea i ike maopopo i kekahi palapala, a he palapala hoopunipuni ia, a ua hana apukaia, a ke haawi aku, a e

hoolilo aku paha ia palapala na kekahi me he pepa waiwai la, a he oiaio nae ua palapala 'la, me he palapala waiwai 'la ke nana ia, a ua like no ke ano me ke ano o kona helehelena, e hoopaiia oia e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku maluna iho o keia no ke kakau apuka ana i ka palapala.

§274. O ka holoi, o ka hoopau, o ka huna, a o ka hopala i kekahi palapala, nana ponoi iho paha, na hai paha, a malaila ka waiwai o kekahi kanaka e ae, a he mea e ae e waiwai ai paha, a he kuleana waiwai e ae paha, me ka manao e huna a e hoepa a e hoopoino aku i ke kino, a i ka waiwai, a i ke kuleana o kekahi kanaka, a i kona mea paha e pono ai; a i ole ia, ua hiki no nae ke hoopoinoia a e hana ino ia'i paha, alaila, e hoopaiia ka mea hana pela e like me ka hoopai ana i ka mea apuka ma ka palapala i like ke ano me ia. Penei ke ano: o ka hoopau kolohe ana i ka palapala i kakauia mamua, a i haawiia, a mahope e hoopau oia, a e hoopau ana paha i ka palapala ma ka haehae ana i ke kauwahi, a i kekahi apana paha.

§275. O ka mea i ike a kakau kolohe aku ma ka pepa i pai hakahakaia i kakauia ka inoa malalo, a ua ano e nae kana kakau ana ma na hakahaka iloko, aole i like loa me ka manao o ka mea nona ka inoa, me ka manao hoi e hoepa i mea e poino ai ka mea nona ka inoa malalo a o kekahi mea e ae paha; a i ole ia, he mea hiki no nae i ka hoepaia o ka inoa o kekahi e hoopoino ai oia, o ka mea hana pela, e pili no iaia ka hoopai ana o ka palapala apuka i like me ia ke ano. Aka, aole hiki i keia Kanawai ke hoopau ae i ke ano maoli o ia palapala, ua paa no ka mea nona ka inoa malaila. O ka mea i ike a e hoopuka kolohe aku i ua palapala la, e hoopaiia oia e like me ka hoopai ana i ka mea hoopuka i ka palapala apuka.

§276. O ka hooloili ana me ka manao ino ame ka hoopunipuni i ka palapala i kakauia e ka mea nana i hooloili, a ua haawi e ia hoi ia hai, a ua kupono nae ka hooloili ana i ka epa a i ka hoopunipuni i kekahi, he apuka no ia, a e like no kona hoopai ana me na palapala apuka i like me ia ke ano.

§277. O ka mea kono, a e koi, a e hoomalimali hoopunipuni aku i kekahi me ka manao ino e kaha, a e kakau i kona inoa, ma ka palapala, he ano e ae kana, a ua hoopunipuni ia ka mea nana e kaha a e kakau i kona inoa, he mea okoa ia i kona manao (o ka mea hana pela), e hoopaiia oia e like me ka mea hana apuka ma ka palapala i like, a o ka mea hoopuka me ka ike ame ka manao ino i ua palapala la, e hoopai like ia no e like me na mea hana i palapala apuka like me ia.

§278. O kekahi Luna, a Lunakanawai paha, ua aeia iaia ma ke Kanawai e kakau olelo hoike, a i olelo, a i ka haina malalo o ka hoohiki, ame ka manao ino ame ka wahahee, e kakau no a e hooiaio i kekahi haina, he oiaio apau paha, ma kekahi apana paha, e pili no iaia ka hoopai e like me ke kakau apuka ana i ka hoike, i ka haina a i ka olelo a i ka palapala i hoohikiia, a o ka hoopuka ana ia mea me ka ike ame ka manao ino, e hoopaiia oia ma ka hoopai like no.

§279. O kekahi, a o kekahi Luna e ae i aeia iaia ma ke Kanawai e kakau i ka aeia mai, a i ka mea e hooiaio ai i kekahi palapala hoolilo aina, a i kekahi palapala e ae i mea e pono ai i ke kakauia, a i hoikeia me he mea hoike la; a i mea paha e hooiaio like ai, o ka mea hooia wahahee me ka manao ino, ua aeia ua palapala hoolilo aina la ma kekahi aoao, a ua hoomaopopoia no ia imua ona, a ua oiaio; e hoopaiia oia e like me ke kakau apuka ana i ka palapala i like ke ano me ia, a o ka mea ike me ka manao ino e hoopuka i ua palapala hoike wahahee la, e hoopai like ia no ia me na palapala like me ia.

§280. O kekahi o ke Kakauolelo a kekahi Aha Hookolokolo, a o kekahi Luna e ae nana e malama i na palapala ku i ke Aupuni ame ka manao ino ame ka wahahee (ma ka mea maopopo) e kakau a e hooiaio i kekahi palapala, i mea e manaoia'i he kope oiaio ia o ia palapala, e pili no ia i ke Kanawai no ke kakau apuka ana i ua palapala la; a o ka mea ike me ka manao ino e hoopuka aku ia palapala wahahee oiaio ole, e hoopaiia no oia e like me kela.

§281. O ka mea i hoahewaia no kekahi hala ma keia Mokuna, ina e hoahewa hou ia oia mahope iho no kekahi o ia mau kolohe a no na kolohe like paha me ia i hanaia mahope mai o kona hoohewa mua ana, e hoopai hou ia oia e like me mamua, aole e oi aku i ka hapalua o ka hoopai nui i oleloia ma ke Kanawai, no ka hala hope i hoohewa hou ia ai oia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 30.

§§263-281, oia no K. H. K. Mok. 30, hooloii ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Kalahuli, 3 Haw. 417; King v. Nakakualii, 3 Haw. 472; King v. Naheleaumoku, 3 Haw. 501; King v. Heleliiili, 5 Haw. 16; King v. Mahukaiiilii, 5 Haw. 96; Rex v. Makamaka, 7 Haw. 394.

MOKUNA 31.

No ke Dala Hoopunipuni.

§282. O ka hana i ke dala hoopunipuni, oia no ka hana ana i mea ano like me he dala io la ke nana'ku, ua emi nae ka waiwai iloko malalo o ke dala io ana i like ai me ka manao hoi e hoolahaia ua dala hoopunipuni la.

§283. O ka mea hoemi i ke dala, ma ke oki ana, apuapu ana, houhou ana, anaanai ana paha, a me ka hana e ae e pau ai kau wahi o ke dala io, a e pakui hou mai paha i mea e ae i pani no kahi i pau iaia; aole pakui hou, ua manao nae oia e hoolahaia ka mea i hoemiia'i ke kino'a o ka waiwai paha iloko, me he mea la he dala io ia, o ka mea hana pela, ua hewa no oia i ka hana ana i dala hoopunipuni ma ke ano o keia Mokuna.

§284. O ka mea pakui hou i mea e i ke dala oiaio, ma ka hana ana, wai hooluu ana, a ma ka hana e ae paha i mea e like ai ua dala nei me ke dala i oi aku ka waiwai io iloko, me ka manao e hoolahaia kela mea, me he mea la he dala io ia; ua hewa no ia ma ka hana ana i dala hoopunipuni ma ke ano o keia Mokuna.

§285. O ka hoolaha ana i ke dala hoopunipuni, oia hoi ka haawi ana'ku i kekahi e hoolilo ana, a e hana ana paha i ua dala nei, me he mea la he dala oiaio ia; a i ole ia, o ke kokua ana ma ia hana me kona ike ana he dala hoopunipuni ia, oia no ka hoopuka; pela nohoi ke kuai ana, hooholo ana, a haawi ana paha me ka manao e lilo ia dala me he dala maoli la; o ka hoopuka no ia i ua dala nei.

§286. O ke ano o ka huaolelo *dala* oia hoi ke dala io ma keia Kanawai, eia no, he dala gula ame ke dala maoli, a i ole ia, ina

o ke gula ame ke dala maoli, oia ka nui o ka io maloko e like me ke Kanawai.

§287. O ka mea hana i ke dala hoopunipuni, a i ole ia, o ka mea i hui me ka mea nana i hana, a hoopuka aku i ke dala hoopunipuni, a nana maoli paha i hana; e hoopaiia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea a make; a i ole ia, a hala paha na makahiki a ka Aha Hookolokolo e manao ai he pono.

§288. O ka mea i hoopuka aku i ke dala hoopunipuni; a i ole ia, iaia paha kekahi mau apana dala hoopunipuni he umi i kekahi manawa, me kona ike pono no he dala hoopunipuni ia me ka manao e hoolaha aku me he mea la he dala oiaio ia; e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he iwakalua; a i ole ia, e hooukuia oia i na dala, aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi tausani ame ka hoopaahao iaia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima.

§289. Ina he mau apana dala hoopunipuni i kekahi, malalo iho o na dala he umi, a ua maopopo no iaia he dala hoopunipuni ia, a manao no oia e hoopuka a e hoolaha aku ia dala me he dala oiaio la; e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he umi; a i ole ia, alaila, e hooukuia oia i na dala, aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri, ame ka hoopaahao iaia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elua.

§290. Ina i loaa mai i kekahi ke dala hoopunipuni ma ka pololei me he dala oiaio la ame he dala maikai la, ma ke kumukuai kupono i ke Kanawai, a hoopuka aku oia i ua dala hoopunipuni la me he mea la he dala io ia; a ua ike oia he dala hoopunipuni no, e hoopaahaoia oia ma ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima; a i ole ia, alaila, e hooukuia oia ma ke dala, aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi tausani.

§291. O ka mea hana ma ka hooheehee ma ke pai ana, hana hou ana paha, i kekahi mea hana dala hoopunipuni, me ka manao e hana i ua mea nei ma ia mea, a e ae aku paha i kekahi e hana, a e hoohana maoli paha i kekahi ma ia mea, i mea e loaa mai ai ke dala hoopunipuni, e hoopunipuni aku ai, e hoopaiia no ia ma ka hoopaahao ame ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he iwakalua, a i ole ia, e hooukuia no ma ke dala, aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi tausani ame ka hoopaahao iaia me ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elima.

§292. Ina i hoohewaia kekahi no ka hana ana i kekahi hewa i oleloia ma keia Mokuna, a mahope iho, hoohewa hou ia ua kanaka nei no kekahi o ia mau hewa ana i hoohewaia'i mamua, alaila, e hoopai hou ia oia, aole nae e oi aku i ka hoopai mua ana ame ka hapalua hou iho o ka uku hoopai i hoopaiia'i maluna ona no ka hewa ana i hana mua'i.

§293. E ku no i ke kue kanawai ke oki a mahele i kekahi o na dala ku i ke kanawai o ka Repubalika iloko o elua a oi aku paha apana me ka manao o ia mau apana mahele e hoohanaia ma ke ano he dala. O ka mea e ku ka hewa no ka okioki i na dala i ku i ke Kanawai o ke Aupuni ke hoahewaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia ma ka uku hoopai he umi dala, a i ole, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no iwakalua la.

§294. E ku no i ke kue kanawai ke haawi a hoopuka paha i kekahi apana mahele a mau apana mahele o ke dala ma ke ano he dala ia, a i ole, ma ke ano kumuwaiwai like me ke dala. O ka mea e ku ka hewa no ka haawi a hoopuka ana paha i na ano apana mahele dala o ia ano e like me ka mea i oleloia mamua ae nei, ke ku ka hoahewaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia ma ka uku hoopai he elima dala, a i ole, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no umi la.

§295. E ku no i ke kue kanawai ka lawe mai i kekahi apana mahele a mau apana mahele paha o ke dala i okiokiia ma ke ano

he dala ia, a i ole, ma kona ano waiwai like. O ka mea e ku ka hewa no ka lawe ana mai ia mau apana mahele e like me ia i olelo mua ia, ke hoahewaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia ma ka uku hoopai he elua dala, a i ole, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no elima la.

§296. Aole no e manaoia kekahi mea maloko o na Pauku 293, 294 ame 295 ua papa i ke kuai ana mai i na dala i okiokiia ma ke ano he mau pauku dala buliona.

§297. O kela ame keia kanaka, a poe hui paha i hoohuiia, a luna paha o kekahi hui, a o kekahi ahahui kanaka paha e hoopuka ana i kekahi nota, a bila, kauoha, kikoo dala, a pepa hoike hoahu paha o kekahi puu dala, me ka manao e hoolahaia aku ma ke ano he dala, e pili no iaia ka hewa mikamina, a no kela ame keia hewa e hoopaiia ma ka uku hoopai he kanalima dala, a i ole, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku i ka malama hookahi.

§298. O kela ame keia kanaka, a poe hui paha i hoohuiia, a luna paha o kekahi hui, a o kekahi ahahui kanaka paha e hoolaha ana i kekahi nota, bila, kauoha, kikoo dala, a pepa hoike hoahu dala paha, koe wale no na pepa hoike hoahu dala o ke Aupuni Hawaii i hoopuka mua ia, a e hoopuka a hoolahaia aku ana paha mamua ae o ka lilo ana o keia i Kanawai, me ka manao e hoolahaia aku ana ma ke ano he dala, e manaoia no ia mea ua pili iaia ka hewa mikamina, a ke ahewaia ua mea la, e hoopaiia ma ka uku hoopai he kanalima dala, a i ole, ma ka hoopaahao ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o hookahi malama.

HOAKAKA I KA MOKUNA 31.

§§282-292, oia no K. H. K. Mok. 31, §§1-11.
§§293-296, oia no Kau 1890, Mok. 69.
§§297-298, oia no Kau 1888, Mok. 73.

MOKUNA 32.

No ka Laibila.

§299. Ina i hoopoino kekahi i ka inoa maikai o kekahi, ma ke pai ana i kekahi olelo, a ma ka hoike ana paha i kekahi kii, a i kekahi mea ano like e ae paha, aole nae ma ka olelo waha, a ua lilo ia mau mea i mea e poino ai ka inoa maikai o kekahi, i mea paha e hoohilahilaia'i oia, a e hoowahawahaia'i paha, huhuia mai, heneheneia mai paha, a i mea paha e hookaawaleia'i oia mai kanaka aku, he laibila no ia.

§300. O ka hana ana i ka laibila, eia ke ano o ka palapala ana, pai ana paha, imi ana, hana ana, a kokua ana paha ma ia mea, me ka manao e hoolahaia ma ke akea. E like me keia: o ka hai aku i kekahi, a nana i kakau, a i palapala paha i ka olelo a kekahi i olelo mai ai.

§301. O ka hoolaha ana i ka laibila, oia no ka hoike ana'ku, a o ka hooholo a hoakaka ana paha ma ia mea me ka manao ino ame ka makemake e ikeia mai e kanaka, a nolaila, ua lohe io no nae na kanaka, a i ole ia, o ke kokua paha malaila, a o ka lilo ana paha i kumu no ka laibila.

§302. Eia ka mea e maopopo ai ka manao ino iloko o ka laibila, o ka hai wale ana i ka laibila ia hai me ka manao e poino kekahi malaila. Ina hoi i hana kekahi i ka laibila me ka opu ino ole he laibila no ia.

§303. I ka hookolokolo ana i kekahi no ka palapala ana ame ka hai ana paha i kekahi laibila, e hiki no i ka mea i hoopiiia ke

hoike mai i ka oiaio o ka mea ana i palapala ai, a i olelo ai paha, ka mea hoi i kapaia he laibila, aole nae oia e hooponoia malaila, ke maopopo ole ma ka hookolokolo ana he manao maikai kona i kona hoolaha ana i kela olelo.

§304. Elua degere o ka hana ana ame ka hoolaha ana i ka laibila, a na ke jure, a na ka Aha Hookolokolo paha, a na ka Lunakanawai paha na lakou e nana i ka hana ana; a pela no, na ka Aha Hookolokolo e nana i ke degere o ka hewa, ke aeia e ka mea i hoopiiia.

§305. O ka mea hana a hoolaha aku paha i ka laibila ma ke degere mua, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o hookahi makahiki, a i ole ia, e hoopaiia e uku i na dala aole nae e oi aku mamua o hookahi tausani, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§306. O ka mea hana a hoolaha aku paha i ka laibila ma ke degere elua, e hoopaiia oia ma hoopaahao ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na malama ekolu, a i ole ia, e hoopaiia oia e uku i na dala, aole nae e oi aku mamua o ekolu haneri, aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§307. Ina i hana kekahi i ka laibila no ka mea make, ke maopopo he manao ino kona malaila i kekahi mea e ola'na; a ina hoi he mea ia e poino ai ka inoa maikai, a e ino ai paha ka noho ana o ka mea e ola'na, a ua maopopo io maoli nohoi o ka manao io no ia o ka mea nana i hana i ka laibila a hoolaha aku paha, alaila, e hoopaiia no ia e like me ka mea hana i ka laibila e poino ai ka mea e ola'na.

§308. He mea hiki no ke hana i ka laibila no ka poe hui, a no ka lahui okoa paha e hana ana ma kahi malu, e like me ka hana ana i laibila no ke kanaka hookahi a elua paha, a o ka mea hana pela he mea hewa ia i ka hana laibila.

§309. E hiki no i na Aupuni apau ame na Ahahui e hana'na ma ke Kanawai, ke palapala a pai a hoolaha aku paha, ma ke

manao io mamuli o ka lakou hana ana i na mea e pili pono ana i ka lakou oihana ma ke Kanawai. E like me na Lunakanawai i ko lakou hookolokolo ana ame na jure i ko lakou hoike ana i na palapala hooko a lakou.

§310. O ka mea hoike i kona manao ma ka hoohiki imua o ke Akua, aole i pili ka laibila iaia no na olelo ana i hoike ai no na mea i ninauia mai ai oia, ame kona pane pono ana'ku i ka poe i ninau aku iaia.

§311. Aole no e hoopaiia kekahi no ka laibila no ka mea i palapalaia, a i paiia paha, a ua hoolahaia me ka oiaio ame ke ano kupono ma kana hana ana i ka Oihana Loio, Luna, Kahu, ame ka hana no ka lehulehu ma kona hookolokolo ana, hoopii ana, koi ana no kekahi mea i hoopiiia imua o ka Aha Hookolokolo, jure, Luna hui e hookolokolo, Luna Aupuni, poe hui i hookohuia e ke Kanawai ame ka ae like ana paha o ka poe mea kuleana e hana ia hana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 32.

§§299-304, oia no K. H. K. Mok. 32, §§1-6.
§§305-306, oia no Kau 1884, Mok. 11.
§§307-311, oia no K. H. K. Mok. 32, §§9-13.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Waterhouse v. Spreckels, 5 Haw. 246; King v. Gibson, 6 Haw. 310; Govt. v. Smith, 9 Haw. 178-257.

MOKUNA 33.

No ka Hakaka.

§312. O ka hakaka oia no ka pepehi aku a pepehi mai o na kanaka elua a keu aku paha ma kahi akea; a ua komo pu iloko olaila kekahi hakaka no kekahi puu dala ame na hakaka e ae i hoolala mua ia, i lawelawe ole ia me na mea eha. O kela mea keia mea i komo pu, kokua a paipai paha i kekahi hakaka, a i ole ia, malaila oia mamuli o kona manao ponoi ma ke ano he mea makaikai a nana paha ma kekahi hakaka no kekahi puu dala a hakaka e ae paha i hoolala mua ia, e hoopaiia oia ma kekahi hoopai, aole e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o eono malama.

HOAKAKA I KA MOKUNA 33.

§312, oia no Kau 1896, Kan. 26, hoopau ana K. H. K. Mok. 33.

MOKUNA 34.

No ka Ona, Hoohiki Ino, Kuamuamu.

§313. O ka mea ona ma ke alanui paha, a ma kahi akea a ma kahi kanaka paha, no kona inu ana i kekahi waiona mamuli o kona makemake iho, e hooukuia oia no ka hewa mua aole e oi aku mamua o na dala eono, a ina i hoahewa hou ia oia mahope o kela hoahewa mua ana, e hoouku hou ia oia, aole nae e oi aku mamua o na dala he umikumamalua, oia ka pau o ka pii ana o ka uku, a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na malama ekolu, ina nae e hoopii ole ia a hala na la eono, aole no e hoopaiia kekahi no kela ona ana.

§314. O ka mea hoohiki ino i ka inoa hoano o ke Akua, ma kona hoole ana Iaia, hailiili ana Iaia, hoohewa ana Iaia, ame Kana hana, ame Kona Aupuni paha, ame Kona hookolokolo ana i ko ke ao nei i ka la nui mahope, a ma Kona kuamuamu ana ia Iesu Kristo, a i ka Uhane Hemolele paha, a ma ka olelo hoino paha i ka Olelo Hemolele a ke Akua i paiia iloko o ka Baibala, ame ka hoike aku i ka Olelo Hemolele i mea e hoowahawahaia mai ai, a e hoheneheneia'i paha, o ka mea hana i keia mau mea, he kue no ia i ka malu o keia Aupuni, a e pono e hoopaiia oia ma ka hoopaahaoia me ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o ka makahiki hookahi; a i ole ia, alaila e hooukuia oia ma ke dala, aole nae e oi aku mamua o na dala hookahi haneri.

§315. He mea kue i ke kanawai no kekahi mea ke hoopuka i ka olelo pelapela, kuamuamu a haumia paha ma na alanui, alahele, halekuai, halehana a ma kekahi wahi akea e ae paha a wahi hele mau ia paha e ka lehulehu. No kekahi kue ana i

keia pauku, e hoopaiia no ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o iwakalua dala, a i ole, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o hookahi malama.

HOAKAKA I KA MOKUNA 34.

§313, oia no Kau 1876, Mok. 4, Kan. Kiv. aoao 621.
§314, oia no K. H. K. Mok. 34, §2.
§315, oia no Kau 1892, Mok. 64.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Ben, 10 Haw. 278.

MOKUNA 35.

No ka Hoohaunaele ana ma ka La Sabati.

§316. O ka mea hoohaunaele kumu ole i ke anaina pule, a i ka halawai hoomana i ke Akua paha, ina paha maloko, a ina paha mawaho o ua anaina nei, ina hoi ma ka la Sabati a i ka la e ae paha, e hoopaahaoia oia me ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na la he kanakolu; a i ole ia, e uku no oia i ke Kanawai, aole nae e oi aku mamua o na dala he umikumamalima.

§317. Ua papaia na ano hana apau ma ka la Sabati, koe wale no na hana pilikia maoli, a me na hana ku i ke aloha, a ua komo malaila na hana apau i kupono no ka malama ana i ka maluhia, ke ola, noho oluolu a pilikia ole o ka lehulehu, me ka malama ana i ka waiwai mai na pilikia a poino i ike mua ole ia e hiki mai ana, a i kupono no ka hele ana i ka pule, a no ka hoolako ana i na mea e hiki ai e heluhelu a imi naauao paha. Eia nae hoi, ma na la Sabati a hiki i ka hora eiwa o ke kakahiaka, e hiki no e hoohamamaia na hale kahi umiumi a papa, a e hiki no e kuai ia na i'o hou, ame ka i'a, a e laweia ma na wahi o ka poe nana i kuai; a hiki i ka hora eiwa o ke kakahiaka a mahope iho o ka hora ekolu o ke ahiahi, e hiki no ke laweia ka waiu ma na hale hoomoe, a e pepehiia na bipi, hipa, ame na puaa; a ma ia la holookoa e hiki no ke kuaiia na mea ai i hoomo'a ia, e ai ia ma kahi i kuaiia ai, a e laweia paha ma kahi e aku, e ka poe e hanai ana i kahi poe. Ua hiki no e kuaiia na laau lapaau, ame na pono lapaau e ae, a ua hiki no e halihaliia na ukana pilikino mai luna mai, a i luna paha o na moku i ku mai, a e holo aku ana paha ma ia la, a ua hiki no i na kaa mahu e lawe i na ohua ma ka la Sabati e kau ma na mokuahi, a e hiki no i na kaa hoolimalima, kaa lio, alahao, ame na waapa i loaa ka laikini, e halihali i

na ohua no ka uku, a o na hana apau e hanaia ana ma ke ano ku i ke Kanawai, ma ka la Sabaai, e hanaia no ia ma ke ano e hiki ana i mea e kue ole ai i ka pono o ka lehulehu, ame kela ame keia kanaka e loaa iaia ka noho malie, a hoomaha ana ma ia la.

§318. Ma keia la ua hookapuia na hana lealea akea, na mea lealea hoikeike a paani paha ma ka la Sabati, a aole e hana a kokua kekahi mea ma kekahi hana lealea, mea paani, a hoikeike ma ke ano akea ole, ma ka la Sabati, ma ke ano e kue ana i ka pono o ka lehulehu, a o kela ame keia kanaka, e loaa iaia ka noho malie a hoomaha ana ma ia la.

§319. O kela ame keia mea e kue ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 317 a 318 paha, ina e ku ka hewa iaia, e hoopaiia aole e oi aku mamua o kanalima dala, a i ole ia, e hoopaahaoia, aole e oi aku mamua o kanakolu la.

§320. Aole e hooko kekahi mea i kekahi palapala pili i ka hihia waiwai (Kivila) ma ka la Sabati, aole e mana na hookoia ana o ia ano.

§321. O ka la Sabati ma ka manao o keia Kanawai oia no ka la mua o ka hebedoma, a ua komo malaila ka manawa, mawaena o ka like a like o ka po mamua iho, a me ka like a like o ka po mahope iho oia la.

§322. Aole aeia kela me keia kanaka, e malama ana i ke kahi hale ahaaina, hale paina liilii, ame ka hale inu kope, e hoohamama i kona hale ahaaina, hale paina liilii ame ka hale inu kope paha, mahope iho o ka hora ehiku o ke ahiahi o ka la Sabati.

§323. Ina ua kue kekahi i ka Pauku 322, alaila, e hoopaiia oia, ina paha ua ku ka hewa iaia, i ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, aole oi aku i ka hookahi haneri dala,

aole hoi emi malalo o ka iwakalua dala, e like me ka manao o ka Aha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 35.

§316, oia no K. H. K. Mok. 35, §1.
§§317, oia no Kau 1886, Mok. 53.
§§322-323, oia no Kau 1872, Mok. 4, Kan. Kiv. aoao 604.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hubertson v. Cole, 1 Haw. 44.

MOKUNA 36.

No na Mea Ino wale.

§324. O ka mea e poino ai ke kino ame ke ola o na kanaka; a o ka hana ana paha i kekahi mea e ino ai, a e hoopailua'i, a e eha'i paha ka naau, a e poino ai ka lehulehu, a he mea kupono ole i ka maemae ame ka noho pono ana; o ka mea hoi e ino ai ka pono ame ka pololei ame ka malu, a e ino ai hoi ka hana maikai ana a na kanaka, ma ke ano kupono ole i ke Kanawai, he mau mea ino wale no ia.

E like me keia: o ka hana ana i kekahi Oihana, kokoke i kahi e noho ai kekahi, a o kahi e noho nui ana o na kanaka paha, a ma kahi kokoke i ke alanui paha kahi e hele nui ai na kanaka a e akoakoa nui ai ka lehulehu, e like me ka hale kula, hale pule, ame kahi e ae i akoakoa'i ka lehulehu me ka pono no, a ua poino lakou no ua oihana nei, no ka makani ino malaila mai paha, no ka mahu pilau paha olaila, no na mea manaonao ame na mea pakui ame na mea hoopailua ke nana aku ame ka walaau pono ole ke hoomanawanui, ame na mea e kulikuli ai hoi.

Eia kekahi, ma ka hoolaha ana i ka mai puupuu lele, ame na mai lele e ae apau, ma ka halihali ana mai i kekahi kanaka mai lele ma ke alanui, kahi e hele nui ai na kanaka, a ma na ala e ae paha; o ka malama ana i ka hale hookipa mai, a ua poino ka poe noho koke ana ame ka poe hele ma ke alanui kokoke i ua hale mai nei.

Eia kekahi. O ka hana ana, a waiho ana paha i ka pauda ma kahi kokoke i na kanaka he lehulehu, me ka ae ole o ke Kanawai e hana pela; a o ka hana ana ame ka waiho ana paha i ka pauda ma kekahi ano e ae, aole i aeia e ke Kanawai.

Eia kekahi. O ka walaau ino i ka po.

O ka malama i na holoholona kolohe hoohaunaele i ka poe kokoke i ka po.

O ka hookuu wale i na holoholona hihiu huhu e hele wale.

O ka malama i ka hale moekolohe.

O ka hana ana i na hana ano moekolohe ma ke akea, ame ka hoike ana i na wahi huna o ke kanaka.

O ka malama ana i ka hale piliwaiwai.

O ka malama ana i ka hale hoohaunaele, e ino ai ka noho ana o kanaka ma ia wahi.

§325. O ka lilo ana o kekahi i kumu no kekahi makau wale kumu ole, a no kekahi mea ino uuku paha, aole ia he mea ino wale, na ke jure, a na ka Aha Hookolokolo, a na ka Lunakanawai e nana i ka nui ame ka uuku o ka poino malaila, a maopopo he mea ino wale ia, a he mea ino ole paha.

§326. Ina he lehulehu na kanaka kokoke ma kekahi mea ino wale, i oleloia he mea ino wale, a he hapa ka poe i kaumaha ka manao no ia mea, no ko lakou ano e, a no ko lakou mai paha, a he lehulehu wale ka poe oluolu, alaila, aole ia he mea ino wale.

Me keia. O ka hale kui keleawe; a ua hapa ka poe pilikia no ke kani ana o na mea kani o ka hale kui keleawe, a o ka nui o kanaka e kokoke ana, he oluolu no nae i ua kani nei.

§327. O ka hoopilikia ana i ke alanui, i ke kowa, komo awa, a i ke awa paha, a i ke kahawai kahi e holo ai na waa paha, ame kekahi o na lehulehu, he mea ino wale no ia.

Me keia. O ka eli ana i ka auwai, hoomoe ana i ka pauku laau, hana ana i puka, ame ka waiho ana paha i kekahi mea keakea ma ke alanui.

Eia kekahi. O ka waiho i na kaa ame na mea kauo e ae ma ke alanui a liuliu, pono ole.

Eia kekahi. O ka hoolilo ana i ke alanui i waihona laau, a i hale papa, a i wahi kaulai ili.

Eia kekahi. O ka hana ana ame ka malama ana paha i kekahi hale, a he pa paha a he mea e ae paha, ma kahi alanui, ma kahi e ae paha, no ka lehulehu.

Eia kekahi. O ka hookahe wale ana i ka wai ma ke alanui.

Eia kekahi. O ka hooholo wale ana i kekahi mea kauo ma ke alanui me ka hawawa; a o ka hooholo ana paha i kekahi mau holoholona hihiu laka ole ma ke alanui, e poino ai ke ola o na kanaka.

Eia kekahi. O ka hikii ana i na lio ame na holoholona e ae ma ke alanui o na kulanakauhale e ai ai. O na holoholona hele wale iho ma na alanui e poino ai o hai.

§328. O ka hana i kekahi mau mea ma ke alanui ma ke ano kupono, aole ia he mea ino wale.

Me keia. O ka hoolei ana i ka wahie ma ke alanui ma kahi kokoke i ka hale, ke ole e paapu pono ole ke alanui malaila; aole hoi i waiho loihi pono ole malaila.

§329. O ke kipu ana, hoolele ana i ke ahi iluna, hoopahupahu pauda, ame na hana e ae me ke ahi, ma ke alanui a ma kahi kokoke paha i ke ala ame kahi akoakoa no ka lehulehu; a ma kahi kokoke i ko hai hale; a i ole ia, o ka hana ana ia mau mea, a ua kaumaha ka manao o kekahi poe no ia mau hana, a ua ane poino paha lakou malaila; a i ole ia, ina paha he mau mea ia e poino ai ka waiwai o kekahi poe, he mea ino wale ia, ke ole aeia keia kani ana ame keia hoolele ahi ana e ke Kiaaina; a ina aole oia malaila, i ka Lunakanawai Apana no e like me kona ae ana.

§330. O ka lawe ana mai, pai ana, hoolaha ana, haawi ana e kuai, haawi lilo ole ana i kekahi, hoike ana ma ke akea a e lawe ana paha iloko o kekahi ohana, kula paha, ame kahi i aoia'i, i ke kii, i ka palapala, pepa, ame na mea e ae me ka olelo hoohilahila, kii hilahila, kii henehene, e hoike ana i na mea e hilahila ai, a he mau mea ia e hewa'i ka poe opiopio, a o kela mea keia mea paha, a i ole ia, o ke kuai ana, loaa ana mai, lawe ana, a e malama ana i kekahi kii o ia ano, buke, pepa, ame na mea e ae me ka manao e kuai, hoolaha, haawi lilo ole ia hai, a hoikeike aku

paha ia mea, a lawe paha iloko o kekahi ohana, kula, ame kahi i aoia'i, he mea ino wale ia.

§331. Elua degere o na hewa ino wale, a na ke jure e imi i ke degere kupono i ka hewa; a i ole ia, na ka Aha Hookolokolo, a na ka Lunakanawai paha, nana e hookolokolo e like me na mea i hanaia. A pela no, ina e aeia ka hewa, na ka Aha Hookolokolo nana i hana, e imi a hooholo ma ke degere kupono i ka hewa.

§332. O ka mea i hewa no kana hana ana i na mea ino wale ma ke degere mua, ina maopopo ole ka uku no ia hewa ma ke Kanawai, e hoopaahaoia oia, ame ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na malama eono; a i ole ia, e hooukuia oia i na dala, aole e oi aku mamua o na haneri dala elima.

§333. O ka mea hana i ka mea ino wale ma ke degere elua, a ua maopopo ole ma ke Kanawai i ka uku no ia hewa, e hoopaahaoia oia ame ka hana i ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na malama elua; a i ole ia, e hooukuia oia, aole e oi aku mamua o na dala he iwakaluakumamalima.

§334. O ka hoolimalima i ka hale o kekahi, a hoolilo oia i ua hale nei i hale moekolohe, hookamakama, alaila, ina makemake ka mea nona ponoi ka hale, e hoopau i ka palapala hoolimalima, a e hoolilo i kela hoolimalima i mea ole, alaila, e pau no, aole paa; a e hiki no i ka mea nona ponoi ka hale, ke koi aku e hoihoiia mai ka hale nona, e like me he mea la ua hala ka manawa hoolimalima, a e uku mai no ka mea nana i hoolimalima no ua hale nei no ka manawa i pau ai i oleloia ma ka palapala hoolimalima.

§335. E hiki no i na Lunakanawai Apana apau ke haawi i palapala huli i na buke, pepa, kii, ame na mea e a'e apau me ka mea hilahila maluna iho, a he mau mea ia e ino ai ka poe opiopio; a o na mea apau o ia ano i loaa mai i kekahi Luna Aupuni

ma kana imi ana mamuli o ia palapala huli, a loaa paha iaia ma ka mea e ae, e malama pono oia ia mau mea apau; a pau ka manawa e hoike ai ma ka hookolokolo ana, a mahope iho olaila, e pau ua mau mea la i ka haehaeia mamuli o ke kuoha o ka Aha Hookolokolo nana i hana.

No ke Alai ana i ke Alanui.

§336. Aole e aeia kekahi mea e hoahu, waiho a hoomuu paha ma kekahi alanui, alahele a alaolowi paha, a maluna paha o kekahi alahele aoao a alahele e a'e paha, a maluna paha o kekahi uwapo maloko o ke kulanakauhale o Honolulu, a maloko paha o na kulanakauhale o Lahaina, Hilo, Wailuku ame Kahului, i kekahi ano waiwai a lako paha o kekahi ano, koe wale no e like me ka mea i aeia mahope ae nei.

§337. Aole e aeia kekahi mea e kau, hoolewalewa, waiho, hooulu, a e ae paha e hoouluia maluna o kekahi alanui, alahele, alaolowi, alahele aoao a uwapo paha, i kekahi mea hoailona, anini, lanai, kumulaau, nahelehele, mea hihi, ina i alaiia ke alanui e ia kumulaau, nahelehele, a mea hihi paha, a o kekahi mea alai e ae paha, koe wale no e like me ka mea i hoikeia mahope ae nei.

§338. Aole e aeia kekahi mea e eli i ua alanui la, alahele, alaolowi, alahele aoao a uwapo paha, a e hookaawale a lawe paha ma kahi e i kekahi lepo, papahele, na pohaku kamoe, a pohaku a lako e a'e paha, i hanaia ai ua mea la, a e hapai, a hoololi i ua papahele nei, a pohaku kamoe, a pohaku pale paha, koe wale no e like me ka mea i aeia mahope ae nei.

§339. Aole e aeia kekahi mea e kukulu a hookumu paha, maluna o kekahi alanui, alahele, alaolowi, alahele aoao, a uwapo paha, i kekahi pou hoopaa lio, pou telegarapa a telefone paha, a pahu hae paha, a mea e ae paha, koe wale no e like me ka mea i aeia mahope ae nei.

§340. O kela ame keia mea e hana ana i kekahi o na mea i papaia e kekahi o na Pauku 4 mamua ae nei, e hoopaiia, ke ku ka hewa, i na dala aole e emi iho malalo o elima, a aole hoi e oi aku mamua o iwakaluakumamalima dala, no kela ame keia hewa.

§341. Na ka Luna Alanui e hoikeike aku i kela ame keia mea e hoomuu ana, waiho ana, a e hoahu ana paha i kekahi mea, me ke kue i na hoakaka a ka Pauku 336, a o ka mea paha e kau ana, hoolewalewa, waiho, hooulu, a e ae ana paha e hooluuia kekahi mea alai, a mea e a'e paha, me ke kue i ka Pauku 337, e kauohaia oia e hookaawale aku ia mea, a o ua mea la i kauohaia pela, e uku no oia i ka uku hoopai, he elima dala no kela me keia iwakaluakumamaha hora, e waiho ana ua mea la e like me mamua, mahope o ka hoikeia ana aku oia hoikeike iaia.

§342. E hiki no i ka Luna Alanui ke haawi i ka palapala ae, i kakauia, i kekahi mea e kukulu aku ana i kekahi hale, e lawe i kekahi mahele o ke alanui ame ke alahele aoao mamua iho o ke kahua, kahi e kukuluia aku ana ua hale nei, aole nae e oi aku i ka hookahi hapalua o ke akea o ke alanui ame hookahi hapalua o ke alahele aoao, no kekahi manawa kupono, i ka wa e kukuluia ana ua hale la, aole nae e haawiia ua ae la no ka manawa e oi aku mamua o elua mahina; aka, e hiki no ke hooloihi hou ia aku e ke Kuhina Kalaiaina, a e hiki no i kela ame keia manawa, ke hoopauia e ia, ina i ikeia he alai kupono ole i ke alanui a alahele aoao paha. I ka wa e hala ai ka manawa i haawiia ai e ua ae nei, a i ole, ina paha ua hoopauia ua ae nei, alaila, o ka mea iaia i haawiia ai ua ae nei, e hookaawale aku i ua mau mea 'la ana i hoahu ai, a e waiho ana paha ma ke alanui, a alahele aoao paha, mamuli o ua ae la, iloko o elima la, a ina e hana ole pela, e kauia no ka hoopai, elima dala, maluna ona no kela ame keia la e waihoia ai ua mea la mahope mai. Na ka mea e lawe ana i kahi hapa o ke alanui a alahele aoao paha, e kau a malama i na ipukukui maluna oia mea alai, e pale pono aku ai i na ulia poino.

§343. E waiho no kela me keia i kekahi ano waiwai a lako paha, ma ke alahele aoao, ma ke alo iho o kona hale, ina e lawe mai ana ia, a i ole, e lawe aku ana paha, no ka manawa aole e oi aku i na hora ekolu, aole nae e uhiia ke alanui, e ua mau waiwai a lako la, a oi aku i ka elua hapa-kolu o ke akea o ke alahele aoao; a aole hoi e pailaia a oi a'e ke kiekie mamua o eha kapuai.

§344. O na hoailona oihana i hoopaaia me ka hale, e hiki no ke kauia maluna ae o ke alahele aoao, aole nae e oi aku ke kawa, mai ka hale mai, mamua o ekolu kapuai, nona ke kiekie maluna ae o ke alahele aoao, aole e emi iho malalo o ewalu kapuai.

§345. O na anini i kikooia me na hakahao, i hoopaaia a paa pono i ka hale, a ma ke alo e hoopaaia ai ua anini la, a o na wahi apau o ua koo a hakahao la, aole e emi iho malalo o umikumamakahi kapuai ke kiekie, mai ke alahele aoao ae; a e hiki no ke hoomoeia maluna ae a hiki i ka aoao mawaho o ke ala kau aoao, a ina e hoolewalewaia ua anini la, mai ua hakahao la, alaila, e kuuia a kaulike me ka palena mawaho o ua alahele aoao la, ma na alanui i emi ole iho ke akea malalo o kanalima kapuai, e hiki no ke hanaia na lanai, aole nae e emi iho kekahi wahi oia mau lanai malalo o umikumamakahi kapuai, mai ke alahele aoao ae, aole no e oi aku ka laula oia mau lanai mamua o eono kapuai, a e hoikeia no na kii oia mau lanai apau i ke Kuhina Kalaiaina, a i kona hope paha, no ka hoaponoia ana. Eia nae, ina aole i hiki loa aku ka laula o ka lanai i ka aoao mawaho o ke alahele aoao, alaila, e hooloihiia aku no ua lanai la, ma ka hooloihi ana aku i ke kaupaku, a ma ka pakui ana mai i anini paha, a hiki i ka aoao mawaho o ke alahele aoao.

§346. E hiki no ke kukuluia na pou no ka hoopaa ana i na lio, a ano holoholona e a'e paha, ma ka palena mawaho o ke alahele aoao, a ma hai paha o ke alanui, mamua iho o ke alo o kekahi hale, o ua mau pou la, aole e oi aku mamua o eha kapuai ke kiekie.

§347. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i ka ae e kanuia na laau hoonani a malumalu paha, maloko mai o kekahi alahele aoao, aole e oi aku mamua o hookahi kapuai mai ka palena aku o waho o ua alahele aoao la; a e hiki no hoi ke haawi i ka ae e kukuluia na pahu hae, na pou telegarapa a telefone paha, ma kekahi alanui, a ma na alanui paha apau, e like me ka mea ku i ka pono o ka lehulehu; a ua haawiia ka mana i ua Kuhina la e hana i mau rula la e hooponopono ai i ke kukulu ana ia mau mea, a e hooko pono ia me ka pololei ua mau rula la, e kela me keia mea, a hui paha, i haawiia ai ua ae la.

§348. E hiki no i ka Luna Alanui ke haawi i ka ae i kekahi mea a hui paha, e eli i ke alahele aoao a alanui paha, ma ke alo iho o kona, a o ko lakou wahi a hale paha, no ka hana ana i kekahi wahi e hoohui ai i ke paipu wai, a makani aa paha, a i ole, me kekahi, hawai lawe i na mea ino wale, a no na hana e a'e paha. A o ua mea la, a hui paha, e haawiia ai ua ae nei, e hoopaa oia i kana hana maloko mai o iwakalua-kumamaha hora mahope iho o ka hoomaka ana, a e hoopiha hou, e hoihoi, kukulu hou, a e hoomoe hou i ke alanui ame ke alahele aoao, i eliia a i hueia eia, a e hana hou ia a kulike me ka maikai a paa kupono, a e waiho iho ia wahi me ka maikai, e like me ka manawa i haawiia ai ka ae iaia. Ina o na eli ana, no na kumu i hoikeia maloko o keia pauku, e waiho hamamaia ma ka po, alaila, e kau a e malama ka mea i loaa ka aeia, i kukui, a mau kukui paha, ma kahi kokoke i ua wahi la i eli ia, i kumu e pale aku ai i na ulia poino.

§349. E hiki no ke waihoia, a hoakoakoaia paha na waiwai a lako paha, maluna o kekahi uwapo, ma ke ano kupono, ina nae e hookawaleia a waiho hamamaia, i wahi e hiki ai ke hele aku a hele mai, a e hoakoakoaia ua mau waiwai a lako la, ma ke ano e kue ole ai i ka hoopilikia i kekahi mea e hele aku ana, a oiai paha maluna o ua uwapo la, a e poino ai paha ua uwapo la, a ua haawiia ka mana i ka Luna Awa Nui e hooponopono i ka waiho a hoahu ana i ua mau mea la, a o ka mea e waiho a e hoahu ana i ua mau lako la, me ke kue i na kuhikuhi a ka Luna Awa Nui, e hooukuia no oia i elima dala no kela ame keia manawa ana

e hana ai pela; a oia no ka hoopai no kela ame keia la e hoomauia ai ka hana ana pela.

§350. O kela ame keia mea e loaa aku ana ke kauoha i hoakakaia ma ka Pauku 341, a hooko ole aku i ua kauoha la iloko o iwakaluakumamaha hora, alaila, e hiki no i ka Luna Alanui ke lawe aku i ua kumu alai la, a e kau no na lilo, no ua hookaawale ana nei, maluna o ua mea la, a nana no e uku na lilo mawaho a'e o ka hoopai i hoakakaia ma ua pauku la.

§351. O kela mea keia mea i loaa aku ka ae, i hoakakaia ma ka Pauku 342, ke hookaawale ole oia i na waiwai a ukana paha, i waihoia eia maluna o ke alanui a alahele aoao paha, maloko mai o na hora he iwakaluakumamaha, mahope mai o ka pau ana o ka manawa i hoakakaia e ua ae la, a i ole, mahope iho paha o ka hoopauia ana o ka mana o ua ae la, a ua kau a malama ole i na kukui i kauohaia ma ia ae ana, alaila, he mana ko ka Luna Alanui e hookaawale aku ia mau mea, a e kau a malama i na kukui malalo o na lilo o ua mea la no ia hookaawale ana a nana e uku no ia mau lilo oia hookaawale ana, me na kukui, mawaho a'e o ka hoopai i hoakakaia maloko oia pauku i oleloia.

§352. O kela ame keia mea e kue ana i na hoakaka a na Pauku 343, 344, 345, 346 ame 347 o keia Kanawai, e kau no maluna ona ka hoopai, aole e emi iho malalo o elima dala, a aole hoi e oi aku mamua o iwakaluakumamalima dala, no kela ame keia hewa.

§353. O kela ame keia mea i loaa aku ka ae, i hoakakaia ma ka Pauku 348 o keia Kanawai, a e hana hou ole i ke alahele aoao, a ke kau ole paha i na kukui, e like me ia i hoakakaia, e hooukuia oia i na dala aole e emi malalo o elima, a aole hoi e oi mamua o iwakaluakumamalima dala, no kela ame keia iwakaluakumamaha hora, e hana hou ole ia ai; a e hiki no i ka Luna Alanui ke hana hou, a e kau paha i na kukui, malalo o ka lilo o ua mea la, a na ua mea la e uku no na lilo o ua hana hou ana

la, a kau ana paha o na kukui, mawaho a'e o ka uku hoopai no ia hana ole ana.

§354. Aole e aeia kekahi mea holokaa e huki, a e hookele paha i kekahi ano kaa maluna o ke alahele aoao, koe wale no, ina he mea hiki ole i ua kaa la ke pale a'e i ke kau aku maluna o ua alahele aoao la, i wahi e komo aku ai iloko o kekahi pa, kahua, a iloko paha o kekahi wahi e waihoia ai ua kaa la, i ka manawa waiho wale ia.

§355. Aole e aeia kekahi mea e hoopaa i kekahi lio, a holoholona e a'e paha, i kekahi kumu laau hoonani a malumalu paha ma na alanui a alahele paha, a i kekahi pahu a kaola paha e hoopuni ana i ua laau la.

§356. Aole e aeia kekahi mea e haalele i kekahi lio a hoki ma kekahi alanui, alahele a alaolowi paha, me ka hoopaa pono ole ia o ua lio la a hoki paha.

§357. Aole e aeia kekahi mea e hoopaa i kekahi lio a holoholona e a'e paha, ma ke ano e alai ai ua lio la, a holoholona e a'e paha, i ke alanui, ma kekahi alahele aoao a ala e ae paha.

§358. Aole e aeia kekahi mea e kukulu a e ae paha e kukulu ia kona, a o kekahi kaa paha malalo o kona mana, ma kekahi alanui, alahele a alaolowi paha, no ka manawa oi aku i na minute he umikumamalima, koe wale no, ina ua hoopaaia ua kaa la me kekahi lio huki ukana. Aole no hoi e aeia kekahi mea e alai, me ke kumu ole, i kekahi alanui, alahele a alaolowi paha, mamuli o kekahi kaa a holoholona paha.

§359. Aole e aeia kekahi mea e hoonee a e kokua paha e hoonee i kekahi hale iluna, a ma kahi paha o kekahi alanui, alahele, alaolowi paha, me ka loaa mua ole o ka palapala ae e hana pela, mai ke Kuhina Kalaiaina a Luna Alanui mai paha.

§360. Aole e aeia kekahi mea e hoolele lupe ma kekahi alanui, alahele a alahele aoao paha.

§361. O kela ame keia mea e hana ana i kekahi o na mea i papaia e na hoakaka o na Pauku 354 a hiki i ka Pauku 360 o keia Kanawai, a lawe aku a hoopio i kekahi kukui i kauia e like me ke kauoha o keia Kanawai, e hoopaiia oia i na dala aole e emi iho malalo o elima, aole hoi e oi aku i na dala he iwakalua-kumamalima, no kela ame keia hewa.

§362. E mana na Lunakanawai Apana o keia Repubalika e hoolohe a hooholo i na hoopii no ke kueia o kekahi hoakaka o keia Kanawai.

§363. Aole e manaoia kekahi mea iloko o keia Kanawai e kue aku i na Kanawai ame na rula paha e paa nei, a e hanaia aku ana paha ma keia hope, no ka hoomalu a hooponopono ana i ka Apana i ikeia ma ka inoa "Palena Pauahi o Honolulu." E pili no na olelo o keia Kanawai i na Alanui Aupuni apau, na alahele, alaolowi, alahele aoao ma na taona i hoakakaia ma keia Kanawai, maloko iho o na palena i hoakakaia, i kela manawa keia manawa, e ke Kuhina Kalaiaina.

Kapili ana i na Palapala Hoolaha

§364. O kela ame keia mea e hoopili a kapili ana i kekahi hoolaha hoike, hoolaha liilii, hoolaha nui, hoolaha kuai a hoolaha e ae paha i kekahi hale, pa, alahaka, kumu laau, pohaku, pou, a mea e ae paha, me ka loaa mua ole o ka ae o ka mea a mau mea paha nona ke kuleana i ua hale 'la, pa, alahaka, kumu laau, pohaku, pou, a mea e ae paha; e pili iaia ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana e hoopaiia aole e oi ae mamua o iwakalua dala no kela ame keia hewa.

No na Luawai Pipii.

§365. O kela ame keia lua wai pipii e kahe ana ma ka Mokupuni o Oahu, a e hanaia aku ana paha ma keia hope aku

ma ka Mokupuni i oleloia, e hana poi ia a paa o luna e ka mea a mau mea paha nona ia lua wai ma ke ano e paa pono ai i hiki ke hooponoponoia ke kahe ana o ka wai mai ke paipu o ia lua wai.

§366. Aole e loaa ke kuleana i kekahi mea nona ka mana o lawelawe i ka wai mai kekahi lua wai pipii mai, e ae hoomaunauna waleia ka wai, aka, e lawelaweia no ka hoopulu ana i na mea kanu, na hana e pili ana i ka hale ame na hana hoopomaikai e ae, koe nae ka hana ana i mea hooholo i na mikini, eia nae, e hiki no e hoohanaia ua wai nei no ka hooholo ana i na mikini ina mahope iho oia hoohanaia ana pela, ua lawelaweia no ka hoopulu ana i na mea kanu ame na hana pomaikai e ae.

§367. O kela mea keia mea e kue ana i na olelo o ka Pauku 365 me 366 o keia Kanawai, ina e ku ka hewa iaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana o ka Mokupuni o Oahu, e hoopaiia aole e oi aku i na dala he kanalima.

§368. I mea e hooko pono loa ia ai o keia Kanawai, ua hiki no i ka Ilamuku o ke Aupuni ame ka Hope Ilamuku ame na Makai apau o ka Mokupuni o Oahu i na manawa apau o ka po, a i ke ao paha, e komo me ka palapala ae ole ma ke Kanawai, ina wahi e lawelaweia ana ka wai mai na lua wai pipii mai.

No ke Kula Hanai Kaikamahine.

§369. O ka mea a mau mea e komo ana me ke kuleana ole maloko o ke kuleana o kekahi Kula Hanai Kaikamahine e hiki no ke hopuia e ka makai me ka palapala hopu ole, a mamuli o ka hoopii ana o ke kumu nui a mea kuleana e ae paha e malama ana ia kula, a o kekahi kahu paha o ia kula, a ina ua hooiaioia imua o kekahi Aha Apana e hoopaiia i ka uku hoopai aole e oi aku mamua o na dala elua haneri, a i ole ia, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea aole e oi aku i na malama eono, a e hiki no ke hoopaiia keia mau hoopai a elua ina o ka manao ia o ka Lunakanawai, aole no i paleia ma na mea i olelo mua ia i ka hoo-

piiia o ka mea hana hewa no kekahi hewa e ae ana i hana ai ma-ia wahi, ame ka hoopiiia no ke poho.

HOAKAKA I KA MOKUNA 36.

§§324-335, oia no K. H. K. Mok. 36, §§1-12.
§§336-363, oia no Kau 1886, Mok. 65.
§364, oia no Kau 1884, Mok. 47.
§§365-368, oia no Kau 1884, Mok. 49.
§369, oia no Kau 1882, Mok. 37, Kan. Kiv. aoao 714.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Cornwell, 3 Haw. 154; King v. Nawahine, 3 Haw. 371; King v Kekaula, 3 Haw. 378; King v. Grieve, 6 Haw. 740; P. G. v. Wery, 9 Haw. 228.

MOKUNA 37.

No ka poe Aea a me ka poe Haukae.

§370. O kekahi mea hookamakama mau; a i ole ia, o kekahi mea i inoino, pelapela a haumia paha ma kona mau olelo, a i ole ia, ma kana mau hana; a i ole ia, o kekahi mea i akaka ole kahi i loaa mai ai kona ola ma ke ano i ku i ke kanawai, a i ole ia, ua lawa ole ke ola ma ke ano ku i ke kanawai; a i ole ia, ua auwana hele a noho paha ma kekahi wahi o ka lehulehu no ke noi ana i ka poe manawalea, a i ole ia, ua kauoha i kekahi keiki e hana pela; a i ole ia, nana i noi aku a ohi paha ina manawalea a kokua paha mamuli o kekahi mau olelo hoopunipuni; a i ole ia, nana i lawelawe a hana i na hana hoopiopio, hoounauna, hoomanamana, anaana, a i ole ia, ua olelo he mana kona e pule ai a make kekahi poe; a i ole ia, nana i olelo he hiki iaia ke wehewehe i na ouli no ke dala, a i ole ia, no kekahi uku e ae; a i ole ia, nana i malama me ke kumu kupono ole ma ke kanawai (o na hooiaio ana o ia kumu kupono ma ka aoao no ia o ua kanaka la), i kekahi ki wehe puka, a i ole ia, i kekahi mea hana e ae no ka wawahi hale, a i ole ia, i loaa aku i ka po i hoaahu ano e iaia iho, a i ole ia, i hoano e iaia iho me kekahi manao kolohe; a i ole ia, i loaa aku i ka po me ke kumu kupono ole ma ke kanawai, (o na hooiaio ana o ia kumu kupono malùna no ia o ua kanaka la), maloko a maluna paha o kekahi hale moe, a hale e ae paha a maloko o kekahi pa i paia, a i ole ia, maloko a maluna paha o kekahi moku, a i ole ia, i lilo i mea hoopilikia a hoohaunaele paha mamuli o kona hana hoohaunaele, kue i ka maluhia, hele ana me na mea eha, e hoopuka ana i na olelo hoomaka'uka'u, a hooweliweli, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha, e hoopaiia no oia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o eono malama.

§371. O kekahi kanaka noho wale me ka hana ole, a i ole ia, mea hana i na hana kue kanawai a aeahaukae paha e hooulu ana i ke kueia o ka maluhia, a i ole ia, ua paipai aku i kekahi poe e ae e hana i na hana kue i ka maluhia e hoohaunaele paha, a i ole ia, ua hookonokono aku i kekahi poe e ae e piliwaiwai a e ona paha, ua pili iaia ka hewa mikamina, a ua hiki ma ka hoopii ana o ka Loio Kuhina, a i ole ia, kona Hope, e hopuia a laweia imua o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a ninaninau koke ia. Ina ma ia ninaninau ana ua ike ka Lunakanawai ua hana ka mea i laweia ae imua ona ma ia ano i ka hewa mikamina i oleloia, e hoopaiia ua mea la ma ke kipakuia ana mai keia Repubalika aku.

§372. O kekahi kanaka i kauia maluna ona ka hoopai, e kipakuia mai loko aku o keia Aupuni i noho maloko, a i ole ia, i hoi hou mai i keia Repubalika, ina aole i kalaia ua mea la e ka Peresidena, e hoopaahaoia oia me ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o elima makahiki.

HOAKAKA I KA MOKUNA 37.

§370, oia no Kau 1896, Kan. 36.
§§371-372, oia no Kau 1890 Mok. 63, §§1-2 (§3 hoopauia Kau 1892, Mok. 94).

MOKUNA 38.

No na Anaina Hoohaunaele a me na Aha kue i ke Kanawai.

§373. Ina i halawai akoakoa pu ekolu a keu paha ma ko lakou manao iho, ma ke ano hoohaunaele, walaau ino, ame ka hana ku i ka hooweliweli ia hai, he aha halawai kue ia i ke Kanawai ma ke ano o keia Mokuna.

§374. O ke anaina hoohaunaele, oia ka halawai ana o na kanaka ekolu a keu, e huipu e nana i kekahi mea e weliweli ai me ka manao uwauwa me ka ikaika.

§375. O ka olelo hooweliweli ame ka hana ku i ka hooweliweli, ame ka hoike ana i na mea hoeha, ame na mea e ae e weliweli ai o hai, he mau mea ia e maopopo ai ke ano o kekahi mau anaina kue.

§376. O ka huipu ana me kekahi aha hoohaunaele ikaika, ame kekahi hana pili malaila paha e weliweli ai o hai, he aha hoohaunaele no ia, aole nae i hui ko lakou manao mamua e hoohaunaele. E like me keia; Ina hele kekahi poe i kekahi mea e hoike ana imua o ka lehulehu, a malaila hui ko lakou manao e hoohaunaele me ka ikaika ma ke ano hooweliweli; a i ole ia, hui paha ko lakou manao e hana i kekahi hana, a i kekahi mau hana paha i ku i ka hoohaunaele e weliweli ai i hanaia e lakou, a e kekahi o lakou paha, he aha hoohaunaele no ia.

§377. Ina i halawai pu kekahi poe, aole nae i manao mua lakou e hoohaunaele me ke kue i ke Kanawai, aole hoi i ano kue ka lakou hana ana, a ua haunaele no nae, he hewa no ia i ke

Kanawai. Eia ka mea e maopopo ai ka haunaele, o ke ano hooweliweli o ka hana ana me ka pono nae o ka halawai ana ma ke Kanawai ame ka pono hoi o ka hana a lakou i akoakoa ai, ke hanaia ma ke ano maikai.

§378. O ka poe hele i kahi halawai hoohaunaele kue i ke Kanawai, a ua kokua ma ia hana, ua paipai aku, ua ae aku, ua hookonokono a koi aku paha ma ka olelo a ma ka hana ana paha, ma ke kuhikuhi ana, a ma ka hana e ae paha, ua huipu no lakou ma ia hana, a ua like pu no me ka poe hoohaunaele maoli.

§379. Ina i kauohaia kekahi aha hoohaunaele e hoi, e kekahi Luna i hookohu ponoia e ke Kanawai, alaila, o ka mea hoolohe a hoi ole me ka noho pu me ka poe hoopaakiki e hoohaunaele mahope iho o ia kauoha ana, ke noho ole nae oia i mea hoomalu, e manaoia no, oia kekahi i huipu me kela anaina hoohaunaele kue i ke Kanawai.

§380. O kela mea keia mea i huipu iloko o ke anaina kue i ke Kanawai, e manaoia lakou, ua lohe no i ke kauoha a ka Luna kupono i kauohaia'i e hoi nui.

§381. O ka mea huipu me ka anaina hoohaunaele, me ka manao e wawahi hale, uapo, a i kekahi mea ano like e ae; a i ole ia, ua huipu paha lakou me ka manao e hana ino i kekahi moku, a i na mea iloko o ka hale paha, lole, ukana, e hoopaiia no lakou ma ka hoopaahaoia ma ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku i na makahiki elua; a i ole ia, e hoopaiia no ma ka uku, aole nae e oi aku mamua o na dala elima haneri; a e uku hou nohoi oia no ke poho apau loa i poho a i poino no kela hana ana.

§382. O ka mea i komo iloko o ka ahahoohaunaele kue i ke Kanawai, he mea nae ia e poino ai ke ola ame ke kino ame ka pono o kekahi; a ina paha i komo iloko o ka aha hoohaunaele kue i ke Kanawai i like ole me ka mea i oleloia ma ka pauku maluna iho, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao, ma ka hana i ka

hana oolea, aole nae e oi aku i na makahiki elima; a i ole ia, e hooukuia no ia i na dala aole e oi aku i ke tausani hookahi.

§383. Ina he aha hoohaunaele ma kekahi kulanakauhale a ma kekahi apana paha, alaila, na ke Kiaaina ke noho oia malaila, ame na Lunakanawai e noho ana malaila, a na ka Ilamuku, Luna Makai, ame kona mau hope, a na ka Luna Makai o ke kulanakauhale apana paha, na lakou e hele iwaena o kela anaina, a e hookokoke pono aku ia lakou, a ma ka inoa o ka Repubalika e kauoha aku ai lakou i kela aha, e pau ka haunaele a e hoi koke me ka maluhia; a ina i hoi ole lakou e like me ia olelo, alaila, na kela poe Luna apau i oleloia maluna e kena ae i na kanaka apau malaila e kokua, e hopu a e hoopaa i kela poe akoakoa kue i ke Kanawai i hanaia e lakou e like me ke Kanawai.

§384. Ina i kauohaia kekahi aha hoohaunaele ma ke ano kue i ke Kanawai, e ke Kiaaina, Ilamuku, Luna Makai, Hope Luna Makai o ke kulanakauhale, a o ka Apana paha, a hoole ua aha la, aole e hoi, alaila, e hiki no i na Luna elua o na Luna i oleloia maluna, ke koi aku i na kanaka he nui a kupono i makaukau i na mea eha, ame na mea e ae e like me ke ano o ka pilikia, a e hana aku e like me ko laua manao e pau ai kela aha kue i ke Kanawai, aha kipikipi paha, aha walaau paha, e hopuia a e hoopaaia lakou i hanaia e like me ke Kanawai.

§385. Ina i hoomakaukauia na koa e hoopuehu i kekahi aha hoohaunaele a i kekahi aha kue i ke Kanawai paha, e hoolohe na koa nana e kinai a e hopu paha i kela poe hoohaunaele i ke Kiaaina, i ka Ilamuku, Luna Makai o ka Mokupuni, Luna Makai o ke kulanakauhale paha, ame na kauoha i kauohaia mai ai lakou mahope o ko lakou akoakoa ana ma kahi hoohaunaele, e na Luna elua i oleloia ma ka Pauku maluna iho.

§386. Ina i eha a make loa paha kekahi kanaka no ka hooikaika ana o na Luna elua a keu aku paha i oleloia maluna i ka hooikaika ana mamuli o ka lakou kauoha e hoopuehu a e hoopau

i ka haunaele, a i ka hopu ana paha i ka poe hoohaunaele, a i ka poe hoopupu a hoi ole; alaila, ua kaawale na Lunakanawai ame na Luna e ae apau e hana ana malalo o lakou, aole lakou e hihia ma ke Kanawai; a ina hoi i eha a make loa paha kekahi Lunakanawai a Luna e ae paha i hana malalo o lakou, alaila, ua pili ia hewa i ka poe apau e hoohaunaele ana, ame na kanaka apau i kenaia e kokua a hoole i ke kokua i na Luna i oleloia maluna; e kau no maluna o lakou apau ia hewa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 38.

§§373-386. oia no K. H. K. Mok. 38, hoololi ole ia.

MOKUNA 39.

No ka Piliwaiwai.

§387. O kela ame keia mea nana i hoolala, hana, kukulu, uruhi, malama, hoohana, a i ole ia, kokua ma ka malama ana a hoohana ana paha i kekahi lealea ulia (lottery), ua pili ka hewa mikamina.

§388. O ka lealea ulia (lottery) oia no kekahi hoolala no ka hoolilo ana aku, a i ole ia, ka haawi ana aku i ka waiwai ma ke ano ulia iwaena o kekahi poe i hookaa, a i ole ia, ua ae e hookaa i kekahi mau kumu waiwai io i mea e loaa mai ai ia lakou ka pono ulia e loaa ia waiwai ia lakou, ai ole ia, kekahi hapa paha o ia mea, a i ole ia, no kekahi mahele a kuleana paha iloko o ia waiwai mamuli o kekahi aelike a hoomaopopo ana, a i ole ia, manao ana e maheleia ana a hooliloia ana paha ma ke ano koho a ulia paha, ina no ua kapaia he lealea ulia (lottery) lulu, che fa, pakapio, hana haawi wale a ma kekahi inoa e ae paha i kapaia ai.

§389. O kela ame keia mea nana i kuai aku, kuai mai, haawi aku, a lawe mai a malama, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha ua lawelawe me kekahi balota a kikiki, kuleana, mahele a kuleana iloko, a i ole ia, kekahi pepa, pepa hoike a palapala e olelo ana a i hoomaopopoia paha oia ano, a i ole ia, ma kahi o kekahi balota a kikiki, kuleana a mahele paha e pili ana, a iloko paha o kekahi lealea ulia (lottery), ua pili iaia ka hewa mikamina.

§390. O na dala apau, a i ole ia, na waiwai apau i kauia no ke kuai a maheleia ma ke ano kue i na mea i hoakakaia ma

na Pauku 387 a hiki i ka Pauku 398 ua lilo no ia i ke Aupuni, a ua hiki no e ohiia ma ka hoopii ana a hoike ana aku paha, i waihoia ae e ka Loio Kuhina, a i ole ia, e kekahi mea i hoomana ponoia eia.

§391. O kela ame keia mea lawelawe, paani, a i ole ia, ua hoohana, wehe ae, a i ole ia, ua kauoha e weheia, a i ole ia, ua lawelawe ma ke ano oia ka ona, a i ole ia, he mea ua hoohanaia, ina no ka uku a uku ole paha, i kekahi hana faro, monte, roulette, tan, fan tan, a i ole ia, hana baneko a uku pa-keneta paha i hanaia a paaniia me na pepa uhau iwi a mea e ae paha no ke dala, na hoike mea waiwai, aie ana a mea e ae e maopopo ai he waiwai, a ma kekahi hana a gemu e ae paha i lilo aku ai, a i ole ia, lilo mai ai ke dala a mea waiwai e ae paha, a o kela ame keia mea nana i paani a pili ma kekahi o ia mau hana a gemu i papa ia, ame kela ame keia mea malaila ma kahi e hanaia ana ia hana a mau hana paha, ua pili iaia ka hewa mikamina.

§392. O kela ame keia mea i loaa iaia mā ke ano kolohe ma kekahi mea mai ke dala a mea waiwai e ae mamuli o ka hana a gemu "three card monte," "shell game," a i ole ia, mamuli o kekahi hana a ano e ae, hana akamai e nalo ai na hana ana o ka lima, hoike ana i ka ouli, a i ole ia, ma kekahi ano hana e ae ma ka lawelawe ana i na pepa a mea e ae a mea hana paha, a i ole ia, iloko paha o ka manawa e pili ana ma kekahi aoao a lima paha o ia paani a gemu paha, ua pili iaia ka hewa mikamina.

§393. O kela ame keia mea i kii ponoia ma ke ano he hoike no ka aoao hoopii ma kekahi hoopii malalo o na Pauku 387 a hiki i ka Pauku 398 i hele ole mai, a i ole ia, ua hoole i ka hele ae e like me ka mea i kauohaia, ua pili iaia ka hewa mikamina.

§394. Aole kekahi mea i kupono ma na mea e ae e lilo i hoike e manaoia ua hiki ole iaia e hoike e pili ana i kekahi hewa i hanaia malalo o na Pauku 387 a hiki i ka Pauku 398 no ke kumu o lilo ia mau olelo hoike i mea e hoahewa ai iaia iho, aka,

aole e hiki e hoopiiia oia ma ia hope iho no kekahi hewa ana i hoike ai ma ia hoike ana.

§395. O kela ame keia mea nana i hoolimalima a ae aku paha e lawelawe ia kekahi hale, a i ole ia, moku paha, a i ole ia, kekahi wahi paha o ia mea, me ka ike no e lawelaweia ana no ke kukulu ana, hoohana ana a unuhi ana i kekahi lealea ulia (lottery), a i ole ia, no ke kuai ana a hoolilo ana aku i na kikiki ulia wale, kuleana, mahele a pomaikai paha iloko, a e pili ana paha i kekahi lealea ulia (lottery), a i ole ia, me ka ike no pela ua ae aku e hanaia na hana ulia (games) i papaia ma na Pauku 387 a hiki i ka Pauku 398 ma kekahi hale a moku paha i onaia eia, a i ole ia, i hoolimalimaia eia ma ke ano holookoa a hapa paha, ua pili iaia ka hewa mikamina.

§396. O kela ame keia mea i pili, a i ole ia, i pili-waiwai paha ma kekahi heihei lio, heihei waapa, paani kinipopo, heihei kaa hehihehi wawae, a i ole ia, ma kekahi paani lealea a hana hooikaika kino ma na ano apau, ma ke kau ana i ke dala, a i ole ia, o kekahi mea waiwai e ae, ua pili iaia ka hewa mikamina.

§397. O kela ame keia mea i hewa no ka mikamina malalo o ka Pauku 387 a hiki i ka Pauku 398 e hoopaiia ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o hookahi makahiki.

§398. E loaa no ka mana i na Lunakanawai Apana e hookolokolo a hooholo i na hihia apau e ulu ae ana malalo o ka Pauku 387 a hiki i ka Pauku 398.

Kanawai Kivila.

§399. O ka mea pili-waiwai me kekahi ma ka pepa a ma ka pili-waiwai e ae paha ame ka mea pili kakalalo, a ua lilo aku kekahi dala ame kekahi waiwai e ae, a ua haawi aku no i ke dala

ame ka waiwai e ae no ke eo ana, e hiki no iaia ke hoopii a e koi aku ma ke Kanawai i hoihoiia mai ai ke dala ame ka waiwai e ae i eo aku i ka pili-waiwai ana.

§400. Ina aole koi aku ka mea nana ke dala ame ka waiwai paha i eo aku, iloko o na malama ekolu i na dala a i ka waiwai paha i mea e hoihoiia mai ai me ka ohumu ole ame ka oiaio, alaila, e hiki no i na Makai apau, ame na Luna e ae, ame na kanaka e ae hoi, ke hoopii a ke koi aku ma ke Kanawai i na dala ame ka waiwai a loaa papakolu mai ke dala ame ka waiwai i eo ai, ame ke koina kekahi; a o ka hapalua o kela dala ame ka waiwai i loaa mai e lilo no ia i ka mea nana i hoopii a ko, a e lilo kekahi hapalua no ke Aupuni no na kula.

§401. O na palapala aie apau, na bila aie, na palapala hoomalu, na palapala moraki ame na palapala hoomalu e ae, ame na palapala hoolilo apau, e hoohiki ana e uku aku i ke dala a i ka waiwai e ae paha i eo aku ma ka pili-waiwai pepa, ame ka pili-waiwai e ae paha, a ma ka pili kakalalo paha, a e hoohiki ana e hoihoi wale aku i kekahi dala a waiwai paha i haawiia i mea pili-waiwai, a i mea pili kakalalo paha, i kekahi kanaka pili-waiwai i ka manawa e pili-waiwai ana, a e pili kakalalo ana, e lilo no ia mau palapala apau i mea ole, aole no e ko ana, kela haawi ana i ka poe nona na inoa i ko i ka piliwaiwai ana, ame na mea apau; koe nae ka poe mea kuleana oiaio maoli malalo o na mea nona ka palapala, oia hoi ka poe ike ole i ke kumu maoli o keia mau palapala aie ame ka hoohiki ana e kue i ke Kanawai; a ina i lilo kekahi palapala moraki aina, ame ka palapala hoolilo aina e ae paha i mea ole, e like me keia Pauku, alaila, ua paa loa ia aina i ka mea nona ke kuleana, ke ole e haawiia ua moraki nei, ame ua palapala hoolilo nei, me he mea la ua make ka mea nana i haawi; a o na palapala hoolilo apau e hoole ana, aole e hoihoiia ua mau aina la i ka mea nona ke kuleana, ke ole ka moraki, he mau palapala hewa wale no ia ame ka pono ole, a e lilo no i mea ole.

§402. Ma ke koi ana o kekahi ma ke Kanawai e hoihoiia mai ke dala ame ka waiwai e ae i eo aku a lilo i ka piliwaiwai ana, e

like me ka olelo o ka Pauku 399, e hiki no i ka mea hoopii ame ka mea hoopiiia ke ku i hoike no ia hihia, aole hoi mea e ae e pakele i ka hoike no ia mea, o na aoao kuleana wale no, ke hookolokoloia kekahi no ka hana kue i keia Kanawai no ka piliwaiwai, no kana olelo ana ua piliwaiwai pu, a ua pili kakalalo paha; aole nae e lilo ka olelo a keia hoike i kumu e hoohewaia'i oia no kona hoike ana ke hookolokoloia no kekahi hana kue i na Pauku maluna iho.

HOAKAKA I KA MOKUNA 39.

§§387-395, 397-398, oia no A. K. Kan. 21.
§396, oia no Kau 1896, Kan. 16.
§§399-402, oia no K. H. K. Mok. 39, §§5-8.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Ah Lee, 5 Haw. 545; King v. Yeong Ting, 6 Haw. 576; In re Ah Mook, 6 Haw. 664; Rex v. Lum Hung, 7 Haw. 344; R. v. Kaka, 8 Haw. 305; Govt. v. Ah Hum, 9 Haw. 97; Govt. v. Aloiau, 9 Haw. 400; R. v. Alani, 8 Haw. 533.

MOKUNA 40.

No ka Po.

§403. Ua hookapuia na walaau apau ma ka po, o ka mea walaau ame ka mea olioli mele me ka leo nui ma na alanui a ma na alahele mahope o ka napoo ana o ka la, a i ole ia, o ka mea e hoohaunaele i ka po me kekahi walaau ano e ae maloko o kekahi kauhale, kulanakauhale a awa ku moku paha o keia Repubalika, a he kumu ole no kela walaau ana, e hopu koke ia no ia e ka makai a e na makai paha, a maopopo kona hewa, alaila, e hooukuia oia i na dala aole e oi aku mamua o na dala he umi.

§404. Ma keia ua papa loa ia, ka poe malama i na hale inu kope, haleaina, na halekuai rama, bilioki ame na halemaika, ame na halewiliko, i ka ae ana aku i na keiki hele kula, keiki kane a kaikamahine paha, e noho mai ma ko lakou mau wahi i kekahi manawa mawaena o na hora o ka napoo ana a me ka puka ana mai o ka la, ke ole e hele pu me ko lakou mau makua a kahu paha. Ina e loaa kekahi keiki hele kula, keiki kane a kaikamahine paha, ma kekahi hale inu kope, haleaina, na halekuai rama, bilioki ame na halemaika, ke ole i hele pu me ka makua a kahu paha, alaila, e manaoia ua hana i ka ofeni ka mea nana i malama i ua hale la, a e hoopaiia i ka uku hoopai aole e oi aku i na dala he iwakalua, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana; a e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke lawe ae i ka palapala ae, e like me ka mea i manao ai he pono.

§405. Ina e hoopaakiki na keiki hele kula mai ke kipakuia ana aku e kekahi o na mea malama hale i haiia ma ka Pauku 404, e hiki no ia lakou ke kahea aku i na makai e kokua mai, a na lakou e kauoha aku i na keiki e hoi i ko lakou mau wahi

ponoi; a ina aole e malamaia e na keiki ia kauoha, na na makai no e hopu ia poe keiki i hoi ole aku i ko lakou mau wahi ponoi, a e hoopaaia lakou ma kahi paa a hala ia po, a e laweia mai ia kakahiaka ae imua o ka Lunakanawai Apana, a e hoopaiia lakou e like me ke Kanawai, e pili ana i na keiki haalele kula.

§406. O kela ame keia keiki liilii malalo o na makahiki he umikumamalima, i hele, a i ole ia, noho ma kekahi alanui o ka lehulehu, a i ole ia, alaloa paha, mahope iho o ka hora eiwa o ke ahiahi a mamua ae o ka hora eha o ke kakahiaka, koe wale no ma na manawa pilikia hiki ole ke alo ae, i ukali ole ia e kekahi kanaka oo, e kauia no kekahi hoopai maluna ona aole e oi aku mamua o na dala elima, a i ole, e hoopaahaoia aole e oi aku mamua o na la he umikumamaha.

§407. O kela ame keia makua, a i ole, kahu malama paha, i kaa malalo o kona malama a hoomalu ana kekahi keiki liilii malalo o na makahiki he umikumamalima, me kona ike no ame kona manao ponoi, i ae aku, a i ole ia, hookuu aku i ua keiki liilii la e hele, a i ole, i noho ma kekahi alanui o ka lehulehu, a i ole ia, alaloa paha, mahope iho o ka hora eiwa o ke ahiahi, a mamua ae o ka hora eha o ke kakahiaka, koe wale no ma na manawa pilikia hiki ole ke alo ae, i ukali pu ole ia e kekahi kanaka oo, e kauia aku no kekahi hoopai maluna ona aole e oi aku mamua o na dala he umi, a i ole ia, e hoopaahaoia aole e oi aku mamua o na la he iwakalua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 40.

§403, oia no Kau 1876, Mok. 15, Kan. Kiv. aoao 622.
§§404-405, oia no Kau 1870, Mok. 23, Kan. Kiv. aoao 593.

MOKUNA 41.

No na Waiona.

Mahele I.—No ka hana ana i ka Waiona.

§408. Ma keia ke haawiia nei ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku i kekahi mea a mau mea paha e nonoi mai ana i palapala ae e puhi i ka waiona, malalo no nae o na kumu, na hoakaka ame na hoohaiki ana e like me ia i hoikeia mahope iho.

§409. O na mea apau e nonoi ana i palapala ae malalo o keia Kanawai, e waiho aku oia i palapala hoopaa, me hookahi a oi aku paha mau hope (e like kona ano me keia malalo iho), a e aponoia hoi ia palapala hoopaa e ke Kuhina Kalaiaina:

"E ike auanei na kanaka apau ma keia, owau o.....
.....ka mua, ame.....ka hope, ua hoopaa loa ia maua i ke Kuhina Kalaiaina no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii, i ka huina dala hoopai o hookahi tausani dala, ma ke dala ku i ke Kanawai, a e ohiia mailoko ae o ko maua mau waiwai hui a waiwai like ole, ina e uhaiia na kumu i hoikeia mahope iho nei:

"No ka hookaa pono a piha ana aku o ia mau dala, ke hoopaa nei maua ia maua elua a ia maua pakahi, ame ko maua mau hooilina, hooko kauoha, lunahooponopono waiwai ame na hope.

"Silaia me ko maua mau sila a kakauia i keia la.....o
....., M. H. 189...

"Eia ke kumu o keia hoopaaia ana: Oiai ua nonoi aku ka mua i hoopaaia ae la maluna i palapala ae e puhi i ka waiona i kulike ai me ke kanawai i hooholoia ma ka la....o.....
....., 189.., a ua hooko aku oia i na hoakaka

ana a ua kanawai la, a no ia mea ua loaa iaia ke kuleana e loaa aku ai he palapala ae e puhi waiona i kulike me ke kanawai i hanaia a i hoakakaia ma ia mea, no ka manawa he hookahi makahiki mai keia la aku. Nolaila, ano, ina i ka wa e mau ana keia palapala ae aole e kokua o..... i oleloia i kekahi mau mea e uhaiia ai kekahi o na kanawai o keia Repubalika, a kue ole hoi i kekahi o na kumu o ka palapala i oleloia, a i ole ia, o keia Kanawai a o kekahi paha o na rula ame na hooponopono ana i hoolahaia e ke Kuhina Kalaiaina e like me ia i hoakakaia mahope iho, alaila, e lilo keia hoopaa ana i mea ole, ina nae aole pela, alaila, mahope iho o na hooiaio kuponoia ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, me ka waiho ole ia aku imua o kekahi kiure e lawe waleia no na dala hoopai i hoikeia ma keia palapala hoopaa, a o ka palapala ae i haawiia i ua.....nei e lilo i mea ole.

"Haawiia malalo o ko maua mau lima ame ko maua mau sila i ka la ame ka makahiki i hoikeia maluna ae.

Me ka Ikemaka o .....

....

§410. No hookahi makahiki ua palapala ae la mai kona la e hoopukaia aku ai, a mamua ae o ka haawiia ana aku o ia palapala ae e loaa i ke Kuhina Kalaiaina mai ka mea mai i haawiia ai ka palapala ae he elua haneri me kanalima dala ma ke ano uku no ka palapala ae.

§411. O na waiona apau e hanaia ana malalo o na hoakaka ana a keia Kanawai e haawiia aku no ia iloko o ka malu ame ka malama ana a na mana o ka Oihana Dute, a malaila no e waiho ai, a hiki i ka wa e kiiia aku ai no ka hoolilo ana aku iloko nei o ka aina a no ka hoouna ana aku paha no na aina e, mamuli o kekahi palapala ae i hoopukaia e ka Luna Dute Nui, a e kona Hope paha, a o na lilo apau no ka malama ana e ukuia mai no ia e ka ona o ua waiona la e like no me he waiona la ua hanaia ma na aina e a ua hookomoia mai iloko o keia Repubalika.

§412. 0 ka waiona apau i hanaia malalo o na hoakaka ana a keia Kanawai, ua hiki no ke laweia mai ka Hale Dute mai mamuli o kekahi palapala ae i haawiia mai e ka Luna Dute Nui, a e kona Hope paha, no ke kuai aku ame ka inuia iloko o keia Repubalika, a i ka wa e laweia mai ai, e ukuia aku no ke dute maluna o ua waiwai la e like pu me ka eha-hapalima o kona dute e ohiia nei i keia wa, a e ohiia aku ana paha ma keia hope aku maluna o na waiona o ka ikaika alekohola i like me ko na waiona i hookomoia mai iloko o keia Repubalika, i hanaia ma na aina e. Ua hiki no ke laweia keia waiona no ka hoouna ana aku i na aina e, e like me ka laweia ana o na waiona no ka inuia ana maanei me ke dute ole, a e pili no na hoohaiki ana apau a ke Kanawai maluna o keia waiona ma na ano apau, e like me ia e ku nei i keia wa, a e hooholoia aku ana paha ma keia hope aku maluna o na waiona i hanaia ma na aina e, i ka wa e laweia ai no ka hoopuka hou ana aku no na aina e; eia nae hoi, e hiki no kekahi alekohola metulika i hanaia iloko o keia Repubalika malalo o keia Kanawai ke unuhiia aku no ka hoohanaia iloko o keia Repubalika me ke dute ole.

§413. O ka mea iaia ka palapala ae, a o kekahi mea paha ma kona inoa i maopopo lea na mea apau, e hoike ae oia i kela ame keia hapaha i ke Kuhina Kalaiaina ame ka Luna Dute Nui i ka nui ame ke ano o ka waiona i hanaia e ia, ka nui ame ke ano o ia waiona i waihoia aku ma ka Hale Dute; ka nui ame ke ano o ka waiona i unhiia mai; a ina ua hoounaia i ka aina e a ua kuaiia paha no ka inuia iloko o keia Repubalika. E hoohikiia ia hoike e ka mea nana e waiho mai ana i ua hoike la no kona pololei, a ina e ikeia aole pololei o kekahi o na mea i hoohikiia, alaila, e manaoia no ia he hoohiki wahahee.

§414. Aole loa e kuai aku ka mea iaia ka palapala ae i ka waiona i hanaia e ia, no ka inuia iloko o keia Repubalika malalo mai o ka umi galani i ka wa hookahi.

§415. O kekahi mea e puhi ana i ka waiona me ka loaa ole o ka palapala ae e like me ke kanawai, e hoopaiia no oia ma ka

uku hoopai aole e oi aku maluna o hookahi tausani dala, aole hoi e emi malalo o hookahi haneri dala a ma o ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea no ka manawa aole e emi iho malalo o ekolu malama, aole hoi e oi aku mamua o hookahi makahiki.

§416. I ka wa e waihoia aku ai ka palapala nonoi i oleloia no kekahi palapala ae malalo o keia Kanawai, e waiho aku ka mea nonoi me ke Kuhina Kalaiaina i kekahi palapala i hoohikiia e hoike ana i kahi maoli e hanaia ai ua mau waiona la me kekahi hoakaka pu o ua wahi la.

§417. O kahi e hanaia ai na waiona malalo o ka palapala ae i hoakakaia maloko nei, e noa no ia i na mea apau no ka nanaia ana e na makai ame na Luna o ka Oihana Dute.

§418. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina mamuli o ame ka ae ana o ka Aha Kuhina i kela ame keia manawa ke hana i mau rula ame na hooponopono ana, i kue ole hoi i keia Kanawai, i mea e hiki ai ke malama pono ia na loaa Aupuni ame ka maluhia o ka lehulehu, a e hoolahaia ia mau rula ame na hooponopono ana ma kekahi nupepa a e like kona mana me he kanawai la.

§419. Ke ole e hoakakaia ma kekahi wahi e aku maloko nei, o kekahi uhai ana a ka mea iaia ka palapala ae, i na hoakaka ana a keia Kanawai, e ku no oia a o lakou paha i kekahi hoopai aole e emi mai malalo o hookahi tausani dala, a e lilo wale ka palapala hoopaa ame ka palapala ae i oleloia, a e hiki no ke koiia a ohiia aku ke dala o ka palapala hoopaa i oleloia mamuli o ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena me ka waiho ole aku imua o ke kiure.

§420. O kekahi mea, koe ka mea iaia ka palapala ae, e like me ia i olelo mua ia ae la, e kue ana i na olelo o keia Kanawai, e hoopaiia ma ka ahewaia ana aole e emi mai malalo o elima haneri dala, aia a ua hoakakaia he hoopai okoa mamua ae maloko o keia nei.

§421. E loaa no ka mana i na Lunakanawai Apana lehulehu e hoolohe, hoomaopopo a haawi i olelo hooholo ma na uhai ana apau i keia Kanawai, koe ma na hoopii no ka hoohiki wahahee malalo o ka Pauku 413.

MAHELE II.—NO KA HANA ANA A ME KE KUAI ANA I KA WAIONA.

§422. O na huaolelo mahope iho nei, ke ole e hoomaopopoia ko lakou ano ma ke kino o ka pauku, e manaoia ua lawelawe lakou ma keia Kanawai ma ke ano i hoakakaia mahope iho nei. Na waiona, ua manaoia oia ka waiona (spirits) waina, ela, cider, perry, bia, ame na mea i hoawaawaia a i puhiia paha ame na waiona e ae o na ano apau e ona ai. Lapule (Sabati) ua manaoia oia ka manawa mawaena o ka hora umikumamakahi o ka Poaono ame ka hora elima o ke kakahiaka o ka Poakahi. Aka aole i pili kekahi mea iloko o keia Kanawai i kekahi mea e kuai ana i kekahi waiala ano ikaika i puhiia paha ma ke ano he waiala, a i kekahi lapaau i laikiniia, kauka oki a mea kuai laau a kawili laau paha i haawiia a kuai paha i kekahi waiona, ma ke ano he laau lapaau.

§423. E kakauinoaia na laikini i haawiia malalo o keia Kanawai e ke Kuhina Kalaiaina a e sila ia me ke sila o kona oihana, aole e hiki ke hooliloia aku ia hai, koe na mea i hoakakaia mahope iho nei, a e mana ia no ka makahiki hookahi mai ka la i haawiia ai.

§424. O ka mea hana i kekahi wai ikaika a mea e ae e ona ai, i mea kuai aku iloko o keia Repubalika, ua hiki ke hoopaiia oia aole e oi mamua o na dala elima haneri, a ina e kaa ole ia uku e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku i na makahiki elua.

§425. O ka mea puhi i kekahi waiona iloko o keia Repubalika, (koe wale no malalo o kekahi laikini i haawiia mamuli o ke kanawai i aponoia ma ka la 13 o Iulai, 1874, i kapaia "He Kana-

wai e haawi ana i ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, e haawi i na mea Wiliko i na Palapala ae puhi Wai Ikaika,")* e hoopaiia no oia, aole e emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala he hookahi tausani; a ina e kaa ole ia uku hoopai, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea no kekahi manawa, aole e oi aku mamua o na makahiki elua. O ka mea e lawelawe ana, e malama ana a e paa ana paha i kekahi waiona i puhiia maloko o keia Aupuni, ua manaoia no, nana no i puhi, a maluna ona ke koikoi o ka hooia ana imua o kekahi Aha, aole nana i puhi.

§426. O na waiona apau i laweia mai malalo o ka inoa he waiala a hua paha iloko o ka waiona, me ka manao e pale i na kanawai no ke dute, e hopuia a hoopaiia a kuaiia aku no ka pomaikai o ka waihona o ke Aupuni.

§427. O na ipuhao i hanaia no ke puhi rama, ame na mea e ae apau loa i hoomakaukauia no ke puhi rama, koe na mea i hoakakaia ma ka Pauku 425, ame ka hana ana o na waiona o kela ano keia ano maloko o keia Repubalika, ua hiki no ke hopuia a paa e ka Ilamuku, Hope Ilamuku, na Makai Nui ame ko lakou mau hope a makai e ae paha; a o na mea i hopuia pela e kekahi makai e ae mawaho ae o ka Ilamuku, Hope Ilamuku a Makai Nui paha e noho kokoke ana i kahi i hopuia ai, a nana no e hoolaha aku iloko o kekahi nupepa no ia mau mea i hopuia ai, a ina aole i hoomaopopo mai ka mea nana ia waiwai, a i ole ia, kekahi mea i haawiia ka mana e hooponopono no ia waiwai maloko o na la he iwakalua mai ka la i hoolahaia ai ia hopu ana ma ka lima o ka mea iaia ua mau mea nei kahi i paa ai, alaila, ua manaoia ua lilo i ka Repubalika; aka hoi, ina e koi mai ka mea nona ka waiwai i hopuia a o kekahi mea e ae paha i loaa iaia ka mana e koi no ua mau mea la ma ka palapala, e like me ke mea i oleloia maluna, alaila, na ka Ilamuku, Hope Ilamuku a Makai Nui paha iaia ua mau mea nei kahi i paa ai, e hoike aku i ka Loio Kuhina ma ka palapala i na mea apau e pili ana, a ma keia ua haawiia ka mana, a ua kauohaia e hoopii ma ke kanawai i mea e hooholoia ai ina ua pololei ka hopuia ana, ame ka hoolilo ana o ia mau mea e like me na olelo o keia pauku.

§428. Ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi i palapala laikini kuai nui, no ke kuai ana i na waiona i kekahi mea i loaa iaia kekahi laikini kuai nui i na waiwai kalepa, e noi mai ana ma ka palapala i kakauia, a e hoakaka ana ma kana palapala noi i ka inoa o ka mea kuai ame kahi i manao ai ka mea noi e lawelawe i kana hana.

§429. O ke kuai nui ana i na waiona, oia no ke kuai ana aku ma ke ano aole e emi ka nui malalo o na pahu a mea e ae i hookomo mua ia mai ai ua waiona nei a o kekahi hapa paha, ma ka hale a ma kahi paha i kuai ai a ma kekahi hale a wahi paha e pili koke mai ana i loaa a hoolimalimaia paha no ia mea e ka mea iaia ka palapala laikini, a i kekahi mea a mau mea e ae paha ma ke ano he hope nona, malalo o ka hoopai o ka lilo ana o kona laikini ame na hoopai o ke kanawai ame kona palapala hoopaa.

§430. Mamua o ka haawi ana aku i ka palapala kuai nui i ka waiona, e haawi mai ka mea noi i ka Repubalika i elima haneri dala, a e haawi pu mai nohoi i ke Kuhina Kalaiaina, i palapala bona no na dala he hookahi tausani me ka hope kupono i aponoia e ke Kuhina i oleloia aole e emi malalo o ka hookahi.

§431. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina e haawi i palapala ae kuai i na waina, ela ame na wai ikaika o kela ano keia ano i kela ame keia mea e noi mai ana ma ka palapala e hoakaka ana i kona inoa me kahi i manaoia e malama i ka halekuai.

§432. He hiki no i ka mea i loaa ka palapala ae e like me na olelo o ka pauku maluna ae nei, e kuai aku i na waiona ma ke ano emi ole o ka nui malalo o ke galani hookahi, a i na waina, ela, ame na waiona e ae i komo ka alakohola maloko, ma ka nui a emi ole malalo o ke kakini omole hookahi; aka hoi, aole e inu ia ua mea ona nei a o kekahi hapa paha ma ka hale a ma kahi paha i kuaiia ai, a ma kekahi hale a wahi paha e pili kokoke ana i loaa mai iaia, a i hoolimalimaia paha e ka mea i loaa iaia ka palapala ae, a e kekahi mea a mau mea paha e hana ana nona,

alaila, e hooliloia ka palapala ae i mea ole, a e hookoia hoi na hoopai apau i oleloia ma keia Kanawai a iloko o kana palapala hoopaa.

§433. Mamua o ka hoopukaia ana i palapala kuai waina, ela ame na wai ikaika e ae malalo o ka Pauku 431 ame 432, e haawi aku ka mea e noi ana i elima haneri dala iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina no ke Aupuni ia mau dala, a e hana hoi i palapala hoopaa no na dala hookahi tausani me ka hope kupono i hookahi a oi aku paha i aponoia ua hope la e ke Kuhina.

§434. He mana no ko ke Kuhina Kalaiaina e haawi i na palapala laikini kuai liilii i ka waiona, ke noi ia mai ma ka palapala i kakauia, e hoakaka ana i ka inoa o ka mea kuai ame kahi i manao ai ka mea noi e lawelawe i kona halekuai ma kela apana keia apana.

§435. Mamua o ka haawiia ana i palapala kuai liilii i ka waiona e like me ka mea i manaoia ma ka pauku maluna iho, e haawi aku ka mea e noi ana i ke Kuhina Kalaiaina no ke Aupuni Hawaii i hookahi tausani dala, a e haawi nohoi i palapala hoopaa no na dala he hookahi tausani, me hookahi hope kupono i aponoia e ua Kuhina la.

§436. Ma na laikini i olelo hopeia, e aeia ka mea nona ia laikini e kuai a hoolilo aku i na waiona ma ke kiaha a ma ka omole ma kahi i hoakakaia ma ia laikini mawaena o ka hora elima me ka hapalua o ke kakahiaka, ame ka hora umikumamakahi me ka hapalua o ka po o kela la keia la, koe ka Lapule.

§437. Aole e aeia kekahi mea kuai liilii i ka waiona e kuai ia mea me na keiki oo ole, na wahine a i kekahi kanaka a mau kanaka i ikeia he ona mau.

§438. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina me ka ae ana o ka Peresidena, a ua kauohaia oia e hoomaopopo i na wahi ame

na palena kahi i hiki ai i ka poe i loaa ka palapala laikini e hana ai i ka lakou hana, a e hoolaha oia ma ke akea i ua mau palena la, a e hoakaka oia maloko o ka laikini i ka halekuai a wahi kahi i aeia ai ua mea la nona ka laikini e hana i kana hana, a o ka palapala laikini i haawiia pela aole hiki ke haawiia ia hai, koe wale no ma ke ano i hoakakaia mahope iho nei, aole no e manaoia ua aeia e lawelaweia ia hana e kekahi mea a mau mea paha ma kahi e aku mai kahi i hoakakaia ma ka laikini. Eia nae, a hiki i ka manawa a ka Peresidena e manao ai e hoololi i na palena o kahi e kuaiia ai na waiona i keia manawa, e pili ia mau palena i na laikini i haawiia mamuli o keia Kanawai. A eia nae, ua hiki no i ka Peresidena e haawi i ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi a e hoopuka i na laikini no ke kuai ana i na waiona ma ke kuai liilii mawaho aku o na palena o ke kulanakauhale o Honolulu malalo o na hooponopono ame na rula o ua Peresidena la i manao ai he pono. Eia nae, e like no ke kumukuai o ka laikini me ka mea i oleloia ma ka Pauku 421.

§439. E hooponoponoia ke kuai ame ka hoolako ana i na waiona no ka manawa, kahi, ka nui ame ke ano i aeia ai ka mea i loaa iaia ka laikini e kuai a hoolilo aku ma ka laikini i kulike me na kanawai e paa ana, a o kela ame keia mea nana i kuai aku a kauoha paha e kuaiia aku kekahi waiona, koe wale no ma ke ano i hoakakaia ma kona laikini ame ke kanawai paha, e hoopaiia oia no ka hewa mua e uku i ka hoopai aole e emi malalo o iwakalua-kumamalima dala, aole hoi e oi mamua o kanalima dala, a no ka lua o ka hana hewa ana e hoopaiia e uku i ka hoopai, aole e emi malalo o ke kanalima dala, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri dala, a no ke kolu o ka hana hewa ana e hoopauia kona laikini, a e hoopaiia e uku i ka hoopai aole e emi malalo o elua haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea no ka manawa aole e emi malalo o ekolu mahina, aole hoi e oi aku mamua o eono mahina, a i ole ia, e hoopaiia e uku dala a e hoopaahaoia e like me ka mea i olelo mua ia e like me ka manao o ka Lunakanawai; eia nae, ina e pau a poino kahi i lawelaweia ai

ia hana, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke manao oia he pono e haawi aku i ka mea iaia ka laikini i palapala e ae ana e lawelawe i ua hana nei ma kekahi wahi okoa ae mai kahi i oleloia ma ka laikini.

§440. O ka poe apau e noi ana i palapala laikini malalo o keia Kanawai, e haawi lakou mamua o ka haawiia ana o ua laikini la i palapala hoopaa e like me ka mea mahope iho nei, a e aponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

E ike auanei na kanaka apau ma keia palapala hoopaa, o maua o.....ka mua ame.....kuu hope, ua hoopaaia maua e ke Kuhina Kalaiaina no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii i na dala hoopai he.....dala maikai, e ohi ia ua mau dala la no loko ae o ko maua waiwai hui a waiwai pakahi paha, ke kue ia na olelo i hoikeia maloko o keia palapala hoopaa. No ka uku pololei ia ana o ua mau dala la, ke hoopaa nei maua, o maua pakahi, me na hooilina, na hooko kauoha ame na lunahooponopono waiwai hooilina o maua.

Silaia me ko maua mau sila i keia la....o..... 189...

Eia ke ano o keia hoopaa ana: No ka mea, i keia la ua noi mai o.....ka mua e hoopaaia nei i laikini e kuai liilii i ka waiona malalo o ke Kanawai i aponoia ma ka la.... o....., 188.., i kapaia "He Kanawai e hooponopono ai i ke kuai ana o na waiona," a ua hooko oia i na olelo a pau o keia Kanawai, a nolaila, ua haawiia iaia ka laikini e kuai i na waiona e like me ia Kanawai, no ka makahiki hookahi mai keia la aku. Nolaila, ina iloko o ka manawa e paa ai keia laikini aole no e hoahewaia o.....i oleloia no kekahi foloni, hoohiki wahahee, a karaima ino e ae, a i ole ia, e kue ana i na Kanawai Dute, a i ole ia, o kekahi hewa e ae malalo o ke Kanawai i oleloia e lilo ai ka laikini i oleloia i mea ole, aole e uhai kekahi i na olelo o kona laikini i pakuiia ke kope mahope iho nei, alaila, e lilo keia palapala hoopaa i mea ole.

Aka, ina aole e hana pela, a ua hoakakaia imua o kekahi

Lunakanawai Apana a Hoomalu paha, me ka hookolokolo ole imua o ke Kiure, e lilo na dala i oleloia iloko o keia palapala hoopaa, a e hoopau wale ia ka palapala laikini i haawiia i keia la .....i oleloia.

Haawiia malalo o ko maua mau lima a silaia me ko maua mau sila i ka la ame ka makahiki i kakauia maluna.

Imua o ....

§441. Ina e uhakiia kekahi o na olelo o kana palapala hoopaa e kekahi mea kuai i na waiona, alaila, e haawi aku ke Kuhina Kalaiaina i ua palapala la ma ka lima o ka Loio Kuhina o ka Repubalika i mea e hoopiiia ai ka mua ame kona hope, a ia manawa e hooili pu aku i na mea apau e pili ana i ua hihia la ana i ike ai.

§442. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i buke no na palapala laikini i hoopukaia, a e kakau ia malaila ka inoa o kela mea keia mea i aeia e kuai i na waiona maloko o keia Repubalika, kahi i noho ai, ke ano o kona palapala laikini, ame ka nui o na dala i haawiia mai e kela mea keia mea i aeia, ame ka la i hoopukaia ai ka palapala laikini

§443. Aole no i ku i ke kanawai i kekahi laikini kuai liilii ana o na waiona no kekahi hale a wahi paha i lawelaweia kekahi e ae, koe kahi i malamaia he hale aina malalo o ka laikini i na mea kuai liilii ana la, a wahi pili paha i kekahi hale e aku a wahi paha kahi e lawelaweia ai kekahi hana, koe ka hana i oleloia maluna.

§444. O kela ame keia mea ina aole oia he hope a kauwa paha no ka mea iaia ka laikini nana i kuai a hoolilo aku i kekahi waiona iloko o keia Repubalika, a ua kauoha a ae aku e kuai a hooliloia kekahi waiona e kekahi mea i hoohanaia, hoolimalimaia a hoounaunaia paha no ia hana me ka ae ole ia e hana pela ma ka laikini i hoakakaia ma keia Kanawai, e hoopaiia oia no ka

hewa mua, aole e emi malalo o hookahi haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala, a no kela ame keia hana hewa hou ana mahope o ka hewa mua e hoopaahaoia aole e emi malalo o ekolu mahina, aole hoi e oi aku mamua o eono mahina ma ka hana oolea, a e hoopaiia nohoi e uku i na dala aole e emi malalo o elima haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o hookahi tausani dala.

§445. Ina e ae kekahi mea nona ka laikini i kekahi mea e pili-waiwai a hana i kekahi mea i papaia e ke kanawai maloko o kahi i laikiniia ame na wahi i pili i ua laikini la, a ae aku i kekahi mea e pahupahu a hana lealea e ae ma kona hale a mau hale paha ma ka Lapule (Sabati), a i ole ia, e ae i na wahine hookamakama, a i ole ia, o na mea ona a hoohaunaele paha e noho ana ma kona wahi, e hoopaiia a e uku oia no kela ame keia hana hewa ana i kekahi puu dala aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

§446. O kela ame keia mea laikini e kuai a kuai liilii paha i kekahi waiona, a i ole, ua aeia oia e inu i ka waiona, ma kona hale a mau hale paha ma ka Lapule (Sabati), ua hiki ke hoopaiia oia i ka uku hoopai aole e oi aku i na dala elua haneri. Aka, aole nae e pili keia pauku i ka haawi mau ana i ka poe e ai ana a e noho maoli ana ma ia hale a wahi paha.

§447. Ina ua hoopaiia kekahi mea iaia kekahi laikini malalo o keia Kanawai no na manawa elua iloko o na mahina he umikumamalua no kekahi kue i na olelo o keia Kanawai, na ka Lunakanawai e hoahewa i ua mea la, mamuli o kekahi kauoha i kakauinoaia e ia, e like me ka mea i kuhikuhiia ma ka papa hoike, a e lilo ia ma ia manawa i mea ole, a na ka Loio Kuhina e hoopii aku a hooko i ka hoopai o ka palapala hoopaa i waihoia mai e ka mea nona ka laikini, aole nohoi e loaa hou iaia ka laikini malalo o keia Kanawai.

KA PAPA.

E hoomanaoia ma ka la....o.....M. H. 18...., ua hoopiiia imua o.....(Lunakanawai Apana) no....., o A. B. oia ka mea iaia kekahi laikini.....no ke kuai waiona, no ka mea, (maanei e hoakaka.ai i na hana i lilo ai ka laikini i mea ole, a i ole ia,) ua hooiaioia imua o'u o A. B. oiai oia ka mea nana kekahi laikini ....., he elua ona hoahewaia ana iloko o na mahina he umikumamalua, malalo o kekahi kanawai i kapaia "He Kanawai e hooponopono ai i ke kuai ana i na Waiona." (Oia hoi) ma ka la....o.....M. H.....malalo o ka Pauku....o ua Kanawai la i oleloia. A ma ka la....o.... .....M. H....., malalo o ka Pauku....o ua Kanawai la i oleloia. Nolaila, ke hooholo nei au e hooliloia ka laikini o .....i mea ole.

Haawiia malalo o ko'u lima i keia la....o....., M. H. .....

.....

§448. Aole e haawi a hoolako aku kekahi mea nona ka laikini i ka waiona maloko o kona hale ame na wahi i pili i kona hale i kekahi kanaka ona, malalo o ka hoopai no kela ame keia hana hewa ana i kekahi puu dala aole e emi malalo o ke kanalima, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri ame kanalima dala. A ina ua noho kekahi mea i ona ma ia wahi mamua aku o na hora ekolu, alaila, e hoopaiia ka mea nona ka laikini i ka hoopai i hoakakaia maluna.

§449. Aole e hiki i kekahi mea nona ka laikini e hoopii a loaa i kekahi aie no kekahi waiona i hoolakoia e ia i kekahi kanaka i inuia ma ia wahi; aka, ua hiki no i ka mea nona ka laikini e hoopii a loaa ke kumukuai o ka waiona i hoolakoia me na mea ai i kekahi mea e noho maoli ana a e ai ana paha ma ia hale.

§450. Ina i lawe kekahi mea nona ka laikini kuai liilii ma ke ano hookaa, a i mea hoopaa paha no kekahi waiona a mea

o ae paha i hoolakoia mai i ua hale laikini la i kekahi mea koe na dala maoli, na palapala kikoo i kekahi mea baneko, ame na palapala kikoo dala paha, e uku oia no kela me keia hana hewa ana i ka uku hoopai aole e oi aku mamua o na dala he kanalima.

§451. Ina e hoahewaia kekahi mea nona kekahi laikini no ka feloni, hoohiki wahahee a hewa ino e ae, a no kekahi hewa e kue ana i na Kanawai Dute, a ina paha he laikini kuai liilii kona ua ae oia i kekahi mea e aku e lawelawe i na hana o ia hale iloko o kona manawa i kaawale ai ma kahi e no ka manawa i oi aku mamua o na la he kanaha-kumamalua iloko o ka makahiki hookahi me ka ae mua ole mai o ke Kuhina Kalaiaina i kakauia, a ua ae e lilo ua hale la i mea nahaha a ino paha, alaila, ina mamuli o ka hoopii ana a hooiaio ana o kekahi o na mea i olelo mua ia a maopopo i kekahi Lunakanawai Apana, na ia Lunakanawai, mamuli o kekahi olelo kauoha i kakauinoaia e like me ka mea i kuhikuhiia ma ka papa hoike elua, e hooholo ua pau ua laikini nei a e pau ua laikini la ma ia manawa, aka, ina ua nahaha a ino ua hale la mamuli o ke ahi, makani ino a kumu e ae paha i hiki ole i ka mea nona ka laikini ke pale, alaila, aole e hoopauia ka laikini a hala kekahi manawa kupono no ka hana hou ana ia hale.

§452. Ina e kuai a kau ma ke ano kuai kekahi mea iaia ka laikini i kekahi waiona i huiia me kekahi mea e, e uku oia no kela ame keia hewa i kekahi puu dala aole e emi malalo o hookahi haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala, a i mea e hiki ai ka nana ana i ua waiona la, ua hiki i kekahi Lunakanawai ma kekahi hoopii i hoohikiia imua ona e olelo ana ua manao ka mea hoopii ua huiia a ua manaoia paha ua huiia kekahi waiona me kekahi mea e, a ma ka waiho ana o ua mea hoopii la i na dala elima i mea e ukuia ai no na lilo o ia nana a ana ia ana, e kauoha e hopuia ua waiona la i hoohuiia a e kauoha e nana a ana ia e kekahi mea akamai, a e lilo no ia nana a ana ia ana oia no kekahi o na koina o ua Lunakanawai la e kauoha ai e ukuia e ka mea i hoahewaia.

§453. Ua hiki no i kekahi Lunakanawai Apana, ka Ilamuku, kona Hope, a o kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui a makai e ae, e hopu me ka palapala hopu ole, e hopu aku a e lawe i na waiona apau ana i loaa ai, ke manao kupono e laweia ana mao a maanei, ma ke ano kuai ma kekahi alanui Aupuni, a alanui liilii, a ma kekahi papaa hale, hale lole, hale kuai a lanai, a wahi e ae o na ano apau, e kekahi mea i loaa ole iaia ka laikini, e kuai ia mau mea, ame na ipu, ame na mea apau, i lawelaweia no ka paa ana, inu ana, a ukuhi ana ia mea; a ua hiki ia Lunakanawai ma ka hooiaioia ana oia hewa, e hoahewa i ka mea i hana pela, a ua hiki ke hoopai aku i ua mea hana hewa la, e uku i na dala aole e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala, aole hoi e emi malalo o kanalima dala, a e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa, aole e oi aku mamua o na malama eono, aole hoi e emi malalo o hookahi malama, a hookahi hapalua o ka uku hoopai dala e haawiia i ka mea nana i hai, a hoike ae i ka mea i hiki ai ka hoahewaia ana, a na ua Lunakanawai nei no, mahope o ka hoahewaia ana, e hooholo a hoolilo i ua waiona nei ame na mea apau e paa ai ua waiona la me na ipu, a mea e ae i lawelaweia no ka inuia ana oia mea ua lilo loa, a e kauoha aku e kuaiia aku no ka pomaikai o ka Repubalika. Eia nae, i na manawa apau e hopuia ai ia waiona, oiai e laweia ana mai kekahi wahi a i kekahi, alaila, aia no maluna o ka mea e lawe ana i ua waiona la ke kaumaha o ka hooiaio ana, aole i laweia a e laweia ana a e kauia i mea kuai.

§454. Ina ua kau kekahi mea i loaa ole iaia ka laikini i kekahi kii, he mea i kakauia a i penaia paha a hoailona e ae paha maloko a kokoke paha i kona hale a wahi paha, a ua hana ia kona hale a o kekahi wahi paha o kona hale me kekahi papa kuai (bar) a wahi e ae paha me na omole a pahu paha i hoikeia i mea e manaoia ai he kuai a hoolakoia paha na waiona ma ia hale a ma ia wahi, a i ole ia, e waiho ana ma ia wahi ka waiona i oi aku ka nui mamua o ka mea kupono i inuia e ka poe e noho ana malaila, e manaoia ia mea he hoike ia he kuai kue kanawai ia i na waiona e ua mea la.

§455. Ma ka hoike ana i hoohikiia imua o kekahi Lunakanawai Apana e kekahi mea, ua manaoia oia ua kuai i ka waiona kekahi mea me ka laikini ole, a i ole ia, ma ke ano kue i keia Kanawai, maloko o kekahi hale a wahi paha, e haawi aku ua Lunakanawai la i kona palapala huli i kekahi makai e komo a e huli i ua hale a wahi e ae paha a e hopu i na waiona apau i oleloia e loaa ana iaia ma ia manawa malaila, ame na mea a mau mea paha e paa ana i ua waiona la maloko, a e paa ia mea a hiki i ka manawa e hele aku ai ka mea iaia ia waiona a mea e paa ana i ua waiona nei maloko imua o ua Lunakanawai nei e koi aku i na waiona a mea paha e paa ana i ua waiona la, a e hooiaio aku imua o ua Lunakanawai la i ke kumu i loaa ai iaia o ua mau mea la, a ina i hele mai ua mea la mahope o ke kauohaia ana, a ina ua maopopo i ua Lunakanawai nei mahope iho o ka ninau ana, ua waihoia no ua waiona nei maloko o ia hale a wahi paha i mea kuai aku a hoolilo aku paha ma ke ano kue i ke kanawai, alaila, e hooholo oia e hoolilo a kuai ua waiona la, a mea i paa ai na waiona maloko, a o na dala i loaa mai mahope iho o ka lawe ana ae i na lilo o ke kuai ana, e hoolilo no ia e like me na hoopai malalo o keia Kanawai.

§456. Ma na hoopii apau e kue ana i kekahi mea no ke kuai ana, a ae ana paha e kuaiia kekahi waiona me ka laikini ole, e manaoia ua mea la he mea laikini ole, ina aole oia i hoike i ka wa e hookolokoloia ai ua hihia la i kona laikini.

§457. O ka haawiia ana o kekahi waiona e ka mea nona ia wahi a mea noho paha malaila, a o kona kauwa paha a mea e ae paha mloko o ka hale a wahi paha, e manaoia he hoike lawa ia o ka haawiia ana o ke dala a waiwai e ae paha no ia waiona, e lawa ai no ka hoahewa ana ke ole e hooiaioia aole pela imua o ka Lunakanawai.

§458. O kela ame keia kane mare, wahine mare, keiki, makua, kahu, haku hoohana a mea e ae paha i loaa ka poino o ke kino a waiwai paha a i ka mea paha e poino ai ke ola o kekahi

kanaka i ona, a mamuli paha o ka ona, ona mau, a ona e ae paha o kekahi kanaka, a i ole ia, oia iho no kai ona, a ua loaa iaia ka poino i oleloia mamuli oia ona ana, alaila, he kuleana no kona e hoopii ma kona inoa iho, pakahi ame ka poe hui paha me ia e kue ana i ka mea a mau mea paha i laikiniia nana i kuai ina waiona i ona ai a hapa ona paha kela kanaka a mau kanaka paha no na poino apau i loaa ame ka uku poho pu kekahi; a he kuleana ko ka wahine mare e like me ko ka wahine i mare ole ia e hoopii a lawe nona iho i ka uku poho i loaa mai malalo o keia Kanawai, a ina e hooholoia ka uku poho malalo o keia Kanawai, na ke keiki i oo ole e haawiia ai kela uku ma kona lima, a i ole ia, ma ka lima o kona makua, kona kahu a mea pili e ae paha e like me ke kauoha a ka Aha Hookolokolo.

§459. E hiki no ke laweia na hoopii apau malalo o ka pauku mamua iho imua o kela ame keia Aha Hookolokolo o keia Aupuni nona ka mana kupono e hooholo ai.

§460. Aole e kuai kudalaia kekahi waiona maloko o kekahi hale a wahi paha i laikini ole ia no ke kuai ana i na waiona malalo o keia Kanawai. Ina e kue kekahi Luna Kudala a mea e ae paha i na olelo o keia pauku, e kau ia maluna ona na hoopai i oleloia mamua iho nei no ke kuai ana i ka waiona me ka laikini ole, aka, aole e pili na mea i oleloia ma keia pauku i ke kuai kudala ana i ka waiona e waiho ana iloko o ka Hale Dute ma ke ano (bona) e like me kekahi mea uuku i hoike ia, ina ua loaa i ka mea nona ia mea he laikini kuai waiona; aka hoi, he hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ina ua manao oia he pono, e ae aku i kekahi Luna Kudala i laikiniia e kuai aku ma ke kudala i ua waiona nei ina ua maopopo iaia na kekahi kanaka ia mau waiona, a aole i kuaiia ma ke ano hoopukapuka.

§461. O kela mea keia mea i ona a komo aku maloko o kekahi wahi i laikiniia no ke kuai ana i na waiona, a i ole ia, ua ona paha ma ia wahi, i hele ole ma kahi e i ka wa i kauohaia ai e ka mea nona ka laikini, a e kekahi mea malalo ona, ua hiki ke

hopuia oia e kekahi makai, a ma ka hoahewaia ana e uku i ka uku hoopai he umi dala.

§462. O kela me keia mea i loaa maloko o kekahi wahi i laikiniia, e inu ana iloko o na hora i papaia a ma ka Lapule paha, e kauia no maluna ona na hoopai e like me na hoopai i kau ia maluna o ka mea nona ka laikini no ka hoohamama ana i kona hale i laikiniia ma na manawa i ae ole ia maloko o kona laikini, a ua hiki ke hopuia ua mea la e kekahi makai.

§463. O ka mea e hoopae mai ana i ka waiona iloko o keia Repubalika ina aole ona laikini malalo o keia Kanawai a ina aole ia waiona no kona inu ponoi ana iho, e hoopaiia oia ina e ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e uku i na dala elima haneri, a ina e kaa ole ia hoopai e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o elua makahiki.

§464. Ina kekahi agena, kauwa a mea i hoolimalimaia paha e ka mea nona ka laikini e kuai liilii i na waiona e hana i kekahi hana i papaia i keia manawa e ke kanawai aole e hanaia e ka mea nona ka laikini, e kau ia maluna oia agena, kauwa a mea i hoolimalimaia paha ka hoopai o elua haneri me kanalima dala no ka hana hewa mua ana, a aole e emi malalo o elua haneri me kanalima dala, a aole e oi aku mamua o elima haneri dala no ka elua o ka hana hewa ana; a ma ia hope aku e manaoia aole e hiki iaia e lawelawe hou ma ke ano he agena, kauwa a mea i hoolimalimaia paha no ka mea nona kekahi laikini e kuai liilii i na waiona, o kekahi mea nona kekahi laikini o ia ano e hoohana ana me ka ike no pela i kekahi kanaka i hoahewaia no ka elua o ka hana hewa ana malalo o keia Pauku e manaoia e pau kona laikini.

§465. Ina ka agena, kauwa a mea i hoolimalimaia paha o ka mea nona kekahi laikini e kuai liilii i na waiona, e hoahewaia no ka elua o ka hana hewa ana, malalo o keia Kanawai, a i ole ia, kekahi kanawai e ae e pili ana i ke kuai ana o na waiona, e

manaoia ua mea nei nona ka laikini ua pau kona laikini, ina nae o ka hana hewa mua ana i hoahewaia ai ia agena, kauwa a mea i hoolimalimaia paha, ua hanaia no oiai e noho hana ana no ia mea nona ka laikini.

MAHELE III.—KUAI KANAWAI OLE.

§466. Mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai aole no e ku i ke Kanawai i kekahi mea a mau mea paha e hana ana a lawelawe ana paha i kekahi hana a oihana paha i kauohaia e loaa i laikini no ia hana e ke Aupuni a e kekahi mea e ae paha, koe wale no na mea kuai laau lapaau, me na kauka ame ka poe kuai waiona i laikiniia, e waiho a malama paha a ae aku paha e waiho a e malamaia ma kahi, a e kokoke ana paha i kahi e lawelaweia ana ia hana a o kekahi hapa paha o ia hana, a i ole ia, ma kahi i malamaia ai kekahi hapa o na mea i lawelaweia a i malamaia no ia hana, i kekahi waiona, koe nae ka mea inu no ka pono kino ponoi o ka poe e hana ana ma ia wahi, aole nae e oi aku i ka manawa hookahi mamua o hookahi hapalua galani waina, a bia, a hookahi kuaka waiona ikaika.

O ka hoakaka ana i ke ano o ka olelo waiona iloko o keia Kanawai e like no ia me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 422.

§467. Aole no e ku i ke Kanawai i kekahi mea kuai, kalewa a mea kalepa e ae i laikiniia, a i kekahi mea malama halekuai, a i kekahi mea malama buke, kakauolelo, a kanaka hana e ae o ia mea kuai kalewa a mea kalepa, a mea malama halekuai paha, koe wale no ka poe i laikiniia e kuai i na waiona, e hooili aku paha i kekahi mea i kekahi kauoha no ka hooili ana aku, kuai ana aku a kuai ana a loaa i na waiona me ka manao e hooiliia aku ana, a kuaiia ana paha, a i ole ia, e haawiia aku ana ia waiona ma ke ano haawi maoli a ma kekahi ano e ae paha i ka mea a mau mea paha i hoounaia ai ia kauoha a i haawiia ai paha ia kauoha i kekahi mea, a i ole ia, no kekahi mea mawaho ae o ka mea a poe paha i hooili aku ia kauoha.

§468. Aole no e ku i ke Kanawai i kekahi mea aole oia he mea kuai waiona i laikiniia, a i ole ia, he mea halihali mau i na ukana e lawe mai, a i ole ia, e ae aku e laweia mai, a waiho malalo o kona malu, a malama, a hooponopono ana paha ma kekahi wahi mawaho aku o ke kulanakauhale o Honolulu, i kekahi waiona, me ka manao e kuai aku, hooili aku no kekahi, a hoolilo aku paha i ua waiona nei, a o kekahi hapa paha o ia waiona i kekahi mea a poe e aku paha.

§469. Aole no e ku i ke Kanawai i kekahi mea, ina no he mea oia i laikiniia e kuai i na waiona, a i laikini ole ia paha e kau aku, hooili aku a hoouna aku paha ma, a i ole ia, maluna paha, a kau, kauoha e kau ia maluna o kekahi mokumahu, a moku e ae paha e lawelawe ana i ka oihana lawe ukana mawaena o kekahi o na awa o keia Repubalika i kekahi waiona me ka manao e halihali i ua waiona la a e hooili maluna paha o ia mokumahu, a moku e ae paha, a haawiia aku i kekahi mea, a mau mea okoa aku, ina aole i hoailona moakaka ia ua waiona nei me ka inoa ame ka nui o ia waiona, a oia hoailona e kakauia, a i ole ia, e pai ia ma ka olelo Hawaii, a i ole ia, ma ka olelo Beretania, a e hookomoia ma ia hoailona na inoa o ka mea nana i hooili aku ame ka mea nana ia waiona i manaoia ai.

§470. E ku no i ke Kanawai i kekahi makai e hopu a hoopaa i kekahi waiona i paaia e kekahi mea ma ke ano kue i na Pauku 466 ame 469 o keia Kanawai, a o kekahi waiona i hopuia pela e hiki no e hooholoia e ka Aha Hookolokolo i laweia aku ai ia hihia imua ona, ua lilo no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii. O na waiona apau loa i hooliloia ma ia ano e kuaiia aku no, a o na loaa apau o ia mau waiona ma ke kuai ana, mahope iho o ka lawe ana ae i na lilo o ka hopu ana ame ke kuai ana aku e hoihoiia aku no e ka Hamuku i ka Waihona ma ke ano he loaa Aupuni.

§471. O kela me keia mea e kue ana i kekahi o na mea i hoakakaia iloko o na Pauku 466 ame 470, ina e ku ka hewa iaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia oia no

kela ame keia hewa aole e emi malalo o iwakalua-kumamalima dala, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri dala.

MAHELA IV.—NO KA HANA ANA I NA MEA INU MAILOKO MAI O NA HUA MEA ULU.

§472. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi i ka laikini no ka hana ana i na mea inu mailoko mai o na hua mea ulu (huita, bale, etc.) i hoawaawa a kaulaiia ma ka Apana o Honolulu ma ka Mokupuni o Oahu, no ka manawa he 15 makahiki; eia nae, aole e kuaiia aku ia mau mea inu i hanaia e ka mea nona ka laikini ma ka nui i emi iho malalo o elima galani i na maloko o ka pahu, a ina maloko o na omole, aole e emi malalo o elua kakini omole kuata aole hoi e emi malalo o eha kakini omole paina.

§473. E uku aku ka mea nona ka laikini i ka manawa e loaa ai iaia ua laikini nei i ke Kuhina Kalaiaina i hookahi haneri me kanalima dala no kela ame keia makahiki, a e uku nohoi oia i auhau kuikawa i elima keneta no kela ame keia galani mea inu i hana a i kuaiia aku e ia.

§474. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e hookuu i na dute komo mai maluna o na mea i lawelaweia no ka hana ana i na mea inu i hoawaawaia; i hiki e hookomoia mai me ke kau ole i ka dute komo mai me ke kue ole i na kuikahi e paa nei i keia wa.

§475. E malama no ka mea nona ka laikini i moolelo pololei o na mea inu i hoawaawaia i hanaia e ia, a oia mau moolelo e hiki no iloko o na hora hana i na wa apau e nanaia e ke Kuhina Kalaiaina, a nana no i ka pau ana o kela ame keia hapaha e hana i hoike i hoohikiia no ka nui o na mea inu i hoawaawaia i kuaiia aku e ia iloko o ia hapaha, a ma ia manawa oia e uku aku ai i ka auhau kuikawa i hoakakaia ma ka Pauku 476, no na mea inu i kuaiia aku iloko o ia hapaha.

§476. O kela ame keia mea i loaa iaia ka laikini e hana i na mea inu mai na mea i hoawaawaia malalo o keia Kanawai, nana i puhi i kekahi wai ikaika alekohola o kela ame keia ano, a ma kona hana ana i na mea inu mai na mea i hoawaawaia, ua lawelawe oia i kekahi mea ino a laau make paha a ua hana a kau aku no ke kuai na mea inu i hanaia mai na mea i hoawaawaia i oi ae ka ikaika o ka alekohola mamua o umi hapa-haneri ina e ku ka hewa iaia imua o ka Lunakanawai Apana o Honolulu, i oleloia e hoopauia kona laikini a e hoopaiia oia e uku i ka hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no ka manawa aole e oi aku mamua o hookahi makahiki.

§477. E lilo kekahi laikini i haawiia malalo o keia Kanawai i mea ole i na aole makaukau ka mea nona ia laikini e hana i na mea inu mai na mea mai i hoawaawaia a ua hoomaka no ika hana ana iloko o hookahi makahiki mai ka la aku i hoopukaia ai ia laikini.

§478. O na hope a hooilina paha o ka mea nona ka laikini i haawiia aku ai a o lakou paha ka ona nona i mea a e loaa no iaia a ia lakou paha na pono ame na pomaikai a e kau ia nohoi maluna ona a o lakou paha na kaumaha apau o keia Kanawai; eia nae, aole e hiki i kekahi mea nona kekahi laikini e kuai a hoolilo aku ia mea ma kona manao ponoi iho me ka ae ole ia e ke Kuhina Kalaiaina i kakauia.

Mahele V.—No ke Kuai ana i na mea Inu i hana ia Mailoko mai o na Hua mea Ulu.

§479. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku i mau laikini no hookahi makahiki, iloko o keia Aupuni, i kela ame keia mea a mau mea paha e noi ae ana ma ka palapala e kuai aku ma ke kiaha a ma ke ano e ae paha i oi ole ae mamua o elima galani i na mea inu i hanaia ma Honolulu, malalo o na Pauku 472 a hiki 478, ke loaa iaia no ia laikini na dala he elua haneri ame kanalima.

§480. O kahi e ku ai ua wahi la i laikiniia, e lilo ia malalo o ke apono ana a ua Kuhina la, a aole nohoi e hooloiiia ua wahi la koe wale no aia ma kona ae i kakauia.

§481. Mamua o ka loaa ana o ka laikini e kuai i na mea inu mailoko mai o na hua mea ulu i hoawaawaia a kaulaiia, e waiho aku ka mea noi i palapala hoopaa i aponoia me ke Kuhina Kalaiaina no na dala hoopaa he hookahi tausani, e hoakaka ana:

1. Aole oia e kuai aku i kekahi mea inu i hanaia mailoko mai o na hua mea ulu i hoawaawaia a kaulaiia i kekahi kanaka ona, a i na poe keiki oo ole.

2. Aole oia e kuai aku a hoolilo aku ma kekahi ano e ae ma kahi i loaa ai iaia he laikini, i kekahi waina, a mea inu i hanaia mailoko mai o na hua mea ulu i hoawaawaia a kaulaiia a wai ikaika e ae o kela ame keia ano; a aole nohoi oia e ae e waihoia maloko o kahi i laikiniia ai oia i kekahi waina, mea inu i hanaia mailoko mai o na hua mea ulu i hoawaawaia a kaulaiia a wai ikaika e ae o kela ame keia ano, koe wale no na bia i hanaia ma Honolulu malalo o na Pauku i hai ia maluna.

§482. E hiki no ma ua laikini nei ame ka bona pu hoi, ke hookomoia na hoakaka a ua Kuhina nei e manao ai he kupono no ka hooponopono pololei ana i ua oihana la, ame ua wahi la i laikiniia, a e hiki ai ke papa a ke ike i na hana apau e kue ana i keia Kanawai, a i ka laikini a bona paha.

§483. Ina e hoahewaia kekahi mea i loaa iaia ka laikini no ke kue ana i na olelo o kona palapala hoopaa, a laikini paha, e lilo no na dala hoopaa i hoakakaia ma ia palapala hoopaa, a mawaho ae o na hoopai e ae apau i kauia e ke Kanawai, aole e hiki e loaa hou iaia kekahi laikini o kela ame keia ano no na makahiki elua.

MAHELE VI.—NO KA HANA ANA I KA WAINA MAI NA WAINA I HOOULU IA MA KO HAWAII PAE AINA.

§484. Ma keia ua hoomanaia ke Kuhina Kalaiaina e haawi i na laikini no ka hana ana i ka waina mai na waina i hoouluia ma ko Hawaii Pae Aina, ke waiho mua ae nae ka mea noi i laikini me ke Kuhina Kalaiaina i oleloia i bona ma ke ano mahope iho nei me hookahi hope kupono i lawa:

"E ike auanei na kanaka apau ma keia palapala, o maua o ....., ka mua, ame....., ka hope, e noho ana ma....., ma ka Mokupuni o....., ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaaia a paa loa ia....., Kuhina Kalaiaina, a i kona mau hope ma ka oihana no na dala hoopai he elima haneri, e ohia maluna o ko maua mau waiwai pakahi a hui paha ina e kue ia kekahi o na kumu apau paha i hoakakaia maloko nei. No ka hooka pololei ana o ia mea, ma keia ke hoopaa nei maua ia maua iho, me ko maua hooilina, hooko kauoha ame na lunahooponopono waiwai.

"Hoike ko maua mau lima ame na sila i keia la....o..... ....., M. H. 189...

"O ke kumu o keia hoopaa ana oia no, oiai o....., ka mua, i oleloia, i keia la ua loaa iaia he laikini e hana i ka waina mai na waina mai i hoouluia ma ko Hawaii Pae Aina, no na makahiki he ekolu mai keia la aku; a nolaila, ina aole oia e hana i kekahi barani, rama, a i ole ia, wai ikaika e ae paha; ina oia e hoouna i ka waina i hanaia pela i ka Luna Dute Nui no ka hoahu ana ma ka bona; ina aole oia e hana i ka waina mai na waina mai i hoouluia ma kekahi aina e; ina aole oia e kuai i kekahi waina i hanaia malalo o keia laikini i kekahi mea mawaho ae o ka poe i laikiniia e kuai i na waiona; ina oia ma ka la mua o Dekemaba a mamua ae paha o ia la o kela ame keia makahiki e haawi aku i ke Kuhina i oleloia i hoike pololei ma ke kakau no ka nui o ka waina i hanaia eia iloko o ka makahiki i hala, ka nui i kuaiia ame ka nui e waiho ana ma kona lima, alaila, e lilo keia hoopaa ana i mea ole; aka, ina aole pela

ma ka hooiaioia ana aku a maopopo i kekahi Lunakanawai Apana ua uhakiia kekahi, a i ole ia, o na kumu no apau i hoakakaia maluna, e lilo ka hoopai i oleloia maloko o ka palapala hoopaa maluna ae nei no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

"(L.S.) ..... Ka Mua,
"(L.S.) ..... Ka Hope."

§485. O na waina apau i hanaia malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, e hooiliia no e ka mea nana i hana, a i ole ia, e ka mea nona ka laikini i ka Hale Dute e kokoke ana iaia, a e hoahuia ia ma ka bona malalo o na rula ame na hooponopono ana e mana ana, e pili ana i ka hoahu ana ame ka haawi ana aku i na waina ame na wai ikaika mai na aina e mai e waiho ana ma ka bona; eia no nae hoi, aole e oi aku ka uku no ka hoahu ana o ia waina mamua o hookahi hapaha-keneta o ke kalani Amerika no ka mahina hookahi.

§486. E kauia a e ohiia he auhau kuloko maluna o na waina apau i hanaia a i hoahuia pela i hapa-kolu o ka huina i kauia a i ohiia mai na waina mai i hanaia ma na aina e, a i like ka ikaika o ka alakohola maloko. E ohiia ua auhau kuloko la i ka manawa e unuhiia mai ai ua waina la e kekahi mea i loaa ka laikini e kuai i na waiona i kuai i ua waina la mai ka mea nana i hana.

§487. I ka manawa e lilo ai ka bona i hoakakaia ma ka Pauku 1 o keia Kanawai, e pau no a lilo i mea ole ka laikini i haawiia e ke Kuhina Kalaiaina.

§488. O ka mea e hana ana i ka waina i mea kuai aku me ka loaa mua ole o kekahi laikini e like me ia i hoakakaia ma keia Kanawai, a i ole ia, ua loaa iaia he laikini e like me ia i oleloia, ua kuai aku i ka waina i oleloia ma kekahi ano e ae mai ka mea i hoakakaia maloko o ka bona i hoakakaia ma ka Pauku 1 o keia Kanawai, e kauia no maluna ona na uku ame na hoopai i hoakakaia no ke kuai ana i na waiona me ka

laikini ole ke ku ka hewa iaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 41.

MAHELE I.

§§408-421, oia no Kau 1892, Mok. 108, hoopau ana Kau o Dec. 30, 1864 a me Kau 1874, Mok. 23.

MAHELE II.

§§422-463, oia Kau 1882, Mok. 44, Kan. Kiv. aoao 715, hoopau ana K. H. K. Mok. 41, hoololiia penei:
§§425 a me 430, Kau 1884, Mok. 36.
§§436, 437 a me 444, Kau 1886, Mok. 3.
§439 Kau 1887, Mok. 16.
§451 K. K. Mok. 36.
§453 Kau 1886, Mok. 56.

MAHELE III.

§§466-471, oia no Kau 1888, Mok. 67.

MAHELE IV.

§§472-478, oia no Kau 1886, Mok. 72.

MAHELE V.

§§479-483, oia no Kau 1888, Mok. 46.

MAHELE VI.

§484, oia no K. K. Kan. 82.
§§485-486, oia no Kau 1896, Kan. 58.
§§487-488, oia no K. K. Kan. 82.
§§424-425, oia kai hoemiia e §415.

O ke kanawai i hoikeia ma ka §425, ua hoopauia i ke Kau o 1892, Mok. 108.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Minister of Interior v. Glover, 3 Haw. 697; Rex v. Akana, 7 Haw. 166; Wing Wo Tai v. Haw. Govt., 7 Haw. 498; Wing Wo Chan v. Haw. Govt., 7 Haw. 501; R. v. Fernandez, 7 Haw. 505; Bradley v. Thurston, 7 Haw. 523; Rex v. Ah Gock, 7 Haw. 544; R. v. Gasper, 8 Haw. 234; Re Cabinet, 8 Haw. 586; Govt. v. San Tana, 9 Haw. 107; Govt. v. Sakuhachi, 9 Haw. 388.

MOKUNA 42.

No ka Malama i na Hale ano ino.

§489. O ka mea malama i ka hale hana ano ino, a ua hoakaka ole ia ka uku no kona hewa ma kekahi Kanawai e ae, e hooukuia oia, aole e oi aku i na dala hookahi haneri; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na malama eono.

§490. Eia ke ano o na hale hana ano ino ma keia Kanawai, penei:

O na hale hookamakama.

O na hale hana i na mea ano hilahila, kahi e hoikeia'i na hana pono ole ke nana aku.

O na hale kuai i na waiona me ka palapala ae ole.

O na hale piliwaiwai.

§491. Ina i hookaawaleia ke kau wahi o kekahi hale no kekahi o keia mau hana ino, i oleloia maluna iho, he hale hana ano ino no ia ma ke ano o keia Kanawai.

§492. E hoopai pu ia ka wahine me ke kane, ke malama laua i ka hale hookamakama.

HOAKAKA I KA MOKUNA 42.

§§489-492, oia no K. H. K. Mok. 42, hooloii ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Govt. v. Wery, 9 Haw. 229.

MOKUNA 43.

No na Ofeni i hanaia ma ka Moana, a Maluna o na Wai.

§493. O ka mea pepehi kanaka, a pue wahine paha a hoeha aku paha i kekahi ma ka moku me ka Hae Hawaii ma ka moana, me ka manao ino, a make oia mahope o kela eha ana, ma ka moana paha, mauka paha, e hoopaiia oia i ka make.

§494. O ka mea lawe ola wale no ma ka moku me ka Hae Hawaii ma ka moana, e hoopaahaoia oia me ka hana i ka hana oolea a make; a i ole ia, a hala paha kekahi mau makahiki e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§495. O ka mea kii mai i kekahi moku o ke Aupuni Hawaii ma ka moana ma ke ano hoopuiwa ame ka ikaika paha, me ka manao ino e hao iaia, a e lawe wale aku i ke dala ame ka ukana maluna iho, a ua pili ua moku nei i kekahi kanaka Hawaii a o kekahi hapa paha, a i kekahi kanaka e ae paha, e hooukuia no oia i na dala aole e oi aku mamua o na dala elima tausani, ame ka hoopaahao iaia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku i na makahiki he umi.

§496. O ka mea komo iloko o kekahi moku a i kekahi mea ano moku paha, a wawahi me ka manao e pepehi kanaka, powa, aihue, pue wahine, a hana i kekahi feloni e ae paha, a i ka mea ma ka moana a ma kekahi kowa, awa, muliwai, kahawai, wahi ku moku, ame na wahi e ae oia ano, iloko o keia Repubalika, e oki aku, hana ino a moku paha i na kaula, kaula heleuma, kaula mouo, a mea e ae paha e paa ai, ame ka heleuma e pili ana i kekahi moku, ame kekahi mea e ae oia ano, e hooukuia no oia,

aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani, ame ka hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki elima.

§497. O ka mea ma ka moana, kuai, a lawe paha, huna paha, a kokua paha i ka huna ana, i ke dala a i ka waiwai, a i kekahi mea e ae paha i aihueia, a ua laweia ma ke ano feloni mai kekahi kanaka aku, me kona ike ana, ua laweia pela ma ke ano aihue, e hoonkuia oia i ke dala, aole e oi aku mamua o ke tausani dala hookahi, ame ka hoopaahao iaia aole e oi aku mamua o na makahiki ekolu.

§498. O ka mea powa, aihue, a hoopoho paha i ke dala a i ka waiwai paha, ame ka mea e ae, o kekahi moku ame kekahi mea o ia ano, e lana ana maluna o ka wai, a ua pilikia, ua ili, ua lilo ma ka moana, a ma ke akoakoa, ma kahawai, kapa muliwai, a ma ka pohaku o ka moana paha, a o ka mea keakea me kona makemake, i kekahi kanaka e hoopakele aku i kona ola, a i ua moku pilikia nei paha no ka ili ana; a o ka mea kau aku i kekahi kukui malamalama hoopunipuni, a kinai paha i kekahi kukui oiaio, me ka manao i mea e pilikia'i a e poino ai kekahi moku, a o kekahi mea ano moku paha e lana'na ma ka moana, a ili oia a nahaha, a nahaha ole paha, ua loaa nae ka poino ame ke poho, alaila, e hoonkuia oia, aole e oi aku mamua o na dala elima tausani, a e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki he umi.

§499. O ka mea hoolei aku, puhi i ke ahi, a ma ka hana e ae paha, hoopau i kekahi moku Hawaii me ka Hae Hawaii, me ka manao ino ame ka makemake e hana pela ma ka moana, aole nae oia ka ona o ua moku nei; a i ole ia, oia nae ke kumu o ka lilo ana ame ka wela ana o ua moku nei i ke ahi, alaila, e hoopaiia oia i ka make; a i ole ia, e hoopaahaoia oia a make, a i kekahi mau makahiki paha a ka Aha Hookolokolo e manao ai e like me ke ano o kona hewa.

§500. Ina i hóoili aku kekahi ona o ka moku, a o ka ona paha o kekahi hapa o ka moku paha me ka Hae Hawaii e kau ana, e like me ke Kanawai ma ka moana me ka manao ino, puhi paha i ua moku nei i ke ahi, hoopoho iaia ma ka hana e ae paha, a lilo paha oia i kumu no keia hoolei ana, me ka manao e hoopoho i ka waiwai o kekahi ona o ua moku nei, a i ka waiwai a kekahi mea nona ka ukana maluna, a e hoopoho paha i ka mea nona ka palapala hoomalu i ua moku nei, ame kona ukana paha; e hoopaiia oia i ka make; a i ole ia, e hoopaahaoia oia a make, a hala paha kekahi mau makahiki.

§501. Ina o kekahi ona o ka moku, a ina aole oia ka ona, ua puhi nae oia i kekahi moku i ke ahi, a ma ka hana e ae paha, wawahi paha i ua moku nei, a hana paha i kekahi hana e pili ana ilaila, iloko o kekahi awa, kowa, kaikuono a ma kahi e ae paha iloko o keia Repubalika; a o ka mea kiola wale aku i kekahi moku ma ke kai, a e hoonahaha paha ma ke akoakoa ma kahakai, a ma ka pohaku ma kahi papau paha, a ma kahi e ae iloko o keia Aupuni; e hoopaahaoia no oia a make, a i kekahi mau makahiki paha, e like me ka nui ame ke ino o kona hewa.

§502. Ina i lawe wale kekahi luna o ka moku Hawaii i ka oihana a ke Kapena, a i ka oihana a kekahi luna moku e ae o ka moku, a hoopau i kona noho ana, ma ke ano kue i ke Kanawai, me ka ikaika me ka manao ino, me ka olelo hooweliweli paha, a ma ka hana e ae paha; a ina keakea kekahi luina i ke Kapena ame na luna moku e ae paha, i ka lakou hana ana mamuli o ke Kanawai, a haawi wale aku paha i ka lakou oihana i kekahi mea kohu ole ma ke Kanawai, he kipi no keia, ame ka mokuahana, a e hoonkuia oia i na dala aole e oi aku mamua o na tausani elua, a e hoopaahaoia nohoi oia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki he umi, aia no i ke ano o kona hewa.

§503. Ina i hana kekahi luina o kekahi moku Hawaii i ke kipi a i ka mokuahana paha maluna o kekahi moku ma ka

moana, a ma kahi e ae iloko o keia Repubalika, a ohumu paha kekahi poe, a huipu me lakou e hana pela; a ina i paipai oia, a hoeueu paha i na luna e ae, a pale ae i ka olelo pono a ke Kapena, ame na Luna e ae paha, a e hoole paha i ka lakou hana maluna o ka moku; a huipu me kekahi poe ma ke ano hoohaunaele, ame ka mokuahana; a hoopaa paha i ke Kapena ame na Luna moku e ae paha, e hooukuia oia i na dala, aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki elima, a o keia mau mea elua paha, e like me ke ano nui o ka hewa.

§504. Ina i hahau a hoeha a hoopaahao paha kekahi Kapena moku, a Luna moku e ae paha o Hawaii ma ka moana, a ma na wahi e ae o keia Repubalika i kekahi luina o ka moku me ka manao ino ame ke kumu pono ole, a haawi ole paha ia lakou i ka ai pono, a hoopai paha ia lakou ma ke ano pono ole me ka hana oolea ame ka hana ino, e hooukuia oia i na dala aole e oi aku i na dala hookahi tausani; a i ole ia, e hoopaahaoia me ka hana i ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki elima, a o keia mau mea elua paha, aia no i ke ano o ka hewa.

§505. Ina i hoolele kekahi Kapena ame kekahi Luna e ae o ka moku Hawaii i kekahi Luna moku a i kekahi luina paha iuka ma ka aina e me ka manao ino, ame ke kumu pono ole, a haalele paha iaia ma ka aina e, a hoole paha, aole e hoihoi iaia ma ka aina hanau, i na Luna moku, ame na luina ana i lawe aku ai, oia hoi ka poe pono ke hoi mai, a makemake nohoi e hoi mai, ke makaukau kona moku e hoi mai, e hooukuia oia, aole e oi aku mamua o na dala hookahi tausani; a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki elua e like me ka nui o kona hewa.

§506. Ina hanaia kekahi hewa maluna o ka moku Hawaii iloko o kekahi Awa ame kahi e ae paha iloko o kekahi Aupuni E, i kekahi Luna moku, luina, ee moku, kanaka e ae o ua moku nei e hookolokoloia no ia, a e hoopaiia no oia iloko o keia Repuba-

lika, e like me na hewa i hanaia ma ua moku nei, ma ka moana loa a mawaho hoi o kela Aupuni e. Ina nae i hookolokoloia kela Kapena, ame na Luna moku paha imua o kekahi Aha Hookolokolo o kela Aupuni e, alaila, aole lakou e hookolokoloia ma kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 43.

§§493-506, oia no K. H. K. Mok. 43, hoololi ole ia.

MOKUNA 44.

No ka Hoomaka a hiki ole, ame ka Hoowalewale e Hana Hewa.

§507. Eia ke ano o ka hoomaka e hana hewa, o ka hana e mamua i kekahi mea kupono ilaila, ame ke ano hooko i ka manao hewa. Me keia, o ka waiho aku i kekahi laau make imua o kekahi kanaka me ka manao e pepehi iaia.

§508. O ka hoomakaukau e ana i ka lako e hana hewa, aole nae i hana io, mamua o ka manao ino, aole ia he hoomaka maoli e hana hewa. E like me keia, o ka imi a loaa ka laau make, e make ai kekahi kanaka.

§509. Ina i hoomaka kekahi e hana hewa a hana hewa io no oia, alaila, ua komo pu ka hoomaka ana iloko o ka hooko ana.

§510. Ina maopopo ole ke degere elua a ekolu paha o kekahi hewa i hoomakaia, alaila, e manaoia o ka mea haahaa oia ka hewa.

§511. O ka mea hoomaka e hana i kekahi karaima, aole hoi maopopo ma ke Kanawai ka uku dala no ia hoomaka ana; a ina he karaima ku i ka make a i ka paa i ka hao paha a make, e hoopaahaoia oia me ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he umi. A no na hewa e ae o ia ano, e hoopaiia oia i ka uku ame ka hoopaahao paha, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo, aole nae e oi aku ka uku mamua o ka uku o na karaima nei, ina e hanaia.

§512. O ka mea hookonokono i kekahi e hana i ke karaima, ma ke kena ana, nonoi ana, ame ka haawi ana i ka uku paha, a ma ka hana e ae paha; hoowalewale paha iaia e hana hewa, e hoopaiia no oia e like me ka mea hoomaka e hana i ua karaima nei.

§513. O ka hookonokono ana, ua komo pu ia iloko o ke karaima i hanaia mamuli o kela hookonokono ana, ke hanaia ua karaima nei ma ke ano pili i ka mea nana i hookonokono, no kona kokua ana mamua o ka hana ana, a ma ke ano e ae paha.

§514. Ina hookonokono kekahi i kekahi e hana i kekahi karaima a mihi e ka mea nana i hookonokono mamua o ka hana ana, a hooki hoi, a hooikaika no e pau, a keakea aku, i ole e hana io ia ua karaima nei, alaila, aole oia e hoopaiia no kona hookonokono ana.

§515. Aole no e hoohewaia kekahi, no ka hookonokono ana e hana i karaima, no ka olelo hoohiki a ka mea i hookonokonoia wale no, ke maopopo ole ma na mea e ae, koe nae na mea i hoakakaia ma kahi e ae o ke Kanawai

HOAKAKA I KA MOKUNA 44.

§§507-515, oia no K. H. K. Mok. 44, hooloili ole ia.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Rex v. Kaimano, 3 Haw. 565; Rex v. Leong Tiam, 7 Haw. 340; Govt. v. Oishi, 9 Haw. 644.

MOKUNA 45.

No ke Kokua i ka Hewa Mahope o ka Hana Hewa ana.

§516. Ina e hookipa, huna, malama, a kokua kekahi i ka mea hana i kekahi karaima ku i ka make, a i ka paa i ka hao a make paha, a hana, a kokua mamua o ka hana ana paha, aole hoi ia he kane, a he wahine paha, he makua, a he keiki, he kaikuaana, he kaikuahine ma ka hanauna, me ka manao e hoopakele i ua mea hewa nei, i ole oia e hopuia, a e hookolokoloia, a i ole hoi e hoopaiia, oia mau hana apau, ua kapaia he Kokua e hana hewa karaima mahope o ka hana ana, e hoopaahaoia oia me ka hana i ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki he umi; a i ole ia, e hooukuia oia, aole nae e oi aku mamua o na dala elua tausani, ke maopopo ole ka uku no keia hewa ma kekahi Kanawai e ae.

§517. O ka mea kokua i ka hewa ku i ka hoopaahaoia a hala na makahiki elima a keu aku mahope o ka hana ana i ua hewa nei, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, aole nae e oi aku mamua o na makahiki elua; a i ole ia, e hooukuia oia aole e oi aku mamua o na dala elima haneri, ke ole maopopo kona uku ma kekahi Kanawai e ae.

HOAKAKA I KA MOKUNA 45.

§§516-517, oia no K. H. K. Mok. 45, hoololi ole ia.

No ka poe kokua e hana i ka ofeni a me ko lakou mau hewa, nana K. K. Mok. 5.

MOKUNA 46.

No ka Hoohewaia mamua, ame ka Hookuu ana.

§518. Ina e hookolokoloia a e hoohewaia kekahi imua o ka Aha Hookolokolo ame ka Lunakanawai paha, kupono i kela hana, aole ia e hookolokolo hou ia no ua karaima nei; a o kela hoohewaia ana mamua, oia ke kumu o kona hookolokolo ole ia no kela hewa hookahi.

§519. Ina e hookolokoloia kekahi a hookuuia no ka maopopo ole o kona hewa imua o ka Aha Hookolokolo, a imua o ka Lunakanawai paha nana e hana, aole ia e hookolokolo hou ia no ua hewa nei, o kela hookuu ana mamua, oia no ke kumu o ka hookolokolo ole ia o ua hewa nei.

§520. Ina elua a keu aku na hewa okoa o kekahi kanaka a ua kaawale, aole e komo kekahi i kekahi iloko o ka hana hewa hookahi ana, alaila, hiki no ke hookolokolo kaawale ia oia no kela a me keia; aole hoi e lilo ka hookolokolo ana no kekahi i mea e hookolokolo ole ia'i no kekahi.

§521. Ina i hookuuia kekahi ma ka hookolokolo ana no ka like ole o ka palapala hoopii, a o ka olelo hoopii paha ame ka hooiaio ana; a i ole ia, no ka hemahema o ka hoopii ana ame ka hoakaka ana, e hiki no ke hookolokolo hou ia a hoohewaia no hoi no ua hewa nei mamuli o ka olelo hoopii hou, me ka manao ole i kela hookuuia ana mamua.

§522. Ina e hookuuia a hoohewaia paha kekahi Luna o ke Aupuni, mamuli o ka olelo hoopii no kekahi mikamina, aole ia he

kumu no kona hoohewaia a hookuuia paha, ke hookolokoloia oia no kekahi karaima.

HOAKAKA I KA MOKUNA 46.

§§518-522, oia no K. H. K. Mok. 46, hoololi ole ia.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re v. Lau Chew, 8 Haw. 374.

MOKUNA 47.

No ke Kinai ana i ka Hewa.

§523. Ina i makau kekahi kanaka i ka manao o kekahi o hana ino ia i kona kino a i kona waiwai paha me ka lima ikaika, e hiki no iaia ke hoopii imua o ka Lunakanawai Hoomalu kulanakauhale, a o ka Lunakanawai e ae paha, a nana no e palapala i ka olelo a ka mea hoopii me kona hoohiki ma ka olelo a ke Akua; a ina i maopopo ke kumu no kela makau, alaila, na ka Lunakanawai e hopu i ka mea i hoopiiia, a i laweia mai oia imua ona, e like me ka palapala kena.

§524. A laweia ka mea i hoopiiia imua o ka Lunakanawai, e lohe no oia i ka olelo ame ka hoomaopopo ana o ka mea hoopii; a ina e maopopo malaila, ua kuhihewa ka mea hoopii, aole hoi he kumu no ka makau, alaila, e hookuuia ke pio. A ina hoi maopopo ole, he mea kumu ole keia hoopii ana, alaila, na ka Lunakanawai nana i kena i ka mea hoopii imua ona, e haawi i palapala hoopaa e hoohiki ana e uku i ke dala he nui e like me ka nui o ka hewa, ame ke kanaka kupono i hope nona ma ua palapala hoopaa nei, i mea e hana hewa ole ai oia i ke kino ame ka waiwai paha o ka mea hoopii.

§525. Ina i hana ole ia ka palapala hoopaa, e like me ke kauoha a ka Lunakanawai, alaila, e hoopaahaoia no ka mea hoopiiia, a e paa no oia malaila a hiki i ka wa e paa ai ua palapala hoomalu nei.

§526. Ina i ike ka Lunakanawai ma ka hoomaopopo ana, a ma ke ano o ka mea i hoopiiia, he manao kona e hana ino i ke

kino, a i ka waiwai paha o kekahi kanaka e ae, i maopopo ole iaia, alaila, e hiki no iaia ke koi aku iaia e haawi i palapala hoopaa dala, i mea e hana ino ole ai oia i ke kino a i ka waiwai o na kanaka apau.

§527. Hookahi makahiki wale no ka manawa i oleloia iloko o ka olelo hoopaa, a ina i emi mai pono no; a iloko o ka malama hope o ka makahiki, e hiki no i ka mea hoopii, ke hoopii hou ae, a e hana hou ia ua palapala hoopaa nei, no ka hoohiki ana o ka mea hoopii ma ka olelo a ke Akua, no kona makau, o hooko kela lawehala ma kona manao ino mamua e hana ino i kona kino, a i kana waiwai paha, ke manao ka Lunakanawai, ma kona lohe ana i na olelo apau no ia mea, he kumu io no, no kela makau.

§528. Ina i hana kekahi i ka ofeni me ka ikaika imua o kekahi Lunakanawai, e hiki no i ua Lunakanawai nei me ka hoike ole, ke kena ae e hopuia ka mea nana i hana i ua hewa nei, a e koi aku hoi iaia e haawi mai i palapala hoopaa, e like me ka olelo maluna iho, i ole oia e hana ikaika me ke kue i ke Kanawai.

§529. Ina i ike kekahi a manao maopopo paha, he manao ino ko kekahi kanaka e hana ino i ke kino, a i ka waiwai paha a kekahi, e hiki no iaia ke hoopii imua o ka Lunakanawai, nana e nana mai i na mea e maopopo ai; a ina manao maopopo oia, he oiaio no, alaila, nana no e kena ae, e hopuia ka mea i hoopiiia, i haawi oia i ka palapala hoopaa me ka olelo maluna iho.

§530. Ina i hoohewaia kekahi kanaka no kekahi ofeni, a ua maopopo ma ke ano o ka lawehala a ma kana hana ana ia hewa paha, he manao kona e hana hou i ua hewa nei, a i kekahi hewa e ae paha, e hiki no i ka Aha Hookolokolo, a i ka Lunakanawai paha, ke hui me ka hoopai ana i palapala hoopaa, e like me ka olelo; a no ka manawa hoi i oleloia maluna, i mea e hana hewa ole ai oia i kekahi hewa i oleloia, a ina hewa apau paha, iloko o ka manawa i oleloia'i mahope o kona uku ana no ka hewa ona i hoopaiia'i.

§531. Ina i hooko ole ia ka olelo o kekahi palapala hoopaa, i haawiia e like me ka keia Mokuna, alaila, na ka mea hoopii e koi ae, e hoakaka ana i ka hewa i hooko ole ia'i ka palapala hoopaa.

§532. Ina manawa apau, mamua o ka hai ana o ka olelo a keia palapala hoopaa, e hiki no i ka hope o ka mea nana i haawi i ua palapala nei, ke hemo a kaawale oia mai ia palapala ae, ma kona haawi ana i kona mua iloko o ka lima o ka Ilamuku, a o ka Makai Nui paha o ia Apana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 47.

§§523-532, oia no K. H. K. Mok. 47, hoololi ole ia.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re v. Bridges, 5 Haw. 472.

MOKUNA 48.

No na Palapala Huli.

§533. Eia kekahi mea e hana hewa ole ai na kanaka, a e loaa'i hoi ka hewa ke hanaia, o ka hoopuka ana i na palapala kena e imi.

§534. Eia ke ano o ka palapala imi, he palapala ia na ka Lunakanawai, e kauoha ae i kekahi Luna kokua i ka pono e imi i kekahi mau mea i manaoia, aia no i kekahi kanaka, a ua loaa iaia ma ke ano kue i ke Kanawai, a ua manao hoi oia e hana hewa me ua mea nei.

§535. Aia no i ka Lunakanawai ka noonoo i ka pono ame ka hewa o ka haawi ana i ua palapala imi nei, ina i hoakakaia ke kumu pono no ka haawi ana ma ke Kanawai, me ia e hana ai; ina hoi i hoakaka ole ia, alaila, e haawi me keia, e haawi i palapala kena e imi. I mea e loaa mai ai ka waiwai i aihueia, a i laweia paha ma ke ano hoopunipuni, a loaa wale mai paha, a laweia'ku ma ke ano kolohe.

Eia kekahi; e haawi i palapala kena, e imi i na palapala epa, ame ke dala hoopunipuni paha, i manaoia e hoolaha aku, a ina mea paahana paha e hana ai i ua dala nei.

E lawe hoi i na mea kaua ame na mea e kipi ai a e hoohaunaele ai.

E imi hoi i na mea e maopopo ai ka pono a o ka hewa paha o kekahi kanaka i hoopiiia no kekahi hewa.

§536. Aole no e haawiia ka palapala kena e imi ke ole ka palapala hoohiki ma ka olelo a ke Akua, e hoakaka ana i ke

kumu o ka hoopii ana, a ua manao ka Lunakanawai, he kumu pono ia no ka haawi ana i palapala kena e imi.

§537. E palapalaia no ka olelo kena e imi, a e kakauia ka inoa o ka Lunakanawai, me kona sila oihana maluna iho, a e haawiia i kekahi Makai, a i ka luna hoomalu e ae paha, e kena ana iaia e imi a lawe imua o ka Lunakanawai i ka waiwai i oleloia iloko o ka palapala hoohiki, e hanaia e like me ka pololei; a e lawe mai hoi imua ona i ke kanaka iaia kela waiwai e ninaninauia oia.

§538. O ka palapala kena e imi i haawiia i ka Luna Makai, e hiki no iaia ke hooko, a e hiki nohoi i kona mau hope malalo oña ke hooko.

§539. Mamua o ka hooko ana i ka palapala kena e imi, na ka Lunakanawai e hooko, e hai ae i ka mea hoopii, e hele ae oia, a hooiaio i ka waiwai ke loaa.

§540. Ina he hale, a he hale kuai paha kahi i huliia'i, e hiki no i ka Luna nana ka palapala kena, ke komo wale iloko me ke noi ole aku i ka mea nona ka hale, ke weheia ka puka; ina hoi i paa ka puka, alaila, e hai ae oia i kana oihana, ame kana mea i hele aku ai, a e koi aku e komo, a ina hoi i wehe ole ia ka puka, pani ame ka mea e paa'i, e hiki no iaia ke wawahi ae. A komo oia iloko, e hiki no iaia ke koi aku e weheia na wahi paa o ka hale apau imua ona, ke manao oia ua hunaia ka waiwai ana i imi ai malaila; a ina i hooleia kona manao, e hiki no iaia ke wawahi.

§541. Ina he kumu kupono e manaoio ai ua hoiliiliia na pu, a i ole ia, na lako pono kaua paha ma kekahi wahi no ka hana kaua a hoohaunaele, a i ole ia, no ka hooko ana aku i kekahi manao kipi a hoohaunaele, a i ole ia, no kekahi hana kue i na kanawai, ua hiki no e hoopukaia he palapala huli ma ia hana, me ke kauoha a kauoha ole paha, i ka makai e hooko ana ia palapala e lawe ae imua o ka Lunakanawai nana i hoopuka aku i ka mea

iaia a malalo paha o kona malu, i loaa ai ia mau pu a pono lako kaua paha. A ina aole kauoha o ia ano i hookomoia maloko o ka palapala huli, o na pu, a i ole ia, na lako a pono kaua paha, ina ua loaa, e laweia imua o ka Lunakanawai a nana e malama pono, a nana no, iloko o ka manawa kupono, mahope koke iho, e kauoha e hoolahaia kekahi olelo hoolaha iloko o kekahi nupepa e hoakaka ana i ke ano o na mea i hopuia, me ka hoolaha aku i ka manawa ame kahi o kekahi hoolohe ana e malamaia ana iloko, aole e emi malalo o eha pule, aole hoi e oi aku mamua o elima pule mai ka hoolahaia ana o ia olelo hoolaha, a ma ia manawa a ma ia wahi ua hiki i na mea apau e olelo ana na lakou ia mau mea, e hele ae a hooiaio na lakou ia mau mea.

Ina aole mea i hele ae ma ia hoolohe ana, a aole he hoopii ana i hoomakaia mamua iho o ka manawa o ia hoolohe ana no ka hoihoi aku ia mau mea e kekahi poe e koi ana na lakou ia mau mea, e lilo no ia i ke Aupuni Hawaii; aka, ina ua hele ae ma ia hoolohe ana kekahi poe e koi ana na lakou ia mau waiwai, a i ole ia, ua hoomaka i ka hoopii mamua iho o ia hoolohe ana no ka hoihoi aku o ia mau mea, e hoolohe ia no ka lakou koi, a ina ma ka manao o ka Aha aole i hooiaio pono ia ua koi la, a i ole ia, ina ua hooiaioia, aka, ua loaa i ka Aha he mau kumu kupono e manaoio ai ua hoiliiliia ua mau mea nei no ka hana kaua a hoohaunaele paha, a i ole ia, no ka hooko ana aku i kekahi manao kipi a hoohaunaele paha, a i ole ia, no kekahi hana e ae e kue ana i na kanawai, e hooliloia no ia mau mea i ke Aupuni Hawaii.

Ma na hoolohe ana o ia ano ua ili no ke koikoi me ke kaumaha o ka hooiaio ana maluna o ka mea e koi ana nona ia, mau mea, aole i hoakoakoaia a hoolakoia paha no ke kaua a hoohaunaele ana, aole hoi no ka hooko ana i kekahi manao kaua a kipi paha, a hana a kue kanawai e ae paha.

§542. Ina ma kekahi hopuia ana o kekahi mau waiwai mamuli o ka palapala huli malalo o na mea i hoakakaia ma keia Mokuna, aole e loaa i kekahi mea e koi ana nona ia kuleana

e haawiia aku iaia ia mau waiwai mamua ae o ka puka ana o ka olelo hooholo ma kekahi hoopii e hoihoiia aku ia mau mea malalo o na hoakaka ana o ka Mokuna 107 o na Kanawai Kivila, a i ole ia, kekahi hoakaka kanawai e ae paha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 48.

§§533-534, oia no K. H. K. Mok. 48, §§1-2.
§535, oia no K. H. K. Mok. 48, §3, hooloii ana Kau 1876, Mok. 52.
§§536-540, oia no K. H. K. Mok. 48, §§4-8.
§§541-542, oia no K. K. Kan. 34.
K. H. K. Mok. 48, §9, hoopau ana Kau 1876, Mok. 52, Kan. Kiv. aoao 642.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Ah Lau You, 3 Haw. 393; Hung Lung Kee & Co. v. Bickerton and Parker, 4 Haw. 584; See Hop v. Chillingworth, 5 Haw. 537; R. v. Luce, 6 Haw. 684.

MOKUNA 49.

No ka Hopu ana.

§543. Aole no e hopuia kekahi kanaka ke ole ka palapala kena, a o ka palapala kupono e ae paha, na kekahi Lunakanawai, koe nae na mea i oleloia malalo nei.

§544. Ina i hana hoohaunaele kekahi kanaka, a hana i kekahi hewa e ae paha, a manao oia e holo, e hopuia no oia mamuli o ka olelo waha wale no a kekahi Lunakanawai; a ina aole Lunakanawai malaila, e hopuia no ia me ka olelo ole a ka Lunakanawai.

§545. O ka mea e hana ana i kekahi karaima, e hopuia no ia e kela kanaka keia kanaka malaila me ka palapala kena ole.

§546. Ina i hanaia kekahi karaima, aole hoi ikea ka mea nana i hana, ua ikea'ku nae kekahi kanaka ma kahi kokoke, e pee ana, a e holo ana i pakele oia, a ma kekahi mau mea e ae, ua manaoia oia no ka lawehala, e hopuia no oia me ka palapala kena ole.

§547. E hiki no i na Makai ame na Luna Hoomalu e ae, ma na kulanakauhale ku moku, ame na kulanakauhale e ae, ke hopu me ka palapala kena ole, a hoopaa iho, e ninaninauia i ka poe a lakou i haohao ai me ke kumu kupono, no ko lakou ano hana hewa, aole nae maopopo ko lakou hewa.

§548. I ka wa e hopu ai, a mamua ae paha, na ka Luna no e hai ae, he makai oia, ke oiaio ia. Ina hoi he palapala kena kana, e hoike ae no, ke makemakeia, a ina hoi hopu oia me ka palapala

kena ole, e like me ka olelo maluna iho, alaila, e hai ae oia i ka mea i hopuia, i ke kumu o ka hopu ana, a e koi aku iaia e hele pu i ka Lunakanawai, a i ka halepaahao paha. Ina pela, ua pololei ka hopu ana.

§549. Ma na wahi apau, ina i hoole ka mea i hopuia i ka hana a ka mea nana e hopu, a holo paha; alaila, e hanaia oia me ka ikaika e pono ai, a paa oia, a ae nohoi.

§550. E hiki no i ka mea e hopu ana, ke lawe aku i na mea hoeha apau e pili ana i ke kino o ka mea i hopuia, a e haawi no in mau mea eha i ka Lunakanawai, e hanaia e like me ke Kanawai.

§551. O na mea apau e hopuia, e ninaninauia, e laweia lakou imua o ka Aha Hookolokolo, a o ka Lunakanawai paha e ka mea nana e hopu, iloko o na hora he kanahakumamawalu mahope iho o ka hopuia ana, koe nae, ka poe pono ole ke lawe koke ia iloko o ia mau hora, no ka loaa ole o ka pono ke hana pela.

§552. Ina he mea e pono ai ke komo ana iloko o kekahi hale, a ua hoole ia ke komo ana, alaila, e komo no ka Luna nana e hopu, ma ka wawahi ana i ka puka, ame na mea e ae e paa ai. Mamua nae o ka wawahi ana i ka puka, e kahea ae oia me ka leo nui, a e hai aku, he palapala kena no kana; a ina he mea kupono i ka hana me ka palapala ole, e hai aku no oia ma ia ano me ka leo nui maopopo.

HOAKAKA I KA MOKUNA 49.

§§543-552, oia no K. H. K. Mok. 49, hoololi ole ia.
Mana no ka hopu ana: Nana K. K. Mok. 52.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hubertson v. Cole, 1 Haw. 44; In re Flanchet, 2 Haw. 96; In re Kauffman, 2 Haw. 313; King v. Huntley, 2 Haw. 457; In re Jas. Brown, 6 Haw. 704; Re Man Nun, 7 Haw. 463; Re v. Sin Fook, 8 Haw. 186; Govt. v. Caeceres, 9 Haw. 528.

MOKUNA 50.

No ka Bela.

§553. Eia ke ano o ka bela, he palapala hoohiki a kekahi kanaka, ame kona hope e hoohiki ana, e hele io mai ka mea i hoopiiia imua o kekahi Aha Hookolokolo kupono i oleloia iloko o ua palapala nei, i ka wa e halawai ai, a e ae i ka mea i hooholoia e ua Aha la; a i ole e hele mai, e uku no e like me ka olelo hoohiki maloko.

§554. Ma na hihia apau i hoopiiia ai no kekahi hewa i kupono ole ka hoopai i ka make, ua hiki no e haawi ka mea i hoopiiia i ka bela, aka, aole ma na hihia e a'e, eia nae ina he hihia i hoopiiia a he hoopai e hoopaahaoia apau ke ola, a i ole ia, no kekahi manawa i oi aku mamua o umi makahiki ka hoopai o ia hewa, ua hiki no i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Hookolokolo Kakau aole kekahi Aha e a'e, e hoomaopopo i ka bela o ka mea i hoopiiia.

§555. E hiki no i na Lunakanawai Apana ke lawe i ka palapala bela, mamua o ka hoopaahao ana, e hookolokoloia mahope. Aka, mahope o ka hoopaahaoia ana, o ka Lunakanawai nana i hoolohe i ka hihia, a o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Hookolokolo kakau wale no, ke hiki ke ae i ka bela ana. Aka hoi, ina e loaa ole ka bela e hoopaaia ka mea i hoopiiia ma ka halepaahao.

§556. E paa ka Luna Makai Kiekie a o ka Makai Nui paha o ka Mokupuni, i kela mea keia mea e hoopii hou ana mai ka olelo hooholo a ka Lunakanawai Kaapuni aku, ka Lunakana-

wai Apana paha ma ka hihia karaima a hiki i ke kau hookolokolo o ka Aha Kiekie a o ka Aha Kaapuni paha i hoopii hou ia ai ke haawi ole oia i ka Luna Makai Kiekie, a i ka Luna Makai Nui paha, i palapala hoopaa no na dala e like ka nui me ka ukuhoopai i kauia ai maluna ona ma ka Aha malalo, i mea e hiki mai ai oia i ka wa hookolokolo imua o ka Aha Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni paha e like me ka olelo maluna. A ma na hihia apau i hoopaiia ai e ka Lunakanawai Kaapuni, Lunakanawai Apana paha ka uku hoopai ame ka hoopaahao pu kekahi a i ka hoopaahao wale no paha, e koi aku ka Luna Makai Kiekie a Makai Nui paha i ka mea i hoopiiia i palapala hoopaa e like me ka mea maluna no na dala, aole emi malalo o hookahi haneri, aole hoi e oi aku mamua o hookahi tausani.

§557. A haawiia mai ka bela, a laweia nohoi, alaila, e hookuuia ke pio.

§558. Ina no ka hoeha ana i kekahi me ke ano kue i ke Kanawai ka hopu ana, a no ka poino e a'e paha, a ua manaoia e make ana paha, ka mea i eha, alaila, aole e hiki i ka Lunakanawai, a i ka Aha Hookolokolo paha ke hookuu aku i ka mea i hopuia, ke manao lakou e make ana ka mea i eha no kela hewa. E hoihoiia no ia i ka halepaahao, e ninaninau hou ia, a hiki i ka wa e maopopo ai ka hope o kela eha ana .

§559. Aia no i ka Lunakanawai ka nui o ke dala e oleloia iloko o ka palapala bela; e hooponoponoia nae i ole e pakele ka poe waiwai no ka nui o ko lakou waiwai; i nele hoi ka poe waiwai ole i ka pono ole. E nana ka Luna ma na mea apau, i ke ano o ka hoopai ana, ke maopopo ka hewa, ame ka waiwai, ame ka waiwai ole o ka mea i hoopiiia.

§560. Ina he dala ka uku no ka hewa i hoopiiia mai, alaila, e oi aku ka bela mamua o ka uku kiekie loa no ia hewa.

§561. Aole no e aeia kekahi e lilo i bela, i mea e hele mai ai ka mea i hoopiiia, ke ole kona dala a waiwai paha iloko o keia

Aupuni i papalua aku o ka mea i oleloia iloko o ka palapala bela. A ina i kanalua ka Lunakanawai no ke kokua iloko o ka palapala bela, e hiki no iaia ke koi aku i ua kokua nei ma ka hoohiki ma ka olelo a ke Akua, a ma ka mea e a'e paha, e haawi i mea e maopopo ai kona pono.

§562. Ina hookahi kanaka bela wale no, pono no, ke maopopo kana waiwai kaawale iloko o keia Aupuni, a hiki i ka papalua ana o ka waiwai ana i hoohiki ai iloko o ka palapala bela; ina aole, elua no kanaka ka pono a keu aku paha. Aole no e aeia ka wahine e lilo oia i bela.

§563. Ina he kanaka opiopio a he wahine mea kane paha ka mea i hoopiiia, a belaia, ua paa no ia.

§564. Ina no ke kuhihewa, a no ka olelo hewa paha, aole i lawa ka bela; a ina i emi ka waiwai i hoohikiia mahope a lawa ole, alaila, e hiki no i kekahi Lunakanawai, ke koi aku i ka mea i hoopiiia, e imi hou a kupono ka bela; a ina hoole oia, e hoopaaia oia i ka hao, a loaa ka bela kupono.

§565. Ma na mea hookolokolo apau, ina i hoopaahaoia ka mea i hoopiiia, a hookuuia paha oia no ka bela, e hiki no i ka Lunakanawai ke koi aku i kela hoike i keia hoike i ninauia, a ua hui ae i kekahi mea ano nui, e haawi i palapala bela, me kona hope, ame ka hope ole paha, e like me ka manao o ka Lunakanawai, e hoohiki ana e uku i kekahi dala, ke hele ole oia imua o ka Aha Hookolokolo i kona wa halawai, a ua paa nohoi ka mea i hoopiiia e hele malaila ia wa. Ina i hoole kekahi hoike, aole i kakau i kona inoa i ua palapala hoohiki nei, ke koiia oia, e hoopaahaoia no oia mamuli o ka olelo a ka Lunakanawai, a hiki i kona manawa e laweia ai imua o ka Aha Hookolokolo i hoike; a i ole ia, e haawi mai oia i ua palapala hoohiki nei.

§566. O ka poe i lilo i bela no kekahi, e hemo no a kaawale lakou i na manawa apau, ke haawi lakou i ka mea i hoopiiia i ka

Hamuku, a i ka Makai Nui paha o kela Mokupuni, kahi o ka Aha Hookolokolo nana i hana i noho ai.

§567. Na ka Lunakanawai nana e hoopaahao i kekahi, a hookuu paha i kekahi no ka bela e hookolokoloia mahope, e hoike koke oia i ke Kakauolelo, a i ka Lunakanawai paha o ka Aha Hookolokolo nana e hookolokolo ia hihia, i na olelo apau a ka hoopii, i na palapala bela, palapala hoohiki no ka hele mai o na hoike, ame na palapala e a'e no keia mea i hoopiiia.

§568. E kaheaia na inoa apau o ka poe i haawi i ka palapala bela iloko o ka Aha Hookolokolo i ka la i oleloia ai e hele mai lakou; a ina ua hele ole mai lakou mamua o ka pau ana o ka Aha ia la, e palapalaia ko lakou hele ole mai, a o ua palapala la ka hoike e maopopo ai ko lakou uhai ana i ka lakou palapala hoopaa e hele mai.

§569. E hiki no i na Aha Hookolokolo, mamuli o ka makemake o ka mea hoopii, ke kena a'e i ka Makai, e hopu a e lawe imua o lakou, i kela mea i keia mea i hoohiki mamua e hele mai, a e hoike imua o ua Aha la, aole nae i hele io mai i ka wa i oleloia ai a i hopuia, e hiki no ke hoookuia ua mau hoike nei, aole nae e oi aku mamua o ka haneri dala hookahi, no ko lakou malama ole; a e paa nohoi lakou, a pau ko lakou hoike ana, e hookuuia lakou, a i ole ia, e haawi lakou i ka Aha Hookolokolo, i mea e maopopo ai ko lakou hele mai i ka wa pono e hoike.

§570. E hele mai na hoike i paa i ka palapala hoopaa, ame ka poe i hookuuia no ka bela i ka la i oleloia ai ma ka palapala, aole nae ia wa wale no, i na manawa e a'e nohoi a ka Aha Hookolokolo i olelo ai kekahi, a ua paa na palapala hoopaa, a kuuia lakou e ka Aha Hookolokolo.

§571. O na mea apau i hoopiiia no na hewa karaima, ua hiki no ke belaia me na hope kupono, aia wale no a no na ofeni make, i ka manawa o na hooia i akaka ai a ua oi aku paha ka manao wale ana aku no.

§572. Ina o ka hoopii no kekahi hewa, aole he make ma kona ano, he hiki no i ka mea pale ke aeia e bela mamua o ka ahewaia ana ma ke ano he pono, a e mau no ua pono la mahope aku o ka ahewaia ana ma na hoopii apau, mawaho o na hihia e a'e i loaa ka hookauia aku o kekahi olelo hoopai i emi ole iho i ka iwakalua makahiki hoopaahao a hiki i ka hooholo hope loa ia ana o kekahi noi no kekahi hookolokolo hou, hoohalahala, hoohalahala kumu, kii moohookolokolo, hookuu kino, a hana e a'e paha i hanaia, laweia, hoopukaia a i aeia paha, no na kumu e loaa ai ka noonoo hou ana i na rula ana, ahewa ana, hooholo ana, hoopai ana, a hana e a'e paha o kekahi Aha Hookolokolo a jure paha iloko a mamuli paha o ia mea ua mea pale la i hoopiiia ai, hookolokoloia ai, ahewaia ai, a i hoopaiia ai paha. Ma na hihia apau, aole no ka make, he hoopaahaoia no iwakalua makahiki a keu aku paha ka hoopai aia no ia mea i ka manao ana o ka Aha nana e hookolokolo ana, ka ae aku i ka mea pale e belaia mahope o ka ahewaia ana. Aole kekahi mea pale i kuleana i ka bela, ina ua belaia a aole paha, e hooliloia me kona ae ole i kakaulimaia, malalo o ka hoohana ana a kekahi olelo hoopai i hooholoia maluna ona, oiai kekahi mau hoao ana e loaa kekahi noonoo hou ia o kekahi mea i hanaia e ka Aha nana i hookolokolo a jure paha i mana ma ia mea e waiho ana a i hooholo ole ia.

§573. Ma na hoopii he make ka hoopai no ka ofeni i hoopiiia ai, a i ole ia, he hoopaahao paha no kekahi manawa i emi ole iho malalo o na makahiki he umi me ka uku hoopai, a aole paha, ua kupono no i kekahi luna hookolokolo a Lunakanawai paha o kekahi Aha Hookolokolo Kakau, aka, aole o kekahi luna hookolokolo e a'e, e ae aku i ka mea i hoopiiia, e belaia i kulike ai hoi me na olelo o keia Kanawai. Ma na hihia e a'e apau e aeia no pela ka belaia ana o ka mea i hoopiiia e kekahi luna hookolokolo a Lunakanawai paha o kekahi Aha Hookolokolo Kakau, a i ole ia, e kekahi Lunakanawai Hoomalu a Apana paha, a ma na hihia i oi ole aku ka hoopai i ka elua makahiki hoopaahao me ka uku hoopai a aole paha, na ka Ilamuku

a na kona hope paha, na kekahi Makai Nui a na kona hope paha e ae aku i ka belaia o ka mea i hoopiiia.

§574. Aia a kauohaia ma kekahi ano e a'e e ka Aha Hookolokolo, o ka bona bela i haawiia e kekahi mea pale mamua o kona ahewaia ana, e hoomauia aku no (ma na hihia i aeia ai ka bela ana mahope o ka ahewaia ana, ma ke ano holookoa, a mamuli paha o ke kauoha a ka Aha Hookolokolo), oia ka bela o ua mea pale la, mahope o ka ahewaia ana, a hiki i ka hooholo hope loa ia ana o kekahi mau hana mahope mai ma ua hoopii la.

§575. Eia no nae hoi, ma na hopuia ana no ka hewa pepehikanaka, a i ole ia, no kekahi o na hewa i hoakakaia maloko o ke Kanawai 3 o na Kanawai o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Pae Aina, i kapaia "He Kanawai e Hoololi ai i ka Mokuna 6 o ke Kanawai Hoopai Karaima," e pili ana i ke kipi, a i ole ia, no ka hewa ohumu kipi, i hoakakaia ma ke Kanawai 8 o na Kanawai o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Pae Aina, i kapaia "He Kanawai e pili ana i na Hewa Hoala Kipi," aole no e aeia e belaia ka mea i hopuia me ka ae ole o ka Loio Kuhina, a ua loaa no iaia ka mana piha e hoole i ka bela ma na hihia o ia ano.

HOAKAKA I KA MOKUNA 50.

§553, oia no K. H. K. Mok. 50, §1.
§554, oia no Kau 1888, Mok. 27.
§555, oia no Kau 1876, Mok. 16, Kan. Kiv. aoao 623.
§556, oia no Kan. Kiv. §1009.
§§557-570, oia no K. H. K. Mok. 50, §§4-18.
§§571-574, oia no Kau 1892, Mok. 32.
§575, oia no K. K. Kan. 38.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Walker, 9 Haw. 175.

MOKUNA 51.

No na Uku ame na Koina.

§576. A kaulia ka uku maluna o kekahi kanaka e ka Aha Hookolokolo, a e ka Lunakanawai paha, e like me ke Kanawai, aole hoi i haawi pono mai kela kanaka i ua uku nei, iloko o na la he umi mahope iho o ke kaulia ana; aole hoi hoopii hou, ke hookolokoloia iloko o kekahi Aha Kakau ole, alaila, e hiki no i ka Aha, a i ka Lunakanawai paha nana i kau i ua uku nei, ke haawi i palapala kii i kana waiwai lewa ame kana waiwai paa paha, no ua uku nei.

§577. Ina e uku koke ole mai kekahi mea i ka uku hoopai ame na koina, a i kekahi paha oia mau uku, e paa no oia i ka hao, ma ka hana oolea, a ma ke ano e a'e paha, e like me ka manao a ka Aha Hookolokolo a o ka Lunakanawai paha, a kaa pono mai ua uku nei, a laweia paha maloko a'e o ka waiwai o ka mea hewa, e like me ka olelo o ka Pauku maluna ae nei. Aka hoi, ina ua hoopaahaoia kekahi kanaka ilihune no kona uku hoopai a me ke koina, a no kekahi paha oia mau mea; alaila, e hiki no i kekahi mau Luanakawai elua, ke kii iaia e laweia mai imua o laua, e ninaninauia, a ina maopopo ia laua ma ka ninau ana, aohe ona mau waiwai paa, aole waiwai lewa e kaa ai keia uku mai ka manawa mai o kona hooukuia ana, aole hoi he mea e a'e e paa ai oia i ka hao, e hiki no ia laua ke kauoha a'e i ka Hamuku o ka Repubalika, a o kona hope paha, nona ka malama ana i ua kanaka la, e hookuu aku iaia mai ka halepaahao aku.

§578. O na uku, waiwai lilo no ke Kanawai, ame na koina i haawiia mai i na Kakauolelo o na Aha Hookolokolo, a ina

Lunakanawai Apana paha, ua hooukuia e na Aha Hookolokolo no ke Aupuni, e malama pono ia ia mau waiwai me na inoa o ka poe nana i haawi mai, ame ka la i haawiia mai ai, a e hoihoi lakou ia mau waiwai apau i ke Kiaaina o ko lakou mau Mokupuni; koe nae ka Mokupuni Oahu, malaila e haawiia mai na uku, na waiwai lilo mai ame na koina apau i ke Kuhina Waiwai; a hala na malama ekolu, e hoike mai ia mau waiwai i na Kiaaina; a ina ma Oahu, i ke Kuhina Waiwai no.

§579. Ina i haawi ole mai kekahi Kakauolelo, a Luna e ae, a hoike ole mai paha i keia mau waiwai e like me ka olelo maluna iho, he kumu pono ia e pau ai kona noho ana ma kana oihana; a e hiki no i ke Kiaaina a i ke Kuhina Waiwai paha, ke koi aku ma ke Kanawai e loaa mai ka waiwai e like me ia mau uku, waiwai lilo mai, ame na koina, me ka uku hoopanee pu, he iwakalua hapa haneri, ame ke koina no ke koi ana imua o ka Aha.

§580. Ina e hoopaa ana kekahi Luna o ke Aupuni i kekahi kanaka i hooukuia e kekahi Aha Hookolokolo, e uku mai ai oia, a haawi lilo mai i kana waiwai paha, e uku mai i ke koina paha, a hookuu wale aku oia i ua kanaka nei, no kona makemake iho, no kona palaka paha, alaila, e manaoia ua Luna nei, ua loaa iaia ia uku, waiwai lilo mai, ame ke koina paha, i ka manawa i mahuka ai kela kanaka, a e uku mai oia ia mau waiwai apau me ka uku hoopanee, ame ke koina, e like me ka olelo o ka Pauku maluna iho.

§581. Ina i hoohewaia kekahi kanaka no kekahi hewa mamuli o keia Kanawai Hoopai Karaima, alaila, e hookaaia mai ke koina no ka hookolokolo ana noloko a'e o kana waiwai, a e hiki no i ka Aha Hookolokolo, a i ka Lunakanawai paha nana i hana, ke koi aku ia waiwai ma ka palapala ohi.

§582. Ina i kaa ole ke koina i ka waiwai a ka mea hoopiiia, a laweia paha noloko ae o kana waiwai, alaila, na ka Waihona

waiwai o ka Repubalika e hookaa mai ia koina mamuli o ke kauoha a ka Lunakanawai.

§583. Ina i hoopaiia kekahi kanaka ma ka uku, hoopai ame na koina ame kekahi paha oia mau mea me ka olelo e hoopaahaoia oia a hiki i ka manawa e kaa ai, alaila, e heluia kona manawa e hoopaahaoia ai i mea e kaa ai ia mau uku ma ka hapalua dala o ka la hookahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 51.

§576, oia no K. H. K. Mok. 51, §1.
§577, oia no Kau 1870, Mok. 26, Kan. Kiv. aoao 55.
§§578-582, oia no K. H. K. Mok. 51, §§3-7.
§583, oia no Kau 1886, Mok. 23.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Tong Wo, 5 Haw. 23; Re Apuna, 6 Haw. 737; Re Piipiilani, 7 Haw. 102.

MOKUNA 52.

Mana Hookolokolo Karaima.

Mahele I.—Mana Hookolokolo Karaima o na Lunakanawai Apana.

§584. E loaa no i na Lunakanawai Apana ka mana no ka hoopii ana hookolokolo ana ame ke kau ana i ka hoopai i kekahi mea i hoopiiia no kekahi o na hewa mahope iho nei, oia hoi keia: Na mikamina o kela ano me keia ano, ka aihue ma degere elua, ame ka imi loaa ma ka hoopunipuni ame ke kipe, ina aole i oi aku ka hoopai i hoakakaia mamua o ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, no elua makahiki, a i ole ia, ma ka hoopai o elima haneri dala.

§585. He mana kumu kaokoa ko na Aha Hookolokolo Apana maloko o ko lakou mau apana pakahi maluna o na hihia karaima apau i komo iloko o ka mana o na Aha Hookolokolo Hoomalu ame Aha Hookolokolo Apana i kulike me ke kanawai, a e hookomoia ana paha ma keia hope aku ma ke kanawai maloko o ka mana hookolokolo o na Aha Hookolokolo Apana. A e loaa no ia lakou ka mana, me ke ku no nae i ka hoohalahalaia e like me ke kanawai, e hoolohe me ke kiure ole, a e hoopuka i ka olelo hooholo ma na hoopii hewa karaima apau e komo mai ana maloko o ko lakou mau mana hookolokolo pakahi; aka nae hoi, he hiki no i kekahi mea i hopuia mamuli o ka hoopii ua hana oia i ka hewa ma kekahi apana okoa aku mai kahi ona i hopuia ai, ke koho e hookolokoloia oia no ia mea ma kahi ona i hopuia ai, mamuli o ka ae ana o kekahi luna hoopii o ke Aupuni i loaa iaia ka mana. Ua like ka laula o ko lakou mana hookolokolo ma na hihia karaima me ko ka Apana Kaapuni i waiho ai o ko

lakou mau apana pakahi iho no ka hana pili i ka hopu ana, ninaninau ana, hoopaa ana, ame ka hookuu ana i na poe i hoohewaia, ka hoopuka ana i na palapala huli i kulike ai me ke kanawai, a e kauoha ana i ka hele mai o na poe hoike.

§586. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai Apana, e hoopuka aku i palapala hopu, a e ninaninauia i kekahi kanaka i hoopiiia no kekahi ofeni kupono ole iaia ke hookolokolo, ina ua noho ka mea i hoopiiia maloko o kona apana, a ua loaa paha malaila, a ina ua aneane maopopo iaia ma ka olelo a na hoike, e hoahewaia ana paha ia kanaka, alaila, e hoopaa iaia ma ka halehoopaahao, i hookolokoloia'i oia imua o ka Aha Kiekie e kokoke mai ana, a imua paha o ka Aha Kaapuni o ia mokupuni.

§587. E hiki no i kela ame keia o na Lunakanawai Kaapuni, iloko o ko lakou mau apana iho, e hoapono i na paalapala hopu kino no kekahi lawehala, i hoopukaia e kekahi Lunakanawai Apana, ina ua hele ua lawehala nei mawaho o ka apana kahi o ka lunakanawai nana i hoopuka i ua palapala hopu la; a e hooko ia no na palapala i hoaponoia pela, ma kela wahi keia wahi iloko o kela apana hookolokolo.

§588. He mana no hoi ko na Lunakanawai Apana e hoapono i na palapala hopu kino no kekahi mea i manaoia he lawehala, e hoopukaia e kekahi Lunakanawai Apana e ae iloko o ia Apana Hookolokolo, ke loaa ia lawehala iloko o ka apana o ka Lunakanawai e hoapono ana ia palapala hopu.

§589. O na mana hookolokolo ma na hihia hewa o na Lunakanawai Apana o Lihue, Mokupuni o Kauai; Honolulu, Mokupuni o Oahu; Wailuku me Lahaina, Mokupuni o Maui; Hilo, Hamakua, Kohala Akau, ame Kona Akau, Mokupuni o Hawaii; maluna o na hewa apau i komo maloko o ka mana hookolokolo o na Lunakanawai Apana e like me ke kanawai, e hooakeaia, a ma keia ke hooakeaia nei a puni na Apana Kaapuni, kahi i waiho ai ko lakou mau apana pakahi.

§590. Ina e hoopukaia kekahi palapala hopu e kekahi Aha Hookolokolo iaia ka mana, a mahuka aku ka mea i hoopiiia mawaho o ka mana o ua Aha Hookolokolo la, e hiki no i ka makai nana e lawe aku i ua palapala hopu la ke imi aku a e hopu i ka mea i hoopiiia maloko o na wahi apau o keia Repubalika, ina nae ua kakau mua ia ma ua palapala hopu la kekahi mau huaolelo kupono, e kekahi Lunakanawai Kaapuni, a apana paha o ka mokupuni kahi e hopuia ai.

§591. Ina he mana ko kekahi makai e hooko i kekahi palapala hopu ma kahi i hopuia ai, he mana no kona ke hooko aku i kekahi palapala hopu i kakauia e like me na olelo maluna.

§592. Na ka Aha Hookolokolo Kiekie ma kela ame keia manawa e hana i mau rula no ka hooko ana i na Pauku 590-591, ame na rula e ae i kupono.

§593. Na ka Aha Hookolokolo nana e hoopuka mua i ka palapala hopu e hooponopono i na lilo o ia hopu ana a e lawe ia mailoko mai o na dala hoopai e waiho ana ma kona lima.

§594. E hiki no i na Lunakanawai Apana o keia Repubalika ke hoolohe a e hooholo i na hoopii apau no ke kue ana i na Kanawai no na palapala ae, ina paha ua nui ka hoopai a ua uuku paha ka hoopai i oleloia no ia kue ana; a e hiki hoi ke hoopii hou ae, no ko lakou mea i hooholo ai.

§595. E hiki no i na Lunakanawai Apana o keia Repubalika, ke hoolohe, a e hooholo i na hoopii apau no ke kue ana i na Pauku 134, 136 ame 138 o ka Mokuna 17 o ke Kanawai Hoopai Karaima e pili ana no ke kue ana i na Kanawai o ka Oihana Leta.

MAHELE II.—MANA HOOKOLOKOLO O NA AHA HOOKOLOKOLO KAAPUNI.

§596. He mana ko na Aha Hookolokolo Kaapuni lehulehu, e like me ke kanawai, aka, ua ku no nae i na hoopii ame na hoo-

halahala ana i ka Aha Hookolokolo Kiekie, e like me keia iho:

Ekahi. O na ofeni ame na karaima apau i hiki ke hoomaopopoia malalo o ka mana o na Kanawai Hawaii, i hanaia maloko o ko lakou mau Apana Kaapuni pakahi, a i ole, ua hoihoiia mai ia lakou no ka hookolokoloia ana ma kekahi noi hoololi i kahi e hookolokoloia ai mai kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni e aku, a i ole, ua hanaia ka hewa ma ka moana.

Ekolu. O na kumu hoopii kivila, a karaima paha, me ke kumu i kupono e laweia mai imua o lakou ma o ka hoohalahalaia ana mai kekahi Aha Hookolokolo e ae mai i kulike me ke kanawai.

* * * * * * * * *

§597. He mana ko na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni lehulehu ma ke Keena maloko o ko lakou mau mana hookolokolo pakahi, aka, ua hiki no ke hoohalahalaia i ka Aha Hookolokolo Kaapuni ame ka Aha Hookolokolo Kiekie e like me ke kanawai, penei iho:

* * * * * * * * *

Umi. E hookuu akea ae ma ka bela i na poe i hoopaa kupono ia, ma na hihia apau i hiki i ka belaia.

* * * * * * * * *

Umikumamalua. E hoopuka i na palapala hopu, ma na wahi apau o ka Repubalika, i kekahi mea i hoopiiia mai malalo o ka hoohiki ana no kekahi karaima a mikamina paha i hanaia maloko o kona mana, a e ninaninau a hoopaa aku ia mea i ka halepaahao e like me ke kanawai, no ka hookolokoloia aku.

§598. O na mea pale apau ma na hihia karaima i kupono e hele ae imua o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni i hala ka manawa e malamaia ai kona kau malalo o na olelo ana a ka Pauku 1150 o na Kanawai Kivila, e kupono no oia e hoea aku ma ke kau hope iho o ua Aha la.

§599. E loaa no ka mana i na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni o ko Hawaii Pae Aina ma ke Keena e hoo-

puka i na palapala hopu no ka hopu ana, ma kekahi wahi o ko Hawaii Pae Aina, i kekahi kanaka i hoopiiia malalo o ka hoohiki, a i ole ia, no ke karaima a mikamina paha i hana ia ma kekahi wahi o ko Hawaii Pae Aina, a e ninaninau a e waiho aku ia kanaka i hoopiiia no ka hookolokoloia ana imua o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Hokolokolo Kaapuni i hoopukaia ai ka palapala hopu, a i ole ia, imua o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni e ae ma ko Hawaii Pae Aina.

§600. Ma keia ua haawiia ka mana hookolokolo i na Aha Hookolokolo Kaapuni o ko Hawaii Pae Aina ma na hihia hewa apau e ulu ae ana ma na wahi apau ma ko Hawaii Pae Aina.

§601. E loaa i na Lunakanawai Kaapuni pakahi ka mana e hoopuka i na palapala hopu no ka hopu ana, iloko o ko lakou mau apana kaapuni iho, i kekahi mea i hoopiiia malalo o ka hoohiki no kekahi karaima a mikamina paha, a e ninaninau a waiho aku i ua mea la i ka halepaahao no ka hookolokoloia ana, e hoomaopopo i ka bela, a e hana i na hana o kekahi Lunakanawai i loaa iaia ka mana e ninaninau a waiho aku i ka hihia i ka Aha maluna ae.

MANA O KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE MA NA HIHIA KARAIMA.

§602. O kela ame keia hoopii e waiho ana imua o kekahi Aha Kaapuni o keia Repubalika, no kekahi feloni, e hiki no ke hoihoiia i ka Aha Kiekie i kukuluia ma Honolulu, Mokupuni o Oahu, no na Mokupuni apau o keia Repubalika, ma ke noi o ka Loio Kuhina, ke ae hoi ka mea i hoopiiia, ina ma ka manao o ka Aha, oia ka mea kaulike.

§603. O na noi apau no ka hoihoiia ana o na hoopii e kakau palapalaia, me ka hoomaopopo pono ana i na kumu no ua noi la.

§604. O na hoike i kenaia e hele aku i ka Aha Kiekie i kukuluia ma Honolulu, ma ke ano i oleloia maluna, ina aole lakou he poe noho ma ka Mokupuni o Oahu, e uku pakahi ia lakou eha keneta no ka mile no na mile apau i hele maoli ia, ame

ka hookahi dala no kela ame keia la o ka hele ana imua o ka Aha.

§605. Na ka Aha Kiekie e haawi i na rula e pili ana i ka malama pono ana ame ka lawe ana i na palapala apau e pili ana i na hookolokolo i oleloia ma keia Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 52.

MAHELE I.

§584, oia no Kau 1896, Kan. 40, §1.
§585, oia no Kau 1892, Mok. 57, §11.
§586, oia no Kan. Kiv. §917.
§§587-588, oia no Kau 1860, Kan. Kiv. aoao 558, K. H. K. Mok. 52, §§5-9.
§589, oia no Kau 1896, Kan. 41.
§§590-593, oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 558.
§594, oia no K. H. K. Mok. 52, §9.
§595, oia no Kau 1874, Mok. 26, Kan. Kiv. aoao 613.

MAHELE II.

§§596-597, ua unuhiia mai ke Kau o 1892, Mok. 57, §§36-37.
§598, oia no Kau 1892, Mok. 57, §47.
§§599-600, oia no A. K. Kan. 76.
§601, oia no Kau 1888, Mok. 52.

MAHELE III.

§§602-605, oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 266.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Queen v. Young Quai, 8 Haw. 283.

MOKUNA 53.

Ka Lawelawe ana i na Hoopii Karaima.

Mahele I.—Ka Lawelawe ana i na Hoopii Karaima ma na Aha Hookolokolo Apana.

§606. Mamuli o ka hoopii i waihoia mai i kekahi Lunakanawai Apana no kekahi hewa i hanaia iloko o na palena o ka mana hookolokolo o ia Lunakanawai e hoolohe a e hooholo, e ninaninau no oia i ka mea e hoopii ana malalo o ka hoohiki, e hoopaa oia i ka io o na olelo hoopii ma ke kakau ana, a e kauoha oia e kakauinoaia ua palapala la e ka mea hoopii, a ina ua ikeia ua hana maoli io ia no ua hewa la, alaila, e hoopuka aku no ka Lunakanawai i oleloia i kana palapala hopu, e helu ana i ua mau olelo hoopii la, a e kauoha ana i ka Ilamuku a makai e a'e paha i kauohaia aku ai (koe e like me ia i hoomaopopoia ma ka Pauku mahope iho) e hele koke e hopu i ka mea i hoopiiia, a e lawe mai iaia imua o ua Lunakanawai la no ka hanaia aku e like me ke kanawai; a maloko pu nohoi o ia palapala hopu e kauohaia aku no ka makai e kii i na hoike e like me ia i hoike inoaia maloko o ia palapala e hele mai a e haawi i ka lakou olelo hoike ma ka hookolokolo ana. A penei iho ke ano o ua palapala hopu la:

I kekahi Makai o ka Apana o....., Mokupuni o....., H. P. A.

Ke kauohaia aku nei oe ma keia, mamuli o ka hoike ana o .....i hooiaioia ma ka hoohiki, e hele koke aku e hopu a e hoopaa i ke kino o.....ka mea i hoopiiia no ka.....ina oia e loaa ana, a e lawe koke mai i kona kino imua o'u ma ke Keena Hookolo-

kolo o ka Apana i oleloia i kekahi manawa mawaena o na hora .....A. M. ame.....P. M. o ka la .....o....., M. H....., (e pane i ka olelo hoopii i oleloia, a i ole, e hoike mai i ke kumu e hoopaa ole ia ai oia no ka hookolokolo ma ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Kaapuni.....). A ke kauoha pu ia aku nei nohoi oe, mahope o kou hopu ana ia..... i oleloia, e kii aku i na hoike o ka hoopii.....ina e loaa ana lakou, a e hoihoi pololei mai i ka hoike o kau hana maluna o keia palapala.

Haawiia malalo o ko'u lima i keia la.....o..... M. H.....

.....

Lunakanawai Apana o.....

§607. Ina ma ia hoopii, ua ike ka Lunakanawai aole he ano nui o ka hewa i oleloia maloko, a he hoopii hoi i kupono ole no ke kau ana i kekahi hoopai oolea, a ina ka mea i hoopiiia ma kahi i hiki ole ai ke manao wale ia e hoao ana oia e alo i ke kanawai ma ka mea i oleloia, e hoopuka no ua Luanakanawai la ma kona manao ana i kana palapala hopu (ke ole ka mea hoopii e noi mai ma ke kakau e hopu koke ia ka mea i oleloia ua hana hewa) *e like kona ike i ke kupono e helu ana maloko o ia palapala i ke* ano nui o ia hoopii, e kauoha ana i ka mea i oleloia ua hana hewa e hele mai imua ona ma kekahi manawa i oleloia ma ia palapala, aole e emi malalo o iwakalua-kumamaha hora mahope iho o ka manawa i hookoia ai ka palapala hopu, a malaila a ma ia manawa e pane mai no ua olelo hoopii la. E hoike nohoi ua palapala hopu la i kekahi olelo ao i ka mea i kauohaia ina e nele kona hoolohe ia kauoha, ua ku no ka hoopai hoowahawaha maluna ona.

§608. E hookoia ia palapala hopu ma ka haawi ana i kope i ka mea i hoopiiia, ame ka hoike pu ana aku i ka palapala kumu, a ina aole oia e loaa ana, ma ka waiho ana paha i ua kope la iloko o na hora hana ma kona wahi hana mau a ma ka waiho

ana paha i kekahi kope ma kona wahi noho ma kekahi hora kupono, ma ka lima o kekahi mea i ike i ka noonoo kupono. Ina e nele ka hoea aku o ka mea i oleloia ua hana hewa ma kahi a ma ka manawa i oleloia mahope o ke kiiia ana aku e hele mai, he hiki no oia ke hopuia no ka hoowahawaha, a e hanaia aku i kulike me ia ano.

§609. E hiki no i ua Lunakanawai la ke hoopuka i ka palapala hopu no ka hopu koke ana i ka mea i hoopiiia maluna o ia olelo hoahewa i na manawa apau mahope iho o ka hoopukaia ana o ua palapala hopu la, no kekahi kumu ana i ike ai he lawa kupono, a mamuli o ka olelo hoopii iloko o ia palapala a i heluia hoi.

Ka Waiho ana aku o ka Hihia imua o ke Kiure.

§610. Ma na hopu ana apau no na karaima a mikamina paha i kupono e hooloheia imua o ke kiure e hoomaka aku e noonoo ka Lunakanawai nona ka mana a ma ona la ka palapala hopu i hopuia ai ka mea i hoopiiia, i ka manawa e hiki mai ai o ka mea i hoopiia, ina he kumu paha kekahi ana i manao ai he hiki i ke kiure ma ka olelo hoike i puka mai e ahewa i ka mea i hoopiiia i ka hewa i hooiliia mai iaia; e hoolilo no oia ma ke kakau ana i na mea ano nui o ka olelo hoike i puka mai, me na inoa o na hoike, a ina iloko o kona manao aole i lawa na olelo hoike e hiki ai ke hoopaa no ka hookolokolo ana, e hookuu no oia i ka lawehala me ka hoopaa ana i ke kumu, ma kona papa hana; aka, ina iloko o kona manao he kumu paha kekahi e manaoia ai e ahewaia ka mea i hoopiiia imua o kekahi kiure, e hana no oia a e haawi aku i kekahi makai i palapala hoopaa, a penei paha kona ano:

Ia.....a Makai e ae paha o ka Apana o .....Mokupuni o....., H. P. A.

Oiai ua lawa kupono i ko'u ike, he kumu kupono kekahi e manaoia ai o.....i hopuia no..... ma ka olelo a.....(a ano e ae paha e like

me ka mea e kupono ana) e ahewaia no ma ka olelo hoopii no ka hewa i oleloia:

Ua kauohaia oe e haawi aku ia.....i oleloia i ka Makai Nui o ka Mokupuni o.....a i kona hope paha, i hoomanaia ma keia, e hoopaa aku iaia ma ka halepaahao o ka Mokupuni no ka hookolokolo ana ma ka Aha Hookolokolo Kaapuni, o ka Apana Kaapuni o..... a e hoihoi oe malaila ia manawa i keia palapala me ka hoike piha o kau mau hana no ia mea.

Haawiia malalo o ko'u lima i keia la.....o ....., M. H.....

.....

Lunakanawai Apana o.....

Iloko o ka wa e waihoia ai ua hihia la ma ka hookolokolo ana, alaila, e waiho koke aku ka Lunakanawai nana i waiho aku i ua hihia la me ka hakalia ole i ka Loio Kuhina, he kope kakau o na olelo ike no ua hihia la i hookahuaia ai.

Ka Lawelawe ana ma na Hoopii e kue ana i kekahi Hui i Hoohuiia.

§611. Ma kekahi hoopii ana e kue ana i kekahi hui i hoohuiia, e hoopuka aku no ka lunakanawai i palapala kii i kakauinoaia eia, me kona inoa oihana, e kauoha ana i ka hui i hoohuiia e hele ae imua ona ma kekahi manawa a wahi i hoakakaia, e pane no ka hoopii.

§612. E hookoia no ka palapala kii ma ka haawi ana aku i ke kope o ia mea, me ka hoike pu aku i ka palapala kumu i ka Peresidena a poo e ae paha o ka hui, a i ole ia, i ke Kakauolelo, Puuku a Agena hooponopono paha o ia hui.

§613. Ma ka manawa i hoakakaia ma ka palapala kii e hoomaka aku no ka lunakanawai e hoolohe a hookolokolo i ka hihia e like no me ka hana ana i ka hihia o kekahi kanaka.

§614. Ina ua kauia kekahi hoopai uku dala maluna o kekahi hui i hoohuiia ke ahewaia, ua hiki no e ohiia ia hoopai mamuli o ka mana nana i kau aku, e ka Ilamuku, a i ole ia, kona Hope, a i ole ia, ka Makai Nui, a i ole ia, kona Hope, mailoko ae o ka waiwai paa a lewa paha o ia hui, ma ke ano like no ma ka hana ana ma ka palapala ohi ma ka hihia Kivila.

MAHELE II.—NO KA MANAWA E WAIHOIA AKU AI NA PALAPALA HOOPII HOAHEWA.

§615. Ma na hihia ofeni apau e kue ana i na kanawai o keia Repubalika he kupono wale no no ka hookolokolo ia ana e kekahi Aha Kakau, e kukulu ia mai ka mea e hoopiiia ana, a e hoopii ia mamuli o kekahi palapala hoopii hoahewa e kekahi mea hoopii ku i ke kanawai o ka Repubalika, mahope koke iho no o ka hana ia ana o ka hewa e ka mea hoopiiia, e like me ka hikiwawe kupono, aka nae, aole e hoopaneeia ka waiho ia ana o ka palapala hoopii hoahewa e kue ana i ka mea i hoopiiia mahope aku o ke kau hookolokolo o ka Aha (i loaa ka mana e hookolokolo i ua hewa nei), mahope mai o ka hoopaaia ana o ka mea hoopii no ia kau hookolokolo e kekahi Lunakanawai i loaa ka mana kupono o hana pela. A ma ia manawa no e hookolokolo ia ai ua hihia nei, ina nae aole e hoopaneeia e ka Aha, e like me ka mea i hoakakaia aku mahope nei.

§616. O ua mau palapala hoopii hoahewa nei i makemakeia no ia manawa, e hoomakaukau pono ia no e kekahi luna hoopii ku i ke kanawai, a e waiho kupono ia aku imua o ka Luanakanawai e noho ana ma ka Aha mamua ae o ke kukuluia ana mai o ka mea hoopiiia e pane, a mahope iho o ka nana ana a ua Lunakanawai nei, e hooiaio iho oia maluna o kela ame keia palapala hoopii hoahewa ina ua maopopo iaia ka oiaio, ame ka oiaio ole o na mea ma ia mau palapala hoopii.

§617. O ka hoopii ole ana malalo o ka palapala hoopii hoahewa, ina ua hooiaioia mai ua palapala la, ma ke kau hookolokolo e hiki mai ana, ina aole i hooliloia ka *venue*, a i ole ia, ina

paha ua hoopaneeia ka hihia e ka Aha, a i ole ia, e hiki ole ana paha ke hooiaio i ka palapala hoopii hoahewa mamuli o ke kanawai i hoakakaia, a i ole ia, he olelo hooholo paha na ke jure aole i hewa, a i ole ia, he like ole ana paha o na manao o na jure elua mahope mai i hoonohoia ai e hookolokolo i ka hihia, e lilo ia i mea e hookuuia ai ka mea hoopiiia, a e kauoha no ka Aha e hookuuia oia mai kona paa ana.

§618. Na ka Loio Kuhina, a o na Makai Nui paha o na Apana Hookolokolo Kaapuni e haawi i ke Kakakuolelo o ka Aha i ekolu la mamua o ka la mua o ke kau hookolokolo, i papa hihia o na hoopii karaima apau i kupono wale no i kekahi jure ma ua kau hookolokolo nei, i hanaia ka papa hihia o ka Aha.

MAHELE III.—HOOKUU ANA ME KA WAIHO OLE AKU I KA HIHIA IMUA O KA AHA.

§619. Ua mana no ma ke kanawai ka Loio Kuhina ma na mea e pili ana no kekahi kanaka a mau kanaka paha i keia manawa, a mahope aku nei paha i hoopaahaoia no kekahi manawa hookolokolo no kekahi ofeni, ke haawi aku ma kela ame keia manawa i palapala malalo o kona lima ma keia ano.

I na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie o ke Aupuni Hawaii, a i kekahi paha o lakou.

Ma keia ke hoikeia aku nei ua hoole au i ka waiho ana aku i palapala hoopii e kue ana ia.....e paa nei ma ka lima o ka Ilamuku ma ka Halepaahao ma....., malalo o ka palapala hoopaa a.....Esq., Lunakanawai Apana o.....no ka hewa.....

Haawiia malalo o ko'u lima i keia la.....o.....18..
....., Loio Kuhina.

E kakau aku ana i na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a i ole, i kekahi paha o lakou. A na ua Lunakanawai nei a na lakou holookoa paha e haawi i palapala kauoha ma ia manawa malalo o kona, a o ko lakou lima paha ma keia ano:

Ia.....Esquire,
Ilamuku o ka Repubalika o Hawaii.

No ka mea ke hoopaaia nei o.....ma kou lima mamuli o ka palapala hoopaa o.....Esquire, Lunakanawai Apana o.....ma ka hoopii no ka hewa .....a no ka mea ua hooiaioia mai imua o makou (a imua o'u) e ka Mea Hanohano....., ka Loio Kuhina o ka Repubalika, ua hoole oia i ka waiho ana mai i palapala hoopii e kue ana ia.....i oleloia, no ka hewa..... i oleloia. Nolaila, ma keia ua haawiia ka mana, a ke kauoha ia aku nei oe e hookuu koke ia.....i oleloia mai kou paa ana mamuli o ia palapala hoopaa.

Hawaiia malalo o ko makou a o (ko'u lima) i keia la..... o.....18...

..... Na Lunakanawai (a Lunakanawai)
..... o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

E kauoha ana i ka Makai Nui a Luna Paahao paha o na mea iaia ka paa o kela ame keia lawehala e hookuu koke ae mai ka hoopaahao ana, i ka lawehala i hoakakaia ma ua palapala nei no ka hewa nae i hoakakaia ma ua palapala hoopaa nei.

MAHELA IV —HOOLOLI ANA I KAHI E HOOKOLOKOLO AI (VENUE).

§620. Ka hewa o kela mea keia mea ina he kokua hewa, no ke kokua ana mamua a mahope mai paha o ka hana ia ana o ka hewa feloni ua hiki ke lawelaweia, ninaninauia, hookolokoloia a hooholoia a hoopaiia hoi e kekahi Aha i loaa ka mana e hookolokolo ai i ka feloni maoli, a i ole ia, o kela ame keia feloni paha i hanaia ma kekahi wahi a ma ia hana ana hoi oia feloni i lilo ai ua kanaka la i kokua hewa i hoopaaia ai hoi oia no ka hookolokoloia ana.

§621. O ka hewa mare lehulehu ua hiki no ke lawelaweia, nienieleia, hookolokoloia, hooholoia a hoopaiia hoi ma kela ame keia wahi mana hookolokolo, iloko nae hoi o ia mana hookolokolo, i hopuia ai ka mea hewa, a i ole paa ia ai paha, ma na ano

no apau, me he mea la maloko maoli oia mana hookolokolo ka hewa i hanaia ai.

§622. O kela ame keia mea e lawe mai ana i kekahi waiwai lewa, dala, a hoopaa waiwai paha, a i ole, he waiwai e ae o kela ano keia ano, me kona ike no ma ke ano kolohe a ano aihue i kue i ke Kanawai, ka laweia ana, ka loaa ana mai, hoolilo ana nona, a i ole, hoolilo ia ana paha ia hai ua hiki no, (ina no ua hoopiiia oia ma ke ano he kokua hewa mahope o ka hanaia ana o ka hewa feloni, a i ole, ma ke ano he mea maoli nana i hana ka feloni, a i ole, he mikamina wale no paha, kai lawelaweia e hoopiiia, hookolokoloia a hoopaiia maloko o kela ame keia mana hookolokolo, o kahi i loaa ai, a i waiho ai paha o kekahi waiwai malalo o kana hoomalu ana, a i ole, ma kela ame keia mana hookolokolo o kahi o ka mea maoli nana i hana ka hewa mua i hiki ai ke hookolokolo ia ma ke kanawai, e like la me ka mea i lawe mai i ka waiwai kolohe e hiki ai ke lawelaweia, hoopiiia, hookolokoloia a hoopaiia ma ka mana hookolokolo o kahi i loaa maoli ai oia waiwai kolohe iaia.

§623. O kela mea keia mea e aihue ana i kekahi wahi o kekahi moku i loaa i ka pilikia, a i ole, e hana ana paha i kekahi o na ofeni i hoakakaia ma ka Pauku 6 o ka Mokuna 23 o ke Kanawai Hoopai Karaima, ua hiki no ke hoopiiia a hookolokoloia imua o kekahi Aha Kakau.

[Hoakaka K. H. K. Mok. 23 §6, hoopauia e ke Kau 1896, Kan. 35.]

§624. O kela mea keia mea e hana ana i ka ofeni kakau apuka, a i ole, hoano e ana paha i kekahi palapala o kela ano keia ano, koi ana aku e lawe, a i ole, haawi ana aku paha e lawe ia, kalepa ana paha, a hoolilo ana aku paha i kekahi palapala o kela ame keia ano, me ka ike no ua kakau apukaia, a i ole, hoano e ia paha, ua hiki no ke lawelaweia, hoopiiia, hookolokoloia, a hoopaiia maloko o kela ame keia mana hookolokolo, kahi ona i hopuia ai, a e paa ana paha ma na ano no apau, ame he mea la

maloko maoli no oia mana hookolokolo kahi o kona ofeni i hanaia ai. A o na kokua hewa apau, ina mamua a mahope mai paha o ka hanaia ana oia hewa, ua hiki no ke lawelaweia, hoopiiia, hookolokoloia a hoopaiia ma kela ame keia mana hookolokolo kahi ona i hopuia ai, a e paa ana paha oia ma na ano apau, me he mea la, o kona hewa ame ka hewa o kona mua, ua hana maoli ia no maloko oia mana hookolokolo.

§625. Ina o kekahi kanaka e haawi hoolaha aku a hoolilo aku paha iwaho i kekahi ano dala hoopunipuni, a dala waiwai ole maloko o kekahi mana hookolokolo, a haawi hou hoolaha aku a hoolilo aku paha iwaho i kekahi dala hoopunipuni, a dala waiwai ole ma kekahi mana hookolokolo okoa ina no ma ka la mua ana i haawi hoolaha aku a hoolilo ai iwaho i olelo mua ia, a i ole, maloko o na la he umi mahope koke mai no oia manawa, a i ole, ina elua a oi aku paha poe kanaka e hana ana ma ke ano hui maloko nae o na mana hookolokolo kaawale paha, a i hana lakou i kekahi hewa e kue ana i ka Mokuna 31 o ke Kanawai Karaima o kela mea hewa keia mea hewa, ua hiki ke lawelaweia, hoopiiia, hookolokoloia, a hoopaiia, a o ka hewa nae i waiho ia mai, ua hanaia ma kekahi o keia mau mana hookolokolo i oleloia ma na ano no apau, ame he mea la ua hana maoli ia a hana holookoaia ka hewa maloko oia mana hookolokolo hookahi.

§626. Aole no i kauoha paa ia e hoakaka ia ka venue o kekahi hookolokolo iloko o ke kino o kekahi palapala hoopii hoahewa, aka hoi, o ka mana hookolokolo i hai ia ka inoa ma hai o ua palapala nei ke lawe a manaoia o ka venue ia o kahi hookolokolo o na kumu apau i hoakakaia iloko o ke kino o ia palapala hoopii hoahewa, koe nae ma na hihia e makemakeia ana ia manawa a mahope aku nei paha na hoakaka kuloko, alaila, oia hoakaka kuloko e hai ia no maloko o ke kino maoli o ka palapala hoopii hoahewa.

§627. E mana no ma ke Kanawai i kekahi Aha Kakau, a i kekahi Lunakanawai paha o ua Aha nei ma na manawa, oiai

kekahi hihia karaima e hanaia ana ma ua Aha nei, ina ma ke Kanawai ua kuloko ua venue nei o kahi e hookolokolo ai, a ina aole paha i kuloko, ke kauoha aku e hooloiia ka venue o kahi hookolokolo; a e kauoha ma Honolulu paha, a i ole, ma kahi wahi o kekahi Aha Kaapuni e ae i manaoia e hookolokolo ai, ma na hihia ame na kumu hoi e loaa ai ka pono kaulike i makemakeia ai no ka hihia, me ka noho nae malalo o na kumu a ua Aha nei a Lunakanawai paha ma kona noonoo maikai e kau mai ai.

Mahele V.—Ka Hoohui ana i ka Poe Hoopii ia ma kekahi Mau Hihia.

§628. O kela ame keia huina o na poe kokua hewa ma na manawa kaawale apau e kokua ana i kekahi feloni, a o kela ame keia huina o ka poe e lawe mai ana ma na manawa kaawale no apau i kekahi waiwai holookoa, a i ole, apana paha, a ma ka manawa hookahi no nae ka aihue, lawe, kaili, hooikaika ana a loaa, a apuka ana, a i ole, hoolilo ana paha ma na ano nae e ku ai i ka feloni, ua hiki ke hoopiiia me na feloni maoli iloko o ka palapala hoopii hoahewa hookahi ame ka hiki no ke hookolokolo pu ia, ina no aole ka mea maoli nana i hana ka feloni i hookomo pu ia iloko o ka palapala hoopii hoahewa hookahi, a i ole, ua paa paha i ka hoopaaia, a i ole, e hiki paha ke laweia mai e hookolokoloia.

Mahele VI.—O na Palapala Hoahewa hea la ke lawa ana a Piha Pono o ka Manawa.

§629. Aole palapala hoopii hoahewa no kekahi hewa e manaoia ua lawa ole no ka nele i na hoakaka no kekahi kumu makehewa ke hooiaioia, a i ole, no ka haule ana o na huaolelo "e like me na mea i hoikeia maloko o ka moolelo," a i ole "e like me na mea i hoikeia ma ka moolelo," a i ole, o na huaolelo "me ka ikaika ame na mea eha," a i ole, o na huaolelo "e kue ana i ka maluhia," a i ole, no ka hookomo ana i na huaolelo "e kue ana i ka rula o ke Kanawai," me ka hookomo ole i na hua-

olelo "e kue ana i na rula o na Kanawai," a i ole, me ka hooloii ana paha i kekahi o ia mau olelo no kekahi, a i ole, no ka hoakaka ana paha i ka inoa o kekahi mea i hoikeia iloko o ka palapala hoopii hoahewa ma o kekahi inoa oihana a hoakaka e ae paha ina aole ia o kona inoa ponoi; a i ole, no ka hookomo ole ana i ka manawa i hanaia ai ua hewa nei ma kekahi hihia nae e lilo ole ana ka manawa he io no ka hihia, a i ole, no ka hoike pololei ole ana i ka manawa, a i ole, he hoike ana ua hanaia ka hewa ma kekahi la mahope mai o ka loaa ana o ka palapala hoopii hoahewa, a i ole, ma kekahi la aole e hiki io mai ana, he nele ana i kekahi venue kupono a pololei, a i ole, no ka nele ana o ka hopena kupono a ku malalo o na rula mau; a i ole he nele ana a he paewaewa ma ka hoohui ole ia ana o kekahi mea hoopiiia, a i ole, he nele ana i na hoakaka i ke kumu waiwai, a i ole, kumukuai o kekahi kumuhana, a i ole, mea e ae, a i ole, ka huina poho a poino paha ma kela ame keia hihia i lilo ai he io no ka hewa, ka huina poho a poino paha.

§630. Ma kela ame keia palapala hoopii hoahewa no kela ame keia feloni, a i ole, misidamina ina ua ake ia e hoakaka ma ua palapala nei ka mea nona kekahi waiwai, ina no he waiwai paa a lewa paha, a no kekahi mea nae ua waiwai nei i oi aku mamua o ka hookahi, a i ole, malalo paha o ua waiwai nei o ka malama ana a kekahi mea i oi aku mamua o ka hookahi, ina no he poe hui ua poe kanaka la ma ka waiwai, he poe hoa aina hui, he poe hooilina hui, a i ole, he poe hoa aina, alaila, ua lawa no ke hoike i ka inoa o kekahi o lakou, a ke hoike iho no i ka inoa o kekahi o lakou a e hoike pu iho ina ka mea nona ka inoa i oleloia ua waiwai nei, a i ole, no kekahi hoa iho, a kekahi mau mea hou iho e like me ka mea e makemake ia ana; a ina manawa apau, ina ua kupono ke hai ia iloko o kela ame keia palapala hoopii hoahewa no kekahi feloni, a i ole, misidamina na kumu o kela ano keia ano i manaoia ai e kela ame keia mau hoa hui, a mau hoa aina hui, a hooilina hui, a hoa aina, alaila, ua lawa pono iho la no ke hoakakaia lakou ma na ano i hai mua ia ae nei, a o keia

hoakaka ana he manao no ia ua pili pu i na ahahui waiwai o na mahele (Joint Stock Company) ame na poe malama waiwai.

§631. O na waiwai lewa ame na waiwai paa apau i lilo no kekahi Ahahui mamuli o ke kanawai, e hooponopono, e hoomalu, a e paa, e manaoia no ua waiwai nei ina e hoopiiia ana kekahi kanaka okoa ma ka palapala hoopii hoahewa no kekahi ofeni i hanaia iluna a iloko paha o ua waiwai nei no ua ahahui nei.

§632. Ma kela ame keia palapala hoopii hoahewa no ka pepehi kanaka, a i ole ia, no ka lawe ola paha, a i ole, he lilo ana paha i kokua hewa no kekahi pepehi kanaka a lawe ola paha, aole no e manaoia he mea nui e hookomo ai ma ua palapala nei na ano ame na kumu i loaa mai ai i ua kanaka nei ka make, aka, e lawa no ma na palapala hoopii hoahewa apau no ka pepehi kanaka, ke hoakaka ua hana ka mea hoopiiia me ka manao kolohe me ka makemake e hana ame kona manao ino i haku mua ia a ua pepehi a make a lawe i ke ola o ka mea make, a e lawa pono nohoi ma na palapala hoopii hoahewa no ka lawe ola, ke hoakaka iho ua hana ka mea hoopiiia me ka manao kolohe, a ua pepehi a make, a lawe i ke ola o ka mea make, a e lawa kupono nohoi ina he palapala hoopii hoahewa no ke kokua hewa i kekahi pepehi kanaka a lawe ola paha ke hoakaka iho i ka mua no ka pepehi kanaka, a i ole, lawe ola paha e like me ke ano la o ka hihia, ma na ano i hoakakaia mahope nei, alaila, e hoakaka iho i ka mea e hoopiiia ana no ke kokua hewa ma na ano i hana mua ia a maa mau.

§633. Ma kela ame keia palapala hoopii hoahewa no ke kakau apuka, hooloii, hoolaha, haawi ana paha i kela ame keia palapala o na ano apau, a i ole, no ka haawi ana paha ia hai, kalepa ana, hoolilo ana, a i ole, hooloii ana no hai, lawe ana mai, a i ole, hoao ana e lawe mai i kela ame keia waiwai ma o ka imi loaa ma ka hoopunipuni, a i ole, no kekahi hewa e kue ana i ka Mokuna 23 o ke Kanawai Karaima, alaila, ua lawa no ina e make-

makeia ana e hooiaioia ka manao hana e apuka, a i ole, hoopoino ke hoike iho ua hana ka mea hoopiiia i ka hewa me ka manao e apuka, a i ole, hoopoino (e like me ka mea e manaoia ana) me ka hoike ole he manao e apuka, a i ole, hoopoino i kekahi kanaka, a ma ka hihia lawe ana mai, a i ole, hoao ana e lawe mai i ka waiwai ma ka imi loaa ma ka hoopunipuni, me ka hoike ole i ka mea nona ke dala, a i ole, waiwai e ae i akaka he kumuwaiwai. A ma ka hookolokolo ana i kekahi o na ofeni i hoakakaia ma keia pauku, aole no e manaoia e hooiaioia ka manao hana o ka mea hoopiiia e apuka, a i ole, hoopoino i kekahi kanaka ponoi, aka, e lawa no ke hooiaioia, ua hana ka mea hoopiiia i ka hewa ona i hoopiiia ai me ka manao e apuka, a i ole, hoopoino paha (e like me ka mea e manaoia ana).

§634. Ma na palapala hoopii hoahewa no kekahi ofeni i hanaia mahope mai o kekahi hoahewa mua ia ana, a i ole, mau hoahewa mua ia ana no kekahi feloni, a i ole, he misidamina paha, alaila, ua lawa kupono no mahope iho o ka waiho ana i ka hoopii o ka hewa hope ana i hana ai, ke hoike iho ua ahewaia ka mea i hana hewa no ka feloni, a i ole, misidamina, ma kekahi manawa ame kekahi wahi, a i ole, ma kekahi mau manawa ame kekahi mau wahi, me ka hoike wale no i ka io ame ka hopena o ka hewa i hanaia me ka haalele i na hahai rula ana no ka palapala hoopii hoahewa ame ka ahewaia ana no ka hewa mua me ka hoakaka hou ole ana i ka hewa mua a mau hewa mua paha.

§635. Iloko o kela ame keia palapala hoopii hoahewa o kela ame keia ano i kupono ai ke hooiaio no kekahi dala a hoopaa aku i ka waiwai e ae paha, ame kela ame keia palapala hoopii hoahewa no ke apuka ana i ka waiwai i waiho ia aku e malama, hoolilo epa ana, a hoolilo ana ia hai ma ke ano epa ina e pili ana ka hewa i kekahi hoopaa 'ku i ka waiwai, alaila, ua lawa pono ke hoakaka i ua dala nei, a i ole, hoopaa aku, i ka waiwai me ke ano he dala wale no me ka hoakaka ole i ke ano o ka apana dala, a i ole, hoopaa aku i ka waiwai paha. A o ua hooiaio ana nei e pili ana i na hoakaka i ka waiwai, e hoomaopopo ia no ia ma

na hihia apau ma o ka olelo hooiaio no kekahi huina apana dala, a ma na hihia o na hewa i hai mua ia ae nei ma o keia pauku no kekahi hoopaa aku i ka waiwai ina no nae aole i hooiaioia mai ke ano maoli o ka apana dala i hoopihaia ai ua huina nei i oleloia, a i ole, ke ano maoli paha o ua hoopaa aku i ka waiwai nei, a ma na hihia no na hewa i hoakaka pololei ia pela, a ma na hihia pu hoi kekahi o ka lawe ana mai i ke dala a waiwai e ae paha ma ka imi loaa ma ka hoopunipuni, ma o ka hooiaio ana ua hana ka mea i hana hewa me ke apuka i ka waiwai i waihoia e malama ma o ka hoolilo ana nona a hoolilo ia hai i kekahi huina, a i ole, lawe ana mai paha i kekahi apana dala, a i ole, kekahi hoopaa aku i ka waiwai, a i ole, kekahi apana paha o kona kumuwaiwai ina no nae o ua apana dala nei, a i ole, hoopaa aku i ua waiwai nei, (e like la me ke ano o ka hihia) i haawiia mai iaia i mea e hoihoi hou ia aku ai kekahi apana o ua kumuwaiwai nei i ke kanaka nana i haawi mai i ua waiwai nei, a i ole, kekahi kanaka e ae paha, a ua hoihoiia iaia no nae ua apana la e like me ia i oleloia ae ia.

§636. E ku no i ke kanawai ke hookomo i na kumu hoopii lehulehu maloko o ka palapala hoopii hoahewa hookahi e kue ana nae i ke kanaka ponoi i hoopiiia, no kela ame keia heluna o na hewa aihue kaawale i oi ole aku nae mamua o ekolu i hanaia e ua kanaka nei e kue ana ia kanaka hookahi no i aihue mua ia ai maloko o na malama eono mai ka hana hewa mua ana a hiki i ka hana hewa hope ana, a i waiho i ka hoopii ma ia palapala no ua mau hewa nei apau, a no kekahi paha o ua mau hewa nei.

§637. Ma kela ame keia palapala hoopii hoahewa no ka aihue, a i ole, hana apuka e ae, hoopoino ana, holoi ana, hoonalowale ana, a i ole, huna ana i kekahi palapala kuleana aina holokoa, a apana paha, o ua palapala nei, alaila, e lawa kupono no ke hoakaka oia maloko o ua palapala nei ka olelo hoike o ke kuleana, a i ole, kekahi apana o ke kuleana o ke kanaka, a o kekahi paha o ua poe kanaka nei i loaa ke kuleana, ina no ma ke ano hooilina, a

ulia wale mai paha ma ka mana kanawai, a i ole, mahele kaulike paha iloko o ka waiwai paa e pili ana i ua kuleana nei, a e hoakaka hoi i ua waiwai paa nei, a i ole, i kekahi apana o ua waiwai nei.

§638. Ma kela ame keia palapala hoopii hoahewa no kekahi hewa i hoakakaia mahope nei, aole no e makemakeia e hooia ia ma ka palapala hoopii he waiwai no kekahi ka palapala a palapala hooiaio, mea e hana ai, a i ole, mea e ae, i na mea i hana ia ai o ka hewa, oia hoi keia: Ka hewa aihue i kekahi palapala hooilina. Ka hewa aihue i kekahi palapala moolelo mua o kekahi Aha Hookolokolo. Ka hewa aihue hahae, ooki, mahele ana a kaawale, a i ole, wawahi ana me ka manao e aihue i kekahi mea i hanaia me kekahi metala a paa ma kekahi kihi huinaha, a i ole, alanui paha, a i ole, ma kekahi wahi e ae i hanaia no ka pono o ka lehulehu, a i mea hoonani paha.

§639. I mea e pale aku ai i na pohihihi ma ka waiho ana i na hoopii e kue ana i kekahi poe hana hewa ma na hihia apau no ke apuka ana i ka waiwai i waihoia aku e malama, a i ole, ka hoolilo apuka ana nona, a i ole, hooliloia ana ia hai e kekahi kanaka, e mana no ma ke ano kanawai ke hoakaka ma ka palapala hoopii hoahewa me ka hoopii i ka mea hana hewa no kekahi mau hewa kaawale he lehulehu no ke apuka i ka waiwai i waihoia aku e malama, a i ole, hoolilo apuka ana nona a no hai paha, e oi ole ana mamua o ekolu i hanaia paha e ia me ke kue i ke kanaka hookahi no ia apuka mua maloko nae o na malama eono mai ka hanaia ana o ka hewa mua a hiki i ka hewa hope.

§640. Ma na hihia aihue apau i hanaia me ke kue i ko ka Peresidena waiwai, a i ole, no ke apuka ana i ka waiwai i waihoia e malama, hoolilo apuka ana nona, a hoolilo no hai i hana kue ia i ko ka Peresidena waiwai ina he waiwai lewa dala a hoopaa waiwai e ae paha, alaila, e mana ma ke ano kanawai ma ka palapala kauoha e hoopaahao a kekahi Lunakanawai nana i hookolokolo ka mea hana hewa, a e hookomo hoi ma ka palapala hoopii hoa-

hewa e hoopiiia ai ua mea hana hewa nei, ke hoakaka i ka waiwai lewa dala a hoopaa waiwai e ae paha i hai mua ia ae la ma ka inoa o ka Peresidena.

§641. Ma na hihia aihue apau no kekahi waiwai lewa i waihoia i mea lako hale ma kekahi hale, a he hale hoolimalima e noho ai, alaila, e ku i ke kanawai ke waiho aku ma ka palapala hoopii hoahewa ma na ano maa mau no he aihue, a ma na hihia aihue apau i kekahi mea i pili paa i hoolimalimaia e like me ia i oleloia, ke waiho i ka hoopii ma ka palapala hoopii hoahewa ma na ano me he mea i hoolimalima i ka hale a rumi paha ua mea hana hewa la, a ma kekahi o ia mau hihia i hai ia ae la e hoakaka i ka waiwai, no ka ona waiwai ponoi, a i ole, no ka mea paha nana i hoolimalima aku.

§642. Ma kela ame keia palapala hoopii hoahewa e hoakaka ana he aihue ana me ka manao kolohe i kekahi waiwai, e pono ma ke kanawai ke hookomo aku i na kumu a mau kumu lehulehu no ka loaa kolohe ana mai o ua waiwai nei, a o kekahi apana paha a mau apana paha o ua waiwai nei, me ka ike no he waiwai i aihueia, a ma na palapala hoopii hoahewa no ka loaa kolohe ana mai o kekahi waiwai me ka ike no he waiwai i aihueia, e pono ma ke kanawai ke hookomo i kekahi kumu no ka aihue me ka manao kolohe i ua waiwai nei kekahi.

§643. Ma ka palapala hoopii hoahewa no ke kakau apuka hooloili ano e ana, haawi ana, hoolaha ana aku, hoolilo ana aku ia hai, a i ole, no ka aihue ana, apuka ana i ka waiwai i waihoia 'ku e malama, lawe ana mai mamuli o ka hooweliweli, hoolilo ana nona, hoolilo ana ia hai, hana ino ana, a i ole, huna ana, a i ole, loaa ana mai paha ma ka imi loaa ma ka hoopunipuni o kekahi palapala, e lawa kupono no ke hoakakaia ua palapala nei ma o kekahi inoa la, a i ole, kekahi ano hoomaopopo e ae e hiki ai ke ike ia ua palapala nei, a i ole, ma o kona ano maoli'la, me ka hoakaka ole maloko i kekahi kope a ano hoohalike, a i ole, hoakaka e ae o ua palapala nei, a i ole, o kona kumu waiwai paha.

§644. Ma na hihia e ae apau i manaoia ai he kupono ke hooiaioia ma kekahi palapala hoopii hoahewa, kekahi palapala hoakaka kumu, ina no he palapala i kakau holookoaia, a o kekahi apana wale no paha ma ka palapala lima pai hakahaka, a i ole, huahelu paha, alaila, e lawa kupono no ke hoakaka i ua palapala nei ma kękahi inoa a hoakaka e ae e hiki ke ike ia aku ua palapala nei, a i ole, ma ka manao paha o ua palapala nei, me ke kakau ole ana i kope a ano hoohalike e ae o ua palapala holookoa nei a apana paha.

§645. Ma na palapala hoopii hoahewa no ka hoohiki wahahee, a i ole, no ka lawe a hana ana, kakau inoa ana, a kakau ana malalo o kekahi palapala me ke kolohe a ano kue i ke kanawai ame ka makemake e kolohe me ka hoopunipuni nae, ke apuka me ke ano maalea, a manao ino paha i kekahi olelo (hoike), olelo hooiaio, olelo hoike kumu, olelo hoohiki (affidavit) olelo hoike i kakauia, palapala hoopii, olelo hai aku i ka lohe, palapala hoakaka kumu, a i ole, palapala lima e ae, alaila, e lawa kupono no ke hoakaka ma ua palapala hoopii hoahewa nei i ka io maoli o ka hewa i hooiliia maluna o ua mea hoopiiia nei, ame ka Aha Hookolokolo i laweia aku ai a hanaia, a kakau inoaia ai, a kakauia ai paha malalo o ua palapala nei, ka olelo hoohiki, olelo hooiaio, olelo hoike kumu, olelo hoohiki (affidavit), olelo hoohiki i kakauia, palapala hoopii, olelo pane, olelo hai aku i ka lohe, palapala hoakaka kumu, a i ole, palapala lima e ae, me ka hoakaka ole ma ua palapala hoopii hoahewa nei i ka palapala hoopii, olelo pane, olelo hooiaio, olelo hoike kumu, a i ole, kekahi hana e ae paha i lawelaweia ina no ma ke kanawai, a i ole, kaulike paha, a i ole, ma na hookolokolo e ae paha, ame ka hoakaka pu ole ana hoi i ka mana hookohu, a i ole, mana o ka Aha, a mana paha o ke kanaka, nana i hoolohe ua hewa nei a hoahewaia ai.

§646. Ma na palapala hoopii hoahewa no ka hookonokono e hoohiki wahahee, a i ole, no ka hana kolohe a aelike ana me kekahi kanaka e hana me ka manao kolohe, a hana hoohiki wahahee me ka manao kolohe ana, a i ole, e kenakena ana, lilo ana

paha i kumu, a i ole, imi ana paha i kekahi kanaka nana e lawe, hana, kakauinoa, kakau malalo o kekahi palapala, me ke kue i ke kanawai me ka manao kolohe, me ka hoopunipuni, me ke apuka, me ke ano maalea, manao ino a ano hoohaumia i kekahi olelo hoohiki, olelo hooiaio, olelo hoike kumu, olelo hoohiki (affidavit), olelo hoike i kakauia, palapala hoopii, olelo pane, olelo hai aku i ka lohe, palapala hoakaka kumu, a i ole, palapala lima e ae, alaila, e lawa kupono no, ma na wahi apau o ua hoohiki wahahee nei, a i ole hewa e ae i hai mua ia ae nei, i hana maoliia ai, ke hookomo iho i ka hoakaka i ka hewa o ke kanaka nana maoli i hana ka hewa hoohiki wahahee, a hewa e ae paha i hai mua ia ae nei, a malaila e hoakaka iho, o ka mea hoopiiia ua hana me ke kue i ke kanawai me ka manao kolohe me ke ano ino, a ua kena, a ua imi a loaa ke kanaka i oleloia e hana i ka hewa e like me na ano i hoikeia ae la maluna; a ma na wahi apau i hana maoli ole ia ai ka hoohiki wahahee, a hewa e ae i olelo mua ia ae nei, alaila, e lawa kupono no ke hoakaka iho i ka io maoli o ka hewa i hooiliia maluna o ka mea hoopiiia me ka hoakaka ole a hooiaio ole ana paha i kekahi o na kumu, a mau mea makehewa wale no i olelo mua ia, ke hoakaka a hooiaio paha ma na hihia o ka hoohiki wahahee me ka manao kolohe, ame ka manao ino e hana pela.

Mahele VII.—Na ano Hana e kue ai i na Palapala Hoopii Hoahewa, na Mana e Hoololi ai.

§647. O na kue ana apau i na palapala hoopii hoahewa no kekahi hewa i ike maopopoia ma ua palapala nei, e hanaia no ia ma ke ano he palapala hoole (demurrer) e kaohi ana, a i ole ia, ma ke noi ana, a e hoopau wale i ka palapala hoopii hoahewa mamua ae o ka pane ana o ka mea i hoopiiia, a aole mahope aku, a o kela Aha keia Aha i waihoia aku ai kekahi olelo kue no kekahi hewa o ua palapala nei, ua hiki no ina ua manaoia he kupono, ke kauoha aku i ua palapala hoopii hoahewa nei, e hoololi koke ia ma kahi i hewa e kekahi luna o ka Aha, a i ole, e kekahi kanaka okoa, a ma ia manawa mai e hele aku ai ka hihia imua, me he mea la aohe hewa i puka mai; a aole he noi e kaohi

ai i ka olelo hooholo, e ae ia no kekahi hemahema ma kekahi palapala hoopii hoahewa, i hiki ke noi ia mamua ma ke ano kaohi i ka olelo hooholo, a noi paha e hoopau wale e like me ia i olelo mua ia ae la.

MAHELE VIII.—HOOPANEE ANA I NA HIHIA, &c.

§648. Aole no e ae ia he kuleana ko kekahi mea ma ke ano he pono maoli nona ina ua hoopiiia, ke hoole oia, a i ole ia, e hoopanee i ka hookolokolo ana a kekahi palapala hoopii hoahewa i waiho mai ai e kue ana iaia, a i ole, i haawi aku ai i manawa e pane ai, a kaohi ai paha i ka olelo hooholo no ua palapala hoopii hoahewa nei i ae ia aku iaia. Aka nae, ina o ka Aha i hoopiiia aku ai ua kanaka nei a e kekahi mea e ae paha, ina e manao ua Aha nei he kupono e ae ia oia i manawa hou aku e pane ai, a i ole ia, e hana i palapala hoole, a i ole, hoomakaukau ai paha i kumu pale nona a mea e ae paha, alaila, e hiki no i ua Aha nei ke ae aku i manawa hou e pane ai, a e hoole aku ai, a i ole ia, e hoopanee ai i ka lawe ana mai a hoolohe ana i ka olelo pane, a olelo hoole ame ka hookolokolo ana, a i ole, e like la paha me ke ano o ka hihia, ina no ka hookolokolo ana i ua kanaka nei ma ke kau aha hookolokolo e hiki mai ana a ma kekahi kau paha mamua mai, a ma ka bela a ano e ae paha e like me ka ua Aha nei e manao ai he pono.

MAHELE IX.—KOINA O KA AHA E ILI OLE ANA NA KA POE I HOOPII IA E UKU.

§649. Aole no e ku i ke kanawai ke lawe a koi aku paha, a i ole, e lawe mai paha i kekahi koina o ka Aha no ka hoopuka ana i kekahi palapala no kekahi kanaka a mamuli paha o kekahi kanaka i hoopiiia paha no kekahi feloni, a i ole, no ke kokua ana paha i ua feloni nei, a i ole, no kekahi misidamina paha iloko o kekahi Aha Hookolokolo mana ma ka hihia karaima. Aole no hoi e hiki ke lawe a koiia a lawe mai paha i kekahi koina mai kekahi oia poe kanaka no ka noho hoopaa bela ana, a i ole, no ka

hoopukaia ana o kekahi palapala kuu kino, a i ole, no ke kakau ana i kekahi hele ana mai, no ka hiki mai imua o ka Aha, a i ole, he olelo pane paha i kekahi mea i hoikeia mai, a i ole, no ka hookuu ana i kekahi hoopaa bela i laweia mai e ua kanaka nei i hope a mau hope paha no lakou, aka, ua hiki ke kauohaia e uku ia na koina apau e ka mea i hoopiiia, a i hoahewaia, oia kekahi hapa o ka olelo hooholo.

MAHELE X.—KUKULU ANA IMUA O KA AHA, A ME KE PANE ANA, &c.

§650. Ina o kekahi kanaka i kukuluia imua o ka Aha malalo o kekahi palapala hoopii hoahewa no kekahi ofeni, e hoopuka mai i kana olelo pane, e olelo ana "aole i hewa," alaila, e manaoia no ma ia pane ana a ua kanaka nei (me ka manao hou ole ana i kekahi ano rula e ae), ua waiho mai la oia iaia iho imua o ke Aupuni no ka hookolokolo ana, a na ka Aha Hookolokolo e kauoha i jure ma na rula mau no ka hookolokolo ana i ua kanaka nei.

§651. Ina o kekahi kanaka i kukuluia imua o ka Aha a hoopiiia no kekahi ofeni, e ku malie me ka ekemu ole mamuli o ka hoomauhala, a i ole, e pane pololei i ka palapala hoopii hoahewa, alaila, ma na hihia apau oia ano e ku no i ke kanawai (ina e manao ka Aha pela), ke kauoha i ka Luna Aupuni kupono e hookomo iho i ka olelo pane "aole i hewa" ma ka aoao o ua kanaka nei, a o ua olelo pane nei i hookomoia mai e like no ia, a e manaoia me he mea la na ua kanaka nei i pane maoli pela.

§652. Ina o kekahi kanaka i hoopiiia no kekahi hewa he pupule, a ma ke kukuluia ana mai paha e pane imua o ka Aha e ike ia ai he pupule io oia e kekahi jure i koho pono ia e like me ke kanawai o ia hana, a ma ia mea ua hiki ole i ua kanaka nei ke hookolokoloia malalo oia palapala hoopii hoahewa, a i ole ia, ina paha ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i hoopiiia, e ike ia ai e ke jure ua kanaka nei i hoopiiia ai malalo o ka palapala hoopii hoahewa he pupule, alaila, e ku i ke kanawai i ka Aha

Hookolokolo i hoopiiia mai ai ua kanaka nei e hookolokoloia, a kukuluia paha e pane, e like me na olelo mamua, ke kauoha i kela ike io ana he pupule e kakauia ma ka moolelo o ka Aha; a ma ia manawa pu hoi e kauoha i ua kanaka nei e hoopaaia ma kahi paa a hiki i ka wa e hoikeia aku ai ko ka Peresidena makemake. A ina o kekahi kanaka i hoopiiia no kekahi ofeni, e laweia mai oia imua o kekahi Aha e hookuuia aku ai no ka nele i ke kumu e hiki ai ke hookolokolo a ke ike ia ua kanaka nei he pupule, alaila, e ku i ke kanawai i ua Aha nei ke kauoha i jure i hoonohoia e imi i ka oiaio o ka pupule o ua kanaka nei, a ina o ke jure i hoonohoia e like me ia i oleloia ae la, e ike maopopo ua pupule io ua kanaka nei, alaila, e ku i ke kanawai i ka Aha Hookolokolo ke kauoha i ua kanaka nei e hoopaaia ma kahi paa, ma kahi a ma na ano e like me ka ua Aha nei e manao ai he pono, a hiki i ka wa e hoikeia aku ai ko ka Peresidena makemake. A ma na hihia pupule apau, e like me ia i ike ia, e ku no i ke kanawai i ka Peresidena me ka ae ana, a kuka pu ana me kona mau Kuhina, ke haawi i kauoha no ka hoopaa pono ana i ua kanaka nei i ike ia he pupule, e like ka loihi me ko ka Peresidena makemake ma kahi a ma na ano ana me kona mau Kuhina e manao ai he pono.

§653. Aole no e lilo i mea ole kekahi palapala hoopii hoahewa no kekahi hoohakalia ana i ka olelo pane no ka hewa ana o ka inoa (misnomer), a i ole, no ka nele ana i ka hoohui mai i kekahi mau kumu, a i ole, no ka hoohui hewa ana paha o ka aoao e waiho mai ana i ua olelo pane nei, ina ua lawa pono i ka manao o ka Aha mamuli o ka olelo hoike (affidavit) i kakauia a mea e ao paha e maopopo ai ka oiaio o ua olelo pane nei; aka hoi, ma ka hihia e like la me ia, e kauoha koke ka Aha e hooponoponoia ua palapala hoopii hoahewa nei e like me ka oiaio, a e kahea i ka aoao i hoopiiia e pane i ua hoopii nei, a e hele aku hoi imua me he mea la aohe olelo pane hoohakalia i waihoia mai.

§654. Ina o kekahi olelo pane no kona hoopai mua ia ana, a hookuu mua ia ana paha (autrefois) e ahewa, a i ole, (autrefois)

hookuu, alaila, e lawa kupono no i ka mea hoopiiia e hoike mai ana ua ahewaia oia e like me ke kanawai, a i ole, ua hookuuia paha (e like me ke ano o ka hihia), no ka hihia a ofeni paha i hoakakaia ma ka palapala hoopii hoahewa.

§655. Na lawelawe ana malalo o kekahi palapala hoopii hoahewa no ka hana ana i kekahi ofeni mahope iho o kekahi ahewa mua ia ana, a i ole, mau ahewaia ana paha, e like no ia me nei (oia hoi penei ka olelo ana) : Ka mua e hana ai, o ke kukulu mai i ka mea hana hewa e pane ma kahi wale no o ka hewa hope i hoakakaia ma ka palapala hoopii hoahewa: a ina i pane mai oia "aole i hewa," a i ole, ina paha ua kauoha ka Aha e hookomoia he olelo pane aole i hewa ma kona aoao, e kauohaia ke jure, i kinohi e ninaninau ma na mea pili i ka hewa hope wale no; a ina i maopopo ia lakou ua hewa, a i ole, ma kona kukuluia ana mai paha e pane, ua pane mai la oia "ua hewa," alaila, oia kona manawa e ninauia ai (a aole mamua aku), ina ua ahewa mua ia oia e like me ia i hoakakaia ma ka palapala hoopii hoahewa, a ina oia e ae mai ua ahewa mua io ia no oia mamua, alaila, e hiki no i ka Aha ke hoomaka aku e hoopuka i kona olelo hoopai, aka hoi, ina oia e hoole i kona ahewa mua ia ana, a i ole, ku malie mai paha me ka ekemu ole no ka hoomanao ino, a i ole, pane pololei ole mai paha i ua ninau nei, alaila, na ua jure nei i kauohaia i kinohi e like me na olelo mamua, a i ole (ina mamuli o ka olelo pane "ua hewa" ma ka hoomaka ana o ka hihia aole ua jure nei i kauohaia), alaila, e like la me na hihia e ae, e kauohaia ke jure e ninaninau i na mea e pili ana i kela ahewa mua ia ana, a mau ahewa mua ia ana paha; a ma na hihia i kauohaia ke jure pela i kinohi, aole e lilo i mea nui ka hoohiki hou ana aku i ka poe jure, aka hoi, o ka lakou hoohiki mua ia ana no e manaoia no ia ma na mea apau, e lawa no ua aha nieniele hope nei i oleloia ae la. Aka nae, ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka no kekahi o ua hewa hope nei, e waiho mai ua kanaka nei i kekahi olelo hoike no kona inoa ano maikai, alaila, e ku no i ke kanawai i ka aoao hoopii ma kana pane no ia kumu, ke waiho mai i olelo hoike o ke ahewa mua ia ana o ua kanaka nei, a mau ahewa

ia ana paha no ka hewa mua, a i ole, mau hewa mua paha; mamua ae o ka hoihoiia ana mai o ke jure i ka lakou olelo hooholo ahewa; a e ninaninau ke jure i na mea e pili ana i kela ahewa a mau ahewa mua ia ana paha ma ia manawa no a lakou e ninaninau ana i na mea e pili ana i ua ahewa hope nei.

§656. E hiki no i kela mea keia mea i hoopiiia no ka hewa ku i ka hoopaiia no ka make, e koi aku i ke kakauolelo, oia a o kona loio paha, e loaa mai ka palapala inoa o ka poe jure no ia Kau Hookolokolo, a e loaa hoi iaia ka palapala kii aku i na hoike e maopopo ai kona pono.

§657. Ma na hihia feloni apau ina he mea hiki ole i ka mea i hoopiiia e hoolimalima i loio nana e kokua iaia, e hiki no ka Aha ke haawi i loio nona, no loko ae o ka poe loio i ae ia a nana no e hooikaika ma ke kokua ana iaia, me ka uku ole; a ina e hoole kekahi loio he hoowahawaha no ia i ka Aha.

§658. O kela kanaka keia kanaka Hawaii i kukuluia e pane malalo o kekahi palapala hoopii hoahewa ke koi ana i ka Loio Kuhina, i kope o ka palapala hoopii hoahewa ma ka olelo Hawaii.

§659. Na ka Loio Aupuni e hoomaka i ka hana, a e lawe mai i kona mau hoike ame na mea e maopopo ai, apau na hoike o ka aoao i hoopiiia ame ka hai ana o kona manao, a o kona loio paha imua o ke jure, alaila, na ka Loio Aupuni e hai aku i kona manao imua o ke jure, a o ka pau no ia o ka hoopaapaa ana.

Mahele XI.—Na Pale Ana.

§660. O na kanaka apau e hookolokoloia ana no na ofeni, e aeia no lakou mahope iho o ka pau ana o na hana a ka aoao hoopii e hana i olelo pane piha, a olelo pale paha i ka hihia ma o ke kokua a loio paha.

MAHELE XII.—NA LIKE OLE A ME NA HOOLOLI.

§661. Ina ma ka hookolokoloia ana ma kekahi palapala hoopii hoahewa, e hoea mai kekahi like ole mawaena o na mea i hoakakaia iloko o ua palapala hoopii hoahewa nei ame na olelo hoike i waihoia mai i hooiaioia no ua palapala hoopii nei, alaila e hanaia a e ku nohoi i ke Kanawai i ka Aha e laweia mai ai ua hihia nei, ina e manao ua Aha nei i kela kumu like ole, aole he mea nui e pili ana i ke kuleana io o ka hihia, a aole e loaa ana he poino i ka mea hoopiiia iloko o kana olelo pale ma ia mau kumu, ke kauoha i kela palapala hoopii hoahewa, e hooloiia a like ka hooiaio ma ua wahi nei i okoa o ka palapala hoopii hoahewa, a ma na ano pu hoi a ua Aha nei e manao ai he pono, a ma na kumu hoi e pili ana i ka hoopanee ana i ka hookolokolo e hanaia ana imua oia jure, a i ole, jure okoa paha e like me ka ua Aha nei e manao ai he pono, a mahope iho o ua hoololi ana nei e hele aku ka hihia imua, a i na wa e hele aku ai ka hihia imua, ma na ano no, a e like loa la ma na mea apau ame na haawina like, e pili ana i na mea e ili mai ana maluna o na hoike, e hoopiiia mai ana no ka hoike wahahee, a ma kekahi ano e ae paha, me he mea la aohe like ole i puka mai; a ma na hihia apau oia ano e hoopanee ana i ka hookolokolo ana, e ku no i ke kanawai i ka Aha Hookolokolo ke hookuu i ke jure i hoohikiia mai ka lakou haawi ana i kekahi olelo hooholo ame ke kena pu hoi e kakau kua ia ka palapala hoopii hoahewa i na huaolelo "ua hookuuia ke jure" mai ka haawi ana i olelo hooholo. Aka nae, ma ua mau hihia nei apau, i hoopaneeia ai ka hookolokolo ana e like me ia i oleloia ae la, e ku no i ke kanawai i ua Aha Hookolokolo nei ke hoomahuahua i ka bela o ka mea hoopiiia ame ka hope a mau hope paha (ina he hope) ma ke ano like; a ma na hihia oia ano, o na hoike i hoounaia i ka palapala kii e haawi mai i ka lakou olelo hoike, e paa maluna o lakou ke kuleana e hele mai e haawi i ka lakou olelo hoike pakahi, a o ka mea hoopiiia kekahi e paa malalo o ke kuleana e hele mai i mea e hookolokoloia ai oia ma ka manawa a ma kahi o ua hookolokolo ana nei i hoopaneeia aku ai me ka hoopaa hou ole ana ma kekahi pala-

pala bela hou, a i ole, kii hou ana paha me kekahi palapala kii hou paha no ia kumu, ma ia ano no, a e like la me he mea la, o ka mea hoopiiia i hoopaa mua ia ame na hoike i kii mua ia me ka palapala kii e hele mai e haawi i ka lakou olelo hoike, ma ka manawa a ma kahi o ua hihia nei i hoopaneeia aku ai. Aka nae, ina e hookolokoloia aku ana ua hihia nei imua o kekahi jure hou aku, alaila, e kuleana pu no ka Repubalika ame ka mea hoopiiia ke kue like i na jure e like la me ke kuleana like i loaa ia laua ma ke kue ana i na jure mua, mamua iho o ko lakou hoonohoia ana he poe jure no ua hihia nei.

Mahele XIII.—Olelo Hooholo a na Kiure.

§662. Ma na hihia e hoikeia mai ana ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i hoopiiia no kekahi ofeni, ua pupule ua kanaka nei i ka manawa o ka hanaia ana o ua ofeni nei, a ua hookuuia ua kanaka nei, alaila, ua makemakeia ke jure e imi maopopo ina ua kanaka nei he pupule i ka manawa o ka hanaia ana o kela ofeni, a e hoike oiaio mai ina ua hookuuia ua kanaka nei e lakou mamuli o ia pupule ana, a ina i ikeia e lakou he pupule ua kanaka nei i ka manawa o ka hanaia ana o ua ofeni nei, alaila, o ka Aha i laweia mai ai ua hihia nei e hookolokolo, e kauoha oia e hoopaaia ua kanaka nei ma kahi a ma na ano a ua Aha nei e manao ai he pono a hiki i ka manawa e hoikeia aku ai i ko ka Peresidena makemake, a ma ia manawa e ku no i ke kanawai i ka Peresidena me ka ae o kona Aha Kuhina, ke haawi i kauoha no ka paa pono ana i ua kanaka nei i ikeia he pupule, oiai kona makemake, a ma kahi a ma na ano ana i manao ai he pono.

§663. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i hoopiiia no ka feloni, a i ole, misidamina, e puka mai imua o ke jure ma o na olelo hoike la, aole ka mea i hoopiiia i hoopiha pono i ka hewa i hooiliia maluna ona, aka, ua hewa wale no oia no ka hoao ana e hana i ua hewa nei, alaila, aole no e loaa ke kuleana e hookuuia ai ua kanaka nei ma ia kumu, aka, e hiki no

nae i ke jure ke hoike mai i ka lakou olelo hooholo, aole ka mea i hoopiiia i hewa no ka feloni, a i ole, misidamina i hooiliia maluna ona, aka, ua hewa nae, no ka hoao ana e hana i ua hewa nei, a ma ia manawa e ili maluna o ua kanaka nei ka hoopai ma na ano a pau, me he la ua ahewa ia oia malalo o ka palapala hoopii hoahewa no ka hoao ana e hana i ka feloni maoli, a i ole ia misidamina paha, i oleleia ma ka palapala hoopii hoahewa, a aohe no e hoopii hou ia kekahi kanaka no ka hoao ana e hana i ka feloni, a i ole misidamina ana i hookolokolo mua ia ai.

§664. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka no kekahi misidamina e puka mai ana ma o na olelo hoike la o na kumu i hoikeia mai he hewa feloni ia ma ke kanawai, alaila, aole no e hookuuia ua kanaka la mailoko ae o ka hewa misidamina malalo o ia kumu, a aohe kanaka i hoopiiia no ia misidamina, e hiki ke hoopii hou ia aku mahope no ka feloni malalo oia mau kumu mua i oleloia ae nei, ina aole ka aha e lawe ia aku ai ua hihia nei e hookolokolo, e manao pono ma kona noonoo maikai e hookuu i ke jure mai ke haawi ana i kekahi olelo hooholo ma ua hookolokolo ana nei, a e kauoha pu ana hoi e hoopiiia ua kanaka nei no ka feloni a ma ia hihia e hiki no ke lawelawe ia ua kanaka nei ma na ano a pau, a me he mea la hoi aole ua kanaka nei i hookolokolo iki ia no ua misidamina nei.

§665. Ma ka palapala hoahewa no ka powa, no ka aihue, a no kekahi ofeni e ae mamua o ke degere hookahi, e hiki no i ke jure ke hoomaopopo ma ka olelo a na hoike, aole kupono ka hewa i ke degree i oleloia ma ke palapala hoopii hoahewa, alaila, e hooholoia no e hoahewa aku iaia ma kekahi degere malalo iho.

§666. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i hoopiia no ka hewa pue, a i ole, moe kane ana, a i ole, me ka hewa o ka lima ikaika ana, a i ole, me ka moe ana i ke kaikamahine malalo o na makahiki he umi o keia Repubalika, a i ole, malalo

o na makahiki he umikumamaha paha, ina aole e holopono ka manao o ke jure ua hewa oia no ia mau hewa, aka nae, ua lawa ma ko lakou manao ua hewa oia no ka lawelawe ana me ka manao e hana i ua hewa nei, alaila, e hiki no i ke jure ke hoike mai i ka lakou olelo hooholo aole oia i hewa no ka ofeni i hoopiiia ai, a e hiki hoi ia lakou ke ahewa mai i ua kanaka nei no ka lawelawe ana me ka manao e hana i ua hewa nei.

§667. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka malalo o kekahi palapala hoopii hoahewa no ka powa, e puka mai imua o ke jure aole ka mea hoopiiia i hana i ka hewa powa, aka nae, ua lawelawe me ka manao e powa, alaila, aohe e kuleana ana ka mea hoopiiia e hookuuia malalo oia kumu: aka nae, e hiki ana i ke jure ke hoike mai i olelo hooholo na lakou ua hewa ka mea hoopiiia no ka lawelawe ana me ka manao e powa, a ma ia manawa e kuleana ana e hoopaiia ka mea hoopiiia ma na ano a pau, me he mea la ua ahewaia oia malalo o ka palapala hoopii hoahewa no ka lawelawe ana ma ke ano kolohe me ka makemake e powa, a aohe kanaka i hookolokoloia pela e like me ia i hoikeia ae la, e hiki ke hookolokolo hou ia no ka lawelawe ana me ka manao e powa no ia hewa ona i hookolokoloia ai pela .

§668. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i hoopiiia no ke apuka ana i ka waiwai i waihoia iaia e malama, e hooiaioia mai ua lawe oia i ka waiwai i oleloia ma na ano e hiki aku ai ma ka manao o ke kanawai i ka aihue, alaila, aole no ia he kumu e kuleana ai oia e hookuuia, aka hoi, e hiki no i ke jure ke hoike mai i olelo hooholo na lakou aole ua kanaka nei i hewa no ke apuka i ka waiwai i waihoia aku iaia e malama, aka nae, ua hewa no oia no ka aihue a ma kela ame keia degere paha, a ma ia manawa no e ili ai maluna o ua kanaka nei ka hoopai ma na ano no apau e like la me he mea la ua ahewaia oia malalo o kekahi palapala hoopii hoahewa no ia aihue a ma ke degere hoi i hooholoia. A ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i haiia mai no ka aihue e hooiaioia mai ua lawe oia i ka waiwai i oleloia ma kekahi ano, e manaoia ai ma ke kanawai he apuka

ana i ka waiwai i waihoia aku e malama, alaila, aole ma ia kumu e kuleana ai oia e hookuuia, aka nae, e hiki no i ke jure ke hoike mai i olelo hooholo na lakou aole i hewa ua kanaka nei no ka aihue, aka, ua hewa no ke apuka ana i ka waiwai i waihoia aku e malama ame ka hewa oia ano, a ma ia manawa no e ili ai iluna o ua kanaka nei ka hoopai ma na ano apau me he mea la ua ahewa ia oia malalo o ka palapala hoopii hoahewa no ua apuka ana nei i ka waiwai i waihoia aku e malama, a ma ke degere pu hoi i hooholoia. A i ole, ka aihue i olelo mua ia. e hiki no ke hoopii hou ia aku no ka aihue, a i ole, no ke apuka i ka waiwai i waihoia aku e malama mahope aku ma ia mau kumu no nae i olelo mua ia.

§669. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka i hoopiiia no ka imi waiwai a loaa mai mamuli o ka hoopunipuni e hooiaioia mai ana ua loaa mai iaia ua waiwai nei i oleloia ma na ano e lilo aku ai ma ka manao kanawai i aihue, aole mamuli o ia kumu e kuleana ai oia e hookuuia, a aohe kanaka i hookolokoloia no ia misidamina, e hiki ke hoopii hou ia aku mahope no ka aihue malalo o ia mau kumu i hana mua ia .

§670. Ina ma ka hookolokoloia ana malalo o kekahi palapala hoopii hoahewa no ka aihue e puka mai ana, o ka waiwai i hoakakaia ma ua palapala hoopii hoahewa nei ua aihueia ma ka manawa hookahi, he mau manawa kaawale na wa i laweia ai, alaila, aole ma ia kumu e makemakeia ai ka aoao hoopii e wae, o ka lawe hea la ka lawe ana e lawelawe mua ia ai e ia, ina nae aole e puka mai ana, ua oi aku mamua o ekolu lawe ana, a i ole, ua oi aku mamua o eono malama i hala mawaena o ka lawe mua ana a hiki mai i ka lawe hope ana, a ma kela ame keia oia mau lawe hope ana e makemakeia ai ka aoao hoopii e wae i ua mau lawe ana la ana e lawelawe ai, aole nae e oi aku mamua o ekolu ina e maopopo ana, ua hanaia mawaena o na malama eono mai ka lawe mua ana a hiki i ka hope o ua mau lawe ana nei.

§671. Ina ma ka hookolokoloia ana o elua a oi aku paha kanaka i hoopiiia no ka lawe hui ana i kekahi waiwai i loaa mai,

alaila, e hooiaioia he hookahi a oi aku o ua poe kanaka nei i loaa a lawe kaawale i kekahi apana a mau apana paha o ia waiwai, e ku no i ke kanawai i ke jure ke ahewa malalo o ua palapala nei, a hoopii hoahewa i kekahi o ua mau kanaka nei, e hooiaioia mai ana ua loaa mai a lawe i kekahi apana, a mau apana paha o ua waiwai nei.

§672. Ina ma kekahi palapala hoopii hoahewa, he elua a oi aku mau kumu no ka aihue kolohe ana, ame ka loaa pu ana mai, e waihoia ana ma ka hoopii kue i kekahi kanaka, alaila, aole e makemakeia e wae ka aoao hoopii i ke kumu ana e hana mua ai; aka, e ku no i ke kanawai i ke jure nana e hookolokolo i ka hihia ke hoopuka i olelo hooholo ahewa no ka aihue ana i ka waiwai, a i ole, no ka loaa a lawe ana mai i ua waiwai nei, a i ole, kekahi apana paha a mau apana paha o ua waiwai nei, me ka ike no he waiwai i aihueia. A ina o ua palapala hoopii hoahewa nei i waihoia aku e kue ana ia i na kanaka elua a oi aku paha, alaila, e ku no i ke kanawai i ke jure nana e hookolokolo i ua hihia nei ke ahewa i na kanaka apau, a i kekahi paha o ua poe kanaka nei i oleloia ua hewa ina no ka aihue ana i ka waiwai, a i ole, no ka loaa ana mai paha a lawe ana i ua waiwai nei, a i kekahi apana paha, a mau apana o ua waiwai nei, me ka ike no he waiwai i aihue ia, a i ole, ke hooholo i hookahi, a i ole, oi aku o ua poe kanaka nei i oleloia ua hewa no ka aihue ana i ka waiwai, a e ahewa hoi i ke koena mai o ua poe nei no ka loaa ana mai a lawe ana i ua waiwai nei a i kekahi apana paha a mau apana paha o ua waiwai nei, me ka ike no he waiwai i aihueia.

§673. Ina ma ka hookolokoloia ana o kekahi kanaka no kona pili ana iloko o kekahi hoohaunaele a aha hoohaunaele kue i ke kanawai e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 382 o ka Mokuna 38 o ke Kanawai Karaima, a i lawa pono ole i ka manao o ke jure ua ku i ka hewa ua kanaka nei no ia mea, aka hoi, ua lawa pono i ko lakou manao ua hewa ua kanaka nei no kekahi misidamina e like me ia i hoakakaia ma ka pauku mamua iho, o ka Pauku 382, alaila, e hiki no i ke jure ke haawi mai i olelo

hooholo na lakou aole oia i hewa no ka ofeni i hoopiiia ai, aka, ua hewa nae no kela misidamina, a e hiki no hoi ke hoopaiia ua kanaka nei e like me ia hewa.

+§674. Ma o ka palapala hoopii hoahewa la no ka pepehi kanaka a lawe ola paha, ua hiki no i ke jure ke hoopuka mai i ka olelo hoahewa no ka lawe ola, ma kela ame keia degere, a i ole ia, no ka hoeha hoi, e like me ka hooia ana a na mea hoike i hooiaioia.

/§675. Ma ka hookolokoloia ana o kekahi mea i hoopiiia no ka hewa moekolohe mareia, aole hoi i hooiaia mai a lawa pono ka mea hoike no ka mare, aole no ia he mea e hookuuia ai ka mea hoopiiia, aka, ua hiki no i ka Aha, a i ke jure nana i hoolohe ia mea i hoopiiia, ke hooholo ua hewa ka mea i hoopiiia no ka hewa moekolohe mare ole ia, ina nae ua hooia ia pela e ka mea hoike, a e hoopaiia hoi ka mea i hoahewaia pela ma ia ano.

MAHELE XIII*a* —NA OLELO HOIKE MA KEKAHI MAU HIHIA.]

§676. Ina ma na manawa e hoopiiia ai kekahi kanaka imua o kekahi Aha Hookolokolo no na hihia karaima, no kekahi hewa i hanaia mahope mai o kekahi mau hana ana i kela a i keia hewa paha, a mahope mai hoi o kekahi ahewa koke mua ia ana, a mau ahewa mua ia ana paha, alaila, o ke kope o kekahi oia ahewaia ana i hooiaioia e kekahi Luna Aupuni kupono o ka Aha, nana i haawi mai i ua kope nei o kela ahewa koke ana, a i ole, hooiaioia ai paha, he kope oiaio e lawa pono no ia, i hoike nana e hooiaio i ke ahewaia ana o ka hewa mua, a e manaoia no kela ahewaia ana, aole i hoohalahalaia a hiki i ka wa e hoikeia mai ai ua hoohalahalaia no.

§677. O na kanaka apau e noho ana malalo o na hoopii ia, e kuleana no lakou ma ka manawa o lakou e hookolokoloia ai e nana me ka uku ole i na olelo hoike apau i kakauia e kue ana ia lakou, a i haawiia hoi e like me ke kanawai i ka Luna Aupuni

kupono o ka Aha nana e hoolohe aku ai ka hihia, a i ole, nana paha e paa ana ua mau olelo hoohiki nei i kakauia.

§678. O na olelo hoohiki i kakauia, i hanaia i ka hoomaka ana o ka hihia, a i ole, na nieniele e ae paha no kela ame keia kumu hoopii e kue ana i kekahi kanaka ua hiki ke heluheluia ma ke ano he olelo hoike i ka wa e hookolokoloia ana ka hoopii, a i ole, ma kela ame keia hihia e ae ma na hooiaio nae i like me ia a ma na ano apau o lakou, e like la me ka makemake o ke kanawai e kau nei i keia wa e heluheluia ai ma na hookolokolo ana i ka hewa i kueia e ua kanaka nei a i kakauia ai hoi ua mau olelo hoohiki nei.

§679. I na manawa e hookolokoloia ana kekahi kanaka i hoopiiia me kekahi hewa kue i ka Mokuna 31 o ke Kanawai Karaima e makemakeia ana e hooiaioia o na dala e laweia mai ana i hoike e kue aku ai i ua kanaka nei he dala epa a hoopunipuni, alaila, e lawa kupono no ke hooiaio i ua dala nei he epa a hoopunipuni ma o ka olelo hoike la a kekahi hoike hiki ke hilinaiia.

Mahele XIV.—Na Hooloili e Hoopoino ole ai mahope iho o ka Olelo Hooholo a ke Kiure.

§680. O na olelo hooholo apau a ke jure ame na hooholo a ka Aha e hoopukaia ana mahope mai o ka hana ana i kekahi hooloili malalo o keia kanawai, e like no kona mana ame kona io ma na mea apau, me he mea la oia mau no ka palapala hoopii hoahewa ma ke ano e like me ka wa mahope iho o ka hanaia ana o ka hooloili.

§681. Ina e lilo mai ana i mea e makemakeia ai ma kekahi manawa no kekahi kumu o kela ano keia ano, e kakau i moolelo ano pili rula wale no ma kekahi hihia i hanaia ai kekahi hooloili malalo o keia kanawai, alaila, e kakauia ua moolelo nei ma ke ano e like la me ka palapala hoopii hoahewa e ku ana

mahope iho o ka hanaia ana o ka hooloii me ka nana ole ina ua hooloiiia a hooloii ole ia paha.

MAHELE XV —NO NA OLELO HOOPAI AME KA HOOKO ANA.

§682. O ka olelo hooholo a ke jure a o ka Aha paha, oia ke kumu o ka olelo hoahewa a hoopai a ka Aha, e like me na ukuhoopai o ke kanawai i haihaiia, a na kekahi o na Lunakanawai e hai aku; e hiki no nae ke hookiia, a e hiki nohoi i ka Peresidena ke kala i ka hala, a i ole ia, e hiki no ke hoopii mamuli o ke kumu kupono e hooki i ka hooko ana.

§683. E hiki no i kela a i keia o na Lunakanawai o na Aha Kakau mamuli o ke kumu kupono i kona manao e kali iki ae i ka hoopai ana i ke kanaka i hoahewaia a hala ka manawa kupono i ke aloha, aole nae e lilo ia i mea e pono ai kekahi poe e aku.

§684. Aole no e hoopaiia a make kekahi mea pupule, aole hoi ka wahine hapai keiki; aole nohoi e hoopaiia pela kekahi keiki i ike ole i ka hewa ame ka pono.

§685. No na mea apau i hoopaiia i ka make ma ke kanawai o keia Repubalika aole no i haiia'ku iaia ka olelo hooholo e make ai, a hala na hora he kanaha-kumamawalu mai ka manawa i hoahewaia'i, aole hoi e hookoia ka make maluna ona a hala na la he umikumamaha mai ka manawa i lohe ai oia i ka olelo hooholo e make ana oia.

§686. Na ka Makai Kiekie, a kona waihona paha, e hoopai i ka make ma ka li ana i ka mea i ahewaia a make ma ka a-i, a hiki i ka make ana, alaila, e laweia ke kupapau e like me ka olelo a ka Aha, aole no e hoopaiia i ka make aia a kakauinoaia ka palapala make e ka Peresidena; aole hoi e hoopaiia ka make mahope o ka palapala kalahala a ka Peresidena.

§687. Ma na hihia karaima apau, ina emi ka hoopai ana malalo o ka make, na ka Aha kahi i hoahewaia'i, e hai koke aku i ka olelo hoopai e like me ke kanawai, na ke kakauolelo hoi e palapala iho, a e haawi aku i ke kope i hooiaioia i ka Luna Makai Kiekie, a i kona hope paha, e like me ka hooko ana a ka Aha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 53.

§§606-610, oia no Kau 1892, Mok. 57, §§18-22.
§§611-614, oia no A. K. Kan. 24.
§§615-687, oia no Kau 1876, Mok. 40, Kan. Kiv. aoao 370.

K. H. K. Mok. 53, malalo o ke poo "No ka uku o na makai nui, luna makai, a me na mea hoopii e ae," ua hoopauia e ke Kau o 1888, Mok. 5.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Kekoa, 5 Haw. 623; R. v. Robertson, 6 Haw. 727; R. v. Gibson, 6 Haw. 312; Rex. v. McGiffin, 7 Haw. 113; R. v. Chop Tin, 7 Haw. 384; Rex. v. Mo Sow, 7 Haw. 736; Rex v. Ho Fon, 7 Haw. 759; R. v. Bush, 8 Haw. 275; Govt. v. Hering, 9 Haw. 187; Govt. v. Smith, 9 Haw. 262; Govt. v. Gertz, 9 Haw. 290; Govt. v. Mossman, 9 Haw. 361; Govt. v. Caecires, 9 Haw. 525; Govt. v. Oishi, 9 Haw. 643.

*§§674-675, oia no Pauku 60 me 61 o ka Mok. 40 o na Kan. 1876, ma ka Olelo Beritania. Aole loaa keia mau Pauku ma ke Kanawai Hawaii oia makahiki. Aole ma ke Kanawai i paiia, aole nohoi ma ke "Kope" kumu oia Kanawai; nolaila, o keia mau Pauku ae la ma keia Kawanai he unuhina Hawaii laua i hoolawaia no keia buke, a i hookulikeia hoi me ke Kanawai ma ka Buke Olelo Beritania.—J. M. Poepoe, Mea Unuhi.

MOKUNA 54.

Ka Lawe ana i na Mea Pepehi Kanaka.

§688. O ka mea lawelawe, a hele paha me ka hoolakoia i ka pahi hahau, kookoo pahi, pupanapana, pumakani, maa, ame kekahi mea ano pepehi kanaka e ae paha, e hoopaiia oia, aole e oi aku i ke kanakolu dala aole hoi emi mai malalo o ka umi dala; a ina aole oia e uku mai i ke dala, e hoopaahaoia no oia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na malama elua, aole hoi emi mai malalo o na la he umikumamalima, ke ae ole ke Kanawai i kona lawelawe ana a hoolakoia ana ia mau mea, ke akaka kona hewa imua o kekahi Lunakanawai Apana, ke hiki ole hoi iaia e hooiaio mai ke kumu pono no ia lawelawe ana, a hoolakoia ana paha, ia mau mea pepehi kanaka. E hiki nohoi i ka Ilamuku, ame na Makai Nui, me na makai ame na Luna e ae, a ina kanaka apau ke hopu ia poe, me ka palapala kena ole, a e hoopaahaoia lakou a hiki i ka wa pono e hookolokolo imua o kekahi Lunakanawai.

§689. Eia na mea i aeia e lawe i na mea eha; o na mea lawe Oihana Aupuni apau, ame na mea komo iloko o ka Oihana Koa a Manuwa paha malalo o keia Repubalika, a malalo o kekahi Aupuni e ae paha e noho kuikahi ana me keia Repubalika, ke laweia mamuli o ka lakou oihana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 54.

§§688-689, oia no K. H. K. Mok. 54, hoololi ole ia.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Clark, 10 Haw. 585.

MOKUNA 55.

No na Laikini

Mahele I.—Na Hoakaka Laula ana.

§690. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ma ke noi ana o kekahi mea, e haawi aku i ua mea noi la i kekahi o na laikini i hoakakaia mahope iho nei, mamuli o na kumu ame na hoakaka i hoikeia mahope iho nei iloko o keia Kanawai.

Koe ma na ano i hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko iho nei, o kekahi laikini i haawiia malalo o keia Kanawai e hoomanaia wale no ka lawelawe ana i ka hana i haawiia ai ka laikini ma kahi i hoakakaia maloko o ka laikini; koe ina ua hooloiia kahi o ka hana a mamuli o ka ae i kakauia o ke Kuhina i kakauia maluna iho.

§691. Ma na wahi apau maloko o keia Kanawai i lawelaweia ai ka huaolelo "Kuhina," ua pili no ia a e manaoia oia no ke Kuhina o ka Oihana Kalaiaina o ka Repubalika o Hawaii.

§692. Mai a mahope aku o ka la e hooholoia ai o keia Kanawai, o na laikini apau i hoopukaia no ka lawelawe ana i na hana, a i ole ia, no ka hoohana ana i na hana i hoikeia maloko iho nei, e hoopukaia no ia e ke Kuhina Kalaiaina e like me na kumu ame na hoakaka ana a no na uku i hoikeia maloko iho nei, no na manawa pakahi o hookahi makahiki mai na la pakahi i hoopukaia ai. O ka lawelawe ana i kekahi hana, a i ole ia, o ka hana ana i kekahi hana i hoikeia maloko nei, koe wale no ma ka loaa ana o kekahi laikini e like me na hoakaka ana o ke Kanawai, ma keia ua papaia.

§693. O kekahi mea a mau mea paha, mahope iho o ka la e hooholoia ai o keia Kanawai nana i lawelawe a hoohana paha i kekahi oihana, a i ole ia, i hana i kekahi hana i hoikeia maloko nei i kauohaia maloko nei e laikiniia ka lawelawe ana a hoohana ana paha o ia hana, me ka loaa mua ole o kekahi laikini i hoopukaia e like me ka hoakaka ana o keia Kanawai; a i ole ia, nana i kuai aku i kekahi waiwai, waiwai kalepa, mea i hooluiia, a i ole ia, kekahi mea waiwai ma ke ano kue i na olelo o keia Kanawai; a i ole ia, nana i hahaki, a i ole ia, hooko ole i kekahi o na hoakaka o keia Kanawai, e pili iaia ka hewa mikamina; a ma ka hoahewaia ana, ina aole i hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko nei, e hoopaiia e uku i kekahi huina i emi ole malalo o ka uku makahiki, aole hoi e oi aku mamua o ka papalua o ka uku makahiki i hoakakaia maloko nei no ka lawelawe ana o ia hana, a i ole ia, no ka hana ana o ia hana.

Eia no nae hoi, o kekahi mea e lawelawe nei i keia manawa i ka hana malalo o kekahi laikini e paa nei, ua hiki no iaia ke hoomau aku i ka hana ana pela a hiki i ka pau ana oia laikini malalo o na kumu, na hoakaka ana ame na hoopai i hoakakaia maloko o na kanawai malalo olaila i hoopuka pakahi ia ai ia mau laikini, me ka nana ole i ka hoopauia ana oia mau kanawai e keia Kanawai.

§694. Ma keia ke haawiia nei ka mana i na Lunakanawai Apana apau e hoolohe a e hooholo i na hihia apau e ulu ae ana malalo o keia Kanawai, maloko o ko lakou mau mana hookolokolo pakahi.

§695. Aole e hoopukaia kekahi laikini malalo o keia Kanawai a hiki i ka hookaa mua ia ana o ka uku piha i kauohaia maloko iho nei no ka manawa o hookahi makahiki.

§696. Aole e hiki e hooliloia aku kekahi laikini i hoopukaia malalo o keia nei.

MAHELE II.—ALAKOHOLA.

§697. Ma na wahi apau o keia Kanawai e ikeia ai na huaolelo "Methylated Spirits" (Metulica) e hoomaopopoia oia no ka Alakohola i hoohuiia aku he hookahi-hapaiwa o kona nui me ka wai o ke kulu laau i puhiia.

Ma na wahi apau o keia Kanawai e lawelaweia ai ka huaolelo "Alakohola" e hoomaopopoia oia no ka Alakohola maoli i maa mau ma ka oihana kalepa malalo o ka inoa o ka Ethylic Alcohol (Alakohola i huiia me ka Ether).

§698. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku i kekahi mea e paa ana he laikini hoopae a kuai aku i na ano laau make, a i ole ia, na laau e ae, i laikini no ke kuai ana i ka metulica ame ka alakohola. He kanalima dala no ka makahiki hookahi ka uku no ia laikini.

§699. Mamua o ka haawiia ana aku o ka laikini i oleloia e koiia aku e waihoia mai i bona maikai a lawa kupono i ke Kuhina no ka huina o hookahi tausani dala, i hoopaaia aole e emi mai malalo o ka palua o ka hoopai. O na kumu hoopaa o ka bona oia no, e hoomaopopo a e hooko ka mea e paa ana i ka laikini i oleloia i na manao o na Pauku 702 ame 703 o keia Kanawai.

Ua hoomanaia nohoi ke Kuhina e koi aku i na hoopaa a mau bana okoa ana, ana e manao ai e hooko pono ia ai na olelo o keia Kanawai.

§700. O na hookomo ana mai apau o ka alakohola ame na mea i hanaia me ka alakohola ame na waiona metulica e kekahi mea nona kekahi laikini, a i ole ia, i kekahi mea nona kekahi laikini malalo o keia Kanawai e hoouna pololei ia no ia mai ka moku nana i lawe mai a hiki i ka Hale Dute no ka nanaia ana.

Ma keia ua hoomanaia ka Luna Dute Nui e ae aku i na poe e paa ana i na laikini i hoomaopopoia ae nei, ke unuhi mai mai ka Hale Dute mai i na Alakohola Metulica, ma ka uku ana i ke dute o hookahi dala o ke galani.

E kauoha ka Luna Dute Nui e hanaia ia alakohola a lilo i Waiona Metulica maloko o ka Hale Dute ina aole i hana mua ia pela, a e nanaia a hoikeia e ka Mea Ana o ke Aupuni, a i ole ia, e kekahi luna e ae i hoonohoia no ia hana, a nana no mamua ae o ka unuhiia ana e hooiaio ua hana metulica kupono ia ua alakohola la e like me ia i kauohaia ma ke kanawai.

§701. Ma keia ua haawiia ka mana i ka Luna Dute Nui e ae aku i na poe e paa ana i na laikini i hoakakaia maloko nei e unuhi aku aole e oi mamua o 150 galani alakohola iloko o ka makahiki hookahi mailoko mai o ka Hale Dute ma ka hookaa ana i ke dute o elua dala no ke galani hookahi.

Eia no nae, o ka 150 galani i unuhiia pela e lawelaweia no ia e ka mea nona ka laikini i oleloia no na oihana lapaau wale no, a i ole ia, no ke kuai aku i na kauka lapaau i laikini pono ia.

A e hoomaopopo hou ia, o na Alakohola apau i oi ae mamua o ka 150 galani i oleloia i unuhiia e ka mea nona ka laikini i oleloia e uku no i ke dute waiona piha e like me kona ikaika, e like me ia i hoomaopopoia ma ke Kanawai no na waiona i like ka ikaika.

§702. Ma keia ua papaia ka poe e paa ana i na laikini no ke kuai ana i ka waiona metulica ame ka Alakohola malalo o keia Kanawai mai ke kuai ana i ka alakohola i kekahi mea, koe wale no i kekahi kauka lapaau i laikini pono ia, a aole no e oi aku ka nui mamua o hookahi galani ke kuaiia ma kekahi kuai hookahi ana i kekahi kauka o ia ano.

§703. E ili no maluna o kekahi mea e paa ana i kekahi laikini malalo o keia Kanawai, e malama i kekahi buke a maloko olaila oia e kakau ai, a i ole ia, e kauoha e kakauia ka nui o ka alakohola i kuaiia ma kela ame keia kuai ana, ka la o ia kuai ana, ka inoa o ke Kauka i kuaiia aku ai ka alakohola, a pela nohoi me ka nui o ka alakohola i pau i ka mea nona ka laikini ame na hana i hoonohonoho papa ia i hoohanaia ai. Oia buke ame ka alakohola ma ka lima o ka mea nona ka laikini e hiki

no ka nanaia i na wa apau e kekahi kakauolelo, a i ole ia, luna o ke Aupuni a ke Kuhina Kalaiaina e koho ai no ia nana ana.

E ili nohoi maluna o kekahi mea e paa ana i kekahi laikini malalo o keia Kanawai, e waiho aku me ke Kuhina Kalaiaina iloko o ka pule mua o kela ame keia mahina, i kekahi hoakaka i hoohikiia e hoike ana i ka nui o ka alakohola e waiho ana i ka hoomaka ana o ka mahina mamua iho, ka nui i kuaiia iloko o ka mahina, ia wai i kuaiia ai, ka nui i pau i ka mea nona ka laikini ame ka nui e waiho ana ma kona lima i ka pau ana o ka mahina i oleloia.

§704. O kela ame keia mea e hoopaiia ana no ke kuai ana aku a no ka hoolawa ana aku paha i ka alakohola metulica ame ka alakohola maoli me ka laikini ole no ke kuai ana ia mea, e uku ana oia i ka uku hoopai aole e emi malalo o ka hookahi haneri a aole nohoi e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala.

O kela ame keia kanaka e paa ana i kekahi laikini i hoomaopopoia ma keia Kanawai nana e uhaki, a i ole ia, e hooko ole i kekahi o na mea i hoakakaia maloko nei, e uku oia no ka hewa mua i ka uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala; a no ka lua o ka hana hewa e hoopaiia aole e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala, a e hoopauia no ka laikini, a e koi koke ia aku e uku mai i ka hoopai i hoakakaia maloko o ka bona i oleloia.

Mahele III.—Oihana Mahele Kumupaa.

§705. O ka uku makahiki no ka lawelawe ana i kekahi Oihana Mahele Kumupaa he hookahi haneri dala no ia.

§706. O ka olelo "Oihana Mahele Kumupaa" no na hana o keia Kanawai e manaoia oia no ke kuai ana mai, a i ole ia, kuai ana aku o na Mahele Kumupaa o na hui i hoohuiia no kekahi uku komisina a uku e ae paha.

MAHELE IV.—AWA

§707. Ua hoomanaia ke Kuhina Kalaiaina e kuai aku i ka mea koho kiekie loa ma ke kuai kudala akea, mawaena o ka la ekahi me ka la ehiku o Dekemaba iloko o kela ame keia makahiki, he laikini no ke kuai ana i ka Awa no kela ame keia apana auhau o ka Repubalika o Hawaii.

E hanaia kela ame keia laikini o ia ano no ka manawa o hookahi makahiki mai ka la ekahi o Ianuari e hiki mai ana.

§708. E kuaiia na laikini no ka Mokupuni o Oahu malalo o ke kauoha o ke Kuhina ma ka puka ma ke alo o ka Hale Oihana Hooko, a i ole ia, ma kahi e ae ana e kuhikuhi ai; a ma na mokupuni e ae e kuaiia no e na Makai Nui, a i ole ia, e ko lakou mau Hope, maloko o na apana pakahi i haawiia ai.

§709. E hoolaha pono ia ka manawa ame kahi o ke kuai ma na olelo Enelani ame Hawaii, maloko o kekahi nupepa i hoopukaia ma ka mokupuni kahi e kuaiia ai ka laikini, ina ua paiia kekahi nupepa malaila; a ma na mokupuni mawaho ae o Oahu, e hoolahaia ma na wahi ike pono ia aole e emi malalo o ekolu maloko o kela ame keia apana e malamaia ana ke kuai.

§710. O ke kumukuai koho mua o kela ame keia laikini ma ke kuai kudala akea e like no ia me keia mahope iho nei:

No ka Apana o Honolulu, hookahi tausani dala.

No na Apana o Hilo me Wailuku, elima haneri dala pakahi, a no ka Apana o Lahaina, elua haneri me kanalima dala; a i hookahi haneri dala no kela ame keia Apana e ae.

§711. E koiia aku e waihoia ae he huina dala waiho mua o iwakalua-kumamalima pa-keneta o ka huina i kohoia i ka manawa e haule ai ka hamale, e lilo ka huina i waihoia i ke Aupuni ina aole e hookaaia ka huina piha o ka mea i kohoia iloko o elima la mai ka la mai o ke kuai ana.

§712. Ina ua lilo ole kekahi laikini i ke kuaiia, a i ole ia, ua lilo wale paha e hoolahaia aku no ka laikini, a mahope o ka hoolaha kupono ia ana e kuai hou ia aku no ma ke kuai kudala akea, ma ke kumukuai koho mua i hoakakaia maloko o ka apana e haawiia aku ai ia laikini.

§713. Aole e kuai kekahi mea mahi Awa i ka Awa i kekahi mea i loaa ole iaia he laikini e kuai aku i ka Awa, koe ka Awa e hooiliia ana i na aina e.

MAHELE V —KUDALA.

§714. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai i na waiwai ame na waiwai kalepa a waiwai e ae paha, ma ke kuai kudala he eono haneri dala no ka Apana o Honolulu, a he umikumamalima dala no kela ame keia Apana Auhau e ae.

§715. E hoopukaia na laikini kudala i na kupa wale no o ka Repubalika ame na kupa o na aina i loaa he mau kuikahi me ka Repubalika o Hawaii.

§716. E malama kela ame keia luna kudala i kekahi buke moolelo iloko olaila e kakauia ai:

1. He papa hoike a hoakaka no ka waiwai i loaa aku no ke kuai ana aku.

2. Ka inoa o ka mea i loaa mai ai, a i ole ia, mamuli paha ona i loaa mai ai.

3. Ka la i loaa mai ai o ia mea.

4. Ka la i kuaiia aku ai ia mea.

5. Ke kumukuai i hooliloia aku ai kela ame keia mea.

6. Ka inoa o ka mea a poe paha i kuaiia aku ai kela mea keia mea; a oia moolelo e hamama no ia iloko o na hora hana mau no ka nanaia ana e kekahi mea e makemake ana e nana ia mea. E kakau koke ia kela ame keia iloko o ka buke mahope iho o ka hanaia ana o kela ame keia hana i kauohaia e kakauia.

§717. E haawi aku kela ame keia mea i ka manawa e loaa ai iaia kekahi laikini kudala i kekahi bona i ke Kuhina Kalaiaina no na dala hoopai he ekolu tausani, ina he laikini no ka Apana o Honolulu, a no na dala hoopai he elima haneri no na apana e ae, me ka hope, a i ole ia, mau hope kupono a lawa i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina, malalo o na kumu:

1. E malama pololei a oiaio oia i na moolelo i kauohaia ma keia Kanawai e malamaia.

2. E hoike pololei aku oia me ka hakalia ole ame ka oiaio i na kanaka apau no lakou kekahi waiwai ana i kuai ai, a e hookaa koke aku ia lakou i na dala apau i loaa iaia ma ke kuai ana o ia mea mahope iho o ka hoolawe ana ae i kona uku komisina ame na lilo.

3. Aole oia e kuai i na waiwai ame na waiwai kalepa ame na waiwai e ae, koe wale no ma ke kuai kudala akea.

4. E hooko no oia ma na mea e ae apau e like me ke kanawai e pili ana i na luna kudala.

§718. Ua hiki i ke Kuhina, a i ole ia, mamuli o kona ae ana i kakauia, ua hiki i kekahi kanaka nona ka waiwai i kuaiia e kekahi luna kudala, aole nae i malamaia ka moolelo kupono e pili ana ia waiwai e like me ia i kauohaia ma keia Kanawai; a i ole ia, aole i hooko pono ia luna kudala i na olelo o kona bona e pili ana ia waiwai e hoopii aku ia luna kudala malalo o kona bona a e loaa mamuli oia mea kekahi poho maoli i loaa iaia, a i ole ia, kekahi huina dala i aieia iaia e ua luna kudala la, ame ka huina o elima dala ($5) no ka pomaikai o ka waihona no kela ame keia itamu i kauohaia ma keia Kanawai e kakauia maloko o ia moolelo aole nae i kakauia, a i ole ia, ua kakau pololei ole ia maloko o ia moolelo; a o ka laikini o ia luna kudala ua hiki no e hoopauia ina e manao kekahi Lunakanawai a Aha Hookolokolo paha he pono.

§719. Ina ua hoomakaia kekahi hoopii ma kekahi bona o ia ano e kekahi mea mawaho ae o ke Kuhina, e hanaia no ia hoopii ma ka inoa a mamuli o na lilo ponoi o ia mea hoopii.

§720. Ua hiki no i kela ame keia luna kudala e auhau aku i kekahi uku komisina i oi ole aku mamua o elima pakeneta maluna o na kuai ana apau ame na ohi ana i hanaia eia; ame na huina maoli i ukuia eia no ka hoolaha ana i ke kuai o kekahi waiwai i kuaiia, ame kekahi mau lilo e ae i hooholo like ia mawaena ona ame ka mea nona ka waiwai e kuaiia ana, a ua hiki iaia ke unuhi ae ia mau uku komisina ame na lilo mai na loaa mai o kekahi kuai ana.

§721. Ua hiki i kela ame keia luna kudala e hoopii aku ma kona inoa ponoi i kekahi mea nana i kuai i kekahi waiwai i kuaiia aku eia ma ke kuai kudala, ina paha no ka hooko maoli ana i ke kuai, a i ole ia, no ka ohi ana i ke kumukuai o ka mea i kuaiia aku.

§722. Aole e manaoia kekahi mea maloko o keia Kanawai, a i ole ia, maloko o kekahi Kanawai e ae e pili ana i na Laikini Kuai Kudala, ua pili, a i ole ia, hoanoe paha i na kuai ma ke kudala i hanaia e ka Ilamuku, a i ole ia, e kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui, Makai, Luna Pa Aupuni, Luna Auhau a Luna Aupuni e ae paha, a i ole ia, e kekahi hookokauoha, lunahooponopono waiwai, kahu, luna waiwai a mea e ae paha i kauohaia, a i ole ia, i hoomanaia ma ke kanawai e kuai i kekahi waiwai ma ke kudala a nana i kuai aku ia waiwai mamuli o ia mana.

§723. Ua hiki no i kekahi luna kudala e hoonoho i kekahi agena, a i ole ia, kokua e lawelawe nona ma ka hoohana ana o kona oihana kudala, maluna nae ona ke koikoi o kana mau hana apau e like no ina ua hana ponoi ia e ia.

Mahele VI.—Oihana Baneko.

§724. O ka uku makahiki no kekahi laikini Oihana Baneko he ehiku haneri ame kanalima dala.

§725. O ka olelo "Oihana Baneko" no na hana o keia Kanawai e manaoia oia no ka lawelawe ana ma ke kuai ana mai, a i ole ia, kuai ana aku i na kikoo, a i ole ia, na bila i hanaia i na baneko, a i ole ia, i na kanaka ma na aina e, a i ole ia, ka lawe ana mai i na hoahu ana ame ka hookaa ana i na kikoo i kikooia mai no ia mea.

O kekahi mea e paa ana i kekahi laikini Oihana Baneko, ua hiki no iaia malalo o ia laikini e hoaie aku i kana dala ponoi, a i ole ia, e ohi aku, a i ole ia, e lawelawe mai i ke dala o kekahi mea a hoaie aku, a i ole ia, haawi mua aku ia mea i kekahi mea e ae, a i ole ia, i kekahi poe e ae paha, me ka auhau aku i kekahi ukupanee i kiekie mamua o ka uku-panee i haawiia i ka mea nana i hoahu; a i ole ia, ua hoaie aku i na dala o kekahi, a i ole ia, ua hooponopono i kekahi aie i kekahi mea, a i ole ia, mai kekahi mea mai, no kekahi uku komisina a uku e ae paha.

Mahele VII.—Biliodi ame na Ala Maika.

§726. O ka uku makahiki no kekahi laikini e malama i kekahi Pakaukau Biliodi, a i ole ia, Ala Maika, e lawelawe no ma ke ano uku hoolimalima, he iwakalua-kumamalima dala no kela ame keia Pakaukau, a i ole ia, Ala paha oia ano.

§727. E loaa no i ke Kuhina ka mana e hana i na rula no ka malama ana i na Pakaukau Biliodi ame na Ala Maika ana i manao ai ua kupono no ka pono o ka lehulehu; a o ka uhakiia ana o kekahi o ia mau rula e lilo no ia i kumu e hoopauia ai ka laikini ina ua manao ka Aha Hookolokolo he pono.

§728. Aole e lilo kekahi mea maloko nei i mea e manaoia ai ua pili i kekahi pakaukau biliodi, a i ole ia, ala maika i malamaia e kekahi mea no kona lawelawe ponoi ana.

Mahele VIII.—Na Waapa me ka poe Hoehoe Waapa.

§729. O ka uku makahiki no kekahi laikini e hoohana i kekahi waapa ma ke ano hoolimalima ma ke awa o Honolulu,

Lahaina, Hilo ame Kahului, he ewalu dala no kela ame keia waapa me na hoe eha a oi aku, a he elua dala no kela ame keia waapa me na hoe malalo iho o eha.

§730. E hiki no i ka ona o kekahi waapa i laikiniia no ke awa o Honolulu ina ua hoolimalimaia ka waapa ma ka manawa, e koi aku i hookahi dala no kela ame keia ohua no ka hora mua, a i kanalima keneta no kela ame keia hora mahope iho, ina he eha hoe a oi aku ko ka waapa; a o ka hapalua wale no o ia mau uku ke emi mai na hoe malalo o eha.

Ina he hoolimalima ma ka loihi he iwakalua-kumamalima keneta no kela ame keia ohua a hiki i kekahi moku a hoi mai a wahi paha maloko o ka mouo maloko loa; he kanalima keneta no ka holo ana i kekahi moku, a i kekahi wahi paha mawaena o ka mouo mawaho loa a hoi mai; a he hookahi dala ke holo i kekahi moku a i kekahi wahi paha ma kahi ku moku mawaho o na mouo, ina he eha hoe o ka waapa; a ina i emi na hoe malalo o eha ko ka waapa, he hapalua wale no o ia mau uku.

Aka hoi, ina i kaohiia ka waapa e kekahi mea holo ma ka aoao o ka moku a ma kekahi wahi e ae paha, a oi aku i ka umi-kumamalima minute, ua hiki i ka ona o ka waapa e koi aku i hapalua dala hou no kela ame keia hapalua hora a hapa paha i kaohiia ai pela.

§731. He kuleana ko kela ame keia e hoolimalima ana i kekahi waapa o ia ano e lawe pu me ia me ka uku ole, i hookahi haneri paona ukana a waiwai paha aole e oi aku mamua olaila; a e uku oia no ka ukana a waiwai paha maluna o ka hookahi haneri paono e like me ka mea i aelikeia e ia me ka mea waapa.

§732. E haawi mai ka mea nona kekahi waapa i laikiniia, ma ke kauoha i kakauia e ke Kuhina Kalaiaina, i kona waapa me ka heluna kanaka hoe kupono no na hana o ke Aupuni, no ka uku o eha dala no ka la no kekahi waapa me eha hoe,

a he elua dala no ka la no kekahi waapa i emi iho na hoe malalo o eha.

§733. E malama mau ka ona o kela ame keia waapa i laikiniia i ka helu o ka laikini o ia waapa i pena moakaka ia ma na aoao a elua o ka ihu o ia waapa.

§734. O ka uku makahiki no kekahi laikini e lawelawe i ka oihana hoehoe waapa maloko o kekahi waapa e hoohanaia ana no ka hoolimalima ma ke awa o Honolulu, he hookahi dala.

§735. E hoolako kela ame keia kanaka hoehoe waapa i laikiniia iaia iho me kekahi pihi a maluna iho olaila e kau moakaka ia he helu, a oia pihi e kauia me ka moakaka loa i na manawa apau e hana ana ia kanaka hoehoe waapa. E hoolakoia aku no ia mau pihi e ke Kuhina Kalaiaina no ke kumukuai i loaa mai ai oia mea.

§736. Ua hiki no i ke Kuhina e hana i kela ame keia manawa i na rula e malamaia e na waapa ame na kanaka hoehoe waapa i laikiniia, oia mau rula e paiia maloko o kekahi nupepa, a ma ia manawa ua like no ka mana o ia mau rula me ko ke kanawai.

§737. O kekahi mea e lawelawe ana i ka hana hoehoe waapa maluna o kekahi waapa i hoohanaia no ka hoolimalima ma ke awa o Honolulu me ka laikini ole, a i ole ia, oiai ua laikiniia nana i hahaki, a i ole ia, nana i hooko ole i kekahi o na mea i kauohaia ma keia Kanawai, a i ole ia, na rula i hanaia e ke Kuhina malalo o keia Kanawai;

A i ole ia, kekahi ona, a i ole ia, mea e malama ana i kekahi waapa i laikiniia, nana i hoole i ka lawe ana i kekahi ohua no na uku i hoakakaia maloko nei;

A i ole ia, nana i koi aku i kekahi mea i ka uku i oi aku i na uku i oleloia;

A i ole ia, nana i lawe me kona ike no i kekahi wahine maluna o kekahi moku no na hana hookamakama;

A i ole ia, kekahi mea e mahuka ana mai ka Repubalika aku i pakele ai oia mai ka hoopaiia, a i ole ia, ka hookaa ana i kona mau aie;

A i ole ia, nana i kokua me kona waapa i kekahi luina mahuka mai kona moku mai;

A i ole ia, nana i hooholo i kona waapa i kekahi moku i hoomaluia no ka ma'i, e hoopaiia oia aole e emi malalo o elima a aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala; a e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo ua hiki e hoopauia ka laikini oia kanaka e hoehoe ia waapa.

O kekahi mea e hoehoe ana i kekahi waapa no ka hoolimalima ma ke awa o Honolulu, Lahaina, Hilo ame Kahului me ka laikini ole, e hoopaiia oia aole e emi malalo o elima a aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala.

Mahele IX.—Lole Bipi, Bipi.

§738. O ka uku makahiki no kekahi laikini e lole a e kuai i ka bipi, he hookahi haneri dala no kekahi laikini no ka Apana o Honolulu, a he iwakalua dala no na apana e ae apau.

§739. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai i ka bipi ma ka Apana o Honolulu he iwakalua dala.

§740. I ka manawa e haawi aku ai ke Kuhina i ka palapala laikini e koi aku oia e haawi mai ka mea i laikiniia i kekahi bona no na dala hoopai he elima haneri me ka hope kupono a lawa i aponoia e ke Kuhina, e hoakaka ana e malama ka mea nona ka laikini i kekahi moolelo piha a pololei e pili ana i na holoholona apau i kuaiia e ia, loleia a i kuaiia paha; a e malama no oia i na manawa apau iloko o na hora hana mau i ua moolelo la ma ke ano hamama no ka nanaia ana e na mea apau e makemake ana e nana ia mea.

E hookomoia maloko o ia moolelo:

1. Ke kama o ka holoholona.

2. Ke kuni a mau kuni paha maluna o ka holoholona, me ka hoakaka ana i kahi i kau-ai o ia kuni maluna o ka holoholona.

3. Ke ano nui o ka waihooluu a mau waihooluu paha o ka hulu o ka holoholona.

4. Ka inoa o ka mea a mau mea paha nana i kuai i ka holoholona iaia.

5. Ka la i kuaiia ai ka holoholona iaia.

6. Ka la i haawiia mai ai ka holoholona iaia.

7. Ka la i pepehiia ai ka holoholona.

§741. Ua hiki i ke Kuhina, a i ole ia, me kona ae i kakauia, i kekahi mea nona kekahi holoholona i kuaiia, kuaiia aku, a i ole ia, pepehiia e kekahi mea lole bipi i laikiniia, i malama ole ia kekahi moolelo e like me ia i kauohaia ma keia Kanawai, e hoopii i ua mea lole bipi la i laikiniia malalo o kona bona a e ohi mai mailaila mai no ka pomaikai o ka Waihona i ka huina aole e emi malalo o elima dala a aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala no kela ame keia itamu i kauohaia ma keia Kanawai e hookomoia maloko o ia moolelo i hookomo ole ia, malaila, a i ole ia, ua hookomo pololei ole ia malaila; a o ka laikini o ia mea lole bipi ua hiki no e hoopauia e like me ka manao o kekahi Lunakanawai, a i ole ia, Aha Hookolokolo paha.

Mahele X.—Lole Puaa.

§742. O ka uku makahiki no kekahi laikini e lole a kuai aku i ka puaa, he kanaha dala no kekahi laikini ma ka Apana o Honolulu, a he iwakalua dala no na apana e ae apau.

§743. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai i ka puaa ma ka Apana o Honolulu he iwakalua dala.

§744. Aole e pili na olelo o na pauku hope ae nei elua i ke kuai ana i ka puaa i kaluaia a i hoomoaia paha ma ke ano Hawaii.

MAHELE XI.—NA AGENA KALEPA KAAHELE.

§745. O ka uku makahiki no kekahi laikini e noi aku, a i ole ia, kauoha, a i ole ia, kuai aku i na waiwai me na waiwai kalepa, ma ka hoike ana i ke ano o na mea i makemakeia e kekahi mea e lawelawe ana no kekahi hale kalepa o na aina e, hui, a i ole ia, kekahi hui i hoohuiia e paa ole ana i kekahi laikini kalepa waiwai, he elima haneri dala no ka Mokupuni o Oahu, a he elua haneri me kanalima dala no kela me keia Mokupuni e ae o ka Repubalika, koe o Oahu.

MAHELE XII.—NA PU.

§746. O ka uku makahiki no kekahi laikini e ki manu a hahai holoholona paha me ka pu ma ka Mokupuni o Oahu he elima dala.

Ua hiki no i ke Kuhina, e like me kona manao he pono, e hoole i ka haawi ana i kekahi laikini e ki manu a hahai holoholona paha me ka pu, malalo o keia Kanawai, i kekahi mea i hoahewaia no ka uhai ana i na mea i hoakakaia maloko o kekahi kanawai no ka hoomalu ana i na manu ame na holoholona.

§747. O kekahi mea nana i ki manu a hahai holoholona paha ma ka mokupuni i oleloia me ka pu, me ka loaa ole o kekahi laikini malalo o keia Kanawai e ae ana iaia e hana pela, a i ole ia, ua loaa iaia ka laikini e ki manu a hahai holoholona paha, ua ki manu a hahai holoholona paha me kekahi pu i laikini ole ia, e hoopaiia aole e emi malalo o elima a aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala.

§748. Koe wale no ma ke ano i hoakaka okoa ia maloko iho nei, o ka uku makahiki no kekahi laikini e malama, hali-

hali, a i ole ia, lawelawe i kekahi pu panapana, raifela, carbine, pu ki lu, a i ole ia, pu e ae paha, he hookahi dala no kela ame keia pu o ia ano.

§749. Koe wale no ma ke ano i hoakaka okoa ia maloko iho nei, aole pu e malamaia, halihaliia, a i ole ia, lawelaweia iloko o ka Repubalika me ka laikini ole i hoopukaia malalo o keia Kanawai.

§750. E hoike kela ame keia laikini o ia ano:

1. I ka inoa o ka mea nona ka laikini, kona lahui ame kahi noho, ina, a i ole ia, aole oia he lala o ka Oihana Makai, na Puali Kiai Makaainana, a i ole ia, o kekahi Puali Koa, a ina pela no ka puali hea me ka hai pu i ka inoa o ka puali.
2. Ke ano o ka pu i laikiniia.
3. Ka inoa o ka mea nana i hana i ka pu.
4. Ka helu o ka mea nana i hana.
5. Ke ano poka o ka pu.

§751. Aole e lilo kekahi mea maloko iho nei i mea e koiia ai e laweia kekahi laikini no kekahi pu waha hookahi ma ka waha e hahao ai, ki lu i lawelawe maoli ia ma kekahi mahi raiki i mea e hoomaka'uka'u ai i na manu mai na mahi raiki aku.

§752. O na lala apau i hihia ole o ka Oihana Makai, o ka Puali Kiai Makaainana, a i ole ia, o kekahi Puali Koa i hoonoho pono ia e like me kekahi kanawai, e hookuuia no lakou mai ka uku ana i kekahi uku no kekahi laikini a mau laikini paha e malama, halihali, a i ole ia, lawelawe i na pu i hoopukaia malalo o keia Kanawai; aka, i mea e loaa ai ka hookuuia ana e hoike aku no lakou i ke Kuhina i kekahi hoike mai ka luna kiekie o ka puali a lakou i lilo ai i lala e hoike mai ana no ia lilo ana i lala ame ka hoakaka ana i ke ano o ia pu a mau pu paha.

§753. I mea e nui ole ai ka hana a e pale aku ai i ka hoouna ana o na pu i Oahu, ua hiki i kekahi mea e noho ana ma kekahi mokupuni e ae e hoouna mai ma o ka Makai Nui la o ka Mokupuni ana e noho ana i kekahi noi i laikini, maluna o kekahi palapala paihakahaka i hoolakoia e ke Kuhina no ia hana, a ma ia noi e hoakakaia na mea i kauohaia mamua ae nei e hoikeia maloko o ka laikini.

I ka loaa ana o ia noi, i kakauinoa hooia ia e ka Makai Nui o ka Mokupuni i hoounaia mai ai ia mea, e haawi aku no ke Kuhina i laikini e like me na mea i hoakakaia maloko nei, a e hooili aku ia mea i ka Makai Nui iaia i loaa mai ai ia mea, a nana e haawi aku ia mea i ka mea nona ka laikini.

§754. O ka waiho ana o kekahi pu i laikini ole ia iloko o ka lumi, ka hale, a i ole ia, ma kahi o kekahi mea he hoike kumu no ia aia no ia pu iloko o ka malama ana o ka mea oia ka ona, nana i hoolimalima, hoolimalima aku, a i ole ia, e noho ana iloko o ka lumi, ka hale, a i ole ia, wahi maloko, a i ole ia, maluna olaila i loaa ai ia pu.

§755. O kekahi mea nana i malama, halihali, a i ole ia, lawelawe paha i kekahi pu me ka laikini ole e hana pela malalo o keia Kanawai, e hoopaiia oia aole e emi malalo o elima a aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala no kela ame keia pu i laikini ole ia i malamaia, halihaliia, a i ole ia, i lawelaweia e ia, a oia pu, a i ole ia, o kekahi pu i laikiniia e lilo no ia i ke Aupuni.

Mahele XIII.—Na Hale Lio Hoolimalima.

§756. O ka uku makahiki no kekahi laikini no ka lawelawe ana i ka Oihana Hale Lio Hoolimalima he kanalima dala no ka Apana o Honolulu, a he iwakalu-kumamalima dala no na Apana o Wailuku ame Hilo.

MAHELE XIV.—HALE HOOLIMALIMA A ME KAHI E NOHO AI; NA HOTELE A ME NA HALE-AINA.

§757. O ka uku makahiki no kekahi laikini e malama i kekahi hale hoolimalima ame kahi e noho ai he elua dala.

§758. O ka uku makahiki no kekahi laikini e malama i kekahi hotele a hale-aina paha, he kanalima dala.

§759. Aole e haawiia kekahi laikini no kekahi hale hoolimalima ame kahi e noho ai, hotele a hale-aina paha aia a loaa mua i ka mea noi mai ka Papa Ola mai, a waiho aku i ke Kuhina i kekahi hoike e hoakaka ana ua nana kekahi agena o ka Papa i ka hale a mau hale paha i manaoia e lawelawe no ia hana me kekahi hoakaka e pili ana i lawa e hiki ai ke hoomaopopo i ua mau hale la a he kulana maikai ma na mea pili i ke ola kino, a ua kupono e lawelaweia no ia hana; a e hoakaka ana i ka nui o na kanaka i hiki ma ke kanawai e hoonohoia maloko olaila.

§760. E hoopukaia ka laikini no kekahi hale hoolimalima ame wahi e noho ai, hotele a hale-aina paha, mamuli wale no o keia mau kumu maopopo a e hookomoia iloko o ka laikini, oia hoi:

1. Aole e malama ka mea nona ka laikini i ka hale walaau a hoohaunaele.
2. Aole e aeia kekahi wahine hookamakama e noho malaila a i ole ia, e hele malaila.
3. Aole no e hoolakoia, a i ole ia, kuaiia kekahi waiona, koe wale no e like me ka mea i aeia ma ke kanawai.
4. Aole no e hoonohoia na kanaka maloko olaila i oi aku ka nui mamua o ka mea i aeia ma ka laikini.
5. E malamaia na hale ame kahi i laikiniia ma ke ano maikai no ke ola kino, e like me ke kanawai ame na kauoha o ka Agena o ka Papa Ola.
6. E hiki i na makai ame na agena o ka Papa Ola e komo iloko olaila i na manawa apau no ka nana ana.
7. Aole e aeia ka piliwaiwai maloko olaila.

§761. O kekahi mea nana i malama i kekahi hale hoolimalima ame kahi e noho ai, hotele a hale-aina paha me ka laikini ole malalo o keia Kanawai, a i ole ia, oiai e paa ana i kekahi laikini nana i uhai, a i ole ia, i hooko ole i kekahi o na mea i kauohaia ma keia Kanawai, a i ole ia, o kona laikini, e hoopaiia oia aole e emi malalo o umi a aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala, a ua hiki i ka Aha Hookolokolo, e like me kona manao he pono, e hoopau i kona laikini.

§762. Aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kanawai, i mea e manaoia ai ua hiki ole i kekahi ohana mai ka lawe ana i na poe aole e oi aku mamua o ekolu paha poe e ai ma ko lakou wahi, a i ole ia, poe noho paha me ka lawe ole i laikini malalo o keia nei.

§763. Ua hiki nohoi i ke Kuhina, e like me kona manao he pono, e ae aku i na hotele kahi i hoolakoia ai na mea ai ame kahi e moe ai, ma na wahi mawaho aku o Honolulu, ma na wahi i lilo ai lakou he mea kokua i ka lehulehu, e lawelaweia me ka laikini ole malalo o keia Kanawai.

MAHELE XV.—WAIWAI KALEPA.

§764. O na uku makahiki no kekahi laikini e kuai i na ukana, na waiwai me na mea kalepa i hoopaeia mai, i kapaia he "Laikini Kalepa," e like no ia me keia mahope iho nei:

Ina o ka huina nui o na kuai ana no na malama he umi-kumamalua mamua iho i huiia me ka baka, kika me na kikalika ua hiki aku, a i ole ia, ua manaoia no na malama he umi-kumamalua e hiki mai ana, ua emi malalo o iwakalua tausani dala he kanalima dala ka uku.

Ina he iwakalua tausani dala a oi ae paha he ekolu hapawalu o hookahi pa-keneta ka uku maluna o ka huina nui o na kuai ana no ka makahiki.

§765. O kekahi mea e makemake ana e loaa iaia kekahi laikini e kuai i na ukana, na waiwai ame na mea kalepa i

hoopaeia mai e noi aku no oia ma ke kakau ana i ke Kuhina, e hoike aku ana malalo o ka hoohiki i keia mau mea mahope iho nei, oia hoi:

1. Kona inoa ame kona lahui, ina ua hanaia ke noi ma ka inoa o kekahi hui i hoohuiia a hui paha, a i ole ia, inoa halekuai, e hoikeia ia inoa ame ka inoa o ka mea noi ma ke poo, a o kekahi luna o kekahi hui i hoohuiia ame kekahi lala a mea e ae paha i hoomana pono ia ma ka palapala e kakau i ka inoa hui wale no ke aeia e kakauinoa, a i ole ia, e hoohiki i kekahi palapala noi.

2. Kahi e lawelaweia ai ka oihana e laikiniia ana.

3. Ke ano o ka oihana ame ke ano o na waiwai ana i manao ai e kuai aku.

4. Aole oia he mea kalepa a agena hoi no kekahi hale kalepa o na aina e, a ma ia ano eia oia iloko o keia Aupuni no ka manawa no ka hana o ka hele noi ana aku i na kauoha.

5. Ina paha ua paa mua oia i kekahi laikini kalepa, a ina pela e hoike i ka helu ame ka la o ka laikini hope o ia ano i paaia e ia, kahi i ku ai o kona wahi hana ame ka huina o na kuai ana i hanaia e ia, a i ole ia, nona iloko o na mahina he umikumamalua mamua iho.

Ina aole oia i paa mua i kekahi laikini kalepa e hoakaka oia i ka huina o na kuai ana ana i manao ai e hana iloko o na malama he umikumamalua e hiki mai ana.

§766. Aole no kekahi mea e paa ana i kekahi laikini kalepa malalo o keia Kanawai e ae aku i kekahi mea kalepa kaahele, a i ole ia, i kekahi agena i hele mai no ka manawa pokole a agena e ae paha e hana malalo o kona inoa a laikini paha.

§767. Aole kekahi mea e paa ana i kekahi laikini kalepa e aeia mamuli oia laikini e kuai a haawi aku paha i ka opiuma a mea e ae paha i hoohuihuiia me ka opiuma, aole nohoi i kekahi laau make, aole nohoi i ka alakohola, na waiona, a i ole ia, na wai e ae e ona ai.

§768. O kela ame keia mea e kuai ana i kekahi ukana, waiwai, a mea kalepa paha i hoopaeia mai me ka laikini ole malalo o keia Kanawai; a i ole ia, nana i hana i kekahi hoike oiaio ole iloko o kana noi no ka laikini; a i ole ia, oiai e paa ana oia i kekahi laikini ua kuai aku i kekahi mea i ae ole ia ma kona laikini e kuaiia aku; a i ole ia, nana i uhai ma kekahi ano e ae, a i ole ia, nana i hooko ole i kekahi o na kumu ame na mea i kauohaia ma keia Kanawai, a i ole ia, o kona laikini, e hoopaiia oia aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o eono mahina, a ua hiki e hoopauia kona laikini e like me ka manao o ka Aha he pono.

Mahele XVI—Waiu.

§769. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai waiu ma ka Apana o Honolulu, he iwakalua-kumamalima dala. No ke taona o Hilo, a no na hana o keia Kanawai e kaupalenaia maloko mai o elua mile mai ka Hale Hookolokolo aku, he umikumamalima dala; a ma na Apana e ae apau he elima dala.

§770. O kela ame keia mea e kuai ana, a i ole ia, lawe aku no ke kuai i kekahi waiu i paiia me ka wai a mea e ae paha; a i ole ia, he waiu i laweia ae, a i ole ia, i hookaawaleia ae ke kalima (cream), ina aole i hoakaka maopopo a akea ia he waiu ia i laweia ke kalima (cream), e hoopaiia oia aole e oi aku mamua o ke kanalima dala.

§771. He mana ko kekahi makai, a i ole ia, kekahi agena o ka Papa Ola e nana a e ana i kekahi waiu i kuaiia a i laweia no ke kuai aku, a e hoolilo wale i kekahi waiu i paipaiia i loaa iaia.

Mahele XVII.—Na Notari o ka Lehulehu, Agena Hooiaio Palapala, Agena Hooiaio Palapala Aelike Hana.

§772. O ka uku makahiki no kekahi laikini e lawelawe ma ke ano he Agena Hooiaio Aelike Hana ma ka Apana o Honolulu, he kanalima dala.

O ka uku makahiki no kekahi laikini e lawelawe ma ke ano he Notari o ka Lehulehu, a i ole ia, i Agena Hooiaio Palapala, he umi dala no Honolulu, a he elima dala no na apana e ae apau.

Mahele XVIII.—Kalewa Meaono.

§773. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai kalewa i na meaono he iwakalua-kumamalima dala.

§774. E hoopukaia kekahi laikini e kuai kalewa i na meaono mamuli wale no o ka hoomaikai ana i kakauia e ka Hamuku, a i ole ia, o ka Makai Nui o ka Mokupuni kahi i noiia mai ai ka laikini; a e hoomana i ka mea e paa ana e kuai kalewa ma ka Mokupuni wale no i oleloia maloko o ka laikini.

Mahele XIX.—Na Laau Make.

§775. O ka uku makahiki no kekahi laikini e hoopae mai a e kuai aku i na laau make he kanalima dala.

§776. Ua hiki no i ka Papa Ola mamuli o na kumu i hoakakaia maloko o ka palapala ae, e ae aku i kekahi kauka, a i ole ia, kauka oki paha i hooko pono ia, a i ole ia, i kekahi mea e paa ana i kekahi laikini no ka hoopae ana mai ame ke kuai ana i na laau make, e hoopae mai a e kuai aku no na hana lapaau wale no, i ka opiuma ame na mea i hanaia no loko mai olaila, ma ka uku ana i ka dute i kauia e ke kanawai.

Eia no nae hoi, aole no e kuai aku a hoolako aku paha kekahi mea i ka opiuma, a i ole ia, i kekahi mea i hanaia no loko mai o ka opiuma, koe wale no mamuli o ka palapala kuhikuhi i kakauia e kekahi kauka i laikini pono ia a i kakauinoaia e ia.

§777. O kekahi mea nana i hoopae mai, kuai a hoolako aku paha i kekahi laau make me ka laikini ole e hana pela; a i ole ia, nana i uhai i kekahi o na olelo o keia Kanawai e hoopaiia oia aole e emi malalo o kanalima a aole hoi e oi aku

mamua o elima haneri dala, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o eono mahina e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§778. Aole e manaoia kekahi mea maloko nei he mea e papaia ai ke Aupuni, a i ole ia, ka Papa Ola, mai ka hoopae ana ame ka lawe ana, a i ole ia, haawi ana aku paha i kekahi laau a laau lapaau paha.

MAHELE XX.—HOIKE LEALEA IMUA O KA LEHULEHU.

§779. Ua hiki i ke Kuhina, a i ole ia, na Makai Nui ma ko lakou mau Mokupuni pakahi e laikini no kekahi manawa i oi ole ae mamua o hookahi makahiki, i kekahi keaka, keaka lio, hoike akea, haiolelo a hoikeike paha ina aole ia he hana ku i ka hilahila a pono ole paha, i auhauia he uku komo, a i ole ia, ua ohiia ka uku oiai e hanaia ana, malalo o na kumu ana, a i ole ia, a lakou i manao ai ua kupono.

§780. O ka uku no keia ame keia hoikeike ana malalo o kekahi laikini o ia ano he elima dala. Aka, aole no he uku e auhauia ina ua maopopo i ke Kuhina, a i ole ia, i ka Makai Nui, e hooliloia ana na loaa apau o ia hana a hoikeike ana paha no kekahi kula, na mea pili hoomana a manawalea paha, a i ole ia, no ke kokua ana i ka naauao, aole no ka puka.

§781. He kuleana ko na luna o ka Oihana Makai e noho a e hooponopono i kekahi hana i laikiniia malalo o keia Kanawai, ma ke ano i kupono no ka malama ana i ka maluhia ame ka noho pono ana o na kanaka.

§782. O kela mea keia mea e hana ana a e kukulu ana, hoike a lawelawe pu i kekahi keaka, keaka lio, hoike akea, haiolelo a hoikeike paha me ka laikini ole e ae ana ia mea i loaa e like me na olelo o keia Kanawai, a i ole ia, ua loaa ka laikini a ua uhai nae i kekahi o na olelo o ka laikini, a i ole ia, nana i hoike pololei ole i ke Kuhina i ke ano o ka hana e hanaia ana a

hoikeike paha, me ka manao e loaa ana iaia ka hookuuia ana o ka uku laikini, a i ole ia, no kekahi hana e ae paha; a i ole ia, ua loaa he laikini a ua hoikeike i na hana ku i ka hilahila a pono ole paha, a i ole ia, i kekahi hana a hoikeike paha i okoa ae mai ka mea a mau mea paha i aeia maloko o ia laikini, e hoopaiia oia aole e emi malalo o umi dala aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o eono malama e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo, a ina he laikini kona e hoopauia no kona laikini.

Mahele XXI.—Kamano.

§783. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai i ke kamano he umi dala.

§784. Aole e lilo kekahi mea maloko iho nei i mea e manaoia ai ua papaia ke kuaiia ana o ke kamano e kekahi mea e paa ana i kekahi laikini malalo o keia Kanawai, e kuai i na waiwai i hoopaeia mai.

Mahele XXII.—Paka, Kika a me Kikalika.

§785. O ka uku makahiki no kekahi laikini e kuai i ka paka, na kika ame na kikalika, he umi dala. Aole e manaoia mamuli o ka ukuia ana o keia uku ua hookuuia ka mea e paa ana mai ka uku ana i ka uku o kekahi laikini kalepa waiwai e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 764.

§786. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai ua lilo no i mea ku ole i ke kanawai ke kuai a hoolako ana paha i ka paka ma kekahi ano i na keiki oo ole malalo o umikumamalima makahiki.

§787. O kekahi mea e kue ana i na hoakaka ana o keia Kanawai e hoopaiia ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua

o hookahi haneri dala, ina e hanaia ua hewa la e kekahi mea kalepa i laikiniia e kuai paka, e lilo no ka laikini o ua mea kalepa la i mea nona e nele ai mahope iho o ka lua o ka hana hewa ana.

§788. Ma keia ke haawiia nei ka mana i na Lunakanawai Apana e hoolohe a e hooholo i na hihia apau e ulu ae ana malalo o na Pauku 786 ame 787.

Mahele XXIII.—Na Kaa a me na Kalaiwa.

§789. O ka uku makahiki no kekahi laikini e halihali i ka ukana a waiwai paha no ka uku a ma ka hoolimalima paha ma ka Apana o Honolulu, Wailuku ame Hilo, maluna o kekahi Kaa Kikane, Kaa a Kaa e ae paha mawaho ae o na kaa kauo lima, he elua dala me ka hapalua no kela ame keia kaa i hoohanaia pela.

O ka uku makahiki no kekahi laikini e kalaiwa i kekahi kaa i laikiniia he hookahi dala; a ma ia laikini ua ae ia ka mea nona ka laikini e kalaiwa i kekahi kaa i laikiniia malalo o keia Pauku.

§790. O ka uku makahiki no kekahi laikini e hali i na ohua no ka uku hoolimalima maluna o kekahi kaa he hookahi dala no kela ame keia mea i kupono i ua kaa la e hali.

§791. Na ka Ilamuku, a i ole ia, kekahi Makai Nui, a i ole ia, Hope Ilamuku, a i ole ia, Hope Makai Nui, a i ole ia, kekahi Luna Nana i hoonohoia e ka Ilamuku no ia hana, mamua o ka hooopukaia ana o kekahi laikini no kekahi kaa lawe ohua, e nana i ke kaa nona ka laikini i noiia ai, ame ka ili kaa ame na holoholona e hoohanaia ana no ia mea, a ina e ike oia ua kupono no ka hoohanaia e haawi aku no oia i ka mea noi i kekahi palapala hoike e hoakaka ana ia mea, ame ka nui o na ohua i kupono no ia kaa. E ninaninau nohoi ia luna i kekahi mea noi i laikini kalaiwa kaa, a ina e ike oia he kalaiwa kupono

ka mea noi e haawi aku no oia iaia i kekahi palapala hoike e hoakaka ana pela.

Aole e haawiia aku kekahi laikini i kekahi kalaiwa kaa, a i ole ia, no kekahi kaa hali ohua aia a loaa mua aku i ke Kuhina ia mau palapala hoike.

§792. E hoike mau ka ona o kekahi kaa i laikiniia ma kahi e ike pono ia ai maluna o kela ame keia kaa i ka helu o ka laikini i hoopukaia no ia kaa.

E kau mau kela ame keia kalaiwa kaa i laikiniia, oiai e hana ana, i kekahi pihi i hoolakoia e ke Kuhina no ke kumu lilo, e hoike ana i kona helu.

§793. Aole no e hali kekahi kaa i laikiniia i kekahi manawa hookahi i na ohua i oi aku ka nui mamua o ka mea i hoakakaia maloko o kona laikini.

§794. Ua hiki i ke Kuhina i kela manawa i keia manawa o hana i na rula e hooponoponoia ai na kalaiwa kaa i laikiniia ame na kaa i laikiniia, ame na uku e auhauia ai e lakou, a oia mau rula e hoolahaia maloko o kekahi nupepa a mau nupepa paha, alaila, e like no ko lakou mana me ke kanawai.

§795. O kekahi mea maloko o kekahi apana i kauohaia ai i laikini kaa nana i hali i kekahi ohua a ukana paha no ka uku hoolimalima maluna o kekahi kaa i laikini ole ia;

A i ole ia, nana i ae aku e lawelaweia kekahi kaa i laikini ole ia i onaia e ia, no ia hana;

A i ole ia, oiai he laikini kona i lawelawe i kekahi kaa, ili kaa, a holoholona paha i kupono ole no ia hana;

A i ole ia, nana i kalaiwa i kekahi kaa i laikiniia me ka laikini kalaiwa kaa ole;

A i ole ia, nana i uhai a hooko ole paha i kekahi o na mea i kauohaia ma keia Kanawai, a i ole ia, na rula i hanaia e ke Kuhina malalo o keia Kanawai, e hoopaiia oia aole e oi aku

mamua o iwakalua-kumamalima dala no kela ame keia uhai ana o ia ano, a o ka laikini, o kekahi kaa oia ano i laikiniia, a i ole ia, kalaiwa kaa paha, ua hiki no e hoopauia e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

Mahele XXIV.—Ka Hooholo Moku Pili Aina.

§796. E haawi aku ka Luna Dute Nui, malalo o ke kuhikuhi ana o ke Kuhina Kalaiaina, i palapala ae hooholo moku no ka makahiki hookahi, i kela moku keia moku Hawaii i kakau hoikeia, ke noi mai ka mea nona ka moku ma ka palapala, e hai mai ana i ka inoa o ka moku, me ka la ame ka helu o kona kakau hoikeia ana, a e kakauia ka palapala ae ma ke ano e hoaponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

§797. E ohi mai ka Luna Dute no na palapala ae apau i hookahi dala no ke tona, maluna o na moku apau a hiki i ka iwakalua-kumamalima tona, a he kanalima keneta no kela tona keia tona i oi aku mamua o iwakalua-kumamalima tona; a e koi aku oia i ka mea nona ka moku, e waiho mai i Palapala Hoopaa, me ka hope hookahi a oi aku paha, i aponoia e ka Luna Dute, no na dala elima haneri; a e kakauia ka palapala hoopaa ma ke ano e hoaponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

§798. Ina e hooholoia kekahi moku ma ka holo pili aina ma keia Repubalika, me ka loaa ole o ka palapala ae, e hiki no ke hopu, a e hoolilo, a e kuai aku i ua moku la, i pomaikai no ka Waihona dala o ke Aupuni.

§799. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o ke Peresidena, e kau i na rula hooponopono maluna o na moku holo pili aina; a ina e hakiia kekahi o ia mau rula e kekahi o ia poe moku, e hiki no i ke Kuhina e hoopau i kona palapala ae.

§800. E hiki no i ua Kuhina nei, i kela manawa i keia manawa, e lawe a e hoohana i kekahi moku holo pili aina, no ke-

kahi hana o ka Repubalika, no ka uku kupono e hooholoia'i mahope e ka Aha Hookolokolo moku.

§801. O na moku holo pili aina apau, e halihali lakou me ka uku ole, i na eke leta o ka Repubalika iwaena o na Mokupuni o keia Pae Aina, mamuli o na rula hooponopono i kauia i kela manawa keia manawa ma na Kanawai, a e kauia paha e ke Kuhina Kalaiaina, o hoopaiia lakou ma ka hoopau ana i ka lakou mau palapala ae.

§802. Oia mau ano moku apau, e holoholo ana ma kela awa keia awa o keia Repubalika, ina he moku e holo mau ana i kahi a ka Papa Ola e hoouna ai e lawe lakou i na eemoku i kauohaia e ka Papa Ola, a o na hope paha i hookohu pono ia, he ukuia mai ka uku mau kupono no na eemoku. Ina aole lakou e hooko i keia, e hoopauia no ko lakou palapala ae hooholo moku pili aina.

§803. Aole e hiki i kekahi moku e hoomaka i ka holoholo pili aina, ina he waiona, he wai ikaika, he waina, a he waiwai a ukana e ae paha, maluna o ka moku, i uku ole i ke dute maloko o keia Repubalika, o hoopaiia ua moku la ma ka uku hoopai aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala hookahi tausani; aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

Mahele XXV.—E Hooponoponoia i ka lawe ana i na Ohua Eemoku Mawaena o na Mokupuni o keia Pae Aina.

§804. Mai ka la mua aku o ka malama o Feberuari, 1865, aole no e ku i ke Kanawai ke lawe kekahi moku i na ohua eemoku mawaena o na Mokupuni o keia Pae Aina, ke ole e loaa e ka palapala ae no ia oihana, a e hooukuia ka mea nana e kue i keia Kanawai, i na dala aole e oi aku i ka iwakalua no kela ame keia ohua i lawe wale ia me ka loaa ole o ka palapala ae, ke ku ke hewa iaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai.

§805. Mamua o ka loaa ana o ka palapala ae i olelo mua ia, e nana ia ka moku e kekahi mea i kohoia e ka Luna Dute Nui, a e ukuia oia i ekolu dala no ka nana ana ame kona palapala hoike, a na ka mea nona ka moku e haawi mai i kela uku, mamua ae o ka hele ana e nana i kona moku; a ina e hoike aku ua luna nana moku nei he moku paa ia, me na lako kupono, a ua lawa kona nui ame kona mau makaukau no ka oihana lawe ohua, alaila, mahope iho o ka waihoia ana o kela palapala hoike imua o ka Luna Dute Nui, e loaa no i ka ona nona ia moku, he palapala ae lawe ohua eemoku mawaena o na Mokupuni o keia Pae Aina, no ka makahiki hookahi, malalo nae o na rula i hoikeia mahope ae nei. A ke hoomaopopo, a ke hooholoia nei ma keia, aole loa no i hololi iki ia ka haawina elua o ke kanawai kivila, ua kapaia no ke kalepa ana maloko o ke Aupuni; aka, ua pili ia kanawai i ka lawe ana i ka ukana wale no.

§806. Aole e aeia kekahi moku e lawe i na ohua e oi aku ana i ka ohua hookahi no kela ame keia alua tona i kakau kope ia; koe nae na moku-mahu e hiki no ia lakou ke lawe i elua ohua no kela ame keia akolu tona i kakau kope ia. Ina e laweia e kekahi moku na ohua e oi aku ana ka nui mamua o ka nui i hoakakaia maluna, alaila, e hoopaiia ke kapena i elima dala no kela ohua keia ohua i laweia pela e kela Lunakanawai keia Lunakanawai Apana a no ka Repubalika ia mau dala. Maluna o ka papahele o kela ame keia moku, i loaa ka palapala ae lawe ohua, e hoopaa mau ia, oiai e holo ana i hookahi pahu i piha i ka wai; aole no e emi ka nui o ia pahu i na barela elua; a malalo o ka papahele, ma kahi e loaa koke ai, e malama mau ia he mau pahu berena maikai, a raiki paha, ame ka i'a paakai, ame ka wai e like ka nui me ka mea e kauohaia e ka Luna Awa o Honolulu, i kela ame keia manawa. A ina hoi e lawe ole ke kapena i ka nui o ka wai ame na mea ai i kauohaia e ka Luna Awa o Honolulu, alaila, e hiki no i ka Luna Dute Nui ke hoopau i ka palapala ae o ua moku la, a e hoopaiia ke kapena moku i hana pela i na dala, aole e oi aku i ka haneri hookahi, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§807. Aole no e ku i ke kanawai ke lawe kekahi moku holo pili aina iwaena o keia Paeaina mai Hawaii, Maui, Lanai, Molokai, a Kauai paha, i kekahi wahine eemoku i emi kona mau makahiki malalo o ka iwakaluamamalima, me ka manao e lawe loa ia wahine a hiki i ka Mokupuni o Oahu, a ua papaia hoi ka lawe ana mai i kekahi wahine nona na makahiki i emi malalo o ka iwakaluakumamalima ,mai kekahi oia mau mokupuni a i ka Mokupuni o Oahu, ke ole e hoike e, a haawi aku ua wahine nei i ke kapena a kupakako paha o ia moku, he palapala ae holo i kakauia e kekahi mea i hookohuia no ia hana e like me ka pauku malalo iho. A o kela ame keia kapena moku e lawe ana i kekahi ohua wahine me ke kue i keia kanawai, e hoopaiia oia aole emi malalo o na dala elima, aole hoi e oi aku i na dala he iwkaluakumamalima pakahi, no kela ame keia ohua wahine ana e lawe ai, me ke kue i keia kanawai.

§808. Ua kauohaia na Lunakanawai Kaapuni, na Lunakanawai Apana, na Makai Nui, ame na Luna Dute o kela ame keia Mokupuni, e haawi aku i ka palapala ae holo no kela ame keia wahine e noi mai ana, ke hoike ia aku imua o ia Lunakanawai, Makai Nui a Luna Dute paha, he kumu pono no ko ua wahine la e holo aku ai i Oahu, a na ua poe lūna la e hoole i ka palapala ae holo i na wahine apau i hoike ole mai he kumu pono no kona makemake ana e holo aku i Oahu. Ma ka palapala ae holo e hoakaka ai ke kumu o ia holo ana, ame ka loihi o ka manawa i manao ai e noho ma Oahu.

§809. Na ke kapena a kupakako paha o kela ame keia moku i aeia e lawe i na ohua mahope iho o kona hiki ana i Honolulu e haawi aku i kekahi luna o ka oihana dute, a i kekahi luna makai paha, a i ole ia, i kekahi mea i kohoia no ia hana e ke Kiaaina o Oahu, i na palapala ae holo apau o na ohua maluna oia moku, a na ia luna e nana i ka like o ka poe ohua kupono malalo o keia kanawai, me ka nui o na palapala ae holo i loaa iaia, ame ka like hoi o ko lakoū mau ano me na olelo hoakaka maloko o ia mau palapala, a e hoike aku ia mau palapala ame na mea

apau e pili ana, i ke poo Oihana Makai o Honolulu. A o na wahine apau no na mokupuni e mai, nona na makahiki malalo o ka iwakaluamamalima, i hele mai ma Honolulu me ka loaa ole o ka palapala ae i oleloia ma ka pauku maluna iho, e hiki no ke hopuia, a e hoihoiia aku i kona wahi i noho ai, a o ka mea nona ka moku ana i holo mai ai, e uku i na lilo apau no ka hoihoi ana.

Mahele XXVI.—No na Palapala ae Mare.

§810. Na ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke koho ana mai o ka Papa Hoonaauao, e hoonoho i poe Luna kupono ma kela ame keia apana o ke Aupuni, na lakou e haawi i na palapala ae mare, e like me ke Kanawai; e ukuia lakou i hapaha dala no kela ame keia palapala ae mare a lakou e haawi ai, na ka mea noi mai ia palapala e uku; a o ka mea lawe i ka mea oi aku mamua o keia no ka palapala ae mare, a lawe paha i ka uku kipe no ia mea, e hoookuia oia, aole oi aku i na dala he kanalima, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

Mahele XXVII.—No ke Kalewa ana i na Waiwai i Hanaia ma ka Aina E.

§811. Aole no e ku i ke kanawai i kekahi mea e kuai, kalewa a maauaua paha i na ukana, ka waiwai ame na mea kalepa i hoouluia a i hanaia paha ma ka aina e, ma ko Hawaii Pae Aina. Eia no nae hoi, o kekahi mea e paa ana i kekahi laikini i haawiia malalo o na hoakaka ana o ka Mokuna 49 o na Kanawai o ke Kau o 1874, i aponoia ma ka la 28 o Iulai, 1874, a i kapaia "He Kanawai e ae ai i ka Oihana Maauaua i ka waiwai o na Aina E iloko o keia Aupuni," i pau ole ka manawa o ia laikini i ka wa e lilo ai keia Kanawai i kanawai, e hookuuia no ia mai na hoakaka ana o keia nei no ke koena o ka manawa i koe o ka laikini i paaia eia.

§812. O kekahi mea nana i kuai, kalewa a maauaua i na ukana, ka waiwai ame na mea kalepa i hoouluia, a i hanaia paha

ma ka aina e maloko o ko Hawaii Pae Aina, e hoopaiia no oia ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana e uku i na dala aole e emi malalo o hookahi haneri, aole hoi e oi ae mamua o elua haneri dala.

MAHELE XXVIII.—NO KA LAWE ANA MAI I NA HOLOHOLONA OLA ILOKO O KEIA REPUBALIKA.

§813. O na mea apau e lawelawe ana i ka hana kuai i na holoholona e lawe mai ana i na holoholona ola iloko o keia Repubalika i mea kuai aku ma ke kauoha, a i ole ia, ma ka lawe ana mai ma ke ano hoopukapuka, e like me na lio, hoki, kekake, bipi, hipa ame na puaa mamua ae o ke kau ana aku ma ke ano kuai i kekahi o ia mau holoholona a kuaiia paha, ua kauohaia lakou e noi aku a e loaa mua ia lakou ka laikini e kuai mai ke Kuhina Kalaiaina mai.

§814. E uku ka mea a mau mea kuai i na holoholona ola apau i laweia mai iloko o keia Repubalika i mea kuai aku i ke Kuhina Kalaiaina i uku no ka laikini o elua haneri me kanalima dala. Aole e pili keia uku laikini i kekahi mea e noho paa ana maanei i lawe mai no kana hana ponoi, a i ole ia, i mea hoolaha aku. Aka, o na holoholona apau i laweia mai ma ia ano e pili no ia lakou na kanawai hoomalu holoholona o keia Repubalika.

§815. E mana ua laikini la no hookahi makahiki mai ka la aku i hoopukaia ai, a aole e hiki e haawiia aku ia hai.

MAHELE XXIX.—NO KA AILA MAHU.

§816. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, e like me kona ike he pono, e haawi i kekahi laikini i kekahi mea, hui, a i ole ia, hoohui ana nana e lawe mai i ka Aila Mahu, i emi ole malalo o hookahi haneri degere o ke ana o (Fahrenheit), a e lawelawe ia mea no ka wahie ame na hana lima akamai iloko o kekahi oihana a hana lima akamai i ku i ke kanawai i

hoakakaia maloko o ka laikini; eia no nae, aole e haawiia kekahi laikini o ia ano no ka lawelawe ana o ia aila maloko o na palena o ke kulanakauhale o Honolulu.

O ka uku no ia laikini he umi dala, a o ka laikini no ka manawa o hookahi makahiki mai ka la aku e hoopukaia ai.

§817. Mamua o ka haawi ana aku o ia laikini e kauohaia e waihoia ae me ke Kuhina he palapala bona maikai a kupono no na dala he hookahi tausani.

O na kumu o ka palapala bona, aole ka mea e paa ana i ka laikini e lawelawe i ka aila i laweia mai malalo o na olelo o keia Kanawai, maloko o na palena o ke kulanakauhale o Honolulu, aole hoi no kekahi hana e ae, koe wale no no na hana i hoakakaia maloko o ka laikini, a aole ka mea e paa ana i ka laikini e haawi, kuai a hoolako aku i kekahi o ia aila i kekahi mea, hui, a i ole ia, hui paha i hoohuiia, e paa ole ana i kekahi laikini o keia ano no kekahi hana.

§818. E manaoia o ke kulanakauhale o Honolulu no na hana o keia kanawai, oia no kahi i komo maloko o ekolu mile mai ka huina o na Alanui Moi me Nuuanu.

§819. Ma keia ua haawiia ka mana i ka Luna Dute Nui e ae aku i kekahi mea e paa ana i kekahi laikini malalo o na olelo o keia Kanawai, e unuhi mailoko ae o ka Hale Dute i ka Aila Mahu i emi malalo o hookahi haneri me umi-kumamalima degere o ke ana o (Fahrenheit), aole nae e emi malalo o hookahi haneri degere o ke ana o (Fahrenheit) no na hana i oleloia maloko o keia Kanawai; eia no nae, e hoailona moakaka ia na mea apau i hookomoia ai ka aila maloko "Aila Wahie, aole e lawelaweia me ka uwiki."

§820. O na olelo o ka Mokuna 68 o na Kanawai o ke Kau o 1890, (K. K. §§1517-1526) e pili ana i ka hoahu ana ame ke ana ana i ka Aila Mahu, ame ka hooili ana o ia mea i na aina e, ina aole i like me ke ana i kauohaia, e pili no ia i ka aila o ke

t

alo i hoakakaia ma ka Pauku 816, ma na wahi i ku like ai me keia.

§821. O kela ame keia mea nana i lawelawe i ka aila o ke ano i hoakakaia ma ka Pauku 819 me ka laikini ole, a i ole ia, ma ke ano kue i na olelo o kona laikini, e manaoia ua pili ka hewa mikamina iaia, a ina ia e hoahewaia no ia mea e hoopaiia oia ma kekahi uku, aole e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku maluna o eono malama.

MAHELE XXX.—NO NA KANAKA E HOAIE ANA NO KA UKU-PANEE.

§822. O na kanaka apau e hoaie ana no ka uku panee, a no ka manao e puka, ola a e pomaikai i kekahi puu dala ma ka hoopaa ana i na waiwai lewa o kela ame keia ano i laweia e ia kanaka ma ke ano he mea hoopaa; alaila, e manaoia a e kapaia he kalepa hoaie dala oia ma na waiwai lewa ma ka manao o keia Kanawai; aka, aole e manaoia ma keia ua pili i na hoaie ame na uku mua i hanaia maluna o kekahi waiwai lewa, bona, bila, a mea hoopaa e ae paha i laweia e na kalepa, poe Baneko, Agena uku Komisina a poe Kudala ma ke ano maa mau o na lawelawe Kalepa a Banako ana paha.

§823. Ua hoomanaia ke Kuhina Kalaiaina ma keia, e haawi aku i laikini no na manawa pakahi, he hookahi makahiki e lawelawe ai i ka Oihana Hoaie Dala maluna o na waiwai lewa i ka wa e ukuia mai ai na dala he hookahi haneri me kanalima.

§824. O na laikini apau e hoopukaia no ia maluna o keia mau kumu i hoakakaia a i hookomoia hoi maloko o ia laikini.

O ka mea e loaa ana iaia ia ano laikini aole ia e auhau a e ohi mai i kahi uku panee i oi aku mamua o eha pa-keneta no ka malama, no na hoaie ana malalo o iwakalua dala, aole hoi e oi aku mamua o elua pa-keneta no ka malama no kekahi puu dala

maluna aku o ka iwakalua dala, a malalo iho o hookahi haneri, aole hoi e oi aku mamua o hookahi pa-keneta no ka malama maluna o kekahi puu dala maluna o hookahi haneri, aole nohoi ia e koi hou aku, i puka, ola, a uku ma ka auhau ana i na komisina, lawe, hoemi, na uku hale paa, na auhau e ae, a ma ke kuala hookui a ma kekahi ano e ae e hoonui aku ai ia uku panee; aole oia e kuai aku i kekahi waiwai i hoopaaia iaia, a i kii ole ia iloko o na malama eono, mahope iho o ka la hope i hoopaaia ma ka aelike no ke kii hou ana mai, aole nohoi oia e hana i kekahi kuai me ka hoolaha akea ole, aole e emi malalo o elua manawa ma kekahi nupepa i hoopukaia ma Honolulu, ma ka olelo Hawaii ame Beritania, aole e emi mai malalo o umi la mamua ae o ia kuai ana, ka hoolaha e hoike ana i ka waiwai e kuai ia ana, a e hoakaka ana i ka manawa ame kahi o ke kuai. A e hoike aku nohoi oia i ka mea i hoaieia aku ai, a i kona Agena i ka inoa o ka mea kuai, ame ke kumukuai i loaa iaia, no kekahi waiwai i hoopaaia a kuaiia. E malama oia i buke ma ka olelo Beritania a Hawaii paha, a e hookomo maloko oia buke i ka la, ka loihi o ka manawa, huina, pa-keneta ma na hoaie i hanaia e ia me ka hoakaka pololei i ke ano o ka waiwai i hoopaaia e ia, i ka inoa ame kahi noho o ka mea hoopaa mai, a e haawi nohoi i ka mea hoopaa mai i kope oia mau hookomo ana, a e hookomo pu nohoi oia ma ia buke i moolelo i kakauia no na kuai ana apau i hanaia e ia.

A e waiho mai nohoi ia i kana buke no ka nana ana a e hoike mai nohoi i na waiwai apau i loaa aku iaia ma ke ano hoopaa ame kana hoike o ke kuai ana, i kekahi makai i hoomanaia malalo o kekahi palapala huli no ka imi ana i na waiwai, a e paa ana paha oia i kekahi kauoha mai kekahi Lunakanawai, e kuhikuhi ana ia makai, e nana i ka buke, a i ka waiwai i hoopaaia, a hoike paha o na kuai ana.

E hoike aku nohoi oia i ka Ilamuku o ka Repubalika, a i kona Hope paha, no ka haawi ana mai o kekahi mea hoopaa i kekahi waiwai i manaoia e ka mea laikini ka waiwai i aihueia.

§825. O kela ame keia kanaka e lawelawe ana i ka oihana hoaie dala, maluna o na waiwai lewa, koe wale no mamuli o ka mana o ka laikini i hoakakaia ma keia Kanawai e hoopaiia no ia ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, ma ka hoopai dala, aole e oi aku mamua o ekolu haneri dala.

§826. O na poe hoaie dala maluna o na waiwai lewa, i laikiniia e kue ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 824, e hoopaiia no ia ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, aole e oi aku mamua o ekolu haneri dala, a e hoopauia nohoi kona laikini.

Mahele XXXI.—No na Kauka Lapaau ame Oki.

§827. Aole e lawelawe kekahi mea i ka Oihana kauka lapaau, a i ole ia, kauka oki ma ke ano oihana maloko o ko Hawaii Pae Aina, ma ke ano manawalea a uku ole, a i ole ia, no ka uku, a i ole ia, e hoike aku e hana pela, a i ole ia, e hoolaha a hoike aku iaia iho ma ke akea, a i ole ia, ma ke ano akea ole ua makaukau, a i ole ia, ua kupono oia e lawelawe pela, me ka loaa mua ole iaia mai ke Kuhina Kalaiaina mai malalo o ka sila o kona oihana, o kekahi laikini ma ke ano a i hanaia e like me ka mea i hoakakaia mahope iho nei. E haawiia ka laikini o ia ano mamuli wale no o ka hoike ana aku o ka Papa Ola ma ka palapala ua kupono e haawiia.

O na laikini apau no ka lawelawe ana i ka oihana kauka lapaau a kauka oki paha, i haawiia ia mamua aku nei e ke Kuhina Kalaiaina mamuli o ka hoike ana aku o ka Papa Ola, a e mau ana ka mana i ka manawa e hooholoia ai o keia Kanawai, e mau no ko lakou mana me ke kaa nae malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai.

§828. No na hana o keia Kanawai, o ka lawelawe ana i ka oihana lapaau, e manaoia ua komo iloko olaila ka lawelawe ana i na laau me na laau lapaau, ka wai, ka uwila, na hana hoohiamoe, a i ole ia, kekahi hana a mea e ae, a i ole ia, o kekahi

mea i maopopo a maopopo ole paha no ka lapaau ana i ka ma'i iloko o ke kanaka. Eia no nae, aole e lilo kekahi mea maloko nei i mea e manaoia ai ua papaia kekahi kanaka mai ka lawelawe ana i kekahi ano hana, a i ole ia, i ka hana ana i kekahi mea a hana lapaau paha maloko o ke kuhikuhi ana, a i ole ia, me ka apono ana o kekahi kauka i loaa ka laikini.

§829. Aole no e hoikeia aku kekahi mea e ka Papa Ola ua kupono e loaa iaia kekahi laikini e lawelawe i ka oihana kauka lapaau a kauka oki paha, koe wale mamuli o ka hoike i kakauia e kekahi Papa Ninaninau Kauka i hoonohoia e like me ka mea i hoakakaia mahope iho nei, e hoike ana o ka mea noi nona ka inoa maloko iho ua ninaninau pono ia oia a ua ikeia ua loaa iaia na makaukau kupono.

§830. I mea e hookoia ai na hoakaka ana o keia Kanawai, ma keia ua hoomanaia ke Kuhina Kalaiaina, a ke kauohaia nei oia e hoonoho i kekahi Papa Ninaninau Kauka na lakou ka hana o ka ninaninau ana i na mea apau e noi ana i laikini e lawelawe i ka oihana kauka lapaau a oki paha, a e hoike aku i ka hopena o ia ninaninau ana i ka Papa Ola.

He ekolu poe e hoonohoia ma ia Papa Ninaninau Kauka, a he poe kauka lapaau a oki paha lakou apau i loaa ka laikini malalo o na kanawai o keia Repubalika. O na hoonoho mua ana e hanaia no no hookahi, elua ame ekolu makahiki pakahi, a o na hoonoho ana mahope iho ina aole no ka hoopiha ana i na manawa i pau ole, e hanaia no no ekolu makahiki, me ka hiki no nae e hoopauia e ke Kuhina Kalaiaina no na kumu kupono. E hana na lala o ka Papa Ninaninau Kauka me ka uku ole.

§831. Aole no e ninaninauia kekahi mea noi no kekahi laikini e lawelawe i ka oihana kauka lapaau a oki paha, aia a hookaa oia i ke Kuhina Kalaiaina i kekahi uku o umi dala.

§832. O kekahi mea e lawelawe ana i ka oihana kauka lapaau a oki paha ma ko Hawaii Pae Aina, a i ole ia, nana i hoike

aku a hoao paha e lawelawe pela, a i ole ia, nana i hoolaha aku ua makaukau oia e hana pela, ma ke ano kue i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 827, ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e hoa hewaia, e hoopaiia i kekahi uku aole e oi aku mamua o elua haneri ame kanalima dala, e like me ka manao o ka Aha Hookolo kolo he pono.

§833. Ua hiki no e hoopauia na laikini e lawelawe i ka oihana kauka lapaau ame oki, ina paha ua haawiia malalo o na olelo o keia Kanawai, a i ole ia, o kekahi Kanawai e paa ana mamua aku nei, e ke Kuhina Kalaiaina i kela manawa keia manawa no na hana pono ole ma ka oihana, hoohemahema maoli, a i ole ia, no ka makaukau ole i akaka loa; oia hana pono ole, hoohemahema, a i ole ia, makaukau ole, e hooiaioia a maopopo i ka Papa Ola, a na ia Aha e hoike aku ma ka palapala i ke Kuhina i oleloia. Ina ua hoopauia kekahi laikini no kekahi o na kumu i oleloia maloko o keia pauku, e hoike koke ia aku i ka mea e paa ana i ua laikini la no ia hoopauia ana ma ka palapala e ke Kuhina Kalaiaina.

§834. Ina ua oleloia ua hana kekahi mea e paa ana i kekahi laikini e lawelawe i ka oihana kauka lapaau a oki paha i kekahi hana pono ole, hoohemahema a makaukau ole paha, e hoike koke ia aku i ka mea i hoopiiia pela ma ka palapala i ke kumu a mau kumu hoopii paha i waihoia ae, ame ka manawa ame kahi e hooloheia ai na olelo hoike e hooiaio ana i ua mau kumu la, a e loaa no iaia ka manawa e hele ae ai malaila a waiho ae i na hoike e pale ana iaia, a e hooloheia ma kona pale ana iaia iho.

§835. O ke ano o ka laikini e lawelawe i ka oihana kauka lapaau ame oki, e like no ia ma ke ano nui me ka mea mahope iho nei.

REPUBALIKA O HAWAII, OIHANA KALAIAINA. LAIKINI E LAWELAWE I KA OIHANA KAUKA LAPAAU A OKI.

O....., he kanaka no.....
....., nona na makahiki he.....
oiai ua ninaninau pono ia oia e ka Papa Ninaninau Kauka, a ua hoikeia mai e ka Papa Ola ua loaa iaia na ike kupono, ma keia ke aeia nei oia e lawelawe i ka oihana kauka lapaau ame oki maloko o ka Repubalika o Hawaii.

Ua haawiia keia laikini a ua laweia nohoi mamuli o ke kumu maopopo ua hiki no e hoopauia i kela manawa keia manawa no na hana pono ole ma ka oihana, hoohemahema maoli, a i ole ia, makaukau ole i akaka loa, oia hana pono ole, hoohemahema a makaukau ole e hooiaioia a maopopo i ka Papa Ola, a na ia Aha e hoike i ke Kuhina Kalaiaina.

Haawaiia malalo o ko'u lima ame ke sila o ka Oihana Kalaiaina, i keia la.....o....., M. H.....

(Kakauinoaia).....
Kuhina Kalaiaina.

(Kakauinoaia).....
Kakauolelo Ekahi.

§836. O kela ame keia mea e hoao ana e lapaau aku i kekahi ma ka hana ana i na hana hookahuna, uhane noho iluna, araana, hoopiopio, hoounauna, hoomanamana ame na hana hoopunipuni a wahahee e ae, e hoopaiia oia ina e ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e uku i kekahi hoopai aole e emi malalo o hookahi haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri dala, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa, aole e oi mamua o eono mahina.

MAHELE XXXII.—NO NA KAUKA HUKI NIHO.

§837. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, aole e ku i ke kanawai ka lawelawe ana o kekahi mea a mau mea paha i ka oihana huki a hana niho iloko o ka Repubalika o

Hawaii, koe wale no me ka palapala hooia i hoopukaia e kekahi Papa Ninaninau Oihana Kauka Niho.

§838. I ekolu lala o ka Papa Ninaninau Oihana Kauka Niho, oia hoi, hookahi kauka lapaau ame elua kauka huki a hana niho i kohoia e ke Kuhina Kalaiaina, a e noho lakou ma ka oihana no ka manawa mua i hookahi, elua ame ekolu makahiki a ma ia hope aku e noho lakou ma ka oihana no ekolu makahiki. E lawelawe ka Papa i oleloia i ka hana me ka uku ole.

§839. He hana na ka Papa Ninaninau Oihana Kauka Niho ka hoopuka ana aku i na palapala hooia no ka makaukau o kekahi mea a mau mea paha e lawelawe nei i ka oihana huki a hana niho i keia wa, a e waiho aku ana iloko o na la he kanaono mai ka la aku i hooholoia ai o keia Kanawai i palapala noi imua o ka Papa i oleloia malalo o ka hoohiki ana ame ka hoohikiia mai hoi e elua a oi aku paha mau kanaka inoa maikai e hoakaka ana ua lawelawe io no ka mea e noi ana i ka oihana huki a hana niho iloko o ka Repubalika o Hawaii no elua a oi ae paha mau makahiki mamua aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai.

§840. He hana no na ka Papa i oleloia ka hoopuka ana aku i na palapala hooia no ka makaukau i kekahi mea a mau mea paha e lawelawe nei i ka oihana huki a hana niho maloko o ka Repubalika o Hawaii, i waiho aku he palapala noi i kakauia, iloko o na la he kanaono mai ka la aku e hooholoia ai keia Kanawai, ke puka pono mai oia ma na ninaninauia ana imua o ka Papa, maluna o na mea pili i na laau a ma na lawelawe ana ma ka oihana huki a hana niho.

§841. He hana no na ka Papa i oleloia ka hoopuka ana aku i na palapala hooia no ka makaukau i kekahi mea a mau mea paha e lawelawe ana i ka oihana huki a hana niho maloko nei o ka Repubalika o Hawaii, ke waiho mai oia iloko o na la he kanaono mai ka wa aku e hooholoia ai keia Kanawai, he palapala apono (diploma) mai kekahi Kula Nui Ao Huki a Hana Niho i kaulana.

§842. Mai a mahope aku o kanaono la mahope iho o ka hooholoia ana o keia Kanawai, e hoopuka aku no ka Papa i oleloia i palapala hooia no ka makaukau i kekahi mea e hoike aku ana i kekahi palapala apono mai kekahi Kula Nui Ao Huki a Hana Niho i kaulana, a i ole ia, e puka ana mai ka ninaninau kupono ia ana imua o ka Papa e ku ai ka mahaloia.

§843. O kekahi mea a mau mea paha e loaa ana he palapala hooia no ka makaukau mai ka Papa i oleloia, e hoike ae lakou i na palapala hooia makaukau i oleloia i ke Kuhina Kalaiaina, a nana e kope ia mea iloko o kekahi buke i malamaia no ia mea.

§844. O kekahi mea a mau mea paha e kue ana i na olelo o keia Kanawai, e hoopaiia no ke ku ka hewa, e uku i na dala aole e emi malalo o hookahi haneri, a aole hoi e oi aku mamua o na dala he elima haneri. Aka nae, aole kekahi mea maloko o keia Kanawai e manaoia he mea ia e keakea ai i ka hukiia ana o na niho malalo o na haawina ku i ka pilikia.

Mahele XXXIII.—Na Rula (kela ame keia).

§845. Mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai e malama na mea apau i loaa ia lakou kekahi laikini mai ke Keena Kalaiaina mai no kekahi hana i ua laikini la ma kahi e ikeia ai ma kekahi wahi e hiki ke ike pono ia ma kahi i haawiia ai ua laikini la. O kekahi hooko ole ana i na mea i kauohaia ma keia Pauku he mea ia e kau ia ai ka hoopai, ke hoopiiia imua o ka Lunakanawai Apana e noho kokoke mai ana, maluna o ka mea a hui paha nona ka inoa i hoopukaia ai ka laikini, aole i emi malalo o umi dala aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala.

§846. Ina o kekahi mea a mau mea paha e paa ana i kekahi laikini mai ke Keena Kalaiaina e hoopau i kana hana, hooloi aku a waiho aku paha i ka hana i haawiia ai ua laikini la iloko o ka manawa i hoopukaia ai, na lakou no iloko o kanakolu

la mahope iho o ia hoopau ana, hoolilo ana a waiho ana aku paha e hoike mai no ia mea i ke Kuhina Kalaiaina ma ka palapala a hoihoi ae i ua laikini la i ke Keena Kalaiaina i mea e hoopauia ai malalo o ka hoopai o hookahi haneri dala, ke hoopiiia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§847. E kakauinoaia na laikini apau loa i hoopukaia e ke Keena Kalaiaina, e ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, e kona Kakauolelo Nui a kauia me ka Sila o ke Keena.

§848. O na laikini apau e kauohaia nei i keia manawa a e kauohaia aku ana paha ma keia hope aku e ke kanawai e hoopukaia e ke Kuhina Kalaiaina, a i ole, e ke Kakauolelo Mua o ka Oihana Kalaiaina.

§849. E hoole no ke Kuhina Kalaiaina i ka haawi ana i na laikini no kela ame keia ano hana, koe wale no iloko o na hale i hanaia ma ke ano pale ahi ma kela wahi o Honolulu ma ka hikina o ke Alanui Alakea ame ka akau o Alanui Beretania, ina ma kona manao a hoomaopopo ana i ke ano oia hana ame ke ano o ke ku ana oia wahi he mea ia e hoopilikia ai i ka poe e kokoke mai ana i ke ahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 55.

§§690-785, oia no Kau 1896, Kan. 64, §§1-96.
§§786-788, oia no Kau 1890, Mok. 62.
§§789-795, oia no Kau 1896, Kan. 64, §§97-103.
§§796-803, oia no K. K. §§49-55.
§804, oia no K. H. K. Mok. 55, §15.
§805, Kau 1874, Mok. 12, Kan Kiv. aoao 566.
§§806-807, oia no K. H. K. Mok. 55, §16-17.
§808, oia no Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 567, §7.
§809, oia no K. H. K. Mok. 55, §18.
§810, oia no K. H. K. Mok. 55, §14.
§§811-812, oia no A. K. Kan. 47.
§§813-815, oia no Kau 1890, Mok. 65.
§§816--821, oia no Kau 1896, Kan. 14.
§§822-826, oia no Kau 1886, Mok. 28.
§§827-835, oia no Kau 1896, Kan. 60.
§836, oia no Kau 1887, Mok. 35.
§§837-844, oia no Kau 1892, Mok. 72.
§§845-847, oia no Kau 1890, Mok. 28.

§848, oia no Kau 1888, Mok. 2.
§849, oia no Kau 1886, Mok. 57.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Bradley v. Thurston, 7 Haw. 528; Rex v. Wall, 7 Haw. 760; Re Licenses, 7 Haw. 774; Rex v. Chung Young, 8 Haw. 157; Williams v. Pantheon, 8 Haw. 168; R. v. Gasper, 8 Haw. 234; Bankruptcy Daniels, 8 Haw. 747; R. v. Clark, 10 Haw. 585.

MOKUNA 56.

Haalele Kane a Wahine paha.

§850. Ina e hoopii kekahi mea mare imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau a Lunakanawai Apana paha, malalo o ka hoohiki, e hoakaka ana ua haalele kumu ole kana wahine i kona wahi moe ame ka ai, a ke hoopaakiki nei aole e noho pu; a ina hoi he kane, ua haalele kumu ole i ka wahine aole no i malama iaia e like me ka olelo a ka Pauku 1286 o ke Kanawai Kivila; alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoopuka i ka palapala hopu kino i ka mea i hoopiiia a e laweia imua ona.

§851. E ninaninauia, e hooloheia a e hooholoia e ka Lunakanawai no ia hihia, a ina he mea hiki e hoopauia ka noho kue ana o laua; a ina e hui hou no laua me ka noho oluolu, alaila, aole no e hoopai.

§852. Aka hoi, ina e hoole ka mea i hoopiiia aole e hoi hou a noho ma ke ano mare, alaila, e hoopaiia oia, ina he kane a he wahine paha ma ka hoopaahaoia me ka hana oolea, aole nae e oi aku i ka malama hookahi. Aia no i ka manao o ka Lunakanawai.

§853. Ina e haalele hou ka mea i hoopii mua ia mahope iho o ka hoopii mua ia ana, ina he kane a he wahine paha, e hoopaiia no ia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole nae e oi aku i ka makahiki hookahi.

§854. Ma na hoopii apau no ka haalele kane a haalele wahine paha, e hiki no i ka aoao i hoopiiia ke hoakaka mai imua o ka Aha no ka hana ino ia e ka mea hoopii, a ina i hoomaopopoia i ka Aha he oiaio ia, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoopau i

ka hoopii, a e kau i na koina o ka Aha e like me na hihia Kivila a e hoopuka nohoi i ka Palapala Hoomalu no ia mea.

§855. Aole e pili na olelo o ka Pauku 590 i ka Palapala Hopu i hoakakaia ma ka Pauku 850 o keia Mokuna o ke Kanawai Hoopai Karaima.

HOAKAKA I KA MOKUNA 56.

§850, oia no K. H. K. Mok. 56, §1.

§§851-855, oia no Kau 1890, Mok. 36, e hooholo hou ana K. H. K. Mok. 56, §§2-4, Kau 1878, Mok. 14, Kan. Kiv. aoao 657 ame Kau 1876, Mok. 36, Kan. Kiv. aoao 633.

O ka Pauku 1286 o ke Kanawai Kivila i hoikeia ma ka Pauku 850, ua hoopauia i ke Kau o 1888, Mok. 11.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Kelkoa, 5 Haw. 280; Silva v. Silva, 8 Haw. 496.

MOKUNA 57.

E Hoopau ana i na Ino ame na Ma'i i Laha Mamuli o ka Hookamakama.

No ka mea, ua maopopo he nui na ino me ka mai, i hoolahaia e ka hookamakama, a mamuli o keia mau mea ke make nei na tausani o ka lahui Hawaii, a e paa nei na wahine, aohe he nui na keiki. A no ka maopopo nohoi, he hiki ole ke hoopio a hoopau loa, i keia hana he hookamakama, aka, he hiki no ke hooponopono a hoemiia na ino ame na mai:

§856. Na kela ame keia wahine hookamakama ma ke kulanakauhale o Honolulu, ame na wahi e pili ana, e hai aku imua o ka Makai Nui o ka Mokupuni o Oahu, i mea e kakauia'i kona inoa: kahi i noho ai; kahi i hanau ai; kona mau makahiki.

§857. O na wahine apau i ikeia he wahine hookamakama i hana ole e like me ka Pauku maluna iho, e hiki no ke hoopiiia imua o ka Lunakanawai Apana o Honolulu, a e hoopaahaoia oia, aole e emi mai malalo o na la he kanakolu, aole hoi e oi aku mamua o na la he kanaono, a e hooponoponoia e like me na rula oia hale paahao.

§858. O na wahine i kakau inoa ia e like me na olelo o keia Kanawai e hele lakou a e nana kino ia lakou e kekahi kauka i kohoia e ke Kuhina Kalaiaina, iloko o kela lua keia lua hebedoma, ma kahi kupono; e hoolahaia no nae mamua no kahi ame ka manawa. A ina ua maopopo ma ia nana ana o ke Kauka ua mai kekahi o ia poe wahine, alaila, nana no e lapaau me ka uku ole, a e hana hoi ua wahine la e like me ke kauoha a ke Kauka.

§859. Ina e hele ole mai kekahi wahine i kakauinoaia, i ka wa ame kahi e like me ka olelo o ka Pauku maluna iho, a ua hana ole paha e like me ka kauoha a ke Kauka, alaila, ina e hoomaopopoia kona hewa imua o ka Makai Nui, e hiki no ke hoopaahao koke ia, aole nae emi mai malalo o na la he kanakolu, aole hoi e oi aku mamua o na la he kanaono: Aka hoi, aole no i papaia ma keia Kanawai i na wahine i kakau inoa ia pela, ke manao e haalele, ina nae ua maemae kona kino, aohe ona mai, alaila, e kapae kona inoa ma ka papa helu wahine o ka Makai Nui, aole hoi e pili iaia na rula o keia Pauku.

§860. E uku ia ke Kauka i oleloia maluna iho i wahi uku kupono, e like me ka mea a ke Kuhina Kalaiaina i manao ai he pono, noloko ae o ka haawina a ka Ahaolelo i hooholo ai malalo o keia Kanawai.

§861. Na ka Makai Nui o ka Mokupuni o Oahu e hooko i keia Kanawai, a nana nohoi e kau i na rula kupono no keia oihana, mahope no nae o ke aponoia e ke Kuhina Kalaiaina. E hoike aku nohoi oia i ka pau ana o kela ame keia hapaha makahiki imua o ke Kuhina Kalaiaina no na hana apau i hanaia malalo o keia Kanawai, a maloko aku o ua Kuhina nei e hoike aku i ka Ahaolelo.

§862. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai Apana o Honolulu, Lahaina ame Hilo, e kena aku e hopuia a e laweia imua o lakou, na wahine i hoopiiia e ka Makai Nui a Luna Makai paha, no kana hana moekolohe, a ina i maopopo i ka Lunakanawai he hana moekolohe io ka kekahi wahine, a ua noho aku kona makuakane, makuahine a kahu e ae paha, ma ka apana e ae, aole ma ka apana hana o ua Lunakanawai nei, a ua haalele paha kela wahine i kona apana kahi i hanau ai, a ua hele mai e noho ma kona apana hana no kona makemake i ka hookamakama, alaila, e hiki no i ua Lunakanawai nei, ke hoihoi iaia i kona mau makua, a i kona kahu; a i ole ia, i ka apana kahi i hele mai ai, iloko o na hora he kanahakumamawalu, mai ka hora

i kauohaia'i; a ina i loaa ua wahine nei iloko o kona apana, mahope o ka pau ana o na hora he kanaha-kumamawalu, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoopai iaia ma ka hoopaahao i ka hana oolea, a i ole ia, ma ka hoopaa mehameha iaia, no na la aole oi aku mamua o ke kanakolu ma ka hoopii mua ana, a ma ka hoopii mahope, no ka manawa aole oi aku mamua o na la he kanaono. Na na Lunakanawai apau, ame na Makai, na Kahukula ame na Kumukula, e hai i na Lunakanawai Apana o na awa kumoku i oleloia maluna i na wahine o ko lakou mau apana a lakou i manao ai, ua hele mai i ua mau awa kumoku nei, no ka makemake i ka hookamakama, i hanaia lakou e like me ka olelo maluna.

§863. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, e hooiliia maluna o ka Papa Ola ka hooko ana i ke kanawai i kapaia "He Kanawai e Hooemi ai i na Ino ame na Mai e ulu mai ana mamuli o ka Hookamakama."

E loaa i ka Papa i oleloia ka mana piha e hooko i ke kanawai i oleloia, a e hana i na rula ame na hooponopono ana, i kela ame keia manawa a lakou e hoomaopopo ai ua oi ae ke kupono no ka hooko ana aku i na hoakaka ana o ia kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 57.

§§856-862, oia no K. H. K. Mok. 57, §§1-7.
§863, oia no Kau 1892, Mok. 51.

MOKUNA 58.

No ka Ma'i Mawaena o na Hipa.

§864. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke koho i luna nana hipa ma kela ame keia apana Kiaaina o ke Aupuni mamuli o ke noi ana o ka hapanui o ka poe hanai hipa ma ia apana, e noho ua luna nana la ma ia oihana no na makahiki elua, ke hoopau e ole ia oia e ke Kuhina no kekahi kumu, aole e loaa iaia kekahi uku no kana hana mai ke Aupuni aku.

§865. Na ka luna nana hipa, ina hoopii aku kekahi imua ona ma ka palapala, e olelo ana ua loaa kekahi hipa a pu-a hipa paha i ka mai lele, a mai ino e ae paha, e hele aku e nana ia hipa a pu-a hipa paha imua o ka ona a kahu paha o ia hipa, a hoomaopopo i ka oiaio, a oiaio ole paha o ia hoopii. Ina ua ikeia ua loaa ia hipa a pu-a hipa paha ia mai, alaila, na ka luna nana hipa e hoike koke aku ma ka palapala i ka ona o ia mau hipa, a o kona hope paha no ia mea. A loaa iaia na dala elima no kela la keia la ana i hana maoli ai ma ia hana, a o kona mau lilo o ka hele ana e uku ia no e ka mea nana i hoopii. Ina e ae ole ana ka mea hoopii maloko o ka palapala e uku ia mau mea, alaila, ua hiki no ka luna nana hipa ke nana ole ia palapala.

§866. Aole e ku i ke kanawai ka hoa ana o kekahi kanaka i na hipa i loaa i ka mai lele, ma kekahi alanui aupuni, me ka loaa mua ole iaia ka ae ana i kakauia e na ona hipa no lakou na aina hanai hipa e pili ana ma ia alanui, aole nohoi maluna o na aina hanai hipa me ka loaa ole iaia ka ae ana i hoakakaia.

§867. E hoopaiia ka ona o na hipa i hoaia ma ke ano kue i ka Pauku 866, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakana-

wai Apana, i na dala aole emi malalo o ka elua haneri a oi ae paha, e like me ka manao ana o ka Aha he pono, a o na hipa mai i komohewa aku maluna o na aina hanai hipa o kekahi, e hoopaiia oia aole emi malalo o na dala he iwakalua-kumamalima no kela hipa keia hipa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 58.

§§864-867, oia no Kau 1876, Mok. 25, Kan. Kiv. aoao 624, e hoopau ana K. H. K. Mok. 58.

MOKUNA 59.

Ke Ola o ka Lehulehu.

Mahele I.—Papa Ola.

§868. E hoonohoia i Papa Ola no ko Hawaii Pae Aina nona na lala he ehiku, ekolu o lakou he poe aole he mau kauka, ekolu mau kauka ame ka Loio Kuhina ma o kana oihana la (ex-officio). E hoonohoia na lala o ka Papa i oleloia e ka Peresidena me ka ae ana o ka Aha Hooko, a e hookohuia no elua makahiki; eia nae, ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu ana o ka Aha Hooko, e hoopau i kekahi lala o ka Papa i oleloia, a ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e hoopiha i na hakahaka ma ia Papa i oleloia me ka ae ia ana mai i oleloia. E hana na lala apau o ka Papa i oleloia me ka uku ole. Na ka Papa no e koho i kona lunahoomalu a e kapaia oia ka Peresidena o ka Papa Ola, a ina ua kaawale oia ma kahi e ua hiki no e kohoia kekahi lala e ae o ka Papa e noho hoomalu i na halawai o ka Papa. Na ka Papa no e hoonoho i kona Luna Hooko, Kakauolelo, na Agena ame na Kauka, a e loaa ia lakou na uku no ka lakou mau hana i hooholoia e ka hapanui o na lala o ka Papa ma kekahi halawai i kahea pono ia no ka hana o ia Papa, o ia mau uku e hookaaia mailoko ae o na dala i hookaawleia no na hana o ka Papa. Na ka Papa ka malama ana me ka hooponopono ana o ke ola o ka lehulehu, a e hana ma o kona Peresidena i hoike makahiki i ke Kuhina Kalaiaina e hoike piha ana i kona mau hoolilo dala ana ame na hana e ae apau ame na mea e ae e pili ana i ke ola o ka lehulehu a ka Papa i manao ai ua kupono e noonooia.

§869. E hiki no i ka Papa Ola e koho i kekahi poe hope no lakou, ma na wahi kupono i ko lakou manao, a e hooiliia'ku i ua

poe hope la ka mana e hooko i na rula hooponopono no ke ola o kanaka, a e nana aku i ka lakou hana pono, me na dala loaa mai a me na dala i hooliloia'ku e lakou no ke ola o kanaka, ame na hana e ae i pili ia lakou.

§870. Na ka Papa Ola e kau i na rula hooponopono no na mea ino wale, me na wahi pelapela, ame na mea hoopuka i ka mai; maloko o kela Apana keia Apana o ka Repubalika, a maluna o na moku e like me ko lakou manao he pono no ka pale ana i ka mai, a e pono ai ke ola o ka lehulehu.

§871. E kau hoi ka Papa Ola i na rula hooponopono a lakou i manao ai, i mea e malu ai ke ola o kanaka, e pili ana i na mea kupono i ka waiho ana, a i ka lawelawe ana i ke kumu o kekahi mai lele, a i ka hoopuka ana i ka mai, ma ko lakou laweia ana iwaho a iloko o kekahi Apana, a iloko a iwaho paha o kekahi moku.

§872. Na ua Papa Ola nei hoi e kau i na rula hooponopono a lakou e manao ai he pono, no ke kanu ana i na kupapau, a no na pa kanu kupapau.

§873. E hoolaha aku ka Papa Ola i na rula hooponopono apau a lakou i kau ai, ma ke pai ana iloko o kekahi nupepa i paiia ma ia Apana, a i ole, he nupepa ma ia wahi, alaila, ma ke kau ana i palapala lima ma na wahi akea ekolu o ke kulanakauhale, a Apana paha; a e manaoia ka hoolaha ana pela i na rula, he hoike ana aku i ku i ke Kanawai no na kanaka apau.

§874. O kela mea keia mea i haki i kekahi rula hooponopono o ka Papa Ola, mahope o kona hoolahaia ana, e like me ka olelo a ka Pauku maluna ae nei, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§875. I mea e hiki ai ke hookoia na Kanawai e pili ana i ke ola o ka lehulehu, e haawiia a ma keia, ke haawiia aku nei ka

mana piha i ka Papa Ola, e mahele a e hoolilo aku i na dala apau i hookaawaleia e ka Ahaolelo no ka malama ana i ke ola o ka lehulehu, a ina e hiki mai ka mai luku, a mailele paha, e mahele a e hoolilo aku i na dala i hookaawaleia i kela manawa keia manawa e ka Peresidena, no ka malama ana i ke ola o ka lehulehu. E malama pono ka Papa Ola me ka hoomaunauna ole, i na dala i waihoia malalo o ko lakou mana, a e waiho aku ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina no ka malama pono ana, i na bila hookaa no na mea i hooliloia aku mamuli o ka lakou kauoha, ame na buke, buke moolelo, ame na palapala apau e pili ana i ka hana ame na hooponopono ana a ua Papa la. O na bila kikoo dala apau i ka Waihona Aupuni no na lilo o ka Papa Ola, e kakauinoaia e ke Kuhina Kalaiaina i mea e mana ai ua mau palapala nei.

§876. E malama ka Papa Ola i buke moolelo o kana mau hana, a i kela makahiki keia makahiki, e haawi aku lakou i palapala hoike no ia mau hana, a no na dala i loaa mai a i lilo aku, i ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e waiho aku ia palapala hoike imua o ka Ahaolelo. A na ua Papa Ola nei e hoolaha i palapala hoike, i kela hebedoma keia hebedoma, oiai e laha ana kekahi mai luku a mai lele paha.

MAHELE II.—KA HOOPAU ANA I NA MEA INO WALE.

§877. Na ka Papa Ola me kona poe hope e nana i na mea ino wale, na wahi pelapela, me na mea hoopuka i ka mai mauka nei, a maluna o na moku kekahi, a e kauoha aku e hoopauia, a e hooneeia a e kaupaleia paha, e like me ko lakou manao he pono.

§878. Ina ua loaa kekahi mea ino wale, wahi pelapela, a mea hoopuka i ka mai maluna o ka aina o kekahi kanaka, e hiki no i ka Papa Ola, a i kekahi Luna Ola, e kauoha aku i ka mea nona ka aina, a i ka mea e noho ana malaila paha, ma kona lilo iho, e hoopau ia mea ino wale, maloko o na hora he kanaha-

kumamawalu; a ke ole oia e hana pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§879. Ke ole e hana ka mea nona ka aina, a o ka mea noho ma ka aina paha, e like me ke kauoha a ka Papa Ola, alaila, e hiki no i ka Papa Ola a i kekahi o kona poe hope paha, e hoopau i ka mea ino wale, a pelapela, a mea hoopuka i ka mai; a e uku ia ka lilo no ia hana ana pela e ka mea nona ka aina, a mea e noho ana paha, a mea e paha nana i hana ia mea ino.

§880. Ina i ku ka hewa i kekahi kanaka no ka hana ana i ka mea ino wale, a i ka mea hoopoino i ke ola o ka lehulehu, e hiki no i ka Aha Hookolokolo ke manao oia pela, e kauoha aku e hoopauia ia mea ino wale, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Papa Ola, a ma ke ano e ae paha, a na ka mea i hoopiia e uku i ka lilo no ia hoopau ana a hookaawale ana.

§881. E loaa i na Aha Kiekie ame na Aha Kaapuni ka mana o hoolohe a e hookolokolo e like me na Aha Apana i na hihia no na mea ino wale apau.

§882. Ina e hoopaiia kekahi mea imua o ka Aha Kiekie, a i ole ia, imua o kekahi Aha Kaapuni no ka malama ana i kekahi mea ino wale, e kauoha ae ua Aha la e hoopauia ua mea ino wale la. Oia kauoha ana aole ia e lilo i kumu e hoohakalia ai a e hoolilo ai i mea ole ka hoopai i hooholoia; aka, he hoopai pakui hou iho ia. Ina hoi aole i hoopukaia ia kauoha i ka wa i hooholoia ai ka olelo hoopai, e hiki no ke hoopukaia ma kekahi kau hookolokolo maoli o ua Aha la iloko o na makahiki elua mahope mai, ma ke noi a ka Loio Kuhina, a mahope o ka lohe mua ana iloko o ka wa kupono o ka mea i hoopiiia. I ka wa e hooloheia ai ia noi o ka olelo hooholo i hooholoia mamua ke kumu hoike mao popo loa o ka malamaia ana o ua mea ino wale la.

§883. O na kauoha apau no ka hoopau ana i ka mea ino wale e kauoha ae me ka hoopai ke hoolohe ole ia, e hoopauia ua

mea ino wale la iloko o ka manawa i hoomaopopoia maloko o ua kauoha la, a ina e hoopau ole ia ua mea ino wale la iloko o ia manawa, e hiki i ka luna hooko kupono o ke kanawai ke hoopau i ua mea la ia wa koke, me ka ili o na lilo apau maluna o ka mea i hoopiiia, a e ili pu nohoi maluna ona ka hoopai apau i hoakakaia ma ua kauoha la; a no ia mea, o na koina ame na lilo apau e hoea ae ana ma ia ano, e hoopukaia no ka palapala hoomalu waiwai.

§884. Ina ma kekahi manawa ua manao kekahi hoa o ka Papa Ola, a o kona hope paha, i mea e pono ai ke ola o na kanaka, komo ma kekahi aina, a i kekahi hale a moku paha, e nana a e hoopau, a e hoonee, a e hoopale paha, i kekahi mea ino wale, pelapela, a kumu mai paha; a ina e keakeaia kona komo ana, alaila, e hiki no i ua hoa la a hope paha, e hoopii imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopuka i palapala kauoha hana, e kauoha ana i kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui a Makai paha, e lawe pu me ia i poe kokua e lawa pono ana, a e hele pu me na hoa o ka Papa Ola a hope paha, mawaena o ka puka ana mai ame ka napoo ana o ka la, a hiki i kahi e waiho ai ka mea ino wale, a pelapela, a kumu mai i hoopiiia; a e hoopau aku a hoonee a hoopale aku ia mea, mamuli o ke kuhikuhi ana oia hoa a hope paha.

§885. Aole no e kukuluia kekahi hale lole bipi, ma kekahi wahi iloko o keia Aupuni, kahi i papaia i keia manawa, a ma nei hope aku paha, e ka Papa Ola, aole he kupono e kukuluia malaila.

Mahele III.—Na wahi Hoomalu Ma'i.

§886. E hiki no i ka Papa Ola, a i kona poe hope, e koho a e hookaawale i na wahi kaohi mai, ma kela Apana keia Apana, e like me ko lakou manao he pono.

§887. E hiki no i ka Papa Ola i kela manawa keia manawa, e kau i na rula no ka loihi o ke kaohi ana i na moku apau, e ku

mai ana ma kekahi awa o keia Aupuni; a e kau i na rula hooponopono e ae, e pili ana i ke kaohi ana, a lakou i manao ai he pono no ke ola o kanaka.

§888. O na rula hooponopono i ke kaohi mai ana i kauia pela, e pili no lakou i na kanaka apau, a i ka ukana me ka waiwai apau e hiki mai maluna o ia mau moku, a i na kanaka apau e hele ana maluna o ua mau moku la.

§889. E hoolahaia na rula hooponopono i kaohi mai ana, ma ke paiia ana e like ma ka olelo a ka Pauku 873, a mahope o ia hoolaha ana, e hoopaiia ka mea nana i haki i kekahi o ia mau rula, hooponopono kaohi mai, ma ka uku hoopai aole emi mai malalo o na dala elima, aole oi aku i na dala elima haneri.

§890. O kela moku o keia moku, e hoole a e kue ana i na olelo kaohi no ka mailele, a e haalele ana i kahi i kaohiia'i, mamua o ka pau ana o ka manawa i kauia maluna ona; a ua hookomo malu mai paha iloko o keia Aupuni, i kekahi mailele, a i kekahi mai e ae e poino ai ke ola o ka lehulehu, e hiki no ke hopuia kela moku a hoolilo a e kuaiia'ku, i pomaikai no ka Waihona dala no ke Aupuni.

§891. E hiki no i ka Papa Ola, ame kona poe hope, i kela manawa keia manawa, e kauoha aku no kekahi moku i ku mai, ina ma ko lakou manao, ua paumaele a piha paha i ke kumu mailele ia moku, a o ka ukana maluna, e hoopilikia ana i ke ola o ka lehulehu, e laweia'ku ma kahi kaohi mai, a e hoomaemaeia ma ka lilo ponoi o na ona a o na Agena, a ⁰ ka poe malama paha; a e hiki nohoi ia lakou e kipaku, a e hoonee aku, i na kanaka apau i holo mai, a e hele ana maluna o ia moku, a e lawelawe ana i ka ukana paha, a e hoonohoia lakou ma kahi i hoomaluia'i malalo o ke kauoha o ka Papa Ola.

§892. Ina o kekahi Kapena, a luina, a kanaka eemoku paha, no kekahi moku kahi e waiho ana ke kumu mailele, a ua waihoia mamua iho, a ua manaoia paha ua waihoia mamua, a no kekahi

moku ua ku ma kekahi wahi i noho ai ka mailele, a ua holo mai paha malaila mai, he mailele hoi e pilikia ai ke ola o ka lehulehu, ina e hoole ua mea la, aole oia e pane mai ma ka hoohikiia i na ninau e ninauia iaia no ua mailele la e ka Papa Ola, a e kona poe hope paha, alaila; e hoopaiia ua Kapena la, luina, a eemoku paha, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala elima haneri, a i ole ia, e hoopaiia oia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama he umikumamalua, a ma ia mau hoopai elua paha; aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§893. O na lilo apau no na mea e pono ai kekahi kanaka, moku, a ukana paha, malalo o kekahi rula hooponopono i ke kaohi ana no ka mai, e ukuia ia lilo e ua kanaka la, a e ka moku, a e ka mea nona ka moku, a o ka ukana paha. O kahi ku moku mawaho o ke Awa o Honolulu, ma keia ke hoolahaia nei, he rula, oia kahi e ku ai na moku i loohia i na mai lele.

§894. E kauoha aku ke Kuhina Waiwai, mamuli o ke noiia ana aku e ka Papa Ola no ia mea, e paniia na awa ku a holo o na moku o na aina e iloko o keia Repubalika, koe aku ke Awa o Honolulu, a e hoopuka aku i olelo hoolaha o ua paniia ana la o na awa i oleloia ma ka hoolaha ana iloko o na nupepa i paiia ma Honolulu.

§895. Mai ka manawa o ka hanaia ana o ke kauoha i oleloia, aole kekahi moku e hiki mai ana mai na awa o na aina e mai e aeia e komo i kekahi awa iloko o keia Repubalika, koe ke Awa o Honolulu, ke ole i konoia e komo i kekahi awa mamuli o ka nui o ka ino, aole nohoi ia moku, malalo o kekahi mau kumu, e aeia e hoopae mai i kekahi mau eke leta, ukana, na ohua, na aliimoku a mau luina paha, oiai ka manawa o ua kauoha la a ke Kuhina Waiwai e mana ana, koe aku e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 896.

§896. Mahope o ke komo ana mai o kekahi moku ma ke Awa o Honolulu mai na awa mai o na aina e, ua hiki no i ka Papa Ola ke hoopuka aku i palapala ae i ua moku la e holo aku

a e komo i kona awa ana i manao ai e ku, ina o ua awa la kekahi o na awa e ae mawaho aku o ke Awa o Honolulu.

§897. Ua hiki i ke Kuhina Waiwai, i kona wa i oleloia aku ai no ia mea e ka Papa Ola, ke hoopau i ua kauoha la a e hoopuka i hoolaha no ua hoonoa ana la ma ka hoolaha ana e like me ia mamua ae, a maluna o ia hoolaha ana e wehe hou ia ai na awa ku moku i hookumuia iloko o keia Repubalika no ke komo ana mai o na moku e hoea mai ana mai na awa o na aina e mai.

§898. O kekahi aliimoku o kekahi moku e hoea ana mai na awa mai o na aina e, a o kekahi eemoku maluna ona a o kahi lala paha o kona mau luina e hahaki ana ma kona manao wale iho no i ka hookapu ana i hookumuia e ke Kuhina Waiwai malalo o na Pauku 894 a 898, e ku no ka hewa mikamina iaia a mamuli o ka ahewaia ana no ia mea iloko o kekahi Aha Hookolokolo Apana e hoopaiia no ma ka hoopaahao ana aole e emi iho malalo o na malama eono a aole hoi e keu aku i na makahiki elua a ma ka hoouku ana aole e emi iho i ka hookahi tausani a aole hoi e oi aku i ka umi tausani dala.

§899. E lilo no i mea kue i ke kanawai no kekahi moku kalepa, a i ole ia, kekahi moku e ae mai kekahi awa a wahi paha o na aina e, e komo i kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina, koe wale no ma ke ano kulike me na hoakaka ana o na Pauku 899 a 906, ame na rula ame na hooponopono ana o na Luna o ke Aupuni ame ka Oihana Ola i hanaia mamuli o ia mau Pauku, a i kulike hoi me keia Kanawai; a o kekahi moku o ia ano i komo, a i ole ia, i hoao e komo iloko o kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina, ma ke ano kue i keia Kanawai ame na rula i oleloia e uku no ia i ka Repubalika o Hawaii i kekahi huina dala, e hooholoia e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono, i oi ole aku maluna o elima tausani dala, a e lilo no ia i kuleana paa maluna oia moku, i hiki e ohiia mamuli o ka hoopii ana o ka Aha Hookolokolo kupono o ka Repubalika o Hawaii.

§900. O kekahi moku ma kekahi awa o na aina e, e holo ana i kekahi awa a wahi paha ma ko Hawaii Pae Aina, ua kauohaia no ia e kii a loaa mai ke Kanikela, Hope Kanikela, a i ole ia, Luna Kanikela e ae o ka Repubalika o Hawaii o ke awa e haalele ai ia moku, a i ole ia, mai ka luna kauka ma na wahi i hoonohoia ai kekahi luna o ia ano no ia hana, i kekahi palapala hoike ola i hana palua ia ma ke ano i hoakakaia e ke Kuhina o ko na Aina E, e hoakaka ana i ke kulana ola o ka moku i oleloia, a ua hooko no ia ma na ano apau loa i na rula ame na hooponopono ana i hoakakaia i mea e loaa ai ke kulena ola maikai loa o ka moku i oleloia, kona ukana, kona poe ohua ame na kanaka ponoi apau o ka moku; a ua kauohaia ka Luna Kanikela a kauka paha mamua o kona haawi ana aku i ka palapala hoike ola i hana palua ia, e hoomaopopo pono oia he oiaio na mea apau i hoakakaia maloko olaila; a no kana mau hana ma ia ano ua loaa iaia ke kuleana e koi aku a e lawe i na uku i aeia, mamuli o na rula i hanaia e like me ke kanawai, e hoikeia e like no me ka mea i kauohaia ma na hana e ae.

§901. Ua hoomanaia ka Peresidena, e like me kona manao he pono, e hoonoho aku i kekahi luna kauka e lawelawe ma ke keena o ke Kanikela ma kekahi awa ma na aina e, no ka hoike ana aku i na ike ame ka nana ana ame ka haawi ana i na palapala hoike ola i hoakakaia mamua ae nei. O kekahi moku e haalele ana a holo paha mai kekahi awa o ia ano me ka loaa ole oia palapala hoike ola, a e komo ana iloko o kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina, e uku no ia i ka Repubalika o Hawaii aole e oi aku mamua o elima tausani dala, e hoomaopopoia ka huina e ka Aha Hookolokolo, a e lilo no ia kuleana paa maluna oia moku, i hiki e ohiia ma ka hoopii ana imua o na Aha Hookolokolo kupono o ka Repubalika o Hawaii.

§902. E hana no ke Kuhina o ko na Aina E i na rula ame na hooponopono ana i kupono e hookoia e na moku ma ke awa e holo mai ai, a oiai e holo mai ana, ina ua holo mai ia mau moku mai kekahi awa a wahi paha ma na Aina E i kekahi awa

a wahi paha ma ko Hawaii Pae Aina, e loaa ai ke kulana oia maikai loa o ia moku, kona ukana, kona poe ohua ame na kanaka ponoi apau o ka moku; a e hoolahaia, hoikeia aku a e hookoia aku no e na Luna Kanikela a kauka paha o ka Repubalika o Hawaii.

§903. Aole e pili kekahi o na hoopii i hoakakaia maloko nei i kekahi moku, a i ole ia, ona a alii paha o kekahi moku aia a kau mua ia kekahi kope o keia Kanawai me na rula ame na hooponopono ana i hanaia mamuli o keia Kanawai, maloko o ke Keena oihana o ke Kanikela, a i ole ia, Luna Kanikela e ae o ka Repubalika o Hawaii no umi la, ma ke awa i holo mai ai ia moku; a o ka palapala hoike o ia Kanikela, a i ole ia, Luna Kanikela paha maluna iho o kona kakauinoa ana ma kona ano oihana, e lilo no ia i hoike lawa pono no ia kau ana imua o kekahi Aha Hookolokolo o ka Repubalika o Hawaii.

§904. Na ke Kuhina o ko na Aina E e hoopuka aku i kela manawa keia manawa i na Luna Kanikela o ka Repubalika o Hawaii, ame na Luna Kauka e hana ana ma kekahi awa o na aina e, a pela nohoi e hoike akea ai i na rula ame na hooponopono ana i hanaia e ia, i mea e loaa ai ke kulana ola maikai loa o ia mau moku, ko lakou mau ukana, na ohua ame na kanaka ponoi apau o ka moku mamua o ko lakou haalele ana aku no ka holo mai i kekahi awa ma ko Hawaii Pae Aina, a oiai e holo mai ana, i mea e paleia aku ai ka hookomoia ana mai o ke kolera, ma'i luku, ma'i hebera, fiva lenalena, a i ole ia, na ma'i lele ame na ma'i pili e ae, a aole no e ku i ke kanawai i kekahi moku e komo iloko o ke awa a hoolei i kona ukana, a i ole ia, e hoopae i kona poe ohua koe wale no mamuli o kekahi palapala hoike o ka Luna Kauka ma ke kahua hoomalu ma'i ma ke awa i holo mai ai, e hoike ana o na rula ame na hooponopono ana i oleloia ame na rula o ka Papa Ola o ka Repubalika o Hawaii, ua hookoia e ia ame ka moku i oleloia ame kona kapena a pela nohoi me na ukana, na ohua ame ka poe ponoi o ka moku; a na ke kapena o kela ame keia moku o ia ano e hoike ae a haawi aku i

ka Luna Dute ma ke awa i komo ai me na palapala e ae e pili ana i kona moku, i na palapala hoike ola i oleloia, i kauohaia ai e kii ma ke awa i holo mai ai ame ka palapala hoike i kauohaia maloko nei e loaa mai ka Luna Malama Ola ma ke awa i komo ai; a o na palapala hoike ola i kauohaia maloko nei e manaoia no oia kekahi o na palapala o ka moku, a i ka manawa e hooiaio pono ia ai e ka Luna Kanikela kupono, a i ole ia, Luna e ae o ke Aupuni o ka Repubalika o Hawaii, maluna ae o kona kakauinoa oihana me ka sila, e laweia no ma ke ano he hoike no na mea i hoakakaia maloko olaila imua o kekahi Aha Hookolokolo o ka Repubalika o Hawaii.

§905. I ka manawa e hiki ai i kekahi moku ma'i ma kekahi awa i hoolako ole ia me na lako kupono no ka hana ana o ia mea, ua hiki i ka Luna Dute, a i ole ia, Luna Malama Ola o ke awa e hoihoi i ka moku i oleloia, malalo o na lilo ponoi o ia moku, i ke kahua hoomalu ma'i kokoke loa kahi i hoolakoia ai na lako ame na mea hana no ka hoomaemae kupono ana i ka moku me na kanaka ponoi o ka moku, na ohua ame ka ukana; a mahope iho o ka hoomaemaeia ana o kekahi moku ma'i ma kekahi kahua hoomalu ma'i, a mahope iho o ka haawiia ana o ka palapala hoike e ka Luna Malama Ola ma ke kahua i oleloia e hoike ana o ka moku me na kanaka ponoi o ka moku, na ukana ame na ohua ua maemae pakahi lakou apau, aole he ma'i lele, a i ole ia, he hiki e hoolaha aku ia mea, e aeia no ka moku i oleloia e komo iloko o kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina i oleloia maloko o ka palapala hoike.

§906. I na manawa apau e hoikeia aku ai ma ke ano lawa i ka manao o ka Peresidena, mamuli o ka laha ana o kekahi ma'i lele, a i ole ia, ma'i pili paha ma kekahi aina e, ua loaa he mau kumu koikoi e hopohopo ai no ka hookomoia mai o ia ma'i iloko o ko Hawaii Pae Aina, a mawaho ae o ka malamaia ana o na hoomalu, ua hoomahuahua loa ia ae keia hopohopo o hookomoia mai mamuli o ke komo ana mai o na kanaka, a i ole ia, o ka waiwai mai ia aina mai, a ua kupono e kapaeia ke

kuleana e hookomo mai ia mau mea i mea e malamaia ai ke ola o ka lehulehu, e loaa no i ka Peresidena ka mana e papa aku, ma ke ano holookoa a hapa paha, i ka hookomo ana mai i na kanaka ame na waiwai mai na aina ame na wahi mai ana e hoakaka ai, a no ka manawa ana i manao ai he kupono.

Mahele IV.—Ke Kumu o ka Ma'i.

§907. E hoike mai ka Luna Makai Kiekie, me na Makai apau, ame na Kahuna Lapaau, i ka Papa Ola, a i kona poe hope paha e noho kokoke ana, ina e ike lakou i kekahi mea ino wale hoopilikia i ke ola o kanaka, me ka hakalia ole, mahope o ko lakou ike ana.

§908. Ina e ike kekahi Kahuna lapaau, ua loaa kekahi kanaka ana i lapaau ai i ka mai puupuuliilii, a i kekahi mai e ae paha, e pilikia'i ke ola o ka lehulehu, alaila, e hai koke aku ua Kahuna lapaau la, ma ka palapala, i ka Papa Ola a i kona hope paha; a pela nohoi e hoike ai ua Kuhina la i ka Papa Ola, a i kona hope paha, i na kanaka ana i lapaau ai a make no ia mai ino; a o ke Kahuna i hai ole a i hoike ole pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, no kela hewa keia hewa, aole emi malalo o na dala he umi, aole hoi e oi aku i na dala hookahi haneri.

§909. Na na mea hale mea malama hale ahaaina, a hale noho malihini paha, a kapena moku apau, e hai koke aku i ka Papa Ola, a i kona hope e noho kokoke ana, ina he kanaka ma ko lakou hale, a moku paha, a lakou e manao ai ua loaa, a ua make paha, no ka mai puupuu liilii, a o kekahi mai e ae paha, e pilikia'i ke ola o ka lehulehu, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku i na dala hookahi haneri, no kela hewa keia hewa.

§910. Ina ua loaa i kekahi kanaka ka mai puupuu liilii, a o kekahi mai e ae paha e pilikia'i ke ola o ka lehulehu, alaila, e hiki no i ka Papa Ola, a i kona hope paha, i mea e pono ai ka

lehulehu, e hoonee aku i ke kanaka mai, a i kekahi hale kaawale, a e hoolako iaia i na kahu ame na mea kupono e ae, a na ua kanaka la, a o kona makua, a o kona kahu paha, ina paha i hiki ia lakou e uku i na lilo, a i ole ia, na ke Aupuni no e uku.

§911. Ina i hiki ole ke hoonee aku i ke kanaka mai no ka pilikia o kona ola, alaila, e hiki no i ka Papa Ola, a i kona hope paha, e malama iaia, e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei, ma ka hale ana e noho ai; a ina pela, e hiki no ia lakou e hoonee aku i na kanaka e noho kokoke ana, a e hana hoi i na mea e ae a lakou e manao ai he pono no ke ola o ka lehulehu.

§912. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho pakahi i na hale mai ma na Mokupuni o Oahu, Maui, Hawaii ame Kauai, a na ka Papa Ola e nana na luna, a e kau i na rula hooponopono no ia mau hale mai; a e hoolahaia ua mau rula hooponopono la i ike ka lehulehu.

§913. I mea e hiki ai ke hoopau aku i na mea ino wale me na kumu mai, e hiki no i ka Papa Ola ke koi aku i ka Luna Makai Kiekie, a i na Makai Nui, e hoohana lakou i na lawehala e paa ana ma ko lakou lima ma ia hana ana.

§914. Ina i hooliloia kekahi dala e ka Papa Ola i mea e pono ai kekahi kanaka mai, i laweia mai maloko o keia Repubalika, maluna o kekahi moku mai ka aina e mai, alaila, na ka Papa Ola, a na kona hope paha, e koi aku i ke kapena o ka moku e uku mai ia dala, aole hoi e haawi aku ka Luna Dute i palapala hookuu no ua moku la, aia a kaa mai ia dala. Aia no maluna o ke kapena o ka moku ke pani ana i na dala i hooliloia pêla.

Mahele V.—No ka O-lima.

§915. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Papa Ola, i kekahi kanaka kupono i Luna olima

ma kela moku Kiaaina keia moku Kiaaina o ke Aupuni, a e loaa i ua Luna la ka uku i hookaawaleia nana e ka Ahaolelo, i kela manawa keia manawa, a e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e hoopau aku i ua Luna la ke manao oia pela.

§916. E koho kela Luna keia Luna olima, i ekolu wahi kupono ma kela Apana kula keia Apana kula, maloko o kona moku, no ka hana ana i ka olima; a e hoolaha aku oia i kela manawa keia manawa, i kona manawa e hiki aku ai ma ua mau wahi la, e olima i na mea apau i hele mai imua ona, na mea hoi i olima ole ia mamua; a i kona manawa hoi e hele hou ai malaila, e nana i ka pala me ka pala ole o na lima o ka poe ana i o ai.

§917. Na ka makuakane a makuahine paha o ke keiki, maloko o na malama eono, mahope iho o kona hanau ana; a ina ua make, a ua mai a ua hele ma kahi e paha, ka makuakane me ka makuahine, alaila, na ke kahu, a kahu hanai, a mea nana e malama paha i ke keiki, e lawe aku iaia i ka luna olima e o ia, maloko o na malama eono mahope iho o kona hanau ana, a i ole ia, ma ka manawa e hiki mua ai ke lawe.

§918. Ma ka walu o na la mahope iho o ka olima ana o kekahi keiki, e lawe hou ka makuakane, makuahine, kahu, a mea nana e malama paha, i ua keiki la imua o ka luna, i hiki iaia ke nana a maopopo ke ko ame ke ko ole o kana hana.

§919. Ina ua maopopo i ka luna ua ko ka olima ana, alaila, e haawi aku oia i ka makuakane, makuahine, a mea e ae paha nana e malama i ke keiki, me ka uku ole, i palapala hoike no ka olima ana, a e kakau hoi oia maloko o ka buke hoomanao ana e malama ai no ia mea.

§920. Ina ma kekahi manawa ua manao ka luna olima, aole i makaukau ke kino o kekahi keiki i laweia mai imua ona e olima ai ia manawa, alaila, e hiki no iaia ke hoopanee aku i ka o ana a i kekahi manawa mahope, a e olelo aku oia i na makua,

a i ka mea nana e malama paha, e lawe hou mai i ke keiki ma kekahi manawa hou e o ia.

§921. E hele na luna olima ma na wahi a lakou i koho ai no ka hana, ma kela hapalua keia hapalua makahiki, a ina manawa e ae ke kauohaia aku e ke Kuhina Kalaiaina, a e ka Papa Ola.

§922. O ka makua, a o ke kahu, a mea e ae paha nana e malama i kekahi keiki, i hana ole e like me ka olelo o ke Kanawai e pili ana i ka olima, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai i elima dala; a na ka mea nana i hoike mai ka hapalua o ia dala.

§923. E malama na luna olima i buke pololei no ka lakou oihana, a e hooili aku lakou pakahi i ka palapala hoike i ke Kuhina Kalaiaina, i kela makahiki keia makahiki.

§924. O ka o ana i na keiki i kauohaia ma ke kanawai ua hiki no e hanaia e na luna i hoonohoia no ia hana e ka Papa Ola, a i ole ia, e na kauka i loaa ia lakou he laikini, e like me ka makemake o na makua a mau kahu paha o ia mau keiki.

O kela ame keia makua a kahu paha e malama ana i kekahi keiki nana i lawe ole ia keiki e o ia a holopono ka o ia ana iloko o na makahiki i hoakakaia ma ke kanawai e hoopaiia i na dala elima.

§925. Aole e hookomoia kekahi keiki iloko o kekahi kula Aupuni a kula e ae paha me ka hoike mua ole ia o kekahi palapala hoike o kona o ia ana, a i ole ia, na hoailona o kona o pono ia ana.

O ke kumu nui a kumu kula paha o kekahi kula Aupuni a kula e ae paha nana e hookomo ae ma kekahi kula i kekahi keiki me ka loaa ole o ia palapala a mau hoailona paha, e kauia maluna ona ka hoopai o elima dala.

§926. Aole kauka a poe e ae paha e o aku i kekahi mea maloko o keia Repubalika me ka palahehe i okoa ae mai ka pala-

hehe i loaa mai ka bipi mai. O kela ame keia e kue ana i na hoakaka ana o keia Pauku e hoopaiia no ke ahewaia aole e oi aku mamua o na dala he kanalima no kela ame keia hana hewa ana.

Mahele VI.—E Pili ana i na Hale Holoi Lole.

No ka mea, No ka mahuahua ana o na hale holoi lole maloko o na palena o ke Kulanakauhale o Honolulu, he mea ia e laha ai na mai;

A no ka mea, He mea pono e hoihoiia na hale holoi lole apau malalo o ka hooponopono ana ame ke kiai ana o ka Papa Ola; nolaila:

§927. Ua ku no i ke Kanawai, a ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e kauoha e kukuluia ma ka Apana o Kona, Mokupuni o Oahu, i mau hale holoi lole i nui kupono ka heluna, a e hoolimalima aku ia mau hale i ka poe e noi mai ana, ma na uku hoolimalima ame na hooponopono e ae a ke Kuhina i oleloia e manao ai he pono. A ma ia ano no e hoakaka a lawelawe no ia mau hana i na hale i kukuluia i keia manawa.

§928. Mahope iho o ke kukuluia ana o ua mau hale holoi la, e waihoia malalo o ka mana ame ka hooponopono ana o ka Papa Ola.

§929. Mai a mahope aku o ka la e hoolahaia ai o keia Kanawai o kela ame keia mea e lawelawe ana i ka hana hale holoi lole, a holoi lole paha no ka uku, a maloko o na palena o ke kulanakauhale o Honolulu, koe wale no maloko o na hale i hoomakaukaia no ia hana e like me na olelo o ka Pauku 924, e hoopaiia oia i na dala aole e oi aku mamua o ke kanalima no kela ame keia la a hapa la paha ana i lawelawe ai ia hana, a ina e hookaa ole ia ia uku hoopai e hoopaahaoia ma ka hana oolea a kaa ka hoopai.

§930. No na hana o keia kanawai e manaoia o ka palena o ke kulanakauhale o Honolulu, aia maloko o ekolu mile mai ka huina o na alanui Nuuanu ame Moi.

§931. Aole e lilo kekahi mea iloko o keia kanawai i mea e papaia ai ka holoi ana o kekahi poe maloko; a ma kapa paha o na kahawai ma na wahi i maa i ka holoiia mamua.

MAHELE VII.—NO KA HANA IA ANA O KA POI.

NO KA MEA, O ka hanaia ana o ka poi maloko o na palena o ke Kulanakauhale o Honolulu, ua ikeia he mea ino wale ia mamuli o ka nui loa o na mea ino i loaa mamuli o ia hana: nolaila:

§932. Aole e ku i ke Kanawai ma keia hope aku e hana i ka poi i mea kuai aku ma ka Apana o Honolulu, Mokupuni o Oahu, koe wale no ma ke ano e aeia aku ana ma keia Kanawai, iloko o na palena i hoikeia mahope ae nei, oia hoi: ma ka aoao makai o ka aekai; ma ka aoao ma Ewa o ka piina o Waipilopilo ame ka laina i hoomoe pololeiia iuka a i kai mai ia wahi aku; ma ka aoao mauka o alanui Wale ame ka laina i hoomoe pololei ia ma ka laina pololei aku o ia alanui; ma ka aoao ma Waikiki o ke alanui Punahou ame ka laina i hoomoeia i kai ma ka laina pololei o ia alanui a hiki i ke kai. Aole no e ku i ke Kanawai ke hana kekahi mea i ka Poi i mea kuai aku, maloko o ka Apana o Honolulu, mawaho ae o na palena i oleloia maluna, koe wale no aia a loaa mai kekahi palapala ae mai ka Papa Ola mai. A ua hiki no e hoopauia ia ae ana i kela ame keia manawa e ka Papa Ola.

§933. Na ke Kuhina Kalaiaina e kauoha e kukuluia ma kekahi wahi a mau wahi kupono maloko o na palena i hoakakaia ma ka Pauku 932 me na dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no ia hana, i hale a mau hale paha i hana maoli ia i wahi hana poi, a ua hiki e hoolimalimaia na keena o ua mau hale nei i ka poe e makemake ana e lawelawe i ka hana i oleloia.

§934. O na hale i oleloia ame ka hana ana o ka poi maloko olaila malalo no ia o na rula i kauia e ka Papa Ola, ame na rula i hanaia e ke Kuhina Kalaiaina.

§935. E hoolimalimaia kela ame keia keena o ua mau hale nei i kela ame keia makahiki i ka mea koho kiekie loa ma ke kuai akea ana i hoolaha pono ia no aole e emi malalo o elua pule mamua ae. O ka nui o ia hoolimalima aole no ia e emi no kela ame keia keena malalo o ka uku koho mua i hoomaopopo ia e ke Kuhina Kalaiaina.

§936. O kela ame keia mea e lawelawe ana i ka hana poi ma ke ano kue i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai e manaoia oia ua pili iaia ka hewa mikamina a ina e ku ka hewa iaia no ia mea e hoopaiia oia e uku ia na dala aole e emi malalo o iwakaluakumamalima, a aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

§937. Aole e lilo keia Kanawai i mea mana, aia a paa ka hale, a mau hale paha i hoakakaia ma ka Pauku 933 o keia Kanawai i ke kukuluia, a ua hoolahaia aku ma ke akea ua paa ia hale a mau hale paha.

MAHELE VIII.—KULANA O KE OLA MALALO O NA HALE NOHO.

NO KA MEA, Mamuli o ka hoopuuluulu nui o kekahi poe ma kahi mau wahi, he pono e hanaia kekahi mea no ka malama ana i na kulana o ke ola maloko o na hale noho ame na kahua e hoopuni ana; nolaila,

§938. O na hale noho apau i nohoia e ka poe hoolimalima mai, a paahana paha malalo o na aelike, e malamaia me ka paa pono, ame ke kulu ole, e ka mea nona ka hale, a e lawa pono ke akea, aole e emi iho malalo o ekolu haneri kapuai kubica, no kela ame keia kanaka makua, a i ole, he eiwa haneri kapuai kubica no hookahi kanaka ame wahine ame elua keiki.

§939. E malama maemae ia ka pa ame ke kahua hale mai na mea ino wale o na ano apau me ona hale lua lepo, me ka malamaia me ka paa pono e ka mea malama hale a haku paha o na paahana, no kela ame keia eono poe kanaka makua.

§940. O kela ame keia ona a mea malama paha ame na mea e ae apau e malama ana a e hooponopono ana paha i kekahi hale noho no ka poe paahana malalo o na aelike, e ae i na manawa apau i makemakeia e ka Papa Ola a o na Luna paha o ka Papa Ola, e komo aku me ke keakea ole ia maloko a ma kahi wahi paha o ua hale la.

§941. O kela ame keia mea malama hale noho a haku hana paha o kekahi poe paahana, e hooko ole ana i na olelo o keia kanawai e hoonkuia aole e oi aku mamua o kanalima dala.

§942. O na mea apau e malama ana i kona hale me ke kulana pelapela i lilo ai he mea ino wale a he kumu hoopoino i ke ola o ka lehulehu, a i ae ole a hoohemahema paha e hookaawale aku i na mea ino i hoomuuia ma kahi o kona hale noho a hale noho e ae paha, a i hana hoino wale paha ma kekahi kahawai a alahele, e hoopaiia ke ku ka hewa iaia, i na dala aole e oi i ekolu, a i ole, e hoopaahaoia ma ka hana oolea no ka manawa, aole e oi aku mamua o kanakolu la.

Mahele IX.—No ka Hoomaikai ana i na Aina.

§943. I na manawa apau, i manao ai ka Papa Ola he mea hoopilikia i ke ola o ka lehulehu, kekahi apana aina e waiho ana maloko o ka Apana o Honolulu, Mokupuni o Oahu, mamuli o ka haahaa loa o ia aina a ua uhiia i kekahi manawa, a i ole ia, uhi hapa ia e ka wai, a i ole ia, ua waiho ia aina mawaena o ka aekai i ka manawa kai piha ame ka aekai i manawa kai make, a i ole ia, aole i hoomaloo pono ia, a i ole ia, ua hiki ole mamuli o ka hoolilo kupono ana e hoomaloo pono ia, a i ole ia, no kekahi kumu e ae, ua lilo i wahi kupono ole i ke ola kino a hoopilikia paha, e lilo no i hana na ka Papa Ola e hoike aku no ia mea i

ke Kuhina Kalaiaina, i huipuia me kekahi hoakaka pokole o na hana i manaoia ua kupono e hanaia no ka hoomaikai ana o ia aina.

§944. E lilo no i hana na ke Kuhina Kalaiaina i ka loaa ana iaia o ia hoike e kauoha e haawiia aku kekahi kope o ia mea i ka ona a mau ona paha o ia aina ame kekahi hoolaha nohoi, ina e hana ole ia ona a mau ona paha i na hana hou hoomaikai i hoikeia aku e ka Papa Ola iloko o kanakolu la, a i ole ia, iloko o ka manawa hou aku ma kekahi mau hana ana a ke Kuhina i manao ai he kupono, alaila, e hanaia ana ia hana e ke Aupuni malalo o na lilo o ia ona.

§945. O ka hooko ana aku o ia hoolaha iluna o ke kino o ka ona, ina e noho ana maloko o ka Repubalika, a i ole ia, maluna o kona agena ina he mea noho ole maanei, a i ole ia, maluna o ka mea e noho ana maluna o ia aina ina ua ike ole ia ka ona, a i ole ia, maluna o ke kahu malama ina he mea oo ole ka ona, a i ole ia, he mea i hoonohoia malalo o kekahi kahu, e manaoia no ia, he hooko maikai a lawe kupono. Ina he aina ia i noho ole ia, a ua ike ole ia ka ona ame kona wahi i noho ai, a i ole ia, ina aole i piha kona mau makahiki, a i ole ia, ua hiki ole ke hana nona iho, aole hoi ona kahu malama iloko o keia aina, e hoolahaia ua hoolaha la no ekolu mau pule moekahi aole e emi malalo o hookahi manawa i kela pule keia pule, maloko o kekahi nupepa i hoolahaia ma Honolulu; a e manaoia ia hoolaha ana, he hoolaha maikai a lawa kupono. Ua hiki no e hanaia ka hoolaha ma na hana ana apau ma ke ano laula a e hoike aku ana i ka poe apau loa i kuleana iloko o ia hana.

§946. Iloko o ka manawa o kanakolu la i hoakakaia ma ka Pauku 944, ua hiki i ka ona, a i ole ia, ka mea e koi ana nona ka aina i manaoia e hoomaikai, kona hope, a i ole ia, kona agena, e waiho ae i hoopii hoohalahala mai ka olelo hooholo o ka Papa Ola e hooholo ana ua lilo ka aina i mea hoopilikia i ke ola o ka lehulehu me ke Kuhina Kalaiaina, a ma ia waihoia ana ae e haa-

wi aku no ke Kuhina i ka hoopii hoohalahala i ka Lunakanawai Apana o Honolulu.

§947. I na manawa apau e hanaia ai kekahi hoopii hoohalahala e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 946, e hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i elua mau kanaka i lihi kuleana ole e hana pu me ka Lunakanawai Apana iaia i haawiia ai ka hoopii hoohalahala, a e noho lakou ma ke ano he Papa Komisina e hoolohe a e hooholo i ka ninau he aina ia e hoopilikiaia ai ke ola o ka lehulehu, a i ole ia, aole ia he aina o ia ano, a o ka olelo hooholo o ka hapanui o na Komisina oia no ka mea hope loa, a e paa no maluna o na mea apau i kuleana. O na Komisina i hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina e loaa no ia lakou ka uku ma ka Elima Dala no kela ame keia la i noho maoli ia ma ka hana.

§948. Ina aole hoopii hoohalahala i hanaia mai ka olelo hooholo o ka Papa Ola e hooholo ana ua lilo ka aina i mea hoopilikia i ke ola o ka lehulehu, a i ole ia, ua hooholo ka Papa Komisina pela, alaila, e lilo no ke ano o ka hana hou e hanaia ana i mea hiki e nanaia e ke Kuhina Kalaiaina, a e lilo nohoi kana mea e hooholo ai oia ka mea hope loa me ka hiki ole e nana hou ia koe wale no e ka Aha Hooko.

§949. Ina e mau ia aina me ka hana hoomaikai hou ole ia no kanakolu la mai ka la i hoolahaia ai o ia hoolaha, a i ole ia, oia hoolaha ana ma ka nupepa, a i ole ia, no ka manawa hou i haawiia e ke Kuhina i oleloia, e lilo no i hana na ke Kuhina Kalaiaina, ina aole hoopii hoohalahala i waihoia ae e like me na olelo o ka Pauku 946, e hana koke aku i na mea i hoikeia e ka Papa Ola, a i ole ia, i na hooponopono ana o ia mau mea e like me ke kauoha o ka Aha Hooko. E lilo ke kumu lilo o ia mau hana hou i kuleana paa maluna o ka aina i oleloia, a e lilo oia ka mua maluna ae o na kuleana hoopaa e ae apau loa.

§950. E kakau kope ia maloko o ke Keena o ka Luna Kakau Kope o na Palapala Hoolilo i kekahi hoolaha o ka huina

o ia kuleana hoopaa ame kekahi hoakaka pokole o ka aina i hoopaaia ai ia kuleana hoopaa, i huipuia me ka inoa o ka ona hope loa i ikeia. E hookoia aku nohoi kekahi hoolaha o ka huina o ia kuleana hoopaa maluna o ka ona ina he hiki e hookoia aku maluna ona, a i ole ia, e hoolahaia aku ma ke ano i hoakakaia maluna.

§951. Ua hiki no e hookoia ia kuleana hoopaa i na manawa apau mahope iho o eono malama, a maloko o ekolu makahiki mai ka la aku o ka hoolaha hope i oleloia ma ka hoopii ma ke kaulike, a i ole ia, ma ke kuai akea ana e ke Kuhina i oleloia. Mamua iho o ka hooko ana me ka hoopii ole, e hoolaha mua ia aku kekahi olelo hoolaha e hoike ana i ka manawa ame kahi o ia kuai ana, ka huina oia kuleana hoopaa ame kahi i waiho ai oia aina no na manawa aole e emi mai malalo o ekolu maloko o kekahi nupepa puka pule i hoolahaia ma Honolulu. E kuaiia aku ia wahi i oleloia ma ke kuai kudala akea ma kekahi kumukuai koho mua i like me ka huina o ke kuleana hoopaa i oleloia ame na lilo apau o ka hoolaha ana, a ina aole i haawiia mai kekahi koho ana i kiekie ae mamua o ia, alaila e hooliloia no i ke Aupuni Hawaii.

E lawa kupono no ia kuai ana no ka hoolilo ana aku i ke kuleana i ka mea nana i kuai. O ke koena wale no o ka huina i loaa mai mahope iho o ka hookaa ana i ke kuleana hoopaa, ka mea i hiki e hoopiiia mai e kekahi mea e koi ana. Ina ua loaa kekahi koena a ua maopopo ole ka mea mana ia koena e waihoia aku no ia koena iloko o ka Baneko Hale Leta no ka pomaikai o ka mea nona ia mea.

§952. E manaoia na kuleana hoopaa apau o ia ano ua pau i ka hookaaia i ka pau ana o ekolu makahiki mai ka la i kakau kope ia ai.

MAHELE X.—HANAU, MAKE AME NA MARE ANA.

NA HOAKAKA ANA.

§953. Ma na wahi apau maloko o keia Kanawai i lawelaweia ai ka huaolelo "Papa" e pili no ia a e manaoia oia no ka Papa Ola o ka Repubalika o Hawaii, ina aole i hoikeia kekahi ano okoa mamuli o na olelo e pili ana.

Ma na wahi apau maloko o keia Kanawai i lawlaweia ai na huaolelo "Mea Kakau," e pili no ia a manaoia oia no ka Mea Kakau, a i ole ia, Poe Kakau i na Hanau, na Make ame na Mare ana i hoonohoia e ka Papa Ola malalo a mamuli hoi o keia Kanawai.

POE KAKAU I NA HANAU, NA MAKE AME NA MARE ANA.

§954. Ma keia ua hoomanaia a ke kauohaia nei ka Papa e hoonoho i kekahi Mea Kakau i na Hanau, na Make ame na Mare ana iloko a no kela ame keia Apana Hookolokolo iloko o ka Repubalika.

Ua hiki i ka Papa, ke manaoia he mea pono e mahele i kekahi apana ina ua kupono e hanaia pela no ka pono o ka lehulehu, a hoonoho i Mea Kakau no kela ame keia o ia mau mahele.

§955. E lilo i hana na kela ame keia Mea Kakau e malama maloko o na buke kupono i lawelaweia no ia hana wale no i kekahi moolelo piha o na hanau, na make ame na mare ana apau maloko o ka Apana i noho ai ia Mea Kakau.

NA MEA E KAKAUIA

§956. E kakau kela ame keia Mea Kakau maloko o ka moolelo i oleloia, e pili ana i kela ame keia hanau ana maloko o kona Apana, i na mea mahope iho nei e like me ka hiki iaia ke hoomaopopo, oia hoi

Ka inoa o ka makuakane, ka inoa o ka makuahine, ka la i hanau ai, ke kama o ke keiki, ka inoa o ke keiki, ina ua kapaia

ka inoa, kahi i hanau ai, a ina he keiki ku paha i ke kanawai a ku ole paha i ke kanawai.

§957. E kakau kela ame keia Mea Kakau maloko o ka moolelo i oleloia, e pili ana i kela ame keia make ana maloko o kona Apana, i na mea mahope iho nei, e like me ka hiki iaia ke hoomaopopo, oia hoi

Ka inoa, ke kama, ka nui o na makahiki, ke kumu o ka make ana, ka lahui, kahi i noho hope ai, ame kahi i make ai o ka mea i make, ka inoa o ke kauka nana i lawelawe, ina he kauka.

§958. E kakau kela ame keia Mea Kakau maloko o ka moolelo i oleloia, e pili ana i kela ame keia mare ana maloko o kona Apana, i na mea mahope iho nei e like me ka hiki iaia ke hoomaopopo, oia hoi:

Ka inoa piha o kela ame keia o na mea i mareia, ka inoa piha o ka makuakane ame ka makuahine o kela ame keia o na mea mare, ka nui o na makahiki o kela ame keia o na mea mare, kahi noho o kela ame keia o na mea mare.

KA HANA A KELA AME KEIA MEA KAKAU.

§959. E lilo no i hana na kela ame keia Mea Kakau maloko a no kona Apana, e kakau i na ike i haawiia iaia e ka poe i kauohaia ma keia Kanawai e hoolako aku iaia me na ike, aka, e huli ponoi aku no oia a kakau iho i na ike i kauohaia ma keia nei e kakauia.

E lilo nohoi i hana na kela ame keia Mea Kakau e hoopii, a i ole ia, e kauoha e hoopiiia kekahi mea nana i uhai, a i ole ia, nana i hooko ole a malama ole paha i kekahi o na mea i kauohaia ma keia Kanawai, a i ole ia, i kekahi o na Rula ame na Hooponopono ana i hanaia, a hoolahaia e ka Papa maloko, a i ole ia, mamuli o ka mana o keia Kanawai.

§960. E lilo i hana na kela ame keia Mea Kakau i ka pau ana o kela ame keia malama, e hoouna aku i ka Papa i kekahi

kope piha o na moolelo o na hanau, na make ame na mare ana i hanaia e ia iloko o ka malama i oleloia.

§961. Na ka Papa e hoomakaukau i na Palapala Pa'i Hakahaka ame na Buke Moolelo i kupono no ka hooko pono ana i na manao o keia Kanawai, a e hoolako aku no ia mau mea i na Mea Kakau ame na luna e ae i hoakakaia maloko nei me ka uku ole.

HOOPONOPONO ANA O KA PAPA—NA RULA AME NA HOOPONOPONO ANA.

§962. E loaa no i ka Papa ka hooponopono piha ana i ka hooko ana o keia Kanawai; a e loaa nohoi ia lakou ka mana e kauoha i kekahi, a i ole ia, i na Mea kakau a luna e ae paha apau i hoakakaia maloko nei, e malama i na moolelo ame na mea hoike e ae mawaho o na mea i hoakakaia maloko nei; a e loaa nohoi ke kuleana ame ka mana e hana i na Rula ame na Hoopono ana apau a ka Papa i manao ai ua kupono, i mea e loaa ai ka malamaia ana o na moolelo piha a pololei e pili ana i na hanau, na make ame na mare ana.

Oia mau Rula ame na Hooponopono ana mahope iho o ka aponoia ana e ka Aha Hooko ame ka hoolahaia ana, e like no ko lakou ikaika a mana me ke Kanawai, a e lilo no i Kanawai.

NA HOIKE O KELA AME KEIA KANAKA.

§963. E lilo no i hana na ka makuakane o kela ame keia keiki i hanauia ma ka Repubalika o Hawaii, a i ole ia, ina ua kaawale aku ka makuakane mai ka aina aku i ka manawa i hanau ai; a i ole ia, aole e ola ana; a i ole ia, ina he keiki ku ole i ke kanawai, alaila, e lilo no i hana na ka makuahine o ia keiki iloko o kanakolu la mahope iho o ka hanauia ana o ia keiki, e hoike aku i ka Mea Kakau i na Hanau, na Make ame na Mare ana o ka Apana i hanau ai ia keiki i ka la i hanau ai, ke kama ame ka inoa o ia keiki, ina ua kapaia ka inoa, na inoa o na makua oia keiki, ina i ku a ku ole paha i ke kanawai ame kahi i hanau ai.

E lilo nohoi i hana na kela ame keia kauka nana i lawelawe, a i ole ia, i kaheaia aku, e pili ana me ka hanau ana o kekahi keiki maloko o ka Repubalika o Hawaii, e hoike aku iloko o kanakolu la mahope iho o ia hanau ana, no ia hana ana ame na mea e ae e pili ana i ua keiki la i hoakakaia maluna ae nei maloko o keia Pauku.

NA HOIKE I NA MAKE I KA MEA KAKAU.

§964. E lilo no i hana na kela ame keia ona o kekahi hale a wahi paha iloko, a i ole ia, maluna olaila i make ai kekahi mea ma ka Repubalika o Hawaii, e hoike koke aku no ia make ana i ka Mea Kakau o ka Apana kahi i make ai me ka hoike aku e like me ka hiki iaia e hana pela i ka inoa, ke kama, na makahiki, kumu o ka make ana, ka lahui, wahi noho hope o ka mea i make ame kahi i make ai; a i ole ia, o ka hale a wahi paha maloko, a i ole ia, maluna olaila i make ai ua hoolimalima, a i ole ia, ua nohoia e kekahi mea e ae aole oia ka ona, alaila, e lilo no i hana na ka mea hoolimalima a mea noho paha ma ia hale a wahi paha, e hoike koke aku i ka Mea Kakau i na mea apau i hoakakaia mamua ae nei maloko o keia Pauku.

§965. E lilo i hana na kela ame keia Kahunapule nana i lawelawe ma ka hoolewaia ana o kekahi mea i make, ame kela ame keia mea lawelawe a mea e ae paha nana i hana ma ke kanu ana i kekahi mea i make, ame kela ame keia luna halema'i, agena malama ola, ame kela ame keia mea i pili i kekahi mea i make, e hoike aku i ka Mea Kakau o ka Apana kahi o ia make ana i na ike apau i loaa ia lakou e pili ana i kekahi mea i make, i na manawa apau a ka Mea Kakau i oleloia e noi ai no ia mea.

§966. E lilo no i hana na kela ame keia mea i hoomanaia e like me ke Kanawai e hooko i ka oihana mare nana i hooko i kekahi manawa i ka oihana mare e hoike koke aku i kela ame keia mare ana i ka Mea Kakau o ka Apana iloko olaila i mareia ai, a e hoike aku iaia i na inoa piha, na makahiki, kahi noho,

ka lahui, ame ka inoa piha o kela ame keia makua o kela ame keia o na mea i mareia.

§967. E lilo no i hana na kela ame keia mea i hoomanaia e like me ke kanawai e haawi i na palapala ae e mare e hoike koke aku i ka manawa e hoopukaia ai o kekahi palapala ae mare i ka Mea Kakau o ka Apana i hoopukaia ai ia palapala ae i na inoa piha, na makahiki, kahi noho, ka lahui ame na inoa piha o kela ame keia o na makua o kela ame keia mea i aeia ma ia palapala ae e mare.

NA MOOLELO.

§968. E lilo no i hana na ke Kakauolelo o ka Papa e kope iloko o na buke i hoomakaukauia e ka Papa no ia hana i na moolelo apau no na hanau, na make ame na mare ana i loaa mai na Mea Kakau pakahi mai.

E malamaia na moolelo o na hanau, na make ame na mare ana ame na Mokupuni ame na Apana o ia mau mea, ma ke ano kaawale e like me ko lakou waihoia ana mai.

§969. O na moolelo apau i kauohaia ma keia Kanawai e malamaia, e hamama no ia iloko o na hora hana apau no ka nanaia ana e ka lehulehu.

§970. E hoolako aku no ke Kakauolelo o ka Papa i kekahi mea e noi ae ana i kope i hooiaioia o ka moolelo o kekahi hanau ana, make ana, a i ole ia, mare ana paha i hookomoia maloko o kekahi o na moolelo i malamaia malalo, a i ole ia, mamuli o ka mana o keia Kanawai, a oia kope i hooiaioia e lilo no ia i hoike kupono imua o kekahi Aha Hookolokolo no na mea i hoakakaia maloko o ia kope, a no ia kope i hooiaioia e koiia aku ka huina o hookahi dala a e ukuia a hoikeia aku i ka Waihona o ka Lehulehu.

NA HOOPAI.

§971. O kekahi mea nana i uhai, a i ole ia, nana i hana a hooko ole paha i kekahi o na mea i kauohaia ma keia Kana-

wai, a i ole ia, i kekahi mea i kauohaia ma kekahi rula a hooponopono ana paha i hanaia a hoolahaia e ka Papa malalo, a i ole ia, mamuli o keia Kanawai, ina e hoahewaia no ia uhai ana a hooko ole ana paha imua o kekahi Aha Hookolokolo Apana, e hoopaiia oia no ia uhai ana a hana ole ana paha i kekahi huina i oi ole ae mamua o kanalima dala.

§972. Ina ua hoonohoia kekahi Kauka, Makai Nui, Hope Makai Nui, Lunakanawai, a i ole ia, Luna Helu paha i Mea Kakau, e lilo no ia he hapa o kana mau hana pili oihana e lawelawe i na hana o ka Mea Kakau me ka uku hou ole ia aku.

HOAKAKA I KA MOKUNA 59.

MAHELE I.

§868, oia no A. K. Kan. 18.
§§869-874, oia no K. H. K. Mok. 59, §§3-8.
§875, oia no Kau 1876, Mok. 11, Kan. Kiv. aoao 83.
§876, oia no K. H. K. Mok. 59, §31.

MAHELE II.

§§877-880, oia no K. H. K. Mok. 59, §§9-12.
§§881-883, oia no Kau 1870, Mok 9, Kan. Kiv. aoao 279.
§884, oia no K. H. K. Mok. 59, §13.
§885, oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 78.

MAHELE III.

§886-893, oia no K. H. K. Mok. 59, §§14-21.
§§894-898, oia no Kau 1892, Mok. 43.
§§899-906, oia no Kau 1896, Kan. 28.

MAHELE IV.

§§907-914, oia no K. H. K. Mok. 59, §§22-29.

MAHELE V.

§§915-923, oia no K. H. K. Mok. 59, §§32-40.
§§924-926, oia no Kau 1892, Mok. 67.

MAHELE VI.

§§927 a me 929, oia na Kau 1896, Kan. 4.
§§928, 930 a me 931, oia no Kau 1880, Mok. 8, Kan. Kiv. aoao 676.

MAHELE VII.

§§932-937, oia no Kau 1888, Mok. 17.

MAHELE VIII.

§§938-942, Kau 1880, Mok. 3, Kan. Kiv. aoao 513.

MAHELE IX.

§§943-952, Kau 1896, Kan. 61.

MAHELE X.

§§953-972, Kau 1896, Kan. 50.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Tong Lee, 4 Haw. 335; Minister v. Hackfeld, 4 Haw. 420; The Madras, 5 Haw. 116; Segregation of Lepers, 5 Haw 164; Hutchinson v. Nebraska, 6 Haw. 100; Peterson v. Carter, 6 Haw. 285; Lopez v. Ah Man, 7 Haw. 2; Rego v. Mahoe, 7 Haw. 624; Re Cabinet, 8 Haw. 568; R. v. Kum See, 10 Haw. 491.

MOKUNA 60.

Na Aha Niele Kumu Make.

§973. O ka Ilamuku, na Hope Ilamuku, na Makai Nui ame na Hope Makai Nui, a ma na apana e ae mawaho ae o Honolulu ame Lahaina, o na Lunakanawai Apana, a i ole ia, e lawelawe mamuli o ka lakou mau oihana (ex officio) i ka oihana Koronero, me ka uku hou ole ia no ia hana.

§974. Aia lohe kekahi Koronero, i ka make ana o kekahi kanaka maloko o kona apana, i kuhiia ua make no ka ai ana i ka ai make, a no ka pepehiia paha, ame ke ano pono ole e ae, alaila, e hoopuka koke oia i ka palapala kena, no na kanaka maikai eono o ka apana kahi i make ai ua kanaka la, a i ole, o ka apana kahi i waiho ai ke kupapau, e hele mai lakou imua ona ma kahi a i ka manawa i hoakakaia maloko o ka palapala kena, e niele aku me ka ike maka i ke kupapau, no ka manawa hea ame ke kumu i make ai ke kanaka. Aole e ukuia na kanaka i kenaia'ku i poe jure no ke Koronero; a ina i hele ole mai kekahi kanaka i kenaia pela, me ke kumu pono ole no kona hele ole mai, e hiki no i ke Koronero ke hoouku iaia i na dala elima, a e hiki no i ke Koronero e haawi i kekahi makai i palapala kauoha iaia e ohi waiwai no ia dala.

§975. Ina e hele ole mai kekahi o na kanaka eono i kenaia'ku, alaila, e hiki no i ke Koronero e kena aku i kekahi mea e ku kokoke ana, a mea e ae paha, i lawa ka poe jure.

§976. A loaa ka poe jure eono, e kahea ke Koronero i ko lakou mau inoa, alaila, me ka nana aku i ke kupapau, e hoohiki oia ia lakou penei:

"Ke hoohiki nei oukou e niele pono aku oukou, a e hoomaopopo me ka oiaio, no ka manawa hea, a no na kumu, ame na mea i make ai ke kino o ka mea make e waiho nei; a e hoike pololei oukou ma ka palapala, e like me ko oukou ike ana, a e like me ka olelo o na mea hoike i waihoia mai imua o oukou: Pela no e kokua mai ai ke Akua ia oukou."

§977. E hiki no i ke Koronero e hoopuka aku i na palapala kena no na hoike, e kauoha ana ia lakou e hele koke mai ano, a i cle, i ka manawa, a ma kahi ana i hoakaka'i iloko o ka palapala kena, a e hiki nohoi iaia e hooko i kona mau palapala kena ma ka uku hoopai, a i ole ia, ma ka hoopaahao ana paha i ka poe hoolohe ole, a ma ia mau ano elua paha.

§978. Menei ka hoohiki ana o ke Koronero i ka poe hoike:

"Ke hoohiki nei oe, o ka olelo hoike au e hoike mai ai ma keia aha niele, no ka make ana o ke kino kupapau e waiho nei, he oiaio no ia olelo, a o ka oiaio apau loa e like me kau ike ana, a he oiaio wale nohoi: Pela no e kokua mai ai ke Akua ia oe."

§979. O na olelo hoike apau a na hoike i hoike mai ai imua o ka Aha Niele, e kakauia ia e ke Koronero, a i ole ia, e kekahi mea e ae ana i koho ai, a e kakauinoaia e ka poe hoike.

§980. Mahope o ko lakou nana ana i ke kupapau, ame ko lakou lohe ana i ka olelo a na hoike, ame ka niele pono ana, e kakau ka poe jure, a e haawi aku lakou i ke Koronero, i ka lakou olelo hooholo, i kakauinoaia e lakou.

§981. Ina he mea hiki ia lakou, e hoike aku ka poe jure, i ka manawa, me ke ano, ame ke kumu o ka make ana o ke kanaka make, me kona inoa ke loaa ia lakou, ame na mea nui apau i pili i kona make ana; a ina i maopopo kona pepehiia ana, alaila, e hoike aku ka poe jure ke loaa ia lakou ka inoa o na mea nana ka hewa, ame ko lakou pookela, a o ke kokua paha, a o

ka mea paha i pili i ka make ana ma ke ano e ae. Eia ke ano o ka palapala hooholo a ka poe jure:

"He Aha Niele i hanaia ma....., Mokupuni o ....., ma ka la....o....., i ka makahiki ....., imua o....., kekahi o na Koronero no ia Mokupuni, ma ka nana ana i ke kino o..... (a o kekahi kanaka) i make a e waiho ana ilaila, mamuli o ka olelo hoohiki a ka poe jure nona ka inoa i kakauia malalo, ka poe i hoohikiia e niele aku no ka manawa, no ke ano a no ke kumu i make ai o ua.....la, a ke hai aku nei lakou (e hookomo maanei ka manawa, me ke ano, me ke kumu, ame na mea lawe ola i pepehiia'i ka mea i make, ina ua ikeia.)

"No ka oiaio o keia ke kakau nei makou, ke Koronero ame ka poe jure o keia Aha Niele, i ko makou mau inoa, ma ka la me ka makahiki i oleloia maluna."

§982. Ina e hoike ka poe jure ma ka lakou olelo hooholo, ua pepehiia, ua laweia ke ola, a ua hoehaia paha ka mea make, alaila, e hoopaa ke Koronero i na hoike ma ka palapala hoopaa, a i ole ia, e hookomo ia lakou iloko o ka hale paahao, i mea e hiki mai ai lakou, e hoike ma ka hookolokolo ana i kekahi mea i hoopiiia no ia hewa. E hooili aku ke Koronero i ka Aha Hookolokolo nana e hookolokolo ia hihia, ka olelo hooholo a ka poe jure, me ka olelo hoike a na hoike, me na palapala hoopaa ame ka moolelo o kona niele ana.

§983. Ina i paa ole mamua kekahi mea a ka poe jure i manao ai ua hewa, alaila, e hiki no i ke Koronero e hoopuka i ka palapala hopu, me ka olelo e laweia ua mea hewa la imua o kekahi Lunakanawai Apana, a imua o kekahi Lunakanawai a Aha Hookolokolo e ae paha, i loaa ka mana i hana i ua hihia la, a nana no e hana'ku ma ia hihia, me he mea la nana ponoi iho i hoopuka i ka palapala hopu.

§984. Ina ua kukulu ke Koronero i ka Aha Niele maluna o ke kupapau o kekahi kanaka malihini, a pau ka hana, a ina paha

ua kiiia aku ke Koronero e kukulu i Aha Niele, aka, ma kona manao aole kumu e hana pela, alaila, nana no e hana aku a kanu i ke kupapau.

§985. Aole e ukuia ka poe jure, a o ka poe hoike i noho mai ma ka Aha Niele a ke Koronero, aka, e hookaaia na lilo kupono no ka hana ana i ka Aha Niele, ma ka Waihona Dala o ke Aupuni, ke nanaia ka palapala hoike lilo a ke Koronero, a hoaponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

HOAKAKA I KA MOKUNA 60.

§973, oia no Kau 1892, Mok. 45.
§§974-985, oia no K. H. K. Mok. 60, §§2-13.

MOKUNA 61.

E Hoomalu ai i na wahi Ilina Kupapau.

§986. Ina ua eliia, weheia, a laweia paha me ka manao e hana pela, kekahi kino kupapau e kekahi mea i loaa ole iaia ke kuleana kupono, a ua kokua paha oia ma ia eli ana, wehe ana, a lawe ana paha, ina mamua paha o ka hana io ana a mahope paha a ku ka hewa iaia, e hoopaiia oia me ka hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o na makahiki elua, a i ole ia, me ka hooukuia i na dala, aole e oi aku mamua o ka tausani hookahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 61.

§986, oia no K. H. K. Mok. 61, hoololi ole ia.

MOKUNA 62.

E Kaohi ai i ka Laha ana o ka Ma'i Lepera.

Mahele I.—Hookaawale ana i ka Poe Ma'i Lepera.

§987. Ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina, ma kona ano he Peresidena no ka Papa Ola, me ka ae pu o ua Papa nei e hookoe a e waiho aku i kekahi aina a apana aina paha o ke Aupuni, i kahua a mau kahua paha kahi e kukuluia'i ka hale a mau hale paha i mea e hookaawale loa ai, a e hoomalu ai i ka poe mai lepera i manaoia e ka Papa Ola, a e kona mau luna paha, he pono ke hoomaluia lakou i mea e hoolaha ole aku ai i ka mai lepera.

§988. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ma kona ano he Peresidena o ka Papa Ola, me ka ae pu o ua Papa la, e kuai a loaa mai, no na hana i haiia ma ka pauku maluna iho, ma ke kuai maoli ana, a ma ka ke kuai panai ana paha, i kekahi apana aina a mau apana aina paha, i manaoia ua oi aku ka pono no ia hana mamua ae o na aina o ke Aupuni.

§989. Ua kauohaia ka Papa Ola, a o kona mau luna paha, e hookaawale a e hoopaa ma kahi i hoomakaukauia no ia hana, i na kanaka mai lepera apau i manaoia ua hiki no ia lakou ke hoolaha ae i ka mai lepera; a na kela ame keia Lunakanawai Apana, ke noiia aku e ka Papa Ola, a e kona poe luna paha i hookohuia, e kena a hopu a e hoihoiia iloko o ka lima o ua Papa nei, a o kona poe luna paha, i kela ame keia kanaka iloko o ia apana, i oleloia he mai lepera kona, a na ka Luna Makai Kiekie o ko Hawaii Pae Aina, me kona mau hope ame na makai, e kokua ma ka lawe ana aku o ia poe mai i hopuia pela, ma kahi

a ka Papa Ola, a o kona poe luna paha, e kauoha ai, i mea e nanaia'i e ke kahuna lapaau, a pela e kokua ai ma ka hoihoi ana ae o ua mea mai la i kahi kaawale loa, ke kauohaia pela e na Luna o ka Papa Ola.

§990. Ua kauohaia ka Papa Ola e hoomaopopo no ke kukulu ana i mau Halemai ma kela mokupuni keia mokupuni, kahi e lapaauia ai a e hoola i na mai lepera akahi a loaa i ka mai; a he mana no ka Papa Ola a o kona poe luna paha e hookuu aku i na mai ua manaoia ua ola loa a e hoouna aku hoi ma kahi kaawale loa i hoakakaia ma na Pauku 987 ame 989, i na lepera apau i manaoia he mai aai kona, aole no e ola ana ame na mai lepera apau i manaoia, ua hiki ia lakou ke hoolaha aku ia mai.

§991. Na ka Papa Ola, a o kona poe luna paha, e hoohana i ka poe mai, ma na hana kupono i aponoia e ke kahuna lapaau; ua hiki nohoi i ua Papa la ke kau a hoolaha aku i na rula a lakou i manao ai he mea e pono ai ka noho ana o na lepera, a e hooko a hoolaha aku ia mau rula; e like me ka mea i oleloia ma na Pauku 873 ame 874.

§992. Aole no e aeia kekahi mea i loaa ole iaia ka mai lepera, ke hele aku a e noho paha maluna o kekahi aina, wahi, a iloko paha o kekahi pa i hookaawaleia e ka Papa Ola, no ka hookaawale ana ame ka hoomalu ana i ka poe mai lepera, ke ole e loaa mua iaia ka palapala ae a ka Peresidena o ka Papa Ola, a i ole ia, o kekahi luna i hookohuia e ka Papa Ola; a ina i loaa kekahi kanaka maluna o ka aina, wahi a pa paha i olelo mua ia, me ka palapala ae ole, ina i ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia i ka uku aole e emi mai malalo o na dala he umi, aole hoi e oi aku i na dala hookahi haneri no kela ame keia hewa; a i uku ole i ke dala, alaila, e hoopaahaoia ma ka hana oolea a kaa ka uku hoopai ame na koina o ka Aha.

§993. E ku no i ke kanawai ke hana ka Papa Ola ma o kona Peresidena la i na manawa apau i mau rula, ke ikeia he

pono no ka hooponopono ame ka hoomalu ana i ka poe mai lepera, i hoonohoia malalo o ka malama ana o ka Papa; a e kulike no ka mana oia mau rula, me ko na kanawai paa o ka aina: ina nae, ua aponoia e ka Peresidena iloko o ka Aha Kuhina, a ua hoolahaia ma na nupepa elua i paiia ma Honolulu, ma ka olelo Hawaii ame ka olelo Beritania.

§994. Oiai e malama ana ka Papa Ola iloko o ka buke helu, i na dala apau a lakou e hoolilo aku ai, mamuli o na haawina i hooholoia e ka Ahaolelo, e malama okoa ia na lilo no na mai lepera. A, e hoike aku ua Papa nei imua o ka Ahaolelo, ma kela ame keia kau, i ka papa helu o ia mau lilo pakahi, a e hoike hoi i na manao e pili ana i ka mai lepera, ame ke ola ana o na kanaka mai o a o, e like me ka mea i manaoia ua pili i ka pomaikai o ka lehulehu e lohe.

§995. I mea e hoohoihoi ai no ka hanaia ana o ke kopa o na ano apau maloko o ke Aupuni Hawaii, o na mea i hoakakaia mahope iho nei, oia ke Caustic Soda, Sal Soda, Oil of Sassafras, Palm Oil, ame ka Borax, ina ua laweia mai i mau mea e hoohana aku ai ma ka hana ana i ke kopa, e hookomoia mai no me ke dute ole malalo o na rula ame na hooponopono ana e hoopukaia aku ana e ka Luna Dute Nui, i aponoia e ke Kuhina Waiwai.

§996. O kela ame keia mea i aua a malama paha, me ka ike maopopo no he mai lepera ia, ma kekahi wahi malalo o kona mana, a i huna ma kekahi ano a kokua paha ma ka huna ana i kekahi mea i loaa i ka mai lepera, me ka manao e ike ole ia, a e haawi ole ia paha i ka Papa Ola, a i na luna paha o ia Papa; a i malama a i kokua paha i ka malama ana i kekahi mea i loaa i ka mai lepera e noho pee ana, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina; a ina e ku ka hewa iaia no ia mea, imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia oia e uku i ka hoopai, aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

§997. Na kela ame keia Makai a Hope Makai Nui paha, ke loaa he kumu e manaoio ai ua loaa ia kekahi mea maloko o kona apana i ka mai lepera, e hoike koke aku no ia mea i ka Agena o ka Papa Ola ma ia apana, ina he Agena o ka Papa ma ia apana, a ina aole he Agena o ka Papa ma ia apana, alaila, i ka Agena o ka Papa e noho kokoke mai ana.

§998. O kela ame keia Makai a Hope Makai Nui e hana a hooko ole ana me ka manao maoli e hooko ole i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 997, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia oia aole e emi malalo o umi dala, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri dala, a e hoopauia oia mai ka oihana aku.

MAHELE II.—NA KOKUA.

NO KA MEA, ua manaoia he mea kupono e aeia ke kane a wahine paha o kekahi mea mai lepera ma na mai mau e noho ma ke ano he kokua no ka mea mai i kona manawa e hookaawaleia aku ai.

A NO KA MEA, he mea kupono ole e aeia aku e like me ka mea i olelo mua ia ae nei, me ka haawi ole aku i ka Papa Ola i ka mana piha maluna o na kokua, no ka mea, he mea i ikeia he nui na kokua i loohia i ka mai lepera, a hiki e hoolahaia aku ua mai nei e lakou i kekahi poe e aku me ka ike ole ia nae o na helehelena o ka mai maluna o lakou; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§999. O na kokua i lilo i mau kokua mamuli o ko lakou makemake ponoi iho, a e noho ana me na mai lepera i hookaawaleia e ka Papa Ola, ma keia ke hoikeia nei ua pili ia lakou ka mai lepera a ua hiki e hoolahaia ua mai nei e lakou i kekahi poe. Ma keia, ke waihoia aku nei ia poe kokua malalo o ka mana ame ka hooponopono ana o ka Papa Ola, a ua hiki i ua Papa nei e pale aku i ko lakou hui ana me ka poe i loaa ole i ka mai.

§1000. Ma keia ua haawiia ka mana i ka Papa Ola, me ka apono ana o ka Aha Kuhina, e hana a hoolaha aku i na rula ame na mea hooponopono e ae e pili ana i ka malama ana ame ka hooponopono ana ame ka hanai ana i ua poe kokua nei e like me ia i manao he kupono, a o ia mau rula a hooponopono ana e like no ko lakou mana me ko ke Kanawai i ka manawa e hoolahaia ai.

No ka mea, ua ulu mai na kuhihewa ame na hoopaapaa ana no na hana kokua a ka poe i lilo i kokua mai lepera e hana ai.

A no ka mea, i mea e pau ai o ia pilikia, he mea pono e hoakakaia ma ke kanawai ke ano maoli o na hana kokua a ua poe kokua mai lepera la e hana ai; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§1001. O kela ame keia kokua mai lepera i aeia mamua aku nei, a e aeia aku ana paha ma keia hope aku e like me ke kanawai, e hana no lakou i ka hana kokua i ka lakou mau mai lepera e like me ka mea i hoikeia ma ka Pauku 1002 o keia Kanawai, aole ma kekahi ano e ae.

§1002. O ka hana kokua a ka poe i lilo i kokua mai lepera e hana ai, oia no ka malama o ke kokua i kana mai a mau mai lepera paha, ame ke kii ana aku a lawe mai, a hana hoi i na mea ai apau e like me ka mea kupono a ke Aupuni e hoolako mai ai i na mai, ame ka hana ana i na mea e pili ana i na pono aahu, ame na mea e ae i kupono i ka noho oluolu ana o ka mea mai lepera. A o na hana e ae a ka Papa Ola, a o na Luna paha o ka Papa Ola e hoohana ai i na poe kokua mai lepera, e ukuia no e ka Papa Ola, aole nae e emi iho ua uku la malalo o ka hapalua dala no ka la hookahi. A ina hoole kekahi kokua mai lepera i ka hana ana i ua hana la, oiai he hana ia e ukuia mai e ka Papa Ola, a i ole ia, ua kue paha i na rula o ka Papa Ola e like me ke kanawai, e hoopaiia no oia i kekahi uku hoopai ke ku ka hewa imua o kekahi Lunakanawai Apana. Eia nae, aole e oi aku ia hoopai i kona kipakuia mai kahi aku o ka Papa Ola.

MAHELE III.—KA HALIHALI ANA I NA MA'I.

§1003. Aole kekahi moku mahu holo pili aina i loaa ka laikini e hali i na ohua a e lawelawe mau ana ia hana, e like me na papa manawa holo i hoolahaia, a nona hoi ka heluna tona i oi mamua o elua haneri me kanalima e koiia a kauohaia paha a aeia paha oiai e lawelawe ana ma ia hana, e halihali aku a hali mai paha mai kekahi awa a wahi paha maloko o ko Hawaii Pae Aina i kekahi mea mai lepera, á i ole ia, kekahi mea a poe paha i loohia i kekahi mai lele a mai pili paha.

§1004. O ke kapena, a i ole ia, ona paha o kekahi moku o ia ano e uhai ana me ka ike no i kana mea i hana ai, i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1003, ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e ku ka hewa iaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana e hoopaiia e uku i kekahi huina i oi ole ae mamua o elua haneri dala.

§1005. O kela ame keia mea e kue ana i na olelo o keia Kanawai, e manaoia oia ua pili iaia ka hewa mikamina. A ke ahewaia oia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia oia i na dala aole e oi aku mamua o ka elua haneri.

MAHELE IV.—AINA AUPUNI I HOOKAAWALEIA.

AINA AUPUNI I HOOKAAWALEIA.

§1006. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e kuai i na aina apau no lakou ke kuleana e paaia nei a e onaia nei e na kanaka maloko o na palena o na aina Aupuni i hookaawaleia a e hoohanaia nei no ke kahua Mai Lepera ma Molokai.

§1007. Ina wa apau ke loaa ole ka lokahi no ke kumukuai oia mau aina mawaena o ke Kuhina Kalaiaina ame na ona. E hoonohoia i ekolu mau kanaka ku kaawale na lakou e koho i ke kumukuai kupono oia mau aina ame na pono maluna iho. Hookahi o lakou e kohoia e ke Kuhina Kalaiaina, hoo-

kahi e ka mea nona ka aina, a na keia mau mea elua i kohoia pela e koho i ke kolu, a oia koho ana e lilo no ia i mea paa loa maluna o na aoao a i elua ke ole e hoohalahala kekahi aoao ia koho ana, alaila, maloko o iwakalua la mahope o ka loaa ana o ka hoike no ia kohoia ana e hoopii aku no.

§1008. O ka hoopii i hoakakaia ma ka Pauku 1007 e laweia no ia i ka Aha Kiekie ma ka Baneko nana e hooholo i ka ninau maluna o na olelo ike i waihoia imua o na poe koho, a aole nohoi he mau hoike hou e aeia e hookomoia mai ma ia hoohalahala, na ka Aha Kiekie ma ia hoohalahala ana, e hoapono, hooloili a hoemi ia koho ana. E lilo no ka Olelo Hooholo o ka Aha Kiekie i mea paa maluna o na aoao a i elua, aole e kauia na koina o ia hoopii ana maluna o ka mea nona ka aina.

§1009. O ka ona oia mau aina e haawi aku no oia ia mau aina i na luna e malama ana i kahi mai lepera maloko o na la he kanaono mahope iho o ka paa loa ana o ia koho ana. A na ke Kuhina Kalaiaina e uku aku mahope iho o ia hooliloia ana mai, i ka ona i ka huina dala i hoomaopopoia e na poe koho, a i ole ia, ka mea i hooholoia. A ma ia uku ana, e lilo no ke kuleana alodio i ke Aupuni.

§1010. A o ke kope oia koho ana a oia hooholo ana paha i hooiaioia me ka apono a ke Kuhina Kalaiaina i ka uku a haawina aku paha i kekahi huina dala i kohoia a hooholoia paha i hooiaioia e ua Kuhina la, e kopeia a e manaoia ua lawa no ka olelo ike i kopeia no ia hooloili ana i ke kuleana.

Ma Molokai.

§1011. Ma keia ua hoomanaia ke Kuhina Kalaiaina e komo maluna a lawe ae a e paa no na hana o ke Aupuni i ka aina, ka waiwai paa a waiwai e ae paha, ma na wahi apau ma ka Mokupuni o Molokai, ma ko Hawaii Pae Aina, e like me ka mea i makemakeia e ka Papa Ola, no ka hookaawale ana ame

hoopaa ana o na mai lepera, a i ole ia, no na hana e ae a ka Papa Ola.

§1012. I na manawa a ka Papa Ola e makemake ai i kekahi apana aina a waiwai paha ma ka Mokupuni o Molokai no kekahi hana o ia ano, e hoike aku no ka Peresidena o ka Papa i ke Kuhina Kalaiaina pela ma ka palapala i kakauia, e hoakaka ana i kahi i waiho ai ame ka nui o ia aina a waiwai paha e like me ka ike i loaa iaia, ame ka hana i makemakeia me ka noi e hooliloia ua aina la i ke Aupuni. Ina i ka loaa ana o ia noi ame na ike e pili ana, ua manao ke Kuhina i oleloia ua kupono, e lawe ae no oia i ua aina la no na hana o ke Aupuni mahope iho o ka hoolaha mua ana aku ma ke kakau no kanakolu la i ka poe e noho ana maluna o ia aina a waiwai paha. Eia no nae hoi, ina aole i noho maoli ia ua aina la a waiwai paha e kekahi mea ua hiki no i ke Kuhina i oleloia e lawe koke i ua aina la.

§1013. Ina wa apau a ke Kuhina Kalaiaina e lawe ai i kekahi aina a waiwai paha malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, e hooikaika mua oia e aelike me na ona (ina ua ikeia e ia) o ka aina a waiwai paha no ka huina e ukuia aku ia lakou no ka aina a waiwai paha i laweia, a i ole ia, i manaoia e lawe, a i ole ia, e hooponopono me lakou, a ina ua hiki ole e aelike me lakou e koho aku no oia i ekolu mau kanaka makaukau i kuleana ole e lawelawe ma ke ano he mau komisina e hoomaopopo a hooholo i ua uku la.

§1014. E hoolaha aku no na komisina i kohoia pela i na ona, ina ua ikeia e lakou, a e noho ana maloko o ko Hawaii Pae Aina, nona ka waiwai i laweia, a i ole ia, i manaoia e lawe. Ina aole i ikeia na ona o ia aina a waiwai paha, a i ole ia, e hiki e hookoia ka hoolaha ia lakou no ka noho ole maanei a no kekahi kumu e ae paha, alaila, o kekahi hoolaha i kauia ma kekahi wahi ike pono ia maluna o ka aina a waiwai paha, a i ole ia, i waihoia ma kahi noho o ka ona, ka mea e noho ana, mea hoo-

limalima, a i ole ia, ka agena paha, e manaoia he hoolaha kupono ia. Ua hiki no e hanaia ua hoolaha la e hanaia ma ke ano laula a e kauia aku i na poe apau i kuleana.

§1015. Maloko o ia hoolaha e hoakakaia ke ano o ka aina a waiwai paha i laweia, a i ole ia, i manaoia e lawe, a e haiia ka manawa ame kahi e halawai ai na komisina e hoolohe ai i ka poe koi a lawe i na olelo hoike e pili ana i ka nui o ka uku e haawiia ai ia lakou. Ma na halawai apau o ia ano e lawe no na komisina i na olelo ike a lakou i manao ai he kupono, a na lakou, a i ole ia, o ka hapanui o lakou e hooholo i ka uku kupono e haawiia. O ka olelo hooholo i loaa i na komisina e mana a paa loa ia ina aole i laweia ka hoopii hoohalahala hou ana ae e like me ka mea i hoakakaia mahope ae nei maloko nei. E loaa no i na komisina ka mana e hoohiki aku i na olelo hoohiki, e hoopuka i na palapala kii hoike, e ae aku i na hoopanee ana e like me na Lunakanawai Apana.

§1016. Na na komisina, a i ole ia, ka hapanui o lakou, e hana a kakauinoa a waiho me ke Kuhina Kalaiaina, iloko o ka manawa kupono i hoakakaia e ke Kuhina i oleloia, i kekahi palapala hoike no ka lakou mea i hooholo ai ame ka huina waiwai i hooliloia, a ma ia hoike e hoakaka pono ia ka aina a waiwai paha i heluia me ka moakaka pono.

§1017. I ka waihoia ana aku o ka palapala hoike e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku mamua iho o keia nei, ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hookaa aku i ka mea a mau mea paha i haiia na inoa maloko o ka palapala hoike i na huina i hooholoia e na komisina, mailoko ae o kekahi haawina i kupono no ia hana. Eia no nae hoi, ua hiki no i kekahi o na aoao elua ke hoohalahala, ina ua kupono ole ka mea i hooholoia e na komisina i kona manao, imua o ka Aha Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Ekahi.

§1018. E laweia na hoopii hoohalahala apau iloko o iwakalua la mahope iho o ka la i waihoia aku ai ka palapala hoike

me ke Kuhina Kalaiaina, ma ka waiho ana aku me na komisina i kekahi hoolaha i kakauia e hoohalahala hoopii hou ana, ame ka waiho ana aku me ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo i palapala hoopaa bona no na dala he kanalima no ka hoopaa ana e uku ia na koina e loaa ana ma ia hope aku. Eia nae, ua hiki no e waihoia aku he kanalima dala maoli ma kahi o ka bona. Aole e lilo ia hoopii hoohalahala ana i mea e hiki ole ai i ke Kuhina Kalaiaina e paa a lawe paha ma kona lima i ka aina a waiwai paha i hoakakaia ma ka palapala hoike.

§1019. E kopeia ma ke Keena o ka Luna Kakau Kope o ke Aupuni ke kope o ka helu a hooholo hope loa ana i hooiaioia e ke Kuhina Kalaiaina malalo o ke sila o kona keena, a e lilo ia i palapala hoolilo ma ke ano alodio mai na ona o ka aina a waiwai paha i ke Aupuni Hawaii.

§1020. Na ke Kuhina Kalaiaina, i ka manawa e loaa ai iaia ka palapala hoike helu, e uku aku i na komisina i ka uku kupono no ka lakou hana e like me kana i manao ai he kupono, a he mana kona e hoopiha i kekahi hakahaka iwaena o lakou mamuli o ka make ana a no kekahi kumu e ae paha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 62.

MAHELE I.

§§987-989, oia no K. H. K. Mok. 62, §§1-3.
§990, oia no Kau 1884, Mok. 24.
§991, oia no K. H. K. Mok. 62, §5.
§992-993, oia no Kau 1870, Mok. 33, Kan. Kiv. aoao 575.
§994, oia no K. H. K. Mok. 62, §7.
§995, oia no Kau 1892, Mok. 54.
§§996-997, oia no Kau 1892, Mok. 66.
§998, oia no Kau 1888, Mok. 74.

MAHELE II.

§§999-1000, oia no Kau 1888, Mok. 61.
§§1001-1002, oia no Kau 1890, Mok. 79.

MAHELE III.

§1003, oia no A. K. Kan. 30, ame Kau 1888, Mok. 48.
§1004, A. K. Kan. 30.
§1005, oia no Kau 1888, Mok. 48.

MAHELE IV.

§§1006-1010, oia no Kau 1884, Mok. 37.
§§1011-1020, oia no A. K. Kan. 55.

O ka Loio Kuhina ka Peresidena o ka Papa Ola i keia manawa. Nana Mokuna 59.

K. H. K. Mok. 62, §6, hoopauia Kau 1874, Mok. 11.

MOKUNA 63.

Ke Ahi ame na Hale i Hanaia me ke ano Pale Ahi.

Mahele I.—Oihana Kinaiahi o Honolulu.

§1021. E hoonohoia i Oihana Kinaiahi no ke Kulanakauhale o Honolulu, oia no he Papa Komisina o ekolu lala, e hoonohoia aku lakou e ke Kuhina Kalaiaina me ka ae ana o ka Aha Hooko, a e hookohuia no elua makahiki, a e hana lakou me ka uku ole; he Lunanui e hoonohoia e ka Papa Komisina. E loaa no i ekolu a oi ae paha mau puali kinaiahi i ukuia, e like me ka manao o ka Papa Komisina he pono, ame na puali kinaiahi pualu e ae a na Komisina e ike ai ua pono. O ka malama ana ame ka hooponopono ana o ka oihana aia no ia malalo o ka Papa Komisina, a ua loaa nohoi ia lakou ka mana e hoopuka i na rula ame na hooponopono ana no ka hooponopono ana i ka oihana a lakou i manao ai he kupono. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae ana o ka Aha Hooko, e hoopau i kekahi komisina no ke kumu, a e hoopiha i na hakahaka apau iloko o ka Papa Komisina.

§1022. Na ka Luna Nui ka malama ame ka hooponopono ana ame ka mana o na waiwai apau o ka Oihana Kinaiahi, a e hoopaaia oia i ka Papa Komisina no ia mea, a nana no, me ke apono ana o ka Papa Komisina, e hoolilo aku i na hoolilo ana apau o na dala i hookaawaleia no ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, aole oia e aie aku i kekahi mau aie mamuli o ka oihana, aole hoi e hoolilo aku i kekahi waiwai o ia oihana me ka ae ole o ka Papa Komisina. I na manawa apau i puka ae ai ke ahi, na ka Luna Nui ka mana e hooponopono a e kauoha aku ai i na hoa apau o ka Oihana Kinaiahi, a nana no e kuhikuhi aku e

hoonohoia na kaa kinaiahi ma kahi kupono loa e hoohanaia ai no ke kinai ana i ke ahi, ua hiki no iaia, me ke apono ana o ka Papa Komisina, e haawi aku i ka malama ana me ka hoohana ana o na kaa kinaiahi, me na bakeke ame na mea paahana e ae e pili ana i ke Aupuni i ka poe kinaiahi ana e manao ai he pono, a e hiki hoi iaia ke lawe hou mai e like me kona makemake me ke apono ana o ka Papa Komisina, nana no e nana i kela ame keia hapaha makahiki i ke ano o na kaa kinaiahi, na hale kaa, na bakeke ame na mea paahana e ae, a i kela ame keia eono mahina e hoike aku a hoihoi i ka Papa Komisina i na lilo o ka Oihana Kinaiahi no ia manawa, ka inoa o na hoa apau o ka oihana i loaa na palapala hoike, ka nui o na pauahi iloko o ia manawa, me na inoa o ka poe nona ia mau wahi ame ka poe e noho ana ma ia mau wahi i poino a pau paha i ke ahi, ke kumu o ke ahi ina ua ikeia, ame ka huina o ke poho a poino paha, ame ka nui o ka huina i panihakahakaia ma ia waiwai, ke kulana o na kaa kinaiahi, na kaa me na mea paahana ame na waiwai o ka oihana, ame ke ano ame ke kulana o ka puali. Ina ua kupono e hana hou ia kekahi o na kaa kinaiahi, na ka Lunanui no e kauoha aku e hana hou ia a paa pono me ka maikai.

§1023. Ina ua hiki ole aku ka Lunanui i kekahi ahi, na ka Lunahoohana kahiko o ka noho ana e hana i kana mau hana.

§1024. Na ka Lunanui e mahele i ke Kulanakauhale o Honolulu i mau apana, a e hoike aku i na palena o ia mau apana i ka Papa Komisina, a e malama i moolelo o na inoa o ka poe e noho ana iloko o na hale a wahi e ae paha kahi ana i ike ai ua kueia kekahi o na mea i hoakakaia ma keia Kanawai.

§1025. Na ka Lunanui i hookahi manawa iloko o kela ame keia ekolu mahina, ame na manawa e ae ana i manao ai he pono, e makaikai aku a nana i na halenoho, halekuai, wahi oihana ame na hale e ae ma kela ame keia apana, i maopopo ai ka uhakiia ana o kekahi o na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, a e nana hoi i na kapuahi, na pukauahi me na kapuahi hao ame

na oheuahi ma kela ame keia apana, a ina ua ikeia kekahi o ia mau mea e waiho hemahema ana a he mea e ulu mai ai ka pilikia, e kauoha oia i ka mea nona ia wahi, a i ole ia, ka poe e noho ana malaila, ma ka palapala i kakauia a paiia paha e hana hou ae, e hoonee aku a hoomoe hou ae paha i ua mea hemahema nei, a ina aole i hanaia, e manaoia ka mea e hana ole ana pela ua pili iaia ka hewa mikamina a e hoopaiia oia ina e ku ka hewa iaia e like me ka mea i hoakakaia mahope aku nei. E hoike aku ka Lunanui i hookahi manawa iloko o kela ame keia ekolu mahina, ame na manawa e ae ana i manao ai he pono, i mau hoike piha no na mea apau e pili ana i kana mau hana i ka Papa Komisina, a e hoike aku nohoi oia i ke Kuhina Kalaiaina i kela ame keia pule i kekahi kue ana o na kanawai e pili ana i na hale i hanaia me ke ano pale ahi.

§1026. Ina e puka ae ke ahi ma ke kulanakauhale, e hele koke aku na kanaka kinaiahi apau ma kahi o ke ahi me ko lakou mau kaa kinaiahi, kaa iliwai, makau alapii ame na mea paahana e ae, a e hoohana aku i na kaa ame na mea kinaiahi e ae me ko lakou akamai a ikaika apau malalo o ke kuhikuhi ana a ka Lunanui, a aole lakou e haalele ia wahi me ka ae ole o ka Lunanui.

§1027. In e hiki ole aku kekahi kanaka kinaiahi ma kahi o ke ahi, a ua haalele paha oia i kona kaa a mea paahana e ae me ka ae ole ia, a ina paha ua hana ole oia i kana hana me ka loaa ole o kekahi kumu kupono, e uku no oia no kela ame keia hewa i ka hoopai i hooholoia e ka hapanui o ka Papa Komisina, a ua hiki no e hoopauia oia ma ka hooholo ana o ka hapanui o ka Papa Komisina, pela mai kona noho kanaka kinaiahi ana.

§1028. Aole e komo aku a hoao paha kekahi mea e komo maloko o ia kaupale ana, a pii ae paha maluna me kekahi kaa i ka iliwai e lawelaweia ana ma ia pauahi, a o kekahi mea e hana ana pela ua pili iaia ka hewa mikamina, a e kauia maluna ona ka hoopai aole e oi ae mamua o elua haneri me kanalima dala.

§1029. Aole e ho-a kekahi kanaka me ka ae ole o ka Lunanui i kekahi ahi, aole hoi e kauoha aku e hanaia ke ahi ma kekahi alanui, ala ololi, makeke, alaloa e ae paha, aole hoi ma kekahi uwapo maloko o ke kulanakauhale, koe wale no ka hoolapalapa ana i ke ta, a o ke ahi no ia hana aole e oi aku ke kaawale mamua o umi kapuai mai ke poo o ka uwapo. Aole no e ho-a kekahi mea i ka opala a ahi nui paha ma kekahi wahi maloko o na palena he hookahi mile mai kahi e ku nei ka hale bele o ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, me ka ae ole i kakauia e ka Lunanui.

§1030. Ua hiki no i ka Lunanui, me ke apono ana o ka hapanui o ka Papa Komisina, e kauoha aku e wawahiia, a hoopahuia paha kekahi hale, a mea e ae, a hooliloia paha i mea ole ma kekahi ano e ae, i na manawa e manao ai lakou he mea pono e hana ia pela i mea e laha loa ole aku ai ke ahi.

§1031. Ua hiki no i ka Lunanui oiai e mau ana kekahi ahi, e kauoha aku e kokua aku ka poe ma laila ma ke kinai ana i ke ahi ame ka hookaawale ana aku i na lako hale, na waiwai ame na mea e ae mai kekahi hale aku i a ia e ke ahi, a e aneane ana paha e a ia. A ua hiki no e hoonoho i mau kiai e malama i ua mau mea nei, ua hiki no hoi iaia e kauoha aku i na kokua ana no ka wawahi ana a hookaawale ana i kekahi hale ina ua manao oia he kupono, a ua hiki iaia ke hoomalu i na haunaele ma ia wahi o ke ahi. E hoolohe na mea apau ma kahi o ke ahi i na kauoha a ka Lunanui.

§1032. Oiai e a ana kekahi ahi, ua ku no i ke kanawai i ka Lunanui, na Lunahoohana o na Puali Kinaiahi, ka Ilamuku o ke Aupuni ame kona mau Hope, a i ole ia ke Kapena o ka Puali Makai Kinaiahi, e hookaawale aku a kauoha paha e hookaawale ia aku, a malamaia ma kahi kaawale mai kahi kokoke i kahi o ke ahi, me ka ikaika ina he kupono, i na mea hana ole a i hoohuoi ia paha, ame na mea apau a lakou i manao ai aole i kupono e hoohanaia, a i lawelawe maoli ma ke ano pomaikai ma ke

kokua ana i ke kinai ana i ke ahi ame ka malama ana o na wai wai e kokoke ana malaila.

§1033. O kekahi mea e oki ana, a i ole ia, e hoopoino ana i kekahi o na mea paahana kinaiahi me ka manao maoli e hana pela, e manaoia oia ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e ku ka hewa iaia no ia mea, e hoopaiia oia aole e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala.

§1034. Na ka poe nona na wahi, a e noho ana paha ma na wahi kokoke i kahi i a ia e ke ahi, e ae aku e komo ka oihana kinaiahi maloko o ia mau wahi ma ke kauoha o ka Lunanui, a o kekahi paha o na Lunahoohana, i mea e loaa ai ka wai a no ka lawelawe ana i ko lakou mau mea paahana no ke kinai ana i ke ahi; a ina ua hooleia ko lakou komo ana pela, ua hiki no i ka Lunanui a mea paha e lawelawe ana ma kona wahi e komo aku mamuli o ka ikaika no na hana i oleloia, a aole e hoole kekahi mea i ke komo ana pela, a keakea aku paha ma kekahi no i ke komo ana.

§1035. E loaa ke kuleana i oi ae i na kaa kinaiahi, na kaa ame na mea paahana e ae o, o ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, ma ka hele ana ma na alanui, na ala liilii ame na alaloa, me na wahi apau o ke kulanakauhale o Honolulu, ame na apana a mahele o ia kulanakauhale, i ka manawa e holo aku ana i kekahi wahi pauahi, a oia mau mea paahana apau me na kaa e ae, koe na kaa alahao e lawe a e hele ma ka aoao akau o ke alanui, ina aole i keakeaia ua aoao la, a o na kaa alahao apau e kokoke ana i ua mea paahana la, e hele ana i kahi o ke ahi e hoemi mai, a i ole ia, e hooi aku paha i ko lakou holo e like me ka mea i makemakeia i mea e loaa ai i na mea paahana o ka oihana kinaiahi ka lawelawe ana i keakea ole ia o ke alanui no ia manawa.

§1036. Aole e ae kekahi mea iaia ka malama ana o kekahi kaa e keakea wale aku ia kaa me kona manao e hana pela i ka

hele ana o na mea paahana o ka Oihana Kinaiahi o Honolulu i ka hele ana i ke ahi.

§1037. O kela ame keia mea nana i keakea a kue paha me ka manao ino, a manao maoli e hana pela, i kekahi kaa kinaiahi a mea paahana kinaiahi e ae o ka Oihana Kinaiahi, oiai e hele ana, a i ole ia, oiai ma kekahi ahi, e manaoia, ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e ku ka hewa iaia no ia mea, e hoopaiia oia e uku i kekahi hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

§1038. O na hale apau i noho ia ma ke ano he halenoho, halekuai a hale hana mau paha ma Honolulu, e hoolakoia me na bakeke kinaiahi, aole i emi malalo o elua, a e malama mau ia me ka maikai ame ka makaukau no ka lawelaweia, a e kauia ma kahi e ikeia ai, me ka inoa o ka ona i penaia maluna iho, eia nae e haawi mua ia aku ke kauoha e hana pela ma ka palapala i kakauia a paiia paha i ka poe e noho ana iloko o ia hale e ka Lunanui, a o ka poe apau e noho ana ma ia hale i loaa aku ia lakou ke kauoha o ia ano e hoolako a hoomakaukau iloko o elima la mahope iho i na bakeke kinaiahi i olelo mua ia.

§1039. O ka mea a mau mea paha e noho ana iloko o kekahi hale i a ia e ke ahi a e aneane ana e a ia paha e ke ahi e kokoke ana, i hoahuia ai malaila kekahi mea pahu, e hoike koke aku mahope iho o ka hoomaka ana o ke ahi i ka Lunanui, a i kekahi o na Lunahoohana paha, e hooponopono ana ma ia wahi o ke ahi, i ke ano, ka nui ame kahi i waihoia ai o ia mea pahu, a e hoike pu aku nohoi ia ike i ka poe nona na hale ame na poe e noho kokoke mai ana.

§1040. Aole e kukala hewa wale ae me ka manao kolohe kekahi mea i ke ahi ma Honolulu.

§1041. O kela mea keia mea nana i lawe malu hoolilo nona iho, halihali aku a huna paha i kekahi lako hale, waiwai, lole

aahu, waiwai kalepa a mea a waiwai paha o ka poe nona ka hale, a mau hale paha, a waiwai paha e a ia ana a i aneane e pau i ke ahi, a i hoihoi ole ae ia mea iloko o iwakalua-kumamaha hora, a i ole ia hoolaha ae aia iaia ia mea i ka ona o ia mea, ina ua ikeia a ina aole i ikeia i ka Lunanui, a i ole ia, i ka Ilamuku o ke Aupuni ame kona mau Hope, e manaoia oia ua pili iaia ka hewa, a ina e ku ka hewa iaia no ia mea e hoopaiia oia e like me ke kanawai.

§1042. O kela ame keia mea e kue ana i kekahi o na mea i hoakakaia maloko o keia Kanawai, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina ku ka hewa iaia no ia mea, e hoopaiia oia ina aole i hoakakaia ma kekahi ano okoa, e uku i kekahi hoopai, aole e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala.

§1043. Ua kauohaia ka Lunanui o ka Oihana Kinaiahi, na Lunahoohana ame ka Ilamuku o ke Aupuni, me kona mau Hope, e hoopii aku no na kueia ana o na mea i hoakakaia maloko o keia Kanawai.

§1044. E loaa ka mana i ka Lunakanawai Apana e hookolokolo a hooholo i na hihia mikamina apau e ulu ae ana malalo o keia Kanawai, ame na hoopii apau e ulu ae ana no ke kueia o kekahi o na mea i hoakakaia malalo o ke Kanawai, a e kau aku i kekahi o na hoopai i hoakakaia maloko nei.

§1045. O ka Papa Komisina, ka Lunanui ame ka Lunahoohana o kela ame keia puali, ame na lala i ukuia e ka Oihana Kinaiahi, e lawelawe maoli ana i ka hana, e hookuuia lakou mai ke kohoia ana a hoihoiia ana ma kekahi jure a koronelo paha, a e kakauia na inoa o ia poe a e waihoia aku me ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie ame ka Ilamuku, e ka Lunanui.

§1046. O ke Kulanakauhale o Honolulu, no na hana o keia Kanawai, e hookomo no ia i na wahi apau maloko iho o kekahi poai ma kahi e ku nei ka hale bele o ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, a he elua mile ka loihi mailaila aku.

§1047. O ka uku o ka Lunanui ame na uku e ae apau ame na uku hana o na puali kinaiahi ukuia, e hooholoia no ia e ka Papa Komisina, me ka ae ana o ka Aha Hooko.

NA DALA.

§1048. O na dala apau i onaia, a i ole ia, e hookaawaleia aku ana no ka hoohana a malama ana paha i ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, e lilo no ia malalo o ka hoomalu ana o ka Papa Elele o ka oihana i oleloia, ma ke ano e like me ia i hoakakaia malokonei, a aole kekahi mea a mau mea paha, me ka ae ole o ka Papa Elele i oleloia e loaa ka mana e kikoo a e hoolilo aku paha i kekahi o na dala i olelo mua ia ae la a e aie aku paha i kekahi aie a hoopaa ana paha ma ka inoa o, a i ole ia, e kauoha i kekahi mea, pono paahana a mau hoolako paha no ka oihana i oleloia. Eia nae hoi, ua hiki no i ka Luna Nui a i kekahi luna e ae paha o ka oihana i oleloia mamuli o ke kauoha a ka Luna Nui i oleloia ma ke kakau ana, ke hana aku i na kuai ana i kekahi mea, na hoolako ana a pono paahana paha no ka oihana i oleloia, a i kekahi huina aole e oi aku i ka iwakalua dala ma kekahi manawa hookahi.

§1049. Na ua Papa Elele la e hooholo maluna o na noi ana apau e kuai mea hana, pono paahana ame na hoolako ana, a maluna o na bila ame na helu aie apau mawaho ae o na aie e komo mai ana iloko o ka hoakaka ana maluna ae, a ina ua aponoia ua mau noi kuai la, na bila a mau helu aie paha e ka papa i oleloia, e hooiaia no ua apono ana la e ke kakauolelo o ka oihana i oleloia maluna iho o ua noi la, na bila a mau helu aie pakahi paha; a aole e hanaia ua noi kuai la i manaoia, aole nohoi ua mau bila la a mau helu aie ana paha e hookoia ke ole me ua apono la. A aole nohoi ua noi la e kuai mea hana, pono paahana a mau hoolako ana paha e waihoia i ka papa i oleloia ke ole ma ke kakauia ana, e ka Lunanui a e kekahi kokua Lunanui paha e lawelawe ana i na hana a ka Lunanui i kona manawa e kaawale ai a e hiki ole ai paha.

§1050. No na hana o keia Kanawai, e waihoia aku no ua mau noi la e kuai mea hana, pono paahana a mau hoolako ana paha, a o ua mau bila a helu aie la paha i ka papa i oleloia ma kekahi halawai mau e like me ia i hoopaaia ma kona mau kanawai, a ma kekahi halawai kuikawa ana paha o ia papa, a no ia halawai kuikawa ana e hoolakoia aku no na hoa pakahi o ka papa i oleloia me kekahi hoolaha i kakauia a i paiia paha i kanaha-kumamawalu hora ma ka haahaa loa mamua iho o kona malamaia ana. E hoakaka pu nohoi ua hoolaha la i ua noi la e kuai, a o ua mau bila la ame na helu aie ana e like me ia i manaoia ai e waiho aku i ka Papa i oleloia ma ua halawai kuikawa ana la, a aole nohoi kekahi noi e kuai a o kekahi bila a helu aie paha e waihoia aku pela a e noonooia iho paha ma kekahi halawai kuikawa ana ke ole ia mea i hoakaka mua ia ma ka hoolaha o ua halawai ana la e like me ia i hoakakaia maluna ae. O ka hapanui o na hoa o ka Papa i oleloia ka i kupono e lilo i heluna e lawa pono ai ka halawai no kekahi o na hana o keia Kanawai, a o kekahi hapanui o ua heluna halawai lawa pono la i hiki mai a i kupono e apono i kekahi o ua noi la e kuai, bila a helu aie paha e like me ia i olelo mua ia ae la. A eia hou hoi, ina i ka manawa pilikia a kupilikii loa, na ka Luna Nui i oleloia e hana aku i ua mau kuai ana la e like me ka mea e kupono ana no ka hoohana koke aku.

§1051. Mamuli o ka aponoia ana o kekahi o ua noi la e kuai mea hana, pono paahana a mau hoolako ana paha, a i ole ia, o kekahi bila a helu aie paha, ame kona hooiaioia ana i ke Kuhina Kalaiaina e like me ia i hoakakaia maluna ae, e lilo no ia i hana na ke Kuhina i oleloia (aia a manaoio oia a hooia iho pela maluna o ua noi la, bila a helu aie paha, aole ia mea i pili kupono i na hana o ka Papa i oleloia, ame na hana o ka Oihana Kinaiahi i oleloia), e hoakaka ai no ka hooko ana aku i ua noi la e kuai, a i ole ia, e uku i ua bila a helu aie la paha, e like me ka mea e oili ae ana, ina hoi he waihona dala ke waiho ana ma kekahi haawina i hiki ke loaa no ia hana.

Mahele II.—Oihana Kinaiahi no Hilo.

§1052. E hoonohoia he Oihana Kinaiahi no ke kulanakauhale o Hilo, ma ka Mokupuni o Hawaii, a oia oihana oia no ka Lunanui, me ona mau kokua aole e oi ae mamua o elua, ame na kanaka kinaiahi i like ka nui me ka mea i aponoia e ka Papa Luna o ka Oihana i koho pono ia e like me na mea i kuhikuhiia ma kona mau rula. Aia no ka Oihana Kinaiahi o Hilo malalo o ka mana ame ka hooponopono ana a ke Kuhina Kalaiaina.

§1053. E kohoia ka Luna Nui me na Kokua Luna i kela ame keia elua makahiki ma ka Poakahi mua iloko o Iulai. E malamaia ke koho mua ana ma ke ano mau iloko o Iulai, 1893, a o kekahi oihana i kukuluia no ka manawa wale no mamua ae o ia wa e mau no ma ka oihana a hiki i ka manawa e malamaia ai ia koho ana.

§1054. O ke ano o ka malama ana i na koho ana, ka hooponopono ana i na hana o ka oihana, ame na hana apau i pili i ua oihana la e hoakakaia no maloko o na rula i hanaia e ka Oihana Kinaiahi a oia mau rula ua hiki no e hooloiiia a hoopauia paha ma ke ano i hoakakaia maloko o ua mau la i oleloia. Ina ua hakahaka kekahi oihana mamuli o ka make, haalele a hoopauia ana paha, e hoopiha hou ia no ia i kela ame keia manawa e like me ia i hoakakaia maloko o na rula.

Ka Luna Nui.

§1055. O ka Lunanui he kanaka ia e noho ana ma ke kulanakauhale o Hilo, a e loaa iaia na mea apau i kauohaia ma ka kanawai e loaa i na poe kupono e koho Lunamakaainana no ka Ahaolelo. Ina aole i kohoia kona hope mai ma ka oihana ma kekahi koho mau ana e mau no kona noho ana ma ka oihana a hiki i ka manawa e koho pono ia ai kona hope ma ka oihana.

§1056. Aia i ka Luna Nui ka malama ana, hoomalu ana ame ka hooponopono ana o na waiwai o ka Oihana Kinaiahi,

a aia no maluna ona ke koikoi no ia mea malalo aku o ke Kuhina Kalaiaina. Nana no me ka ae ana ame ka apono ana o ia Kuhina i oleloia, e hoolilo aku i na dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no ka Oihana Kinaiahi o Hilo. Aole oia e aie aku ma o ka oihana la, aole hoi e hoolilo aku i kekahi waiwai o ka oihana me ka ae ole o ke Kuhina i oleloia. Ina ua puka ae ke ahi, oia wale no ka mea iaia ka mana kukahi a kaokoa hoi me ka hooponopono ana maluna o na lala apau o ka Oihana Kinaiahi, a e loaa iaia ka mana a hooponopono laula ana maluna o kahi e kokoke ana i ua ahi la maloko o na palena kupono i haiia e ia ina ua manao oia he kupono. Nana no e waiho aku e malamaia e na puali kinaiahi ana i manao ai he kupono i ka malama ana me ka hooponopono ana i kekahi mahele o na waiwai o ka Oihana. Nana no, aole e emi malalo o hookahi manawa iloko o kela ame keia ekolu malama, e nana pono i ke ano o na waiwai o ka Oihana Kinaiahi a e hoike aku, aole e emi malalo o hookahi manawa i kela ame keia makahiki, no ia mea i ke Kuhina Kalaiaina, i huipuia me kekahi hoakaka no na hoolilo ana apau loa i komo iloko o ia manawa. Nana nohoi, i kela ame keia manawa, e hoike aku i ka nui o na pauahi i puka ae iloko oia manawa, me na wahi i puka ae ai, na inoa ame na ona a poe noho paha o ia mau wahi i poino apau loa paha i ke ahi, ke kumu o ke ahi ina ua ikeia; ka huina o na dala i panihakahakaia, me na mea e ae e pili ana i kupono no ka hoomaopopo pono ana, ame na ike hou aku e like me ia e makemakeia ana e ke Kuhina Kalaiaina i oleloia. E kauoha nohoi oie e malamaia na waiwai o ka Oihana ma ke ano pau o na hemahema i ka hanaia.

§1057. E hana nohoi ka Luna Nui i na hana i kauohaia ma ke kanawai e hana a hookoia e ka Ilamuku Ahi ma ke kulanakauhale o Honolulu, ma na wahi hoi o ia mau mea i pili ai i ke kulanakauhale o Hilo, a malalo nohoi o na hooponopono ana c pili ana i na manawa ame na hana ana e like me ia e hooponoponoia ana e ka Oihana Kinaiahi o Hilo.

§1058. E hana ke kokua a mau Kokua Lunanui paha i na hana i kauohaia e ka Lunanui, a i ole ia, i haawiia ia laua e ka

Oihana Kinaiahi ma na halawai ana a ka Papa Luna o ka Oihana. Ina ua hiki ole ae, a i ole ia, ua hiki ole i ka Luna Nui ke hana, e hanaia kana mau hana e ke Kokua Ekahi.

Ka Papa Luna Oihana.

§1059 E loaa no i na manawa apau he Papa Luna Oihana no ka Oihana Kinaiahi, a oia no ka Luna Nui, na Kokua, ka Luna Hoohana ame hookahi Kokua Luna Hoohana mai kela ame keia puali kinaiahi ame kekahi Elele mai kela ame keia puali mai i oleloia. E kohoia na Elele i kela ame keia makahiki mai waena mai o na lala ma ke kulana kupono o kela ame keia puali.

§1060. E malama ka Papa Luna Oihana i mau halawai no ka hana ana i na hana o ka Oihana, aole e emi malalo o hookahi manawa iloko o kela ame keia ekolu malama. E hana lakou i mau rula no ka hooponopono ana i ka Oihana. E hooholo lakou i ka nui o na lala o kela ame keia puali kinaiahi, mai na poe hana ame na lala hoohanohano. Ua hiki ia lakou ke hoopau i na puali no ka makaukau ole, a i ole ia, no kekahi kumu kupono ma ka hooloheia ana, mahope iho o ka hoolaha pono ia ana aku no ia mea. E nana lakou i na mea e pili ana i na hoopii e kue ana i ka Oihana Kinaiahi, a i ole ia, e kue ana i kekahi lala oia Oihana a ua hiki e hoakaka i na kumu e lilo ai i mau lala, malalo o ke kanawai. E koho lakou mai waena ae o na lala kupono o ka oihana i Puuku, a oia nohoi ke lawelawe ma ke ano kakauolelo o ka oihana, a e haawi oia i na bona kupono i ka Luna Nui no ka hooko pono ana i kana mau hana ame ka hoolilo ana i na dala e kaa ana malalo o kana hooponopono ana; a ma na ano e ae e malama a hooponopono i na hana e pili ana i ka Oihana Kinaiahi, mawaho ae o na hana i kauohaia e hanaia e ka Luna Nui.

Na Lala o ka Oihana Kinaiahi.

§1061. Ua hiki no i kekahi mea e lilo i lala no ka Oihana Kinaiahi o Hilo ma ke koho a ae ana a ka hapanui o na lala o

kekahi puali kinaiahi, a ua mea la i noi aku ai, eia no nae, aole ua mea la he mea aeahaukae a kupono ole paha, a aole i hoahewaia no kekahi feloni i kala ole ia.

§1062. O na lala o ka Oihana Kinaiahi i lawelawe mau i ka lakou mau hana no ka manawa aole i emi malalo o hookahi makahiki mamua koke iho o ka la mua o Iulai, o kela ame keia makahiki, a ua loaa he palapala e hoike ana no ia mea, e hookuuia mai ka hookaa ana i ka auhau kino, kula ame alanui iloko o kela ame keia makahiki. O ia poe lala wale no ka i aeia e koho ma na koho ana o ka oihana; a e hoomaopopo hou ia, aole e kuleana kekahi mea malalo o na makahiki he umikumamawalu e koho.

§1063. E like no ka nui o na puali o na poe kinaiahi me na mea i hooholoia i kela ame keia manawa e ka Papa Luna Oihana. Ua hiki i kela ame keia o na puali i oleloia ke koho mai loko ae o kona mau lala iho i lunahoohana, kokua lunahoohana, kakauolelo ame ka puuku. Ua hiki no e hoohuiia na oihana hope elua i ke kanaka hookahi. Ua loaa no ka mana i kela ame keia puali e hana, hooloii a hoopau i na rula me na hooponopono ana ia lakou i kue ole i ke kanawai, a i ole ia, me na rula ame na hooponopono ana o ka oihana e like me ka mea kupono.

§1064. E hele aku no kela ame keia kanaka kinaiahi i na hoomaamaa ana ame na hoakahakaha ana apau, a pela nohoi me na halawai ana o ko lakou mau puali pakahi, ina aole i keakeaia mamuli o ka mai maoli ana, a i ole ia, no ke kaawale ana mai Hilo aku, a e noho malalo o na rula apau o ko lakou mau puali pakahi ame ka Oihana Kinaiahi.

§1065. E hele koke aku kela ame keia kanaka kinaiahi i ka wa e pauahi ai, a e hele aku me kona puali a hiki i ka manawa a ka lunahoohana, a i ole ia, a ke kokua e kauoha ai e hoi.

§1066. Aole e emi malalo o hookahi manawa iloko o kela ame keia malama e hoomaamaaia ai na kaawai ame na mea hana

lehulehu, a e hoomaemae pono ia a nanaia. Ina aole e hele ae kekahi kanaka kinaiahi ma ia hoomaamaa ana, a i ole ia, ua hoole a hana ole paha i ka hana ana i kekahi hana e pili ana, e kauia maluna ona ka hoopai i hoakakaia e na rula o ka oihana, a i ole ia, o kona puali paha.

Na Pauahi.

§1067. Ina i ka manawa o kekahi pauahi, o kekahi mea e komo aku ana maloko o na palena i kauia e ka Lunanui (koe na ona a poe paha e noho ana maloko o na hale e pili koke ana me kahi o ua ahi la), a i ole ia, e keakea ana i ka laweia ana a hoohanaia ana paha o kekahi kaawai a mea hana paha, a i ole ia, me ka manao ino a kolohe a nana pono ole paha, ua pii aku maluna o kekahi laina iliwai e hoohanaia ana ma ia pauahi, a i ole ia, ma kekahi ano ma na manawa e ae, ua hana ino me ka manao maoli no e hana pela i kekahi o na pono kinaiahi, a i ole ia, ma na hana e ae ua keakea i na hana o ka oihana ma ke kinai a hoomalu ana ia mea, e kauia maluna ona ka hoopai aole e oi ae maluna o elua haneri me kanalima dala.

§1068. Ua loaa ka mana i ka Luna Nui ame na makai e hookaawale aku, a i ole ia, e kauoha e hookaawaleia aku a paaia mai kahi kokoke i kekahi pauahi, me ka ikaika ina he kupono, i kahi kanaka noho wale, a i ole ia, i hoohuoiia ame na kanaka apau, ma ko lakou noonoo ana, aole e kupono e hoohanaia, a i ole ia, aole i hoohanaia ma ke kokua ana i ke kinai ana a kaupale ana paha i ke ahi, a i ole ia, ma ka malama ana i na waiwai ma na wahi kokoke i ke ahi.

§1069. E loaa no i ka Lunanui ame na poe e hana ana malalo o kana mau kauoha, i mea e hoopakeleia ai na waiwai a i mea e kaupaleia ai kekahi ahi, e komo maloko a maluna o na wahi e pili koke ana me ia ahi; a o kekahi mea e hoole ana ia komo ana ua hiki no ke hookaawaleia aku ma kahi e me ka ikaika.

§1070. E loaa no i na kaawai, na kaa ame na mea hana e ae o ka Oihana Kinaiahi, i na manawa apau e hoikeia ae ai he pauahi, ka mana e hele ma na alanui, ala-ololi, ala-liilii ame na alaloa apau ma ke kulanakauhale o Hilo.

§1071. E hoike koke aku na poe e noho ana a o na ona paha o kekahi hale i a ia e ke ahi, a i ole ia, i aneane pilikia i ke ahi iloko o laila, i hoahuia ai kekahi pahu a aila paha no na mea i ka Lunanui.

§1072. Ma na wahi i pili ai na mea i hoakakaia ma ke kanawai e pili ana i ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, oia hoi ka Mokuna 45 o na Kanawai o 1888, no ke kinai ana a kaohi ana i na ahi i ke kulanakauhale o Hilo, e mana no ia a e lilo i mana piha no ka hana ana i kekahi hana i oleloia maloko o laila no na mau hana la.

Mahele III.—Aha Niele ma kekahi Pauahi.

§1073. O ka Hamuku o ke Aupuni a o kona hope, o kekahi Makai Nui, Lunakanawai Apana, maloko o ka Apana kahi e ulu mai ana kekahi ahi, i pau loa ai, a i pau hapa ai paha kekahi hale, aina mahi ko, aina kula, ame na aina kuahiwi a ululaau, e ninau no ia i ke kumu a i ka hoomaka ana oia ahi, a e hoomaopopo hoi ina ua ho-aia me ka manao ino, a i ulu mai paha mamuli o ka hoopalaleha, a i ole, he ulia paha; aka, aole e malamaia ka Aha Niele ma kekahi pau ahi ke ole e loaa ia Luna kekahi kumu kupono e manao ai o ua ahi la i ulu mai no mamuli o ka hoopalaleha a manao ino paha, a i ulu mai paha malalo o na kumu i manaoia he mea ku i ka pono ame ka maluhia o ka waiwai e ninaninauia.

§1074. No na kumu i haiia maluna ua hiki no i kela ame keia Luna i oleloia maluna e hoopuka i palapala kii hoike me ka hoihoi koke mai ano, a i ole ia, ma ka manawa a wahi ana e kauoha ai maloko olaila.

§1075. O na Luna i oleloia e hiki no ke kauoha i papa kiure, aole e emi malalo o ekolu, aole hoi e oi aku mamua o eono kanaka, mai waena ae o na ona hale, a aina paha, e noho ana ma kona Apana, e hoolohe i na olelo ike e waihoia mai ana e pili ana ia pau ahi, a e hoopuka hoi i ka olelo hooholo malalo o na hoohiki ana i kulike me na mea i hoikeia.

§1076. E malamaia nohoi na olelo ike ame na hana apau ma ke kakau ana, a o ke kope o ia mea i hooiaioia e ka Luna nana i lawelawe ka ninaninau, e waihoia no me ka Loio Kuhina.

§1077. O kela ame keia kanaka e hiki ole mai ana mahope iho o kona kii pono ia ana, ma ke ano he kiure a hoike paha, ame kekahi hoike e hoole ana i ka haawi i kana olelo ike malalo o ka hoohikiia ana, ke makemakeia oia e hana pela, e hoopaiia no ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana ma ka hoopai he iwakalua dala, a i hookaa ole ia ia hoopai e hoopaahaoia no iwakalua la.

Mahele IV.—Na Hale Paleahi

§1078. Aole e kukulu, hoala ae, a hoonee kahi kanaka i kekahi hale maloko o ke kulanakauhale o Honolulu me ka paiapala ae ole mai ka Lunanui aku o na Hana Hou.

§1079. Na ke Kuhina Kalaiaina, mahope iho o ka aponoia ana e ka Luna Nui o na Hana Hou e like me ia i hoakakaia maloko o keia Kanawai, a i ole ia, kekahi luna makaukau kupono e ae i hookohuia e ke Kuhina Kalaiaina no ia hana, e haawi aku i ka ae e kukulu, waiho a hoonee paha i kekahi hale maloko o ke Kulanakauhale o Honolulu ma ke noi ana o kekahi mea, hui a hui i hoohuiia, a mamuli hoi o ka hooko ana i keia mau kumu alakai:

1. Ma ka waiho ana aku ia noi, e waiho pu aku ka mea noi i ka hoolala ana ame na kii o ka hale e like me ka mea i manaoia i ka manawa e paa ai, waihoia a hooneeia paha.

2. I ka loaa ana o ia mau hoolala ana me na kii, na ka luna i waihoia aku ai e haawi koke ae i ka Ilamuku Kinaiahi, a e hele oia e nana i ua wahi la ma na mea e pili ana i ke ano o ka hanaia ana ame kahi i ku ai me ke ano paa ame ke ano malu mai ka poino ae i ke ahi, a i ole ia, i ka pau a poho paha mamuli o ke ahi, a i ole ia, ka poino a pilikia paha o ke ola, a ua kulike paha me na kanawai o keia Repubalika e pili ana i ke kukulu ana o na hale ame na kanawai ahi, ame kahi nohoi i ku ai o ia hale, a ina ua apono oia e haawi i palapala hoike no ia mea; aka, ina, ua hoapono ole oia, e kakau oia i palapala hoike me na kumu o ka hoapono ole ana, a ma kela ame keia hana e hoihoi aku i na hoolala ana me na kii me kona palapala hoike i ka Luna Nui o na Hana Hou a luna e ae i kohoia no ia hana a na ia luna mahope iho o ka nana ana e like me ia i hoakakaia maloko o ka Pauku mahope iho nei e kakau iho i kona apono ana, a i ole ia, kona hoapono ole ana me na kumu a waiho aku i ke Kuhina Kalaiaina.

3. A ina ma ka nanaia ana o ia hoolala ame na kii hoakaka ua ikeia ua ku i ka aponoia e ka Luna Nui o na Hana Hou a o kekahi mea kapili hale a kanaka e ae paha i kohoia e ke Kuhina Kalaiaina no ka nana ana i ua mea la, he kupono na lako e hanaia ai ua hale la e kukuluia aku ana, a i ole ia, i ka wa e paa ae ai hoi he mau mea paa lawa pono ia, a pela hoi me ka nui, a ua hoonohonohoia hoi a ua hanaia a paa pono i mea e paa ai a e palekana ka hale no na mea a hana paha i makemakeia ai ua hale la, e hoapono nohoi oia i ua hoolala ana la me na kii hoakaka.

4. A no ka nana ana o ka Ilamuku Oihana Kinaiahi e uku ka mea noi i elima dala no ka palapala hoike, e hoihoiia iloko o ka Waihona ma o ke Keena Kalaiaina la ma ke ano he loaa Aupuni.

§1080. Ina mamuli o ia nana ia ana, aole i hoaponoia ua hoolala ana la, ame na olelo hoakaka, a hoole ia hoi ka haawi ana i ka palapala ae, ą oia hoole ana e hanaia ma ka palapala e hoakaka ana i na kumu oia hoole ana, alaila, ua hiki no i ka

mea nana ke noi ke nonoi aku i papa o na lunakanawai koho, a e koho oia i kekahi lala o ua papa la, a na ke Kuhina Kalaiaina hoi e koho i kekahi lala o ua papa la, a na ua mau mea la elua i kohoia ai e wae aku i ke kolu o na lala o ia papa.

E waihoia aku no na hoolala ame na olelo hoakaka, a e nana ia hoi e lakou. A e paa ka olelo hooholo a na lala elua o ua papa la, i na paha e hiki ke haawiia ka palapala ae i noi mai ai.

§1081. O na olelo o keia Kanawai ua pili nohoi i ke kukulu ana, hoonee ana, a hoala ana ae paha o na hale apau mahope aku nei, e kukuluia ana ma kekahi wahi o loko o ka Repubalika, e hooliloia ana i mau halepule i mau halekula, mau halehookolokolo, hale hotele, a mau wahi halawai e ae paha.

§1082. Aole e pili na olelo o keia Kanawai i kekahi hale i emi iho na lilo malalo o hookahi tausani dala e kukuluia ana, hooneeia a waihoia paha ma ke Kulanakauhale o Honolulu mawaho aku o keia palena mawaho aku o na wahi apau loa maloko o kekahi poai nona ke kikowaena i keia wa o ka Hale Bele o ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, a nona ke anawaena he hookahi mile.

§1083. O kela ame keia kanaka e kukulu ana, e hoonee ana, a hoala ae paha i kekahi hale ma ke ano kue i na olelo o keia Kanawai, e hoopaiia no ia i hookahi haneri dala. A ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ma kona noonoo ana, e kauohaia e wawahiia ua hale la, a i ole ia, e hana houia a paa pono, a i ka hooko pono ia ana e ke kope oia kauoha, alaila, e wawahiia no ua hale la, a e hana houia a paa pono paha, a e ku no i ka hoopaiia ka ona a o ka mea paha nana i kapili ua hale la, i ka uku hoopai he iwakalua-kumamalima dala no kela ame keia hebedoma a hapa paha o ka hebedoma e hooko ole ia ai ua kauoha la mahope aku o ka hala ana o hookahi hebedoma mai ka la i loaa aku ai ua kauoha la iaia.

§1084. No na hana o keia Kanawai e manaoia o ke kulanakauhale o Honolulu oia no kela wahi o ka Apana o Honolulu,

Mokupuni o Oahu, maloko o keia mau palena. Ke kahawai o Kalihi ma ke komohana ke kahawai o Manoa a o Kalia ma ka hikina ke kai ma ke alo, a mauka he ekolu mile mai ke kai aku.

§1085. Ua loaa ka mana i na Lunakanawai Apana a puni ka Repubalika e hoolohe a e hooholo i na hoopii no ka uhakiia ana o kekahi olelo o keia Kanawai, a e kau aku i kekahi o na hoopai i hoakakaia maanei.

MAHELE V.—KE KUKULU ANA I NA HALE MALOKO O KEKAHI MAU PALENA.

§1086. O ka huaolelo "hale" ke loaa ia maloko o keia Kanawai, e manaoia oia no kela ame keia hale noho, keena hana, hale kuai, hale papaa, hale pule, hale halawai, rumi himeni, halemai, hale keaka, hale kapilipili, hale hana, hale lio, hale lualiilii, a hale e ae paha o kela ano keia ano, a o na huaolelo "e kukuluia ana ma keia hope aku" e pili no ia i na hale apau i hoomaka ke kukuluia ana mahope o ke kau ana o keia Kanawai, a i hoomakaia paha mamua iho o ke kau ana o keia Kanawai, aole nae i paa ke kaupaku o ia hale iloko o ka mahina hookahi mahope ae o ia kau ana.

§1087. O na hale apau e kukuluia ana ma ke Kulanakauhale o Honolulu, maloko hoi o na palena i haiia ma ka olelo hoakaka i pakuiia me keia, (koe nae na hale lanai i kukuluia e ke Aupuni ma na uwapo, i mea e pono ai ka Oihana Uwapo) e hanaia na paia o waho ame na kaupaku o ia mau hale me na uinihapa, pohaku, pohaku puna, hao a mea e ae paha o ke ano pale ahi, aka nae, ina he hao ka mea e hanaia, alaila, i hao no na pou ame na o'a kekahi.

§1088. O kela ame keia kanaka i kue i na olelo o keia Kanawai ma ke kukulu ana i kekahi hale me na mea e ae aole hoi na mea i haiia maloko o ka Pauku 1087 e manaoia ua hewa no ka ofeni ino wale, a e hiki no ke hoopiiia ma ke Kanawai no

ia mea, a na ka Ilamuku Nui o ka Oihana Kinai Ahi e makaikai i na hale apau e kukuluia ana ma keia hope aku maloko o na palena i hoakakaia ma keia Kanawai, a e hai aku i ke Kuhina Kalaiaina ke kue ia keia Kanawai. A na ke Kuhina Kalaiaina e hoala na hoopii i na mea apau i kue malalo o keia Kanawai.

Ka Olelo Hoakaka i Hai Muaia.

§1089. Kela mau wahi apau iloko o ke Kulanakauhale o Honolulu i kaupalenaia me kahakai, a e holo ana mai kahakai aku i kanawalu kapuai i ke komohana ke kaawale mai ka lalani hale e ku 'la ma ka aoao Ewa o Alanui Nuuanu a hiki i ka aoao makai o Alanui Alii, a malaila aku a hiki ma kahi he kanawalu kapuai ke kaawale ma ka hikina ma ka aoao ma Waikiki o Alanui Papu, a malaila aku e holo ana he kanawalu kapuai ke kaawale mai ka aoao ma Waikiki o Alanui Papu a hiki hou aku i kahakai. A me kela mau wahi apau o ke Kulanakauhale o Honolulu, oia na aina hou ame na aina e hoopihaia ana ma keia hope aku o ka aina i kapaia o Waikahalulu makai ae o ke Alanui Moiwahine.

§1090. O kela wahi o ke Kulanakauhale o Honolulu i kaupalenaia e like me keia mahope iho nei, oia hoi: Ma ka aekai; alaila ma kekahi laina he kanawalu kapuai ma ke komohana a e moe like ana me ka aoao komohana o ke Alanui Maunakea a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai makai o Alanui Moi, alaila ma ke komohana ma kekahi laina he kanawalu kapuai makai a e moe like ana me ke Alanui Moi i oleloia a hiki i Alanui Muliwai; alaila, ma Alanui Muliwai a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai mauka o Alanui Moi; alaila, i ka hikina ma kekahi laina he kanawalu kapuai mauka a e moe like ana me Alanui Moi i oleloia a hiki i kekahi kiko ma ke komohana a aoao ma Ewa o ke Alanui Konia (Alanui Kamika mamua); alaila ma kekahi laina ma ke komohana a e moe like ana me Alanui Konia i oleloia a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai mauka o Alanui Hotele; alaila, i ka hikina ma kekahi

laina he kanawalu kapuai mauka a e moe like ana me Alanui Hotele i oleloia a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai mai ka aoao komohana o ke Alanui Nuuanu; alaila ma kekahi laina he kanawalu kapuai i ke komohana a e moe like ana me ke Alanui Nuuanu i oleloia a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai mauka o ke Alanui Beretania; alaila i ka hikina ma kekahi laina mauka a e moe like ana me Alanui Beretania i oleloia a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai ma ka hikina o ka aoao hikina o Alanui Papu; alaila ma kekahi laina he kanawalu kapuai i ka hikina a e moe like ana me Alanui Papu i oleloia a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai mauka o Alanui Hotele; alaila i ka hikina ma kekahi laina he kanawalu kapuai mauka a e moe like ana me Alanui Hotele i oleloia a hiki i kekahi kiko he kanawalu kapuai i ka hikina o ka aoao hikina o ke Alanui Alakea; alaila ma kekahi laina he kanawalu kapuai i ka hikina a e moe like ana me Alanui Alakea i oleloia a hiki i ka aekai, a e hui pu ana i ka aina apau i hana houia a e hana houia aku ana ma keia hope aku maloko o ia mau palena, e ikeia o ia na Palena Kaupale Pauahi o Honolulu.

§1091. O kela ame keia ano hale, koe na hale-lualiilii, e kukuluia aku ana ma keia hope maloko mai o na palena kaupale pauahi o Honolulu, e kukuluia na pale-ku owaho loa, ame ko ke kaupoku o ua hale la me ka uinihapa, pohaku, pohakupuna, hao a o kekahi mea pale ahi e ae paha i aponoia, a ina nae he hao, alaila, e kukuluia ke kino me ka hao, a o na o'a ame na kua o kaupaku ke uhiia me kekahi mea pale ahi i aponoia, alaila he laau no. E hanaia oloko o ka hale pale ahi a mau hale paha me na mea pale ahi, a i ole ia, me na aaho i palainaia i ka puna, eia nae ua hiki no e hanaia ka pale o luna me ka papa hole Nouweki i wae ponoia. A e hoomaopopo hou ia aole e uhiia na paia owaho o kekahi hale e pili ana, a i ole ia, e huli ana i ke alanui me ke pili hao awaawaa, a i ole ia, me na papaahao, a i ole ia, me ka piula; o na hale apau e kukuluia ana maloko o na palena kaupale pauahi i oleloia e kaa no malalo o ka nanaia ana ame ka aponoia ana ma na mea e pili

ana i kahi e ku ai, hoolala ana, ke ano, na mea e hanaia ai ame ka hanaia ana mai ka hoomaka ana a hiki i ka pau ana, e kekahi Komisina maloko olaila ke Kuhina Kalaiaina, ka Luna Nui o na Hana Hou ame ka Luna Hoohana Nui o ka Oihana Kinai Ahi; a aole e kukulu kekahi mea i kekahi hale a mea e ae paha maloko o na palena kaupale pauahi i oleloia me ka ae ole i kakauia e ke Komisina i oleloia. E lilo nohoi i hana na ka Luna Nui o ka Oihana Kinai Ahi e nana i na hale apau ame na mea e kukuluia ana ma keia hope aku maloko o na palena kaupale pauahi o Honolulu i hooko pono ia na palapala ae i haawiia e ke Komisina e like me ke kanawai, a e hoike aku no ia mea i ke Komisina.

Aole i pili na olelo o keia Kanawai i na lanai i kukuluia a e kukuluia aku ana paha e ke Aupuni Hawaii ma na uapo no ka hoolawa pono ana o ia mau awa.

§1092. Aole e hoano e ia kekahi hale laau e ku nei, maloko mai o na palena kaupale pauahi o Honolulu, aole hoi e hana hou, a hoololi paha, me ka palapala ae ole, i kakau inoa ia e ke Kuhina Kalaiaina, a e loaa wale no ia ae, mamuli o ka waiho ana aku i ke noi ma ka palapala, me ka waiho pu aku i ke kii, ame na hoakaka oia mau hoano e, hana hou a hoololi paha, a aole e aeia, ua noi la i na o ua hoano e nei, hana hou a hoololi paha, ua hiki aku ka nui, o kahi hou i ka hookahi hapakolu, a oi aku paha i ko ka mea kahiko; a e pau ka mana o ua ae la, ke hoomaka ole ia ka hana i manaoia, iloko o na la he umi, a e paa hoi iloko o na la he kanaiwa, mahope mai o ka la i haawiia ai ua ae la.

§1093. Aole e aeia kekahi mea, nona kekahi hale, a e noho ana paha ma kekahi hale, e huli ana ke alo i kekahi alanui, alahele, ala olowi a wahi e ae paha, maloko mai o na palena kaupale pauahi o Honolulu, e kukulu, a e kauoha paha e kukuluia, a e malamaia paha, kekahi anini a lanai paha o kekahi ano, koe wale no ke kulike me na hoakaka malalo iho nei. O ua anini la, a lanai paha o kekahi ano, e kukulu paa ia maluna o

na koo hao, i hoopaaia iloko o na paia, me ke koo ole ia e na pou, a aole hoi e emi iho malalo o umikumamakahi kapuai ke kiekie, maluna ae o ke ala hele aoao, a e kauia i hawai, no ka lawe ana i ka wai a hiki i ke kihi o ka hale, a malaila aku a i ke alawai o ke alanui; aka, aole nae e aeia, e hanaia na hawai maluna o na anini o kela ame keia ano, a pela nohoi o ke kiekie o na aniani o na ano apau, e hanaia aku ana ma keia hope, aole e emi iho malalo o ehiku me ka hapa kapuai maluna ae o ke alahele aoao. Aole e aeia kekahi ano anini, a lanai paha e oi aku mawaho o ka palena o ke alahele aoao. Aole e kaupaleia kekahi ano anini, a lanai paha a oi ae ke kiekie mamua o ekolu kapuai me eono iniha: a aole e kau a hanaia kekahi anini, a lanai paha ma kekahi hale e huli ana i ke alanui, alahele, alaolowi, a ma kekahi wahi paha, he kanakolu kapuai a emi mai ke akea; a aole e aeia na ano anini, a lanai paha e kauia ma na aoao, a mahope paha o kekahi hale maloko mai o na palena, o ke kahua kaupale pauahi, koe nae, ina aole e emi iho malalo o kanakolu kapuai ke akea, mai kekahi mau hale e aku, a e kukuluia hoi ia mau mea, me na lako pale ahi. Aole e kauia na hoailona oihana ma ke alo, ma ke kua, a ma na aoao paha o kekahi hale a oi ae ke kiekie maluna o na paia pale ahi, a aole hoi kekahi hoailona oihana i hanaia me ka laau kapolena, a lole paha e oi aku mamua o ekolu kapuai ke kiekie. O na hoailona oihana pau, e hoopaa pono ia a paa ma ka hale e kauia ai. Aole e kukuluia kekahi mau puo'a laau maluna o kaupoku o kekahi hale, a i uhiia me na mea aa ia e ke ahi, no na hoailona oihana a no kekahi mea e ae paha.

§1094. Aole e aeia ke kapili ana aku maluna o kekahi hale pale ahi maloko mai o na palena kaupale pauahi o Honolulu i na laau maoli, na laau apo hoonani ame na ano laau hookinohinohi e ae. O na molina apau mawaho o ka hale, ame na laau apo hoonani, ame na mea kinohinohi e ae, e hanaia me kekahi mau lako pale ahi; a i na he hao, e hoopaaia me na kui hao, aole e oi aku mamua o elua iniha ke kaawale mai kekahi a i kekahi a e koo ia hoi e na koo hao, i hoopaaia iloko o ka paia

o ka hale, aole e oi aku mamua o elua kapuai ke kaawale, a i na manawa apau, o ke kaumaha oi o ka pohaku, ka hao a mea e ae paha o ia mau mea i hanaia ai e hoopaaia ma ka aoao maloko o ka pale mawaho o ka paia ma kahi e kauia ai ma ke ano like o ke kaumaha, eha no ka paia a elua no na molina; a e haawiia kekahi huina hooi, no ke kaomi hoopaa i hoalaia mamuli o ka oioi o na molina, mawaho o ka paia o ka hale; e hoopaaia na molina apau, iloko o ka paia me na hao hoopaa, me ke ku kaawale mai na mea laau mai, a i na manawa apau e kukuluia na paia a pili pu me ka papa moe o kaupaku; a i na ua kaa ka hoomaka ana o kaupaku malalo o na molina, alaila, e kukuluia na paia a hiki i ke kiekie o na molina, a i ole, me na kaupale maluna ae, a e uhiia me kekahi mea pale ahi. O na hawai me na molina laau ku i ka hoopoino apau o keia manawa, a ma keia hope aku paha e hookaawaleia a e kukulu hou ia me kekahi mau mea pale ahi, malalo o ke kauoha a ke Kuhina Kalaiaina.

§1095. O na puka apau ma na paia aoao a o ke kua paha e paleia me ka hao, a i ole ia, me na pani i paleia me ka hao i aponoia e ka Luna Nui o na Hana Hou, a o na paia aoao ame ke kua paha o kekahi hale ina he umikumamalima a oi ae kapuai ke kiekie, e kukuluia i kanakolu iniha ke kiekie maluna ae o ka hoomaka ana aku o kaupaku, a o ua mau paia la aole e emi iho ka manoanoa malalo o umikumamalua iniha.

O na hale e ku kaawale ana a he kaawale ma na aoao apau, a i hanaia mawaho me na mea pale ahi wale no, aole e hanaia na paia a hala maluna ae o ka hoomaka ana o kaupaku, aka, e pii ae no na paia mahope o na molina a hiki i na papa o ke kaupaku.

§1096. O kela me keia mea, e kue ana i na hoakaka o keia Kanawai, e manaoia ua ku ka hewa mikamina iaia, a ke hoahewaia, e hoopaiia me na dala aole e oi aku i ka elima haneri, a o ka hoomau, ame ka lawelawe ana ia mau kue mahope o kona

hoahewaia ana e manaoia he hewa hou ia i kela me keia la, i hoomau a i lawelaweia ai, a e kauia ka hoopai noia mea.

§1097. E kau no ka hana maluna o ka Hamuku o ka Oihana Kinaiahi o Honolulu, ka Hamuku o ke Aupuni, kona Hope a o kekahi Makai paha, e hoike ae imua o ke Kuhina Kalaiaina i na kueia apau o na hoakaka o keia Kanawai, a nana e lawelawe koke aku i ka hana no ka hoopii ana i ka mea hana hewa.

§1098. I kela ame keia manawa o na hoakaka ana o ke Kanawai o ka Ahaolelo i kapaia "He Kanawai e hooponopono ai i ke kukulu ame ka hana hou ana i na hale ma ke Kulanakauhale o Honolulu maloko o kekahi mau palena pale ahi i hoakakaia" i aponoia ma ka la 29 o Mei 1886, (Na Pauku 1090 a 1097) kueia ana, e loaa no ka mana i ka Lunakanawai Apana o ka Apana o Kona, Mokupuni o Oahu, e hoolohe a e hooholo ma ia ano hihia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 63.

MAHELE I.

§§1021-1047, oia no A. K. Kan. 17.
§§1048-1051, oia no Kau 1892, Mok. 62.

MAHELE II.

§§1052-1072, oia no Kau 1892, Mok. 86.

MAHELE III.

§§1073-1077, oia no Kau 1886, Mok. 10.

MAHELE IV.

§§1078-1085, oia no Kau 1886, Mok. 16, hoololiia penei: §§1079-1082 na ke Kau o 1890, Mok. 72.

MAHELE V.

§§1086-1087, oia no Kau 1882, Mok. 22, Kan. Kiv. aoao 694.
§§1088-1089, oia no Kau 1884, Mok. 13.
§§1090-1097, oia no Kau 1886, Mok. 2, hoololiia penei: §§1090-1091 na ke Kau o 1896, Kan. 31; §1095 na ke Kau o 1892, Mok. 42.
§1098, oia no Kau 1886, Mok. 5.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: McGuire v. Tong Wo, 5 Haw. 41; Rex v. Tong Wo, 5 Haw. 20; Thomas v. Norton, 8 Haw. 68.

MOKUNA 64.

PAUDA.

§1099. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kau i na rula hooponopono no ka waiho ana, me ka malama ana, ame ka halihali ana i ka pauda, maloko o kekahi kulanakauhale o keia Repubalika, e like me kona manao he pono, no ka maluhia o ka lehulehu; aole hoi e pono i kekahi kanaka ke waiho, a ke malama, a ke halihali i ka pauda, ma ka nui a ma ke ano e ae; aka, ma ka nui a ma ke ano i kuhikuhiia iloko o ua mau rula hooponopono nei.

§1100. E hoopaiia ka mea nana i haki i kekahi o ia mau rula hooponopono ma ka uku hoopai aole emi malalo o na dala he iwakalua, aole hoi oi aku i na dala hookahi haneri no kela hewa keia hewa.

§1101. O ka pauda apau i laweia mai, a i malamaia ma kekahi kulanakauhale, ma ke ano kue i na rula hooponopono, e hiki no ke lalauia e kekahi Makai Nui, a makai paha, a e hooliloia no ka pomaikai o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

§1102. Ina e loaa ka poino i kekahi ma ka poha ana o ka pauda, i malamaia e kekahi kanaka ma ke ano kue i na rula hooponopono a ke Kuhina Kalaiaina i kau ai, e hiki no i ka mea i poino, ke hoopii no kona poho i ka mea iaia ka malama i ka pauda i ka wa i poha ai, a i ole ia, i ka mea nona ponoi ka pauda, i na ua ike oia i ka malama pono ole ana.

§1103. E hiki no i na Makai Nui, me na luna makai apau, e komo maloko o kekahi hale a wahi e ae, e huli i kekahi pauda i

kuhiia ua hunaia malaila, me ke kue i ke Kanawai, a e hiki no i na Lunakanawai Apana, e haawi aku i na palapala huli, i hiki ai ke huli e like me ka olelo maluna.

§1104. Aole e paa kekahi rula hooponopono no ka malama ana i ka pauda, aia a hoolahaia no na hebedoma ekolu, ma kahi nupepa o ke kulanakauhale, a i ole ia, ma ke kau ana i na kope hooiaioia o ia rula, ma na wahi akea ekolu maloko o ia kulanakauhale.

§1105. O ka lawe ana mai iloko o ko Hawaii Pae Aina i na pu, na lako kaua, ka dainamite, giana pauda ame na mea pahu e ae o ia ano, koe wale no e ke Aupuni, ma keia ua papa loa ia; eia nae, ua hiki no i ka Aha Hooko ke manao lakou he pono, e ae aku e laweia mai ia mau waiwai ma ke noiia ana pela, malalo nae o ka uku ana i na dute i kauia e ke kanawai ma ia mau mea.

HOAKAKA I KA MOKUNA 64.

§§1099-1104 oia no K. H. K. Mok. 64, §§1-6.
§1105, oia no A. K. Kan. 9.

MOKUNA 65.

Na Makeke o ke Aupuni.

§1106. Na ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Peresidena, e koho aku i na wahi kupono no na Makeke o ke Aupuni, a nana no e kukulu a e hana hou, a e hooponopono i ua mau Makeke nei apau.

§1107. E hiki no i ua Kuhina nei, me ka ae mai o ka Peresidena, e hoonoho i Kakauolelo no na Makeke ma Honolulu, a i poe Kakauolelo no na Makeke ma na wahi e ae, e like me kona manao he pono no ka lehulehu.

§1108. O kela Kakauolelo Makeke, keia Kakauolelo Makeke, mamua o kona hapai ana i kana oihana, e kakauinoa oia i palapala hoopaa, me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina, no kona uku ana i ua Kuhina nei i na dala hookahi tausani, no ka Waihona dala o ke Aupuni; ke ole oia e hana pololei i na hana i pili i kana oihana.

§1109. Na kela kakauolelo keia kakauolelo makeke, e ohi pololei i na koina o ka makeke, ame na uku hoopai, e like me ka mea i kauia i kela manawa keia manawa, e ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o ka Peresidena, a e malama oia i ka hoike o na loaa apau iloko o kekahi buke, a mau buke kupono paha; a i kela hapaha keia hapaha makahiki, e haawi aku oia i palapala hoike no na dala apau i loaa mai iaia mamuli o kana oihana, a e uku aku ia dala i ke Kuhina Kalaiaina.

§1110. Na kela kakauolelo keia kakauolelo makeke, e hooponopono a e hoike aku i na keena me na papa, i hookaawaleia

no kela mea keia mea maloko o kona makeke; a nana no e hoolimalima aku i na keena, i kela manawa keia manawa, ma ke kudala a ma ke ano e ae paha, e like me ke kauoha a ke Kuhina Kalaiaina. E uku mua ia na dala hoolimalima o na makeke apau, a e ohiia a hoikeia e na kakauolelo.

§1111. Na ke kakauolelo o ka makeke e hoonee aku i ka lepo ame ka opala e waiho ana iloko o ka makeke, i kela la keia la, a e hoomaemae i ka makeke i mea e pono ai ke ola. I mea e hiki ai iaia ke hana pela, ua haawiia iaia ka mana e kau i na rula hooponopono, maluna o ka poe nona na keena me na papa o ka makeke, ke aeia ua mau rula nei e ke Kuhina Kalaiaina.

§1112. Na ke kakauolelo o kela makeke keia makeke, i ka manawa hookahi ma kela malama keia malama, a i ka manawa paha e noiia mai oia, e kekahi kanaka nana i kuai i kekahi mea ma ka makeke, e nana i na mea kaupaona ame na mea ana o ka poe kuai ma ka makeke; a ma ka lilo o ka poe nana ua mau mea nei, e hoohalikeia lakou me na mea kaupaona ame na mea ana o ka Repubalika; a ina e hoole kekahi kanaka, aole oia e hoike mai, aole hoi e hoohalike i kana mea kaupaona, a mea ana paha, me ka ke Kanawai, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, i na dala he iwakalua-kumamlima.

§1113. O kela kanaka keia kanaka e hana ana me na mea kaupaona, ame na mea ana paha, ma kekahi makeke o ke Aupuni, he mau mea ana hoi i hoopono oleia e ke kakauolelo o ua makemake nei, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai he umi dala; a e hiki no ke hoouku hou aku iaia paumi o ka poho o kekahi mea i poino mamuli o kana hana ana pela.

§1114. He la makeke no kela la keia la o ka hebedoma, koe wale no ka la Sabati; a e noho mai ke kakauolelo o ka makeke ma na la makeke apau, e hooko i na Kanawai ame na rula hooponopono e pili ana i ka makeke.

§1115. E hamama na makeke o ke Aupuni, i kela la makeke keia la makeke, mai ka hora elima o kakahiaka a i ka hora ehiku o ke ahiahi, alaila, e paniia; aka, ma ka Poano, e hamama no a hiki i ka hora umi o ka po.

§1116. O kela mea keia mea e haki ana i kekahi o na rula hooponopono i kauia maluna o na Makeke o ke Aupuni, a ua ku, a noho paha, me ke kuai i ka Poi, I'a, Uala, Papai, Okupe, a i'a e ae o ia ano, a i kekahi mea ai ulu paha, iloko o kekahi alanui o ke kulanakauhale o Honolulu, e hoopaiia oia hookahi dala no kela ame keia manawa i hana'i pela, a na ke kakauolelo o ka mākeke e hoopii no ia mea. Aka hoi, aole e kauia keia uku hoopai, aia no a hookaawaleia na makeke ame na wahi kupono e pono ai ka lehulehu, e ke Kuhina Kalaiaina.

§1117. Na ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o ka Peresidena e hooholo i ka uku o na kakauolelo makeke apau.

No na mea Ana me na mea Kaupaona.

§1118. Na ke Kuhina Kalaiaina e kii aku a loaa, he mau mea kaupaona a mea ana, he mea hooponopono hoi no ke Aupuni, a e hoohalike oia me ia mau mea hooponopono, i na mea kaupaona me na mea ana o kanaka, i laweia mai imua ona e hoohalike ai; a e sila oia i na mea pono a oiaio me na hua H. I.

§1119. E haawi aku ke Kuhina Kalaiaina i kela Kiaaina keia Kiaaina i kope o na mea ana hoopono o ke Aupuni, i mea e pono ai kona Mokupuni, a na ke Kiaaina e hoohalike i na mea kaupaona, me na mea ana apau, i laweia mai iaia e hooponopono ai; a e sila oia i na mea i kupono a oiaio, me ka hua mua o ka inoa o kona Mokupuni.

§1120. Penei na koina no ka hoohalike ana i na mea kaupaona me na mea ana: No ke sila ana i kekahi bima kaupaona, hapalua dala; no ke sila ana ame ka hoailona ana i kekahi ana

loa, he iwakalua-kumamalima keneta; no ke sila ana i kekahi poka kaupaona, he umi keneta; no ke sila ana i kekahi mea ana hoapiha, he umi keneta; ame ka uku kupono no ka hoohalike ana me na mea ana hoopono o ke Aupuni.

§1121. O na mea kaupaona, ame na mea ana, hoopono o keia Aupuni, e like ia me ko Amerika Huipuia mau mea hoopono e noho nei, a e hooponoia ana, a e aponoia ana i Amerika Huipuia ma keia hope aku.

§1122. Ina e kuaiia ma ka busela kekahi huita, kurina, bale, a ota paha, me ka aelike ole o na mea kuai no ke ana ana, alaila, penei e ana'i: O ka busela huita, he kanaono paona; o ka busela rai, he kanalima-kumamaono paona; o ka busela kurina, he kanalima-kumamaono paona; o ka busela bale, he kanaha-kumamawalu paona; a o ka busela ota, he kanakolu-kumamalua paona.

§1123. Ina e kuai aku kekahi kanaka i kekahi ukana, waiwai, mea kalepa, hua, mea ulu, a mea e ae paha me ka bima kaupaona, a poka kaupaona a mea ana, i sila ole ia e like me ke Kanawai, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala he kanalima, no kela hewa keia hewa; a ina i poino a hoopunipuni ia paha kekahi, ma ke kuai ana me na mea kaupaona, a mea ana, i sila ole ia, e hiki no iaia ke hoopii i ka mea hewa, a ina e ko ka mea hoopii, e loaa iaia ka palua o kona poho, ame na koina o ka hoopii ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 65.

§§1106-1123, oia no K. H. K. Mok. 65, hoololi ole ia.

MOKUNA 66.

Na Rula o na Awa Kumoku.

§1124. O na moku apau i komo iloko o kekahi awa, e ku lakou me ka heleuma ma kahi a ka Luna Awa i kuhikuhi ai, a e hooneeia ma kela wahi keia wahi e like me kona manao, aole hoi e pono i kekahi moku, koe wale no na moku holo pili aina i hiki ole i na tona he kanalima, ame na moku i makaukau e holo mawaho, e haalele i kona wahi i ku ai, a i hoopaaia'i, me ka loaa ole mamua i ke Kapena ka palapala ae mai ka Luna Awa mai, o hoopaiia ua moku la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1125. Ina e hoonee ana ka Luna Awa, a o kekahi pailata paha i kekahi moku mai kahi i ku ai a i kekahi wahi e ae, e hiki no iaia e hoopaa i na kaula huki i kekahi moku e ae a i ke kaula paha o kekahi moku, a i kekahi uwapo paha; a ina e keakea kekahi i kana hana ana pela, a e oki a hookuu paha i ke kaula, a mea e ae e paa'i paha, e hiki no ke hoopai i ka mea hana pela ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; a ina ua pili oia i kekahi moku, alaila, na ke Kapena o ia moku e uku i na poho i loaa mai mamuli o ia keakea ana, a oki ana, a hookuu ana, ame ka uku hoopai i kauia maluna o ke kanaka keakea.

§1126. I mea e pono ai ka hoonee ana me ka hoonohonoho ana i na moku ma kahi kupono no na moku apau maloko o ke awa, ke kauohaia pela e ka Luna Awa a e kekahi pailata paha, e hoalualu aku i ko lakou mau kaula hoopaa, a mea e ae paha e paa'i, me na kaulahao o na heleuma, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1127. Na na moku apau i komo iloko o kekahi awa ke kauohaia pela e ka Luna Awa a e kekahi pailata paha, e hoonee iloko i ko lakou mau buma pea ihu, me na buma e ae ame ka ia o ka laau ihu, a ia o na pea nui, maloko o na hora iwakalua-kumamaha, mahope iho o ko lakou komo ana iloko o ke awa; a pela no i na manawa apau mamua o ko lakou hookokoke ana, a hoopaa ana i kekahi uwapo, a e waiho mau pela a hiki iloko o na hora iwakalua-kumamaha mamua o ko lakou haalele ana i ke awa, a mahope hoi o ko lakou hoonee ana, mai ka uwapo aku, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1128. Na na moku apau i ku me ka heleuma mawaho o ke awa o Honolulu, ke kauohaia pela e ka Luna Awa a e kekahi pailata paha, e hoonee aku, mai ko lakou wahi i ku ai, a e ku ma na wahi e ae a ka Luna Awa, a o ka pailata paha e kuhikuhi ai, o hoopaiia lakou ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1129. Aole e pono ke hoowela i kekahi mea aa koke i ke ahi, e like me ke kepau, ke ta, a o ka aila paha, maluna o kekahi moku e ku ana iloko o ke awa o Honolulu; aka, e hoowelaia na mea apau o ia ano, mauka paha a maluna paha o kekahi waapa, a o kekahi kao, a ma kahi kaawale i ka moku, i manaoia e ka Luna Awa he kupono. E hoopaiia ka mea nana i haki i na olelo o keia Pauku, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1130. Aole e pono ke kiola i na pohaku, a i ka opala o kekahi ano e ae, mai loko ae o kekahi moku, a iloko o ke awa ma Honolulu a ma Hilo, o hoopaiia ka moku ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; a e hiki nohoi ke hoopai aku i ke Kapena o ia moku ma ka uku hoopai like pu me ia.

§1131. O ka mea nana i kiola, a i kauoha paha e kiola, a o ka mea nana i waiho a i kauoha paha e waiho, i kekahi holoholo-

na make ma na kahakai a ma na papa akoakoa o kekahi awa, iloko o keia Repubalika, a hala na hora eono, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri; a e hoonee koke aku oia ia holoholona make ma kahi e.

§1132. Na kela moku keia moku e hoouka ana, a e kiola ana paha i ka mea hookaumaha o ka moku, a i ka lanahu paha, iloko o ke awa o Honolulu, e kau i ke tapolena i mea e pale aku ai a haule ole ia mau mea iloko o ke kai, o hoopaiia ua moku la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1133. Ina i hana kekahi kanaka i ka hewa kue i na Kanawai mauka nei, a hele aku iluna o kekahi moku, alaila, na ke kapena o ua moku la e haawi mai i ua kanaka la, ke koiia'ku e kekahi luna makai, me ka palapala hopu paha, ame ka palapala hopu ole paha, ke hoike aku ka luna makai, i kona palapala hookohu; a ina e hoole ke kapena aole e haawi mai pela, alaila, e hoopaiia ma ka uku hoopai aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani; aole hoi e loaa ka palapala hookuu i ka moku ma ka Hale Dute, ke hai aku ka luna makai i ka Luna Dute ma ka palapala aia a hookaaia ka uku hoopai, a haawiia mai hoi ua kanaka hewa la.

§1134. Ina e huna ke kapena o kekahi moku, a ina paha e ae aku oia i ka huna ana maluna o kona moku, i kekahi kanaka lawehala a he paahao paha malalo o na Kanawai o keia Repubalika, a ke lawe oia i ke kanaka o ia ano mawaho o na palena o ko Hawaii Pae Aina, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala hookahi tausani; a e hiki no ke hoopai i ka moku nana i lawe i ke kanaka ma ka uku hoopai like pu me ia; a ina e hookaa oleia mai ka uku hoopai, e hiki no ke hopu a hoolilo a kuai aku i ua moku la.

§1135. E ku no i ke Kanawai na ka Luna Makai Kiekie, na kekahi Makai Nui a Luna Makai e ae, e huli maluna o kekahi

moku, no na luina mahuka, na mea hana karaima, ame ka poe hewa e ae a mea aie paha me ka palapala huli ole, ke hoike aku oia i ke kapena o ka moku i kona palapala hookohu Luna Makai Kiekie, Makai Nui a Luna Makai paha; a ina e hoole ke kapena o kekahi moku i ka Luna Makai Nui, Makai Nui, a Luna Makai paha, aole e komo aku ma kela wahi keia wahi o ka moku ana i makemake ai e huli, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he umi, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani; aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo: Aole hoi e haawiia ka palapala hookuu i ua moku la, aia a hookaaia ka uku hoopai, a aeia ka huli ana. Aka hoi, aole e manaoia ua kue kekahi olelo o keia pauku i ka manao o na Kanikela o na aina e, mamuli o na olelo a kekahi kuikahi.

§1136. Aole e hoopiliia kekahi olelo o na pauku ekolu maluna ae nei i na moku manuwa, a i na moku e ae ke loaa i na 'lii moku na palapala hookohu a kekahi Aupuni E, na moku hoi i papaia ka huli ana, ma na Kanawai iwaena o na Aupuni.

§1137. Aole e pono na kekahi Kanikela, a Hope Kanikela a Luna o ia ano, o kekahi Aupuni e, e haawi aku i ke kapena i ka palapala hoike i ke kakau ana, me na palapala e ae i pili i ka moku i waihoia mai me ia, aia a hoike aku ke kapena iaia i ka palapala hookuu i kakau pono ia, mai ka Luna Dute o ke awa mai; a ina e uhaki kekahi Kanikela, a hope Kanikela a Luna paha, o ia ano i na olelo a keia pauku, a hoomaopopoia kona hewa imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala hookahi haneri, aole hoi e oi aku i na dala hookahi tausani, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo he pono.

HOAKAKA I KA MOKUNA 66.

§§1124-1137, oia no K. H. K. Mok. 66, §§1-14.
K. H. K. §§15-16, hoopauia e ke Kau o 1888, Mok. 57.

MOKUNA 67.

Na Moku Okohola.

§1138. E hookomo kela kapena keia kapena o kekahi moku okohola i kona moku ma ka Hale Dute, maloko o na hora he kanaha-kumamawalu, mahope iho o kona ku ana mai ma kekahi awa komo, a mamua hoi o kona hookuuia ana, a kepa ana paha i kekahi luina, a o kona lawe ana maluna o kona moku i na mea ai a mea e lako ai, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri, aole emi mai na dala he umi. Na ka Luna Dute e kau i ka uku.

§1139. Na kela kapena keia kapena o kekahi moku okohola, maloko o na hora he kanaha-kumamawalu, mahope iho o kona ku ana mai, e haawi mai ma ka Hale Dute, malalo o ka olelo hoohiki, i papa helu o na waina, ame na wai ona, maluna o kona moku, ma ke ano lako o ka moku, ame ka papa helu o ka waiwai me ka ukana, koe wale no na mea i loaa ma kona lawaia ana ame na mea paahana me na mea lako o kona moku, o hooliloia ua mau waiwai la, ukana, a mea lako apau, i kakau ole ia maloko o kekahi o na papa helu elua, a o hoopaiia hoi oia ma ka uku hoopai, i hookahi haneri dala.

§1140. Aia a hookomo pono ke kapena o kekahi moku okohola i kona moku, ma ka Hale Dute, a ua haawi mai i na palapala kupono apau, a ua hookaa hoi i na koina apau, a ke Kanawai i kau ai no ka hookomo ana, alaila, e hiki no iaia ke koi aku a loaa mai, mai ka Luna Dute mai, i palapala ae no kona kalepa ana i ka waiwai, koe nae na waina me na wai ona, no na mea ai ame na mea lako no kona moku, e like me umikumamalua ha-

neri dala, kumu lilo mua, me ka uku ole i kekahi dute maluna o ka waiwai, e like me na dala elua haneri; penei hoi ke kau ana i ka palapala ae:

PALAPALA AE I NA MOKU OKOHOLA E HOOLELE I NA UKANA.

HALE DUTE o....., P. A. H.

HOAILONA.	HELU.	NA OPE ME NA MEA MALOKO. E hoakaka i na mea maloko	KUMUKUAI I HAAWIIA.

Ua aeia ma keia palapala o....., ke kapena o ka moku okohola o....., e hoopae mai iuka, i ka waiwai kuai, koe nae na waiona i oleloia maluna, ke hookomoia ia waiwai e like me na hoailona, me na helu, a ma ke kumu oiaio i ka laweia maluna o ka moku, e like me ka palapala kumu.

Mea nana. Eia ke kumu lilo e manaoia no ka aila ame ka iwi kohola

Aila Pama....., Aila Kohola....., Iwi.....

E kakauia me ka inika na mea apau i hoopaeia mai mamuli o keia palapala.

....., Luna Dute.

A e kakauia malalo o ka palapala ae, he olelo hoohiki penei:

AWA o....., P. A. H.

Owau, o....., ke kapena o ka moku o....., ke hoohiki oiaio nei au, aole au i oi aku mamua o.....dala, ma ko'u kalepa ana i ka waiwai me na kanaka e noho ana ma keia awa a ma na wahi e pili ana, mai ko'u hookomo ana ma ka la.....o....., 18...., aole hoi au e hoopae iuka, a e ae aku i ka hoopae ana iuka, mai ko'u moku mai, i kekahi waiwai i kakau ole ia iloko o keia palapala ae.

Kakauia a hoohikiia i keia la.....o....., 18...., imua o'u.

....., Luna Dute.

§1141. O ka pomaikai o ke kalepa ana, i haawiia i na moku okohola ma ka pauku maluna ae nei, e hiki no ke hanaia ma ke awa hookahi, a ma kekahi mau awa okoa paha o keia Repubalika; aka, aole i manaoia he mea ia e hiki ai i kekahi moku okohola, ke kalepa i ka waiwai e oi aku ana ka nui, mamua o ka mea i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, ma ke ku hookahi ana iloko o keia Repubalika.

§1142. O na palapala ae i haawiia i na moku okohola, no ke kalepa ana, a o ke kuai ana, a o ka hoopae ana iuka, a o kekahi hana e ae paha, i na waiona; a ina i hana pela kekahi moku okohola, me na waiona, alaila, e kauia maluna o ua moku la, na koina apau o na moku kalepa maoli, ame na pilikia e ae i oleloia ma na Kanawai e pili ana ia mea.

§1143. E kauia na dute maluna o na moku okohola, e like me na dute maluna o na moku kalepa, no kekahi waiwai i hoopàeia iuka, a i kuaiia paha e lakou, ke oi aku ia waiwai maluna o na dala elua haneri; a ina i oi aku ia waiwai mamua o na dala hookahi tausani; alaila, e manaoia lakou ua lilo ia mau moku kalepa maoli; e auhauia lakou i na koina apau, i pili i na moku kalepa maoli.

§1144. Ina e hoike ole mai ke kapena o kekahi moku okohola i kona palapala ae, ke koiia aku ia e kekahi luna o ka Oihana Dute, alaila, e hiki no i ka Luna Dute ke hoopai iaia ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he umi, aole hoi oi aku i na dala he kanalima.

HOAKAKA I KA MOKUNA 67.

§§1138-1144, oia no K. H. K. Mok. 67, hoololi ole ia.

MOKUNA 68.

Ke Ku ana mai a me ka Hookomo ana a me ka Holo ana aku o na Moku.

§1145. Na ke kapena o kela moku, keia moku kalepa e ku mai ana mai kekahi aina e mai, a mai kekahi awa o keia Aupuni mai paha, i kekahi awa komo o keia Aupuni, me ka waiwai o ka aina e maluna o ua moku la, maloko o na hora he kanaha-kumamawalu mahope iho o kona ku ana mai, e hai i ka Luna Dute, i ka hana a ka moku i ku mai ai ma kona awa; a e haawi aku iaia i ka papa inoa o na kanaka eemoku, ame ka papa helu oiaio, o ka ukana maluna o ka moku, e hoakaka ana i na ukana me na mea maloko, na hoailona, me na helu, ame na inoa o ka poe nana i hooili mai, a o ka poe paha nona ua waiwai la i hooiliia mai ai, e like me ka papa hakahaka malalo ae nei, o hoopaiia ke kapena ma ka uku hoopai aole e oi aku i na dala hookahi tausani.

Papa Helu Waiwai Komo mai.

Palapala hoike a papa helu o ka ukana i hooiliia ma ke awa o.....maluna o ka moku o....., ke kapena e holo ana ma.....

HOAILONA.	HELU	NA UKANA (e hoakaka ana i na mea maloko) ME KA UKANA WAHI OLE.	INOA O KA MEA NANA I HOOILI MAI.	INOA O KA MEA IAIA KA WAIWAI MAANEI.

AWA O....., KO HAWAII PAE AINA.

Owau o....., ke kapena o ka moku....., ke hoohiki oiaio nei au, no ka papa helu maluna, a'u e haawi aku nei i ka Luna Dute ma ke awa o....., no ka waiwai maluna o ua moku nei, e like me ko'u ike ame ko'u manao ua kakau pololeiia, a ua pono a ua oiaio ia, aia hoi malaila ka waiwai apau e waiho ana maluna o ua moku la. Pela ke Akua e kokua mai ai ia'u.

Ua kakauia a hoohikiia i keia la.....o....., 18...., imua o'u.

....., Luna Dute.

§1146. Na ke kapena, o kela moku keia moku kalepa, i ka manawa ana e haawi aku ai i ka papa helu ukana; a ina aole he ukana maluna o kona moku, alaila, maloko o na hora he kanaha-kumamawalu, mahope iho o kona ku ana mai, e haawi aku malalo o ka hoohiki i ka Luna Dute, he papa helu o na mea ai me na mea lako o kona moku, o hoopaiia oia ma ka hooneleia i na mea apau o ia ano i kakau ole ia ma ka papa helu, a ma ka uku hoopai hookahi haneri dala.

§1147. O ka waiwai apau i hookomoia mai e kekahi moku, me ke kakau ole ia maloko o kona papa helu waiwai, e hiki no ke hopu a e hoolilo, a e hiki nohoi ke hoopai i ka moku, ame ke kapena, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

§1148. Ina e hoike ole ia mai ka waiwai apau i kakauia maloko o ka papa helu imua o ka Luna Dute, alaila, e hiki no ke hoouku i ka moku, ame ke kapena, i ke kumukuai i kohoia o ka waiwai i nalowale, me na dute maluna o ia waiwai, ame ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

§1149. E hiki no i ka Luna Dute, ke ae aku i ka hooloili ana i na papa helu waiwai, ame na palapala hookomo, ina ua maopopo iaia, aole i hana koloheia, ame ka lalau malama ole, ina nae i noiia mai ia hooloili ana maloko o na hora he kanaha-kumama-

walu, mahope iho o ke kakau ana i ka papa helu a palapala hookomo paha, a mamua paha o ka pau ana o ka ukana i ka hoopae ia mauka.

§1150. Na ka mea iaia ka waiwai, mamua o ka loaa ana iaia o ka palapala ae no ka wehe ana, a hoopae ana i ka waiwai, e haawi aku i ka Luna Dute malalo o ka olelo hoohiki, i palapala e hoakaka ana i ka waiwai ana e manao ai e hoopae mai i mea kuai, a i mea hana paha, me ke kumukuai ame na koina, penei:

PALAPALA HOOKOMO WAIWAI HOOPAE MAI.

Palapala hookomo i ka waiwai i laweia mai....., maluna o ka moku o....., o....., ke kapena, mai ....., a i ka Hale Dute ma....., ma ka Mokupuni o....., Pae Aina o Hawaii, i keia la.....o ....., 18....

HOAILONA.	HELU	NA UKANA, NA MEA MALOKO. E hoakakaia ka nui.	KUMUKUAI I HAAWIIA.

MA KE AWA O....., KO HAWAII PAE AINA.

Owau o....., ke hoohiki oiaio nei au no keia palapala hookomo mai, i kakauia ko'u inoa malalo, a haawiia i ka Luna Dute o....., ua kakau pololeiia malaila na ukana, na waiwai ame na mea kalepa apau au i hookomo mai ai e kuai, a hooukaia mai no'u, a no kekahi kanaka a no kekahi halekuai, a no kekahi poe hui, ma keia awa ame na wahi e ae e pili ana, (koe nae na waiwai me na mea kalepa i hoakakaia ma kekahi palapala hookomo e pili pu ana me keia) na mea hoi e komo mai ana maluna o ka moku o.....o....., ke kapena, mai.....mai. Ma ua palapala nei, ua kakau pololeiia ke kumukuai lilo, a ua hookomo pu ia na uku apau i lilo aku, e like me ka palapala kumu.

Kakauia a hoohikiia i keia la.....o....., 18...., imua o'u.

....., Luna Dute.

§1151. Ina aole i hoomaopopoia na lilo ame na koina ma ka papa helu mua o ka waiwai, alaila, e kau hou aku i elua ame hapalua hapa-haneri maluna o ke kumukuai i ikeia ma ka papa helu o ia waiwai maluna iho o ka huina nui e auhau dute ia ai.

§1152. Aia hanaia ka palapala hookomo, a i hookaaia na dute i ka Luna Dute, a i ole ia, e hoopaaia ka uku ana e like me ka olelo mamua, alaila, e haawi aku ka Luna Dute i ka mea iaia ka waiwai, a o kekahi hapa paha o ka waiwai i manaoia e hoopaeia mai, i palapala ae e hoolei mai e like me neia:

Helu.... HALE DUTE....., H. I.

PALAPALA AE E HOOPAE IUKA.

HOAILONA.	HELU.	UKANA.	

Ua aeia mai ka hoopaeia ana iuka, o ka waiwai i oleloia maluna mai ka moku o....., ... ke Kapena, mamuli nae o ke kauoha a.....

Kakauia i keia la....., o....., 18...., imua o'u.

....., Luna Dute.

§1153. E hoonoho ka Luna Dute i kekahi Luna maluna o ka moku oiai ka wehe ana i kana waiwai e malama i ka hoopae ana iuka i ole e hoopaeia ka waiwai a oi aku mamua o ka mea i aeia a o kekahi waiwai paha i kakau ole ia maloko o ka palapala ae, a e ukuia oia e like me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Waiwai mamuli o ka hoakaka ana mai o ka Luna Dute Nui. Ua hiki iaia ina e ikeia he pono e hoopaa aku i na sila o ke Aupuni maluna a maloko oia mau moku, a ina e wawahiia, uhakiia a hoanoeia kekahi sila i hoopaaia e ia, a e kekahi luna e ae o ka oihana dute, e kekahi kanaka i loaa ole iaia ka mana ma ke kanawai e wawahi a uhaki a lawe ae ia sila koe wale no ina ua ulu ae ke kumu kupono e hana ai pela mamuli o ka pilikia i ke ahi me na poino oia ano, alaila, e uku ka moku maluna o laila i wa-

wahi, uhaki, wehe a hoanoeia a laweia paha ia sila o ke Aupuni i na dala he elua haneri, a o kela ame keia kanaka i hoahewaia no ka wawahi, uhaki, wehe a hoanoe a lawe ae i kekahi sila me ka mana ole ma ke Kanawai, e hoopaiia oia ma ka hoopaahao ma ka hana oolea, no kekahi manawa, aole e oi aku mamua o hookahi makahiki, a i ole ia, ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, ma ka hoopaahao me ka uku hoopai pu.

§1154. O kela ame keia moku, i oi ole aku kona nui mamua o na tona he elima haneri, e aeia i eono la e hoolei ai i kona ukana, a o na moku nona na tona he elima haneri a oi aku, e haawiia he umikumamalua la, mai ka la e hookomoia mai, aka o na la keu, e oi ana mamua o na la i haiia maluna, e ukuia ka luna i oleloia ma ka pauku maluna iho, e ka moku. O na la Sabati, ame na la kulaia, aole no e heluia ia mau la iloko o na la e ili ai maluna o ke Aupuni ka uku kiai no ka hoolei ana i ka ukana o ka moku.

§1155. I ka wa i hoikeia mai kekahi palapala hookomo ma ka hale dute, e hoike pu mai ka mea nana ka palapala hookomo, imua o ka Luna Dute, i na palapala kumu, me na palapala hooili, a e hoohiki oia no ka oiaio o ua mau palapala la. Ina o kekahi waiwai i kakauia maloko o ka palapala kumu me ka oiaio, e like me ke kumu lilo maoli o ua waiwai la, ma kahi i hooukaia ai me ka manao hoopunipuni i pakele ai ke dute, a i kekahi hapa paha o ke dute, alaila, e hiki no ke hoopii i ka mea nana i hana i ka palapala hookomo, no ka waiwai, a i ole ia, no ke kumukuai o ia waiwai, a e hooukuia oia pela.

§1156. Ma na papa hoike waiwai apau o na ukana i hookomoia mai, maloko o keia Aupuni, mai kekahi awa ku moku o na aina e, kahi i noho ai kekahi Kanikela Hawaii a Agena Kalepa paha, e pakui pu ia me ua papa hoike waiwai la, i palapala i hoohikiia a i hooiaioia, penei:

HOOIAIO PAPA HOIKE WAIWAI.

Owau, o....., no....., ke hoohiki kuoo nei au, o ka papa hoike waiwai e hoikeia nei a i hui pu me keia, oia no ka hoike oiaio ame ka pololei o na waiwai, na ukana ame na mea kalepa i haiia maloko, me ke kumukuai kaulana oia mau mea ma....., i ka manawa i loaa ai, ame na uku apau maluna oia mau waiwai, aole hoi he uku hoopoho, kaulele a hoemi e ae paha ma ia papa hoike waiwai i hooholo ole ia.

(Inoa),.....

Owau, o....., ke Kanikela Hawaii ma....., ke hoike aku nei au, ma ka la.....o....., M. H....., ua hele kino mai imua o'u, o....., ua kakau i kona inoa a ua hoohiki oia i ka palapala maluna iho, a ke hoike aku nei au ua hoomaopopo ia i ko'u ike, o....., oia no ke kanaka ana i olelo mai ai, a he kanaka oiaio no ia, a ua pololei kana mea i hoohiki ai.

(Sila) (Inoa).....,

Kanikela.

A ua ku no i ke kanawai e auhau a e loaa mai ke Kanikela a Agena kalepa paha, mai ka mea e koi ana ka palapala hooiaio i hai ia maluna i hookahi dala no kela a no keia palapala hoike waiwai o ka waiwai malalo o elima haneri dala, a i elua dala no ka palapala hoike waiwai o ka waiwai elima haneri dala a oi aku paha, i uku ponoi nona.

§1157. Ina e laweia mai maloko o kekahi hale dute o keia Repubalika kekahi papa hoike waiwai, i oleloia ua hooukaia mai mai kekahi awa ku moku kahi i hoonohoia ai kekahi o na Kanikela Hawaii, me ka hui pu ole ia i ka hoohiki ana ame ka hooiaioia ana e like me ka pauku maluna iho, alaila, na ka luna dute oia hale dute e kau iho i iwakalua-kumamalima hapa-haneri maluna o ua papa hoike waiwai nei, a e ohiia no na dute e like me ia hoomahuahua ana o ke kumukuai.

§1158. E hiki no i ka Luna Dute Nui ke haawi aku i manawa hou i eono mahina, na ka poe i nele i ka palapala hooiaio

o na Kanikela ma ka palapala hoike waiwai, ke haawi mai lakou i palapala hoopaa, me na hope kupono, e lawe io mai i ua palapala hoike la iloko o ia manawa: a o ka uku o ia palapala hoopaa elua dala.

§1159. O ka Luna Dute, oia ka *ex officio*, ka Luna, nana e koho, a luna imi ano waiwai ma kona awa, a ina e hiki mai kekahi waiwai e nanaia, a e kohoia ana; o ka waiwai, ka ukana, a o na mea kuai ano kalepa, e hookomoia, a e laweia mai ma ia awa, me ka palapala kumu ole; a ina paha ma ka manao o ka Luna Dute, ua hoohaahaaia ke kumu lilo i kakauia maloko o ka palapala hookomo, ma kekahi ano e ae paha, ke ike oia ma kona noonoo ana, i ka mea e pono ke hanaia.

§1160. E hiki no i ka Luna Dute ke kauoha aku e hooiliia ma ka Hale Dute, i hiki ke nanaia a imiia ke ano, i hookahi ope ukana a oi aku paha, e like me kona koho ana, o kela puu waiwai keia puu waiwai, i hoopaeia mai ma keia Aupuni; aina e hoole kekahi kapena, a ona, a mea iaia ka waiwai paha, i ke kauoha ana pela, a ka Luna Dute, e hiki no ke hoopaiia ia ma ka uku hoopai, aole e oi aku i na dala hookahi tausani.

§1161. Aole pono i kekahi kanaka, e hookomo i kekahi waiwai, a e hoopaa i na dute ma ke ano pookela iloko o ka palapala hoopaa, ke ole oia ka mea nona ponoi ka waiwai, a o ka mea iaia ka waiwai paha, i ka wa i ku mai ai ka moku, a i ole ia, o ka agena i koho pono ia e ka mea nona ka waiwai, a o ka mea iaia ka waiwai paha.

§1162. Ina e ku mai kekahi moku ma kekahi awa komo o keia Aupuni, a e waiho ana maluna o ia moku he waina, waiona ame ka pauda, pu, a pahikaua, a mea e ae kupono i ke kaua; a i ole ia, ina e hooili ana ka moku i kekahi o ia mau waiwai, i mea lawe aku ma ka aina e, alaila, na ka Luna Dute e hoonoho, ke manao oia pela, i kekahi luna a mau luna paha maluna o ka moku, a na lakou e nana i ka malama pono ia o na kanawai

dute, ame na rula hooponopono o ia awa. E noho no ia luna a mau luna paha maluna o ka moku, a pau ka waiwai i ka hoopaeia iuka; a i ole ia, i ka holo ana paha o ka moku, a e ukuia ia mau luna, e like me ka olelo iloko o ka Pauku 8. [§8 hoopauia e ka §1153.]

§1163. Aole e hoopaeia mai iuka kekahi waiwai, a ukana paha, o kela ano keia ano, ma kekahi awa o keia Repubalika, ma ka la Sabati, a ma kekahi la hoano o keia Repubalika, aole hoi ma na la e ae, mamua o ka puka ana o ka la, a mahope o ka napoo ana o ka la, o hopuia a hooliloia no ke Aupuni ka waiwai i hoopaeia mai pela.

§1164. Ina manaoia e lawe i ka waiwai mai kekahi moku a i kekahi moku, aole hoi i hoopae iuka nei iloko o keia Repubalika, pono ka mea iaia ka olelo no ia waiwai, mamua o ka loaa ana iaia, o ka palapala ae i kana hana ana pela, e haawi mai i ka Luna Dute i palapala hoakaka no ia waiwai ana i manao ai e hoouka ae, a e hoakaka pu nohoi i ke kumu lilo no ia waiwai, penei iho:

PALAPALA HOOKOMO WAIWAI MAALO.

Ka hookomo ana o ka waiwai i manaoia e hooili mai ka moku o.....ka inoa, a o.....ke kapena, a i ka moku o.....ka inoa, a o..... ke kapena.

HOAILONA.	HELU.	NA MEA MALOKO. (E hoakaka i ka nui.)	KUMU LILO.

AWA O....., KO HAWAII PAE AINA.

Ke hoohiki oiaio nei au no keia palapala maluna, ua kakau pololei ia ka waiwai, ame ka ukana apau a'u i manao ai, e hooili maluna o ka moku o....., o..... ke kapena; ua kakau pu ia nohoi ke kumu lilo no ia waiwai, a ke manao oiaio

nei au, e hoouka aku ia waiwai maluna o ia moku, a i ke awa o .....; aole o'u manao e hoopae ia waiwai iuka nei, ma keia pae aina.

Ua kakauia, a hoohikiia i keia la....o....., 18..., imua o'u.

....., Luna Dute.

§1165. Ina hanaia e like me ka olelo maluna, pono no i ka Luna Dute ke haawi i palapala ae, i ka hooili ana i kela waiwai mai kekahi moku a i kekahi moku, penei iho:

PALAPALA AE E MAALO AE.

Helu.... HALE DUTE, ..., P. A. H.

HOAILONA.	HELU.	MEA MALOKO.	

Ke ae aku nei au i ka hooili ana i keia waiwai i oleloia maluna, mai ka moku o.....ka inoa, o..... ke kapena, a i ka moku o.....ka inoa, a o..... ke kapena, a e haawi hoi ia.....

La....o....., 18...

....., Luna Dute.

§1166. E hana he palapala hookomo i mea hoike wale no, no ka waiwai me ka ukana apau, i laweia mai iloko o keia Aupuni, me ka uku ole i ka dute; na ka mea iaia ka olelo no ka waiwai e hana ia palapala, a na ka Luna Dute e haawi i na pepa pai hakahaka, kupono no ia hana.

§1167. O ka Pauku 562, o ke Kanawai Kivila ua hoopauia, a ma keia ua hoopauia; aka hoi, aole no e manaoia mamuli o na olelo o keia Kanawai, he mea ia e hoopakeleia'i kekahi mea nana i lawe hou ia'i ma ka aina e, i kekahi waiwai kalepa, a waiwai e ae paha, me ka loaa ole iaia mamua i ka palapala ae o ka Luna Dute; a o ka mea i komo, a ua hoao paha e hookomo, iloko o kekahi Hale Dute, kekahi palapala hoike waiwai oiaio ole ame

ke kolohe, ame ka poe paha i kokua iaia aole o lakou e pakele i na hoopai i hoakakaia ma ka Pauku 1214 o ke Kanawai Kivila.

§1168. O ka waiwai apau o kela ano keia ano i hookomoia maloko o keia Repubalika ke lawe hou ia aku mawaho, e hoihoiia na dute apau maluna o ia waiwai; aka hoi, aole e hoihoiia aku ke dute pela maluna o kekahi waiwai, a wai ona paha, ke ole e lawe hou ia maloko o na ope mua a ke ole hoi i waihoia a i malamaia ma ka hale papaa o ke Aupuni maloko o ka lima o ka Luna Dute.

§1169. Ina i hookomoia kekahi waiwai ma ka Hale Dute, i waiwai lawe hou aku, me ka manao e loaa ke dute hoihoi, a mahope hoopaeia ma kekahi awa, a wahi e ae maloko o kéia Repubalika, e hiki no ke hopu, a ke hoolilo ia waiwai, me ka moku pu nana i hoopae mai pela, no ke Aupuni; a e hoopaiia kela kanaka keia kanaka nana i kokua ma ia hana ana, ke hoomaopopoia kona hewa ma ka hoopaahaoia i ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono; a i ole ia, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

No ka Ukana o ka poe Eemoku.

§1170. Ina e ae ke kapena o kekahi moku i ku mai ma kekahi awa komo o keia Repubalika mai ka Aina E mai, i ka hoopae ana iuka i ka ukana a kekahi kanaka eemoku o kona moku, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae a ka Luna Dute, a o kona hope paha, e hiki no ke hoopaiia ua kapena la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, aia no i ka manao o ka Luna Dute.

§1171. Ina i hiki mai kekahi kanaka eemoku maluna o kekahi moku i ku mai ma kekahi awa komo o keia Aupuni, mai ka aina e mai, a ina e hoopae oia i kona ukana iuka nei, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae a ka Luna Dute, a o kona hope

paha, alaila, e hiki no ke hoopaiia ua kanaka eemoku la, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he kanalima, aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1172. E hiki no i ka moku, ina ua hana ka ona, me ka mea iaia ka olelo, no ka waiwai ame ke kapena, e like me na Kanawai ame na rula hooponopono, e pili ana i ke kalepa ana me na aina e, ame na Kanawai e pili ana i ke kepa ana o na luina Hawaii, e holo aku ke loaa iaia, mai ka Luna Dute o ke awa mai, he palapala hookuu, me neia:

KO HAWAII PAE AINA.

PALAPALA HOOKUU.

Awa o....., P. A. H.,
la....o.....18...

Ke hoakaka aku nei keia palapala i ka moku o....., o.....ke kapena, e holo ana i....., ua pono iaia ke holo aku.

....., Luna Dute.

Ame ka Palapala Hoike Ola me neia:

KO HAWAII PAE AINA.

PALAPALA HOIKE OLA.

Awa o....., la.....o....., 18...

Ma keia ua hoikeia o ka moku.....o..... ke kapena, ua makaukau e holo aku i.....me na kanaka he....maluna, i hui pu malaila ke kapena o ka moku.

A ke hoike hou aku nei au, aole no i ikeia ma keia awa ame na wahi e ae e kokoke ana i keia awa i kekahi mai kolera, ahulau a mai lele e ae paha.

....., Luna Dute.

Na ka Luna Dute e haawi aku i ke kapena i palapala e hoakaka ana i na koina, i oleloia mahope ae nei.

§1173. Ina i holo ole kekahi moku, maloko o na hora he kanaha-kumamawalu, mahope iho o ka loaa ana o ka palapala hookuu, e hoakaka mai ke kapena ia mea, i ka Luna Dute o ke awa, o hoopaiia oia i ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he iwakalua-kumamalima. Na ka Luna Dute no e kau i keia uku hoopai.

§1174. Aole e loaa ka palapala hookuu i kekahi moku, ke ole i hoakakaia na koina kupono apau ma ke keena oihana o ka Luna Awa; a e hiki no i ka Luna Dute ke koi aku i ke kapena, a i ka agena paha, e hoike mai i ka palapala hookaa a ka Luna Awa, i maopopo ke kaa ana o ia mau koina.

§1175. O ka mea makemake e lawe i ka aina e, i kekahi waiwai kalepa no ka aina e mai, e pono iaia e waiho mai ma ka Hale Dute o ke awa kahi e malamaia'i ua waiwai la, i palapala hookomo no ia waiwai penei:

PALAPALA WAIWAI PUKA AKU.

He palapala hoakaka i ka waiwai a....., e manao nei e hoouka maluna o ka moku o.....ka inoa, a o .....ke kapena, e holo ana i....., ua laweia mai ia maluna o ka moku o.....o..... ke kapena, mai.....mai, me ka manao e loaa ka uku hoihoi.

HOAILONA.	HELU.	NA OPE ME NA MEA MALOKO. E hoakakaia ka nui.	KUMU LILO.

AWA o....., P. A. H.

Owau o....., ke hoohiki nei au no ka waiwai i oleloia maluna, ua hooukaia mai maluna o ka moku o..... ka inoa, a o....., ke kapena, mai.....mai, ua hookomo pono ia mai i keia awa; a ua malamaia mamuli o

aa

ka olelo a ka Luna Dute, mai ka la....o....., 18...,
aole e manaoia e hoopae hou iuka ma keia Pae Aina.

Kakauia, a hoohikiia i keia la....o....., 18....

Imua o.....,

Luna Dute.

§1176. Aia waiho pono ia mai ka palapala hookomo no ka waiwai i manaoia e lawe hou aku, alaila, e haawi aku ka Luna Dute i palapala ae no ka hoouka ana maluna o ka moku i oleloia maloko o ka palapala hookomo, a na ka Luna Dute, a i ole ia, na kekahi mea ana i koho ai, e nana i ka hoouka ana o ka waiwai.

§1177. Mamua o ka loaa ana i kekahi moku, ka palapala hookuu, na ke kapena e haawi mai i ka Luna Dute o ke awa, i papa helu o ka waiwai i hooukaia'ku maluna o ka moku, e kakauia malalo o ka olelo hoohiki, a e hoike pololei ana i ka waiwai me ka ukana apau maluna, e hoakaka ana i na mea oloko o na ope, ka nui me ke kumu lilo, a e hoike okoa ana i ka waiwai o na aina e, me ka waiwai o uka nei, ame ka waiwai maalo, a e hoike ana hoi i na mea lako o ka moku, i laweia noloko ae o ke Hale Dute, me ka poe eemoku.

§1178. Aole e pono i kekahi moku me ka waiwai e laweia ana i ka aina e, e ku ma kekahi wahi o keia Repubalika, ke ole ia he awa komo, koe na mea i oleloia ma ka Pauku 961. A ina e haki kekahi moku i na olelo a keia pauku, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri; aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1179. Ina e holo aku kekahi moku, iwaho o keia Aupuni, me ka loaa ole mamua o ka palapala hookuu, e hoopaiia ke kapena o ia moku, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani; aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo, a e hiki no ke hopu, a hoolilo, a kuai i ka moku, i mea e kaa ai keia uku hoopai.

No na Luna Awa.

§1180. Na ke Kuhina Waiwai, mamuli o ke koho ana a ka Luna Dute Nui, e hoonoho aku i Luna Awa, ma kela awa komo keia awa komo no na moku kalepa, i kupono i ka manao o ke Kuhina Waiwai, me ka Luna Dute Nui, a mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi aku oia i ka Luna Dute Nui, i palapala hoopaa me na hope kupono i kona manao, no na dala aole emi mai malalo o ke tausani hookahi, e olelo ana e hana pololei oia me ke paewaewa ole i na hana apau i pili i ka Luna Awa, a e hoike aku me ka oiaio, a e uku pono aku i ka Luna Dute Nui i na dala apau i loaa mai iaia, e like me ke Kanawai.

§1181. Na ka Luna Awa o Honolulu ame Hilo e ee aku maluna o kela moku keia moku e ku mai ana mai na aina e mai, mahope iho o kona komo ana mai iloko o ke Awa, e kuhikuhi aku i kahi e ku ai a e hoopaaia'i ka moku; a e hoonee aku ia lakou i kela manawa keia manawa e like me ka mea e pono ai; e nana i ka loaa ana i ke kapena o na rula hooponopono o ke awa, a e lawe mai i ka papa inoa o ka poe eemoku, i waihoia ma ke Keena Oihana o ka Luna Dute. Na ka Luna Awa e malama i na uwapo o ke Aupuni ma kona awa, a e ohi i ka uku o na uwapo.

§1182. Na ka Luna Awa o Honolulu ame Hilo e hooponopono aku i ke ku ana, ame ka hoopaa ana i na moku kahiko apulu, na moku holo pili aina, na waapa, ame na mea e ae o ia ano maloko o ke awa; a nana nohoi e hooko i na rula hooponopono apau i pili i ke awa.

§1183. Aole pono i ka Luna Awa o Honolulu e hana i ka Oihana Pailata o ke awa.

§1184. Na na Luna Awa e hooponopono i ka haawi ana i na palapala ae ma ko lakou mau awa, no ka hoouka ana, a no ka noho ana o na luina haole mauka nei, e like me ka olelo o na Kanawai; a na ka Luna Awa e hai aku i ke pookela o na Makai

ma kona awa, ke pau ka manawa i oleloia maloko o kekahi palapala ae noho mauka.

§1185. E hiki no i ka Luna Awa o Honolulu ame ka Luna Awa o Hilo, e koi aku a e ohi i na dala ekolu no kela moku keia moku, ke ole ia he moku holo pili aina ana i ee ai, ame kona mau lilo no na waapa, me na kaula, a no na kanaka hana, ma ke ku ana ame ka hoopaa ana'ku i ka moku; a ina i paa oia i ka hana maluna o ka moku a oi aku i na hora elua i ka manawa hookahi, alaila, e ukuia oia i hookahi dala no kela hora keia hora o ia manawa; a no kela ee ana keia ee ana maluna e pono ai ka moku ke kii ia mai mahope o kona hoopaa mua ana i ka moku, e loaa no i ka Luna Awa ka uku, e like me ka uku mua ana.

§1186. O ka uku o na Luna Awa ma na awa e ae, e like no ia me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Waiwai, ame ka Luna Dute Nui. Aka hoi, e hiki no ia laua e hoole loa i ka uku, ke manao laua, he mea pono ole ke haawi i ka uku.

§1187. E loaa no i na Luna Awa ka uku no ko lakou malama ana i na uwapo ma ko lakou mau awa, aole hoi e oi aku i na hapa-haneri he umi, i kupono i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina, noloko ae o ke dala hoolimalima i loaa mai no ka uwapo.

§1188. Na na Luna Awa e hoike mai i ke Kuhina Waiwai, i kela hapaha keia hapaha makahiki, i na hana i hanaia ma ka lakou oihana, ame ka nui o ka uku i loaa mai ia lakou.

Na Pailata a me na Luna Ee-moku.

§1189. Na ke Kuhina Waiwai, ma ka hoike ana aku o ka Luna Dute Nui, e koho a hookohu i ekolu mau pailata no ke Awa o Honolulu. Ua hiki no e hoopauia, a i ole ia, e kapaeia ua mau pailata la e ka Luna Dute Nui me ka aponoia ana e ke Kuhina Waiwai no ka hana hewa ana, malama pono ole a hoo-

hemahema paha i ka hana, a i ole ia, no kekahi kumu kupono e ae. Ua hiki no i ka Luna Dute Nui, me ka aponoia ana e ke Kuhina i oleloia, e koho i mau hope a pani paha no kekahi o ia mau pailata, ina ua ma'i a ua kaawale aku paha ma kahi e no ka manawa.

§1190. E nana mua ia kela ame keia pailata mamua iho o kona kohoia ana no kona kupono e lawelawe ma ke ano he pailata, a na ka Luna Dute Nui, me ke apono ana o ke Kuhina Waiwai, e hana i na rula ame na hooponopono ana no ia nanaia ana.

§1191. Na ke Kuhina Waiwai, mamuli o ke koho ana o ka Luna Dute Nui e hoonoho i hookahi pailata, a oi aku paha, no na awa o Hilo ame Hanalei pakahi, a e noho no ia mau pailata ma ia oihana, oiai ka makemake o ke Kuhina Waiwai. E hiki no i kekahi o ua mau pailata la, ke loaa iaia ka mai, a ina paha e hele ana ma kahi e no ka manawa pokole, e koho, me ka ae mai o ka Luna Dute o ia awa, i hope pailata, nana e hana i kana oihana, aka, maluna o ke pailata ka pono me ka hewa o ka hana ana a kona hope.

§1192. Na kela pailata keia pailata no ke awa o Honolulu, e haawi aku i ka Luna Dute Nui, i palapala hoopaa me na hope kupono i kona manao, no na dala elima tausani, a e haawi hoi na pailata o na awa e ae i palapala hoopaa me na hope kupono, no na dala hookahi tausani, e olelo ana ia mau palapala hoopaa, e hana pololei ke pailata i na hana apau a ke Kanawai i haawi ai iaia: Aole oia e nana aku me ka oluolu, i kekahi hana kue i na Kanawai dute; a e noho mau oia me ka makaukau e alakai i na moku apau, me ka poino ole iloko a iwaho o ke awa kahi i hoonohoia'i oia.

§1193. Ina e haki kekahi pailata i kekahi olelo o kana palapala hoopaa, alaila, e hiki no i ka Luna Dute Nui, a i kekahi kanaka i loaa ka poino mamuli o ia haki ana, e hoopii maluna o

ka palapala hoopaa, imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau, a e loaa no iaia ka uku no kona poho e like me ka mea i hooholoia me na koina no ka hoopii ana; a e hiki hoi ke hoopuka i ka palapala ohi waiwai no ua mea hoopii la; aka, ina e ko ole ka mea hoopii, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai e hooholo i ka olelo hooholo, a e hoopuka i ka palapala ohi waiwai, no na koina ma ka aoao i hoopiiia ame ke kue i ka aoao hoopii. E hoomakaia ka hoopii ana maluna o kekahi palapala hoopaa o ia ano maloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka puka ana mai o ke kumu hoopii, aole hoi mahope o ka pau ana o ia makahiki.

§1194. Ma ke ku ana mai o kekahi moku, me ka hae kahea pailata e lewa ana i kauia iluna, i kekahi pailata a mau pailata paha o ia awa, e holo koke aku i ua moku la, e lawe pu ana me ia i hae keokeo a i hae lenalena kekahi; a e ninau aku oia no ke ola o ka moku ame ka poe maluna; a ina i lohe oia a maopopo i kona manao ka pilikia ole no kekahi mai lele, alaila, e ee oia maluna o ka moku; aka, ina aole pela, aole pono iaia ke ee maluna o ka moku.

§1195. Ina ee ke pailata maluna o ka moku, e haawi aku oia i ke kapena i ka palapala hoike ola, i mea e kakau mai ai ke kapena i kona inoa; a ina i kakau inoa oia, alaila, e kau koke ia ka hae keokeo ma ke kia nui, a e hiki no i ke pailata ke alakai mai i ua moku la iloko o ke awa; aka, ina aole e kakau ke kapena i kona inoa ma ka palapala hoike ola, alaila, e haawi aku ke pailata iaia i ka hae lenalena, a na ke kapena e kau ia hae ma ke kia nui, a e waihoia ka moku ma kahi kaohi i na moku mai, mawaho o ke awa, a e kuuia ka heleuma ma kahi a ke pailata i kuhikuhi aku ai. Ina e alakai mai kekahi pailata i kekahi moku iloko o kekahi awa o keia Aupuni me ke kue i na olelo a keia pauku, ame ke kue paha i kekahi o na rula i kauia e ka Papa Ola, ame ka ike paha i ke kumu e manao ai ua loaa kekahi mai lele maluna o ka moku, alaila, e hoopaiia ua pailata la, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri; a e hiki no ke

hopu a hoolilo no ke Aupuni, a kuai aku i kela moku keia moku i komo mai iloko o ke awa, ke ole i kakau ke kapena i kona inoa ma ka palapala hoike ola.

§1196. Ina ua ike ke pailata, mahope o kona ee ana maluna o ka moku, he mailele malaila, aole oia e hoi hou mai iuka; aole hoi he pono i kekahi kanaka o ka moku, a o kekahi o ka poe eemoku, ke holo mai iuka nei, a ke hooili mai i kekahi mea iuka, a e ee paha maluna o kekahi moku e ae me ka ae ole o ka Papa Ola, a o ka Luna Dute paha, o hoopaiia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri.

§1197. E hookomo mai na pailata o Honolulu i na moku a lakou e hana pailata ai maloko loa o ke awa, (oia hoi maloko o ka mouo o loko loa, ke ole e kauoha aku ka Luna Awa ia lakou aole hana pela,) a ku lakou me ka heleuma ma kahi kupono, o hoopaiia ua mau pailata la ma ka hooneleia i ko lakou mau palapala hookohu.

§1198. Aole pono i kekahi pailata e hoopuka aku mawaho i kekahi moku i hoopaaia mamuli o ka palapala kauoha a kekahi Aha Hookolokolo, a ke ole i loaa iaia ka palapala hookuu, o hoopaiia ia pailata ma ka hooneleia i kona palapala hookohu, a ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi tausani.

§1199. Penei ka uku ana i na pailata; hookahi dala o ke kapuai e like me ka hohonu o ka moku iloko o ke kai, ma ka hookomo ana mai iloko o ke awa, ame ia no ka uku no ka hoopuka ana iwaho o ke awa.

§1200. O ka uku o na pailata no ke Awa o Honolulu, oia no ka mea i hooholoia a i hookaawaleia e ka Ahaolelo.

§1201. O na uku ame na auhau no ke pailata ana ma ke Awa o Honolulu e like no ia me keia mahope iho nei: No ke komo ana mai iloko o ke awa ame ka puka ana nohoi iwaho.

No na mokumahu lawe leta nona na tona he hookahi tausani a maluna ae paha, he kanalima dala. No na mokumahu e ae o hookahi tausani tona a maluna ae paha, kanahiku-kumamalima dala. No na moku manuwa apau, elua dala o ke kapuai hookahi e like me ka hohonu o ka moku iloko o ke kai. No na moku pe'a apau malalo iho o elua haneri tona, hookahi dala me ka hapalua no ke kapuai hookahi. No na moku e ae apau me na mokumahu e ae, elima keneta no ke tona hookahi. No ke kuu ana i ka heleuma o kekahi moku mawaho o ke Awa o Honolulu, iwakalua dala; ina e hookomoia mai iloko o ke awa e hoemiia iho keia uku i umi dala. No kekahi kaohi ana i ke pailata maluna o ka moku mamua aku o iwakalua-kumamaha hora he ehiku dala ka uku no kela ame keia la. O na loaa apau mai na uku ame na auhau no ke pailata ana ma ke awa o Honolulu, e hookaaia no i ka Luna Dute Nui no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

§1202. E uku ia na pailata ma na awa o Kahului, Maui, ame Hilo, Hawaii, ma ke ano penei: Hookahi dala me hapalua no kela ame keia kapuai o ka hohonu o ka moku no ke komo ana mai iloko o ke awa, a pela no ka hoopuka ana iwaho, no ke kuu ana o ka heleuma o kekahi moku mawaho o na awa o Kahului me Hilo i umi dala, ke ole nae e hoopaaia ka pailata maluna o ka moku a oi aku i na hora he iwakalua-kumamaha, a i elima dala no kela ame keia la i oi aku mamua o ia manawa.

§1203. Ina o kekahi moku haole a o kekahi moku Hawaii paha, e kalepa ana i ka aina e, e komo mai, a e holo aku ana paha ma kekahi awa i hoonohoia'i he pailata, me ka lawe ole i ke pailata e alakai iaia, alaila, e hookuia ua moku la i ka hapalua o ka uku mau i ke pailata.

§1204. E komo no ka uku o na pailata, ame no ka Papa Ola, iloko o ke koina o na awa, a e ukuia hoi e kela moku keia moku i ka Luna Dute o ke awa; aole hoi, e pono ke haawi kekahi Luna Dute i ka palapala hookuu i ua moku nei, aia kaa ia koina.

Na Luna Ee-moku.

§1205. E hoonohoia e like me ka hoonohoia ana o na pailata ma na awa o Lahaina, Kealakekua, Kawaihae ame Koloa, he luna e kapaia ka luna ee moku, nana e ee aku maluna o kekahi moku haole a o kekahi moku Hawaii e ku mai ana mai ka aina e mai, mahope iho o kona ku ana mai; e loaa iaia ka palapala hoike Ola; e hoike aku i na rula i paiia o ke awa, i ke kapena; e loaa mai ka papa inoa o ka poe eemoku e waihoia'ku ma ke keena oihana o ka Luna Dute; a e noho mau me ke makaukau e hana ma ke ano pailata, ke noiia mai. Nana nohoi e hai aku i na luna kupono o ke Aupuni, i na hana kue i na kanawai dute, a i na rula o ke awa ana i ike ai, a i manao ai e hanaia ana.

§1206. Mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi aku ka luna ee moku i ka Luna Dute Nui, i palapala hoopaa me na hope kupono, no na dala elima haneri, e olelo ana e hana pono ka luna ee moku me ka pololei i na hana apau a ke Kanawai i haawi iaia, aole oia e nana aku ma ka oluolu i na hana kue i na kanawai dute; a e hai aku ana oia i na luna kupono o ke Aupuni no na hana kue i na Kanawai, a i na rula o ke awa ana i ike ai e hanaia ana.

§1207. E loaa i ka luna ee moku, no kela moku keia moku ana i ee aku ai, elima dala (ua komo malaila ka uku pailata ina ua hana oia ma ia ano) a e ukuia ia mau dala i ka Luna Dute o ke awa, mamua o ka loaa ana o ka palapala hookuu i ka moku.

Uku no na Kukui.

§1208. E auhauia na moku apau mai na aina e mai, e ku mai ana ma na awa o keia Repubalika, kahi i kukuluia'i na hale kukui, i na dala ekolu, a e ukuia ua mau dala la e na moku mamua o ko lakou holo ana aku, i ka Luna Dute Nui.

§1209. E ukuia e na moku holo pili aina apau i umi keneta ma ke tona hookahi, i dala kokua kukui, a e hiki no ia

mau moku ke komo ma na awa apau kahi i kukuluia na hale kukui, no ka makahiki hookahi, me ka uku ole ana i dala hou.

HOAKAKA I KA MOKUNA 68.

§§1145-1150, oia no K. H. K. Mok. 68, §§1-6.
§1151, oia no Kau 1874, Mok. 35, Kan. Kiv. aoao 170.
§1152, oia no K. H. K. Mok. 68, §7.
§1153, oia no Kau 1884, Mok. 15.
§1154, oia no Kau 1870, Mok. 12, Kan. Kiv. aoao 170.
§1155, oia no K. H. K. Mok. 68, §9.
§§1156-1157, oia no Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 572.
§1158, oia no Kau 1874, Mok. 20, Kan. Kiv. aoao 572.
§§1159-1171, oia no K. H. K. Mok. 68, §§10-22.
§1172, oia no K. H. K. Mok. 68, §23, hoololiia e ke Kau o 1874, Mok. 16, Kan. Kiv. aoao 179.
§§1173-1188, oia no K. H. K. Mok. 68, §§24-39.
§§1189-1190, oia no Kau 1892, Mok. 49.
§§1191-1196, oia no K. H. K. Mok. 68, §§40-45.
§1197, oia no Kan. Kiv. §597.
§1198, oia no K. H. K. Mok. 68, §46.
§1199, mahele o K. H. K. Mok. 68, §47, ke koena oia no Kau 1892, Mok. 49.
§§1200-1201, oia no Kau 1892, Mok. 49.
§1202, oia no Kau 1880, Mok. 4, Kan. Kiv. aoao 187.
§§1203-1207, oia no K. H. K. Mok. 68, §§48-52.
§§1208-1209, oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 188.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Aho, 5 Haw. 565; Cleghorn v. Samshoo, 7 Haw. 189; Republic v. Hoffschlaeger, 10 Haw. 481.

MOKUNA 69.

KOKUA ANA I NA HALEMA'I O NA LUINA.

§1210. E kau ia maluna o kela ame keia moku mai na awa mai o kekahi aina e i ku ma kekahi o na awa ku moku o keia Repubalika me na ohua maluna he auhau o hookahi dala no kela ame keia ohua e komo ana iloko o keia Repubalika, a o keia auhau oia no kekahi o na uku awa a e hookaaia i ka luna dute o ke awa, a aole e haawi kekahi luna dute awa i ka palapala ae e holo i kekahi moku aia no a hookaaia ua auhau la.

§1211. E hoike kela Luna Dute keia Luna Dute i kela hapaha makahiki keia hapaha makahiki i na loaa mamuli o keia Kanawai i ke Kuhina Waiwai, ma ke ano i hoakakaia e na Kanawai e noho nei, a e malama ke Kuhina Waiwai i na dala i loaa, a kikooia mai e ke Kuhina Kalaiaina, e like me ke kuhikuhi ana o ke Kanawai Kivila i pili i ka auhau no ka Hale Mai, maluna o na luina Hawaii.

§1212. No na hana o keia Kanawai i manaoia "Na Luina Hawaii" oia no kekahi a o na luina apau i hoopaaia malalo o na palapala kepa maluna o kekahi moku Hawaii.

HOAKAKA I KA MOKUNA 69.

§§1210-1212, oia no Kau 1890, Mok. 5.
§1211, oia no K. H. K. Mok. 69, §2.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hospital v. Collector, 9 Haw. 579.

MOKUNA 70.

Kue ana i na Kanawai Dute.

§1213. Aole e hiki i kekahi moku e hoomaka i ka holoholo pili aina, ina he waiona, he wai ikaika, he waina, a he waiwai a ukana e ae paha, maluna o ka moku, i uku ole i ke dute maloko o keia Aupuni, o hoopaiia ua moku la ma ka uku hoopai aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala hookahi tausani; aia i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1214. O kela kanaka keia kanaka nana i hana, a kokua paha, i ka hookomo ana, a lawe ana mai, a hoopae ana mai iuka nei, i kekahi waiwai, ukana, a mea kuai ano kalepa i kupono i ka uku dute, me ka uku ole, a hoopaa ole paha i ka uku ana i na dute; a o ka mea nana i kakau a hooholo ma ka hale dute, a hoike paha malaila, me ka manao e hooholo, i kekahi palapala kumu waiwai, i hanaia me ka hoopunipuni, me ke apuka, ame ke kolohe paha, ame ka poe apau i kokua iaia, e manaoia lakou he poe pale hewa i na dute, a ke hoomaopopo ia ko lakou hewa, e hoopaiia lakou pakahi ma ka uku hoopai, aole emi mai malalo o na dala he kanalima, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani; a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki elua, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo. A o ka waiwai, ka ukana, me na mea kuai ano kalepa apau, i pale hewa i ke dute pela, a i hanaia me ka manao pale hewa i ke dute, ame ka moku a lakou i laweia mai ai, a pale i ke dute ame ka manao pale dute paha, me kona mau waapa, kaula, a mau mea lako ame na waapa e ae, na moku me na mea o ia ano apau, i pili, a i hana kokua ma ia pale dute ana, a hana ana, me ka manao pale dute, e lilo maoli ia mau mea

apau, a e hiki no ke hopu a e hoolilo, a e kuai aku i pomaikai no ke Aupuni Hawaii.

§1215. E hiki no i kekahi, he Luna Makai, a i kekahi luna o ka oihana dute, me ka palapala hopu ole, e hopu i kekahi kanaka i oleloia, a i manaoia paha ua pale hewa i ke dute, a ua hana paha me ka manao e pale hewa i ke dute, a e kaohi iaia a hiki i ka manawa kupono e laweia imua o kekahi Lunakanawai Apana, no ka ninau ana.

§1216. He mea mau, ina e hoopiiia kekahi kanaka no ke pale hewa ana i ke dute, ame ka hana ana paha me ka manao e pale hewa i ke dute maluna o kekahi waiwai, ukana, a mea kuai ano kalepa paha, alaila, na ka mea i hoopiiia e hoomaopopo mai i ka hookomo ana oia waiwai, a ukana, a mea kuai ano kalepa paha, e like me na Kanawai, a i ka uku ana i na dute i kauia mamuli o na Kanawai.

§1217. O ka ukana apau o ka poe ee moku, me ka waiwai e ae apau e dute ole ia, ina e hoopaeia mai iuka me ka hana ole i ka palapala hookomo, ame ka loaa ole o ka palapala ae, e lilo maoli no ia, a e hiki no ke hopu a kuai aku.

§1218. Ina e loaa kekahi mea ku i ke dute maloko o ka ukana a kekahi, aole hoi i oleloia e ka Luna Dute i ka wa i hoikeia ka palapala hookomo no ua ukana la, e lilo maoli no ia mea; a e hooukuia hoi ka mea nana ua ukana la, e like me ka pa-lima o ke kumukuai o ia mea.

§1219. O na moku apau, na waapa, ka waiwai, ukana, mea kuai, ano kalepa, me ka waiwai e ae, kupono i ka hooliloia, e hiki no ke hopu ia mau mea ma kela wahi keia wahi, e kekahi Luna Dute, a luna e ae o ka Oihana Dute, a e kekahi mea i hoohanaia ma ka hoopakele ana, i ke pale hewa ana i na dute, a e kekahi Makai Nui, makai a luna makai paha; a o ka waiwai apau i hopuia e kekahi mea e ae, aole he Luna Dute e

haawi kokeia ia waiwai i ka Luna Dute e noho kokoke ana ma kahi i hopuia ai ua waiwai la.

§1220. E ku no i ke Kanawai i kekahi Luna Dute, a Luna e ae o ka Oihana Dute, e ee aku iluna o kekahi moku, a e huli a nana i ka wa e komo mai ana a e holo aku ana paha ka moku, a i kekahi manawa e ae, a ia luna e manao ai he pono.

§1221. E ku no i ke Kanawai na kekahi Luna Dute, a na kekahi Luna e ae o ka Oihana Dute, i hoohanaia ma ka hoopakele ana i ke pale hewa ana i ke dute, a na kekahi Makai Nui, luna makai a makai paha, e ee aku maluna o kekahi moku, ke loaa iaia ke kumu e manao ai ua hunaia kekahi waiwai ku i ke dute maluna o ua moku la, a ma kona hoike ana i kana palapala hookohu, e hiki no iaia ke huli a hopu, a hoopaa ia waiwai.

§1222. Ina e manao kekahi Luna Dute, a Luna e ae paha o ka Oihana Dute, a o kekahi Makai Nui, luna makai, a makai paha, ua hunaia kekahi waiwai i pale hewa i ke dute, maloko o kekahi hale, halekuai, keena lua, halepapaa, keena moku kahiko apulu, a wahi e ae paha, alaila, ma kona noi ana aku i kekahi Lunakanawai, e hoakaka ana me ka hoohiki i na mea kupono i ke manao o ka Lunakanawai, e loaa no i ua luna la, he palapala kauoha, e komo iloko o ka hale, halekuai, keena lua, halepapaa, keena moku kahiko apulu, a wahi e ae, a malaila e huli a e hoopaa i ka waiwai o ia ano, a ina e keakeaia oia, e hiki no iaia ke wawahi i na puka komo, na pahu, na pahu lole, a ukana e ae, a e hopu a lawe aku i ka waiwai pale hewa i ke dute, a e waiho a hoopaa ia waiwai iloko o ka lima o ka Luna Dute, e noho kokoke ana i kahi i hopuia ai ka waiwai.

§1223. E hiki no i kekahi Luna Dute, a luna e ae paha o ka Oihana Dute, ke manao oia pela, e koi aku i kekahi Makai Nui, makai, a luna makai paha, e kokua mai iaia ma ka huli ana, a i ka hopu ana paha; a ina e hoole ka makai aole oia e kokua pela, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima haneri, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1224. Ina e keakea, e kueia, a hoopilikiaia kekahi Luna Dute, luna o ka oihana, a luna e ae, a o kekahi mea e ae paha e kokua ana iaia i ka hooko pono ana i kana oihana, ma ka huli ana a hopu ana paha, a ma kekahi hana e ae, e kekahi kanaka, o kela mea keia mea nana i keakea kue, a hoopilikia pela, a o ka mea nana i kokua ma ia hana hewa, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole e emi mai malalo o na dala he kanalima, aole hoi oi aku i na dala hookahi tausani, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1225. E hiki no i ka Luna Dute Nui, a i kekahi Luna Dute e ae paha, a kauoha aku e hoomakaia ka hoopii, ma kona inoa iho, no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii, no ka haki ana i kekahi olelo o kela kanawai keia kanawai e pili ana i ka oihana dute.

§1226. O na moku, me ka ukana ame ka waiwai e ae apau i hopuia, e waihoia ia mau mea iloko o ka lima o kekahi luna dute, a luna e ae o ka oihana dute, a hoomaopopoia ka hoolilo ame ka hoolilo ole ia. Aka hoi, ina e noi mai ka mea kuleana iloko o ia moku, ukana, a waiwai e ae paha, e haawiia ia mea iaia, alaila, e hiki no i ka Aha Hookolokolo ke koho aku i na kanaka ekolu, nana e koho malalo o ka hoohiki, i ke kumukuai o ia waiwai, a na ka mea kuleana e uku no ia hana ana; a, ina ma ka hoike ana mai o ka olelo koho, e haawi mai ka mea kuleana i palapala hoopaa me na hope elua kupono, i ka manao o ka Aha Hookolokolo no ka uku ana i ka Luna Dute i ke dala e like ka nui me ke kumukuai i kohoia, a ina e hoike mai oia i ka palapala hoike no ke kaa ana, a no ka hoopaa ana paha o na dute, alaila, e haawiia aku ia waiwai iaia.

§1227. Ina ma ka hookolokolo ana, ua hooholoia no ka mea koi mai ka waiwai i hopuia, alaila, e hoopauia ka palapala hoopaa; aka, ina i ko ole oia, alaila, e waiho mai oia maloko o ka Aha Hookolokolo, mawaena o na la he iwakalua mahope iho o ka hooholo ana, ke dala e like ka nui me ke kumukuai i kohoia

a me na koina, a i ole ia, e hoopaa koke ia ka olelo hooholo maluna o ka palapala hoopaa, ma ke noi ana imua o ka Aha, a imua paha o kekahi Lunakanawai ma ke keena.

§1228. O ka waiwai apau e waiho ana iloko o ka lima o kekahi Luna Dute, a o kekahi luna e ae paha o ka Oihana Dute, mahope o ka hoolilo ana no ke Aupuni, e kuai kudalaia ia waiwai, me ka hoolaha nae mamua i ka manawa ame kahi e kudala ai, e like me ke kuhikuhi ana o ka Aha Hookolokolo.

§1229. He mea mau, ina i hoohuiia kekahi waiwai mamuli o kekahi kanawai e pili ana i ka ohi dute, alaila, e hoolahaia ia hopu ana maloko o ka nupepa o ke Aupuni, a ina aole maloko o na la he iwakalua mahope iho o ka la i hoolahaia ai, e hoike mai ka mea mai ia ona mai i ka waiwai i lawe ia ai, a o ka mea paha nona maoli ka waiwai, a o kekahi mea paha ana e koho ai i ka mea nana i hopu, a i ka Luna Dute paha, i kona manao e koi i ka waiwai, alaila, e manaoia ua waiwai la, ua lilo no ke Aupuni, a e kuai kudalaia aku e like me ia.

§1230. O ke dala apau i loaa mai no ka waiwai i lilo no ke Aupuni, a i kudalaia no ka haki ana i na Kanwai Dute, mahope o ka unuhi ana i ka uku hapa-haneri kupono no ke kudala ana, ame na lilo e ae apau; a o na uku hoopai apau i kauia no ka haki ana i kekahi Kanawai e pili ana i na dute, mahope o ka unuhi ana i na koina o ka Aha Hookolokolo, e ukuia ia mau mea i ka Luna Dute Nui.

§1231. E maheleia ke dala i loaa mai no na mea i hooliloia, ame na uku hoopai, me na hoopai ana mamuli o na Kanawai Dute, mahope o ka unuhi ana i na koina, me na uku ku i ke Kanawai, e like me ka olelo o ka Pauku maluna ae nei, penei:

E haawiia kekahi hapalua e ka Luna Dute Nui, i ke Kuhina Waiwai, i pomaikai no ka Waihona Dala o ke Aupuni; hookahi hapaha i ke kanaka nana i haawi mai i ka olelo kuhikuhi pono no ka hopu ana, a no ka hoopii ana paha, a hookahi hapaha i ka

mea nana i hopu, a i hoomaka i ka hoopii. I na aole mea e ae, o ka mea wale no nana i hopu, a i hoomaka i ka hoopii paha, nana i koi mai i kekahi hapa no kona kuhikuhi ana, alaila, e haawiia ka hapalua i ka mea nana i hopu, a i hoopii paha.

§1232. E hiki no ke ku hoike mai kekahi kanaka nona ke kuleana iloko o kekahi hapa o ka mea i hooliloia a o ka uku hoopai a e hoopai ana paha, ma ka hookolokolo ana.

§1233. O kela mea keia mea nona ke kuleana iloko o kekahi hapa o ka mea i hooliloia, a o ka uku hoopai paha, e hoike oia no ia kuleana ma ka palapala i hoohikiia, i ka Luna Dute Nui maloko o na la he iwakalua mahope iho o ka la i hopuia ai ka waiwai, a mahope paha o ka la i hooholoia ai ka hoopai ana, a i ole ia, e lilo no kona kuleana.

§1234. Na ka Luna Dute Nui e uku aku i ka poe mea kuleana, e like me ko lakou mau pono ma ke Kanawai, a e like hoi me kona hooholo ana; aka, e hiki no i kekahi mea hoohalahala ke hoopii hou ae, i ke Kuhina Waiwai, maloko o na la he umi, mahope iho o ka hooholo ana a ka Luna Dute.

§1235. Aole e loaa i kekahi Luna, kekahi hapa o ka mea i hooliloia, a o ka uku hoopai, a o ka hoopai ana, no ka haki ana i na Kanawai Dute, mamuli o kona noho luna ana; aole hoi e hooleia ke kuleana o kekahi iloko o kekahi hapa, no ka mea, he luna oia a ua loaa iaia ka uku makahiki; aka hoi, ina ma kekahi manawa e koi mai ka Luna Dute Nui i kekahi hapaha, alaila, e waihoia kona palapala koi imua o ke Kuhina Waiwai, a nana no e hoolohe a e hooholo no ia koi ana, aole hoi e hiki ke hoopii hou ae.

§1236. O na waiona apau i hopuia a i hooliloia no ke Aupuni no ka haki ana i na Kanawai Dute, e kuaiia lakou maloko o ka Hale Papaa o ke Aupuni, a e hiki no ke lawe hou ia ma ka aina e, a i ole ia, e hookomo i mea inu mauka nei, ke ukuia na

dute ku i ke Kanawai, me he mea la, ua laweia mai me ke kue ole i na Kanawai; a e loaa no i kekahi kanaka, a mau kanaka paha nona ke kuleana iloko o kekahi hapa o ke dala i loaa mai, no na waiwai i hooliloia, a i kuaiia kekahi hapa like iloko o ke dala dute, i ukuia mai no ia waiona. O ka waiwai e ae apau i hopuia, a i hooliloia pela, e kuaiia aku no ia me ka manao ole i na dute.

§1237. Ina ma kekahi hoopii ana no ka hoolilo ana i kekahi moku, ukana a waiwai e ae, ua hooholoia ua ko ka mea nana i koi mai i ka waiwai, a ina e maopopo i ka Aha, a i ka Lunakanawai paha nana i hookolokolo ia hihia, he kumu ano pono no kona hopuia ana, alaila, na ua Aha la, a Lunakanawai la e hana i ka palapala hoike no kona manao pela, a i hanaia pela, aole e loaa na koina o ka hoopii i ka mea nana i koi mai i ka waiwai, aole hoi e hiki ke hoopii i ka mea nana i hopu, a i hoopii e hoolilo ai no kona hopu ana a hoopii ana paha. Aka, e hoihoi kokeia aku ka moku, a o ka waiwai e ae paha mahope o ka hooholoia ana o ka olelo hooholo i ka mea nana i koi mai, a i kona hope paha.

§1238. O na hoopii ana apau e hanaia me ka manao e loaa mai ka olelo hooholo no ka hoolilo ana a no ke kuai ana aku i kekahi moku, waapa, ukana a waiwai e ae paha, e hiki no ke hana ia hoopii imua o ka Aha Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni, a imua paha o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni paha ma kona keena, a na lakou wale no ka mana e hookolokolo a e hooholo i na hihia o ia ano. Aka hoi, e hiki no i na Lunakanawai Apana ke hookolokolo a hooholo i na hihia o ia ano, ke ole i oi aku ke kumukuai o ka waiwai i hoopiiia mamua o na dala elima haneri.

§1239. E paa no ka hoolilo ana i kekahi waiwai no ke haki ana i kekahi olelo o na Kanawai Dute, mai ka wa i hanaia ai ka hewa, aole hoi e nele ka hoolilo ana ma ke kuai ana, a ma ka hana e ae paha me ka waiwai, mahope o ia manawa.

§1240. O na hoopii ana apau i kekahi kanaka, moku, ukana a waiwai e ae paha, no ka haki ana i kekahi olelo o na Kanawai Dute; a o na hoopii ana apau i kekahi Luna o ka Oihana Dute, a kanaka e ae paha, no kekahi hana, ana i hana ai mamuli o na Kanawai Dute, e hoomakaia ia mau hoopii ana apau maloko o na malama eono, mahope iho o ka ike ana ia haki ana a hana ana paha.

§1241. Ina e waihoia mai kekahi palapala hoopii i hoohikiia imua o kekahi Lunakanawai, e olelo ana, ua kue kekahi kanaka i ka olelo o na Kanawai Dute, a e hoakaka ana i kekahi mau mea kupono i ka manao o ua Lunakanawai la, e hiki no iaia ke hoopuka aku i palapala hopu no ua kanaka la, e kauoha ana e lawe ia mai oia imua o kona alo no ka ninaninau ana. A pau ka ninaninau ana, ina e manao ka Lunakanawai ua loaa ke kumu pono e manao ai oia mamuli o na mea i hoikeia imua ona, e hoahewaia ana ka mea i hoopiiia ke hookolokoloia imua o ke jure, alaila, e hookomo oia i ka mea i hoopiiia iloko o ka hale paahao, malaila e noho ai, a hiki i ka wa hookolokolo imua o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni paha, ma ke kau hookolokolo e hiki mai ana. Aka hoi, e hiki no ke hookuu aku i ka mea i hoopiiia, ke haawi mai oia i palapala hoopaa me na hope kupono elua, i aeia e ka Lunakanawai, e olelo ana e uku no oia i ka uku hoopai a ka Aha Hookolokolo e hooholo ai, ke hoomaopopoia kona hewa, a i ole ia, e olelo ana, e hele pololei mai oia i ka manawa hookolokolo, a e pane mai no ka hoopii ana. A eia hoi kekahi, aole e manao ia kekahi olelo o keia Pauku he mea keakea i ka mana hookolokolo o na Lunakanawai Apana, ma ka hoopii ana no ke pale hewa i ke dute, ame na hewa e ae e like me ka olelo o ka Pauku malalo ae nei.

§1242. He mana ko na Lunakanawai Apana ma kela wahi keia wahi o ka Repubalika, e hookolokolo a e hooholo i na hihia apau no ka hoopiiia o kekahi kanaka no ke pale hewa i ke dute, a no ka hana ana paha me ka manao e pale hewa i ke dute, ame na hewa e ae e kue ana i kekahi olelo o na Kanawai Dute, ke

ole i oi aku ka nui o ka uku hoopai, mamua o na dala elima haneri.

§1243. Ina e makemake kekahi kanaka i hoopiiia a i hoahewaia no kekahi hana kue i na Kanawai Dute, e hoopii hou ae; alaila, e hookaa mua oia i na koina me ka uku hoopai, a i ole, e haawi mai i palapala hoopaa no ia hookaa ana i kakau inoaia e na hope elua a keu aku paha, i kupono i ka manao o ka Ahahookolokolo nana i hookolokolo.

§1244. O kela kanaka keia kanaka i hoopaiia ma ka uku hoopai, no ka haki ana i kekahi olelo o na Kanawai Dute, ke ole oia e hookaa i ka uku hoopai, e hoopaahaoia oia ma ke hana oolea, aia a hookaa, a kalaia paha ka uku hoopai; a i ole ia, aia like ka nui o ke kumu hoolimalima no ka hana ana me ka nui o ka uku hoopai.

§1245. Ina e hoopii kekahi Luna i kekahi waiwai mamuli o ka manao kolohe i aelikeia me ka mea iaia ka waiwai, a ina e hoihoi aku oia, a hana paha i ka olelo aelike no ka hoihoi ana aku, a no ka hopu ole i kekahi moku, waapa a waiwai e ae paha i kupono ke hopu ia; a ina paha e lawe oia i kekahi ukana kipe, makana, mea haawi wale ia; a uku no ka hana ole ana i kana hana, e hoopaiia oia no kela hewa keia hewa ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elua tausani; a e lilo hoi oia i kanaka kupono ole no na hana a ka Repubalika ma kekahi oihana o ke Aupuni; a ina e haawi aku kekahi kanaka i ka uku kipe, makana wale, a uku paha i kekahi luna, a ina e hana oia i kekahi olelo aelike no ka hana hewa me kekahi luna, alaila, ina i aeia a i ae ole ia paha kona manao no ka uku ana a no ka hana hewa ana, a ina i hookoia, a hooko ole ia paha ia manao a olelo aelike paha, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole e oi aku i na dala elua tausani.

§1246. Ma na wahi apau i hookomoia na huaolelo, "waiwai," "ukana," "mea kuai ano kalepa," a o kekahi paha o ia

mau huaolelo maloko o keia Mokuna, e manaoia no, ua komo malaila ka waiwai apau o kela ano keia ano.

§1247. No ke Kuhina Waiwai ka mana, i kela manawa keia manawa, e hana, e hooloii, a e hana hou i na rula hooponopono no ka ohi ana i na dute, a no ka hana ana ma na Hale Dute ana e manao ai he pono, ke kue ole ia mau rula me kekahi Kanawai, a e hoolahaia na rula maloko o ka nupepa o ke Aupuni e ua Kuhina Waiwai la.

§1248. O kela kanaka keia kanaka i hoopaiia ma ka uku hoopai, hoouku, a hoolilo paha, no ka haki ana i kekahi olelo o na Kanawai Dute, a i ole ia, ina he kuleana nona iloko o kekahi moku, a mea kuai ano kalepa i ku i ka hopuia, a i ka hooliloia, a i kekahi pilikia paha, e hiki no i ua kanaka la ke waiho aku i palapala nonoi imua o ke Kuhina Waiwai e hoakaka ana i ke ano o kona pilikia, a e noi aku ana e hoomamaia, a e kala ia paha, alaila, e hiki no i ke Kuhina Waiwai ke hoomama, a e kala paha, i ka uku hoopai, hoolilo ana, hoouku, a e hoopau i ka pilikia e ae, a i kekahi hapa o ia mau mea, a e hiki no hoi iaia ke kauoha aku e hoopauia ka hoopii ana no ia uku hoopai, hoouku, a hoolilo ana no na kumu ana e manao ai he pono.

§1249. O kekahi mea e hoopae mai ana, a i ole ia, e hoao ana e hoopae, a i ole ia, hoopae malu i kekahi o na waiona, a i ole ia, na waina i hoakakaia maloko o ka Pauku 938 o na Kanawai Kivila, me ka uku ole i na dute; a i ole ia, nana i pa'ipa'i ia mea i mea e hoemiia ai, a i ole ia, e hooloiia ai paha ke kuleana e pili iaia ka hewa mikamina, a ina e ahewaia, e uku i kekahi hoopai aole e emi malalo o hookahi haneri a aole hoi e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a oia mau waiona e hopuia a e hooliloia aku no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

§1250. E hiki no i ke Kuhina Waiwai mamuli o ke ao ame ka ae o ka Peresidena e koho i kekahi mau awa kumoku iloko o ka Pae Aina Hawaii ame kekahi mau wahi kupono e ae e lilo

malalo o ke Kanawai i mau wahi palekai, hoahu ukana, uwapo, a i mau wahi hoopae, no ka lawe ana aku ame ka hoolele ana mai o na ukana; a e hoike ae hoi i na palena oia palekai, wahi hoahu ukana a uwapo paha, a e hoopau i ka mana o na wahi i hookaawale ia ma ia ano, ina i keia manawa a e hanaia aku ana paha ma keia hope a e kukala ae ia mau wahi i mau awa kumoku i palekai, wahi hoahu ukana, mau uwapo a mau wahi hoolele ukana ua pau ka mana a e hoololi paha i na inoa, na palena ame ka nui.

§1251. Aole e aeia kekahi moku e ku mai ana mai kekahi awa o ko na Aina e, a awa kumoku e ae paha, ina he mau waiwai a he mau lako paha ko luna o ua moku la me ka ae ole o ka Luna Dute Nui, a i ole ia, o kekahi o kona mau hope, e kipa aku ma kekahi wahi o keia Repubalika i hoolilo ole ia i awa kumoku malalo o ke Kanawai, i ka manawa e hooholo ia ai keia Kanawai koe wale no ina ua kipa aku ma ia mau wahi mamuli o ka ino, ka nele i na mea ai ame na ulia e ae i hiki ole ke pale ia, a o na Kapena a mea e ae paha e noho mana ana maluna o kekahi moku e kue ana i keia mau hoakaka ana a keia Kanawai, e hoopaiia no oia i na dala aole e oi aku maluna o elima haneri.

§1252. Ina e loaa aku iloko o kekahi moku maloko mai o ka palena o kekahi awa o keia Repubalika, kekahi waiwai a mea e ae paha i papa a hookapuia ka hookomo ana mai a kekahi mea, alaila, oia mau waiwai a mea e ae paha a o kekahi hapa paha i hoikeia maloko o ka palapala hooia no ia mau mea e lilo no ia no ke Aupuni a o na moku ame na waapa apau e komo mai ana iloko o kekahi awa o keia Repubalika me ka opiuma iluna i huna ia iloko o na kuineki, na paleihu o ka moku, na pale aoao, a malalo paha o ka iwikaele a ma kekahi wahi huna a hoonalo i hanaia ma na ano apau iloko oia moku a waapa paha, e lilo no ia no ke Aupuni.

§1253. O kela me keia Luna o ka Oihana Dute, a o kekahi mea e ae paha i hoolimalima a i hoohanaia no ka hookapu ana

aku i ka hoopae malu ana mai i ka opiuma, e hiki no iaia ke kau aku iluna oia moku, a waapa paha, ina no ko na aina e mai, a noloko nei paha o ka aina, maloko mai o na palena o kekahi awa o keia Repubalika, e imi, e huli i ua moku la a waapa paha no ka opiuma, a no kekahi waiwai e ae paha i ku i ke dute.

§1254. E hiki no i kela ame keia Luna o ka Oihana Dute a luna e ae paha ke huli i ke kino o kekahi mea ke loaa iaia he kumu kupono e manao ai ua hoopae malu i kekahi ano waiwai, a pela nohoi i na waiwai ame na ukana pilikino maluna o kekahi moku a waapa paha, ka uwapo, wahi pae, hale hoahu ukana, a iluna paha o kekahi kaa, kaa mahu, a kaa o kekahi ano e ae ina nae maloko mai o na hora he iwakalua-kumamaha mahope iho o ka hoolele ia ana mai o na ohua, na ukana, ame na waiwai.

§1255. Mamua ae o ka huliia ana o ke kino o kekahi kanaka, a waiwai a ukana paha, e hiki i ua mea la, a i ole, i ka ona paha o ua waiwai la, a i ka mea paha i hoounaia mai ai ua waiwai a ukana la, ke lawe aku me ka hikiwawe imua o ka Luna Dute Nui a i kona hope paha, a ke ikeia he mau kumu kupono ole no ka huli ana, alaila, e hooukuia ia mea; oia mau ukana a mau waiwai paha; a aole Luna Dute e huli ana a imi ana paha malalo oia kumu e hiki ke hoopiiia ma ke Kanawai.

§1256. O kela ame keia kanaka e wawahi ana a hana ino paha a e hoao paha e wawahi a e hana ino i kekahi waiwai a mea e ae paha i kumu e hiki ole ai ke hopu iaia ma ke Kanawai, a e kue mai ana paha i ka hooko ana a ka Lnna o ka Oihana dute e like me ia i hoike ia ma ka pauku 1253 a me 1254, e hoopai ia no oia i na dala aole e oi aku i ka elima haneri.

§1257. O kela a me keia mea, ina ua ikeia ma kekahi ano, i ka laweia ana, hookaawaleia, waihoia, a huna ia paha, a i ole, ma kekahi ano e ae o ka lawelaweia ana o kekahi opiuma, a mea okoa aku paha i papa ia kona komo ana mai; a i ole, o kekahi mea okoa a waiwai e ae paha i uku ole ia ke dute; e hoopai ia no ia i na dala aole e oi aku mamua o elima haneri dala.

§1258. O na loaa apau mailoko mai o keia mau hopu ana, ame na hoopai ame na koina no ke kue ia o na hoakaka o keia Kanawai, e hoihoiia aku noia i ka Luna Dute nui a nana e hoihoi aku e like me ka hoakaka o ka Pauku 1231 o ke Kanawai Kivila.

HOAKAKA I KA MOKUNA 70.

§1213, oia no Kan. Kiv. §55.
§§1214-1231, oia no K. H. K. Mok. 70, §§1-18.
§1232, oia no K. H. K. Mok. 70, §19, hoololi ana Kau 1876, Mok. 13, Kan. Kiv. aoao 209.
§§1233-1248, oia no K. H. K. Mok. 70, §§20-35.
§1249, oia no Kau 1896, Kan. 79, §2.
§§1250-1258, oia no Kau 1886, Mok. 7.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Rex. v. Webster, 1 Haw. 69; Rex v. Coady, 1 Haw. 71; King v. Eser, 3 Haw. 607; In re the Mary Belle Roberts, 3 Haw. 823; King v. Bradley, 4 Haw. 187; In re Bark Kalakaua, 4 Haw. 325; R. v. Aho, 5 Haw. 565; Re Apuna, 6 Haw. 738; Cleghorn v. Samshoo, 7 Haw. 189; Cleghorn v. Macfarlane, 7 Haw. 315; Re Man Nun, 7 Haw. 464; The Consuelo, 7 Haw. 712; Re Military Act, 7 Haw. 769; Cleghorn v. Opium, 8 Haw. 462; Collector v. Shoyu, 9 Haw. 586; The Henrietta, 10 Haw. 241; Castle v. Cases of Crackers, 10 Haw. 648.

MOKUNA 71.

Ka Hoolimalima ana, a me ka Hookuu ana i na Luina.

§1259. Aole e ku i ke Kanawai ke kepa a ke hookuu ke kapena, a o kekahi alii paha o ka moku haole, a moku Hawaii i holo ma ka aina e, i kekahi luina, a mea e ae i hoohanaia maluna o kona moku, ma kekahi wahi e ae maloko o ko Hawaii Pae Aina, ma Honolulu, a ma Lahaina, a me Hilo wale no, o hoopaiia ia kapena, a alii moku paha, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1260. Na ke Kuhina Kalaiaina, e like me kona manao iho he pono, e haawi i kela ame keia kanaka a mau kanaka paha i kakau mai i kona noi ana, i ka palapala ae e malama i hale kepa luina haole no ka makahiki hookahi ma ke kulanakauhale o Honolulu, Lahaina, ame Hilo, oiai nae hoi, aole no e emi malalo o elua palapala ae e haawiia no ke awa o Honolulu. A ina hoi ma kekahi manawa ua ikea he hui hana mawaena o na mea i loaa ka palapala ae malalo o keia Kanawai, alaila, e laweia ko lakou palapala ae, ame ko lakou mau palapala hoopaa.

§1261. Mamua o ka haawi ana i ka palapala ae no ka hale kepa luina, e uku mai ka mea nana i noi ia palapala ae, i ke Kuhina Kalaiaina i ekolu haneri dala ina no Honolulu ka palapala ae, a he kanalima dala ina no Lahaina, a no Hilo paha ka palapala ae; ame ka palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina, no na dala elua tausani; no kona koi ole aku i ka uku e oi ana i na dala ekolu no ke kepa ana i kekahi luina, a i ka hapa-haneri e oi ana i na hapa-haneri he umi o ke dala uku mua; no kona ku ana i hope no kekahi luina i hoolima-

limaia ma kona hale; a no kona hoihoi pololei ana i kela manawa keia manawa i ke dala uku muaia no kekahi luina ana i ku hope ai, ke ole oia e waiho aku i ka luina maluna o ka moku i ka manawa i ae like ia ai me ke kapena, ame ka agena paha o ka moku; a no kona hoolimalima ole i kekahi luina i loaa ole ka palapala ae a ka Luna Awa a kokua paha ma kekahi ano e ae e kue i na Kanawai o ka Repubalika. E kakauinoaia, a e hooiaioia ua palapala hoopaa nei imua o ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e hooili aku i ke kope i hooiaioia, i ka Lunakanawai Apana o ke awa kahi i noho ai o ka mea i aeia; a e manaoia ua kope la he hoike kupono ma kekahi hihia e pili ana i ua palapala hoopaa nei.

§1262. Ma na hoopii apau no ka haki ana i ka palapala hoopaa, a kekahi luna kepa luina, he mana no ko na Lunakanawai Apana e hookolokolo, a e hooholo loa ia no ia hoopii ana me ke jure ole; aka, e hiki no i kekahi aoao hoohalahala ke hoopii hou ae.

§1263. Ina e hakiia na olelo o ka palapala hoopaa a kekahi luna kepa luina, me ka hoopoino ia hai, e hiki no i ua mea poino la, ma kona lilo iho, e hoopii no ia haki ana, ma ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina, a e hana aku i kana hoopii a hiki i ka hooholo hope ana, a i ka hoopuka ana i ka palapala ohi waiwai.

§1264. Na ka luna kepa luina e koi aku a loaa, mai ka lima mai o kela luina keia luina ana e hoolimalima ai, ka palapala ae a ka Luna Awa, a e haawi aku ia palapala ae i ke poo o na Luna Makai oia awa; a e haawi hoi oia i ua luina la, i palapala hoike no kona hoolimalima ia ana, e hoakaka ana i ka inoa o ka moku ana i hoolimalimaia ai, a i ka manawa e hoi aku ai oia, a noho maluna o ka moku.

§1265. O kela mea keia mea nana i kepa wale aku i kekahi luina haole, me ka loaa ole iaia mamua o ka palapala ae, e hoopaiia oia i ka ukuhoopai i hookahi haneri dala, no kela hewa

keia hewa, ke hoahewaia oia imua o kekahi Lunakanawai Apana. Aka hoi, aole e hoopiliia kekahi olelo o keia pauku, i na kapena moku e kepa ana i na luina no ko lakou mau moku ponoi iho, me ke kokua ole ia e kekahi luna kepa luina. I mea e ku ai ka hewa i manaoia iloko o keia pauku, ua lawa no ke hoomaopopo a hooiaioia ua hookepa ka mea i hoopiiia i kekahi luina haole ma ke ano agena mamuli o ka pomaikai loaa, a ina no paha aole oia i koi aku, a loaa mai kekahi koina hookepa, a koina hoopaa paha, ma ka lawe ana i kekahi hapa-haneri o ke dala i haawi e ia i ka luina e hookepaia.

§1266. Aole e hiki i kekahi kapena, a i kekahi alii paha, o ka moku haole, a o ka moku Hawaii paha, e hooholo ana ma ka aina e, e hookuu i kekahi luina ma kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina, ke loaa ole ka palapala ae a ka Luna Awa; aole hoi e hiki i kekahi Kanikela, a Hope Kanikela, a Agena Kanikela paha, e ae aku i ka hookuu ana i kekahi luina o ia ano, aia a loaa mai ka palapala ae a ka Luna Awa. E hoopaiia ka mea nana e haki i kekahi olelo o keia pauku, ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri; aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1267. Ma ke noi mai o kekahi Kanikela, a Hope Kanikela, a Agena Kanikela paha, no ka hookuu ana i kekahi luina haole, a ma kona waiho ana mai me ka Luna Awa i ka palapala hoopaa o ua luina nei, no na dala hookahi haneri, no kona holo hou aku iwaho o ke Aupuni maloko o na la he kanaono, mahope iho o kona la e hookuuia'i; a no kona uhaki ole i kekahi Kanawai oiai kona noho ana mauka nei, alaila, e hiki no i ka Luna Awa, ke ole oia e ike i kekahi kumu pono e hoole ai, e ae aku no oia i ka hookuu ana, a e haawi aku i palapala ae i ka luina i noho mauka nei no na la he kanaono. E kakauia ka palapala hookuu o ka luina malalo iho o ka palapala ae, a e malama ka Luna Awa i buke hoike no ia mau mea.

§1268. Ina he moku Hawaii e holoholo ana ma ka aina e, a ina paha he moku o ka aina e, i hoonoho ole i ko lakou Kanikela

ma ke awa kahi e makemake ai e hookuu i na luina, alaila, e hiki no i ka Luna Awa ke ae aku i ka hookuu ana, mamuli o ke noi ana mai o ke kapena o ia moku.

§1269. Ina ma ka pau ana o ka manawa i oleloia iloko o ka palapala ae a kekahi luina, aole nae oia i holo aku mawaho o keia Repubalika, alaila, e lilo no ke dala i oleloia iloko o kona palapala hoopaa no ke Aupuni, a e hiki no ke hana aku iaia me he luina mahuka la: Aka hoi, e hiki no i ka Luna Awa, ke maopopo iaia he kanaka noho malie kekahi luina, e hooloihi hou aku i ka manawa i haawiia no ka holo hou ana o ua luina nei, i kanaono la hou aku, me ka hoolilo ole i ke dala i oleloia iloko o kona palapala hoopaa.

§1270. Aole e hiki ke hoopii i kekahi luina haole, i hookuuia e like me ka olelo a ke Kanawai, mai kekahi moku mai no kekahi aie ana i hoaie aku ai, maloko o ka manawa i haawiia iloko o kona palapala ae e noho maloko o keia Repubalika: Aka hoi, aole e hoopiliia ka olelo maluna ae nei i ka manawa i haawi hou ia i kekahi luina, mahope o ka pau ana o na la he kanaono i haawi muaia'i nona.

§1271. Aole e hiki ke hoopii i kekahi luina moku i ka manawa e ku ana kona moku ma kekahi awa o keia Repubalika, no kekahi aie ana i hoaie aku ai, oiai kona wa e paa pono ana i ka moku.

§1272. I ka wa e kepa ai kekahi kanaka maoli e holokahiki maluna o kekahi moku, e uku mai ke kapena o ka moku i ke Kiaaina o ka Mokupuni, a i kona hope paha, no na auhau pilikino o ua kanaka nei i eono dala wale no, ke oi ole aku ka manawa i hoolimalima'i mamua o ka makahiki hookahi, a ina e oi aku ka manawa mamua o ka makahiki hookahi, alaila, e uku mai ke kapena i na dala he umikumamalua.

Aka nae, i na wa apau, ina e kepa kekahi kanaka maoli maluna o kekahi moku Hawaii no ka manawa, aole e oi aku mamua

o na malama eono, aole e ohiia mai ke kapena mai kekahi o na dala i oleloia maluna no ka auhau pilikino o ia kanaka, ke ole nae e komo ka manawa ohi auhau iloko o ka manawa o ia kepa ana, a ina e komo ka manawa ohi auhau, alaila, e ohi ia ka auhau o ia kanaka mai ke kapena mai o ia moku, a e mana no ke kapena ke lawe i ka nui oia mau dala auhau mailoko ae o ka uku mau o ia kanaka.

§1273. Ina i kepaia kekahi kanaka maoli e holokahiki maluna o kekahi moku; a ina ua hana ke kapena o ka moku e like me na olelo a ka pauku maluna iho, alaila, e hookuuia kela kanaka i na auhau pili kino apau, no ka manawa apau o kona holo ana maluna o ka moku, a hiki i kona wa e hoi mai ai i keia Repubalika.

§1274. Aole e uku na luina kanaka maoli i kekahi uku e pili ana i ko lakou hoolimalimaia ana, a i ko lakou hooukuia ana, aole hoi e unuhiia ia mau mea noloko mai o ko lakou uku no ka hana maluna o ka moku, aka, na ke kapena o ka moku e uku ia mau lilo apau loa.

§1275. O kela luina keia luina, he haole paha, he kanaka maoli paha, i holo a i hoohanaia maluna o kekahi moku, me ke kakau ole ia o ka palapala ae like me ke kapena, no kana hana ame kona uku, e ukuia no oia no kana hana, e like me ke kumu hoolimalima nui i ukuia ai na luina e ae, ano like me ia, maluna o ua moku la.

§1276. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i luna kepa, a mau luna kepa paha, no na awa o Honolulu, Lahaina ame Hilo, a imua o ke alo o ia luna, a o kona hope paha, e hoolimalimaia, a e hookuuia, a e ukuia na luina kanaka maoli apau.

§1277. Mamua o kona hapai ana i kana oihana, e haawi ua luna nei, i ke Kuhina Kalaiaina, he palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ke Kuhina, no na dala elua tausani, no ka

hana pololei me ka paewaewa ole o ua luna nei, i na hana apau i pili i kana oihana. E noho ua luna nei ma kana oihana apau na makahiki elua, aka, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoopau iaia i kela manawa keia manawa.

§1278. Ina i hookuuia mai kekahi luina kanaka maoli, mai kekahi moku okohola mai, a mai kekahi moku i holoholo i ke kalepa ma ka aina e, e hoike ke kapena i ka luna a ke Kuhina Kalaiaina i hoonoho ai, a i kona hope paha, mamua o ka ohi ana o ua luina nei i kana uku, i palapala hoike i ka nui o na aie o ka luina i ka moku, ame ka nui o kona uku no kana hana ana, a e hooiaioia kela palapala hoike ma ka hoohiki ana, ke manao ka luna pela, a nana no e hoohiki aku i ke kapena.

§1279. Na ka luna i hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina, e nana i ka hoolimalima ana, ame ka hookuuia ana, o na luina kanaka maoli, ke noi mai kekahi luina e kokua iaia, ma ka hana ana i kana olelo aelike me ke kapena o ka moku, no kana hana ame kona uku, a e nana i ke kakauia ana o kona inoa ma ka papa inoa, ame na palapala aelike o ka moku, e likè me ke Kanawai o ka aina nona ia moku.

§1280. Aole e ku i ke Kanawai, ke hoolimalima aku ua luna nei i kekahi luina kanaka maoli e holo maluna o ka moku, no ka manawa e oi ana i na makahiki elua.

§1281. Ina e make kekahi luina kanaka maoli, oiai ka holoholo ana o ka moku, e hiki no i ua luna nei, ma kona inoa iho, ke koi aku, a ke hoopii aku a loaa mai ka uku hoolimalima o ua luina nei, a e hookaa aku i kona poe hooilina.

§1282. Ina e puka mai ka hihia iwaena o ke kapena moku ame ua luna nei, ma ka hooponopono ana i ka uku hoolimalima ame ka aie a kekahi luina kanaka maoli, alaila, e hiki no i ua luna nei e kahea aku i ka Loio Apana o ia mokupuni, e kokua mai iaia me ka uku ole.

§1283. E ukuia ua luna nei he hapalua dala no kela luina keia luina i kepaia, a hookuuia paha imua o kona alo, ame elua me ka hapalua hapa-haneri o ke dala i ukuia aku i kela luina keia luina; a o ka pau no ia o kona uku no kana hana ana. Na ka moku no e hookaa i ka uku o ka luna, koe wale no na hapahaneri elua me hapalua o ke dala i loaa mai i ka luina.

§1284. Aole e paa kekahi hoolimalima ana, a hookuu ana, a hooponopono ana, me kekahi luina kanaka maoli, ke ole ia e hanaia ma kona ae ana ma ka palapala, imua o ke alo o ka luna i hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina, a imua o kona hope paha.

§1285. Na ka luna kepa e hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina, i kela hapaha makahiki keia hapaha makahiki, i na hana i hanaia ma kana oihana, ame ka nui o na koina, ame na uku hapahaneri i loaa mai iaia.

§1286. Na ke kapena, a ona paha, o kela moku keia moku malalo o ka hae Hawaii, e komo ana iloko o kekahi awa o ka Repubalika o Hawaii, mai ka aina e mai, a mai ka moana mai, mamua o ka aeia ana, e hookomo i kana palapala hoike iloko o ka Hale Dute, e hoike pololei ana imua o ka Luna Dute o ia awa, i na luina maluna o kona moku, mai ka wa ana i hoike ai mamua, iloko o kekahi awa Hawaii, a e uku i ua Luna Dute nei i hookahi hapaha dala no ka malama, no kela luina keia luina maluna oia moku, a e hiki no i ua kapena nei, a ona paha ke lawe ia dala, noloko ae o ka uku oia poe luina.

§1287. Na ke kapena o kela moku keia moku holo pili aina, iwaena o na awa ame na wahi ku moku o ka Repubalika o Hawaii, e hoike i kela hapaha keia hapaha makahiki i ka Luna Dute Nui, a i kekahi Luna Dute malalo ona, i palapala inoa o na luina apau ana i hoolimalima ai iloko o na malama ekolu mamua iho, a e uku hoi i ua Luna Dute Nui nei, a Luna Dute paha, i hapaha dala no ka malama, no kela luina keia luina ana i hoolimalima ai pela, a e hiki no i ua kapena nei ke lawe ia dala noloko ae o ka uku o ia poe luina.

§1288. E hanaia ka hoike ana i oleloia iloko o na Pauku maluna iho me ka hoohiki i ke Akua, e like me ka olelo a ka Luna Dute Nui. Ina i hoohiki wahahee mai kekahi kapena, a ona paha, e manaoia no ia ua hoohiki hoopunipuni, a e hoopaiia oia ma ia ano, e hooukuia nohoi ia hookahi haneri dala, i mea e pono ai ka puu dala e hanaia ana mahope nei, a e hiki nohoi ke laweia kona moku a e kuaiia aku i mea e kaa ai ia uku hoopai.

§1289. E hoike mai na luna dute i kela hapaha keia hapaha, i ke dala i loaa ia lakou mamuli o na pauku maluna iho, i ka Luna Dute nui, a nana no e hoihoi ia dala me ke dala pu i loaa iaia i na kapena me na ona o na moku, iloko o ka Waihona o ke Aupuni, e malamaia malaila, i puu dala kaawale i mea e pono ai na kanaka holo moana Hawaii ua ma'i a hiki ole ke hana. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, e kokua i na kanaka hooholo moku oia ano, i kekahi manawa elike me kona manao he pono, a hiki i ka wa e paa ai na hale ma'i, a o na mea e ae paha, e pono ai keia hana.

§1290. O ke dala i koe, i loaa mamuli o na pauku maluna mahope o ke kokua ana i kekahi manawa e like me ka olelo maluna e hoomoeia ma na bila aie o ke Aupuni, e like me ka manao o ke Kuhina Kalaiaina he pono, a hiki i ka wa lawa ua dala nei e kuai i wahi no ka halema'i no na mea holo ma ka moana, a no ke kukulu ana hoi i halema'i maluna iho, a e hoomakaukau paha i na halema'i e ae no na poe holo moku, alaila, e hooliloia keia dala malaila. He mana ko ua Kuhina nei ke lawe, no ke Aupuni, i ka aina, dala, ame ka waiwai e ae, no na halema'i no ka poe holo moku, a e hookaawaleia ia waiwai no ia hana wale no.

§1291. Ina i kukuluia ka halema'i nui, ma kekahi awa o keia Repubalika, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke manao oia he pono, ke ae like me ka poe nona ia hale, e hoolilo i kauwahi o ka puu dala o ka poe holo moana, e kokua iaia, ke ae ia e malamaia na kanaka Hawaii holo moana, ke ma'i, a hiki ole ke hana.

§1292. Aole e paa kekahi olelo aelike, i hanaia iloko o keia Repubalika, iwaena o kekahi luina kanaka maoli ame ka ona, agena, a kapena paha o kekahi moku o ka aina e, no ka hana i na hana e pili ana i ka moku; a, aole no hoi e manaoia he oiaio kekahi palapala oia ano, iloko o na ahahookolokolo o keia Repubalika, aia a hana mua na ona, agena, a kapena paha e like me ke kanawai o keia Aupuni no ke kepa ana o na luina kanaka maoli.

§1293. Ina e komo kekahi luina kanaka maoli iloko o kekahi olelo aelike no ka hana i na hana o ka moku maluna o kekahi moku o ka aina e, me ka loaa ole mamua o ka palapala ae a ke Kiaaina o ka Mokupuni, a o kona hope paha, kahi i hanaia ai ua olelo aelike nei, e like me ke Kanawai o ka aina, alaila, e hoopaiia oia i na dala he kanalima, a e ohiia ia dala, ma ka hoopii ana iloko o na Ahahookolokolo, o ka Mokupuni kahi i hanaia ai ua olelo aelike nei, a e hopu nohoi, a e hoopaaia ka luina ma ke kauoha a ke Kiaaina a o ka Luna Kepa luina a ke Aupuni paha, a hiki i ka wa i holo aku ai ua moku nei ana i ae ai e hana luina mawaho o keia Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 71.

§§1259-1271, oia no K. H. K. Mok. 71, §§1-13.
§1272, oia no Kau 1890, Mok. 38, Kan. Kiv. aoao 37.
§§1273-1280, oia no K. H. K. Mok. 71, §§19-26.
§§1281-1293, oia no K. H. K. Mok. 71, §§28-40.
K. H. K. Mok. 71, §§14-17 a me §27, hoopau ana Kau 1892, Mok. 27.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Bradley v. Thurston, 7 Haw. 538; Hospital v. Collector, 9 Haw. 578.

MOKUNA 72.

Ka poe Mahuka, ame ka poe Kipi o luna o ka Moku.

§1294. Ina e mahuka kekahi luina mai kona moku aku, na ke kapena o ia moku, malalo o ka uku hoopai, aole e oi aku i na dala hookahi haneri, a maloko o na hora he kanahakumamawalu mahope iho, e hai aku i ke pookela o na makai o ia awa, no ia mahuka ana, a nana no e kauoha aku e huliia ua luina mahuka la, i mea e hiki ai ke hoihoi aku iaia maluna o kona moku.

§1295. Ina e hopuia kekahi luina mahuka ma kahi kokoke i ke awa e ku ana kona moku, alaila, e loaa i ke pookela o na makai mai ke kapena mai no ia hopu ana i eono dala; a ina i hopuia ka luina ma kahi i oi aku i na mile elima mai ke awa aku, alaila, e loaa i ke pookela o na makai, he umikumamalua dala, me ka uku no na lilo kupono no ka hopu ana i ua luina la, ame ke alakai ana mai iaia a hiki i ke awa.

§1296. O kela luina keia luina e mahuka ana, mai ka moku ana i kepa ai, e holo i ka aina e, mahope o ka holo ana o ka moku mai kona awa; alaila, i kona wa e hopuia ai e hoihoi no oia i na dala ana i ohi ai mamua i ka agena; a i hoihoi ole i ke dala, e hoopaaia oia ma ka halepaahao ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama eono, aole hoi e emi malalo o na malama eha, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo he pono.

§1297. Ina e hoole ke kapena o kekahi moku, aole oia e lawe aku i kekahi luina mahuka o kona moku i hopuia, alaila, e waihoia ua luina la iloko o ka halepaahao mahope o kona hopuia ana, a na ke kapena e uku i hookahi dala no ka la, no ka ma-

nawa apau i waihoia ai ua luina la iloko o ka halepaahao; a i na manawa apau, ina ua holo aku ka moku, a e waiho ana kekahi luina mahuka o ua moku nei ma ka halepaahao, a ua hopuia paha mahope ae o ka holo ana o ka moku, alaila, na ua luina mahuka nei no e uku no ka hopu ana, e like me ka olelo o ka Pauku 1295, ame na lilo o ka hoopaahao ana iaia, e like me na olelo maluna iho.

§1298. Na na agena, a na ka ona, a na na kapena paha o na moku, nona na luina mahuka i hopuia ai, ke koiia aku lakou pela e na Luna o keia Repubalika ma ia wahi, e lawe aku, a e hoouna aku paha i ua poe luina mahuka la mawaho o keia Repubalika, a i ole ia, e haawi mai hoi i palapala hoopaa kupono i ka manao o ke pookela o na makai, no ko lakou noho pono ana; a ina e hoole kekahi agena, a ona, a kapena paha, aole oia e hana e like me ia koi ana, e hiki no ke hooukuia ia i elima dala o ka la, no ka manawa a pau i kaohiia ai ua luina mahuka la.

§1299. O na luina mahuka apau i lawe ole ia, a i hoouna ole ia paha mawaho o ke Aupuni, e hiki no ke hoohanaia lakou ma ka hana oolea, oiai ko lakou hoopaaia ana, e ke pookela o na makai, ke manao oia pela.

§1300. O ka mea nana i kokua i ka mahuka ana o kekahi luina, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri, aia no i ka manao ana o ka Ahahookolokolo.

§1301. Ina e koiia mai ke pookela o na makai o kekahi awa ma ka palapala e kekahi Kanikela, Hope Kanikela, a Luna kalepa paha, e noho ana iloko o keia Repubalika, e koi mai ana e hopuia kekahi kanaka kipi, a mau kanaka kipi paha maluna o kekahi moku o kona aina, a e ku ana ka moku maloko o na palena o keia Repubalika, alaila, e hiki no i ua pookela la, a i kekahi Luna Makai e ae paha, e ee aku iluna o ia moku, a e hopu i ke kanaka, a mau kanaka paha i hoakakaia iloko o ka

palapala koi mai; ke olelo mai ke Kanikela, Hope Kanikela, a luna kalepa paha, iloko o kona palapala koi, i kona makaukau e hoopakele i ke pookela a i ka Luna Makai, i ole e ili mai ka hihia maluna ona, mamuli o ia hopu ana, a no ke kaohi ana i na mea kipi; a e uku hoi ke Kanikela a mea e ae i koi mai pela, i na koina me na lilo apau no ka hopu ana, ame ke kaohi ana.

§1302. E ku no i ke kanawai i ke pookela o na makai e kaohi i ke kanaka a mau kanaka paha i hopuia pela iloko o ka halepaahao, aia a kiiia mai e ka Luna o ke Aupuni e, nana i kauoha mai i ka hopu ana.

§1303. O kekahi alii moku a sela paha i kepa pono ia e like me ke Kanawai maluna o kekahi moku Hawaii e holo ana i na aina e, e hoole ana i ka hana maluna a e haalele ana paha ia moku, e hoopaiia oia ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana i na dala aole e oi aku mamua o na dala he kanalima ame na koina o ka aha, a ina e kaa ole ia uku hoopai me na koina, e hoopaaia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o eono mahina. A e kauohaia e hoihoiia oia i kona moku.

§1304. Ua hiki i kekahi Lunakanawai Apana ke hoopuka i ka palapala hopu mamuli o ka hoopii ana o ke kapena a agena paha oia moku no ka hopu ana i ke kanaka i hoopiiia no kekahi c keia mau hewa.

§1305. Ua ku no i ke Kanawai i ka Ilamuku a o kona hope paha, a Makai Nui a Lunapaahao paha iaia ka malama ana o kekahi kanaka i hoahewaia malalo o na Pauku 1303 ame 1304, i ka manawa i makaukau ai ka moku i kepaia ai ia kanaka e holo aku, ma ke noi ana o ke kapena oia moku ame ka uku ana i na koina o ka hoopii ana oia kanaka, e hoihoi aku ia kanaka maluna o kona moku, ina no aole i pau kona manawa hoopai.

§1306. Ma ka hoolohe ana i na hihia i hoakakaia mamua, ua hiki ke laweia mai na palapala kepa i hooiaioia e kekahi

Kanikela Hawaii a Luna Aupuni Hawaii ma ka aina e, i hoike no ke kepa ana o ka mea i hoopiiia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 72.

§§1294-1302, oia no K. H. K. Mok. 72, §§1-9.
§§1303-1306, oia no Kau 1878, Mok. 33, Kan. Kiv. aoao 195.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Brown, 6 Haw. 705.

MOKUNA 73.

Ke Kakau Hoike ana i na Moku.

§1307. Ma ka hookaa ana, a hookuu ana i kekahi moraki, a palapala hoopaa paha, no ka aie maluna o kekahi moku i kakau hoike ia, a maluna paha o kekahi hapa, alaila, na ka mea iaia ka moraki a palapala hoopaa, a no kona panihakahaka ku i ke Kanawai paha, e kakauinoa a haawi aku i ka mea nana i moraki a i hoopaa, i palapala hookuu i hooiaio pono ia, a e kopeia ia palapala ma ka buke hoike e ka Luna Dute Nui; a i ole ia, e hoopauia ia moraki a palapala hoopaa paha, maloko o ka buke hoike, ma ke kakau ana i ka olelo hookuu maluna, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri, no kela hoole ana keia hoole ana, a ma ka uku ana i na poho apau i puka mai ma ia hoole ana.

§1308. O kela ame keia mokumahu, mawaho ae o ke kauia ana o kona inoa i penaia ma kona hope, e kau moakaka ia kona inoa, me na hua moakaka pono, i emi ole ka loihi malalo o eono inihainiha, ma kela ame keia aoao, mawaho o ka hale ku hoe, ina he hale kona o ia ano, a ina he moku ia me na huila ma ka aoao, e kauia no ma ka aoao mawaho o ia mau hale huila, a ina e loaa aku kekahi mokumahu, aole i kauia kona inoa, e like me ka mea i kauohaia, e kauia no ka hoopai maluna ona, aole e oi aku mamua o $50.

HOAKAKA I KA MOKUNA 73.

§1307, oia no K. H. K. Mok. 73, §1.
§1308, oia no Kau 1886, Mok. 17, §10.

MOKUNA 74.

Na Palapala Ae Holo.

§1309. O kela mea keia mea i noho ma keia Pae Aina, a oi aku i na la he kanakolu, a e manao ana e haalele i keia Repubalika, e noi aku oia i ka Luna Dute o ke awa kahi ana i manao ai e holo aku, i palapala ae holo.

§1310. E ku no i ke kanawai na na Luna Dute, a ina i ma'i a ua hele paha oia ma kahi e, alaila, na ko lakou mau hope e haawi aku i na palapala ae holo i ka poe nana i noi mai, e like me na olelo o ka Pauku maluna ae nei, ma ka uku ana mai i ke dala hookahi no ka hoailona pai, ke ole i ikeia kekahi o na kumu hoole i hoakakaia malalo ae nei:

1. Ina ua aie aku, a i ole ia, ua ili paha maluna o ka mea noi ka uku ana i kekahi dala i keia Aupuni, a i kekahi kanaka paha, ke loaa i ka Luna Dute ka palapala hoike no ia mea, me ke noi ana mai, e hoole i ka palapala ae holo.

2. Ina o ka mea noi ka mea i hoopiiia ma kekahi hihia kivila, a hihia karaima paha e kau ana imua o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, ke loaa i ka Luna Dute ka palapala hoike no ia mea.

3. Ina i hoopukaia he palapala kaohi, *ne exeat regno*, a o kekahi palapala e ae paha, e keakea ana i ka holo ana o ka mea noi, a kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, ina ua akaka ia mea i ka Luna Dute ma ka palapala paha, a ma ka mea e ae paha.

4. Ke waihoia ka palapala hoopii imua o ka Luna Dute, e olelo ana e holo ana ka mea noi, mawaho o keia Repubalika, me ke haalele i kana wahine, a i kona ohana paha iloko o ka pilikia, no ka loaa ole o na mea e pono ai ka noho ana.

5. O na palapala kaohi apau e kue ana i ka haawi ana i kekahi palapala ae holo, e kakauia ma ka pepa i hoailona pai ia, i hoolakoia mai e ka Luna Dute, a e ohiia na dala ekolu no ia palapala.

6. O ka palapala hoolaha i kakauia, hoopii a palapala kuihe paha ame ke noi e kue ana i ka haawi ana i ka palapala ae holo i kauohaia ma keia pauku, e hoohiki no ia no ka oiaio o ke koi a aie paha a ka mea e noi ana i ka palapala ae holo, e hoohikiia hoi imua o ka Luna Dute a o kona Hope paha o ke awa kahi i noiia ai ka palapala ae holo, a ina aole i hooiaioia pela, alaila, aole no he mana e kue ai i ka haawi ana o ua palapala ae holo la; a mahope o ka hala ana o na la he umi mai ka la aku i waihoia mai ai ua olelo hoolaha kakauia la, hoopii ame kuihe, alaila, ua kauohaia ka Luna Dute a o kona Hope paha e hoopuka i palapala ae holo na ka mea i oleloia iloko oia hoolaha kakau, hoopii a kuihe paha, ke ole nae i maopopo i ua Luna Dute la a o kona Hope paha iloko oia manawa i haiia ae la ua hoomakaia ka hoopii e hooko ai i ua koi nei imua o kekahi Ahahookolokolo kupono a e ohi paha i ka aie a i ka loaa ana ma ia hope ae i ka lohe ma ka palapala ua pau ia hihia, a i ole ua haawiia ka palapala hoopaa i aponoia no ka uku ana i ke dala i koiia e ka mea nana i kuihe no ka hoopukaia ana o ka palapala ae holo, ke hooholoia e kue ana iaia, alaila, na ka Luna Dute a o kona Hope paha e haawi aku ua palapala ae holo nei me ka nana ole hoi i na mea e kue ai iloko o keia Kanawai.

§1311. Aole no e auaia ka palapala ae holo no kekahi kanaka paahana, nana i hana apau kona manawa i hoopaaia ai ma ka palapala aelike a ua hookuuia paha mai ka hana ae no kekahi koi a aie paha i ulu mai mamuli o ia aelike i hanaia a i aieia paha i ka haku hana a mea e ae paha ma kona aoao.

§1312. E hiki no i kela Luna Dute keia Luna Dute, mahope o kona haawi ana i ka palapala ae holo, e hoopau aku ia palapala, ke maopopo iaia ua loaa ia palapala mamuli o ka hoopunipuni, a o ka hoike hewa paha; a i ole ia, ina i manao oia he mea e

poino ai ke Aupuni a o kekahi kanaka paha, ke haawiia ka palapala ae holo. Na ka Luna Dute, maloko o na hora iwakaluakumamaha mahope iho o kona hoopau ana i kekahi palapala ae holo, e hoike aku no ia hoopau ana ma ka palapala i ke kapena, a i ke 'lii paha o kela moku keia moku e ku ana ma ia awa, ma ka haawi ana i ka palapala iloko o kona lima, a i ole ia, ma ka waiho ana i ua palapala la maluna o ka moku, a e hooili aku hoi ka Luna Dute i palapala hoike like pu, e hoolahaia iloko o ka Nupepa o ke Aupuni.

§1313. Aole e manaoia kekahi palapala ae holo, he mea ia e pakele ai ka mea iaia ia palapala, i ka hopuia mamuli o kekahi palapala hopu i hoopukaia e kekahi Ahahookolokolo o keia Repubalika.

§1314. O kela mea keia mea i holo aku mawaho o keia Repubalika, me ka manao e hele loa me ka loaa ole mamua o ka palapala ae holo, e hiki no ke hoopaiia ia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

§1315. O kela Luna Dute keia Luna Dute nana i haawi aku i kekahi palapala ae holo me ke kue i na olelo o ka Pauku 1310, a ua hoole hoi e like me ka olelo o ka Pauku 1312, aole oia e hoopau aku ia palapala ae, mamua o ka holo ana'ku o ka mea i loaa, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala hookahi haneri; aia no i ka manao o ka Ahahookolokolo; a e hiki no i ka mea i poino mamuli o ia hana ana, e hoopii i ka Luna Dute me ka hoopii Kivila.

§1316. Ina i lawe aku kekahi kapena moku a alii moku paha mawaho o keia Repubalika i kekahi kanaka i loaa ole ka palapala ae holo, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai he kanalima dala, a e hooiliia maluna ona na aie apau a ka mea ana i lawe aku ai iwaho o keia Repubalika, a ina aole oia e hookaa ia uku hoopai me ia mau aie, e hiki no ke hopu a hoolilo a kuai aku i ua

moku la, i kaa ai ia mau mea; aka hoi, ina huli pono ke kapena moku a alii moku paha i ka moku me ke kokua pu o na makai o keia Repubalika, mahope iho o ka loaa ana o ka palapala hookuu a ka Luna Dute a mamua o ke kaawale ana'ku o ka moku mawaho o ka mana o keia Aupuni, me ka manao e pale aku i ka mahuka ana o kekahi mea a mau mea paha; alaila, aole pili keia hoopai iaia, aole no e ili maluna ona na aie apau a ka mea ana i lawe aku ai iwaho o keia Repubalika, aole no hoi e hopu a e hoolilo a kuaiia ua moku la; aka hoi, aole i pili kekahi olelo o keia Pauku a o keia Haawina i kekahi luina i kepa pono ia maluna o ka moku.

§1317. Aole e manaoia kekahi olelo iloko o keia Haawina, he mea kue i ka Pauku 51 o na Kanawai Kivila, e kuhikuhi ana na ke Kuhina no ko na aina e, e haawi aku i na palapala ae holo i kekahi poe.

§1318. Ina ua loaa i kekahi kanaka ka palapala ae holo mai keia Repubalika aku, a ua holo a hoi mai oia maloko o ka makahiki hookahi, e hiki no iaia ke holo hou aku mamuli oia palapala ae hookahi no, ke ole i waihoia mai kekahi palapala keakea imua o ka Luna Dute; aka, e manaoia ua palapala ae holo la, e ka Luna Dute o ke awa kahi e holo hou aku ai ua kanaka la, ina ua hala ka makahiki hookahi, alaila, aole e hiki ke holo me ka loaa ole o ka palapala ae hou.

§1319. He mea mau, ina ua hoole ka Luna Dute aole haawi, a ina paha ua hoopau aku oia i kekahi palapala ae holo, no kekahi o na kumu i hoakakaia ma ka Pauku 1310 ame 1312, alaila, e hiki no i ka Luna Dute e haawi aku i ka palapala ae holo, ke waiho mai ka mea noi, i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ka Luna Dute, e olelo ana e hookaa ka mea noi i kona aie a e uku aku i ka mea ili mai maluna ona e uku; a i ole ia, e hana no oia e like me ka mea e hooholoia ma ka hoopai ana, a e uku no i ka mea e hooholoia nana e uku, a e olelo paha, e hoolako oia i kona ohana i na mea e pono ai, e like no me ke ano o ke keakea ana mai, i kona holo ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 74.

§1309, oia no K. H. K. Mok. 74, §1.
§1310, oia no K. H. K. Mok. 74, §2, hoololi ana Kau 1874, Mok. 10 a me Kau 1882, Mok. 15, Kan. Kiv. aoao 201.
§1311, oia no Kau 1882, Mok. 15, Kan. Kiv. aoao 201.
§§1312-1315, oia no K. H. K. Mok. 74, §§3-6.
§1316, oia no Kau 1874, Mok. 29, Kan. Kiv. aoao 203.
§1317, oia no Kan. Kiv. 652.
§§1318-1319, oia no K. H. K. Mok. 74, §§10-11.

MOKUNA 75.

Na Moku Ili.

§1320. Na ka Luna Makai Kiekie, me na Makai Nui, ame na Hope Makai Nui, ma na wahi apau o keia Repubalika, mamuli o na olelo a ke Kiaaina a lakou, e lalau aku, e hoopaa, a e malama, no ka poe ona i na moku ili a naha, me ka waiwai ili, i ili ma na kahakai o ko lakou mau Mokupuni.

§1321. Aia a lohe kekahi Kiaaina i ka ili ana a naha o kekahi moku, a i ka loaa ana paha i kekahi waiwai ili, e like ka nui o ka waiwai me ka haneri dala, a oi aku paha, ma kekahi kai a kahakai ma kona Mokupuni, e kauoha aku i ka Makai Nui e hele koke i kahi e waiho ana ua moku la, a waiwai paha, a ina aole paa ia mea ma ka lima o kekahi ona, a agena paha, alaila, e lalau aku oia, a e hoopaa no na ona.

§1322. E hiki no i ka Makai Nui ke hoohana i kekahi poe kanaka, e like ka nui me kona manao he pono, e kokua i ka hoopakele ana i ka waiwai, a e hoonoho i kekahi poe kiai nana e malama i ka waiwai a e kinai i ka hoohaunaele ana, a ina e kue kekahi i na kauoha a ka Makai Nui, i ku i ke Kanawai, e hoopaa koke ia oia e like me ka mea e pono ai; a mahope i ka hookolokolo ana e hoopaiia oia no kela ofeni keia ofeni, ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala he umi, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole oi aku i na malama ekolu.

§1323. E hana ka Makai Nui i palapala helu o ka waiwai ili apau i loaa mai iaia; a ina i koiia aku oia e ka mea nona ka waiwai, a e kona agena, a e kekahi mea kuleana paha, alaila, e hoohiki oia no ka oiaio o kona papahelu, a e haawi pu aku hoi i ke

kope o ia papahelu, ke koiia mai, me ka waiwai apau, i ka ona a i ka agena, a i ka mea e ae nona ke kuleana pono ke lawe: Aka hoi, e uku mua ia, a i ole, e hoopaaia ka uku ana i ka Makai Nui, ka uku kupono no kana hana ana, me na dute, ame na koina e ae ana i uku aku ai, a ua hoohiki paha e uku no ua waiwai la.

§1324. Ina aole ae like ka Makai Nui me kela aoao no ka nui o ke dala e ukuia ai na ka Makai Nui, alaila, e hiki no ke waiho i ka hihia imua o kekahi poe kuikawa, e hookohuia e na aoao elua, aka, ina e ae ole mai kela aoao e waiho imua o ka poe kuikawa, alaila, e waiho koke ia imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni oia Mokupuni, a nana no, i ka wa kau hookolokolo a i ka wa kau ole paha, e hoolohe a e hooholo no ia hihia ma ke ano hana wawe, me ka hai aku mamua i na aoao elua; a e hiki no iaia e hoopuka i na palapala kauoha hana e pono ai ka hooko ana i kana olelo hooholo.

§1325. Aole e koiia aku kekahi nona ke kuleana iloko o ia waiwai, e uku i kekahi mea e ae, i ka Makai Nui wale no, no kekahi hana, a kekahi lilo paha, ma ka lalau ana, a hoopaa ana i ka waiwai, ke ole ia he waiwai i lalauia a i hoopaaia mamua o ka hiki ana'ku o ka Makai Nui.

§1326. Ina mahope o ka hiki ana'ku o ka Makai Nui, a lawe e kaohi a e hana aku kekahi kanaka i kekahi waiwai ili, a i loaa ma ke ano i oleloia mamua, me ke kauoha ole o ka Makai Nui, ka ona, ka agena, a o ka mea kuleana e ae paha, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole e oi aku i na dala elima haneri, aia no i ka manao ana o ka Ahahookolokolo.

§1327. E hoolaha aku ka Makai Nui me ka hakalia ole, mahope o kona hiki ana'ku, i na mea pili i ka ili naha ana, me ke ano o ka waiwai i loaa, ame na mea nui e ae ana i ike ai a i lohe ai, ma ke ano ana i manao ai he kupono, i lohe ka poe nona ke kuleana; a ke ole oia e hana pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala hookahi haneri.

§1328. E hiki no i ka Makai Nui, mamuli o ka olelo a ke Kiaaina, e kuai kudala aku i kekahi hapa o ka waiwai, i loaa mai ke dala lawa pono no ka hookaa ana i na dute maluna o ka waiwai ma ka Hale Dute, kupono ia lakou ke uku mai.

§1329. E hiki no iaia ke kuai kudala aku ma ke ano i oi ka loaa i ka waiwai ua ikeia e ino koke ana ke waiho loihi aku, ke maopopo ka pono ke kudalaia, a ke hoolaha mua hoi oia ma ke akea, a ma kekahi nupepa, ina he nupepa e hiki ai.

§1330. Ina e puka ole mai kekahi mea kuleana, e hoomaopopo i kona kuleana iloko o ka waiwai, alaila, e hoike aku ka Makai Nui, me ka hoohikiia, he papa helu o ka waiwai i ke Kanikela, a Hope Kanikela paha, ina he Kanikela a Hope Kanikela e noho ana maanei, o ka Repubalika kahi e noho ai ka poe nona ka waiwai, ina he waiwai no kekahi poe o ka aina e ka waiwai ili; a ina i lilo ka waiwai i ke kudalaia, e hoike aku oia i ka palapala hoike i ka nui o ke dala i loaa mai ma ke kuai ana, me ka nui o ke dala ana i uku aku ai, no na dute ame na lilo e ae; a e haawi aku oia i ke Kanikela a Hope Kanikela paha, i ke koena ame ka waiwai e waiho ana maloko o kona lima, me na palapala apau i loaa iaia maluna o ka moku, a o ka waiwai ili.

§1331. Ina aole Kanikela, a Hope Kanikela maanei, o ke Aupuni kahi e noho ai na mea nona ka waiwai, a ina hoi aole koiia mai ka waiwai e kekahi mea kuleana, alaila, e hoike aku ka Makai Nui i ka palapala hoike dala imua o ke Kuhina Waiwai, a e haawi aku iaia ke koena o ke dala, a na ke Kuhina e malama i ke dala no na makahiki elua, i hiki i na mea kuleana ke koi mai, a ina e hala ia mau makahiki me ke koi ole ia mai o ke dala, alaila, e lilo ia dala no ka pomaikai o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

§1332. Ma na kanawai e pili ana i na moku ili a naha, me ka waiwai ili, ua komo iloko o ka inoa "Makai Nui," ka Luna Makai Kiekie, Makai Nui, me ka Hope Makai Nui.

HOAKAKA I KA MOKUNA 75.

§§1320-1332, oia no K. H. K. Mok. 75, hoololi ole ia.

MOKUNA 76.

Ka Hoopai ana i na poe Hewa ma ka Barratry.

§1333. Ina kekahi kapena, kekahi luna e ae, a kekahi luina paha o kekahi moku e holo ana ma ka moana, a ma kekahi wai e ae paha malalo'ae o ka mana o keia Repubalika, e kaili aku me ka manao ino, i ua moku la, ame kekahi mau ukana paha e waiho ana maluna o ua moku la, ke hiki aku ke kumukuai o ia ukana i ke kanalima dala, a e haawi aku paha i ua moku la i ka poe powa mamuli o kona manao iho, ua manaoia ua hewa ia mea ma ka feloni, a ina e hoahewaia, alaila, e hoopaiia ma ke dala aole oi aku mamua o na dala he umi tausani, a i ole ia, e hoopaiia ma ka hoopaahao ame ka hana oolea, aole i oi aku mamua o na makahiki he umi, a i ole ia, ma ia mau hoopai elua, e like me ke ano hoi o ka ofeni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 76.

§1333, oia no K. H. K. Mok. 76, hoololi ole ia.

MOKUNA 77.

Na Hewa e kue ana i na Keena like ole o ke Aupuni.

Mahele I.—Na Noteri Lehulehu ame na Luna Hooiaio Palapala.

§1334. Ina e haalele a hoopauia paha, a make paha kekahi *noteri lehulehu*, e haawiia kona mau buke kope i ke kakauolelo o ka Aha Kakau kokoke i kona hale oihana; a ina e hana ole ia pela a hala na malama ekolu, e uku no ua *noteri* nei, a o kona hooko kauoha a luna hooponopono waiwai hooilina paha, i ke dala aole emi malalo o ke kanalima, aole hoi e oi aku i na dala elima haneri, e like me ka noonoo ana o ka Ahahookolokolo he pono. E haawiia ka hapalua o ke dala apau i lilo mamuli o ka Pauku maluna iho i ke Aupuni, a o kekahi hapalua hoi i ka mea nana e hoopii no ia dala.

§1335. O na lunakanawai apau ame na luna e ae i aeia i keia manawa ma ke kanawai, a e aeia aku ana paha ma keia hope aku, e hooiaio i na palapala, mawaho ae o ka olelo hoohiki i kakauia maluna o ka palapala, e malama lakou i moolelo o kela ame keia hooiaio ana maloko o kekahi buke moolelo. Ma kela ame keia moolelo aole emi na hoakaka ana malalo o ka hoakaka ana i ka poe i hooiaio me na aoao elua ma ia palapala, ka la o ka hooiaio ana ame ka la o ia palapala i hanaia ai ame kekahi mau hoomanao ana no ke ano o ka palapala i hooiaioia.

§1336. O na buke moolelo i malamaia, e hoihoiia i kela ame keia elima makahiki, a i ka haalele ana, make ana, a hoopauia ana mai ka oihana ae paha o ia lunakanawai a luna e ae paha me

ke kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kakau e kokoke mai ana i kahi noho o ia lunakanawai a luna e ae paha.

§1337. E malama pono na Kakauolelo o na Aha Hookolokolo Kakau i na buke moolelo i waihoia aku me lakou e like me na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, ma ka waiho pu ana me na moolelo o ka Aha Hookolokolo. E hiki no e nanaia ua mau moolelo nei oiai e waiho ana me ua Luna Hooiaio nei a mahope iho no hoi o ia hoihoiia ana i na wa kupono apau e kekahi mea kupono me ka uku ole.

§1338. 'O kekahi o na Luna Hooiaio i olelo mua ia ae nei i malama ole i ka moolelo i kauohaia ma keia Kanawai, a i ole ia, aole i waiho aku ia moolelo me ke Kakauolelo o kekahi Aha Hookolokolo Kakau e like me ka mea i kauohaia, e hoopaiia oia o uku i kekahi hoopai aole e emi malalo o kanalima dala, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri me kanalima dala, a ua hiki e koiia ia hoopai mai ia luna mai, a i ole ia, i kona mau hooko kauoha a lunahooponopono waiwai paha imua o kekahi Lunakanawai Apana. O ka manawa mua o elima makahiki i manaoia ma keia kanawai e pau no ia ma ka la mua o Iulai, M. H. 1893.

§1339. E lilo no i hana na kela ame keia Notari o ka Lehulehu, a i ole ia, ka luna i hoomanaia e hooiaio i na palapala, mamua o ka hana ana i kekahi hooiaio ana, e nana akahele mua i kekahi palapala i manaoia e hooiaio imua ona, a e hoomaopopo ina he mau huaolelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hoololiia maloko oia palapala.

Ina ua loaa he mau huaolelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hoololiia, e hoike aku oia ia mea i ka mea e makemake ana e hooiaio ia palapala, a ina ua aponoia e ia mea, e kakau iho ka luna hooiaio i oleloia i kona mau huakumu ma ke ka'e o ia mau huaolelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hoololiia, a e kakau iho malalo o ia palapala mamua iho o na huaolelo hooiaio i ke ano o kela ame keia huaolelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hoololiia, ame ka helu o ka aoao ame ka lalani i hanaia ai ia mea.

§1340. O kela ame keia Notari o ka Lehulehu, a i ole ia, kekahi mea e ae paha i hoomanaia e hooiaio i na palapala nana i lawe i ka hooiaio ana o kekahi mea i kekahi palapala aia iloko olaila na huaolelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hoololiia, nana i hana a hooko ole i na mea i kauohaia, a i ole ia, i kekahi o ia mau mea iloko o ka Pauku mamua ae nei, e kauia maluna ona ina e hoahewaia no ia mea imua o kekahi Aha Hookolokolo Apana, kekahi hoopai, aole e oi aku mamua o elua haneri dala.

§1341. O kekahi luna i haawiia iaia ka mana e hooiaio i na palapala, ina oia e hookomo me ka maopopo he oiaio ole iloko o kana palapala hoike hooiaio no kekahi palapala i kekahi mea e alakai hewa ai i na mea i oleloia iloko o ia palapala hoike, ma ka hooiaioia ana a ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia oia i ka uku hoopai i na dala aole oi aku i ka hookahi haneri, a i ole ia, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea, aole e oi aku i na mahina elua, a e hiki no ke hoopai palua ia. Aole e manaoia na mea i oleloia ma keia ua kue i kona hoopii kivila ia no ke poho malalo o keia kanawai.

MAHELE II.—BUKE E KAKAUIA AI O NA POE MARE.

§1342. Na kela mea keia mea i aeia e hooholo i ka mare ana maloko o keia Repubalika, e malama i buke kahi e kakauia ai no kela ame keia mare ana i hooholoia e ia, me ka inoa o ke kane ame ka wahine i mareia, ko laua wahi i noho ai, me ka la ame ka mahina o ia mare ana, a e haawi aku i palapala hoike mare i kakauinoaia e ia, i ka poe i mareia.

§1343. Ina i malama ole ka luna mare i ka palapala ana i kekahi mare ana e hooholo ai, a ua haawi ole paha i ka palapala hoike hooiaio mare i ka poe i mareia, alaila, e hoopaiia oia i na dala he kanalima, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1344. Na kela ame keia Luna Mare ke loaa e ka uku he hapalua dala e haawi aku i ka mea e noi mai ana iaia i palapala

hoike i kakauia no kekahi mare ana i hooholoia e ia. Ina e hoole kekahi Luna Mare, mahope o ka uku ana iaia i ka hapalua dala e haawi mai i ka palapala hoike no kekahi mare ana i hooholoia e ia, alaila, e hoopaiia i na dala he kanalima, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1345. Ina e make kekahi Luna Mare, a e hele aku paha ma ka aina e, alaila, na ka luna hooko, luna hooponopono waiwai, a hope e ae paha o ia mea i make, a i hele aku paha ma ka aina e, e hoihoi aku i ka buke kahi a ua Luna Mare la i kakau ai i na mare ana i hooholo ai iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, a o ka mea e hoihoi ole pela, e hoopaiia oia i na dala he hookahi haneri, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1346. Na ke Kakauolelo mua o ka Oihana Kalaiaina, ke loaa e ka uku he hapalua dala, e haawi aku i ka mea e noi mai ana i kope o ka mea i palapala ia ma na buke mare i waihoia ma ia keena, e pili ana i kekahi mare ana, a e hooiaioia ua kope la, e silaia me ke sila o ka oihana, a e kakauinoaia e ke Kakauolelo mua.

Mahale III.—Ka Hooili Kolohe ana.

§1347. O kela mea keia mea i lawelawe ma kekahi ano i ka hooili a hoao ana paha e hooili kolohe, i kekahi awa ma Amerika Huipuia, na mea ulu i hooulu a i hanaia ma na aina e, o ka oi aku nae he laiki me ke kopaa, ina paha ua huiia me na mea Hawaii o ia inoa hookahi a ano hookahi paha, a ma na puolo pakahi paha, e hoopaiia oia ina e maopopo kona hewa, e uku i kekahi hoopai aole e oi aku i na dala he hookahi tausani, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki elua, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo, a o na waiwai o na ano apau, ka oi aku nae ka laiki ame ke kopaa, i hooiliia, a i hoaoia e hooili pela, e hooliloia a ua hiki ke hopuia a kuaiia aku no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

§1348. I mea e pono ai ka hookoia ana o na olelo o ka pauku mamua iho, e kohoia kekahi luna i akamai i ka nana ana i na ano laiki apau, a e kapaia oia "ke kiai o na waiwai i hooiliia iwaho," a nana e nana i na puolo o ia mea i manaoia e hooili aku i na aina e. O na puolo apau i manaoia e ia ua huiia, a he mea i hooulu ole ia ma Hawaii nei, e nana pono i ua mea la, a ina ua maopopo he laiki i hui ia, a i ole he laiki mai na aina e mai, alaila, e laweia na laiki apau i lilo ia puolo oia kekahi hapa, a e hoopaiia na ona oia mea e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1347.

E ukuia ka luna i kohoia i wahi uku uuku, e hoomaopopoia e ke Kuhina Waiwai, e ka mea nona ka waiwai i manaoia e hooili aku, a e loaa iaia he hapaha o na dala apau i loaa mamuli o ke kuaiia ana o na waiwai i hoaoia e hooili kolohe aku.

Mahele IV.—Lawelawe Kolohe ana i na Hoailona Pai.

§1349. Aole luna o kekahi hui i hoohuiia e hoopuka a haawi aku paha i kekahi palapala hooia o na kuleana mahele iloko a oia hui paha, aole hoi e kakau iho ia kuaiia ana a hooliloia ana paha o na mahele a kuleana paha iloko oia hui iloko o na buke oia hui, koe nae ina ua hoopiliia aku i ua palapala hooia hou la, na hoailona pai o ka waiwai o iwakalua keneta no kela ame keia hookahi haneri dala a hapa paha, oia ka huina waiwai io o na mahele i hoikeia a i hooiaia paha eia palapala hooia, e ukuia hoi na hoailona pai e ka mea i hoopukaia a i haawiia aku ai o ua palapala hooia la, a i ole ia, e ka mea nana i noi aku e kakauia ua haawi ana la a hoolilo ana la paha i na mahele a kuleana waiwai maloko o ka buke mahele o ka hui. Eia no nae, aole e manaoia ua pili ka auhau hoailona pai i hoakakaia maluna ae nei i na palapala hoike a mahele paha i haawiia i ka ona o na mahele waiwai i hooiaia ma ia palapala ina aole i hoololiia ka ona ia ana o ia mau mahele, a ina e hoopuka hou ia ana i mau palapala hooia mahele i kekahi ona mua, na ka luna o ka hui nana e hoopuka ana i ua mau hooia mahele hou la e kakau iho maluna o ka palapala hooia i na huaolelo "hoopuka hou," a kakau iho

i inoa hou. A he hana no hoi na ka luna e hana ana i ka hoike makahiki o ua hui la i hoohuiia i ke Kuhina Kalaiaina e hookomo iloko o laila i hoike hoakaka i hoohikiia o ka heluna a huina waiwai io paha o na mahele oia hui, no ia hoi i hoopukaia ai a i haawiia aku paha he mau palapala hooia iloko o ka manawa i hoikeia, a i ole ia, i kuaiia a hooliloia aku i kakauia maloko o ka buke mahele o ka hui iloko o ka manawa i hoikeia ma ia hoike. O kekahi mea e uhai ana i kekahi o na hoakaka ana o keia Pauku, e ku no i kekahi hoopai i emi ole malalo o kanalima dala, a oi ole aku hoi maluna o elua haneri me kanalima dala, ke hoahewaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 77.

MAHELE I.

§1334, oia no K. H. K. Mok. 77, §§1-2.
§§1335-1338, oia no Kau 1888, Mok. 18.
§§1339-1340, oia no Kau 1896, Kan. 55.
§1341, oia no Kau 1882, Mok. 41, Kan. Kiv. aoao 451.

MAHELE II.

§§1342-1346, oia no Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 471.

MAHELE III.

§§1347-1348, oia no Kau 1880, Mok. 39, Kan. Kiv. aoao 690.

MAHELE IV.

§1349, oia no A. K. Kan. 37.

E hoihoiia na Buke o na poe i mareia i ka Luna Kakau Kope. Nana K. K. §966.

MOKUNA 78.

Na Haku ame na Kauwa.

§1350. Elua ano o na kauwa iloko o keia Repubalika, penei:

1. O na haumana, oia hoi ka poe i hoopaaia e hookauwa na kekahi, i mea e aoia ai i kekahi hana akamai, hana naauao, a hana akamai ano e ae paha.

2. O ka poe i hoolimalimaia, e hana ma ka la, ma ka hebedoma, malama, makahiki, a manawa e ae paha i hooholoia no ka uku.

Mahele I.—Haumana.

§1351. E hiki no ke hoopaaia na keiki apau, i oi aku na makahiki mamua o ka umi, i haumana, a i kauwa hoolimalima paha; a ina he kaikamahine, aia a hala na makahiki he umikumamawalu, mai ka hanau ana mai, a i ole ia, a hiki i kona wa e mare ai i ke kane, a iloko o ia mau makahiki; a ina he keikikane a hala na makahiki he iwakalua, penei:

1. Na ka makuakane o ke keiki e hoopaa i kana keiki; a ina ua make oia, a pono ole paha ke hana no ka pupule, no ka hupo, no ka ona pinepine, a no kekahi kumu e ae paha; a ina paha ua haalele loa ia i kona ohana, aole malama pono ia lakou, alaila;

2. Na ka makuahine e hoopaa; a ina hoi ua make ka makuahine, a pono ole paha iaia keia hana, a hoole paha oia, alaila;

3. Na ke kahu o ua keiki nei i hookohu pono ia. Ina aole makua o ua keiki oo ole nei, a ua pono ole paha iaia ke hoopaa i ua keiki la aole ona kahu, alaila;

4. Na ke Kiaaina o ka Mokupuni, kahi i noho ai ua keiki la.

§1352. O ka mana i loaa mamua aku nei i kela ame keia Kiaaina e hoopaa ai i na keiki oo ole ma na aelike hoopaa hana, e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1351 o ke Kanawai Kivila, ke hooliloia nei ma keia, na na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a Aha Kaapuni paha, a Aha Kakau e ae paha e noho ana ma ke ano hooponopono waiwai hooilina, a e hiki hoi i kekahi o lakou ke lawelawe ma ia mau hana.

§1353. Aole no e hoopaaia kekahi keiki, e like me ka olelo maluna, ke ole na palapala aelike elua, i kakauinoaia, a i haawi ia hoi i na aoao elua, a e malamaia kekahi no ka mea oo ole, e ka makuakane, makuahine, kahu a Kiaaina paha. E komo iloko o kela palapala keia palapala aelike, e hoopaa ana i kekahi mea oo ole, e like me ka olelo maluna, kekahi olelo ae a ka haku e hoopaaia ai oia, nana e hoonaauao i ua keiki nei, ma ka heluhelu ame ke kakaulima; a ina he keikikane, e aoia no hoi ma na kumu nui o ka helu.

E kakauia no iloko o ka palapala hoopaa, na makahiki o ka mea oo ole, a e manaoia o na makahiki i oleloia malaila, o kona mau makahiki oiaio no ia, me ka imi ole aku i mea hou e maopopo ai.

§1354. O na pono apau, ina paha he dala, a he mea e ae paha, e ukuia, a e ae ia paha e ka haku i kakauia ma ua palapala hoopaa keiki nei, mamuli o na pauku o keia kanawai, e ukuia a e hoopaaia paha, i mea e pono ai ua mea oo ole nei wale no.

§1355. Na na makua, na kahu, ame na Kiaaina, o ko lakou mau Mokupuni iho, e ninau no ka malamaia ana, o na mea oo ole, a lakou e hoopaa aku ai, ame na mea i hoopaaia paha, e ko lakou mua ma ka oihana, a e hoomalu ia lakou i ka hana ino ia mai, ame ka malama ole, ame ka hooko ole ana hoi o na kahu, i na olelo hoopaa.

§1356. Ina paha i hana ino, a hoeha wale paha kekahi kahu i ka mea oo ole i hoopaaia ai ia, a haihai paha i ka olelo hoopaa,

alaila, e hiki no i ka makuakane, i ka makuahine, i ke kahu, i ke Kiaaina, a i ua mea oo ole nei paha, ke hoopii i kekahi Lunakanawai Kaapuni, a i ka Lunakanawai Apana paha, o ka mokupuni kahi i noho ai ua keiki la, a nana no e hoolohe, a e hooholo no ka mea i hoopiiia.

§1357. Mahope o kona lohe ana i ka na aoao elua, a i ka ka mea hoopii paha, aole nae i hele mai ka haku mahope o ke kii ana, alaila, ina i ko ka mea hoopii, na ka Lunakanawai e hooholo, e kuuia ka mea oo ole, a na ka haku e uku i ke koina, a e hiki no hoi iaia ke hoopuka aku i ka palapala ohi, mamuli o ka olelo hooholo.

§1358. Ina i maopopo, aole he kumu kupono no ka hoopii ana, e hiki no i ka Lunakanawai ke hooholo, na ka mea hoopii e uku mai i ka haku no ke koina, a e hoopuka aku hoi i ka palapala ohi, mamuli o ka olelo hooholo.

§1359. E hiki no ke hoopiiia kela haku keia haku i hoopaiia oia, ina i hoopiiia oia a hoopii ole ia paha, no kona malama ole i ka palapala hoopaa, ma kona aoao iho; a o na mea apau i loaa mai, ma ia hookolokolo ana, no ka mea oo ole wale no ia. Ua hiki no ke hoopiiia pela, e ka makua, e ke kahu, e ke Kiaaina, ame ko lakou mau hope paha, nana e malama i ua mea oo ole la; a e hiki no hoi i ua mea oo ole nei, oia iho no ke hoopii, mahope o kona manawa i hoopaaia ai. Aole ko ua hoopii la, ke hoomaka ole ia i ka wa i hoopaaia ai ka mea oo ole; a i ole ia, iloko o na makahiki elua, mahope iho o ka pau ana o kona manawa e hoopaaia ana.

§1360. Ina i hooholoia mamuli o ka aoao hoopii, a ua hoomakaia ka hoopii ana i ka wa e noho kauwa ana ka mea oo ole, alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ma ke noi ana o ka aoao hoopii, ke hookuu i ka mea oo ole, mailoko ae o kona paa ana.

§1361. Ina i haalele kumu pono ole kekahi haumana, a kauwa i hoopaaia paha, i ka hana a kona haku, e hiki no i kekahi

Lunakanawai Apana o ka Repubalika, ma ka hoopii o ka haku me ka hoohiki, a o kekahi mea e ae paha nona, ke hoopuka aku i ka palapala kena, e hopu i ka haumana a kauwa paha, a e lawe mai iaia imua o ua Lunakanawai nei, a ina he oiaio ka hoopii, alaila, e kauoha ka Lunakanawai e hoihoi ia ka mea hewa i kona haku, a e koiia oia e hookauwa i papalua o ka manawa ana i haalele ai i ka hana, ke hoolaulea ole oia i kona haku no kona poho ma kona haalele ana; aka hoi, aole e oi aku ka manawa ana e hookauwa hou aku ai mamua o ka makahiki hookahi, mahope koke iho o kona manawa i paa ai.

§1362. Ma ka palapala kena o ka Lunakanawai, ina i kakauia ka inoa o ka makai, a mea e ae paha, e kauoha ia no ia, e hoihoi aku i ka mea hewa, i kahi e noho ai o kona haku, ina paha ma kekahi mokupuni e ae o keia Repubalika.

§1363. O na koina apau no ka hookolokolo ana i kekahi kauwa, a haumana paha, e uku mua ia e ka mea nana e hoopii; a ina i ko ka mea hoopii, e loaa hou mai ua koina la i ka haku ma ka hoopii ana i ka mea oo ole mahope o kona wa oo.

§1364. Ina i kolohe kekahi haumana a kauwa paha a hoole maoli paha i kana hana, a noho hana ole paha, e hiki no i kona haku ke hoopii no ia mea, i kekahi Lunakanawai Kaapuni, a Apana paha, o ka Mokupuni, kahi i noho ai o ua haku nei; a he mana ko kela ko keia o lakou, e lohe a e hooholo no ia hoopii.

§1365. Mahope o ka lohe ana i na aoao elua, a i ka aoao hoopii wale no paha, ina i hele ole mai kela aoao mahope o ke kiiia ana, ina paha ua kupono ka hoopii, alaila, na ka Lunakanawai e hooholo, e hookuuia ka haku mailoko ae o ka palapala hoopaa, a e hooholo maluna o ka makua a kahu paha o ka mea oo ole na koina, ina paha i komo pu iloko o ka palapala hoopaa, a e hoopukaia ka palapala ohi no ia koina; ina hoi aole makua a kahu paha nana e hookaa ia koina, e hiki no ke hoopii i ka mea oo ole, i mea e loaa mai ai ua koina la, i kona wa oo.

§1366. Aole no e paa kekahi palapala hoopaa haumana, a kauwa paha, i hanaia mamuli o na olelo mamua o keia mokuna, maluna o ka mea i oo ole, mahope o ka make ana o kona haku, ia manawa no e kuuia no ka haumana, a o ke kauwa paha; e hiki no nae ke hoopaa hou ia.

§1367. E hiki no ke hanaia ka palapala hoopaa haumana, a kauwa paha, mamuli o keia mokuna, no kekahi mea oo ole, me ka wahine, ame ke kane no; a e pili like no na pauku apau mamua i na haku wahine, e like me na haku kane.

Mahele II.—Ka poe i Hoolimalimaia.

E Hooponopono ai i na Olelo Aelike Mawaena o na Haku ame na Kauwa.

§1368. O na palapala Aelike apau mawaena o na Haku ame na Kauwa, ina kekahi o na aoao elua he kanaka Hawaii maoli, e kakauia a e paiia ma na olelo elua, ma ka olelo Hawaii ame ka olelo Beritania, aole hoi e ku i ke kanawai kekahi olelo aelike i hanaia ma ka olelo hookahi wale no. Aka nae, aole no e manaoia ma keia kanawai ua papaia ka hanaia ana o kekahi aelike i kakauia a pai ia paha ma ka olelo Hawaii wale no, ina he mau kanaka Hawaii na mea o na aoao elua.

§1369. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoomakaukau i mau pepa o ia ano i paiia ma na olelo elua me ka waiho hakahaka ana i na wahi o na hana, ka manawa, ka uku, na inoa, kahi e kepaia ai, ame kona wahi i noho mau ai.

§1370. I mea e hookoia ai kela me keia palapala hoopaa hana i hanaia mamuli o ka Pauku 1382, e ae maoli ia no ka hana ana e ka Haku, a o kona hope paha i hookohu pono ia, ame ke kauwa hana, imua o ka Luna i hookohuia e lawe i ka hooiaio ana o na palapala hoopaa, e like me ka mea i hoakakaia mahope ae nei, a penei no ka palapala hoike no ka hooiaio ana:

Mokupuni o..... }
Ko Hawaii Pae Aina, } s.s.

Ma keia la.....o....., M. H....., ua hele kino mai imua o'u o..... ka Haku, ame..... ke kauwa hana, ua ike au (a ua hoomaopopo ia paha ma ka olelo a A. E. i hoohikiia) o laua no na mea nana i hana i ka palapala hoopaa maluna ae nei a ua heluheluia a weheweheia e a'u imua o laua, a ua ae pakahi mai ua hoomaopopoia, a ua hanaia mamuli o ko laua makemake iho, a no na kumu ame ke ano i hoakakaia maloko.

§1371. I mea e hookoia ai na olelo o keia Kanawai ma keia ua aeia ke Kuhina Kalaiaina e hookohu aku i kahi luna a mau luna paha ma kela ame keia Apana Koho o keia Repubalika, a nana no a na lakou paha e lawe a hooiaio i na Palapala Hoopaa Hana i aeia mamuli o ka Pauku 1382; aka hoi, ua hiki no i ka luna a mau luna paha e hookohu i hope oiai oia e kaawale ana mai ka apana aku no kekahi manawa, a o ia hope i hookohuia e loaa iaia ka mana e hana i na hana apau a ua luna la a mau luna paha e like me ia i hoakakaia ma keia Kanawai. E loaa i na luna i hookohuia ka mana, a ua kauohaia lakou ma keia Kanawai, e holoi i na hoailona pai i lawelawe ia ma ia mau Palapala Hoopaa Hana ma ke kakau ana me ka inika i ko lakou mau inoa maluna iho o ke alo oia mau hoailona pai. Aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kanawai i mea e manaoia ai ua kupono ke kohoia ana o kekahi Lunakanawai a o kona hope paha, a o kekahi mea e noho hana ana malalo o kekahi mahiko, a mea malama halekuai paha ma ia oihana. O kela ame keia luna hooiaio Palapala Hoopaa Hana malalo o keia Kanawai nana i hooiaio i kekahi Palapala Hoopaa Hana i kau ole ia na hoailona pai apau i kupono, e kauia no maluna ona ka hoopai uku dala aole e oi aku i ke kanalima dala, ke ku ka hewa iaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1372. E loaa no i ka luna nana e lawe i ka hooiaio ana i kanalima keneta, i uku nona no kela me keia palapala hoopaa,

na ka haku ia e uku, aole hoi e koi ia i kekaih uku no ka palapala hooiaio i kakauia ma ke kope o ka palapala hoopaa i haawiia i ke kauwa hana; aka hoi, aole no e lawe kekahi luna i ka hooiaio ana o kekahi palapala hoopaa ina he kuleana kona maloko.

§1373. Imua no o ke alo o ka luna e lawe i ka hooiaio ana o ka palapala hoopaa, e like me ka mea i haiia maluna iho, e ukuia aku ke kauwa i na dala ana i ohi mua ai, a na ua luna la e malama i buke moolelo o na palapala hoopaa i ae ia imua ona, malaila e hoakakaia ai na inoa ame kahi i noho ai o na aoao a i elua, ka la i hanaia ame ka manawa hoopaa, ka nui o na dala uku mua, ame ka uku i hooholoia.

§1374. O kela me keia palapala hoopaa hana, i hooiaioia e like me ka mea i oleloia maluna, e hiki no ke heluheluia i mea hoike, me ke koi ole i mea e ae e hooiaioia ai, ma ka aoao kue i kekahi i hoomaopopo ia kona kino; aole nae e manao e hiki ole ke kanalua no ka hooiaio o ia palapala, aka, e hiki no ke hoole ia mamuli o na mea hoike kupono.

§1375. Aole no e koi i ke kauwa e uku i kekahi uku a ka haku i uku ai i kekahi luna, luna paipai a luna e ae paha no kona huli ana i kanaka hana malalo o na palapala hoopaa i aeia ma ka Pauku 1382.

§1376. E loaa no i kela ame keia paahana e hana ana malalo o kekahi palapala aelike i kona uku piha malalo o ka aelike no ka manawa ana i hana ai. Aole no e hiki i kekahi haku hana ke lawe ae mai ka uku o kekahi paahana no ka manawa i haule i ka mea i oi ae mamua o ka huina dala i ku like me ka manawa i haule.

No ka mea, Ua kuhihewa ia no ke ano o ke kauwahi o ke kanawai e pili ana i na haku ame na kauwa, a ua pololei ole ka wehewehe ana o kekahi poe he lehulehu. A no ka mea, ua pono ke kau i kanawai hou, i ole e kuhihewa hou ia ma

keia hope aku, a e hoakaka hou no ke ano ame na mea i hoopaaia ma na palapala hoopaa hana i aeia mamuli o na Pauku 1382 ame 1383; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku:

§1377. Aole no i ku i ke kanawai ka palapala hoopaa hana o kekahi wahine i mareia, ke ole e hookaawaleia, mai kana kane aku, ma ka olelo hooholo o kekahi Aha i loaa pono ka mana, a ina e komo aku kekahi wahine iloko o ka mare, oiai e noho ana oia malalo o ka palapala hoopaa hana, e lilo ia i mea e hoopau ai ka palapala hoopaa hana.

§1378. Ina o kekahi kanaka e noho ana malalo o ka palapala hoopaa hana, a ua hoopaaia oia e kekahi Aha, e hoolawa no ka pono o kona haku i ka manawa i poho mamuli o kona haalele wale, ma ka hoohana iaia i kekahi manawa e oi aku ana mamua o ka manawa i oleloia ma ka palapala hoopaa, alaila, e ukuia ua kanaka nei no ia manawa keu ana i hana ai pela, e like me ke kulana uku i hoakakaia ma ka palapala hoopaa hana.

§1379. Aole no e hoopaiia kekahi kanaka e noho ana malalo o kekahi palapala hoopaa hana, e hana no kekahi manawa mahope ae o ka la i pau ai ia palapala hoopaa, i mea e hookaa ai i kekahi aie a uku mua paha o ua kanaka nei ana i ohi ai iloko o ka manawa hana ana i hooholo mua ai, a o na olelo apau iloko o ia palapala hoopaa e manao ana e hiki no ke hoohanaia ka paahana no ia uku mua, he mea ole loa no ia ma ke kanawai. Aole no hoi e hiki ke hoopiiia e hooko i kekahi palapala hoopaa hana i hanaia ma keia hope aku ina ua loaa i ke kauwa na dala ohi mua i oi aku mamua o na dala he umikumamalima, ina aole i oi aku ka loihi o ka manawa i hoopaaia no ka hana mamua o hookahi makahiki, a i ole ia, ina ua oi aku na dala ohi mua i loaa i ke kauwa mamua o ka iwakaluakumamalima, ina ua oi aku ka loihi o ka manawa i hoopaaia no ka hana mamua o ka makahiki hookahi, aka nae, aole e pili keia mau olelo i na palapala hoopaa hana i hanaia me na eemoku ma kahi i ikeia he pono e ukuia na

ohi mua nui i mea e hookaa ai i na lilo e pili ana i ka lawe ana mai o ia mau eemoku iloko o keia Aupuni.

§1380. Ma na palapala aelike no ka hana malalo o ka Pauku 1382 o ke Kanawai Kivila, ina aole i hoakakaia na hora e manaoia he la hana, alaila, e manaoia aole oi aku ka loihi o ka la hana mamua o na hora he eiwa. A no ka hana i oi aku mamua o ia manawa, e loaa no i ka paahana ka uku aole emi malalo o ka uku i oleloia ma ka palapala aelike.

No KA MEA, He mea ku i ka pono ka malama lokahi ana o ka lahui holookoa i na la kulaia o ke Aupuni, a

No KA MEA, Ua aneane hiki ole i ka poe paahana malalo o na palapala aelike ke koho i ka lunamakaainana a lakou i makemake maoli ai no ko lakou hoopaaia, aole hookuuia ma na la koho balota i na lunamakaainana, a nolaila;

E Hooholoia, a pela aku.

§1381. O ka poe i hoopaaia malalo o na palapala aelike, ina paha ua hoopaaia lakou mamua aku nei, a ina paha mahope aku nei o ka hana ia ana o keia Kanawai, ma keia ua hookuuia lakou i na la kulaia o ke Aupuni, i hoolahaia e ke Kuhina Kalaiaina, ame na la koho balota i na lunamakaainana, aole lakou e hoopaaia, aole hoi e hoohanaia ma kekahi o ia mau la.

§1382. E hiki no i kela mea keia mea, i hala kona mau makahiki iwakalua, ke hoopaa iaia iho ma ka palapala hoopaa, e hookauwa na kekahi ma kekahi hana akamai, paahana, imi naauao, a hana e ae paha, no ka manawa aole oi aku mamua o na makahiki elima.

§1383. O na palapala hoopaa apau, no ka hookauwa ana na kekahi, i hanaia ma ka aina e, e hookoia no ma keia pae aina, a e paa no ia maanei, ke kue ole i na kanawai o keia Aupuni; aka hoi, ina ua hoopaaia no ka manawa i oi aku mamua o na ma-

kahiki he umi, e hoemiia no a hiki ilaila, e heluia mai ka la i pae mai ai ka mea i hoopaaia, iloko o keia Repubalika.

§1384. Ina i haalele wale ka mea i hoopaaia e like me ke kanawai e hookauwa na kekahi i ka hana i oleloia me ka ae ole o kona haku, e hiki no i kekahi Lunakanawai Apana o ka Repubalika, ma ka hoopii a kona haku me ka hoohiki, a o kekahi mea e ae nona paha, ke hoopuka aku i palapala hopu i ua mea la, a e lawe mai iaia imua o ua Lunakanawai nei, a ina i kupono ka hoopii, na ka Lunakanawai e kauoha aku i ka mea hewa, e hoi aku oia me kona haku, a e paa no ia malalo ona e hookauwa no ke koena o ka manawa o kona hoopaa aelike mua ia ana.

§1385. Ina e hoole kekahi aole e hana mamuli o ka pauku maluna iho, aole hoi mamuli o ka palapala hoopaa, alaila, e hiki no i kona haku ke hoopii i kekahi Lunakanawai Apana o kahi i noho ai, a nana no e kii aku i ka mea hoole, me ka palapala hopu, a ma ke ano e ae paha, e hele mai imua ona, a ina i paakiki i ka hoole, e hoopaaia oia i ka hao ma ka hana oolea, a ae mai oia e hana e like me ke kanawai. A ina e hoi aku ua mea la i hoopaaia pela e like me ka mea i oleloia mamua ae, i ka hana a ua haku la mamuli o ka hoolohe ana i ua kauoha la a ia Lunakanawai, a paakiki oia ma ka haalele hou ana aku i ua hana la me ka ae ole mai o kona haku, alaila, na ia Lunakanawai Apana e hoopai i ua mea hewa la, no ka hewa mua, aole e oi aku mamua o elima dala, a no ka hewa elua, aole e oi aku mamua o umi dala; a i hookaa ole ia ua hoopai nei, alaila, e hoopaahaoia ua mea hewa la ma ka hana oolea a hiki i ke kaa ana o ua hoopai nei; a no na hewa apau mahope aku, e hoopaahaoia ka mea hana hewa ma ka hana oolea aole e oi aku i na malama ekolu; a i ka pau ana o ia hoopaahaoia ana, na ua Lunakanawai la e kauoha e hoihoi hou ia ua mea hewa nei i kona haku e hana ai no ke koena aku o ka manawa o kona hoopaa aelike mua ia ana.

§1386. Ina i palapala ia ka inoa o ka makua, a mea e ae paha, ma ka palapala kena, a kauoha paha, a ka Lunakanawai i oleloia ma ka Pauku 1384, e kauoha no oia iaia, e lawe i ka mea i hewa i kahi i noho ai o kona haku, ina paha ma kekahi Mokupuni e ae o keia Repubalika.

§1387. E ukuia na koina apau, ma ka hoopii ana i kekahi kauwa mamuli o ka Pauku 1384, a o ka Pauku 1385 paha, e ka mea hoopii i kinohi; a ina i ko ka hoopii, e loaa i ka haku ka palapala hooholo, ame ka palapala ohi no ia koina, ma ke ano kue i ke kauwa hewa.

§1388. Ina i hana ino kekahi haku, a malama ole paha i ka olelo hoopaa, no kekahi mea i hoopaaia e hookauwa nana, e like me ka Pauku 1382, a o ka Pauku 1383 paha, e hiki no iaia ke hoopii i kekahi Lunakanawai Apana, a nana no e kii aku i na aoao elua, e hele mai imua ona; a nana no e imi, e lohe a e hooholo no ka hoopii; a ma ia imi ana ame ka lohe ana i na manawa apau, e hiki no i ka mea hoopii ke ku i hoike; a ina i ko ka hoopii, alaila, e hookuuia ke kauwa, a ua pau no kona noho hookauwa ana, a e hooukuia hoi ka haku i ke dala, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku mamua o na dala hookahi haneri; a ina e hookaa ole mai oia ia dala, e hoopaaia no oia i ka hao ma ka hana oolea, a hookaaia ke dala.

§1389. Aole no e paa ke kauwa ma ka palapala hoopaa, e hookauwa na kekahi, mamuli o ka Pauku 1382, a o ka Pauku 1383 paha, mahope o ka make ana o kona haku; aka hoi, ina i hoopaaia kekahi poe kauwa e kekahi poe hui, a make kekahi o ua poe hui la, a ua hooloiia paha lakou, aole ia he mea e pau ai kana palapala hoopaa.

§1390. Aole e manaoia kekahi mea ma keia Mokuna, ua hooleia ka hoopii ana o ka haku, a o ke kauwa paha, i ukuia kona poho no ka malama ole ia ana o ka olelo hoopaa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 78.

§§1350-1351, oia no K. H. K. Mok. 78 §§1-2 Kan. Kiv. §§1396-1397.
§1352, oia no Kau 1888, Mok. 37 §4.
§§1353-1367, oia no K. H. K. Mok. 78 §§3-21; Kan. Kiv. §§1398-1416.
§§1368-1369, oia no Kau 1880, Mok. 21, Kan. Kiv. aoao 506.
§1370, oia no Kau 1878, Mok. 46, §1, Kan. Kiv. aoao 506.
§1371, oia no Kau 1886, Mok. 30.
§§1372-1375, oia no Kau 1878, Mok. 46, §§2-6, Kan. Kiv. aoao 507.
§1376, oia no Kau 1884, Mok. 53.
§§1377-1378, oia no Kau 1872, Mok. 31, Kan. Kiv. aoao 508.
§1379, oia no Kau 1872, Mok. 31, hoololi ana Kau 1882, Mok. 33, Kan. Kiv. aoao 509.
§1380, oia no Kau 1876, Mok. 47, Kan. Kiv. aoao 509.
§1381, oia no Kau 1878, Mok. 7, Kan. Kiv. aoao 510.
§§1382-1383, oia no K. H. K. Mok. 78, §§22-23 Kan. Kiv. §§1417-1418.
§1384, oia no K. H. K. Mok. 78, §24, Kan. Kiv. 1419, hoololi ana Kau 1882, Mok. 28.
§1385, oia no Kau 1892, Mok. 63.
§§1386-1387, oia no K. H. K. Mok. 78, §§26-27, Kan. Kiv. §§1421-1422.
§1388, oia no K. H. K. Mok. 78, §28, Kan. Kiv. §1423, hoololi ana Kau 1872, Mok. 24.
§§1389-1390, oia no K. H. K. Mok. 78, §§29-30, Kan. Kiv. §§1424-1425.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Greenwell, 1 Haw. 85; Re Lewers, 3 Haw. 21; Wood v. Hookina, 3 Haw. 102; Wood v. Afo, 3 Haw. 448; Unna v. Kelaula, 3 Haw. 690; Waihee v. Kalapu, 3 Haw. 760; Coolidge v. Puaaiki, 3 Haw. 810; Kaalaea v. Bolabola, 3 Haw. 818; Nott v. Kanahele, 4 Haw. —; Board of Immigration v. Entrella, 5 Haw. 213; Re Kelikoa, 5 Haw. 281; Rickard v. Couto, 5 Haw. 512; Re Gip Ah Chan, 6 Haw. 25; Nakamura v. Haolilio, 6 Haw. 667; Afong v. Kale, 7 Haw. 595; Hilo v. Mioshi, 8 Haw. 204; Re Notaries, 8 Haw. 562; Laupahoehoe Co. v. Kanaela, 9 Haw. 469; Weedon v. Waterhouse, 10 Haw. 696

ee

MOKUNA 79.

'Oihana Ao Palapala o ke Aupuni.—E Pili ana i na Makua me na Keiki.

Mahele I.—Ka Makaala ana.

§1391. Ina o kekahi keiki nona na makahiki e hele ai i ke kula e hoopaakiki i ka hele ole i ke kula, na kekahi Lunakanawai Apana ma ka hoopii pono ana o ke kumukula, a i ole, kekahi luna a agena e ae paha o ka Oihana e kauoha e kiiia ka makuakane, a i ole ia, ka makuahine, ke kahu a mea e ae paha e malama ana ia keiki, e hele ae imua o ia Lunakanawai, a ina e hooiaioia aole ka mea nana i malama ia keiki i lawelawe i na hana makaala kupono e hoohele mua ia ai ia keiki i ke kula, e hoopaiia ua mea la e ka Lunakanawai ma kekahi huina i oi ole ae mamua o elima dala, a ina e hookaa ole ia ia hoopai, e hoopaahaoia ua mea la ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o umi la. Ina o ke keiki ka mea i hewa e hoouna ka Lunakanawai iaia i kekahi kula hoopololei a hana lima paha no kekahi manawa i emi ole malalo o eono malama, a i ole ia, aole e oi mamua o elua makahiki, a i ole ia, e hoopai iaia aole e oi aku mamua o elua dala, a i ole ia, e hoopaahao no kekahi manawa aole e oi aku mamua o elima la. Eia nae, aole e pili na olelo o keia Pauku i kekahi keiki i pili ole iaia ka hele ana i ke kula.

§1392. E malama na kumu o na kula apau, ina he kula Aupuni a kula kuokoa paha, i kekahi papa inoa pololei o na inoa, ke kama, na makahiki e like me ka hiki, me ka lahui, ka la i komo ai i ke kula, ame na wahi noho o na keiki e hele ana i ko lakou mau kula pakahi, a aole kekahi kumu o kekahi

kula e haawi i kekahi hookuu ana i kekahi keiki malalo o umikumamalima makahiki i kakauinoaia e hele ana i kana kula i mea e hele aku ai i kekahi kula okoa aku, ina aole i loaa ka ae ana ame ka apono o na makua a kahu paha o ia keiki i kakauia i ke kumu, a i ole ia, ina aole i hoomanaia e haawi aku ia hookuu ana e ka luna kula o ka apana no na kumu kupono i hoikeia aku iaia. Ma na hana apau o ia ano e haawiia no kekahi palapala hoike i kakauia i ke kumu e hoakaka ana i na mea apau e pili ana.

E malama akaheleia ka papa inoa a i na manawa a ka Oihana e kauoha ai e hoihoiia, a i ole ia, kekahi kope oiaio o ia papa inoa, ma ke keena hana o ka Oihana.

§1393. Aole kekahi kumu o kekahi kula, ina he kula Aupuni a kula kuokoa paha, e hookomo iloko o kona kula i kekahi keiki malalo o umikumamalima makahiki i hele i kekahi kula e ae o ia papa like ma ia apana hookahi, ina aole ia keiki e haawi aku i ke kumu o ke kula i makemakeia e komo i kekahi palapala hookuu i kakauinoaia e ke kumu o ke kula i hele hope ia e ia keiki. Ina e noi aku ia keiki e hele i kekahi kula o kekahi papa kiekie ae, e koiia aku no kekahi palapala hoike no kona makaukau, a i ole ia, kekahi kumu kupono ma ke kanawai no ia hele ana.

Eia nae, o na keiki mai kekahi apana e makemake ana e komo i kekahi kula iloko o kekahi apana okoa, ua hiki no e hookomoia ma ka hoike ana i kekahi palapala hoike o ka hookuuia ana mai ke kula i hele hope ia ma ia apana.

O ke kumu o kekahi kula nana i uhai i kekahi o na mea i hoakakaia ma keia, a i ole ia, ma na Pauku mamua ae nei, ina oia e hoahewaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai apana, e hoopaiia no oia aole e oi aku mamua o umi dala no kela ame keia hana hewa ana.

MAHELE II.—KULA AO HANALIMA ME KA HOOPOLOLEI.

§1394. E hoopauia a ma keia ua hoopauia no "Ke Kanawai e kauoha ana i ka Papa Hoonaauao e hoonohonoho i Kula Ao

Hanalima me ka Hoopololei, kahi e malamaia ai a e hoonaauaoia ai na keiki makua ole a i haalele wale ia paha, a i hookahuliia ai ke ano o na lawehala opiopio," mai ka Pauku 1 a hiki aku i ka Pauku 10, oia no ke kanawai i aponoia i ka la 30 o Dekemaba, M. H. 1864.

§1395. Ma keia, ua hoomanaia ka Papa Hoonaauao e hoomau i ke Kula Ao Hanalima me ka Hoopololei, i kukuluia i ka malama o Maraki, M. H. 1865, ma Keoneula, Kapalama, Oahu, malalo o ke kanawai o ka la 30 o Dekemaba, M. H. 1864, e hooponopono ia ua kula la e ka Papa Hoonaauao e like me ka wa i hala aku nei.

§1396. E hiki no i ka Papa Hoonaauao ke hookumu a ke kukulu i na kula ao hanalima me ka hoopololei ma kela ame keia wahi o ka Repubalika ke manaoia he kupono; ina hoi, ua hookaawale ia e ka Ahaolelo ka puu dala no ia mea. E hooponoponoia ia mau kula apau loa malalo o ke alakai ame ke kuhikuhi ana o ka Papa Hoonaauao.

§1397. Ke kumu i hoonohonohoia ai o ua mau kula ao hanalima la ame ka hoopololei, oia no ka hoopaa, hooponopono, hoonaauao, hoohana, hoohuli ana ame ka malama ana i na keiki i hoonohoia ma ke ano keiki makua ole, aea, haalele kula, e noho palaualelo a e auwana ino ana, a i ahewaia paha no kekahi karaima me ka mikamina, a ua haawiia aku na ka Papa Hoonaauaao e malama ma ke no kahu, oiai, ua oo ole ma ke kanawai; a ua hookomoia mai paha ma ke kula, ma ke ano i hoakakaia mahope ae nei.

§1398. Ma keia, ua kauohaia na Lunakanawai Apana, e hoopaa aku iloko o na kula ao hanalima me ka hoopololei i na lawehala apau, malalo iho o na makahiki he umikumamalima, ke manao ka Lunakanawai, ua oi aku ka pono o ia hoopaa ana mamua ae o na hoopai e ae i kauohaia ma na kanawai.

§1399. Na ua poe Lunakanawai la i oleloia, mamuli o ka hoakaka ana mai o kekahi o na hoa o ka Papa Hoonaauao, na hope o ia papa, ka Loio Kuhina, a o kona hope i hookohu pono ia, ka Ilamuku a o kona hope paha, a o ka Luna Makai a o kona hope paha ma kela ame keia mokupuni; he mana ko ua poe Lunakanawai la e hoolohe a e hooholo i kela ame keia hihia, a e hoopaa aku no kekahi manawa emi malalo o ka wa i oo ai

iloko o kekahi o na kula ao hanalima me ka hoopololei, i kekahi keiki malalo o na makahiki he umikumamalima, i noho palaualelo a auwana ino wale, ina paha ua make na makua; a ina paha hoi e ola ana, aka hoi, no ka ona mau a no kekahi mau hana ino e ae paha, ua malama ole ia ka hoolako ana aku i ua keiki la i kekahi hana kupono, a e hoopololei i ua keiki la ma kona noho ana.

§1400. E hiki no i ka Papa Hoonaauao, a o kona mau hope paha i hookohuia, e lawe mai i kekahi keiki mai o na makua a kahu hanai paha ke haawi lilo ia mai ua keiki la, oiai, ua oo ole ke keiki ma ke kanawai, a e hookomo ia maloko o kekahi kula ao hanalima me ka hoopololei, a e loaa no i ka papa na pono ame na mana apau o na makua ame na kahu paha, e hoopaa, hooponopono, hoonaauao, a e hoohana, a e hoonoho aku ma ka hana i olelo aelike ia, ame ka hookuu ana i ua keiki la.

§1401. E hiki no i ka Papa Hoonaauao ma kona manao ana he pono e lawe mai iloko o ua mau kula ao hanalima nei me ka hoopololei, i na keiki malalo o na makahiki he umikumamalima, ke noiia mai e ko lakou poe makua a kahu hanai paha, a e hiki no i ua papa la ke kau i na uku a e kala aku ia uku paha no kekahi keiki i hookomoia pela, e like me ka manao ana o ka papa he pono.

§1402. Na na kumu o na kula i oleloia maluna e lawe mai a e hoopaa i na keiki apau i hoounaia ilaila, e like me ka hoakakaia ana ma na Pauku 1398, 1399, 1400 ame 1401 o keia kanawai, a

na ia poe kumu e hoopaa a e malama i na keiki apau i hoounaia a i hoonohoia paha malaila, a e hooko i na kauoha apau o na Aha Hookolokolo, e pili ana i ua poe keiki la.

§1403. E hiki no i ka Papa Hoonaauao a o kona mau hope paha i hookohuia, e hoopaa aku ma ke ano ao hana me ko lakou ae pu ana, i na keiki apau i oi aku i na makahiki he umi, i hoounaia a i hoopaaia paha iloko o kekahi kula ao hanalima me ka hoopololei, oiai, i ko lakou mau makahiki oo ole ma ke kuawai ma kekahi oihana hanalima i kupono i ko lakou mau makaukau ame na makahiki, e like me ka mea a ka papa e manao ai ua kupono no ua poe keiki la.

§1404. I kela ame keia manawa i maopopo ai, aole e hiki ke hoopaaia aku e ao hana, aole hoi e hiki e loaa ka hana kupono ma ke kula no kekahi keiki i oi aku kona mau makahiki i ka umikumamalima, o na keiki hoi i waihoia aku malaila, a hiki i ko lakou kanaka makua ana; a ua hoopaiia no kekahi manawa pokole mai no kekahi karaima a mikamina paha; alaila, e hiki no i ka Papa Hoonaauao a o kona mau hope paha ke haawi ia ka mana ia lakou e ka papa ke hoonoho aku ma ka hana, i ua keiki la iloko o na ohana a poe kupono e ae paha, no ka uku hoolimalima a malalo o na rula a ka papa i manao ai he pono.

§1405. He mana ko ka Papa Hoonaauao, ke hoikeia mai he kumu pono e hookuu loa, a e hookuu no kekahi manawa paha, i kekahi keiki i hoopaaia a i hookomo ia mai paha iloko o kekahi kula ao hanalima me ka hoopololei, i hoopaa mua ole ia aku ma ke ao hana, a i hoohiki ole ia paha. A e hiki no hoi i na Lunakanawai Apana ke hookuu loa mai ia mau kula, i na keiki i hoounaia mai e hoopaaia mai ko lakou mau apana mai, o na keiki hoi aole i hoonohoia aku i ke ao hana a i hoohikiia paha, ke ike aku ka Lunakanawai he kumu kupono no ia hookuu ana. Aka, mamua ae o ka hookuu ana pela o ua Lunakanawai Apana la, e hai e aku i kanakolu la mamua ae o ka hookuuia ana ma ka palapala imua o ka Papa Hoonaauao.

§1406. O kela ame keia mea i kaili malu aku me ke kanawai ole, a kokua paha ma ia hana ana, i kekahi keiki mai kekahi kula ao hanalima me ka hoopololei, e hoopaiia oia aole e oi aku i na dala hookahi haneri, a i ole ia e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea aole e oi aku i ka makahiki hookahi, a he mana ko kela ame keia Lunakanawai Apana, e hookolokolo i na hihia e ulu mai ana malalo o keia pauku, maloko nae o kona apana ponoi.

§1407. O kela ame keia mea e hoowalewale me kona manao a ike iho paha, e haalele kekahi keiki i kekahi kula ao hanalima me ka hoopololei, a ua hookipa a huna paha i kekahi keiki i hoowalewaleia e haalele, a ua haalele wale paha ua keiki la ia kula, a ua haalele paha i kona kahu hanai a haku hana paha, me ka ae ole ia; e hoopaiia no aole e oi aku i na dala hookahi haneri, e like me ka manao ana o ka Lunakanawai Apana, e like me ka hoakaka ana o ka pauku maluna ae.

§1408. O na palapala hoopaa apau iloko o na kula ao hanalima me ka hoopololei, e kakauia aku no i ka Papa Hoonaauao, a i kona mau hope paha i hookohu pono ia ma kela ame keia apana; aka, ma ia mau palapala hoopaa, e kuohaia ka Hamuku o ka Repubalika a o kona hope paha, e hooko no ka malama pono ia ana o na keiki apau i hoounaia aku ia kula, a hiki i ka manawa e haawiia ai malalo o ka malama ana o ke kumu oia kula, a na lakou no e uku i na lilo a pau no ka hoihoi ana i ua poe keiki la ma kahi e hoonohoia ai, no loko ae o na dala e waiho ana ma ko lakou mau lima no ia mea.

§1409. Na ka Hamuku a kekahi o kona mau hope paha e kokua e like me ka mea hiki ia lakou, i ka hopu ame ka hoihoi ana aku i ka poe i mahuka aku mai kekahi kula ao hanalima me ka hoopololei, ke noi ia pela e ka Papa Hoonaauao a o kona mau hope paha, a ke noi ia hoi e ke kumu o kekahi o na kula i oleloia; a e kokua pu no hoi e like me ka mea hiki, no ka hoomalu pono ana ia mau kula, ke ikea he kumu no e lawelawe hoomalu ai ia lakou pela.

§1410. He mana no ko ka Papa Hoonaauao, ke kue ole i na kanawai o ke Aupuni, e kau i mau rula no ka hooponopono ame ka malama ia ana o na kula ao hanalima me ka hoopololei, apau i hoomauia, a i hoonohonohoia malalo o keia kanawai.

§1411. Na ka Papa Hoonaauao e kauoha aku e malamaia ma kela ame keia kula ao hanalima me ka hoopololei, he buke moolelo kahi e kakauia ai no ke komo ana mai, hookuu ana, hoohemo ana, mahuka ana ame ka make ana o kela ame keia o na haumana; ame na mea apau e pili ana i na keiki i hoonohoia aku e ao hana, a i hoohikiia paha, a hoohanaia aku paha ma kau wahi e ae. E malamaia no hoi he buke helu dala e na kumu kula no na dala ame na loaa e ae apau i loaa mai ma ka hana ana o na keiki, a pela no hoi no ka hooliloia ana aku oia mau dala ame na loaa e ae, i kauohaia e ka Papa Hoonaauao i kela ame keia manawa.

§1412. I na manawa apau e ikeia ai ma ka hoopaa mau ia ana i kekahi mea e noho ana iloko o kekahi Kula Ao Hanalima me ka Hoopololei, he mea ia e ano e ai ka hooko ia ana o na rula ame ka noho maikai ana, a he mea paha e hoopoino ai i na mea e ae e noho ana ma ia kula, alaila, ua ku no i ke kanawai i ke kahi Lunakanawai Apana ma ka hoikeia ana aku pela e kekahi lala o ka Papa Hoonaauao, kona mau luna i aeia, a o ke Kumu Nui kekahi o ia mau kula, e hoolohe a e hooholo ia hihia, a ina ua hooiaioia a maopopo i ua Lunakanawai nei, ma keia ua haawiia ka mana iaia ma kahi o ka hoopaa ana ma ke kula, e kauoha e hoopaaia ua mau mea oo ole la ma ka halepaahao o ke Aupuni, no kekahi manawa aole e oi aku mamua o ka manawa i koe i hoopaaia ai ua mea la ma kona hoopaa hope ia ana, e hoopaaia ma kekahi Kula Ao Hanalima me ka Hoopololei.

§1413. Ina i kekahi manawa mahope iho o ka hoopaa a hoololi ana ae e like me ka mea i hoakakaia ma ka pauku mamua ae, o kekahi mea iloko o kekahi Kula Ao Hanalima me ka Hoopololei a i kekahi halepaahao, ua ikeia ma ke ano o ka hana o ua mea oo ole la, ua hoololi ae oia i kona ano a no kekahi kumu

kupono e ae i hoikeia, ua ku no i ke kanawai i kekahi Lunakanawai Apana mahope o ka loaa ana o na hoike kupono no ia mea, e kauoha e hookuuia ua mea oo ole la mai ka halopaahao ae, a i ole ia, e hoihoi hou aku iaia malalo o ka malama ana a ka Papa Hoonaauao, ma kekahi Kula Ao Hanalima me ka Hoopololei i na wa apau e noiia aku ai pela e kekahi lala o ka Papa Hoonaauao, a i ole ia, e kona mau luna i aeia.

§1414. E ukuia na koina apau i ulu ae malalo o keia kanawai e ka Papa Hoonaauao, mailoko ae o na haawina i hookaawaleia no na Kula Ao Hanalima me ka Hoopololei.

MAHELE III.—NO KA HELU KANAKA.

§1415. Na ka Papa Hoonaauao i kela eono keia eono makahiki, mai ka M. H. 1860, ka hoomaka ana, e helu i na kanaka apau loa o keia Repubalika, e hoike ai imua o ka Peresidena ame ka Ahaolelo, e noonooia e lakou. E kakauia no ma ka lalani okoa ka nui o na kanaka ma kela apana keia apana, me ka nui o na kane ame na wahine, ame na mea e ae a ka Papa Hoonaauao e hooholo ai, i mea e maopopo ai ka mahuahua ana ame ka emi ana paha o na kanaka.

§1416. I mea e hiki ai i ka Papa Hoonaauao ke hooko i ka Pauku maluna iho e pili ana i ka helu ana i na kanaka, he mana ko ua Papa la, ma o kona mau hope a luna paha, e ninaninau i kela kanaka keia kanaka e pili ana i keia hana, a e hai pono ae na kanaka apau i na mea a na Luna Helu o ka Papa Hoonaauao e ninau ai, i mea e pololei a e pono ai ka helu ana i na kanaka; a o ka mea e hoole ana, aole e pane pololei i na ninau a na luna e ninau ai, e hoopaiia oia ma ka hooukuia ana i na dala aole e oi aku mamua o ke kanalima, ke ku ka hewa iaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1417. Na ke Kuhina Waiwai e hookaa i na kikoo apau o ka Papa Hoonaauao no ka helu ana i na kanaka noloko ae o ke dala o ka waihona i hookaawaleia e ka Ahaolelo no keia mea.

MAHELE IV.—KELA MEA KEIA MEA, E PILI ANA I NA MAKUA ME NA KEIKI.

§1418. E hoolohe na kamalii apau, malalo o na makahiki i manaoia ua oo, i na olelo kupono a ko lakou mau makua; e hoolohe mua i ka makuakane, a mahope i ka makuahine; a ina hookamaia e like me ke Kanawai, e hoolohe i na olelo kupono a na makua hanai; a i ole ka makua ponoi, aole hoi makua hanai, e hoolohe i na olelo a na kahu i hookohuia e like me Kanawai. A ina mau ka paakiki o kekahi keiki, ma ka hoolohe ole, e hiki i kela a i keia Lunakanawai Apana, ke hoopii mai imua ona na makua a kahu paha, e kena aku e hopuia ua keiki nei, a e laweia mai imua ona; a ina i maopopo i ka Lunakanawai ua hewa kela keiki no ka paakiki mau i ka hoolohe ole, e hoopai no oia i ua keiki nei ma ka hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole e oi aku i na la he umi. Aole nae e pili keia pauku i na keiki malalo o na makahiki he umi.

§1419. Aia no i na makua, oia hoi ka makuakane ka mua, a mahope mai ka makuahine, a ina ua make laua, aia no i na kahu i hoonohoia e like me ke Kanawai, ka hooponopono i ka hana ana ame ka noho ana, ame ka hoonaauao ana i ka lakou mau keiki malalo o na makahiki ua oo. E hiki no ia lakou i na manawa apau, ke kii aku a loaa mai i ka lakou mau keiki ma ka palapala hookuu kino; e hiki no ia lakou ke hoopai kupono i ka lakou mau keiki, i mea e pono ai; a e noho pono na makua ame na kahu imua o ka lakou mau keiki, i kumu hoohalike; e hanai pono ia lakou, a e imi i ka naauao no lakou, e hooikaika e ao ia lakou ma ka pono Karistiano; e pale aku i palaualelo ame ka hana kolohe mai o lakou aku; e ao pinepine ia lakou ma ka hanalima, ma ka ikonome ame ke kupaa i ke Alii; a he mana no ko kela ame keia Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni paha, ke hoopiiia imua ona kekahi makua no kona hoowalewale ana i kana keiki e noho naaupo, a e hana kolohe, e kenaia aku e hele mai ua makua nei imua ona, a ina e maopopo, ma ka hookolokolo ana, ua hewa io ka makua, alaila, e haawiia ua keiki nei malalo o na makahiki oo, e noho

me kekahi kanaka ano maikai, nana e malama a e hanai, e ao aku iaia ma na hana maikai e pono ai, a e ao pono aku iaia ma na kumu mua o ka naauao.

HOAKAKA I KA MOKUNA 79.

§§1391-1393, oia no Kau 1896, Kan. 57, §§33, 42 ame 43.
§§1394-1411, oia no Kau 1870, Mok. 41, Kan. Kiv. aoao 598.
§§1412-1414, oia no Kau 1882, Mok. 30, Kan. Kiv. aoao 709.
§1415, oia no K. H. K. Mok. 79, §6.
§1416, oia no Kau 1878, Mok. 17, Kan. Kiv. aoao 229.
§1417, oia no Kau 1865, §43, Kan. Kiv. aoao 229.
§1418, oia no K. H. K. Mok. 79, §5.
§1419, oia no Kau 1865, §40, Kan. Kiv. aoao 228; K. H. K. Mok. 79, §§1-4, hoopau ana Kau 1896, Kan. 57, §§8-9, a e hoopau ana Kau 1896, Kan. 50.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Beckley v. Lucas, 8 Haw. 41.

MOKUNA 80.

Na Alanui me na Alahaka.

§1420. O kela luna alanui keia luna alanui, e hookuu kolohe ana i kekahi kanaka i ka hana alanui, he kanaka hoi i kuu ole ia ma ke Kanawai; a i ole ia, ina e hoohana ole ua luna nei i na kanaka kupono i ka auhau alanui, no na la ame na hora apau i oleloia ma ke Kanawai; a ina maopopo kona hewa imua o kekahi Lunakanawai Apana, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai elima dala, no kela hewa keia hewa; a o na dala hoopai apau i loaa mai pela, e huiia a e hoolilo pu ia me ke dala auhau alanui o ia apana.

§1421. He mana ko na Luna Alanui e hoohele a hoohana i na kanaka i ku i ka auhau alanui ma na alanui maloko o ka apana kahi e noho ai ke kanaka; aka hoi, e hoohalaia hookahi la hana no kela elima mile keia elima mile, e hooheleia ai na kanaka mai kahi a lakou e noho ai, me ka nana ole ia ka Pauku 1420 o keia Mokuna.

§1422. E hiki no i ka Luna Alanui, ina hoomolowa a he hoohaunaele, a hoole hana paha kekahi o na kanaka hana alanui, e olelo aku a e koi aku i kekahi makai e hopu aku, a e lawe i na kanaka la imua o kekahi Lunakanawai Apana, a nana no e hoopai i ua mea hewa la ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima, a i ole ia, e hoopaahao iaia ma ka hana oolea aole e oi aku i na la elima, ke loaa ole ke kumu kupono no ka hoopai ole.

§1423. Na kela kanaka keia kanaka ku i ka auhau hana ma na alanui, e hele koke mai i ka hora i olelo mua ia, me kona makaukau i na mea paahana no ia hana, a e hana ikaika e like me

ka olelo a ka luna; a i ole i hana pela, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala elima.

§1424. E haawi kela ame keia Lunakanawai Apana, i na uku hoopai apau e hookaaia mamuli o na Pauku 1422 ame 1423, i na Luna Alanui o ka Apana, a na lakou no e hoolilo i keia mau dala me he dala auhau alanui la o ka apana.

§1425. Aole no e hoaia kekahi mau bipi, lio, hoki, a kekake paha i oi aku ka nui mamua o ka umi maluna o kekahi uapo laau a hao paha, ma keia Repubalika, i umi kapuai ka loa a oi aku paha; ina e hoaia kekahi mau bipi, lio, hoki, a kekake pela, alaila, e hoopaiia ka mea a mau mea ho-a, i ka uku hoopai aole e emi malalo o ke dala hookahi, aole no e oi aku mamua o na dala he umi ma ka hoopiiia ana imua o kekahi Lunakanawai Apana. Eia nae: Ina e maopopo i ka Lunakanawai Apana, nana e hookolokolo i keia hihia, ke hiki ole o ka ho-a ana o keia mau holoholona ma kahi e, alaila, aole no e kauia keia hoopai.

§1426. Aole no e aeia kekahi kaa ukana a kaa leala paha i kauoia e na bipi, lio, a hoki paha, aole no e aeia kekahi mea holo lio a holo hoki paha, ke holo maluna o kekahi uapo ma keia Repubalika i umi kapuai ka loa a oi aku paha, ke oi aku ka holo mamua o ka hele malie. Ina e hooholo kekahi mea i kekahi kaa ukana, kaa lealea, lio, a hoki paha me ke kue i na olelo maluna, alaila, e hoopaiia oia i elima dala ma ka hookolokoloia ana imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1427. Ina e hoopoinoia kekahi uapo ma keia Repubalika e kekahi ma ke kue ana i na olelo o keia Kanawai, alaila, e uku ka mea a mau mea nona ia kaa, a o ka mea paha nana e holo ia kaa, lio, a hoki paha i ka uku poho, ma ka hookolokoloia ana o ia hihia mamuli o ke kauoha o ka Luna Alanui o ka Apana imua o kekahi Lunakanawai Apana.

No ke Kanawai Hele Alanui.

§1428. Ina e halawai kekahi mau kanaka e hele ana me na kaa holo, kaa halihali ukana, a kaa e ae paha, ma kekahi alahaka alanui, a alaloa paha, alaila, e huli ae laua i ko laua mau holoholona me na kaa i ka aoao akau o ko waena o ke alahaka, alanui paha, ke hiki ia laua e hana pela, i mea e hiki ai i na kaa e holo ae me ka hihia ole o kekahi i kekahi.

§1429. Ina i pilikia ka mea e hele ana me ke kaa, no ka piha loa o ke kaa i ka ukana, a no kekahi kumu e ae, a hiki ole ke huli ae i ka aoao akau e like me ka olelo maluna, alaila, na ka mea pilikia, pela e halawai ana me ka mea e, e ku malie me kona kaa ma kahi kupono o ke ala, no ka manawa kupono, i hiki ai i kela mea e hele ae me kona kaa me ka hihia ole.

§1430. Ina i loaa aku i kekahi mea e hele ana me ke kaa, ma kekahi alahaka, a alanui paha, kekahi kanaka ame ke kaa, e ku ana paha, ma kahi kupono ole, e hele ae, a e hele lohi ana paha; a ina e noi aku oia i kela kanaka e, e ae mai iaia e hele ae mamua, alaila, na kela kanaka e hoohuli ae i kona kaa i ka aoao akau, a i ka aoao hema paha o ke ala; a i ole ia, e ku malie iho oia ma kahi kupono, no ka manawa kupono, i hiki i ka mea mua e holo ae.

§1431. Aole pono i kekahi mea kaa ke ae aku i ka holo ana o kona kaa ma kekahi alahaka, a alanui paha, me ka hele pu ole o kekahi mea ike i ka hookele kaa; aole hoi pono ke waiho i kekahi kaa e ku ana ma kekahi alahaka, a alanui paha, ma ke ano e pilikia'i na mea e, e hooholo ana i na kaa.

§1432. E hoopaiia ka mea nana i haki i kekahi olelo a keia Kanawai hele alanui, ma ka ukuhoopai, aole emi malalo o ke dala hookahi, aole oi aku i na dala he iwakaluakumamalima, no kela hewa keia hewa. A ina i poino kekahi kanaka ma ka haki ana o kekahi i keia Kanawai, alaila, e hiki no i ka mea i poino ke hoopii no kona poho, ke hoopii oia maloko o na malama eono, mahope iho o kona poino ana.

§1433. O kekahi mea e hu-la ae ana, oki iho, a ma kekahi ano e ae ua hanaino a hoopau loa paha me ka manao kolohe i kekahi laau hoonani a malumalu paha e ulu ana ma kekahi alanui o ka lehulehu, ina aole i manaoia e ke Kuhina Kalaiaina he mea alai a keakea, a i ole ia, e na poe paha e hana ana malalo o kona mana, a e kekahi poe e ae paha i aeia ma ke kanawai, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina.

§1434. O kela ame keia mea e hookaawale ana a hoopoino paha me ka manao kolohe i kekahi papa a pohaku kuhikuhi mile paha, a i ole ia, i kekahi papa kuhikuhi a pou a mea paha i kakauia maluna iho o ia mau mea i kukuluia ma ke kihi o kekahi alanui o ka lehulehu, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina.

§1435. O kekahi mea e uhaki ana i kekahi o na hooponopono ana a mau rula paha i hoolahaia e ke Kuhina Kalaiaina malalo o na hoakaka ana o ka Mokuna 24 o ke Kanawai Kivila, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina.

§1436. O kekahi mea i hoahewaia no ka mikamina malalo o na hoakaka ana o na Pauku 1433 a 1437, a o ka Mokuna 24 paha o ke Kanawai Kivila, e hoopaiia ma ka uku hoopai i oi ole ae mamua o hookahi haneri dala.

§1437. E loaa no i na Lunakanawai Apana lehulehu o keia Repubalika ka mana e hookolokolo a hooholo i na hihia mikamina apau e ulu ae ana malalo o keia Kanawai, ame na hoopii apau no ke kueia o kekahi o na mea i hoakakaia ma na Pauku ame ka Mokuna i oleloia, a e kau aku i na hoopai i hoakakaia maloko nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 80.

§§1420-1432, oia no K. H. K. Mok. 80, §§1-13.
§§1433-1437, oia no Kau 1892, Mok. 47, §17, §23, §25, §26 a me §27.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Cummins v. Sumner, 3 Haw. 170.

MOKUNA 81.

Hoopae ana i na Bipi ame ka Hoa ana ma Honolulu.

§1438. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kuhikuhi i kekahi uwapo ma kahi hohonu o ka wai i na moku pili aina e pili aku, i wahi e hoopae aku ai ma Honolulu i na bipi apau i laweia mai maluna o na moku holo pili aina, a oia wahi no e hoolahaia i ekolu mahina maloko o ka olelo Hawaii ame ka olelo Beritania ma na nupepa a i elua e paiia nei ma Honolulu.

§1439. Ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e kuai no ke Aupuni Hawaii i kahi kupono i uwapo a i alanui kahi e hooleiia na bipi apau i laweia mai ma ke awa o Honolulu maloko o na moku pili aina, a e ukuia no ia wahi mai na dala i loaa mai ma ke kuai ana i ka waiwai paa. E hoakaka no hoi ua Kuhina la i na uku kupono no ka hoopae ana ma ia uwapo.

§1440. Ina e hoopae aku kekahi kanaka i ka bipi mai ka moku holo pili aina ma kekahi uwapo a ma kahi e ae paha iloko o ke awa o Honolulu, koe wale no kahi i oleloia a i hoolahaia hoi e ke Kuhina Kalaiaina e like me ka mea i oleloia iloko o ka Pauku 1 o keia Mokuna, e hoopaiia oia i na dala aole e emi malalo o ka iwakalua-kumamalima, aole hoi e oi aku mamua o ka hookahi haneri no kela ame keia hewa, a e hiki no ke hoopaaia ka moku nana i lawe mai i ua mau holoholona la, a i hoopaeia iuka mai luna mai o ua moku nei no na dala hoopai ame na koina.

§1441. Ua hoopau loa ia ka hoa ana o na bipi iwaena a iloko o na alanui o ke Kulanakauhale o Honolulu maloko ae o ka palena o ka hapaha mile hookahi mai ke kihi ae o Alanui Nuu-

anu, kahi e moku ana i ke Alanui Moi, a ma ke Alanui Nuuanu, iloko o ka mile hookahi mai ke kihi mai o ia mau alanui, ke ole e hoopaa a e malama ponoia, i ole e pilikia ai ka lehulehu. No ke kue i keia, e hiki no ke hoopai i ka uku hoopai e like ka nui me umi dala no kela me keia poo bipi e ho-aia ana pela, a e hoopiiia no imua o ka Lunakanawai Apana o Honolulu.

§1442. Aole no i manaoia ma keia mokuna, ua keakeaia ka hoa ana o na bipi mawaena o na hora umikumamakahi o ka po ame ka hora ewalu o kakahiaka ma na alanui a malalo iho o na rula hooponopono i kau ia ma kela ame keia manawa e ke Kuhina Kalaiaina.

HOAKAKA I KA MOKUNA 81.

§§1438-1442, oia no K. H. K. Mok. 81, hoololi ole ia.

MOKUNA 82.

NA HALEPAAHAO.

§1443. E hiki no i ka Peresidena, me kona mau Kuhina, me na Kiaaina, me na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ame na Aha Kaapuni, me na Hoa o ka Ahaolelo, na Luna o ka Papa Hoonaauao, me na Luna Nui ame na Kanikela o na Aupuni E, e komo wale iloko o na hale paahao, e makaikai i na manawa kupono.

§1444. O na luna i oleloia ma ka pauku maluna ae nei, o lakou wale no ka poe komo maloko o kekahi hale paahao, a e kamailio pu, a e hai aku a hai mai paha ma ka palapala, me na lawehala, ke ae ole mamua ka Luna Makai Kiekie, a o ka Luna Hale Paahao paha; aole hoi e hiki i kekahi mea makaikai, e haawi mai i kekahi lâwehala, a e lawe aku mai kekahi lawehala aku, i ka palapala a i ka olelo hai paha, a e kokua paha ma ka haawi ana i kekahi mea e ae, me ka ae ole o ka Luna Makai Kiekie, a o ka Luna Hale Paahao paha, me ka hoike ole aku iaia mamua o hoopaiia ua mea makaikai nei ma ka uku hoopai, aole emi malalo o na dala elima, aole hoi oi aku i na dala elua haneri.

HOAKAKA I KA MOKUNA 82.

§§1443-1444, oia no K. H. K., Mok. 82, §§2-3.

K. H. K. Mok. 82, §1, oia no K. H. K. Mok. 41, §11 a me Kanawai Kivila §214. Ua hoopauia ma ke ano he mahele no K. H. K. Mok. 41 e ke Kau o 1882, Mok. 44.

MOKUNA 83.

Ke Komohewa o na Holoholona—Na Hao Kuni ame na Hoailona.

§1445. Ina e wehe kekahi mea i kekahi puka me ka manao ino a kolohe paha, a wawahi paha i kekahi pa me ka manao e komo a puka aku paha kekahi holoholona, a i ole ia, me ka manao ino a manao kolohe i mea e komohewa ai ia holoholona, e hoa a alakai paha i kekahi holoholona iloko o kekahi wahi okoa aku i mea e komohewa ai ia holoholona, e hoopaiia oia no kela ame keia hewa i kekahi uku hoopai a aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala, a i ole ia, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea no ka manawa aole hoi e oi aku mamua o hookahi makahiki.

§1446. E kue no i ke Kanawai ka hoailona ana o kekahi mea me kekahi hao kuni a hoailona paha i kakau kope ia e like me ke Kanawai, ma ka inoa o kekahi mea okoa, aia wale no a ae ka mea nona ia hao kuni a hoailona paha i kakau kope ia, a o kona mau hooko kauoha, lunahooponopono waiwai a hope paha. O ka mea e kue ana i na olelo o keia Pauku e hoopaiia oia, ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, i elima dala no kela ame keia holoholona i kuniia a hoailonaia pela.

§1447. Aole no e ku i ke kanawai i kekahi mea, a i ole ia, hui i hoohuiia, e lawelawe i kekahi hao kuni i kope a hoopaa ole ia e like me ke kanawai. O kekahi mea, luna o kekahi hui i hoohuiia, a i ole ia, hui paha i hoohuiia e lawelawe ana i kekahi hao kuni i kakau kope ole ia e like me na olelo o ke kanawai, e hoopaiia no oia ke ku ka hewa iaia imua o kekahi Luna-

kanawai Apana e uku i kekahi hoopai aole e emi malalo o hookahi dala, aole hoi e oi aku mamua o elima dala no kela ame keia holoholona i kuniia pela.

§1448. Ina e hoonalo kekahi kanaka i kekahi hao kuni, a hoailona paha, i kauia ma kekahi holoholona, ma kona kuni ana aku i ka hao e ae, ame kana hana ana i hoailona e ae malaila, a ma kekahi hana e ae paha, aole nae i maopopo kona manao kolohe ma ia hana ana, alaila, e hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala he iwakalua, aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo, no kela ame keia hao kuni a hoailona i hoonaloia pela.

HOAKAKA I K MOKUNA 83.

§§1445-1446, oia no Kau 1888, Mok. 35, §18 ame §20, e hoopau ana K. H. K. Mok. 83, §1,
§1447, oia no A. K. Kan. 39.
§1448, oia no K. H. K. Mok. 83, §2.

MOKUNA 84.

Na Kai Lawaia.

§1449. O na wahi lawaia apau e pili ana i kekahi aina o ke Aupuni, a e pili ana i ke Aupuni ma ke ano e ae, koe wale no na loko, e hooliloia lakou, a ma keia Kanawai, ua hooliloia no na kanaka, i mau wahi lawaia no na kanaka apau, no ka manawa pau ole; aka hoi, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hookapu i ka lawaia ana ma ua wahi la, i mea e malu ai ua mau wahi la, ma kekahi mau manawa o ka makahiki.

§1450. E hoolaha akea ke Kuhina Kalaiaina i kona hookapu ana, e like me ka Pauku maluna ae nei, aole hoi e paa ka hookapu ana, aia a hoolahaia pela. O ka mea nana e uhaki i ke kapu e hoopaiia oia ma ka uku hoopai, aole oi aku i na dala he umikumamalima, ame ka waiwai iloko o ka ia ana i lawaia'i.

§1451. Aole e pono i kekahi mea e noho ana mawaho o keia Aupuni, e laweia maloko o na awa, na muliwai, na kuanalu ame na wahi e ae o keia Repubalika, i mea halihali aku e kuai, a i mea e ae paha, ma kekahi wahi mawaho o keia Repubalika, o hoopaiia oia ma ka uku hoopai aole oi aku i na dala elua haneri; aia no i ka manao o ka Aha Hookolokolo.

§1452. O na wahi lawaia mai kahakai a hiki i ke kuanalu, a ma kahi kuanalu ole, mai kahakai kaimake a hiki i hookahi mile makai, e manaoia kela mau wahi ma ke Kanawai no na konohiki nona ka aina ma ka mahele ana mamua, aole hoi e keakeaia na konohiki ma ia mau wahi, koe wale no na mea i hoakakaia a i hookapuia ma ka olelo mahope nei.

§1453. E manaoia no ma ke kanawai no na konohiki kela mau kai lawaia, no lakou pu me na hoaaina o kela aina keia aina; a e hiki no i ua mau hoaaina nei ke lawe ae mai ua mau kai lawaia la, no ko lakou pomaikai ponoi iho, a i ole ia, no ke kuai aku a hoouna aku paha ma kahi e, aka, malalo no nae o na kaupale ana a ke kanawai, na ia apau, ka limu, na ia mahamaha ole ame na mea ai e ae o na kai lawaia i oleloia.

§1454. He mana no ko na konohiki, i kela makahiki keia makahiki, e hookaawale i kekahi i'a hookahi, no lakou iho, he i'a kamaaina ma ko lakou wahi, a e kukalaia ka inoa o keia i'a, ma ka leo kahea e lohe na hoaaina ame na mea e noho ana ma ia mau aina, i ke ano ame ka inoa o ka i'a a lakou i hookapu ai, a e kau nohoi ma ka aina, i na palapala hoolaha i paiia, a kakauia paha, i ekolu, e hoomaopopo ana i ke ano o ka i'a a lakou i hookaawale ai.

§1455. O ka i'a a ke konohiki e hoomalu ai nona iho, nona wale no kela i'a ke laweia maloko o kona wahi e lawaia ai; aole hoi e hiki i na hoaaina ona ame na mea e ae, ke kii i kela i'a i hookapuia; a i ka wa e loaa ai, e lilo no ia i ke konohiki; a e hiki nohoi iaia ke hoopii i ka mea nana i kii i ua i'a la, a loaa ka uku kupono no kela i'a.

§1456. Aole mana o na konohiki e auhau a e hookapu paha i na hoaaina o lakou, no ka lawaia ana maloko o ko lakou mau kai, ma ke ano nae i aeia, a e like wale no me ka mea i oleloia maluna; a ina i hookapu lakou ma ke ano e ae, aole no e hookoia.

§1457. E hiki no i na konohiki, me ka ae pu ana o na hoaaina o lakou ma ko lakou mau aina, ke makemake ole ua konohiki nei e hookapu i ka i'a hookahi nona, e like me ka olelo maluna, e hookapu i ka lawaia apau ma kona mau kai, iloko o kekahi mau malama o ka makahiki, a hiki i ka wa e lawaia ai, alaila, e ohi i ka hapakolu o na i'a apau i lawaia ia e na hoaaina ona ma kona kai. Ina pela ka hana ana, na ke konohiki e hoolaha aku i ka olelo e like me ka Pauku 1454.

§1458. O ka mea i kuai aku mamua, a e kuai ana paha ma keia hope aku, i kekahi aina o ke Aupuni, a ua loaa paha iaia ka aina ma ka hoolimalima, a ma ke ano e ae paha, aole ona kuleana e ae ma kahi lawaia e pili ana i ua aina la ana i kuai ai, aka, e like wale no me na kanaka e ae e noho ana iloko o keia Repubalika, ke ole e komo ua wahi lawaia nei iloko o kana palapala hoolilo.

§1459. Ina i holo aku ka i'a i hookapuia e ke konohiki, ma na kai i hoonoaia, a e hoonoaia ana paha ma keia hope aku no na kanaka apau, aole no e kapu kela ia malaila. He kapu no ke loaa ma ke kai ponoi o ke konohiki wale no. Aole hoi e hiki i ke konohiki, ke hookapu i ka ia oi aku i ka ia hookahi ma kona wahi lawaia, a mau wahi lawaia paha, e pili pu ana ma kahi hookahi.

§1460. O kela konohiki keia konohiki, a mea e ae paha, e hoonele ana i kekahi, i hiki ole iaia ke lawaia ma na kai i hoonoaia, a e hoonoaia ana paha ma keia hope aku no na kanaka apau, a ohi wale paha i kekahi hapa o ka i'a i lawaia ia ma ke kai noa, a ohi wale paha i ka hapa o ka ia i oi aku mamua o ka mea i oleloia ma ke kanawai, no kona mahele, a o ka hoaaina a kanaka e ae paha, i hoonele i ke konohiki i kona mau pono ma ka lawaia, ma ka lawe wale ana i ka ia kapu o ke konohiki, a ma ke ano e ae paha, e hooukuia no ia i ke dala, aole oi aku mamua o ka haneri hookahi, no kela hewa keia hewa, e like me ka noonoo ana o ka Aha Hookolokolo he pono; a ina i loaa ole ke dala, e hoopaahaoia oia ma ka hana oolea, aole oi aku mamua o na malama ekolu.

§1461. He mana ko kela ko keia Lunakanawai Apana, e hookolokolo, a e hoopai, i na hewa apau i kue i keia pauku maluna iho, ma ko lakou mau apana.

Lawaia ana me na Mea Pahupahu.

§1462. Aole no e lawaia kekahi kanaka me ke kiana pauda, ame na mea pahupahu o na ano e ae, ma na awa, kahawai, loko, kohola a ma na kai apau o keia Repubalika.

§1463. O ka loaa ana aku o ka ia i make mamuli o ka hoopahupahuia ana, me ke giana pauda, a mea pahu e ae paha, ma ka mana hoomalu o kekahi mea lawaia, mea kuai ia a poe paha i maa i ka lawaia, e lilo ia i hooiaio kupono maluna o ka mea i loaa aku ai e paa ana i ua ia la, ua hana oia me ke giana pauda, a mea pahu e ae ma ka lawaia ana, me ke kue i keia Kanawai.

§1464. O kela ame keia mea e kue ana i na olelo o keia Kanawai e hoopaiia ma ka hoopai e uku i na dala aole e oi ae mamua o hookahi haneri, a aole hoi e emi malalo o iwakaluakumamalima, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea no ka manawa i oi ole ae mamua o éono malama, a i ole ia, o ia mau hoopai no a elua e like me ka manao ana o ka Aha.

§1465. Ma na hihia apau malalo o keia Kanawai, ua aeia i na Lunakanawai Apana ka mana e hookolokolo pu me na Aha Kaapuni me ka Aha Kiekie.

PUA O KA I'A.

§1466. Aole e ku i ke Kanawai ke lawaia kekahi kanaka a hoopoino wale paha i ka pua o ka ia i ikeia he Amaama, a he Awa paha, i kaa malalo o eha iniha ka loa, maloko o na kaikuono, na awakumoku, ame na kai, a i ole, muliwai paha o keia Aupuni; aka nae, aole e manaoia ma keia Kanawai e papa ana i ka lawaia ia ana o na ia i papa mua ia, i mea e hooholoia ai iloko o na loko ia.

§1467. Aole e ku i ke Kanawai i kekahi mea e kuai aku, a kau no ke kuai aku, a i ole ia, e paa ma kona malama ana, koe wale no ma ke ano ola, i kekahi o na ia pua i hoakakaia ma ka Pauku 1466.

§1468. O kela ame keia mea e kue ana i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, ina ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia oia e uku i kekahi hoopai aole e emi

malalo o iwakalua dala, aole hoi e oi aku mamua o elua haneri dala, a i ole ia, ma ka hoopaahao ia ana ma ka hana oolea no kekahi manawa aole i emi malalo o na la he umi aole hoi e oi aku mamua o na la he kanaiwa, a i ole ia, ma ka hoopai uku dala ame ka hoopaahao pu, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo. Aka nae, aole e kau ia kekahi uku hoopai i oleloia maluna o kekahi kanaka e lawaia ana i kekahi ia okoa, a mamuli o ia hana ua paa hewa na ia liilii, a pua ia, i oi ole aku mamua o kanaha, i hoakakaia ma ka Pauku 1466.

HOAKAKA I KA MOKUNA 84.

§§1449-1451, oia no K. H. K. Mok. 84, §§1-3.
§1452, oia no Kan. Kiv. §387.
§1453, oia no Kau 1892, Mok. 18.
§§1454-1461, oia no Kan. Kiv. §§389-396.
§1462, oia no Kau 1872, Mok. 2, §1, Kan. Kiv. aoao 604.
§1463, Kau 1888, Mok. 30.
§1464, oia no Kau 1892, Mok. 10.
§1465, oia no Kau 1872, Mok. 2, §3, Kan. Kiv. aoao 604.
§§1466-1468, oia no Kau 1888, Mok. 58.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Haalekea v. Montgomery, 2 Haw. 62; Oui v. Meek, 2 Haw. 87; Hatton v. Piopio, 6 Haw. 334; Shipman v. Commissioners, 6 Haw. 353; Halstead v. Gay, 7 Haw. 589.

MOKUNA 85.

Na Manu ame na Holoholona.

Mahele I.—Ka Hoomalu ana i na Manu ame na Holoholona

No ka mea, ua nui ke poho i kela makahiki keia makahiki maloko o ke Aupuni Hawaii i na wa ua, ma ka hoopoino ana o na peelua, ame na mea kolo e ae o ia ano i na mea kanu, oia hoi o ka palaoa, kulina, paka, ame na weuweu o ke kula;

A no ka mea hoi, ma ka lokomaikai o ke Akua, ua hiki mai na manu kolea, akekeke, ame ke kukuluaeo, i kela makahiki keia makahiki maloko o keia Repubalika i na malama ua, a ua ai nui loa i kela mau mea kolo hoopoino nui wale;

A no ka mea, ua lawe ia mai, mai na aina e mai, i na manu ai mea kolo, me ka manao e hoolahaia lakou ma keia Pae Aina; nolaila,

§1469. I na e pepehi a hoomake paha kekahi kanaka ma ke ki ana i ka pu, a ma ke kipukaahele, a ma kekahi ano e ae paha, i kekahi o na manu i oleloia maluna, iloko o na malama mai ka la mua o Augate a hiki i ka la hope o Dekemaba, o kela makahiki keia makahiki, a mai ka la mua o Ianuari a hiki i ka la hope o Feberuari, o kela makahiki keia makahiki, alaila, e hoopaiia ia kanaka, ke ku ka hewa iaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana i hookahi dala no kela hewa keia hewa, a e noho ma ka hale paahao a kaa ia dala hoopai.

§1470. Ina e kuai kekahi kanaka, a lawe paha oia e kuai i kekahi o na manu i oleloia maluna, iloko o na malama mai ka

la mua o Augate a hiki i ka la hope o Dekemaba, o kela makahiki keia makahiki, a mai ka la mua o Ianuari a hiki i ka la hope o Feberuari, o kela makahiki keia makahiki, alaila, e hoopaiia ia kanaka, ke ku ka hewa iaia ma ka hookolokolo imua o kekahi Lunkanawai Apana i hookahi dala no kela hewa keia hewa, a e noho ma ka hale paahao a kaa ia dala hoopai.

§1471. Ina e pepehi a hoomake paha kekahi kanaka ma ke ki ana i ka pu, ma ke kipu-ahele a ma kekahi ano e ae paha, i kekahi manu i laweia mai, mai na aina e mai, i mea e laha ai kona ano manu ma keia paeaina, a i kekahi puka ana o ia ano manu mai na aina e mai i hookuu wale ia maloko o keia Repubalika, a ina hoi e lawe wale i na hua, a i na punana paha oia mau ano manu, alaila, e hoopaiia oia, ke ku ka hewa ma ka hookolokoloia ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, aole emi malalo iho o na dala he umi, aole hoi e oi mamua o na dala he iwakalua no kela hewa keia hewa, a ina aole i hookaaia, alaila, e noho oia ma ka halepaahao a kaa ia dala hoopai.

§1472. Ina e kuai kekahi kanaka, a lawe paha oia e kuai i kekahi o na manu i oleloia ma ka Pauku 1471, i kela manawa keia manawa, alaila, e hoopaiia ia kanaka, ke ku ka hewa iaia ma ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, i umi dala no kela hewa keia hewa, a e noho oia ma ka hale paahao a kaa ia dala hoopai.

No KA MEA, O ka manu i hookomoia mai i keia aina a i kapaia he maina ua pii nui ae ka heluna a ua lilo i mea hoopilikia i ka mea mahiai ame ka mea hooulu laau hua-ai, a o kona luku wale ia ana eia no ke papaia nei e ke kanawai; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§1473. O na hookapu ana i hookauia mai e ka Pauku 1171 ma ka pepehi ana a make, a i ole ia, i ka luku ana paha i na manu i hookomoia mai mai na aina e mai, ma keia ua kapaeia a ua hoopauia ma ka mea pili i ka manu i kapaia he manu maina.

§1474. Aole e manaoia kekahi mea maloko nei he mea ia e hoonoa ai a e hoopau ai paha i ka Pauku 1471, e pili ana hoi i kekahi manu a holoholona paha koe nae ka manu maina.

§1475. Aole i ku i ke kanawai ka lawe ana, pepehi ana a hana ino ana paha i kekahi Koloa-lele o na Aina e, Kolea, Ulili, Akekeke, Kioea, (curlew) Kukuluaeo, a i ole ia, Alae paha, mawaena o ka la 1 o Mei ame ka la 15 o Sepetemaba;

O ka lawe, pepehi a hoopoino ana i kekahi Nene Hawaii ame ke Koloa o ka aina ponoi nei mawaena o ka la mua o Feberuari ame ka la 15 o Sepatemaba;

O ka lawe, pepehi a hoopoino ana i kekahi Manu Kapalulu, a i ole ia, Kolohala (Pekina) mawaena o ka la ekahi o Maraki ame ka la muikumamalima o Sepatemaba.

O ka lawe, pepehi a hoopoino ana i kekahi Nunu Ahiu a Ku Ahiu mawaena o ka la ekahi o Feberuari ame ka la ekahi o Iulai;

O ka lawe, ohi, a i ole ia, hoopoino paha i ka hua o kekahi Koloa, Alae, Kolohala (Pekina), Nunu, Ku, a i ole ia, Manu Kapalulu i na manawa apau. E kuai, kuai aku a lawe paha no ke kuai, halihali, a i ole ia, malama paha i kekahi o na manu i oleloia iloko o na manawa i papaia ma ke kanawai ka pepehi ana o ia mau manu.

§1476. O kekahi kanaka i hoahewaia imua o kekahi Lunakanawai Apana no ka uhaki ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1475, e hoopaiia oia aole e emi malalo o Umi Dala ($10), a aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala ($50).

§1477. Aole no e manaoia ua noa mamuli o keia Mokuna ka pepehi ana me ke kipukaahele paha i na manu i lawéia mai, a e lawe ia mai ana paha ma keia hope aku, no na kumu i hoakakaia ma ua Mokuna la.

§1478. O na Pelehu, Kolohala, Manu Kapalulu, Pikake, Nene a Moa paha e holo ahiu ana maluna o na aina o keia Re-

pubalika, e lilo nc ia he waiwai no ka ona a mau ona paha oia mau aina.

§1479. Aole no e kipu, aole e pepehi ma kekahi ano e ae, kekahi mea i na holoholona holo wale i lawe ia mai, mai na aina e mai, a o kekahi puka ana mai o ia holoholona, iloko o na makahiki he umi mahope o ia lawe ana mai, malalo o ka hoopai aole e oi aku mamua o ke kanalima dala no ka hana ana pela.

§1480. Aole no e lilo kekahi mea ma keia Mokuna i mea e papaia ai ka pepehi ana i na holoholona ame na manu i hoomaopopoia he mea e poino ai ka lehulehu.

MAHELE II.—KI ANA AME KA HULI ANA ME NA ILIO MALUNA O KA AINA O KEKAHI MEA.

§1481. Aole no e ku i ke kanawai i kekahi mea a mau mea paha e komo aku maluna o ka aina o kekahi mea, a i ole ia, i nohoia e kekahi mea no ka imi a huli ana paha me na ilio, a i ole ia, no ke ki ana, pepehi ana, lawe ana a hoomake ana paha i kekahi ano holoholona a manu paha me ka loaa mua ole o ka aeia ana mai e ka ona a mea paha e noho ana maluna o ia aina.

§1482. O kekahi mea e kue ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1481, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina, a e hoopaiia ke ku ka hewa iaia e uku i ka hoopai aole e emi malalo o elima dala aole hoi e oi aku mamua o iwakalua-kumamalima dala; aka nae, aole e hanaia kekahi hoopii malalo o na olelo ana a keia Kanawai, koe nae mamuli o ka hoopii i hoohikiia a ka ona a mea noho paha o na aina i komohewaia ai pela, a i ole ia, a kona hope ma ke kanawai.

MAHELE III.—IOLE LABAKI AME KA MONGOOSE.

§1483. Ma keia ke papa loa ia nei ka malama ana ame ka hoolaha ana i na iole labaki ma na Mokupuni apau o ka Repubalika o Hawaii.

§1484. O kekahi mea i malama a hanai paha i mea hoolaha i kekahi iole labaki ma kekahi o na Mokupuni o ka Repubalika o Hawaii, ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia oia no ia mea e hoopaiia ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala no ka hana hewa mua ana, a ina e hoahewaia no ka lua o ka manawa e hoopaiia ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala, ame ka hoopaahao ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o elua mahina.

§1485. Ma keia ua haawiia ka mana i kekahi makai a luna e ae paha o ka oihana malama maluhia e hoomake a hoopau loa aku i kekahi iole labaki i loaa ma keia Repubalika, a aole e hiki e kauia na poho maluna o kekahi makai e hoopau loa ana i kekahi iole labaki ma ka hoopii ana o kekahi mea e koi ana nona ia holoholona, eia nae, aole e komo wale kekahi makai maloko o kekahi wahi i paia i nohoia no ka hopu ana a hoopau loa ana i kekahi iole labaki me ka mana ole ma ke kanawai malalo o kekahi palapala hopu i hoopuka pono ia.

§1486. Aole e pili keia Kanawai i kekahi poe e hanai ana i na iole labaki ke malamaia na iole labaki i oleloia maloko o kahi paa a ua manao wale ia no a malamaia paha ma ke ano he mau holoholona hanaiahuhu.

§1487. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai aole no e ku i ke kanawai no kekahi mea hui i hoohuiia a ahahui paha o kekahi poe ke lawe mai, ke malama a ke hoolaha aku paha i kekahi mongoose ma ko Hawaii Pae Aina. O kekahi mea, hui i hoohuiia a ahahui paha o kekahi poe e kue ana i na mea i hoakakaia ma keia Pauku, e manaoia ua ku i ka hewa mikamina, ina e hoahewaia no ia mea imua o kekahi Aha Hookolokolo Apana, e hoopaiia aole e emi malalo o elua haneri ame kanalima, a aole hoi e oi mamua o hookahi tausani dala no kela ame keia mongoose i laweia mai, malamaia a i hoolahaia paha ma ke ano kue i na olelo o keia Pauku.

§1488. I mea e hoopau loa ia ai na mongoose i hiki mai i keia manawa ma ka Mokupuni o Oahu e hookaawaleia, a ma keia ke hookaawaleia nei maloko ae o kekahi dala iloko o ka Waihona i hookaawale ole ia no kekahi hana e ae, ka huina o hookahi tausani dala, e hooliloia e ke Kuhina Kalaiaina no ka hookaa ana i kekahi uku makana i oi ole ae mamua o iwakaluakumamalima keneta no kela ame keia mongoose i pepehiia ma ka Mokupuni o Oahu. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hoomaopopo ai, a i kela ame keia manawa e hoololi, maloko iho nae o ka huina i hoakakaia maluna ae, i ka nui o ua uku makana la no ke poo hookahi, a e hana i na rula no ka hooponopono ana i ka ukuia ana o ia makana ana i manao ai ua kupono.

§1489. E ku no i ke kanawai no kekahi mea e pepehi aku a make a e luku aku hoi i ka mongoose ma kekahi Mokupuni o keia Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 85.

§§1469-1470, oia no K. H. K. Mok. 85, §§1-2.
§1471, Kau 1870, Mok. 13, Kan. Kiv. aoao 587, e hoopau ana K. H. K. Mok. 85, §5.
§1472, oia no K. H. K. Mok. 85, §4.
§§1473-1474, oia no Kau 1892, Mok. 41.
§§1475-1476, oia no Kau 1895, Kan. 4.
§1477, oia no K. H. K. Mok. 85, §6.
§1478, oia no Kau 1884, Mok. 3.
§1479, oia no Kau 1870, Mok. 13, Kan. Kiv. aoao 588.
§1480, oia no K. H. K. Mok. 85, §8.
§§1481-1482, oia no Kau 1892, Mok. 77.
§§1483-1486, oia no Kau 1890, Mok. 61.
§§1487-1489, oia no Kau 1892, Mok. 48.

MOKUNA 86.

Koho Balota.

§1490. O na hewa e kue ana i na Kanawai Koho Balota a e kue ana i na Rula ame na Hooponopono ana e pili ana i ka hoohiki ana aku i na olelo hoohiki ame ka malama ana i na kau koho balota i kukalaia e ka Peresidena, ua maheleia no ia iloko o elua mau papa, oia hoi keia: "Na hana koho kolohe," ame na "Mikamina," e like me ia i hoakakaia mahope ae nei.

Na Hana Koho Balota Kolohe.

§1491. O keia poe mahope iho nei ke manaoia nei ua hewa i na hana Koho Balota Kolohe :

1. O kela ame keia mea i hana maoli a ma kekahi ano e ae paha, ma ona ponoi iho, a ma o kekahi mea e ae paha, i haawi, imi a loaa, a hoaie paha, a i ole ia ae aku, e haawi, imi a loaa, a hoaie paha, a i ole ia nana i hooikaika e loaa kekahi dala, a i ole ia, oihana, a i ole ia, wahi hana e pomaikai ai kekahi mea koho, a i ole ia, no kekahi mea koho, a i ole ia, i kekahi kanaka, a i ole ia, no kekahi kanaka, no kekahi mea koho, a i ole ia, no kekahi mea i kumu e koiia ai kekahi mea koho e koho balota, a i ole ia, e koho balota ole, a i ole ia, e koho ole i kekahi kanaka a aoao paha, a i ole ia, nana i hana i kekahi hana o ia ano mamuli o ke koho ana, a i ole ia, koho ole ana no kekahi kanaka ma kekahi koho balota ana.

2. O kela ame keia mea i hana maoli a ma kekahi ano e ae paha, ma ona ponoi iho, a ma o kekahi mea e ae paha, i haawi hoaie, ae aku e haawi, imi a loaa, e like me ia olelo mua ia ae nei i kekahi kanaka, koe wale no na kokua i aeia ma ke kanawai, a i ole ia e na Rula ame na Hooponopono ana i hoopukaia e ka

Peresidena, e like me ke Kumukanawai, i mea e koiia ai ia mea e koho, a i ole ia, kokua i mea e kohoia ai keahi kanaka i ka Ahaolelo, a i ole ia i mea e loaa ai ke koho ana o kekahi mea koho ma kekahi koho balota ana.

3. O kela ame keia mea, nana i uku mua, a i ole ia, nana i uku, a i ole ia, kauoha e ukuia kekahi dala, i kekahi mea e aku, a i ole ia, no ka pomaikai o kekahi mea e aku, me ka manao e hooliloia ia dala, a i ole ia, kekahi hapa paha ma ke kipe ma ke koho balota, a i ole ia, no kekahi hana pili i kekahi koho ana mawaho ae o na mea ame na hana i aeia e hooliloia ke dala ma ke kanawai, a i ole ia, na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia, koe wale no na lilo kupono no ka halihali ana i ka poe koho a hiki i na wahi koho ma na la koho balota; a i ole ia, me ka ike no pela ua hookaa, a i ole ia, kauoha e hookaaia kekahi dala i kekahi mea ma ke ano hoopau, a i ole ia hookaa hou ana i kekahi dala i hooliloia apau loa a hapa paha ma ke kipe ma kekahi koho balota ana, a i ole ia, no kekahi hana e pili ana i kekahi koho balota mawaho ae o na mea ame na hana i aeia e hooliloia ke dala ma ke kanawai, a i ole ia, na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia.

4. O kela ame keia mea koho mamua iho o ke koho ana, a oiai paha e koho ana, a i ole ia, mahope iho o ke koho ana, e lawe ponoi, a ma o kekahi mea e ae paha ua lawe, ae aku, a aelike no kekahi dala mea makana hoaie ana, a kumu waiwai e ae, oihana, a wahi hana nona ponoi iho, a i ole ia, no kekahi mea e ae paha, no ke koho ana a ae ana paha e koho, a i ole ia, no ke koho ole ana, a no ka ae ana aole e koho, a i ole ia, no ke koho ana, a no ke koho ole ana paha i kekahi kanaka a aoao paha.

5. O kela ame keia mea ma kekahi koho balota ana, nana ponoi, a ma o kekahi mea e ae paha, a i ole ia, ma o kekahi mau mea i hanaia nona, i haawi a hoomakaukau paha, a i ole ia, kauoha e haawiia a hoomakaukau, a i ole ia, kokua hewa ma ka haawi ana a hoomakaukau ana, a i ole ia, nana i uku apau, a hapa paha, o na lilo no na mea ai ame na mea inu a mea e ae i hoolakoia i kekahi mea, a i ole ia, no kekahi mea i kumu e kohoia ai oia, a no kona kohoia ana paha, a i ole ia, i mea e kohoia

ai o kekahi moho holo balota, a i ole ia, kumu e koho ai ia mea a mea e ae paha, a i ole ia, no ke koho ole ana, a i ole ia, no ke koho ana a koho ole ana paha i kekahi kanaka a aoao paha ma ia koho balota ana, a i ole ia, no ke koho ana a koho ole ana paha o ia mea, a i ole ia, no ke koho ana a koho ole ana paha i kekahi kanaka a aoao paha.

6. O kela ame keia mea nona ponoi, a ma ke ano e ae ma ona ponoi iho, ma o kekahi mea e ae paha i lawelawe me ka lima ikaika a hoomaka'uka'u aku e lawelawe me ka lima ikaika hana ino, a hoopaa paha i ke kino, a ua hana aku e hooweliweli aku e hana i kekahi poino a mea e poho ai ma kekahi ano, a i ole ia, ua hana i na hana hoomaka'uka'u i kekahi mea a e pili ana paha i kekahi mea i mea e ae mai ai, a e koiia ai ua mea nei e koho a e koho ole paha, a i ole ia, e koho a koho ole paha, i kekahi kanaka a aoao paha, a i ole ia. mamuli o ka hoomahuka ana, hoopaa ana, a hana apuka e ae, ua keakea, a kue, a hiki ole, a hana kue e ae i ka lawelawe kuokoaia ana o ka mana koho balota.

7. O na mea apau ma kekahi koho balota i koho, a hoao paha e koho ma ka inoa o kekahi kanaka e ae e ola ana a i make paha, a i ole ia, ma kekahi inoa kapakapa, a i ole ia, ua koho mua, ua koho hou, a i ole ia, hoao paha e koho hou, a i ole ia, me ka ike no pela ua haawi, a i ole ia, ua hoao e haawi a oi aku mamua o hookahi balota no ka oihana hookahi ma ke koho hookahi ana.

8. O na mea apau mamua iho, a iloko paha o ka wa koho me ka ike no pela i hoolaha aku i kekahi olelo oiaio ole, ua haalele kekahi moho holo balota ma ia koho ana.

9. O na mea apau nana i koi aku a haalele kekahi mea i kona lilo ana i moho holo balota ma kekahi koho ana mamuli o kekahi uku ana, a i ole ia, makana a kumu waiwai e ae paha, a i ole ia, mamuli o kekahi olelo hooweliweli, ame kela ame keia moho i haalele mamuli o ia mau koi ana ame ia mau kumu.

10. O na luna Aupuni apau i kauohaia ma ke kanawai, a i ole ia, e na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia, e hana i ke-

kahi hana a mea paha e pili ana i kekahi o na mea i hoakakaia maloko o kekahi kanawai e pili ana i na koho balota, a i ole ia, iloko o na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia, nana i hana ole me ka manao maoli no pela, hoohemahema a hoole maoli paha i ka hana ia hana, a i ole ia ua nana i ua hana la ma ke ano e keakeaia ai ka manaoia, a i ole ia, ua pili iaia ka hewa kue maoli i kekahi o na mea i kauohaia maloko o laila.

Ka Hoopai no na Hana Koho Balota Kolohe.

§1492. O kela ame keia mea i hoahewaia no ka nana koho balota kolohe e hoopai aole i emi malalo o hookahi haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no kekahi manawa, aole e emi malalo o umi la, aole hoi e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole ia, ma ia mau hoopai a i elua ma ka uku dala ame ka hoopaahao pu, e like me ka manao o ka Aha Hookolokolo.

Mawaho ae o ia hoopai, ua kupono ole ia mea e koho balota ame ka paa ana i kekahi oihana malalo o ke Aupuni, aole hoi e kohoia, a i ole ia, e noho iloko o ka Ahaolelo no eono makahiki mai ka la o ia hoahewaia ana.

Ina ka mea i hoahewaia e paa ana i kekahi oihana i kohoia, a i ole hoonohoia paha, i ka manawa o ia hoahewaia ana, alaila, e hakahaka koke ia oihana me ka olelo ole ia pela ma ia hoopai a hana e ae paha. Na ka lunakanawai imua ona i hoahewaia ai ua mea la e hoike koke aku i ke Kuhina Kalaiaina i ka inoa o ia mea, ka hewa i hoahewaia ai oia ame ka hoopai o ka Aha.

Na Mikamina.

§1493. Ua pili i keia poe mahope iho nei ka hewa mikamina:

1. O kela ame keia mea, koe na kokua i aeia ma ke kanawai, a i ole ia, ma na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia nana i hana i mea e kokuaia ai, a i ole ia, keakeaia ke kohoia ana o kekahi mea koho balota, e hana a hoohanaia paha no ka uku,

a i ole ia ae ana e ukuia, a i ole, no kekahi kumu waiwai e lawelawe ma ke ano agena, kakauolelo a elele paha, a ma kekahi ano e ae paha.

2. O kela ame keia mea e hoolako ana, hoolimalima ana, a lawelawe ana i kekahi wahi a wahi paha o ia wahi i laikiniia e kuai i ka bia, waina a wai ikaika paha ma ke ano i keena halawai komite no ke kokua ana a hooikaika ana e kohoia kekahi mea holo balota ma kekahi koho balota ana.

3. O kela ame keia mea i hoohaunaele, a i ole ia, hoala i ka haunaele, a mamuli o ia mea ua hoopilikia, a i ole ia, keakeaia kekahi halawai o ka Papa Kakauinoa o ka poe koho, a i ole ia, na luna nana koho balota iloko o ka wa e koho ana, a i ole ia, mamuli o ia mea ua hiki ole i kekahi mea i manao e hele ma ke ano ku i ke kanawai ma kekahi halawai o ia ano a koho balota ana paha mai ka hele ana malaila, a i ole ia, na ia hoohaunaele ma kekahi koho balota ana, ame kela ame keia mea e kokua ana a launa pu ana ma ia hoohaunaele.

4. O kekahi mea holo balota i hana ole a hoohemahema paha i ka waiho ana aku i ka papainoa o kona mau agena e like me ia i hoakakaia ma na Rula ame na Hooponopono i oleloia.

5. O kela ame keia mea nana ma ona ponoi iho, a i ole ia, ma o kekahi mea e ae paha i hoopau, a i ole ia, keakea, a i ole ia, hooikaika e hoopau a keakea paha i ka malamaia ana o kekahi halawai o ka Papa Kakauinoa o ka poe koho, a i ole ia, ma kekahi ano ua hoopau a keakea, a i ole ia, hooikaika e hoopau a keakea pu i ka malamaia ana o kekahi koho balota.

6. O kela ame keia mea he mea holo balota, a i ole ia, he agena no kekahi mea holo balota, a i ole ia, he lala o kekahi komite e lawelawe ana mamuli o kekahi mea holo balota, i waiho ole aku i hoike o na lilo, a i ole ia, no ka lilo ole e like me ka mea i kauohaia ma na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia.

7. O kela ame keia mea i kue a hooko ole paha me ka manao maoli no e hana pela i kekahi o na mea i kauohaia ma ke kanawai, a i ole ia ma na Rula ame na Hooponopono ana i oleloia, i hoakaka maopopo ole ia ka hoopai o ia mea maloko o keia Kanawai.

8. O kekahi mea me ka manao maoli no e hana pela nana i haehae, hoopau a hoano e paha i kekahi hoolaha koho balota, a i ole ia, kekahi olelo hoolaha, a i ole ia, papainoa o ka poe koho, a i ole ia, olelo kuhikuhi, a i ole ia, balota hoikeike i hoopukaia, a i ole ia kapiliia mamuli o ka mana o ke kanawai.

Hoopai no na Mikamina.

§1494. O kekahi mea i hoahewaia no ka mikamina malalo o na hoakaka ana a keia Kanawai, e hoopaiia oia ma kekahi uku hoopai aole e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, ma ka hoopaahao ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o eono mahina, a i ole ia, ma ka uku hoopai ame ka hoopaahao pu e like me ka manao o ka Aha.

Mana e Hookolokolo.

§1495. Ma keia, ke haawiia nei ka mana i na Lunakanawai Apana ame na Lunakanawai Kaapuni e hoopuka i na palapala hopu a e hoolohe a hooholo i na hihia apau e ulu ae ana malalo o keia Kanawai, malalo nae o ke kuleana e hoopii hou ae e like me ia e hana mau ia nei.

O kekahi mea e kue ana ma kekahi ano i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, ua hiki no e hoopiiia oia no ke kue ana i kekahi kanawai, rula a hooponopono ana e mana ana ma ia wa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 86.

§§1490-1495, oia no A. K. Kan. 8, §§1-6.
K. H. K. Mok. 86, e hoopau ana Kau 1888, Mok. 76.

MOKUNA 87.

AUHAU.

§1496. O kekahi mea i hana maoli me ka manao kolohe, a haawi aku i ka hoike oiaio ole a papa hoike oiaio ole paha o ka waiwai, a i ole ia, pane oiaio ole, e pili ana i kona waiwai a i ka waiwai paha ma kona malama ana a mana paha i mea e pakele ai ka heluia ana o ia waiwai, a i ole ia, a mamuli o kekahi hana hoopunipuni, olelo epa a hana kolohe e ae paha i hoaoia a pakele a hoao paha e pakele kona waiwai mai ka heluia ana, a i ole ia, ka waiwai i kauohaia ma ke kanawai, na ia mea e hana i hoike a papa hoike paha no ka helu ana, ua manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina.

§1497. O na mea apau i hana me ka manao maoli e hana pela ma ke kokua ana, paipai ana, a kokua ana aku ma kekahi ano i kekahi mea e hana i kekahi o na mikamina i hoakaka mua ia ae nei, e manaoia no ua pili iaia ka hewa mikamina.

§1498. O na luna helu apau ame na hope luna helu, ame na luna makai ame na makai apau i haawiia na lakou e hana i kekahi mau hana malalo o ka Mokuna 60 o na Kanawai Kivila, nana i hooko ole me ka manao maoli no e hooko ole, a hoole, a hana ole paha i kekahi hana a mau hana paha i kauohaia iaia mamuli o na hoakaka ana o ia mokuna, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina.

§1499. O kekahi mea i hoahewaia no kekahi mikamina malalo o na hoakaka ana o keia mokuna, e hoopaiia oia e uku i kekahi hoopai aole i oi ae mamua o elima haneri dala.

§1500. E loaa i na Lunakanawai Apana maloko o ka Repubalika ka mana e hookolokolo a hooholo no na mikamina e ulu ae ana maloko o keia mokuna.

HOAKAKA I KA MOKUNA 87.

§§1496-1500, oia no Kau 1896, Kan. 51, §§88-92.
K. H. K. Mok. 87, e hoopau ana Kau 1882, Mok. 43, Kan. Kiv. aoao. 125.

MOKUNA 88.

Na Laau Make.

§1501. Aole e kuai, a e haawi aku paha kekahi kanaka i kekahi laau make, a i kekahi pahu laau i waiho mua ia ai kekahi laau make iloko, koe wale no ka hana akamai, hanohano, a lapaau, ame na mea hana lima akamai. Aole no hoi e kuai a e haawi aku i kekahi kanaka i akaka ole kona ano akahele, a akahai no hoi; aka, e hiki no ke kuai aku i kanaka a ka mea kuai aku i kamaaina ole ai, ina e hooia ia ma ke kakaulima ana ke kupono o ia kanaka no ka malama ana ia mea, e kekahi kanaka i kamaaina i ka mea kuai aku, aka, i na manawa apau e hoakaka mai ka mea kuai, i ka mea nana e kuai aku i ka hana i manaoia ai no ka laau make, a halii a wahi laau make paha, e kuaiia ana.

§1502. O kela me keia kanaka e kuai, a e haawi ana paha i kekahi laau make, e malama no oia i buke i wahi e kakau ai i ka inoa me ka nui o ka laau make i kuai, a i haawiia paha; ka inoa o ka mea i haawiia aku ai, a ina paha ua kamaaina ka mea kuai a haawi aku paha i ka mea i kuai, a i haawiia aku ai e kakauia no pela, a ina aole i kamaaina iaia, alaila, o ka inoa o ka mea i kamaaina nana i hooia i ke kupono o ke kuai ana aku iaia; a e malama mau ia ka palapala hooia aia kanaka. A o ua buke nei i na manawa apau a ke Kuhina Kalaiaina, a o kona hope paha, e makemake ai e nana, e hoohamamaia mai no ia ia laua.

§1503. E kakauia maloko o ka buke i oleloia ma ka Pauku 1502, na pahu laau i waiho mua ia ka laau make i kuaiia aku, e like no me ke kakau ana o ka laau make maoli, i kuaiia aku.

§1504. O ka pahu, omole, ame kekahi ope e ae, kahi e waiho ai na laau make e kuaiia ai a haawiia aku, e kau ka hoailona

mawaho, me ka huaolelo "Laau Make" ma na hua palapala nunui, ma ka olelo Enelani ame ka Hawaii, me kekahi hoailona kupono pu i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina, i kumu e ikeia ai ke ano popilikia o ka mea iloko.

§1505. O kela ame keia Kahuna Lapaau, mea hana laau, a mea kuai laau paha, nana e hana, kuai a haawi aku i kekahi kuhikuhi ana i ke ano o ka laau e hanaia ai, ua komo nae kekahi laau make, a mea paha e poino ai ke ola o ke kanaka, a e lawe ia ma ke ano he laau; e hookomoia maloko o kana mau buke ia kuhikuhi ana i ke ano o ka laau e hanaia ai i oleloia, me ka wa pu, a e pakuiia aku me kona inoa pu, a i ole ia, me ka inoa o ke Kahuna Lapaau, nana i hahai mai i ke ano o ka hanaia ana o ka laau, me ka inoa pu o ka mea i haawiia aku ai, a aole no e hanaia, kuaiia, a haawiia aku ia kuhikuhi ana i ke ano o ka laau e hanaia ai, ke ole e pakuiia mai ka inoa o ka mea nana i hana, kuai, a haawi aku ia, a i ole ia, ka inoa o ke Kahuna Lapaau nana i kuhikuhi i ke ano apau o ka hanaia ana o ka laau; a o kela ame keia kuhikuhi ana i ke ano o ka laau e hanaia ai e malamaia maloko o na buke, a oia mau buke ame na kuhikuhi ana, e waihoia mai i ka nana ana o ke Kuhina Kalaiaina ame kona hope paha ma na wa apau.

§1506. O ka mea e kue ana i na mea i oleloia maloko o keia Kanawai e uku no i na dala, aole e oi aku mamua o ka hookahi tausani, no kela ame keia hewa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 88.

§1501, oia no Kau 1872, Mok. 16, Kan. Kiv. aoao 605.
§1502, oia no K. H. K. Mok. 88, §2.
§1503, oia no Kau 1872, Mok. 16, Kan. Kiv. aoao 605.
§§1504-1506, oia no K. H. K. Mok. 88, §§3-5.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Buffun, 3 Haw. 462; Rex v. Young Tang, 7 Haw. 53.

MOKUNA 89.

Na mea ano Pahupahu.

Mahele I.—Na Wai Pahupahu.

§1507. Aole no e aeia kekahi mea lawe e malama a e waiho ma ka hale papaa, aole no e kena i kekahi e lawe e malama a e waiho ma kona hale papaa, aole no e kokua ma ka lawe ana, malama ana a waiho ana ma kekahi wahi i onaia eia, a i hoolimalimaia paha, a noho ia eia, koe wale no ka hale papaa i hoolaxo ia mai e ke Aupuni, i kela mea i kapaia he "Naptha" i oi aku mamua o ka pahu hookahi, a i kela mea i kapaia "Benzole," i oi aku mamua o ka pahu hookahi, a pela no me ka "Petroleum," aila honua ame na aila e ae i komo ai ka "Petroleum," "Naptha," ame ka aila hoomaloo i oi ae ka nui o keia mau aila mamua o na pahu he umi.

§1508. Ua hookapu loa ia ka lawe ana mai iloko o keia Repubalika i ka mea pahupahu i kapaia "Nitro Glycerine," ame na mea ano like me ia, malalo o na hoopai i haiia mahope ae nei iloko o keia Kanawai, a e hiki no ke hoopaaia a e kuai kudalaia kekahi moku i lawe mai iloko o keia Repubalika i ka "Nitro Glycerine," ame na mea pahupahu e ae paha o ia ano.

§1509. O kela me keia e malama ana ma ka hale i kekahi "Benzole," "Petroleum," aila mahu, aila hoomaloo, a aila e ae oia ano, koe nae ka malamaia ana ma ka hale i hoolakoia e ke Aupuni, e malamaia ia mau mea maloko o na pahu piula a keleawe paha, i penaia ia mau pahu mawaho me ka inoa o ka mea maloko, me na huaolelo moakaka lea, ina paha he "Benzole,"

"Petroleum," "Kerosene Aila," a o ka inoa paha o na aila e ae o ia mau ano iloko o ua mau pahu la, a e waiho mau i kela mau pahu ma kahi e kokoke ana i ka ipuka o ka hale kahi i malamaia'i ua mea la, i mea e hiki ai ke lawe kokeia mawaho o ka hale.

§1510. Aole no e ku i ke kanawai i kekahi kanaka a mau kanaka paha ke lawe mai iloko o keia Aupuni, a kuai paha iloko o keia Repubalika i ka benzole, petroliuma, aila mahu, a aila e ae paha i komo ka naptha a gasoline paha, a e puka ana ka makani e aa ana malalo o ka haneri degere wela Fahrenheit; a o ka mea e lawe mai ana, kuai, haawi a hoolako aku paha i kekahi mea iloko o keia Repubalika, i ka benzole, petroliuma, aila mahu, a aila e ae paha i komo ka naptha a gasoline paha, a e puka ana ka makani e aa ana malalo o ka haneri degere wela Fahrenheit, e manaoia ua hana i ka hewa mikamina, a ina e ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana e hoopaiia ma ka uku aole emi malalo o na dala he kanalima, aole hoi e oi aku i na dala he elima haneri, a i ole ia, ma ka hoopaahao ana ma ka hana oolea, aole e oi aku i ka makahiki hookahi, a i ole ia, ma ka uku hoopai dala ame ka hoopaahao pu e like me ka manao o ka Aha.

§1511. Aole no e aeia i kekahi mea e lawe a e kena paha e lawe maluna o kekahi kaa, waapa, a moku paha, i kekahi "Benzole," "Petroleum," Aila Mahu a aila e ae o ia mau ano, i hanaia me ka wai hoomaloo, ke ole i waiho ponoia maloko o na kikila, a uhi ponoia i ka manawa e kaikaiia ana maluna o ke kaa, waapa, a moku paha, a ina hoi e lawe ia'na maluna o ka waapa, a moku paha, alaila, maluna o ka oneki e waihoia'i.

§1512. Aole no e aeia i kekahi mea e lawe mai luna ae o ka moku i kekahi "Benzole," "Petroleum," aila mahu a aila e ae o ia ano, i hanaia me ka aila honua, ka "Naptha," a wai hoomaloo paha, ma kekahi ano e ae aia wale no a mai ka aoao ae o ka moku me na balaka, a e hoopili hoi ka moku ma ka uapo ia manawa. A o ka "Benzole," "Petroleum," aila mahu, ame na aila e ae o ia ano, i waihoia ma kekahi uapo a alahele paha ma ke kulanakau-

hale o Honolulu, Lahaina, a Hilo paha, i mea e hooiliia aku ai, e hooili kokeia no mahope ae o ka waihoia ana mai.

§1513. Na ka Makai Kiekie o ko Hawaii Pae Aina me kona poe hope, a na na Makai Nui o kela me keia mokupuni, me ko lakou mau hope, e lawe a e hoihoi pono aku a waiho iloko o ka hale a mau hale paha i hoolakoia o ke Aupuni no ia mea i ka "Benzole," "Petroleum," aila mahu, ame na aila e ae apau, i hanaia me ka "Petroleum," "Naptha," a wai hoomaloo paha, i hooukaia mai mauka nei, a e waihoia maloko o ka hale, a waihoia ma kahi e ae paha, me ke kue i na olelo o keia Kanawai, na kela me keia o ia mau luna e malama ia mau mea, a hiki i ka wa i ukuia mai ia lakou na lilo apau no ka lawelawe ana a no ka hoihoiia ana o ia mau mea maloko o ka hale papaa. Aka, aole no e hoopakeleia kekahi mea i kue i keia Kanawai mamuli o na hana o kekahi o ia mau luna, no kekahi uku hoopai.

§1514. Ua kauohaia ka Luna Nui o ka Oihana Kinaiahi, me kona mau hope, ame ke Kakauolelo o ia Oihana, me na Luna Kinaiahi o ke kulanakauhale o Honolulu, ame ka Makai Kiekie o ke Aupuni, na Makai Nui o kela me keia Mokupuni, ame na makai apau nohoi mai o a o o keia Aupuni, na lakou e malama e hooko pono ia na olelo apau o keia Kanawai, a ina e uhakiia, e hoopiiia no lakou no ia uhaki ana imua o na Lunakanawai Apana.

§1515. Ina e kueia na olelo o keia Kanawai e kekahi mea a mau mea paha, alaila, e manaoia he mikamina ia; a ina e ku ka hewa iaia mahope o ka hookolokolo ana imua o kekahi Lunakanawai Apana, e hoopaiia ma ka uku dala aole e emi malalo o ke kanalima, aole hoi e oi aku i ka elima haneri, a i ole ia, ma ka hoopaahaoia ma ka hana oolea, aole oi aku i na mahina ekolu; a e hiki no ke hoopai dala ia ame ka hoopaahaoia, aia no i ka manao o ka Aha.

§1516. Ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e hooholo a e kau i na rula no ka malama ana ame ka waiho ana o na mea

pahupahu, koe nae na pauda i hai ole ia ma keia Kanawai, e like ua mau rula la me ka mea i manaoia he pono e maluhia ai ke ola ame ka waiwai.

MAHELE II.—AILA MAHU.

§1517. Aole no e ku i ke Kanawai, koe wale no ma ke ano i hoakakaia mahope ae nei ma keia Kanawai, e kuai, kau aku no ke kuai, haawi a ma kekahi ano e hoolako a hoolilo i kekahi aila mahu no na hana hoomalamalama a no kekahi hana e ae paha iloko o keia Repubalika, i ikeia mahope o kona nanaia ana a anaia ana ma ke ano i apono loa ia me na mea ana maikai loa, he a-a, a i ole ia, ua puka ae ka makani e a-a ana malalo o hookahi haneri me umikumamalima degere wela Fahrenheit, aka, ua ku no i ke Kanawai e kuai a hoolilo aku i kekahi aila mahu i hiki ke anaia a hiki i ka hookahi haneri me umikumamalima degere wela Fahrenheit a oi ae paha.

§1518. Mahope koke iho o ka mana o keia Kanawai e hookohu aku ke Kuhina Waiwai i kekahi mea akamai a mau mea akamai a kupono, i kuleana ole iloko o ka lawe ana mai, lawelawe ana, kuai ana, a i ole ia, hoolako ana i ka aila mahu, i mau Luna Nana Aupuni i ka aila mahu; a e hoolako i na mea hana a paahana o ke ano i apono loa ia i kupono no ke anaia ana o na aila; a e malama na Luna Nana i moolelo oiaio a pololei o na aila apau i nanaia e laua, a e hookomoia na la o ka nanaia ana, ka nui i anaia, na inoa o na poe nona i anaia ai ame na inoa o na moku i laweia mai ai ia mau aila, ame ka inoa o ka ma-ka o ia aila ame ka nui o na degere i a ai ka ea a-a i puka ae mai ia aila mai; a o ia mau moolelo e hamama no ia no ka nanaia ana e kekahi ame na mea apau. A e hana na Luna Nana i kela ame keia makahiki a haawi aku i ke Kuhina Waiwai i mau hoike oiaio a pololei o na nanaia ana i hanaia iloko o ka makahiki i hala ae.

§1519. O ka Luna Nana, ma, a i ole ia, e noho kokoke loa ana i kekahi awa kumoku o keia Repubalika ka mea nana e

nana a ana i na aila mahu apau i ka manawa e hoopaeia ai ma ke ana ana no aole e emi malalo o elua manawa a aole hoi e oi aku mamua o umi manawa i kekahi laweia ana mai o ka aila e ka moku hookahi a no ka ma-ka hookahi; a ua hiki no i kekahi Luna Nana ke noiia e ka Ilamuku o ka Repubalika a e kekahi Makai Nui e nana a ana ma ia ano like i kekahi aila i hoahuia maloko o ka hale papaa a mau hale papaa paha maloko o ke Aupuni i hookaawaleia no ia hana ma kekahi manawa mahope mai o ka laweia ana mai a mamua ae o ka laweia ana aku mai ia wahi hoahu. I na ma ia nanaia ana a anaia ana ua lawa ua aila nei no na mea i hoakakaia maloko o keia Kanawai, e hoike aku no ka Luna Nana pela i ka ona a i kona agena, a i ole ia, i ka mea nana i lawe mai i ka aila, aka, o na aila apau i ku ole a like ole me ke anaia ana i hoakakaia maloko o keia Kanawai e hoole ia no.

§1520. O kekahi anaia ana o kekahi mau aila i hoopaapaaia ua hiki no e waihoia aku e hooholoia e kekahi Papa Luna Hooholo ma ia Papa ka Luna Nana, kekahi mea i kohoia e ka mea hoohalahala a o ke kolu e kohoia e na mea elua i hoonoho mua ia. A na ka Papa e lawe ae i kekahi o ia aila i mea hana, a ua hiki i ka hapanui e hooholo. E kauia na lilo o ka hooholoia ana e ka Papa maluna o ka mea hoohalahala ina ua aponoia ke ana ia ana e ka Luna Nana, ina aole, alaila, e ukuia e ke Aupuni.

§1521. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e hana a hoopuka aku i papa o na uku no ke anaia ana o ia aila. O na uku ame na lilo apau i loaa ma ke anaia ana o ia aila e ukuia e ka mea nana i hoopae mai, a i ole ia, e ka mea i hooiliia mai ai.

§1522. O ka aila mahu apau i kulike ole me ke ana i hoakakaia ma keia Kanawai e hooili koke ia aku no i kahi e e ka ona, kona agena, a i ole ia, ka mea nana i lawe mai, a ina aole i hanaia pela, a i ole ia, he hakalia kupono ole ma ka hana ana pela e hopu aku no ka Luna Nana i ua aila nei a haawi aku ia mea i ka Luna Dute Nui.

§1523. O ka aila mahu apau i laweia mai iloko o keia Repubalika e lawe kokeia aku mahope iho o ka hoopaeia ana a hoahuia ma ka Hale Papaa Hoahu Aila Mahu o ke Aupuni a mau hale hoahu paha i hookaawaleia no ia hana; eia nae, ua hiki no e laweia kekahi mau aila mai ka uwapo aku kahi i hoopaeia ai, i kekahi moku, kahua kaamahu a wahi e ae i aeia e lawe ia mea ma ka hoike ana ae i ka palapala hoike a ka Luna Nana ua nanaia ame ke ana pono ia ana o ia mea i ke kiai o ka Oihana Dute, a i ole ia, luna e ae e malama ana i ka moku nana i lawe mai. A e hoomaopopo hou ia ua hiki no e laweia na aila i oi ole ae mamua o umi pahu, a i ole ia, hookahi haneri galani mai ia mau hale papaa mai a malamaia i mea hana a kuai paha ma na wahi i loaa ka ili i emi ole iho malalo o eha haneri kapuai huinaha, iloko o na paia maopopo, mawaho ae o na paia kaupale a mahele, koe ina he mau kaupale i hanaia ma ke ano pale ahi; a i na manawa i malamaia ai ka aila ma na wahi e pili kokoke mai ana, e hanaia ma ke ano e loaa ai he wahi kaawale mawaena o na puu aila elua i emi ole malalo o iwakalua kapuai, eia nae, i na manawa apau mamuli o ka pili kokoke loa o kekahi mau hale laau a mau hale pau wale i ke ahi e lilo ana ka hoahu ana o umi pahu aila mahu iloko o kela ame keia hale o ia ano i mea e hoopilikiaia ai na wahi e kokoke mai ana ina e a ia e ke ahi ma ka manao o ka Ilamuku o ka Oihana Kinaiahi, ua hiki i ka Ilamuku o ka Oihana Kinaiahi, me ka apono ana o ke Kuhina Waiwai, e kauoha e hoemiia ka nui o na pahu a loaa kekahi huina i emi ole malalo o hookahi pahu ma ka hoolaha ana aku ma ke kakau a olelo waha paha i kekahi mea ma ia wahi, a i ole ia, i kauia ma ia wahi, maloko o kekahi mau palena i hoakakaia ma ia hoolaha, a no keia mau hana e loaa i ka Ilamuku o ka Oihana Kinaiahi ka mana e komo maloko o na wahi apau maloko o keia Repubalika.

§1524. O ka mea i kuai, kauoha e kuaiia, hoao e kuai, haawi, hoolako, waiho aku a ma kekahi ano hoolilo aku i kekahi aila mahu i ana a nana ole ia e ka Luna Nana o ke Aupuni a i hoikeia e ia he aila o ke ano kupono, a i ole ia, ua uhai a hoao

paha e uhai ma kekahi ano i ka Pauku 1523, a i ole ia, ua hoohemahema a hoole i ka hoolohe i kekahi kauoha a ka Ilamuku o ka Oihana Kinaiahi e like me ia i hoakakaia malaila, a o kela ame keia mea, me ka ike no, i kuai, kauoha e kuaiia, hoao e kuai, haawi, hoolako, waiho aku a malama ma kona malu i kekahi aila i oleloia ma keia Kanawai i emi iho malalo o hookahi haneri me umikumamalima degere Fahrenheit i ka manawa e anaia ai e like me ka hoakakaia ana maloko o keia Kanawai, e pili iaia ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia oia no ia mea, e hoopaiia aole e emi malalo o kanalima dala aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala, a i ole ia, hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o eono malama, a i ole ia, o ia mau hoopai a elua e like me ka manao o ka Aha.

§1525. O kekahi kue ana i kana hana malalo o keia Kanawai e kekahi Luna Nana, e lilo ia i mikamina e hoopaiia ai e uku aole e emi malalo o hookahi haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a i ole ia, hoopaahaoia ana ma ka hana oolea aole e oi aku mamua o hookahi makahiki, a o ia mau hoopai paha a elua e like me ka manao o ka Aha; a e hoopauia oia mai kona oihana ae.

§1526. O na wahi apau o na Pauku 1507 a hiki 1516 e kue ana i na olelo o keia Kanawai, ma keia, ke hoopau loa ia nei.

MAHELE III.—KA LAWELAWE ANA MA KE ANO KUE I NA KANAWAI I NA MEA ANO PAHUPAHU.

§1527. O kekahi mea e lawelawe ana ma ke ano kue i ke Kanawai i ke dainamite a mea hoopahu e ae i mea e hoopoino aku ai i ke kino, a i ole ia, e hoomaka'uka'u a hooweliweli aku ai i kekahi mea, a i ole ia, i mea e hoopoino loa ai a hoopoino paha i kekahi waiwai, a i ole ia, e poino ai ia mea ma kekahi ano, e kau ia maluna ona, ke ku ka hewa iaia, ka hoopai e uku i na dala aole e emi malalo o ka elua haneri me kanalima dala, aole hoi e oi aku mamua o elima tausani dala, a e hoopaahaoia

ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o iwakalua makahiki.

§1528. O kekahi mea e malama ana i ka dainamite a mea pahu e ae paha, mawaho ae o na lako poka no na pu, me ka manao e lawelawe ia mea i mea e hoopoino aku ai i ke kino o kekahi, a i ole ia, e hooweliweli aku paha ia hai, a i ole ia, e hoopoino a hoopau loa paha i kekahi waiwai, a hoopoino ma kekahi ano ia mea, e kau ia maluna ona, ke ku ka hewa iaia, ka hoopai e uku i na dala aole e oi mamua o ekolu tausani, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi mamua o elima makahiki.

§1529. Ma ka hookolokolo ana i kekahi mea i hoopiiia no ka hana ana i kekahi o na hewa i hoakakaia ma ka Pauku 1528 o ka hooiaioia ana o ka malama ana i kekahi o ia mau mea pahu he hoike kumu (prima facie) no ia o ia manao kue kanawai, a e ili no maluna o ka mea i hoopiiia ke kaumaha o ka hooiaio ana ua ku no i ke kanawai ia malama ana.

§1530. Aole kekahi mea e hopuia no ka uhai ana i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai e hookuuia ma ka bela me ka loaa ole o ke kauoha mai kekahi Lunakanawai Kaapuni mai, a i ole ia, mai ka Loio Kuhina, a i ole ia, ka Ilamuku a Makai Nui paha.

§1531. Ma keia ua haawiia ka mana like e hoolohe a hooholo i na hihia e ulu ae ana malalo o keia Kanawai i na Lunakanawai Apana ame na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a e loaa ia lakou no ia hana ka mana apau i haawiia ma ke Kanawai i na Lunakanawai Apana i keia manawa, ma na hihia maloko o ko lakou mau mana hookolokolo iho, me ka mana e hoopii hou ae a e lawe i na kumu hoohalahala (exceptions), e like no me na hihia mau imua o ia mau Lunakanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 89.

§1507, oia no Kau 1880, Mok. 24, Kan. Kiv. aoao 682.
§§1508-1509, oia no K. H. K. Mok. 89, §§2-3.
§1510, oia no Kau 1878, Mok. 22, Kan. Kiv. aoao 659.
§§1511-1516, oia no K. H. K. Mok. 89, §§4-9.
§§1517-1526, oia no Kau 1890, Mok. 68.
§§1527-1531, oia no A. K. Kan. 41.

MOKUNA 90.

E HOOMAOPOPO AI I KE ANO O NA KANAWAI I NA UA KUE KA OLELO BERITANIA ME KA OLELO HAWAII.

§1532. Ina ua ikeia i kekahi manawa, ua kue loa ka olelo Beretania me ka olelo Hawaii, iloko o na Kanawai o keia Aupuni, i kauia a e kauia'na paha ma keia hope aku, alaila, e paa no ka olelo Beretania.

HOAKAKA I KA MOKUNA 90.

§1532, oia no K. H. K. Mok. 90, hoololi ole ia.

MOKUNA 91.

He Kanawai no ka Hookolokolo ana i kekahi mau Degere o ka Ofeni malalo o ka Palapala Hoopii Hookahi.

§1533. Malalo o ka palapala hoopii no ka aihue, a o kekahi ofeni e ae e oi ana mamua o ka degere hookahi, ina aole pono ke hoahewa ma ke degere i hoopiiia'i, alaila, e hiki no i ka jure ke hoahewa ma kekahi degere malalo iho, o ia ofeni hookahi no.

HOAKAKA I KA MOKUNA 91.

§1533, oia no K. H. K. Mok. 91, hoololi ole ia.

MOKUNA 92.

Ka Mana Hoomalu o na Nupepa.

No ka mea, he mea nui no ka malama ana i na pono o na kanaka ame ka lehulehu pu kekahi, e hoopukaia na nupepa apau ame na mea pai o ia ano no ka hoike ana aku i ka mea hou, ka ike ame ka hoonaauao ana a hana e ae paha, e kekahi poe i ikeia a mau hui paha i hilinaiia, nolaila:

E Hooholoia, a pela aku.

§1534. Mai a mahope aku o ka hoolahaia ana o keia Kanawai aole no e ku i ke kanawai ke pai ana ame ka hoolaha ana maloko o ko Hawaii Pae Aina i kekahi nupepa a mea pai e ae o ia ano no ka hoike ana aku i na mea hou, ka ike a hoonaauao ana a mea e ae paha, aia a waiho mua ia aku ka hoike i hooiaio pono ia ma ka hoohiki e kekahi mea i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia nei, ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina.

§1535. E hookomoia maloko o ka palapala hoike i hoakakaia ma ka Pauku 1534, keia mau hoakaka mahope ae nei: Ka inoa o ka nupepa i manaoia a mea pai e ae paha, na inoa oiaio ame kahi noho o ka mea a mau mea, a i ole ia, ka hui i hoohuiia nana e pai ana i ka nupepa a mea pai e ae paha i manaoia; na inoa oiaio ame na wahi noho o ka luna hoopuka a mau luna hoopuka paha ame ka luna nui o ia nupepa a mea pai e ae i manaoia; na inoa oiaio ame na wahi noho a ona a poe paha nona ia nupepa a mea pai e ae paha; he hoakaka oiaio ana i ke ano o ka hale a wahi paha e hoopukaia ai ia mea; ame na la a manawa paha i manaoia ai e hoopuka a hoolaha aku ia mea. E hamama no ia palapala hoike no ka nana ia iloko o na hora hana o ke keena me ka uku a auhau ole.

§1536. O ia palapala hoike e kakauinoaia a hoohiki pono ia e kekahi o na lunahoohana, luna hoopuka, a i ole ia, kekahi o na mea nona ia nupèpa a mea pai e ae i hoakakaia maloko o ka palapala hoike.

§1537. I na manawa apau e loli ae ai kekahi o na mea i hoakakaia maloko o ka palapala hoike e waiho koke ia aku ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina i oleloia, i palapala hoike hou, e hoike ana no ia loli hou ana me ka hoakaka piha ana i ke ano o ia loli ana, ame na mea apau i kupono e hiki ai e hoomaopopo pono ia ua hooloii ana la a i kupono no ka hoopiha pono ana i na mea ike i hookomoia maloko o ka palapala hoike hoakakaia ma ka Pauku 1535. E hamama no ia iloko o na hora hana o ke keena no ka nanaia me ka uku a auhau ole.

§1538. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina ame ke Kakauolelo Nui o ka Oihana Kalaiaina e hoohiki aku i ka olelo hoohiki a olelo hooia paa paha i kauohaia e hanaia ma ia palapala hoike, o ia hoohiki ana e hanaia no me ka uku ole.

§1539. E ukuia aku no i ka manawa e waihoia aku ai ka palapala hoike i hoakakaia ma ka Pauku 1535, he hookahi dala, i ka waiho ana aku o kekahi palapala hoike no ka hooloiia ana, e like me ia i kauohaia ma ka Pauku 1537 he hapalua dala.

§1540. O kekahi mea nana i kuai a hoolilo aku i kekahi nupepa a mea pai e ae paha, i kauohaia a waiho aku i palapala hoike e like me ia i kauohaia ma keia Pauku, aole nae i waihoia aku ia palapala hoike, me kona ike no pela, e kau ia no maluna ona ka uku ana i kekahi hoopai aole e emi malalo o umi, aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

§1541. O kekahi mea nana i hana i na palapala hoike i hoakakaia ma keia Pauku, a i ole ia, nana i hoohiki aku ia mea, nana i hookomo me ka ike no pela maloko o ia mea, a i ole ia, hoohiki aku ia mea, i kekahi olelo oiaio ole, e kauia maluna ona na kau-

maha ame na hoopai apau i kauia maluna o ka poe i hoohiki wahahee.

§1542. Maloko o kekahi wahi ike moakakaia maloko o kela ame keia nupepa a mea pai e ae paha i hoakakaia ma keia Pauku e hoike mau ia kahi i paiia ai a hoopukaia ai ia nupepa, a mea pai paha, ka inoa o ka mea a hui paha nana i pai a hoolaha ia mea, me na inoa ame na wahi noho o na luna hoopuka apau loa, me na inoa ame na wahi noho o na ona. Ina aole i hookoia na mea i kauohaia ma keia Pauku, o ka poe i kupono e hoolahaia ko lakou mau inoa pela e hoopaiia lakou e uku i kekahi uku hoopai aole e emi malalo o kanalima aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala; no ka elua o ka hana hewa hou ana paha e hoopaiia kela ame keia o ua poe la aole e emi malalo o hookahi haneri, aole hoi e oi aku mamua o hookahi tausani dala; a ina e hoahewa hou ia mahope iho o ka hoahewa mua ia ana, ua hiki no, ina ua manao ka Lunakanawai pela, e hoopau i ke paiia ana o ia nupepa a mea pai e ae paha, no ka manawa, a i ole ia, no ka hoopau mau loa.

§1543. O kekahi mea e kue ana i kekahi o na mea i hoakakaia ma keia Pauku i hoakaka pono ole ia mamua ae nei maloko o keia, e kau ia maluna ona ka hoopai e uku i ka hoopai aole e emi malalo o hookahi haneri dala, aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala.

§1544. Ma keia ua haawiia i na Lunakanawai Apana o kekahi apana kahi i loaa ai he hewa malalo o keia Pauku ka mana e hookolokolo ia hihia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 92.

§§1534-1544, oia no A. K. Kan. 33.

Ka hoolaha ana o kekahi nuepa i ka laibila hoalaala kipi: Nana §1625.

MOKUNA 93.

EEMOKU.

MAHELE I.—BURO EEMOKU.

§1545. E kukuluia, a ma keia ke kukuluia nei i Buro ma ka Oihana Kalaiaina, e kapaia ka Buro Eemoku no ka hooponopono ana i ka hele ana mai o na limahana ame na eemoku e ae, iloko o keia Repubalika.

§1546. O ka Buro i oleloia, oia no ke Kuhina Kalaiaina, nana e lawelawe ma ke ano o kona oihana ma ke ano he Peresidena o ia Buro, ame elima mau lala e ae i hookohuia e ka Peresidena, a e kapaia ka Papa Eemoku.

§1547. Na ke Kuhina Kalaiaina i kela ame keia manawa me ka apono ana o ka Papa Eemoku ame ka Aha Kuhina e hana a hoolaha aku i na rula ame na hooponopono ana, a e hana i na mea i manaoia ua kupono e kokua ai i ka hele ana mai o na eemoku mai na aina e mai, a no ka hooponopono a malama maikai ana i na eemoku i hele a i laweia mai iloko o keia Repubalika. A e hana nohoi i na rula i manaoia ua kupono e pili ana i na manawa ame na olelo o na aelike no ka hana, a hoolilo ana aku no ka hana, o kekahi poe eemoku i hele mai malalo o na aelike hana, a ua hana paha i na palapala aelike hana.

§1548. Oia mau rula ame ia mau hooponopono ana, ame na hoololi ana aku, me na pakui ana aku o ia mau rula i hooholoia e like me na olelo o ka Pauku 1547, e hoolahaia no maloko o kekahi mau nupepa ma ka olelo Beretania ame ka olelo Hawaii ma Honolulu, a ma ia wa e like no ko lakou mana me ko ke Kanawai.

§1549. O kela ame keia mea e kue ana i kekahi rula a hooponopono ana i hooholo a paiia e like me na olelo o na Pauku 1547 ame 1548, e kauia maluna ona ka hoopai, aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala, a he mana ko kela ame keia Lunakanawai Apana e hookolokolo i na hihia o ia ano.

§1550. O na dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no na hana i manaoia ma keia Kanawai e ukuia no mailoko ae o ka Waihona Aupuni ma ke kauoha o ke Kuhina Kalaiaina.

MAHELE II.—NA MOKU KIPA MAI NO KA MANAWA.

§1551. Kekahi moku e holo ana mai Kina, a mai kekahi awa kumoku e ae o Asia, e kipa ana ma na awa o keia Repubalika, e hoolele mai i na ohua ma kekahi awa kumoku o keia Repubalika, me ka loaa mua ole o ka ae ana i kakauia e ke Kiaaina o ka Mokupuni, a i ole ia, ka ae ana o ka Luna Dute o ke awa o ua mokupuni la i kipa ai.

§1552. E hooholo hou ia, mamua o ka ae ana o ke Kiaaina a Luna Dute paha o ke awa i oleloia e hoolele mai i na ohua e like me ia i hoakakaia ma ka pauku mamua iho, na ke kapena o ka moku e haawi aku i elua papa inoa o na ohua ana i manao ai e lele iuka, a o ka ae ana o ke Kiaaina a Luna Dute paha, ina e aeia, e kakauia ma kekahi o na kope, a e hoihoiia aku ia kope i ke kapena o ka moku i oleloia.

§1553. A e hooholo hou ia, ina e hoolele a ae paha ke kapena o kekahi moku e holo ana mai Kina a awa kumoku e ae paha o Asia, i kekahi o kona mau ohua e lele iuka me ka loaa mua ole o ka ae ana i oleloia, e hoopaiia ia Kapena he $20 no kela ame keia ohua i hooleleia, a i ae paha e lele iuka, ma ka hoopii ana imua o kekahi Lunakanawai Apana.

MAHELE III.—NA KANAKA O NA AINA E.

§1554. Aole no e ku i ke kanawai ka pae ana mai ma ko Hawaii Pae Aina o na kanaka o na aina e o na ano

i hoakakaia mahope iho nei, oia hoi keia: Na lola, na kanaka pupule, na ilihune, na kuewa ino, na lawehala, ka poe mahuka mai ka lima mai o ke kanawai, ka poe i loohia i na ma'i ino a e pilikia ai paha ma ke ano he ma'i lele, ka poe pee malu maluna o na moku, na aeahaukae ame ka poe apau i akaka ole ka mea i loaa mai ai ke ola, a o ia mea e akaka ai e hoopaa ana i ua kanaka la o na aina e e hana ma ke ano he limahana oihana mahiai no kekahi manawa aole i emi malalo o elua makahiki, ke ola ana ua hiki no e hoikeia ma ka loaa maoli ana ma ka waihona na dala aole e emi malalo o kanalima ma ke dala maoli, a i ole ia, he palapala aelike oiaio maoli no ka hana me kekahi kanaka kupono i hilinaiia e noho ana ma ko Hawaii Pae Aina.

§1555. O ke kapena a aliimoku e ae paha nana i lawe mai maloko o ko Hawaii Pae Aina a hoopae, a i ole ia, hoao e hoopae, a i ole ia, ae aku e hoopaeia kekahi kanaka o na aina e i kuleana ole ma ke kanawai e komo maloko o ko Hawaii Pae Aina, ua manaoia ua hana i ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia no ia mea e hoopaiia ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o elima haneri dala, aole hoi e emi malalo o hookahi haneri dala no kela ame keia kanaka o na aina e o ia ano i kuleana ole e komo maloko o ko Hawaii Pae Aina, i laweia mai a hoopaeia, a ua hiki e hoopaahaoia no kekahi manawa aole e oi aku mamua o hookahi makahiki; a o kekahi moku o ia ano aole e loaa iaiâ ka palapala ae holo mai kekahi awa aku o ko Hawaii Pae Aina a hiki i ka manawa e kaa ai ia hoopai.

§1556. I ka manawa e ku ai kekahi moku mai na aina e mai ma kekahi awa o ko Hawaii Pae Aina me na ohua maluna, na ke kapena no o ia moku e hoike aku i ka inoa, ka lahui, kahi i noho hope ai, kahi e hele aku ai, ka hana ame ka manao o ka hele ana mai i ko Hawaii Pae Aina o kela ame keia ohua o ia ano, mamua iho o ko lakou hooleleia ana i ka aina, i ka Luna Dute Nui, a i ole ia, i kona Hope, a i ole ia, i ka Luna Dute o ke Awa kahi o ia moku i ku ai, a nana no e nana ma ia wahi i ua mau ohua nei apau loa, he poe no na aina e mai, maluna o ka moku, a i ole ia,

ma kekahi wahi i hoakakaia ma ka aina. Aka, o ia lawe ia ana o ia mau ohua mai ka moku aku no ia nana ana, aole ia e manao ia he hoopae ana. E loaa i na luna nana ka mana e olelo aku i na olelo hoohiki a e lawe a noonoo i na olelo o na hoike e pili ana i ke kuleana o ia poe ohua o na aina e mai e pae ma ko Hawaii Pae Aina, e kakauia ia mau mea apau ma ka moolelo. O na mea i hooholoia e na luna nana e pili ana i ke kuleana o kekahi kanaka o na aina e mài e pae mai, e paa no ia; eia nae, ua hiki no i ka Luna Dute Nui e hoololi ae i ka mea i hooholoia e kona Hope ame na Luna Dute, ina ua hoopii hou ia aku imua ona mai ka lakou hooholo ana. He hana na ke kapena, na aliimoku, ame na agena o ia moku, e hana i mea kupono e pale aku ai i ka pae ana o kekahi kanaka o na aina e ma kekahi wahi a manawa paha mawaho ae o kahi i kuhikuhiia e na luna nana, a o kekahi kapena, aliimoku a agena paha o kekahi moku o ia ano nana i hoopae me ka manao e hana pela, a i ole ia, mamuli o ka hemahema a ae paha i kekahi kanaka o na aina e mai e pae ma kekahi wahi a ma ka manawa okoa ae mai ka mea i kuhikuhiia e na luna nana, a he poe e ae mai ka poe i aeia a poe e na luna nana, e manaoia ua hana oia, i ka hewa mikamina a ua hiki e kauia maluna ona na hoopai i hoakakaia maluna ae nei. Aole e loaa i kekahi moku o ia ano ka palapala ae holo mai kekahi awa aku o ko Hawaii Pae Aina aia a hookaa mua ia ia hoopai.

§1557. O na kanaka apau o na aina e i hele mai ma ke ano kue i ke kanawai ma ko Hawaii Pae Aina, e hoouna koke ia aku no mai ka aina aku ina ua hiki e hanaia pela, maluna o ka moku nana lakou i lawe mai. O ka lilo o ka malama ana ia lakou oiai maanei, a pela pu me ka lilo o ka lawe ana aku o ia poe o na aina e mai keia aina aku, e kauia no maluna o ka ona a mau ona paha nona ka moku i hele mai ai ia poe o na aina e mai; a ina e hoole kekahi kapena, agena, mea i hoounaia mai ai o ka moku, a i ole ia, ka ona paha, aole e lawe hou maluna o kona moku i ua poe nei mai na aina e mai, a i ole ia, ua hoohemahema i ka paa ana ia lakou maluna o ka moku, a i ole ia, ua hoole a hoohema-

hema paha i ka halihali ana ia lakou mai ka aina aku, a i ole ia, hoole i ka hookaa ana i na lilo o ka malama ana ia lakou maanei, e manaoia ua kapena la, agena, mea i hoounaia mai o ka moku a ona paha ua hana i ka hewa mikamina, a ua hiki e kauia maluna ona na hoopai i hoakakaia maluna ae nei no kela ame keia hana hewa ana, a aole e loaa i ua moku la he palapala ae e holo mai kekahi awa aku o ko Hawaii Pae Aina aia a hookaaia ua hoopai la.

§1558. O kekahi kanaka o na aina e i komo iloko o ko Hawaii Pae Aina ma ke ano kue i ke kanawai, ua hiki no e hoihoi hou ia, e like me ka mea i kuhikuhiia ma ke kanawai i kela ame keia manawa iloko o hookahi makahiki ma ia hope iho, malalo o na lilo o ka mea a mau mea paha, ka moku a hui i hoohuiia paha nana i lawe mai ia kanaka o na aina e iloko o ko Hawaii Pae Aina; a ina aole e hiki e hanaia pela, alaila, malalo o na lilo o ke Aupuni; a o kekahi kanaka o na aina e i lilo he mea na ka lehulehu e malama ai iloko o hookahi makahiki mahope iho o kona hiki ana ma ko Hawaii Pae Aina, mamuli o na kumu i loaa mamua iho o kona hiki ana mai, e manaoia ua hele mai oia ma ke ano kue i ke kanawai, a ua hiki e hoihoi ia e like me ia i hoakaka mua ia ae nei. A o kekahi kanaka o na aina e i komo iloko o ko Hawaii Pae Aina ma ke ano kue i ke kanawai, e hoopaaia no oia e ka Hamuku, a i ole ia, e kona Hope, a i ole ia, e kekahi Makai Nui a makai paha, a loaa he manawa kupono e hoihoi ai mai ka aina nei aku.

§1559. Ma keia ua haawiia i na Lunakanawai Kaapuni ame na Lunakanawai Apana ka mana piha like ma na hihia mikamina apau e ulu ae ana malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai; a ua haawiia i ka Luna Dute Nui, kona Hope, ame na Luna Dute apau ka mana piha ma na mea e pili ana i ke kuleana o kekahi kanaka o na aina e mai e pae mai, a i ole ia, no ka ninau no kekahi kanaka o na aina e i pae mai ua hana paha oia pela ma ke ano kue i ke kanawai, malalo no nae hoi, ma na mea e pili ana i ka Hope ame na Luna Dute, o ka nana hou ia ana e ka Luna Dute Nui ina ua hoopii loa ia aku imua ona.

MAHELE IV.—MEA ILIHUNE, HANA KARAIMA, A PELA AKU.

§1560. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, ua kue no i ke kanawai i kekahi kapena a mau aliimoku e ae paha o kela ame keia moku i ku mai ma ka Repubalika o Hawaii, i holo mai mai kekahi awa a aina e mai paha, ka hoopae ana mai a ae ana paha e hoopae mai iloko o ke Aupuni Hawaii nei i kekahi mea ilihune, mea aeahaukae, mea hana hewa karaima, mea mahuka mai ka lima mai o ke kanawai a mea holo malu mai paha i loaa maluna o ka moku ana e noho kapena ana.

§1561. O ke kapena a aliimoku e ae paha o kela ame keia moku i lawe mai maloko o ka Repubalika o Hawaii nei maluna o kona moku a hoopae mai, hoao e hoopae mai, a ae paha i ka hoopaeia ana mai me kona ike no i kekahi mea ilihune, mea aeahaukae, mea hana i ka hewa karaima, mea mahuka mai ka lima mai o ke kanawai, a mea holo malu mai paha i loaa maluna o kona moku i kona manawa i ku mai ai, ua manaoia oia ua hewa no ka mikamina, a mamuli o kona ahewaia ana no ua mikamina la imua o kekahi Lunakanawai Apana, e kauia ka hoopai maluna ona aole e oi aku mamua o elima haneri, aole hoi e emi iho malalo o hookahi haneri dala no kela ame keia pakahi, o ua poe ilihune la, poe aeahaukae, poe hana hewa karaima, poe mahuka mai ka lima mai o ke kanawai a poe holo malu mai paha i laweia mai, a ua hiki pu no ke hoopaahaoia no ka manawa aole e oi aku mamua o hookahi makahiki.

§1562. O ka Hamuku o ka Repubalika, a i ole, o kona Hope, a i ole, o kela ame keia Makai Nui a Luna Makai paha o ka Repubalika, ma keia ke hoomanaia aku nei oia a ke kauohaia aku nei e hoihoi hou aku a e hooili aku maluna o ka moku nana i lawe mai i kekahi mea i ikeia he mea ilihune, mea aeahaukae, mea hana hewa karaima, mea mahuka mai ka lima mai o ke kanawai, a mea holo malu mai paha a e hoopae mai a e ae aku e hoopaeia mai iloko o keia Repubalika.

§1563. He kue i ke kanawai ka pae ana mai o kekahi kanaka ma ko Hawaii Pae Aina mai kekahi moku mai kekahi awa ku moku o na aina e ina he lawehala oia, a i ole ia, he mahuka mai ka lima mai o ke kanawai, a i ole ia, ua hoahewaia, a i ole ia ua hopuia no ke karaima a hana hewa e ae paha, a ua haalele, a i ole ia ua mahuka mai ko Hawaii Pae Aina aku i mea e pakele ai oia mai ka hookolokoloia ana, a i ole ia, ua kipakuia mai ko Hawaii Pae Aina aku ma ke kauoha a ka Peresidena, a i ole ia e ka Hamuku iloko o ka manawa kanawai koa, a i ole ia ua kipakuia ma ka hoopai a kekahi Aha Hookolokolo, ina aole i loaa i ua kanaka la ka aeia ana mai ke Kuhina o ko na Aina e mai e pae mai.

§1564. O kekahi kanaka e pae mai ana, a i ole ia, e hoao ana e pae mai ma ko Hawaii Pae Aina ma ke ano kue i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1563, e manaoia ua hana oia i ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia, e hoopaiia ma ka hoopaahao ana ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o elua makahiki, a i ole ia ma ka hoopai dala, aole e oi aku mamua o elima tausani dala, a i ole ia, ma ia mau hoopai a elua ka hoopaahao ame ka uku hoopai dala.

§1565. O ke kapena, a i ole ia, aliimoku e ae o kekahi moku, a i ole ia, kanaka e ae nana i lawe mai me ka ike no pela ma ko Hawaii Pae Aina a hoopae, a i ole ia, hoao e hoopae, a i ole ia, ae e hoopaeia kekahi kanaka i hoakakaia ma ka Pauku 1563, me ka ike, a i ole ia me na kumu kupono e manaoio ai ua komo ia kanaka malalo o na papa ana o ka Pauku 1563, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia, e hoopaiia ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o elima haneri dala no kela ame keia kanaka o ia ano i laweia mai pela a hoopaeia, a i ole ia i hoaoia, a i ole ia, i aeia e hoopaeia mai, a ua hiki e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o hookahi makahiki, a o kekahi moku o ia ano, aole e loaa ka palapala ae e holo mai kekahi awa aku o ko Hawaii Pae Aina aia wale no a hookaaia ia uku hoopai.

MAHELE V.—NA LIMAHANA MALALO O NA AELIKE.

§1566. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, e lilo no i mea kue i ke kanawai i kekahi kanaka, hui, hoohui ana, a hui i hoohuiia paha, ma na ano apau loa, e hookaa mua i ka uku o ka lawe ana mai, a i ole ia, ma kekahi ano e kokua, hoohoihoi, a hooponopono no ka lawe ana mai, hele ana mai, a hookomo ana mai paha i kekahi mea kupa ole paha, a kanaka a mau kanaka paha o na aina e iloko o ko Hawaii Pae Aina malalo o na aelike no ka hana i hana mua ia mamua o ka lawe ana mai, hele ana mai, a hookomoia ana mai o ia kanaka kupa ole, a mau kanaka kupa ole paha, kanaka a mau kanaka paha o na aina e, e hana i na hana i pili i ka oihana mahiai, a i ole ia, i na hana pili i ka noho kauwa hale, a i ole ia no na hana maloko o na hale wili me na hale hana ma ko Hawaii Pae Aina, eia no nae, ua hiki no i kekahi kanaka, hui, hoohui ana, a i ole ia hui i hoohuiia, e lawe mai i ka poe aole he mau kupa, a i ole ia, na kanaka o na aina e iloko o ko Hawaii Paeaina ma ke ano i olelo mua ia, i ka loaa ana ia lakou mai ka Papa Hoopae Limahana mai, kona apono ana i kakauia no na aelike malalo o laila i manaoia ai e lawe mai i ua poe kupa ole a kanaka paha o na aina e.

No na hana o keia Kanawai, o na kanaka kupa ole ame na kanaka o na aina e apau e hiki mai ana maloko o ka mana o ka Repubalika o Hawaii ma kekahi moku, a i ole ia, ua hiki mua mai ma ia ano a e noho ana ma ke ano hoomalu ma ka aina, e manaoia no lakou aia no mawaho aku o ko Hawaii Pae Aina, a o na hoakaka ana o keia Kanawai e pili ana i ka lawe ana mai, ka hele ana mai, ame ka hookomo ana mai i ka poe kupa ole ame na kanaka o na aina e, ua pili no ia i ua poe kupa ole nei me na kanaka o na aina e i hiki mai, a i ole ia, e noho hoomaluia ana.

§1567. O na aelike apau e hanaia ana ma keia hope aku mawaena o kekahi kanaka, hui, hoohui ana, a hui i hoohuiia paha, me kekahi mea kupa ole a poe kupa ole paha, kanaka a mau

kanaka paha o na aina e e hana i na hana pili oihana mahiai a kauwa noho hale paha, a i ole ia, e hana maloko o na hale wili ame na hale noho ma ko Hawaii Pae Aina, mamua o ka lawe ana mai, hele ana mai, hookomo ana mai paha, a hiki ana mai o ka mea a mau mea nona ka hana i hana aelikeia ma ko Hawaii Pae Aina, e lilo no ia i mea ole, koe no nae na aelike i aponoia e ka Papa Hoopae Limahana e like me ia i hoakaka mua ia.

§1568. No kela ame keia kue ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1566 o keia Kanawai, o ke kanaka, hui, hoohui ana, a hui i hoohuiia paha, ina e kue e hoopaiia e uku no ka pomaikai o ka Waihona no kela ame keia hana hewa ana i ekolu haneri dala no kela ame keia mea kupa ole a kanaka o na aina e paha i laweia mai, a i ole ia, i hoopaeia ma ko Hawaii Pae Aina, a i ole ia i hookaa mua ia kona uku o ka haliia ana mai, a i ole ia, ua kokuaia, hoohoihoiia a hooponoponoia paha kona hookomoia ana mai iloko o keia Repubalika ma ke ano kue i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1566 o keia Kanawai, ke hoahewaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1569. O ke kapena o kekahi moku nana i lawe mai me ka ike no pela iloko o ko Hawaii Pae Aina maluna o ia moku a hoopae, a i ole ia, ae e hoopaeia mai kekahi awa a wahi paha ma na aina e, kekahi mea i kupa ole a kanaka paha o na aina e nana i hana mamua o kona kau ana ma ia moku i kekahi aelike e hana i na hana mahiai, a i ole ia, kauwa noho hale paha, a i ole ia, e hana maloko o na hale wili a hale hana paha ma ko Hawaii Pae Aina, a o ia aelike aole i aponoia e ka Papa Hoopae Limahana e like me ia i olelo mua ia ae nei, e hoopaiia oia e uku no ka pomaikai o ka Waihona i hookahi haneri dala no kela ame keia mea kupa ole a kanaka paha o na aina e i laweia mai pela, a i ole ia, i hoopaeia ke ku ka hewa iaia no ia mea imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§1570. Aole e pili na Pauku 1566, 1567, 1568 ame 1569 i ka hele ana mai o na limahana malalo o na hoakaka ana o ke

kuikahi mawaena o keia Aupuni ame Iapana, i hanaia ma ka la 28 o Ianuari, M. H. 1886.

MAHELE VI.—NA PAKE.

§1571. Aole na Pake, koe na wahine, he mau pilikana ko lakou ma ka mare ana a ma ke koko paha e noho ana iloko nei o keia Repubalika, na keiki malalo o umi makahiki he mau makua a kahu paha ko lakou e noho ana iloko nei o keia Repubalika, na kahunapule, na kumuao ame na poe kalepa i noho mua maanei a e lawlawe hana ana iloko nei o keia Repubalika, koe ma ke ano i hoakakaia mahope ae nei iloko o keia nei, e aeia e komo mai iloko nei o keia Repubalika, aia a mamuli o ke kumu, oiai, maanei aole oia e lawelawe aku i kekahi hana kalepa a hanalima akamai paha mawaho ae o ka lawelawe ana i ka hana kauwa ohana a hana mahiai paha ma ka mahinaai, a i ole ia, iloko o na hale wili ko a laiki paha, a i kona manawa e hoopau ai i kana hana ana ma ke ano limahana oihana mahiai, a i ole ia, iloko o na hale wili ko a laiki paha, a i ole ia, ma ke ano kauwa ohana, e haalele mai oia i keia Repubalika, a no kela ame keia uhai ana i ua kumu la, e kauia maluna ona ke ahewaia e kekahi Luanakanawai Apana he hoopai o hookahi haneri dala.

§1572. Ua hiki no ke haawiia na palapala ae mamuli o na kumu e komo mai iloko o keia Repubalika e ke Kuhina o ko na Aina E, me ke apono o ka Aha Hooko, no na Pake, e like me ka mea e hoikeia aku ana e ka Papa Hoopae Limahana, mamuli o ke noi ana mai a na poe e hoohana ana i na limahana ohana, mahiai a hale wili paha, a maloko oia mau palapala ae e paiia no ke kumu ma ka olelo Enelani ame na hoailona hua Pake, ua aeia ka mea e paa ana e komo mai i keia Repubalika mamuli wale no o ke kumu oiai oia maanei, aole e lawelawe aku ma kekahi oihana kalepa a hanalima akamai paha mawaho ae o ka lawelawe hana ohana a hana mahiai paha ma na mahinaai, a i ole ia, maloko o na hale wili laiki, kope a ko paha, a i kona manawa e hoopau ai i ka hana ana ma ke ano limahana, oihana mahiai, a i ole ia iloko o na hale wili ko, kope a laiki paha, a i

ole ia ma ke ano kauwa ohana, e haalele mai oia i keia Repubalika, a no kela ame keia uhai ana i ua kumu la, ke ahewaia oia e kekahi Lunakanawai Apana, e kauia maluna ona ka hoopai o hookahi haneri dala. Ua hiki nohoi ke haawiia na palapala ae e komo mai iloko nei o keia Repubalika e ke Kuhina o ko na Aina E no kekahi Pake e noho ana iloko nei o keia Repubalika ma ka manawa i hooholoia ai o keia Kanawai, a ina nae, ua noho ua mea la iloko nei o keia Repubalika no elua makahiki mamua koke iho o ka hooholoia ana; a pela no hoi i na poe e ae e makemake ana e noho no ka manawa pokole iloko o keia Repubalika ma ke ano he poe makaikai a he poe kalepa paha he mau kuleana ko lakou iloko o kekahi oihana kalepa iloko o keia Repubalika, ke oi ole aku nae ia noho ana mamua o eono mahina, a ina e haawi aku ua mea nei i aeia e komo i palapala hoopaa i ke Kuhina i oleloia no elima haneri dala, mau poho i hoomaopopoia, e hoakaka ana e haalele no oia i keia Repubalika iloko o eono mahina, a ina e loaa aku oia iloko nei o keia Repubalika mahope iho o ka pau ana o na mahina eono, ua pili iaia ka hewa mikamina, a e kauia maluna ona ka hoopai ke ku ka hewa iaia no ia mea, e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole i oi ae mamua o eono mahina, a no kela ame keia palapala ae i haawiia malalo o keia Pauku e ukuia ke Kuhina o ko na Aina E i elima dala.

§1573. O ke kapena o kekahi moku aia maluna o laila kekahi Pake aole nona ua palapala ae la i haawiia ai, mawaho ae o na kahunapule, na kumuao a poe kalepa paha i noho mua maanei a e lawelawe hana ana iloko nei o keia Repubalika, e lawe mai ana iloko nei o keia Repubalika e hoopaeia maanei, e ku no i kekahi hoopai o hookahi haneri dala no kela ame keia Pake i lawe kue kanawai ia mai pela iloko nei o keia Repubalika, ke ahewaia no ia mea e kekahi Lunakanawai Apana, a e lilo no ua hoopai la i kuleana hoopaa maluna o ka moku i laweia mai ai o ua Pake la iloko nei o keia Repubalika a e hookoia aku no ma ka hana hoopii hookolokolo moana.

§1574. E pai papaluaia ua mau palapala ae la, a e malamaia ka lua ma ia mea iloko o ke Keena o ko na Aina E, ma ke ano he kumu iloko o ka buke i laweia mai ai o ka palapala kumu; i ka manawa e hoikeia ai o ka palapala kumu e kekahi mea noi no ka hookomoia mai i keia Repubalika, e kukuniia iho no ia ma ke alo e na Luna Oihana Dute, me ka inika ulaula, me ka huaolelo "hoopauia," ame ke ano like no hoi o ka huaolelo i oleloia ma na ano hoailona hua Pake, ame ka la o ua hoopauia ana la. E hoihoiia aku no ua mau palapala ae la apau loa i hoopauia e ka Luna Dute Nui i ke Kuhina o ko na Aina E, a malaila e waihoia ai a e malamaia ai mahope iho o ka hoohalikelikeia ana me ko lakou mau palapala palua pakahi.

§1575. Na ke Kuhina o ko na Aina E e hana aku i mau rula kupono e hiki ai ke hoomaopopo ia (ikemakaia) na Pake kahunapule, na poe piepiele i na palapala pili hoomana ame na poe kalepa i noho mua maanei a i lawelawe hana iloko nei o keia Repubalika, a e hiki hoi ke hooiaia o ua poe la no ia mamua ae o ka aeia ana e pae mai iloko nei o keia Repubalika, a aole loa kekahi Pake i olelo mai oia kekahi o ia poe e aeia e pae mai aia a ua loaa iaia he palapala hooia mai ke Kuhina o ko na Aina E mai, e hooia ana ua aeia ua Pake la e komo mai iloko o keia Repubalika ma ke ano he kahunapule, he mea piepiele palapala pili hoomana a he kanaka kalepa paha i hoi hou mai, e like la me ke ano e hoea mai ana. Ke haawiia mai ua palapala hooia la e ka mea nana e paa ana me ke ake e komo mai i ke Aupuni nei, e kukuniia iho no me ka inika ulaula ma ke ano i like me na palapala ae i olelo muaia a hoihoiia aku i ua mea paa la, a e malamaia hoi na kope kokoolua like iloko o ke keena o ko na Aina E.

§1576. E hookaaia ma ke Keena o ko na Aina E he uku o hookahi dala no kela ame keia palapala ae i hoopukaia malalo o ka Pauku 1572 a he uku hoi o elima dala no kela ame keia palapala hooia i hoopukaia malalo o ka Pauku 1575.

§1577. Na kela ame keia haku hana e hoolimalima ana i na lawelawe hana ana a kekahi o ua mau Pake la ma ka manawa i hoea mai ai iloko o keia Repubalika e hoopaa aku ma ke keena o ko na Aina E, i ka inoa ame kahi i manaoia ai e hana kela ame keia Pake i aeia mamuli o ia palapala e komo mai iloko nei o keia Repubalika, a ina e hooloiia ae ka hoohanaia ana o kekahi o ia mau Pake, na kela ame keia haku hana hou e kauoha aku e hoopaaia ua hooloi ana la ma ke Keena o ko na Aina E.

§1578. E kauia he uku o iwakalua-kumamalima keneta no kela ame keia inoa i hoopaaia pela, a o kela ame keia haku hana i nele ke kauoha ana aku e hanaia ua hoopaa ana la, e ku no i kekahi hoopai ana i oi ole aku mamua o kanalima dala no kela ame keia hana ole ana pela, ke hoahewaia no ia mea e kekahi Lunakanawai Apana.

§1579. Aole e pili keia Kanawai i na Luna Aupuni o ke Aupuni o Kina a Aupuni e ae paha e hele ana mamuli o ka hana o ia Aupuni, e laweia kona palapala hookohu no ia hana ua like me ka palapala ae i hoakakaia ma keia Kanawai, e hookuuia lakou ame ko lakou mau kauwa pilikino ame na kauwa hana ma ka hale mai na mea i oleloia ma keia Kanawai e pili ana i na Pake e ae.

Ua loaa i ka Luna Dute Nui a i kekahi Luna Dute e ae paha ka mana e kaohi iho i kekahi mea i ikeia a i hoohuoi kuponoia paha ua kue i kekahi o na olelo o keia Kanawai, a e paa iaia a hiki i ka manawa e loaa ai he palapala hopu nona.

§1580. O na dala apau i loaa i ke Kuhina o ko na Aina E malalo o keia Kanawai i kela ame keia manawa, mahope iho o ka hooia pono ia ana ame ka uku ana i na lilo kupono no ka hooko ana i kona mau hoakaka ana, e hoihoiia aku no i ka Waihona ma na loaa o ka "Waihona Eemoku Pake."

§1581. Ma keia ua haawiia ka mana a ke hoomanaia aku nei ke Kuhina o ko na Aina E mamuli o, ame ka ae ana o ka hapanui o ka Aha Kuhina e hana a hoolaha aku i ua mau rula a mau

hooponopono ana la apau, a e hoano e ae, e hololi a hoonoa aku hoi ia mea, i kela ame keia manawa e manaoia ai he mea pono a ua kupono paha e hanaia pela no ka hooko ana aku i ke kumu, ka manao, ke kumuhana ame na hoakaka ana i manaoia e ke Kanawai i oleloia, a o ia mau rula a mau hooponopono ana paha, ame na hololi a hoano e ana paha apau e pili ana ia mea, e loaa no ka mana e like me he kanawai la no keia Repubalika mahope iho o ka hoolahaia ana maloko o hookahi a oi aku paha mau nupepa i paiia a hoolahaia ma Honolulu.

§1582. O kekahi Pake e komo mai ana a e hoao ana paha e komo mai iloko o keia Repubalika me ke kue i na hoakaka ana a keia Kanawai, a i ole ia, me ka loaa ole o ka palapala ae a mau palapala ae paha i hoakakaia mamua ae nei, e ku no i kekahi hoopai ke ahewaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, aole e oi mamua o elua haneri dala, a i ole, e hoopaahaoia ma ka hana oolea no ka manawa aole e oi aku mamua o na malama eono, a i ole o ia mau hoopai no a elua e like me ka manao o ka Aha.

§1583. Mawaho ae o na kumu i hoakakaia ma ka Pauku 1572, e hiki ai e haawiia na palapala ae i na Pake e komo iloko o ko Hawaii Pae Aina e lawelawe ma ke ano he mau limahana oihana mahiai ma na mahinaai i oleloia, maloko o na hale wili laiki a ko paha, e haawiia ua palapala ae la mamuli wale no o keia kumu hou iho e ukuia aku e ka limahana i oleloia he hookahi dala me kanalima keneta i ka pau ana o kela ame keia mahina i ka Papa Hoopae Limahana ma ke ano a malalo hoi o na rula a ka Papa e kauoha ai, a hiki i ka manawa e hiki ai ka huina o ia mau hookaa ana a kela ame keia mea i ke kanakolu-kumamaono dala, e paaia ma ke ano he waihona no ka limahana no na hana i hoakakaia mahope iho nei.

§1584. E malama ka Papa Hoopae Limahana i mau helu kupono me kela ame keia limahana no na huina i hookaaia eia malalo o keia Kanawai. Ma ke poo o kela ame keia helu e kapiliia ke kii o ka limahana a e kakauia me kona inoa ame ka helu o kona palapala. O na dala apau i hoahuia pela e na limahana

e waihoia aku no ia e ka Papa Hoopae Limahana maloko o ka Baneko Hale Leta, a e kakauia no ka ukupanee ma ke ano he loaa ma ka helu o kela ame keia limahana ma ke ano e like me ia e hanaia nei e ka Baneko Hale Leta.

§1585. I mea e hikiai e hoomaopopo pono ia ai ka limahana e haawi aku no oia i ka Papa Hoopae Limahana i kona manawa e hiki mai ma keia Repubalika i elua mau kii paiia ma ke ano ekolu-hapaha o ka helehena, hookahi o ia mau kii e malamaia e ka Papa Hoopae Limahana, a o kekahi e hoopiliia i ka palapala hoike e maopopo ai ka limahana.

§1586. I ka manawa e pau ai ka lawelawe ana o ka limahana ma ke ano he paahana ma na oihana mahiai, a i ole ia, ma ke ano he limahana ma na hale wili ko a laiki paha, a haalele i ko Hawaii Pae Aina, e lawelawe ia ka huina dala, e ku ana ma kona inoa e like me keia mahope iho nei: E hoolilo ka Papa Hoopae Limahana i na dala o ia huina e lawa ai ka hookaa ana i kona uku moku e hoi ai a e haawi i ke koena iaia.

§1587. Na kela ame keia mea hoohana i na Pake i hookomoia mai iloko o keia Repubalika malalo o na palapala ae i hoakakaia ma keia Kanawai, e lawe mailoko ae o ka uku hana o ia limahana i ka pau ana o kela ame keia mahina, i hookahi dala me kanalima keneta, a o kela ame keia mea hoohana i na Pake e hookaa ole ae ana i ka Papa Hoopae Limahana i ka huina i hoakakaia maluna ae nei mailoko ae o ka uku hana o ia mau limahana, a o kela ame keia limahana e hoole ana, a i ole ia, e hookaa ole ana i ka huina i oleloia ma ka manawa ame ke ano i oleloia e ka Papa i oleloia, e manaoia ua hana i ka hewa mikamina, a ua hiki e hoopaiia e uku i kekahi hoopai aole e emi malalo o umi dala, aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala no kela ame keia hana ole ana; a ua hiki i ka Papa i oleloia ma ia hope iho e hoole i ka ae ana aku i ke noi o ia haku hana i palapala ae i na Pake e komo mai iloko o keia Repubalika.

Eia no nae hoi, ina o kekahi haku hana o ia ano e hoike ae i ka Papa i oleloia iloko o kanakolu la mahope iho o ia hana ole

ana i na kumu kupono no ia hana ole ana, alaila, aole no e kau ia na hoopai i oleloia.

§1588. Ua ku no i ke Kanawai ke haawi ke Kuhina o ko na Aina E i na palapala ae e like me ka mea e hoikeia aku ana e ka Papa Hoopae Limahana mamuli o ke noi ana mai o ka poe e hoohana ana i na limahana ohana, mahiai a halewili paha, i kekahi Pake e noho nei i keia manawa maloko o ko Hawaii Pae Aina malalo o na palapala ae e noho no ka manawa pokole i hoopukaia e like me na olelo o ka Pauku 1572.

§1589. E hookomoia maloko o ia mau Palapala Ae, ke kumu i pa'iia ma ka olelo Enelani ame na hoailona hua Pake, ua aeia ka mea e paa ana e noho iloko o keia Aupuni mamuli wale no o ke kumu oiai oia e noho ana maanei, aole oia e lawelawe aku ma kekahi oihana kalepa a hanalima akamai paha, mawaho ae o ka lawelawe hana ohana a hana mahiai paha ma na mahinaai, a i ole ia, maloko o na halewili laiki a ko paha, a i kona manawa e hoopau ai i ka hana ana ma ke ano limahana oihana mahiai, a i ole ia, iloko o na halewili ko a laiki paha, a i ole ia, ma ke ano kauwa ohana, e haalele mai no oia i keia Aupuni, a no kela ame keia uhai ana i ua kumu ala, ke ahewaia oia e kekahi Lunakanawai Apana e kauia maluna ona ka hoopai o hookahi haneri dala.

§1590. I ka wa e haawiia ai o ia palapala ae i kekahi limahana, a i ole ia, kauwa paha, e pau no na kumu i komo mai ai oia iloko o keia Aupuni, a o ka bona i haawi mua ia eia e hoopauia no, a e kaa no oia ma ia hope iho malalo o na kumu, na hoohaiki ana, na hooponopono ana ame na hoopai apau i i kauia ma ke kanawai maluna o na Pake i hele mai i keia Aupuni e lawelawe ma na hana ohana, a i ole ia, limahana mahiai ma na mahinaai, a i ole ia, iloko o na halewili laiki a ko paha, mamuli o na palapala ae i haawiia ia lakou malalo o na olelo o ka Pauku 1571 a hiki i ka Pauku 1587.

§1591. O ia mau limahana a mau kauwa Pake e huiia no a o lakou kekahi hapa o na Pake he elima tausani i aeia e komo

mai iloko o keia Aupuni malalo o ka Pauku 2, Mokuna 80 o na Kanawai o ke Kau o 1892.

HOAKAKA I KA MOKUNA 93.

MAHELE I.

§§1545-1550, oia no Kau 1887, Mok. 8.

MAHELE II.

§§1551-1553, oia no Kau 1878, Mok. 20, Kan. Kiv. aoao 658.

MAHELE III.

§1554, oia no A. K. Kan. 66, hoololi ana K. R. Kan. 3.
§§1555-1559, oia no A. K. Kan. 66.

MAHELE IV.

§§1560-1562, oia no Kau 1892, Mok. 101.
§§1563-1565, oia no K. R. Kan. 23.

MAHELE V.

§§1566-1570, oia no K. R. Kan. 17.

MAHELE VI.

§§1571-1580, oia no Kan. 1892, Mok. 80.
§1572, hoololi ana Kau 1896, Kan. 15.
§1581, oia no Kau 1892, Mok. 91.
§1582, oia no Kau 1892, Mok. 104.
§1583, oia no K. R. Kan. 27.
§§1584-1586, oia no A. K. Kan. 74.
§1587, oia no K. R. Kan. 27.
§§1588-1591, oia no Kau 1895, Kan. 3.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Bowler v. Board of Immigration, 7 Haw. 508; Cong Chum v. Kohala, 8 Haw. 427; Re v. Ah Hung, 8 Haw. 491; Re Cabinet, 8 Haw. 568; Chock Kem v. Austin, 8 Haw. 691; Re Tatsu, 10 Haw. 701.

MOKUNA 94.

Ahahui Malu.

§1592. Aole no i ku i ke kanawai ke kukulu, hoala a malama paha kekahi mau kanaka i kekahi ahahui malu no kekahi kumu koe nae malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai.

§1593. O kekahi mau kanaka e makemake ana e kukulu, hoala a malama paha i ahahui malu iloko o keia Repubalika e noi aku lakou i ke Kuhina Kalaiaina i laikini e kukulu, hoala a malama ai i ahahui malu. E kakauia ua palapala noi la a e hoakaka nohoi i ke kumu i kukulu, hoala a malamaia ai ua ahahui la a e hooiaioia ua palapala noi la ma ka hoohiki ana o kekahi mau kanaka aole e emi mai malalo o elua o na kanaka e waiho mai ana i ua palapala noi la.

§1594. E waihoia aku no ua palapala noi la imua o ka Peresidena a nana no e ae a e hoole paha i ua noi la.

§1595. Ina e aeia ua palapala noi la na ke Kuhina Kalaiaina, me ka uku a auhau ole, e hoopuka aku i laikini i na mea noi e kukulu, hoala a malama paha i ahahui malu. E hoakaka ua laikini la i ka inoa o ka ahahui, i na inoa o na mea noi ame ke kumu i hoalaia ai ua ahahui la.

§1596. He hiki no ke hoopau loa ia ua laikini la i kela ame keia wa e ka Peresidena.

§1597. O kekahi kanaka a mau kanaka paha e kukulu ana, hoala, malama, hui, lilo i lala a hoomau aku paha ma ke ano he lala no kekahi ahahui malu i loaa ole ka mana e like me ka

mea i hoakakaia ma keia Mokuna ua ku no ia i ka hewa mikamina a ke ahewaia, e hoopaiia ma ka hoopaahao ana aole e oi aku mamua o ekolu malama, a i ole, ma ka hoopai dala aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala, a i ole, ma na hoopai elua ma ua hoopai dala la ame ka hoopaahao e like me ka manao o ka Aha.

§1598. O kekahi kanaka nona a e noho ana paha maluna o kekahi wahi e akoakoa ai kekahi ahahui malu i loaa ole ka laikini, e ae ana, me kona ike pono no i kekahi akoakoa ana oia ano, e hoopaiia oia, ke ahewaia, ma ka hoopaahao ana aole e oi aku mamua o eono malama, a i ole, ma ka hoopai dala aole e oi aku mamua o elua haneri dala, a i ole, ma na hoopai elua, ma ua hoopai dala la ame ka hoopaahao e like me ka manao o ka Aha.

§1599. O na ahahui malu apau iloko o keia Repubalika e ku nei i keia wa, iloko o na la he kanakolu mahope iho o ka aponoia ana o keia Kanawai e noi aku no lakou i ka laikini i hoakakaia iloko o keia Kanawai, a ina e hooleia ua laikini la, alaila, mai ia manawa aku e pau loa ko lakou hui hou ana, a o kekahi kanaka a mau kanaka paha i lilo i lala no ua ahahui la ke hoakoakoa a hoomau aku paha ma ke ano he lala a mau lala paha no ua ahahui malu la ua ku ia i ka hewa mikamina a e hoopaiia, ke ahewaia, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 1597 o keia Kanawai.

§1600. Aole no e pili na hoakaka ana o keia Kanawai i na ahahui malu i loaa na palapala hoohui a e loaa ana paha ma keia mua aku na palapala hoohui malalo o na Kanawai o keia Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 94.

§§1592-1600, oia no Kau 1884, Mok. 52.

MOKUNA 95.

Oihana Mahiai.

Mahele I.—Komisina Oihana Mahiai.

§1601. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hookohu i ekolu mau kanaka kupono ma kela me keia awa kumoku o ka Repubalika, ame na wahi e ae i kupono, a e kapaia lakou he ma "Komisina Oihana Mahiai;" a i kela ame keia manawa e hakahaka ai ia mau oihana e hookohu aku i kekahi mea kupono e hoopiha i ua wahi la. I hookahi o na lala ekolu o kela ame keia Komisina e kohoia i Lunahoomalu. O ka hapanui o na lala o kela ame keia Papa Komisina ua lawa no ka hapanui a ua hiki e hana i na hana.

§1602. Na ua mau Komisina la e imi i na mea e pale aku ai i ka hookomoia ana mai iloko o keia Repubalika o na mai e pili ana i na laau o kela ame keia ano, ponalo, eleao a mea hoopoino paha i kekahi laau a mau laau paha, mea kanu a mau mea kanu paha a mea ulu e ae; a e hooikaika e hoopau loa i kekahi o ia mau mai ponalo, eleao a mea hoopoino e ae i hiki mai i keia manawa, a i komo mai paha ma keia hope aku. E loaa no ia lakou ka mana e komo ma na wahi i loaa ia lakou he kumu e manao ai aia malaila kekahi laau, mea kanu a mea ulu e ae i loaa i kekahi mai, ponalo, eleao a mea hoopoino e ae a e hana i na mea kupono apau e paleia aku ai ka laha ana o kekahi o ia mau mai ponalo, eleao a mea hoopoino mea kanu e ae a ina mahope o ka hoao kupono ana no kekahi manawa i oi ole aku mamua o úmi la ua ikeia e na Komisina a e hookahi paha o lakou aole hiki e hoola ia ua mau laau la, mea kanu a mea ulu e ae paha mai ka mai ae, a i ole ia, aole pau o ka mea hoopoino a ponalo paha.

alaila, ua hiki iaia ke kauoha e hoopau loa ia aku ua mau laau la, mea kanu a mea ulu e ae paha.

§1603. Na ke Kapena o kekahi moku e komo mai ana iloko o kekahi awa o keia Repubalika mai kekahi aina e mai a aia maluna o ia moku kekahi mea kanu e hoopaeia ana ma keia Repubalika, e hoike koke aku i kona wa e ku mai ai i na luna o ka oihana dute no ia mea, a na na luna o ka oihana dute e hai koke aku i na Komisina, a aole lakou e ae e laweia aku ua mea kanu la, ame ka lepo e pili ana, na mea e paa ana a e uhi ana i ua mea kanu la, mai ka moku aku a hiki mai he hookahi a oi ae paha o na Komisina a nana e ae aku e laweia ua mea la.

§1604. I na manawa apau mahope iho o ka nana akaheleia ana ua loaa i kekahi Komisina he kumu e manao ai ua loaa kekahi mea kanu i laweia mai, mai kekahi awa o na aina e mai, i kekahi mai, ponalo, eleao a mea hoopoino e ae, e hoike aku oia ia mea i kona mau hoa i emi ole malalo o hookahi, a ina ua hooholo kekahi mau Komisina elua ua loaa io ia mea kanu i ka mai, e kauoha laua e hoopau loa koke ia ua mea kanu la me kona mea i paa ai maloko, a mea i uhiia maluna iho paha; a e hana i ka lepo ina he lepo kekahi, i hookomoia mai ai ua mea kanu la ma ke ano e hoopau loa ia ai, a e make ai paha kekahi mai ponalo, eleao a mea kolo paha maloko o ia lepo.

§1605. Na kela ame keia mea e hoike koke aku i ke Komisina kokoke iaia i kekahi laau, mea kanu a mea ulu e ae ma kona wahi a e kokoke ana i kona wahi ponoi, a i ole ia, ma kahi o kekahi mea e aku, i loaa iaia he kumu e manao ai ua loaa i ka mai, ponalo, eleao a mea kolo hoopoino e ae.

§1606. Na na Komisina no ka Mokupuni o Oahu, me ke apono o ke Kuhina Kalaiaina, e hana i na rula no ka Repubalika a puni e like me ka mea a lakou i hoomaopopo ai ua kupono no ka malamaia ana o ka pono o ka lehulehu ma ka pale ana aku i ka hookomoia ana mai ame ka laha ana o na mai o na

mea kanu, ponalo, eleao ame na mea kolo hoopoino. E hoolaha kuponoia ua mau rula nei ma ke pai ana iloko o na olelo Hawaii, Beritania, Pukiki, Kepani ame Pake.

§1607. O kekahi mea e kue ana i kekahi o na mea i hoakakaia maloko o keia Kanawai, a i ole ia, i kekahi o na rula i hanaia e na Komisina, mahope iho o ka aponoia ana a hoolahaia ana o ia mau rula, e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina a ina e ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana e hoopaiia oia e uku i kekahi hoopai i oi ole ae mamua o hookahi haneri dala.

§1608. E noho na Komisina ma ko lakou mau oihana e like me ka makemake o ke Kuhina Kalaiaina, a e hana lakou me ka uku ole; aka, ua hiki no e haawiia ia lakou na lilo kupono i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina.

§1609. I mea e hiki ai e hookoia na mea i hoakakaia ma keia Kanawai e haawiia a ma keia ke haawiia nei i na Komisina Oihana Mahiai o ka Mokupuni o Oahu ka mana piha e mahele a hoolilo aku i na dala apau i hookaawaleia e ka Ahaolelo no keia hana. O na kikoo apau i ka Waihona no na lilo malalo o keia Kanawai e kakauia no e ka Lunahoomalu o na Komisina no ka Mokupuni o Oahu, a e kakauinoa pu ia e ke Kuhina Kalaiaina.

Mahele II.—Ka Hoomalu ana i na Ululaau.

No ka mea hoi, ua akaka lea o ka hoopau wale ana i na ululaau o kekahi aina, he mea ia e hoemi loa ai i ka wai; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§1610. Ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e hookaawale a e hoomalu i ka poino o ke komo wale ana o na holoholona, a komo hewa e ae paha, i na aina ululaau o ke Aupuni, kahi a ia Kuhina i manao ai ua pono ke malamaia no na wai

mapuna, ame na laau kupono ke kalai ia, me na laau hua, a laau waiwai e ae paha.

§1611. I mea e hookoia ai na olelo o keia Kanawai, ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hoonoho a e hookohu aku i kekahi kanaka kupono i kahu no na ululaau ame na laau o ka nahelehele, nana e hooko, mamuli o ke kauoha ana o ke Kuhina, i na rula i kauia no ka hoomalu ana ame ka hoomau ana o ua mau aina ululaau la i hookaawaleia. Na ua kahu nei no e kukulu a e malama i na pa ame na mea pale holoholona apau e pono ai no ka hoomalu ana i ua mau aina la. Nana no, a malalo o ke kauoha a ke Kuhina e kena e hopu i na mea apau e komohewa ana maluna o ia mau aina, a ma keia ua kauohaia na makai apau o na apana kahi e waiho ana ua mau aina nei, e kokua aku i ke kahu o na ululaau, e hooko pono ia na kauoha a ke Kuhina. A ina e hahakiia kekahi o na rula i kauia no ka hookapu ana i na ululaau ame na laau o ka nahelehele i oleloia, alaila, e hoopaiia ka mea i ku ka hewa iaia imua o kekahi Lunakanawai Apana, i ka ukuhoopai aole e oi aku i ka hookahi haneri dala, a i ole ia, e hoopaahaoia oia aole e oi aku i ka makahiki hookahi.

§1612. Ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e hoolimalima a ma ke ano e ae paha, mai na komisina o na aina Moi, i na aina ululaau i manaoia ua kupono e hooko ia'i na manao i keia Kanawai.

§1613. Ina i ikeia ua pono ke hoopau loa ia ke kuleana o kekahi mea a mau mea paha, iloko o kekahi ululaau a aina ululaau paha, a e hooliloia i ke Aupuni i mea e hooko pono ia ai na manao o keia Kanawai, alaila, e hoomaopopoia ke kumukuai o ia aina e like me ke kaulike, ma ka noonoo maikai ana o kekahi mau luna kuikawa i kohoia e ka poe nona ia aina, ame ke Kuhina Kalaiaina kekahi, a o ka mea i hooholoia e ua poe kuikawa nei, oia no ka palena o ke kumukuai, e haawiia e ka Repubalika no ia aina, a mahope o ka haawi ana i ke kumukuai i hoo-

holoia pela, alaila, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e lawe i ua aina nei no na hana i olelo mua ia ma keia Kanawai.

§1614. E loaa no i ke kahu o na ululaau ame na laau o ka nahelehele, no ka hooko pololei ana, i kana oihana i ka uku e like me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Kalaiaina.

MAHELE III.—KOPE.

§1615. I mea e paleia aku ai ka laweia ana mai o na mai ma ka lau o ke Kope, ame na mai hoopoino i ke Kope, ma keia ke papaia nei ka lawe ana mai iloko o ka Repubalika o Hawaii i na laau a hehu Kope paha.

§1616. O kela ame keia mea e kue ana i keia Kanawai e pili iaia ka hewa mikamina, a ina e ku ka hewa iaia no ia mea, e hoopaiia oia aole e emi malalo o iwakalua-kumamalima aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala, a o kekahi laau a hehu paha i laweia mai pela ma ke ano kue i keia Kanawai e ulupa koke ia e ka Ilamuku, a i ole ia, e kona hope paha.

MAHELE IV.—NA LAAU MA NA ALALOA.

§1617. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, aole no e ku i ke kanawai no kekahi mea e oki, hanaino a hoopoino paha i kekahi kumulaau o ka ululaau, a i ole ia, opulaau a nahelehele paha e ulu ana maloko mai o elua haneri ame kanalima kapuai mai kekahi alaloa i hanaia a e hanaia aku ana paha e ka Repubalika mawaena o kekahi ululaau maoli.

§1618. Aole keia Kanawai e manaoia e papa ana i kekahi mea i waele a i kanu e no i kona aina, a ua paaia aina i ka mahiaiia i keia manawa, mai ka waele ana i na kumulaau, opu-laau ame ka nahelehele mai ia aina mai, a ke akea kupono e hoomau aku ai i ua mahiai ana la; aole nohoi e keakea aku i ka mea e paa ana i ua aina la mai ka hana ana i alanui ma ke kua o ia apana aina.

§1619. E hoopaiia no kekahi mea e kue ana i keia Kanawai, aole e emi iho malalo o umi dala, aole hoi e oi aku mamua o kanalima dala no kela ame keia hana hewa ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 95.

§§1601-1609, oia no Kau 1890, Mok. 2.
§§1610-1614, oia no Kau 1876, Mok. 30, Kan. Kiv. aoao 631.
§§1615-1616, oia no Kau 1888, Mok. 34.
§§1617-1619, oia no Kau 1892, Mok. 88.

MOKUNA 96.

Na Hewa Hoalaala Kipi.

§1620. O na mea apau ua hana i ka hewa mikamina ina hoolaha aku ma ka olelo waha ana a ma kekahi ano e ae paha i kekahi mau olelo a palapala paha me ka manao hoalaala kipi. Ina o ka mea i hoolahaia pela he mau olelo i kamailioia, ua kapaia ka hewa hoopuka ana i na huaolelo hoalaala kipi. Ina o ka mea i hoolahaia pela he mau huaolelo i kakauia, a i ole ia, i paiia, ua kapaia ka hewa he hoolaha ana i ka laipila hoalaala kipi.

§1621. O na mea apau ua hana i ka hewa mikamina ina ua ae me kekahi mea a mau mea paha e hana i kekahi hana i mea e kokua a holomua ai paha kekahi manao hoalaala kipi i loaa ia laua, a i ole ia, ia lakou no paha apau. Oia ano hewa ua kapaia he ohumu hoalaala kipi.

§1622. O ka manao hoalaala kipi he manao no ia e manao ino ia a hoowahawahaia, a i ole ia, e hoala i na manao kue i ka Repubalika o Hawaii, a i ole ia, i na kanawai o ia Aupuni, a i ole ia, e paipai a hoala i na kanaka e hoao me ka ikaika e hoanoe ae i kekahi mea i hanaia mamuli o na kanawai o ka Repubalika a i ole ia, e hoala i na kue a kipi ana i ka Repubalika, a i ole ia, e kokua i ka hoala ana i manao ino a kue mawaena o na lahui like ole ma ko Hawaii Pae Aina.

§1623. Ma ka hoomaopopo ana i ka manao maoli i hoopukaia ai kekahi mau olelo, kakauia ai a paiia ai paha, a i hoolahaia ai kekahi palapala, a i ole ia, i hanaia ai kekahi aelike ana, he hoalaala kipi ia a aole paha e manaoia kela ame keia kanaka ua manao maoli no oia e hanaia a e loaa mai ana na hopena e ukali

mau ana i kana mea i hana ai, a i ole ia, i kana mea i olelo ai a i hoolaha ai ma ia manawa a malalo o na mea ana i olelo ai pela, hoolaha ai a i hana ai.

§1624. O kekahi mea i hoahewaia no kekahi mikamina malalo o keia Kanawai e hoopaiia oia ma ka hoopaahaoia ana ma ka hana oolea no ka manawa e oi ole ana i ka elua makahiki, a i ole ia, ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi tausani dala.

§1625. Ina e hoahewaia kekahi kanaka no ka hewa hoolaha i ka laipila hoalaala kipi e pili ana i ka hoolaha ana i na olelo maloko o kekahi nupepa, oia ka lunahooponopono, mea pai, ona a mea paha nona ia nupepa, ua hiki no i ka Lunakanawai nana e hookolokolo ana i ka hihia mawaho ae o ka hoopai i kau ia maluna o ia mea, e hoopau i ke paiia ana o ia nupepa no kekahi manawa aole e oi aku mamua o eha makahiki. O na hoopau ana apau o ia ano i ke paiia ana o kekahi nupepa, e pili no ia a e hui pu mai no i kekahi nupepa i hoomakaia ma kahi o ia nupepa i hoopauia, nona ka mea i hoopaiia e noho ana i lunahooponopono, mea pai, oná a mea paha nona ia nupepa.

§1626. E loaa no ka mana like i na Lunakanawai Apana ame na Lunakanawai Kaapuni e hookolokolo mua a hooholo i na hihia e ulu ae ana malalo o keia Kanawai.

§1627. Ina ka Hamuku, a i ole ia, ka Hope Hamuku, a i ole ia, kekahi Makai Nui a Hope Makai Nui paha e ike, a i ole ia, ua loaa ke kumu e manaoia ai he manao hana kue kanawai ko kekahi kanaka e kue ana i ka maluhia o ka lehulehu, a i ole ia, i ke ano o ka hooponopono Aupuni ana i kukuluia i keia wa, ua hiki iaia ke hoopii aku imua o kekahi Lunakanawai Kaapuni, a nana no e lawe i kana olelo ike i hoohikiia i kakauia, a i ole ia, ka olelo ike o kekahi hoike ana e lawe ae ai. Ina ua hoikeia ma ke ano i maopopo i ka Lunakanawai ma ia mau mea i hoikeia aku iaia ua loaa io no i ka mea hoopii he kumu e manaoio ai ua loaa io no i ka mea i hoopiiia ka manao e hana i na

hana kue kanawai e kue ana i ka maluhia o ka lehulehu, a i ole ia, i ke ano o ka hooponopono Aupuni i kukuluia, e kauoha no oia e hopuia oia a e laweia ae imua ona ma ka palapala hopu, a ma ia manawa e ninaninau iaia e pili ana i ka oiaio o ka hoopii e kue ana iaia.

Ma ia ninaninau ana e loaa no i ka mea i hoopiiia na kuleana a pono o ka lawe ana mai i na hoike ame na mea hoike e ae ma ke pale ana iaia e like me ia i haawiia ma ka Mahele 2 o ka Pauku 6 o ke Kumukanawai i kekahi mea i hoopiiia no ka hana ana i kekahi hewa.

§1628. Ina ma ia ninanmauia ana ua hoikeia ua loaa no i ka mea i hoopiiia i kona manawa i hopuia ai he mau manao kue kanawai e kue ana i ka maluhia o ka lehulehu, a i ole ia, i ke ano o ka hooponopono Aupuni i kukuluia, e hoopaiia oia e kipakuia mai ko Hawaii Pae Aina aku, no kekahi mau makahiki aole e emi malalo o elua, a i ole ia, e like me ka noonoo maikai o ka Lunakanawai, a ua hiki e koiia oia e haawi i palapala bona me ka hope kupono no ka pono o ke Kuhina Waiwai a e aponoia ma na mea e pili ana i ka nui o na dala ame ka hope e ka Lunakanawai, e hoakaka ana aole oia e hana iloko o ka makahiki hookahi i kekahi hana kue i ke kanawai e kue ana i ka maluhia o ka lehulehu, a i ole ia, i ke ano o ka hooponopono Aupuni i kukuluia; a ina aole e hanaia ua palapala bona la e like me ka mea i kauohaia e ka Lunakanawai a aole hoi i aponoia eia, e hoopaaia ka mea i hoopiiia ma ka halepaahao a e noho no ma kahi paa a hiki i ka manawa e hanaia ai a e aponoia ai ka palapala bona. Eia no nae hoi, ua hiki no i kekahi lawehala i hoopaaia pela no ka haawi ole i palapala bona e like me ka mea i kauohaia, ma kona noi ponoi ana, e kau ia maluna ona ka hoopai kipaku e like me ia i hai mua ia.

§1629. O kekahi mea i hooholoia e kue ana iaia ka hoopai kipaku malalo o na olelo o keia Kanawai, e paaia no oia ma kahi paa e ka Ilamuku, a i ole ia, e kona hope a hiki i ka manawa e loaa ai he manawa kupono e hooko ai i ka hoopai, a aole

oia ma ia hope iho e ae ia e hoi hou mai i ko Hawaii Pae Aina me ka ae ole o ka Aha Hooko mamua o ka pau ana o ka manawa i kipakuia ai oia, a e hoomaka ka helu ana o ia manawa mai kona la i haalele ai i keia aina.

§1630. Ina kekahi kanaka i kipakuia malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai e hoi hou mai i ko Hawaii Pae Aina mamua o ka pau ana o kona manawa i kipakuia ai me ka ae ole o ka Aha Hooko, ua pili iaia ka hewa mikamina, a ina e hoahewaia no ia mea, e hoopaiia e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole e oi aku mamua o elua makahiki.

§1631. Ma kekahi hana malalo o keia Kanawai, ua hiki no i ka mea i hoopiiia e hoohalahala mai ka olelo hooholo o ka Lunakanawai a imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ka Baneko, a aole hoopii hoohalahala e ae e aeia. Aole e loaa iaia ka pono e belaia ai ma ke ano he pono ia nona.

§1632. Ma kekahi hoopai e kipakuia e pili ana i kekahi kanaka e like me ia i hoakakaia maloko o keia nei, ua hiki no i ka Lunakanawai e hooholo ma ke ano oia kekahi o na koina o ka Aha e ukuia e ia mea he huina dala i lawa no ka uku ana i na lilo o kona laweia ana mai ka aina nei aku.

HOAKAKA I KA MOKUNA 96.

§§1620-1626, oia no A. K. Kan. 8, koe nae §1625, e hooloii ana K. R. Kan. 28.

§§1627-1632, oia no K. R. Kan. 29.

MOKUNA 97.

Opiuma.

§1633. Ua kapu loa ka lawe ana mai i ka opiuma a mea paha i hanaia no loko mai o ka opiuma maloko o ko Hawaii Pae Aina, koe wale no na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1634; a o ka mea nana e hoopae mai, kuai aku, haawi a hoolako aku paha i ka opiuma a mea paha i hanaia no loko mai o ka opiuma i kekahi kanaka ma ko Hawaii Pae Aina, koe wale no na mea i oleloia ma ka Pauku 1634, e hoopaiia oia aole e emi malalo o elima haneri dala, a aole e oi aku mamua o elua tausani dala, a e hoopaahaoia ma ka hana oolea no kekahi manawa aole i emi malalo o hookahi mahina, aole hoi e oi aku mamua o elua makahiki; a o ka hapalua o ka hoopai dala i oleloia e haawiia i ka mea i waiho mai i ka hoike i hoahewaia ai ka mea hana hewa.

§1634. Ua hiki no i ka Papa Ola e lawe mai i ka opiuma a mea paha i hanaia no loko mai o ka opiuma i kela ame keia manawa ma ke ano nui a lakou i manao ai ua kupono no na hana laau lapaau ma ko Hawaii Pae Aina, a e hoolako aku no ia mea ma ke kumukuai i loaa mai ai i kekahi kauka lapaau a oki paha i loaa iaia he palapala hoomaikai a hoike paha mai kekahi kula ao kauka a kula kiekie paha, a i loaa hoi iaia he laikini e lawelawe ai i ka oihana lapaau maloko o ko Hawaii Pae Aina; a pela pu no hoi me ka mea e malama ana i na laau lapaau ma ke Kahua Ma'i Lepera ma Molokai, e haawi wale ia no ma ke ano a no na hana lapaau. A ua hiki no hoi i ka Papa i oleloia e hoolako aku ia mea i ke kapena a kauka paha o kekahi moku e holo ana i na aina e i mea e lawelawe ia maluna o ia moku.

§1635. O ka mea iaia kekahi opiuma a mea paha i hanaia mai no loko mai o ka opiuma i loaa ole iaia mai ka Papa Ola mai,

a mai kekahi kahuna lapaau a kauka oki paha i loaa iaia ka laikini, e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku 1634, e lilo ua opiuma la i ke Aupuni, a e hopuia ua opiuma nei a haawiia aku i ka Papa Ola, a e hoopaiia ua kanaka nei nana ka opiuma aole e emi malalo o na dala he kanalima aole hoi e oi aku i na dala he elua haneri me kanalima, a i ole ia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e emi malalo o hookahi mahina aole hoi e oi aku mamua o eono mahina, a oia mau hoopai a elua e like me ka manao o ka Lunakanawai, a o ka hapalua o ka hoopai dala i oleloia e haawiia i ka mea i waiho mai i ka hoike i hoahewaia ai ka mea i hana hewa.

§1636. O kekahi kahuna lapaau a kauka oki paha nana i kuai, haawi ma ke ano he laau a hoolako aku paha i ka opiuma a mea paha i hanaia mai loko mai o ka opiuma i kekahi kanaka puhi opiuma a i maa i ka lawelawe ia mea ma kekahi ano e ae, a i ole ia i kekahi kanaka e ae paha, koe wale no ma ke ano he laau i ka manawa ma'i, e lilo i ke Aupuni ka opiuma apau a mea paha i hanaia no loko mai o ka opiuma e malama ia ana eia a e hopuia ua opiuma la a mea paha i hanaia no loko mai o ka opiuma a haawiia aku i ka Papa Ola, a e hoopaiia oia e uku i na dala aole i emi malalo o ka iwakalua-kumamalima, aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri; a ina e uhai oia i keia Kanawai no na manawa i oi aku mamua o hookahi aole oia e hoolako hou ia i ka opiuma e ka Papa Ola.

§1637. O na opiuma ame na mea i hanaia no loko mai o ka opiuma apau i hooliloia i ke Aupuni a ua komo iloko o ka malama ana o ka Papa Ola e malama maluhia loa ia a hiki i ka manawa e hooliloia aku ai e like me ia i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia nei, koe nae keia, ina o ka nui o ka opiuma i hopuia ua emi iho malalo o ke kini hapalua paona e hoopau loa ia no ia.

§1638. Na ka Papa Ola no iloko o ka manawa kupono e kuai aku i na opiuma a mea paha i hanaia no loko mai o ka opiuma apau i komo iloko o kona malama ana, no ke kumukuai ana i

manao ai ua kupono, o ia kuai ana ua hiki no e hanaia ma ke akea a akea ole paha e like me ka manao o ka Papa, eia nae, o na opiuma apau i kuaiia aku pela e lawe ia aku mai keia Aupuni aku. O na loaa apau mai ke kuai ana i na opiuma i lilo i ke Aupuni, he waiwai no ia no ke Aupuni Hawaii; eia no nae hoi, ua hiki no i ka Papa Ola, ke manao ia he pono, e hoopau loa i kekahi, a i ole ia, na opiuma no apau loa e paa ana ma kona lima mamuli o na hoakaka ana a keia Kanawai. Ma kahi o ka hapalua o na loaa apau i loaa ma ke kuai ana i na opiuma i lilo i ke Aupuni i haawiia mamua aku nei i ka mea nana i hoike mai ia opiuma, e ukuia ua mea la nana i hoike mai i hookahi dala no ka paona opiuma maoli, a i ole ia, mea i hanaia no loko mai o ka opiuma paha i hopuia, a i hooliloia paha i ke Aupuni; o ia huina e ukuia mailoko mai o kekahi huina dala kupono no ia mea, a e ukuia i ka manawa e hooholoia ai ua opiuma la i ke Aupuni.

§1639. Ma keia ua haawiia ka mana i na Lunakanawai Apana e hookolokolo a hooholo i na hihia apau e ulu ae ana *malalo o keia Kanawai.*

§1640. Aole e manaoia kekahi mea maloko o keia Kanawai he mea ia e hookuuia ai kekahi kanaka a moku paha mai na kaumaha ame na hoopai i hoakakaia ma na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina e kue ana i ka hoopae malu a pale ana i na dute, aole hoi e hoano e i kekahi hoopii e paa ana i ka la i aponoia ai keia Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 97.

§§1633-1640, oia no A. K. Kan. 12, hoololiia penei: §1633 a me §1638 e ke A. K. Kan. 77.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: King v. Apuna, 3 Haw. 154; King v. Auwai, 3 Haw. 687; King v. Ah Fong alias Ah Fawn, 4 Haw. 619; King Ah Sing, 5 Haw. 553; Re Brito, 7 Haw. 42; Re v. Young Tang, 7 Haw. 49; Rex v. Young Hong, 7 Haw. 359; Rex v. Lau Kiu, 7 Haw. 489; The Consuelo, 7 Haw. 704; Rex v. Ah Hoy, 7 Haw. 749; Rex v. Wall, 7 Haw. 760; Govt. v. Gertz, 9 Haw. 288; Rex v. Lee Yick, 10 Haw. 135; The Henrietta, 10 Haw. 241; R. v. Anderson, 10 Haw. 252.

MOKUNA 98.

Na Aha Hookolokolo Koa.

§1641. Ua hiki i na aliikoa mahope iho nei e hoonoho i na Aha Hookolokolo Koa: Ka Alihikaua Nui, naAha Hookolokolo Koa Laula; ke Aliikoa Kiekie o ka Regimana, na Aha Hookolokolo no ka Regimana, a hiki no i kela ame keia aliikoa e noho luna ana maluna o kekahi papu a wahi e ae paha i hoonohoia ai na koa e hoonoho i Aha Hookolokolo Koa no ia papu a wahi paha.

§1642. O na aliikoa kiekie i hiki e hoonoho i kekahi Aha Hookolokolo Koa, ua hiki no ia lakou e hoonoho i kekahi Lunakanawai Koa nana e hoopii no ia mea.

§1643. E loaa no i na Aha Hookolokolo Kòa ame ka Lunakanawai Koa nana e hoopii oia Aha ka mana e kauoha a ninau i na hoike e like me ko na Aha Hookolokolo Apana.

§1644. O na Aha Hookolokolo Koa Laula e hoonoho ia no ia no kekahi mau luna koa mai ka ekolu a hiki i ka elima ka nui.

§1645. O na Aha Hookolokolo Koa Regimana ame Papu e hoonohoia no kekahi mau luna mai ka hookahi a hiki i ka ekolu ka nui.

§1646. E loaa i na Aha Hookolokolo Koa Laula ka mana hookolokolo like maluna o na hewa apau i hiki e hookolokoloia imua o kekahi Aha Hookolokolo Koa Regimana a Pàpu paha, a he mana hookolokolo pakahi maluna o na hewa mahope iho nei:

Na hana kupono ole i kekahi aliikoa ame kekahi keonimana.

Kepa ana iloko o kekahi puali e aku me ka hookuu pono ole ia.

Hooko ole ana i kekahi kauoha i ku i ke kanawai o kekahi luna koa maluna ae ona.

Paipai ana, a i ole ia, huipu ana, hoohaunaele, a i ole ia, kipi ana, a i ole ia, ka hoike ole aku no ia mea i ka luna koa kiekie o kona puali.

Mahuka ana.

Hohe wale iloko o ka wa e lawelawe ana i ka hana maoli.

Na hana kupono ole imua o ke ala o ka enemi.

Na feloni apau i hanaia iloko o ka manawa kaua e ka poe iloko, a i ole ia, e hana pu ana me ka Puali Koa Kiai Aupuni, a i ole ia, ka Puali Kipololei.

Hele ana me ka ae ole ia.

Hiamoe ana ma kahi kiai iloko o ka wa e ku kiaiia ana, a i ole ia, haalele ana i kahi kiai mamua ae o ka hiki ana mai o kona pani.

Hoike ana aku i ka ike i kekahi kanaka e pili ana i na lako kaua o ka Puali Koa Kiai Aupuni, a i ole ia, ka Puali Kipololei, a i ole ia, ka nui, ke ano, kahi i waiho ai o na pu, poka, a i ole ia, na lako kaua me na waiwai o ke Aupuni. Ke kuai ana, a i ole ia, lawe ana, a i ole ia, hoolilo ana aku i kekahi lako kaua poka, a i ole ia, waiwai o ke Aupuni.

Ka lawe ana mai me ka ike no pela, a i ole ia, kuai ana i na lako kaua, poka, a i ole ia, waiwai Aupuni mai kekahi mea mai i loaa ole ka mana ma ke kanawai e kuai, a i ole ia, hoolilo paha ia mea.

Komo ana mamuli o ka ikaika maloko o kahi i kiaiia i ka manawa kaua.

Kokua ana me ke dala, ka ai, a i ole ia, ka poka, a i ole ia, hookipa ana, hoomalu ana, kukai palapala ana, a i ole ia, hoike ana aku i ka ike i ka enemi ma ka hana ponoi ana, a i ole ia, ma kekahi mea e ae paha.

Hana ana i na hoike oiaio ole.

Uhaki ana i kekahi rula i kauia e ka Alihikaua Nui no ka hooponopono ana i ka Puali Koa Kiai o Hawaii, a i ole ia, na Puali Kipololei.

§1647. Ua komo no na hewa mahope iho nei malalo o ka mana hookolokolo o na Aha Hookolokolo Koa o na Regimana ame Papu.

Ka hana ana i na hana hoopuiwa oiaio ole.

Hoolimalima ana no ka hana i ka hana, kokua, a i ole ia, ae ana ia mea.

Ona rama iloko o ka manawa hana, a i ole ia, iloko o ka manawa e lawelawe ana i ka hana maoli.

Hoike ole ae no ka hana, paikau a hookahakaha paha.

Ka uhaki ana i ka manawa hookuu a oi aku mamua paha o ka manawa i hookuuia ai.

Na hana hoohaunaele iloko o ka wa e lawelawe ana i ka hana maoli.

Hoomaemae ole iaia iho.

Hoomaemae ole i na lako kaua, na aahu koa ame lako e ae.

Na olelo hoohiki ino.

Moe ana mawaho o kona wahi i hoonohoia ai.

Na olelo ame na hana hoonaukiuki.

Na hana hoohaahaa i kekahi luna koa maluna ae ona.

Hoike ana aku i na hua kiai i kekahi mea i kuleana ole e loaa iaia ia mea.

Hana ana i na hana lu wale a hoopoino (ina aole i hanaia ma ke kauoha o kekahi luna koa e noho luna ana ma ke kahua.)

§1648. O na luna koa ame na kanaka apau i kepaia iloko o ka hana o ka Repubalika o Hawaii, ua hiki no e hookolokoloia lakou i na manawa apau e ka Aha Hookolokolo Koa.

§1649. E hookolokoloia na luna koa e na Aha Hookolokolo Koa Laula wale no; aole no e hookolokoloia kekahi luna koa,

ina he hiki ke pale ia ae ia mea e na luna koa malalo iho ona ma ke kulana.

§1650. E hoohiki na lala apau o na Aha Hookolokolo Koa i kekahi olelo hoohiki mamua o ka hookolokolo ana i kekahi hihia, e hooholo i ka pono me ka hoopilimeaai ole, kokua ole me na manao aloha ole e like me na kanawai o ka Repubalika o Hawaii.

§1651. Ma ka hookolokolo ana i na hihia apau e hahai no na Aha Hookolokolo Koa mamuli o na mea i maa ame na kumu alakai i kukuluia mamua aku nei ma ka Oihana Koa, a elike me ia i hoakakaia ma na kanawai ame na rula e hooponopono ana i ka Oihana Koa o Amerika Huipuia.

§1652. O na kanaka apau iloko o ka manawa kaua, kipi a hoohaunaele paha e kue ana i ka mana kiekie o ka Repubalika o Hawaii, i loaa e nana ana, a i ole ia, e hana ana ma ke ano he kiu, maloko, a i ole ia, ma ia wahi kokoke mai i kekahi papu, wahi kiai, wahi noho a wahi hoolulu ana o kekahi o na oihana koa o ka Repubalika o Hawaii, a i ole ia, ma kekahi wahi e ae, ua hiki no e hookolokoloia e kekahi Aha Hookolokolo Koa Laula, a i ole ia, e kekahi Komisina Oihana Koa, a ina e hoahewaia no ia mea e hoopaiia i ka hoopai he make, a i ole ia, kekahi hoopai e ae i kauia e ia Aha Hookolokolo Koa, a i ole ia, Komisina Oihana Koa.

§1653. O na kanaka apau i hoopaiia e hoopaahaoia e kekahi Aha Hookolokolo Koa, a i ole ia, Komisina Oihana Koa, ua hiki no e hoopaahaoia ma kekahi wahi e like me ka mea i kauohaia ma ka hoopai o ka Aha.

§1654. Aole no e mana kekahi hoopai e make, hoopaahao, a i ole ia, hoopau ana i na luna koa mai ka hana ae ina aole i aponoia e ka Alihikaua Nui.

§1655. O na kue ana apau i na rula hooponopono i na koa e hoopaiia no ia e like me ka mea a ka Aha Hookolokolo Koa e kauoha ai.

§1656. I ka wa kaua ole ua hiki no i na Aha Hookolokolo Koa Laula e kau i ka hoopai uku dala, aole e oi mamua o kanalima dala, a me (a i ole ia) hoopau hoohilahilaia ana mai ka Puali Koa Kiai Aupuni mai ma ka hihia o na luna koa ame na kanaka i kepaia, aole e lawelawe ana i ka hana maoli, ina ua hoahewaia no kekahi o na hewa i oleloia ma keia Kanawai, a i ole ia, no kekahi uhai ana i kekahi rula i kukalaia e ka Alihikaua Nui. A ina he mau luna koa ame na kanaka i kepaia e lawelawe ana i ka hana maoli, ua hiki i na Aha Hookolokolo o ia ano e hoopai ma ka uku hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala, ame ka hoopaahao a hiki i ka manawa e ukuia ai ia hoopai, ame (a i ole ia) ma ka hoopaahao aole e oi aku mamua o umikumamalua mahina, ame (a i ole ia) ka hoopau hoohilahila ana mai ka hana mai.

§1657. Iloko o ka manawa kaua, ua hiki no i na Aha Hookolokolo Koa Laula, a i ole ia, na Komisina Oihana Koa e kau i ka hoopai e make, a ua hiki e kau i na hoopai apau i aeia ma ke kanawai no na hewa apau i loaa ka mana e hookolokolo ma ka Aha Koa, a i ole ia, ma kekahi Aha Komisina Koa paha, a i ole ia, he uku hoopai aole e oi aku mamua o elima haneri dala, ame (a i ole ia) ka hoopaahao ma ka hana oolea, aole e oi aku mamua o elima makahiki ma na hihia e ae apau i hoakaka ole ia ma ke kanawai.

§1658. Ua hiki i na Aha Hookolokolo Koa Regimana a hoolulu koa paha iloko o ka manawa kaua ole e kau i ka hoopai ma ka uku dala aole e oi aku mamua o umi dala ame (a i ole ia) ka hoopau hoohilahilaia mai ka Puali Koa Kiai Aupuni mai, ina he poe kanaka i kepaia, aole e lawelawe ana i ka hana maoli, a i na poe i kepaia e lawelawe ana i ka hana maoli ma ka uku hoopai, aole e oi aku mamua o kanaha dala, ame (a i ole ia) ma ka hoopaahao, aole e oi aku mamua o hookahi mahina; a iloko o ka wa kaua ma ka hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala, ame (a i ole ia) hoopaahaoia, aole e oi aku mamua o ekolu mahina, ame (a i ole ia) ka hoopau hoohilahilaia mai ka Puali Koa Kiai Aupuni mai.

§1659. Ua lilo i hana na ka Ilamuku, a i ole na kona Hope i na manawa apau e kauohaia ai pela ma ke kauoha a ka Alihikaua Nui o ka Oihana Koa, a i ole ia ma ke kauoha a ka Peresidena ma ke ano kulike me ia kauoha, e hana a hooko aku i na hoopai a kekahi Komisina Oihana Koa, a i ole ia, Aha Hookolokolo Koa i akoakoa, a i ole ia, e hoakoakoaia ana, ma ke ano ame ka manawa ame kahi i hoakoakoaia ana, maloko o ke kaouha e apono ana i na mea i hooholoia ame na mea i hanaia, a e hoopaa ana, a i ole ia, e hooponopono hou ana i ka hoopai i kauia e ia Komisina Oihana Koa a Aha Hookolokolo paha.

§1660. Ua hiki no e lawelaweia kekahi halepaahao a wahi hoopaa e ae o ka Repubalika, a wahi e ae i hoakakaia e ka Peresidena, a i ole ia, e ka Alihikaua Nui, i wahi e hoopaahaoia ai a e hoopaa ai i kekahi mea i hoahewaia a hoopaiia e hoopaahaoia e ia Komisina a Aha Hookolokolo Koa paha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 98.

§§1641-1658, oia no Kau 1895, Kan. 20, §§22-39.
§§1659-1660, oia no K. R. Kan. 18.

MOKUNA 99.

Na Rula e pili ana i na Moku.

§1661. Ua kauohaia na kapena o na moku Hawaii apau, e malama a e hooko maluna o ko lakou mau moku i na rula i haiia ma ka Papa e pili pu ana me keia:

Ka Papa.—Na Mokumahu ame na Mokupea.

Pauku 1. Maloko o na rula mahope iho nei, o na mokumahu apau, e hooholoia ana me na pea wale no, aole me ka mahu, e manaoia he moku holo pea ia, a o na mokumahu apau e hooholoia ana e ka mahu, a he pea a pea ole paha, e kau ana ia manawa, e manaoia oi he mokumahu.

Na Kukui.

Pauku 2. O na kukui i hoakakaia ma na Pauku mahope iho nei, i heluia: ekolu, eha, elima, eono, ehiku, ewalu, eiwa, umi, a me umikumamakahi, oia na kukui e laweia, aole hoi kekahi ano e ae, i na manawa apau, mai ka napoo ana a ka puka ana o ka la.

Na Kukui no na Mokumahu.

Pauku 3. E kau na mokumahu holo moana, oiai e holo maoli ana:

(a) Maluna a ma ke alo paha o ke kia mua, aole emi ke kiekie mai ke kino ae o ka moku, he iwakalua kapuai; a ina hoi ua oi ka laula o ka moku mamua o iwakalua kapuai, alaila, aole e emi ke kiekie o ke kukui malalo o ia laula, i kukui

keokeo olinolino, i hanaia e hoomalamalama mau, me ka uwiki ole, i umi kukuna o ke panana, ma kela ame keia aoao o ka moku, oia hoi, mai mua pono mai a hiki i elua kukuna o ke panana mahope iho o waena o ka moku ma kela ame keia aoao, e like ke ano olinolino oia kukui e ikeia ai iloko o ka po poeleele ke ole e uhiia e ka noe, aole e emi malalo o elima mile.

(b) Ma ka aoao akau (starboard) o ka moku, e kauia i kukui omaomao, i hanaia e hiki ai e hoike ae i kona malamalama no na kukuna he umi o ke panana, a i hanaia e hiki ai ke hoomalamalama, mai mua pono mai a hiki i elua kukuna mahope iho o waena o ka moku, ma ka aoao akau (starboard), i hanaia ma ke ano e hiki ai ke ike ia ma ka po poeleele, ke uhi ole ia e ka noe, aole e emi malalo o elua mile.

(c) Ma ka aoao hema (port) o ka moku, e kauia i kukui ulaula, i hanaia e hiki ai e hoike ae i kona malamalma na na kukuna he umi o ke panana, a i hanaia e hiki ai e hoomalamalama mai mua pono mai a hiki i elua kukuna mahope iho o waena o ka moku, ma ka aoao hema (port), i hanaia ma ke ano e hiki ai ke ikeia ma ka po poeleele, ke uhi ole ia e ka noe, aole e emi malalo o elua mile.

(d) E hoomakaukauia keia mau kukui omaomao, me ka ulaula, me na papa pale kukui ma ka aoao, a e oi aku ana i ekolu kapuai mamua o ke kukui, i mea e ike ole ia ai ua kukui la ma kekahi aoao o ka ihu o ka moku.

Kukui o na Mokumahu e Kolo ana i Kekahi Moku.

Pauku 4. O ka mokumahu e kolo ana i kekahi moku, e kau no oia i kona mau kukui kau aoao, me elua kukui olinolino keokeo, maluna ae kekahi o kekahi, aole nae e emi malalo o ekolu kapuai ke kaawale o kekahi mai kekahi, i mea e maopopo ai oia mai na mokumahu e ae. E hanaia a like ke ano o keia mau kukui elua, a e kau ia ma kahi i kauohaia e kau ai na kukui olinolino keokeo, o na mokumahu e ae.

Na Moku e Hookele ole ia ana.

Pauku 5. (a) O na moku apau, ina paha he mokumahu a moku holo pea paha, mamuli o kekahi ulia pilikia poino, ua hiki ole ke hookeleia, e kau no ia moku i ka po ma kahi i kauohaia, e kau na mokumahu i ke kukui keokeo, i kukui keokeo; a ina he mokumahu ia, alaila, ma kahi oia kukui keokeo, i mau kukui ulaula, i ekolu iloko o na ipukukui poepoe, i emi ole malalo o umi iniha ke ana waena o lakou pakahi, e kau pololeiia maluna kekahi o kekahi, aole e emi ke kaawale o kekahi mai kekahi malalo o ekolu kapuai, a i hanaia ma ke ano e hiki ai ke ikeia ma ka po poeleele, ke uhi ole ia e ka noe, no ka loihi, aole e emi malalo o elua mile, a i ke ao, e kau pololeiia i ekolu mau papa poepoe eleele, aole e emi malalo o elua kapuai pakahi ke ana waena, kekahi maluna ae o kekahi, aole hoi e emi malalo o ekolu kapuai ke kaawale o kekahi mai kekahi, ma ke alo o ke kia mua, aole nae malalo iho o ke poo oia kia.

Na Moku e Hoomoe ana i ka Uwea Telegarapa.

(b) O ka moku, ina paha ia he mokumahu a he moku holopea paha, e hoomoe ana i ka uwea telegarapa, a e huli ana i ka uwea i haule, e kau ia moku i ka po, ma kahi o ke kukui keokeo i kauoha ia no na mokumahu, a ina he mokumahu ia, ma kahi o ke keokeo, i ekolu mau kukui iloko o na ipu kukui poepoe, i emi ole malalo o umi iniha ke anawaena, e kau pololei ia kekahi maluna ae o kekahi, aole e emi ke kaawale o kekahi mai kekahi malalo o ekolu kapuai. O ke kukui maluna loa o keia mau kukui, a me ke kukui malalo loa, he mau kukui ulaula, a o ke kukui mawaena i kukui keokeo, a e hana ia ma ke ano e ike ia ai na kukui ulaula, ma kahi mamao e ike like ia me ke kukui keokeo. I ke ao e kau ia i ekolu mau popo i emi ole malalo o elua kapuai ke anawaena, i kau ia kekahi maluna ae o kekahi, aole e emi ke kaawale o kekahi mai kekahi malalo o eono kapuai, ma ke alo o ke kia mua, aole nae malalo o ke poo oia kia, o ka mea

maluna loa a me ka mea malalo loa, e hana, poepoe ia, a e pena ulaulaia, a o ka mawaena, e hana kaimana ia, a pena keokeo ia.

Ka Manawa e Kau ai na Kukui Kau Aoao.

(c) O na moku i oleloia ma keia pauku, ina aole no e holo ana imua, aole no e kau ina kukui kau aoao, aka, ina e holo ana no imua e kau ia no na kukui kau aoao.

(d) O na kukui ame na popo i kauohaia ma keia pauku, e kauia, a e hoikeia, e manaoia e na moku e ae e holo mai ana, he mau hoailona ia ua pilikia ka moku nana i kau aku, a ua hiki ole ke hookeleia, a nolaila, aole hiki i ua moku la ke hookaawale ae ma kahi e. O na hoailona e kauia e na moku i pilikia maoli, a e makemake ana e kokuaia aku, aia no ia maloko o ka pauku iwakalua-kumamahiku.

Na Kukui no na Moku Holopea.

Pauku 6. O na moku holopea e holo maoli ana, a e koloia ana paha, e kau lakou i na kukui, e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku 3, no na mokumahu e holo ana, koe nae ke kukui keokeo, aole loa no e kau lakou ia kukui.

Na Kukui Kuikawa no na Moku Liilii.

Pauku 7. I na manawa e hiki ole ai i na moku liilii, ke kau i na kukui aoao omaomao me ka ulaula, no ka nui o ka ino, alaila, e malamaia kela mau kukui ma ka papahele o ka moku, ma ko laua mau aoao kupono o ka moku, me ka makaukau e hoike koke ia, a ina e hookokoke mai kekahi moku e, a ua kokoke aku paha ua moku nei i kekahi moku, alaila, e hoikeia aku ua mau kukui la, ma ka aoao i hoakakaia no ia kukui, iloko o ka manawa kupono e pale aku ai i ka hookui ana o na moku, ma ke ano e ike maopopo pono ia, e ike ole ia ai ke kukui omaomao, ma ka aoao hema, (port), a o ke kukui ulaula hoi, ma ka aoao akau, (starboard). I mea e maopopo pono loa ai ka hana ana

ame ke kau ana, o keia mau kukui kau aoao, e penaia owaho o ka ipukukui e hookomoia ae me ka pena omaomao ame ka ulaula a e hoomakaukauia me na pale kupono.

NA KUKUI NO NA MOKUMAHU, AME NA MOKU HOLOPEA, UA KUU IA KA HELEUMA.

PAUKU 8. O na moku apau, ina he mokumahu, a he moku pea paha, ua kuu ka heleuma, e kau mau ma kahi e ike pono ia ai, aole nae e oi aku ke kiekie i na kapuai he iwakalua naluna o ke kino o ka moku, i hookahi kukui keokeo, iloko o ka ipu-kukui poepoe, aole e emi malalo o ewalu iniha ke ana waena oia ipu-kukui, a e hanaia ua ipukukui la e ikeia ai ke olinolino, a puni ka iliwai, aole emi malalo o ka mile hookahi ke kaawale.

NA KUKUI NO NA MOKU PAILAKA.

PAUKU 9. O na moku pailaka i hoonohoia ma kona wahi, oiai e lawelawe ana i kana oihana, aole oia e kau i na kukui i kauohaia no na moku e ae, aka, e kau no oia i kukui keokeo maluna pono o ke kia, e ikeia ai a puni ka iliwai, a e hoike hoi i kukui lapalapa, a mau kukui lapalapa paha, i kela ame keia manawa pokole; aole nae e oi aku na kowa mawaena o na hoolapalapa ana, mamua o umikumamalima minute; o na moku pailaka e lawelawe ole ana i ka lakou hana, ma ko lakou wahi i hoonohoia ai, e kau no lakou i na kukui e like me ko na moku e ae.

NA KUKUI NO NA WAAPA HAMAMA, AME NA MOKU LAWAIA.

PAUKU 10. O na waapa hamama, ame na moku lawaia, i emi iho ko lakou mau tona i kopeia ai ma ka hale dute, malalo o iwakalua tona, oiai lakou e holo ana, a oiai hoi aole i hookuuia ko lakou mau upena, upena kauo, upena kope, a aho lawaia paha iloko o ke kai, aole lakou i kauohaia e kau i na kukui kau aoao ulaula, me ka omaomao, aka, e hoomakaukau kela ame keia waapa, a mokupea paha, oia ano i ipu kukui, me ke aniani omaomao ma kekahi aoao, a he aniani ulaula ma kekahi aoao,

a i ka wa e kokoke mai ai kekahi moku, a e kokoke aku ai ua waapa, a moku nei paha, i kekahi moku, e hoikeia aku ua kukui nei iloko o ka manawa kupono e pale aku ai i ka hookui ana me ia moku, a ma ke ano hoi e ike ole ia ai he omaomao ma ka aoao hema, (port), a o ka ulaula hoi ma ka aoao akau, (starboard). O na olelo i koe maloko o keia pauku, ua pili wale no ia i na waapa, ame na moku lawaia ma ka moana, e pili ana i na kapakai o Europa, ma ka akau aku o ka lae o Finisterre.

(a) O na moku, ame na waapa lawaia apau no lakou na tona i kopeia, he iwakalua a oi ae, oiai, e holo ana, a oiai aole i kuuia ka lakou mau upena, upena kauo, upena kope a aho lawaia paha, iloko o ke kai, e kau no lakou i na kukui, e like me ko na moku e ae oiai he holo ana.

(b) O na moku apau, oiai e lawaia ana, me na upena kuu, a e lana ana ka moku, e hoike a e kau i elua mau kukui keokeo, ma kekahi wahi o ka moku e ike pono loa ia ai. E kauia keia mau kukui ma ke ano e emi ole ai ke kiekie o kekahi maluna o kekahi, malalo o eono kapuai, aole e oi maluna o umi kapuai, aole hoi e emi ke kowa mawaena o keia mau kukui ma ke ano moe like me ke kikala o ka moku, malalo o elima kapuai, aole hoi oi mamua o umi kapuai; o ke kukui malalo o keia mau kukui, oia ka mea mamua, a e hanaia a elua, a e hookomoia hoi iloko o na ipu kukui i hanaia, ma ke ano e ikeia a puni ka iliwai ma ka poeleele, me ka paa ole i ka noe, no kahi kaawale aole e emi malalo o ekolu mile.

(c) O na moku apau, oiai e lawaia ana me na upena kauo, upena kope, a e lawaia ana paha me kekahi upena kauo e ae paha, e kau no lakou, ma kekahi wahi o ka moku, e ike pono loa ia ai, i elua kukui. Hookahi o keia mau kukui i ulaula, a o kekahi hoi i keokeo. E kau ia ke kukui ulaula maluna ae o ke kukui keokeo, a aole e emi kona kaawale malalo o eono kapuai, aole hoi e oi aku mamua o umikumamalua kapuai aole hoi e oi aku ke kaawale iliwai like, i na he kaawale oia ano, mamua o umi kapuai. E hanaia keia mau kukui ma ke ano, a e hookomoia iloko o na ipu kukui i hanaia ma ke ano e ikeia ai a puni ka

iliwai, ma ka po poeleele, me ka paa ole i ka noe, o ke kukui keokeo, no ke kaawale, aole e emi malalo o ekolu mile, a o ke kukui ulaula no ke kaawale aole e emi malalo o elua mile.

(d) O ka moku e lawaia ana me ke aho lawaia, e kau no oia i na kukui, e like me ko ka moku e lawaia ana me na upena kuu.

(e) I na i ka wa e lawaia ana kekahi moku me ka upena kauo, upena kope, a upena e ae oia ano, ua ku malie ka moku no ka paa a hihia ana o ka upena i ka pohaku, a mea e ae paha e paa ai, e kauia no na kukui, a e hookaniia ka mea kani, no ka wa paa pu i ka noe, e like me ko na moku ua kuuia ka heleuma.

(f) Ua hiki no i na moku lawaia, ame na waapa hamama e hoikeike i kela ame keia manawa i kukui lapalapa mawaho ae o na kukui i kauohaia ai lakou ma keia pauku, e kau a hoike ae. O na kukui lapalapa apau e hoikeia ana e kekahi moku, oiai oia e lawaia ana, me na upena kauo, upena kope, a e lawaia ana paha me kekahi upena oia ano, e hoike ia no oia mahope o ka moku, koe wale no keia, i na e paa ana ua moku nei i ka upena ma kona hope, alaila, e hoike ia ua kukui lapalapa nei mamua o ka moku.

(g) E hoike a e kau hoi na moku lawaia apau, ame na waapa hamama, oiai e kuuia ana ka heleuma, mawaena o ka napoo ana ame ka puka ana o ka la, i kukui keokeo, i ikeia a puni ka iliwai no ke kaawale he hookahi mile.

(h) I ka manawa paa pu i ka noe, o na moku me na upena kuu e lana ana, ame na moku e lawaia ana me na upena kauo, upena kope, a e lawaia ana me na upena o ia ano, ame na moku e lawaia ana me na aho lawaia, e puhi no lakou i kela ame keia manawa, i oi ole ae mamua o elua minute ke kowa mawaena o ke puhi ana i ko lakou ole, no ka wa nae, a e hookani nohoi i kona bele i kela ame keia manawa.

Na Moku e Loaa aku ana.

Pauku 11. O na moku e aneane ana e loaa aku i kekahi moku i holo mai mahope, e hoike aku no ia moku ma kona hope

i kukui keokeo, a i ole ia, i kukui lapalapa, i ua moku la e holo mai ana.

Na Rula no ka Hoakaka ana i ka wa ua paa i ka Noe.

Pauku 12. E hoolakoia kela ame keia mokumahu, me ke oeoe, a mea hookani mahu e ae i kupono, a e waiho ia ma kahi e poha pono ai me ke akaka, me ke keakea ole ia e kekahi mea e kani ole ai; ame kekahi ole kupono no ka wa nae hookani ia e kekahi upa makani, a mea e ae paha oia ano, me kekahi bele kupono nohoi kekahi. (Ma na wahi apau i kauohaia e hookaniia ka bele maloko o na rula, e hookaniia ka pahu malúna o na moku Tureke apau). Pela no na mokupea, e hoolakoia me ka ole puhi, ame ka bele no ka wa noe. Iloko o ka wa paa i ka noe, ohu, a e haule mai ana paha ka hau, i na i ke ao, a i ka po paha, e malamaia a e hoikeia aku na hoakaka, i haiia ma keia pauku e like me ka mea i haiia malalo iho nei, oia hoi:

(a) E hookani na mokumahu, oiai e holo ana, i kona oeoe, a mea kani mahu e ae paha, i hookahi kani loihi ana i kela manawa keia manawa, aole nae e oi aku ke kowa mawaena o na hookani ana mamua o elua minute.

(b) E hookani na mokupea, oiai e holo ana, i ka ole, i kela ame keia manawa, aole nae e oi aku ke kowa, mawaena o na hookani ana, mamua o elua minute; i na e holo ana me ka makani ma ka aoao akau, (starboard tack), alaila, i hookahi hookani ana, a, i na e holo ana me ka makani ma ka aoao hema, (port tack), alaila, i elua hookani ana, a i na e holo ana me ka makani mahope ae o waena (abaft the beam), alaila, i ekolu hookani ana kekahi mahope o kekahi.

(c) E hookani na mokumahu, ame na mokupea, oiai, e kuwale ana me ka holo ole, i ka bele, i kela manawa keia manawa, aole nae e oi aku ke kowa, mawaena o na hookani ana mamua o elua minute.

E HOLO MALIE ME KE AKAHELE NA MOKU I KA WA PAA PU I KA NOE, A PELA AKU.

PAUKU 13. O na moku apau, i na paha he mokupea, a mokumahu paha, e holo malie me ke akahele, i ka wa ua uhi mai ka noe, ohu, a e haule mai ana ka hau.

NA RULA NO NA HOEULI, AME KA HOLO ANA.—NA MOKUPEA.

PAUKU 14. I na e hookokoke ana kekahi mau moku holopea kekahi i kekahi, a ua manaoia e halawai hookui ana, alaila, e hookaawale kekahi o laua mai kekahi ae, penei:

(a) O ka moku e hooiho ana me ka makani mahope, oia ke hookaawale ae no ka moku e hoopii ana me ka makani mamua mai.

(b) O ka moku e hoopii ana me ka makani ma ka aoao hema, (port), oia ke hookaawale ae i ka moku e hoopii ana me ka makani ma ka aoao akau, (starboard).

(c) I na e hooiho ana laua a i elua me ka makani ma na aoao like ole, alaila, o ka moku e holo ana me ka makani ma ka aoao hema, (port), oia ke hookaawale ae no kekahi.

(d) I na e hooiho ana laua a i elua me ka makani ma ka aoao hookahi, alaila, o ka moku maluna, oia ke hookaawale ae mai ka moku malalo.

(e) O ka moku me ka makani mahope pono, oia ke hookaawale ae, i kekahi moku.

NA MOKUMAHU E HALAWAI ANA.

PAUKU 15. Ina e halawai kekahi mau mokumahu elua, he ihu a he ihu, a e kokoke ana paha pela, a manaoia e halawai hookui ana paha, alaila, e holo ae laua a i elua i ka akau (starboard), i holo kekahi ma ka aoao hema (port), o kekahi. Ua pili wale no keia pauku, i na manawa e holo ana na moku, he

ihu a he ihu, a kokoke paha pela, a ua manaoia e halawai hookui ana paha, a aole i pili i na manawa, i na e mau ana ka holo o kekahi mau moku elua imua, a e hala ana me ka hookui ole. Eia wale no na manawa i pili ai. I ka manawa e holo ana kekahi mau moku, he ihu a he ihu, a kokoke paha pela, a i ole ia, ma keia ano, i ka wa ma ke ao, ua ike kekahi moku i ke kia o kekahi moku, ua kupono ma ka laina o kona mau kia ponoi iho, a ua aneane paha pela, a ma ka po, i na manawa e ikeia kekahi moku i na kukui kau aoao a i elua o kekahi. Aole no i pili keia ma ke ao, i na manawa i ike aku ai kekahi moku i kekahi moku, e holo ae ana mamua ona, mai kekahi aoao a i kekahi, a i ka po paha, i na manawa i kupono ke kukui ulaula o kekahi, me ke kukui ulaula o kekahi, a ina i kupono ke kukui omaomao o kekahi i ke kukui omaomao o kekahi, a i ole ia, i na manawa e ikeia ai mamua pono, he kukui ulaula, me ke kukui omaomao ole, a i ole ia, he kukui omaomao me ke kukui ulaula ole, a i ole ia, i na manawa i ikeia na kukui ulaula ame ka omaomao, ma na wahi apau, koe nae mamua pono.

No elua Mokumahu e Holokui ana.

Pauku 16. Ina he elua mau mokumahu e holokui ana, a manaoia e halawai hookui ana, alaila, na ka moku i ike i kekahi ma kona aoao akau (starbord side), ke hookaawale ae, mai kahi o kekahi moku e holo mai ana.

E Hookaawale na Mokumahu mai na Mokupea ae.

Pauku 17. Ina e holo ana na moku elua, he mokupea kekahi a he mokumahu kekahi, ma ke ano i manaoia e halawai hookui ana, alaila, e hookaawale ae ka mokumahu mai kahi o ka mokupea e holo mai ana.

Na Moku mahu, e Kokoke aku ana i na Moku e ae.

Pauku 18. O kela ame keia mokumahu e holo ana a kokoke i kekahi moku, a manaoia e halawai hookui ana, e hoemi iho i kona holo, a hoopaa, a i ole ia, e hoemi i hope i na he kupono.

Na Mea Hoakaka no na Mokumahu, e Hoike ana i ke ano o ka Lakou Holo ana.

Pauku 19. Ina e holo ana kekahi mokumahu, e like me na mea i aeia, a kauohaia paha ma keia mau rula, ua hiki no iaia ke hoike aku i ke ano o kona holo ana, i kekahi moku ana i ike ai mamuli o na hoakaka, ma kona oeoe mahu, penei: "Hookahi hookani pokole ana, penei ke ano:" "Ke holo nei au i ka aoao akau (starboard);" "elua hookani pokole ana, penei ke ano:" "Ke holo nei au i ka aoao hema (port);" "ekolu hookani pokole ana, penei ke ano:" "Ke holo nei au i hope me ka ikaika apau." E lawelaweia keia mau kahoaka, a lawelawe ole paha e like me ka makemake, aka, i na e hanaia, alaila, e hooholoia no ka moku e like me ka mea i kahoaka ia aku.

No na Moku e Holo aku ana, Mahope o kekahi Moku.

Pauku 20. Me ka nana ole i na mea i oleloia ma na pauku mamua ae nei; o kela ame keia moku, i na he mokupea, a he mokumahu paha, e holo aku ana mahope o kekahi moku, a e ane loaa aku ana paha, no ia moku i holo aku mahope, e hookaawale ae i kahi o ka moku e holo ana mamua.

Na Mokumahu, ma na wahi Haiki.

Pauku 21. Ma na wahi haiki, na kela mokumahu keia mokumahu, i na manawa apau, i hiki ke hana pela, e holo ma ka aoao akau (starboard), o ka moku o waena o ua wahi haiki la.

No ka Mana ma ka Hele ana.

Pauku 22. I na manawa apau, e like me na rula maluna, ua kauohaia kekahi moku, oia ke hookaawale ae mai kekahi moku, alaila, e holo pololei no kekahi moku ma kona alanui.

No kekahi mau mea ame na Poino Kuikawa.

Pauku 23. Ma ka hooko ana, ame ka wehewehe ana i keia mau rula, e hoomanaoia na pilikia apau o ka holo moku ana,

a pela hoi me na pilikia ku i ka wa i loohia i kekahi manawa, i mea e manaoia ai, he pono e haalele i na rula i hoakakaia maluna, i mea e pale aku ai i kekahi pilikia e hiki koke mai ana.

Aole no e Hemahfma kekahi Moku, i ka Hoomakaukau ana i na mea e Pale aku ai i ka Pilikia.

Pauku 24. Aole no e lilo kekahi mea iloko o keia mau rula, i mea e hoopakele ai, i kekahi moku, a o ka mea nona ia moku, a o ke kapena, a o na luina paha, no na pilikia i ulu mai, no ka lawe ole ana i na kukui, ame na kahoaka paha; a no ka hoomau ole ana o ke kiai, ame na hoomakaukau e ae i manaoia, ua kupono i ka poe hooholo moku, a i kupono paha no ia manawa.

Koe na Rula i Hana ia no na Awa Kumoku, ame ka Holo Moku ana Maloko o ka Aina.

Pauku 25. Aole e lilo kekahi mea maloko o keia mau rula, i mea e keakea ai i ka hooholo ana o kekahi mau rula, i hanaia e ke Aupuni o kekahi wahi, e pili ana i ka hooholo moku ana, ma kekahi awa ku moku, muliwai a wai hooholo moku maloko o ka aina paha.

Na Kukui no na Manawa ame na Moku i Kiai ia e na Manuwa.

Pauku 26. Aole e lilo kekahi mea maloko o keia mau rula, i mea e keakea ai i ka hooholo ana i kekahi mau rula, i hanaia e ke Aupuni o kekahi Lahui, e pili ana i na kukui hou, mawaho ae o na kukui mau, ame na kukui kahoaka, no elua a oi ae paha mau moku manuwa, a no na moku paha e holo ana me ke kiaiia e na manuwa.

Na Kahoaka no ka wa Pilikia

Pauku 27. I na ua pilikia kekahi moku, a ua makemake e kokuaia aku e kekahi moku, a mau moku paha, a mai ka aina

aku paha, eia na kahoaka e hoikeia mai e ia ma ke ano hui, a ma ke ano pakahi paha, penei:

MA KE AO.

1. He pu i kiia i kela ame keia wa, he minute hookahi paha ke kowa mawaena o na ki ana.

2. O ke kahoaka i hooholoia e na Aupuni e like me N. C.

3. Ke kahoaka manao, oia hoi he hae huinaha like, a ua kauia maluna ae, a i ole ia, malalo iho oia hae, he popo, a he mea ano like me he popo la.

MA KA PO.

1. He pu i kiia i kela ame keia wa, he minute hookahi paha ke kowa mawaena o na ki ana.

2. Ka hoolapalapa ana i kekahi mea ma ka moku, (e like me ka ho-a ana i ka pahu ta, a aila paha, a pela aku).

3. Na ahi kao, a poka pahu paha, e hoolele ana i na hoku o kekahi waihooluu, a ano paha i ki pakahiia, i kela manawa pokole, keia manawa pokole.

HOAKAKA I KA MOKUNA 99.

§1661, oia no Kau 1886, Mok. 68.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: The Jennie Walker, 6 Haw. 404; Pacific Nav. v. Allen, 7 Haw. 12; Re Tai Wo Chan, 9 Haw. 508.

MOKUNA 100.

Ke Kakau Kope ana o na Hui.

§1662. Ina e lawelawe kekahi mau mea elua a oi ae paha i kekahi hana iloko o keia Repubalika ma ke ano hui, alaila, na ua mau mea la e waiho aku iloko o ke keena o ke Kuhina Kalaiaina i hoakaka o:

1. Na inoa ame kahi noho o kela ame keia lala oia Hui.
2. Ke ano o ka hana e lawelaweia ana e ia Hui.
3. Ka inoa Hui oia Hui.
4. Kahi ame na wahi hana oia Hui.

§1663. O na mea apau e lawelawe ana i kekahi hana ma ke ano hui i ka manawa e hoomaka ai keia Kanawai, na lakou e waiho aku iloko o na mahina elua mahope iho o ka hoomaka ana o keia Kanawai, i ka hoakaka i olelo mua ia e waiho ia ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina.

§1664. Ina ua hooloiia ke ano o kekahi hui, mamuli o ka make ana a haalele ana paha o kekahi lala, a i ole ia, ma ka hookomo ana mai i lala hou, a ma ka hoopau loa ia ana o ka hui paha, alaila, e waihoia aku no ka hoakaka ana no ia hooloi, a hoopau ana paha ma ke Keena i oleloia o ke Kuhina Kalaiaina iloko o ka mahina hookahi mahope iho oia hooloi a make a haalele ana paha.

§1665. E paiia na olelo hoakaka i kauohaia ma na pauku mamua e na hoa o kela ame keia hui, aole emi malalo o elua manawa ma kekahi mau nupepa elua i paiia ma ka olelo Hawaii ame Beritania ma Honolulu.

§1666. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i buke ma kona keena, a maloko oia buke e kakauia ai na hoakaka i kauoha mua ia e waihoia ma kona keena, a oia buke e hamama no, no ka nanaia e ka lehulehu ma ka uku ana he iwakalua-kumamalima keneta no kela ame keia nana ana.

§1667. E uku ia aku i ke Kuhina Kalaiaina he kanalima keneta no kela ame keia inoa i kakauia e like me ka olelo mamua.

§1668. O na lala o kela ame keia hui i hana ole a hooko ole i na kauoha o keia Kanawai ua kau no maluna o lakou apau a pakahi paha na aie apau oia hui, a ua hiki ke hoopai pakahi ia lakou no ia mau aie me ka hui ole i na lala e ae iloko o ka hoopii, a ua hiki no ke hoopai pakahiia lakou ina e ku ka hewa, i na dala elima, aole e oi aku ina no kela ame keia la i hana ole ai lakou pela, a ua hiki ke hoopiiia ma na Aha Apana.

§1669. Aole i pili kekahi mea iloko o keia Kanawai i na hui i hoohuiia.

§1670. O na uku apau i loaa mamuli o keia Kanawai, e heluia a e hoikeia ma ke ano he loaa Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 100.

§§1662-1670, oia no Kau 1880, Mok. 28, Kan. Kiv. aoao 684.

MOKUNA 101.

Ka Hoomalu ana i na Holoholona.

No ka mea, ma ka laweia ana mai o na holoholona mai na aina e mai, ua ikeia he mau mai ano e i ike ole ia mamua maanei, a ua laha ia mau mai mawaena o keia Pae Aina, a no ia mea, ua nui na holoholona maikai i make, a ua poho nui ka poe no lakou ia mau mea; a oiai aohe rula e kau nei a aole no hoi he kanawai e hoomalu ai; nolaila:

E Hooholoia, a pela aku.

§1671. Ma keia ua hoomanaia a ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e hookaawale ma kela ame keia Mokupuni o keia Repubalika i loaa he mau awa kumoku mai na aina e mai i wahi a mau wahi paha e hoomaluia ai na holoholona.

§1672. Ma keia ua hoomanaia ke Kuhina Kalaiaina e hookohu i ekolu mau kanaka makaukau no kela me keia awa kumoku mai na aina e mai iloko o keia Repubalika a e kapaia ia poe o "Na Papa Luna Nana Holoholona" a i kela ame keia manawa e hakahaka ai ia oihana no kekahi kumu e hoopihaia iho no ma ka hookohu ana aku i kekahi mau kanaka makaukau ma ia wahi. Hookahi o ia poe ekolu i hookohuia ma kela ame keia papa e kapaia oia ka Luna Hooko. "I keia poe Luna no ka hana o keia Kanawai, na mana, na kuleana ame na pono i loaa i na Luna o ka Oihana Duṭe a o na luna paha malalo o ka Papa Ola, a na lakou no e kauoha aku e malamaia na kahua hoomalu lehulehu me ka maemae a makaukau kupono no ka hana."

§1673. Na ke kapena o kela ame keia moku i hooiliia mai ai kekahi mau holoholona ola no kekahi awa ma keia Repuba-

lika e hoike koke aku no ia mea imua o ka Luna Oihana Dute mahope koke iho o kona ku ana mai a na ia Luna e hai koke aku i na Luna Nana Holoholona, aole nohoi e ae e laweia na holoholona mai ka uapo aku, a awa pae aku paha, aole hoi kekahi wahi ai a wai a mea e ae e pili ana, a i hoomakaukauia na ia mau holoholona maluna o ka moku mai ka uapo a awa pae aku, a hiki i ka manawa e nana ia ai e ka Luna Nana a hookuuia.

§1674. Ua hiki no e hoomaluia na holoholona ola apau, koe na manu ame na holoholona liilii i hookuuia e ka Luna Nana Holoholona, i hiki mai ma keia Repubalika mai kekahi awa kumoku ma kekahi aina e, a o na lilo oia hoomalu ana maluna no ia o ka ona oia mau holoholona, a mea paha i hooiliia mai ai ua mau holoholona la, ma na wahi a ke Kuhina Kalaiaina e kauoha ai no ka manawa aole e emi malalo o na la he kanakolu a oi aku paha e like me ka mea i manao ai he pono e ka papa luna nana holoholona no ka ike ia he mai lele, a no ka mea ua hookaulana ia mai ke awa a aina paha i lawe ia mai ai ua mau holoholona nei no ka mai lele, a no kekahi kumu kupono e ae paha e pili ana i ka pono a ka lehulehu. Ina ua maopopo i ka Luna Nana Holoholona mahope o ka nana akahele ana ua loohia ua mau holoholona nei i kekahi mai lele e pilikia ai na holoholona ma keia Repubalika, alaila e hoike aku oia ia mea i ka Papa Nana Holoholona, a ina e manao ka hapanui o ka Papa Nana Holoholona, he mea ia e pono ai ka lehulehu, e hoomake ia ua mau holoholona nei; a ua hiki no hoi i ua Papa Nana Holoholona nei e hoopau a hoonalo loa ia ka ai a mea e ae e pili ana i ua mau holoholona la.

§1675. E hoomalu ia no na holoholona ola e lawe ia ana mawaena o na mokupuni o keia Pae Aina e like me ka mea i kauoha ia ma ka Pauku 1673 ma ke awa hooili paha, a i ole ma ke awa hoopae, ke hoikeia he kumu kupono imua o ka Luna Nana ma kekahi awa komo kokoke i ke awa hooili a awa hoopae paha.

§1676. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ma kana palapala hoolaha i kela ame keia manawa e kukala ana, ua loaa ka mai

lele ma kekahi awa a aina paha, a e papa loa ia ka lawe ia ana mai o kekahi holoholona mailaila mai oiai ia manawa, me ka nana ole hoi i na olelo e ae iloko o keia kanawai.

§1677. O na holoholona apau ame ka lakou mau mea ai ame na lako i hoopaeia mai me ke kue i na olelo o keia kanawai, a i ole, ua lawe a hookaawale ia aku mai kahi hoomalu me ka ae ole ia, e hooliloia ia mau mea no ka pono o ke Aupuni Hawaii; a ina i lawe ia aku kekahi holoholona iloko o kahi hoomalu a hoonohoia akū me na holoholona i hoomalu mua ia, e manao ia ua pili na olelo o keia kanawai, a e kauia aku na hopena apau i hoakakaia.

§1678. Na kela ame keia mea e hoike koke aku i ka luna hooko e noho kokoke mai ana a luna nana paha i kekahi holoholona ma kona wahi a e kokoke ana paha malaila a ma kahi paha o kekahi mea e aku ana i loaa ai ka manao ua loohia i kekahi mai lele, malalo o ka hoopai aole e emi malalo o elima aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri dala no kela ame keia hewa.

§1679. E loaa no i na luna nana i oleloia ka mana e komo aku ma na wahi ana i manao ai aia malaila kekahi holoholona i loohia i ka mai lele o ke ano e pilikia a poino ai na holoholona o keia Repubalika, a e kauoha e hoomaluia ua mau holoholona la no ka manawa a ua luna la e manao ai he kupono. A e loaa no iaia ka mana me ka apono ana mai o ka hapanui o ka Papa i oleloia e hoomake aku i ua mau holoholona la i oleloia.

§1680. O kela ame keia kanaka i kue mamuli o kona manao iho i kekahi o na olelo o keia kanawai, a o ka mea paha nana i kokua, a i ole, o ka mea kuai mai a lawe aku i kekahi holoholona, mea ai a ka holoholona a lako holoholona, mamua ae o ka manawa i hookuuia mai e ka Luna Nana, a i ole ia, i kekahi mea me kona ike ame kona manao iho e malama ana i kekahi o ia mau mea, a i ole ia, o ka mea nana i kue a hoole i ka Luna Nana ma ka hooko ana i kana oihana, alaila, e hiki no ke hoopaahao ia

ua kanaka hewa nei ma ka hana oolea no ka manawa aole e oi aku i na mahina eono, a i ole ia, e hoopai ia aole e oi aku i na dala elima haneri, a i ole e hoopai palua ia paha, a e hiki no ke hookolokolo ia na hihia apau o keia ano imua o kekahi Luna-kanawai Apana.

§1681. E ohiia mai ka mea nana ka holoholona, a mea paha i hooiliia mai ai na holoholona i nana ia malalo o keia Kanawai, he hookahi dala no ke poo o na lio, hoki, ame na bipi apau, i kanalima keneta no ke poo o na hipa ame na kao apau; i umi keneta pakahi no na ano holoholona e ae a manu paha, a ina mamuli o ke ano o ka hana ua nui ka hana ma ka nana ana e uku hou ia i ka Luna Nana he iwakalua-kumamalima pa-keneta hou iho. E lilo no na uku hoopai apau i ohiia e ka Luna Nana i nanaia oia no ka uku piha no kona luhi o ka nana ana.

§1682. E malama na Luna Hooko o keia Aupuni i mau buke moolelo o na hana o ka lakou mau Papa, a i kela ame keia hapalua makahiki e hoike aku i hoike piha o ka lakou mau hana ame ka hoike o na loaa ame na lilo i ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e waiho aku imua o ka Ahaolelo.

§1683. E ukuia na lilo kupono apau no ka hoomalu ana i kekahi mau holoholona mai ame ka hanai ana, ame ka malama ana, ame ka lapaau ana e ka mea nona ia holoholona a o ka mea paha i hooiliia mai ai ia holoholona.

§1684. Ua hiki no i kekahi Luna Hooko i hookohuia malalo o keia Kanawai e hoopii ma kona inoa, a i ole ia, o ka hapanui o na lala o ka Papa, i olelo e hoopii ma kona inoa o ua Papa la i ka mea nona na holoholona a mea paha i hooiliia mai ai ia mau holoholona i hoole a hookaa ole paha i na uku ame na lilo i hoakakaia ma keia Kanawai; a i ole ia, ma kona a ma ko lakou manao ana he pono, e paa i ua mau holoholona nei i hookaa ole ia na uku ame na lilo mahope iho o ke koi ia ana aku a mahope iho o ka hoolaha akeaia ana no na la elima e kuai aku ma ke kuai kudala akea(ina aole i loaa ua mau holoholona nei i ka mai lele)

a mailoko ae o na dala i loaa mai ma ia kuai ana, ua hiki i ka Luna Hooko a o ka hapanui o ia Papa e malama i puu dala e lawa ai ka hookaa ana i na uku ame na lilo apau, a o ke koena e haawi aku i ka mea nona na holoholona, a i ka mea paha i hooiliia mai ai ia mau holoholona.

§1685. Na ke Kuhina Kalaiaina i kela ame keia manawa e hana ae hoolaha aku i na rula ame na kauoha e pono ai no ka hooko pololei ia ana o na olelo o keia Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 101.

§1671, §1673, §1674, §1678, §1679 a me §§1681-1684, oia no Kau 1884, Mok. 29.

§1672, oia no Kau 1892, Mok. 23.

§§1675-1677-§1680 a me §1685, oia no Kau 1882, Mok. 34, Kan. Kiv. aoao 711.

PAPA KUHIKUHI.

A

"A"—"AND." AOAO
Ke ano ma ke Kanawai..... 56
AEA (HAUKAE) POE—VAGRANTS. E nana Poe Aea..... 165
AE AME NA HOOLE—AYES AND NOES..... 19
AELIKE KEPA—SHIPPING ARTICLES. E nana Luina.
AIE, NA—DEBTS.
Luina, aole pili iaia ka aie..... 444
AI INO—FOOD, UNWHOLESOME. He imi loaa ma ka hoopunipuni 105
AIHUE—LARCENY 90
Aihue ana mailoko mai o na leta..... 93
Ano ma ke kanawai..... 93
Olelo hooholo a ke jure no ka hewa apuka (aihue) i ka waiwai i haawiia aku e malama..... 266
Olelo hooholo a ke jure no ka lawe (loaa) ana i ka wai-
Olelo hooholo a ke jure no ka lawe (loaa) ana o ka waiwai i aihueia..... 267
Degere, Na—Degrees 92
Hoahewa elua ia ana..... 92
Hoahewaia ana no ekolu manawa, no ka aihue, ma ke kau hookolokolo hookahi..... 92
Hoopai 92
Holoholona aea, Na—Estrays..... 91
Holoholona, hiki no ke aihueia..... 90
Kane ame ka wahine—Husband and wife..... 92
Ke ano o ka waiwai e ku ai ka lawe kolohe ana i ka aihue 90
Loaa kolohe ana mai o ka waiwai i aihueia, hoohui ana i na kumu 254
Mea i pili paa i ka hale, Palapala Hoopii Hoahewa, ke ano 254
Pauahi, aihue ana ma ia wa..... 373, 374
Palapala Hoopii Hoahewa, na mea e lawa ai..... 252
Wae ana i na lawe ana ma ka hoopii..... 266
Waiwai io o kekahi palapala e ku ai ka lawe kolohe ana i ka aihue, aia no ia mamuli o kona waiwai io..... 91
Waiwai o ka moku ili..... 91
Waiwai haule—Lost property..... 91
Waiwai paa, ka aihue ana..... 90
AILA—OIL. E nana Mea Pahupahu.
AILA HOOMALOO—TURPENTINE..... 522
AILA MAHU—KEROSENE. E nana nohoi Mea Pahupahu.... 525
Ana—Test 304, 305
Bona 305
Laikini 304
AINA O KA REPUBALIKA—TERRITORY OF REPUBLIC..... 5
AINA LEIALII 47

AO HANALIMA AME HOOPOLOLEI, KULA—INDUSTRIAL AND REFORMATORY SCHOOL E nana nohoi Kula Hoopololei . . . . . AOAO 483
AIHUE I KA WAIWAI I HAAWIIA E MALAMA—EMBEZZLEMENT 99
Ano ma ke kanawai 99
Ma ka wa pauahi 373
Luna aupuni 99
Palapala Hoopii Hoahewa—Indictment 251
Na mea e lawa ai ia palapala 251
Ekolu mau hewa kaawale 253
Leta 94
Hoemi ana i ka hoopai 100
Hoopai—Penalty 99, 100
Hiki e hoopaiia no ka aihue maoli 265
AIHUE KEIKI—CHILD STEALING.
Ano ma ke kanawai 76
Hana e pili ole ai keia hewa 77
Hoaponoia ana—Justification 77
Hookipa ana i ke keiki i aihueia 77
Hoopai 77
AUHAU, NA—TAXES 518
Auhau o na luina e ukuia e na kapena moku 444
Auhau Alanui . . . . . .
Unuhiia ana ae no ka uku mile 492
Hana a pau pono 492
Hoole ana aole e hana ma ke alanui 492
Hoike auhau oiaio ole 518
Hoike oiaio ole i ka waiwai io 518
Hooko a hana ole ana i ka lakou hana 518
Luna Helu Nui, Na—Hoonoho a hoopau ana 14
Mana hookolokolo o ka lunakanawai apana 519
AGENA KALEPA KAAHELE—COMMERCIAL TRAVELERS.
Laikini 287
AGENA HOOIAIO PALAPALA, NA.
Buke moolelo, e malamaia 464
Hoopai no ka malama ole i Buke Moolelo 465
Kupono ole no ka Ahaolelo 18
Laikini 294
AGENA HOOIAIO PALAPALA HOOPAA AELIKE HANA, NA—AGENTS TO TAKE ACKNOWLEDGMENTS TO LABOR CONTRACTS. Laikini 293
AHAOLELO—LEGISLATURE. E nana nohoi Koho Balota, ke Kau Kanawai, Senate, Poe i Kohoia (Lunamakaainana), Hale o.
Ae ame Hoole 19
Aole e aeia kekahi lala e pane no kana mau olelo malooko o ka Ahaolelo 21
Elua Hale—ko na Senate ame ko na Lunamakaainana 17
Uku o na lala 21
Uku mile 21
Hoohiki oihana 19
Hookuuia mai ka hopuia ana 21
Hoopai i na lala 21
Hoopai i na poe aole he lala 20
Ka Aha Kiekie, ka lunakanawai nana e hoomaopopo ke kupono o na lala 17
Ka hapanui—Quorum 20

AHAOLELO—*Hoomauia.* AOAO
Ke Kau Ahaolelo..... 21
Ke koho ana i Peresidena no ke Aupuni..... 26
Kupono i lala Ahaolelo; ka hooiaio ana..... 18
Kupono ole e lilo i luna aupuni..... 18
Kupono ole i lala Ahaolelo..... 19
Na hoike mai ka Peresidena aku..... 13
Na ka Peresidena, ma ke apono ana a ka Aha Kuhina, e hoakoakoa 12
Na kau mau..... 26
Na kau kuikawa..... 26
Na Kuhina, he poe hoa ex-officio (mamuli o ka lakou mau oihana) no ia mau hale..... 16
Na Luna me na Rula..... 19
Pono o na lala..... 21
AHA HOOKOLOKOLO KAAPUNI—CIRCUIT COURT.
Hoonoho a hoopau ana i na lunakanawai..... 10
AHA HOOKOLOKOLO KOA, NA—COURTS MARTIAL..... 567
Aha hookolokolo koa laula, Na—General courts martial.. 567
Aha hookolokolo koa papu, Na—Garrison courts martial.. 567
Aha hookolokolo koa Regimena..... 567
Hoohiki 570
Hoonoho ana ia mau Aha..... 567
Hoopai 570
Kiu 576
Lunakanawai Koa—Judge Advocate..... 567
Luna Koa, Na—hookolokolo ana..... 569
Mana, Na—Powers 567
Mana hookolokolo 567, 568, 569
AHA HOOKOLOKOLO MALALO IHO, NA—INFERIOR COURTS 42
AHAHUI, NA—ASSOCIATIONS. E nana Ahahui Malu..... 552
AHAHUI MALU, NA—SECRET ASSOCIATIONS..... 552
Hoopai o ka ahahui i loaa ole ka laikini..... 553
Hoopau ana i ka laikini..... 552
Kukulu a hoala ana i ka ahahui..... 552
Laikini, Na—Licenses..... 552
Noi ana i laikini..... 552
Pili ka hewa i ka mea nona ka hale..... 553
AHAHUI PAPA I KA HOOMAINOINOIA ANA O NA HOLOHOLONA 115
AHA KIEKIE—SUPREME COURT.
Olelo hooholo, Na—Decisions..... 43
Hoonoho a hoopau ana i na Lunakanawai..... 11
Hoopau ana—Removal 42
Hoopii luna nui..... 44
Hoopii mai ka Papa Hoopaa Inoa aku..... 36
Kupono ole ana o na Lunakanawai..... 43
Lunakanawai no ke koho balota ana..... 17
Mana hookolokolo 43
Manao kanawai i ka Mana Hooko..... 43
Manawa e noho oihana ai..... 42
AHA KORONERO. E nana Aha Niele Kumu Make..... 352
AHA KUE KANAWAI—UNLAWFUL ASSEMBLY..... 167
Ano ma ke kanawai..... 167
Olelo hooholo a ke kiure no ka misidamina..... 267
Hoole ana i ka olelo kauoha e hoi..... 169
Hookuu a hoi ana..... 168

AHA KUE KANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Hoopai 168
Kauoha ana a ka Luna 'Aupuni, e manaoia ua lohe na mea apau 168
Kauohaia ana e hoi—Ordered to disperse..... 169
Manaoia ua lohe na mea apau i ke kauoha ana a ka luna 168
AHA 'KUHINA—CABINET 14
A'o ana i ka Peresidena..... 14
Hoopau ana i kekahi hoa..... 12
Ke koikoi o ka hana..... 14
Mana hookohu a hoopau oihana..... 14
Na hoike—Reports..... 13
Poe hoa ex-officio (ma o ka oihana 'la) no ka Ahaolelo.. 16
AHA KUKA—ADVISORY COUNCIL..... 49
AHA KUKA O KE AUPUNI—COUNCIL OF STATE..... 40
Ka manawa halawai..... 41
Ke kala ana i ka hoopai..... 41
Kupono o na lala..... 40
Mana, Na—Powers 41
Manawa e noho ai ma ka oihana..... 40
Na hakahaka 40
AHA LULU—LOTTERY..... 48, 171
AHA NIELE KUMU MAKE—CORONER'S INQUEST..... 352
Olelo hoike 353
Olelo hooholo a ke jure..... 354
Uku o na jure me na hoike..... 355
Hoohiki ana 353
Kanu ana i na kino make..... 355
Palapala hooholo a ke jure..... 354
Palapala kii hoike..... 353
AHA NIELE PAUAHI, NA—FIRE INQUESTS..... 382
Hiki ole ana mai o ke jure..... 383
AKEKEKE—TURNSTONE. Wa e kapu ai..... 508
ALAE—MUD HEN. Wa e kapu ai..... 508
ALAI ANA I NA ALANUI—OBSTRUCTING STREETS. E nana nohoi Alanui..... 156
ALAHAKA, NA—BRIDGES..... 492
Kaupalena ana i ka heluna o na holoholona..... 493
Ke ano o ka hele ana maluna o ke alahaka..... .493
Poino o na alahaka..... 493
ALAHELE AOAO, NA—SIDEWALKS
Aole e aeia kekahi kaa e holo ma ia mau wahi, koe ma na wa e komo ai iloko o na pa-noho..... 161
ALAKOHOLA—ALCOHOL.
Ano ma ke Kanawai..... 275
Laikini 275
ALALOA, ALANUI, NA—ROADS..... 558
ALA (MAIKA)—BOWLING ALLEY
Laikini 282
Rula 282
ALANUI, NA—HIGHWAYS..... 492
Auhau alanui—Hoohala a laweia ana ae i hookahi la hana no 5 mile..... 492
Hana ana a pau..... 492
Hoole hana—Refusal to work..... 492
Alanui a alaloa ululaau, malamaia ana—Forest roads, Protection of..... 558

ALANUI, NA—STREETS. E nana nohoi Alaloa. AOAO
Alai ana—Obstructing.
Aeia ana e ka luna alanui..... 157
Hoopai 157
Alahele aoao, Aole aeia na kaa..... 161
Amini, Na—Awnings..... 158
Eli ana 159
Uwapo, Na—Papaia ke alai ana..... 159
Hoailona oihana, Na—Ke ano e hoopaaia ai..... 158
Hoolele lupe 161
Hoopaa ana i ka lio..... 161
Kumulaau, Na—Trees..... 159
Pou hoopaa lio, Na..... 158
Pou telegarapa 159
ALIHIKAUA NUI—COMMANDER-IN-CHIEF..... 13
AMAAMA—MULLET. Hoomalu ana i ka pua amaama..... 504
"A ME"—"AND." Ke ano ma ke Kanawai..... 56
AMERIKA HUIPUIA—UNITED STATES. Hoohui ana..... 13
ANAANA.
Hoopai 165
Papaia ka lawelawe lapaau ana ma ia ano..... 311
ANAINA HOOHAUNAELE, NA—RIOTS..... 167
Ano ma ke kanawai..... 167
Olelo hooholo a ke jure no ka mikamina..... 267
Hoole ana, aole e hoopau a e hoi..... 169
ANAINA PULE—RELIGIOUS ASSEMBLY..... 149
Hoopai no ka hoohaunaele..... 149
ANINI, NA—AWNINGS. Hooponopono ana..... 389
APONO ANA I NA KUIKAHI—RATIFICATION OF TREATIES. 13
APUKA—FORGERY 134
Ano ma ke kanawai..... 134
Hewa elua—Second offense..... 138
Hoailona pai no na leta (poo-leta)..... 97
Hooia ana i na palapala, Notere a poe e ae hoi..... 137
Hoololi ana i na mea i kakauia..... 136
Hoopai—Penalty 135
Hoopuka ana—Uttering..... 136
Mana hookolokolo—Jurisdiction..... 246
Palapala, Na—Instruments..... 255
Palapala hoopii hoahewa, na mea e pono ai..... 250
AWA.
Kudala i ka laikini..... 278
Laikini 278
AWA (I'A).
Hoomalu ana i ka pua awa..... 504

E

EEMOKU, NA OHUA—PASSENGERS. Ukana..... 415
EEMOKU—IMMIGRATION 535
Buro Eemoku 535
Hoolaha ana i na Rula ame na Hooponopono..... 535
Hoolele mai iuka nei o ka aina i na ohua o luna o na moku kipa mai ia nei no ka manawa..... 536
Hoopai no ka hoopae ana mai..... 543

EEMOKU—*Hoomauia.* AOAO
Kanaka o na Aina E, Na—Aliens.
Ano o na kanaka o na aina e, i ae ole ia e pae mai iloko nei o ka aina..... 536, 537
Hoounaia mailoko aku nei o ka aina..... 538
Hoopai no ka hoole ana aole e lawe hou aku..... 538
Hoopai no ka lawe ana mai i na ano kanaka i papaia 537
Mana hookolokolo o na aha hookolokolo..... 539
Nana ana—Inspection..... 537
Kue ana i na Rula ame na Hooponopono ana..... 536
Limahana malalo o na Aelike—Contract Labor..... 542
Apono ana i na aelike..... 542
Pili ole keia kanawai i na Iapana, mamuli o ke kuikahi o 1886..... 543, 544
Lola, Na, aole e aeia e pae mai..... 537
Mea e akaka ai ka loaa ana o ke ola, Ka mea hoike—Visible means of support, Evidence of..... 537
Moku kipa mai no ka manawa—Transients..... 536
Pake. Na—Chinese..... 544
Uku, Na, e hoahuia..... 548
Haalele ana i ka Repubalika nei..... 545
Haawi aku i na kii..... 549
Hoomaopopoia ana—Identification..... 546
Hoopai no ke komo ana mai iloko nei o ka Repubalika..... 548
Kahunapule, hookuuia..... 544
Kumuao, Na, hookuuia..... 544
Palapala ae e noho maanei no eono mahina..... 545
Palapala ae mamuli o na kumu—Conditional permits 544
Poe kalepa, hookuuia..... 544
Rula ame na Hooponopono ana—Rules and Regulations..... 548
Waihona Eemoku Pake..... 547
Papa Hoopae Limanana, Hookohu a hoopau ana..... 12
Poe aea haukae, aole aeia e pae mai..... 537
Poe i akaka ole ka mea e loaa mai ai ke ola, aole aeia e pae mai..... 537
Poe i loohia i na ma'i ino a ma'i lele, aole aeia e pae mai 537
Poe kipakuia mai Hawaii aku nei, aole aeia e pae mai.. 541
Poe ilihune, aole aeia e pae mai..... 537, 540
Poe hana karaima, aole aeia e pae mai..... 537, 540
Poe kuewa, aole aeia e pae mai..... 537, 540
Poe mahuka mai ke kanawai mai, aole aeia e pae mai.. 537, 540
Poe pee malu maluna o na moku, aole aeia e pae mai..... 537, 540
Poe pupule, aole aeia e pae mai..... 537

I

IAPANA, NA—JAPANESE.
Hookuuia na paahana (limahana) oia ano, malalo o ke kuikahi o 1886..... 543, 544
"I OLE IA"—OR. Ano ma ke kanawai..... 56
IOLE LABAKI, NA—RABBITS. Papaia ka malama ana ame ka hoolaha ana..... 509
ILAMUKU (LUNA MAKAI KIEKIE)—MARSHAL..... 485, 487
Hoike i ka Papa Ola..... 334
Hooko i na hoopai a na Aha Hookolokolo Koa..... 572
Hoonoho a hoopauia ana..... 14

ILAMUKU—*Hoomauia.* AOAO
Kokua na paahao i ka Papa Ola..... 335
Koronero, Na hana..... 352
Rula Hoopololei, Na hana pili i ka Ilamuku..... 485, 487
ILIO, NA—DOGS..... 112
Hana ino ana..... 112
ILIHUNE, NA—PAUPERS. Papaia ko lakou komo ana mai iloko nei o ka aina..... 537
ILINA KUPAPAU—SEPULCHRE. Hoomalu ana..... 356
IMI LOAA MA KA HOOPUNIPUNI—GROSS CHEATS..... 105
Ano ma ke kanawai..... 105
Ai ino—Unwholesome food..... 106
Oleomargarine 107
Kaupaona a mea ana hoopunipuni..... 105
Kapa wahahee ana—False personation..... 106
Kapa wahahee a hapai kumu ole i kekahi oihana Aupuni 128
IMI WAIWAI MA KA HOOPILIKIA—EXTORTION..... 101
Ano ma ke kanawai..... 101
Olelo hoike i aeia..... 101
Degere, Na..... 101
Hoopai 503
Lawe ana o ke konohiki i ka i'a ma ia ano..... 503
Luna Aupuni, Na..... 102
INAINA (MANAO INO)—MALICE 56
IPUHAO PUHI RAMA, NA—STILLS. E nana Waiona.

O

OIHANA A'O PALAPALA O KE AUPUNI. E nana nohoi Kula Hoopololei 483
Haalele kula ana—Truancy 482
Hooko ana mamuli o ke kanawai..... 482
Ka makaala ana—Attendance 482
Komo hou ana i kekahi kula okoa aku..... 483
Papainoa o na haumana—Register of scholars..... 482
OIHANA BANAKO—BANKING.
Ano ma ke kanawai..... 282
Laikini no ia hana..... 282
OIHANA KINAIAHI O HONOLULU—FIRE DEPARTMENT OF HONOLULU 368
Oki a hoopoino ana i ka mea paahana kinaiahi..... 372
Aihue ma ka wa pauahi..... 373, 374
Bakeke kinaiahi, Na—Fire buckets..... 373
Dala, Na 375
Hiki ke komo maloko o na pa ame na wahi e kokoke ana i ka pauahi..... 372
Jure, aole aeia ka poe kinaiahi..... 374
Ka hana a na kinaiahi..... 370
Kaupale ana ma na wahi pauahi—Blockade at fires.... 370
Kuai ana i na lako paahana..... 376
Kukala hewa i ka pauahi—False alarm..... 373
Lawe malu (aihue) i ka waiwai ma ka pauahi..... 373, 374
Luna Nui—Chief Engineer..... 368
Nana e hooko i ke kanawai o na mea pahupahu..... 524
Makaikai a nana i na hale noho..... 369
Na mea pahupahu—Explosives..... 373
Papaia ka ho-a ana i ke ahi maloko o na palena o hookahi mile mai ka hale bele aku o ka Oihana Kinaiahi. 371

OIHANA KINAIAHI O HONOLULU—*Hoomauia.* AOAO
Papa Elele, Na—Board of Representatives..... 375
Papa Komisina 368
Wawahiia ana a lukuia ana o ka waiwai i ka wa pauahi 371
OIHANA KINAIAHI NO HILO..... 377
Hoomaamaa ana—Practice 380
Kaa ame na mea hana o ka oihana kinaiahi, mana e holo ai ma na alanui..... 382
Koho ana, Na—Elections..... 377
Lala, Na—Members 379
Luna hoohana—Foreman 380
Luna Nui—Chief Engineer..... 377
Mea pahupahu, Na—Explosives..... 382
Pauahi, Na—Fires..... 381
Papa luna oihana—Board of Representatives..... 379
Pili no na Rula pauahi o Honolulu ma Hilo..... 382
Puali, Na—Companies..... 380
OIHANA KOA—MILITARY FORCES.
Alihikaua Nui 13
Malalo keia oihana o ke kanawai..... 5
OIHANA MAHELE KUMUPAA—STOCK AND SHARE BUSINESS. Laikini 277
OIHANA MAHIAI AME ULULAAU—AGRICULTURE AND FORESTRY 544, 556
Eleao—Insects pests 554
Ululaau, hoomalu ana..... 556
Hoomalu ana i na ululaau..... 556
Hoopaeia ana mai o na mea kanu..... 555
Komisina Oihana Mahiai..... 513
Ka lakou mau hana..... 554
Ko lakou mau mana..... 544
Mana hoolilo i ke dala..... 556
Rula, Na..... 555
Kope-papaia kona laweia ana mai iloko nei o ka aina... 558
Laau ma na alaloa, Na; hoomaluia ana..... 558
Lawe ana i na aina no na ululaau..... 557, 558
Luku ana a hoopau ana i na laau me na mea kanu..... 555
Ma'i o na laau..... 554
Ponalo—Blight 554
OIHANA WAI, LUNA NUI—WATER WORKS, SUPERINTENDENT. Hoonoho a hoopau ana..... 14
OFENI, NA—OFFENSES.
Ano ma ke kanawai 56
E ku nei..... 45
OHUA, NA—PASSENGERS 415
OHUMU INO—CONSPIRACY 123
I ka Repubalika o Hawaii..... 65
Degere, Na..... 123
Hewa hoalaala kipi..... 560
Hookolokoloia ana o ka poe ohumu kipi..... 124
Hoopai 125
Kona ano ma ke kanawai..... 123
OLA—Health. E nana Papa Ola.
OLEOMARGERINE. Hoailona ole ia..... 108
OLELO AELIKE—CONTRACT.
Aelike a ka luina kanaka maoli, ka wa e paa ai..... 449
OLELO HAUMIA—OBSCENE LANGUAGE. Hoopai..... 147, 148

AOAO

OLELO HOIKE I KAKAUIA, NA—DEPOSITIONS..... 268
Olelo hoike—Evidence..... 268
Hiki e nanaia e ka mea hoopiiia..... 268
Na hewa hoalaala kipi..... 562
OLELO HOOHIKI—OATH.
Ahaolelo 19, 49
Jure 49
Luna Aupuni 49
Poe koho balota—Electors..... 49
OLELO HOOHOLO—VERDICT. E nana Lawelawe Hoopii Karaima.
Hookuuia ke jure mai ka haawi ana i olelo hooholo mamuli o ka like ole..... 262
OLELO HOOPAI—CONVICTION 58
Aole e hoopaiia ke kanaka, ke ole e hoopukaia ka olelo hoopai a hoahewa..... 58
Hoopai mua ia ana, ka pono Kumukanawai..... 3
Na kumu e hoopaiia ai ke kanaka..... 58
OLELO, PONO KUOKOA—SPEECH, FREEDOM OF..... 2
O-LIMA—VACCINATION 335
ONA—DRUNKENNESS 147
Ku no ka hewa i ka mea ona rama..... 61
Hoopai no ka ona rama..... 147
ONA RAMA—INTOXICATION.
Aole ia he mea e pakele ai mai ke karaima mai..... 61
Hoopai 147
OPIUMA 564
Opiuma i laweia e ke Aupuni, e kuaiia aku no..... 565
Hiki i ka Papa Ola ke hookomo mai..... 564
Hoopai no ka malama ana..... 565
Lawe ana a hookaawale ana..... 439
Malama ana, papaia..... 564
Papaia ka lawe ana mai iloko nei o ka aina..... 564
OTA—OATS.
32 paona ma ka busela..... 398

U

UHANE NOHO ILUNA—WITCHCRAFT. Papaia ka hana ana ia hana 311
UKANA—CARGO. E nana Moku.
UKANA—BAGGAGE.
Eemoku (ohua), Na..... 415
Hoopae malu ana mai i ka ukana..... 429
Huliia e na Luna Oihana Dute..... 439
UKU O NA LUINA, NA—WAGES OF SEAMEN..... 446
UKU O KA PERESIDENA..... 11
UKU O NA POE KAUKANAWAI—SALARY OF LEGISLATORS 21
UKU O NA LALA O KA AHAOLELO..... 21
UKU HOOPAI, NA—FINES 230
E hoihoiia aku i ke Aupuni..... 231
Ili ke koikoi o ka uku ana maluna o ka luna aupuni, ke mahuka ka paahao..... 231
Ohi ana 230
Hoopaahaoia ana no ke kaa ole o ka uku hoopai..... 230

UKU HOOPAI—*Hoomauia.* AOAO
Hui i hoohuiia, hiki no ke ohiia mamuli o ka palapala ohi 243
Kuleana e hookuuia ai ka paahao..... 231
UKU MILE O NA LALA (o ka Ahaolelo)—MILEAGE OF LEGISLATORS 21
ULULAAU—FORESTRY 556
UMI KEIKI—ABORTION.
Aponoia ana oia hana..... 80
Hoopai 80
ULILI—SNIPE. Wa e kapu ai..... 508
UMII WAWAE—FOOT BINDING..... 74
Ano ma ke kanawai..... 74
Olelo hoike e hoahewa ana iaia iho..... 75
Hoopai 74
UWAPO, NA—QUAYS. E hoonohoia e ke Kuhina Waiwai.... 437, 438
UWAPO, NA—WHARVES.
Akeakea ana 159
Na ke Kuhina Waiwai e hoonoho ia mau mea..... 438

B

BAISIKALA, NA—BICYCLES. E nana Kaa Hehihehi Wawae.
BALE—BARLEY.
48 paona i ka busela..... 398
BEA—BEAR 114
BENZINE. E nana Mea Pahupahu.
BELA—BAIL.
Ae o ka Loio Kuhina..... 229
Ano oia mea he bela..... 224
Uha'iia ana o ka bela, mamuli o ka hiki ole ana mai ... 227
Bela ana, he pono ia no ka mea i hoopiiia..... 228
Hookuuia ka paahao mai kahi paa aku..... 225
Hoopii hou (hoohalahala), Na..... 224
Hope, Na—Sureties 225, 226
Huina 225
Ke ano e hookuuia ai na hope..... 226
Ka wa e aeia ai ka bela, mamua a mahope o ka hookolokolo ana 224
Ma na hewa hoalaala kipi. aole aeia ka bela..... 563
Na luna Aupuni i kuleana e ae i ka bela..... 228
BILA KANAWAI, NA—BILLS.
Heluhelu ana, Na..... 27
Hooiaio ana 27
Hooholo ana 27
Hookomo ana iloko o ka Ahaolelo..... 26
"Kapaeia ana o ka veto (vito)" 28
Kakauinoa ana 27
Noonoo hou ana mahope o ka veto..... 28
Veto (vito) 27
BARRATRY. E nana Hewa "Barratry."..... 463
BILIODI—BILLIARDS.
Laikini 282
Ruia 282
BIPI. E nana Hoohaehae Bipi, Lole Bipi, Laikini.
BONA DALA, NA—BONDS. I hookaa ole ia, e hoomauia aku no 47

BUKE I KAKAUIA AI KA POE MARE, NA—MARRIAGE AOAO RECORDS 466
E malama i buke no ia hana..... 466
Hoihoi ana i ka Buke Mare i ke Kuhina Kalaiaina..... 467
Palapala hoike, Na—Certificates..... 466, 467
BURO, NA. Hoonoho a hoopauia ana o na poo..... 14
BURO EEMOKU—BUREAU OF IMMIGRATION. E nana Eemoku.
BURO A'O PALAPALA O KE AUPUNI—PUBLIC INSTRUCTION. E nana Oihana A'o Palapala o ke Aupuni.
BUSELA—BUSHEL.
Ota, 32 paona..... 398
Bale, 48 paona..... 398
Huita, 60 paona..... 398
Kulina, 56 paona..... 398
Rai, 56 paona..... 398

C

CITIZENS' GUARD. E nana Puali Kiai Makai..... 107
CHE FA (KIPA). Hoopai..... 171
DAINAMITA—DYNAMITE. E nana Mea Hoopahupahu..... 522

D

DALA—COIN AND CURRENCY..... 139
Ano ma ke kanawai..... 139
Oki ana—Clipping..... 139
Oki ana i ke dala, he hewa ia..... 141
Olelo hoike e hoopaa ana ia hewa..... 269
Hewa okioki dala..... 141
Hoolaha ana i ke dala hoopunipuni..... 139
Hoolaha ana i na Nota, Bila, a pela'ku..... 142
Hoopai—Penalty 142
Hoopuka a haawi ana i na apana dala i okioki ia, he hewa ia 141
Mana hookolokolo—Jurisdiction 247
Paa ana a malama ana i na dala hoopunipuni 140
Paa ana a malama ana i na mea paahana dala hoopunipuni 141
DUTE, NA—DUTIES 409
DUTE MALUNA O NA WAIWAI KOMO—IMPORT DUTIES.
Rula Hooponopono 437
Waiwai o ka moku ili, e auhau duteia no..... 462

F

FAN TAN. Hoopai..... 173
FARO. Hoopai 173
FELONI—FELONY. Kona ano..... 56

G

GASOLINE 523
GEMU—GAME 172
GIANA PAUDA—GIANT POWDER. E nana nohoi, Mea Pahupahu, ame Pauda.....394, 522

H

AOAO

HAALELE AELIKE HANA—DESRTING CONTRACT LABOR 479
Hewa elua—Second offense 479
Koina 480
HAALELE KANE A WAHINE—DESERTION OF HUSBAND OR WIFE 316
Haalele hou 316
Hewa elua—Second offense 316
Hoopai 316
Ka hoaponoia ana o ka haalele ana 316
Palapala hopu, aole hiki ke hookoia mawaho aku o ka mana hookolokolo o ka Aha 317
HAAWINA DALA, NA—APPROPRIATIONS 28
Aha Kuka—Council of State 41
HAIOLELO—LECTURE. Laikini 295
HAO KUNI AME HOAILONA, NA—BRANDS AND MARKS 499
Hoonalo ana 500
Kakau kope ana 499
Kuni kolohe 118
HAUMANA A'O OIHANA, NA—APPRENTICESHIP 470
Aelike hoopaa hana—Articles of Apprenticeship 471
Aole e paa ka aelike ke ole elue palapala 471
Uku, e ukuia ai i ka haumana 471
Hana ino ana a ka haku 471
Hiki no ke hoopaaia me kekahi wahine 474
Hookuuia ka haumana, ke make ka haku 474
Hoonaauao ana iaia, he hana ia na ka haku 471
Hoopii i ka haku hana 472
Hoopiiia ka haku hana, ke uhaki oia i ka aelike 472
Aole e ko ia hoopii ke hana ole ia iloko o na makahiki elua 372
Hopu ana i ka haumana haalele wale 473
Kolohe ana o ka haumana, e hoopiiia no imua o ka Lunakanawai Kaapuni a Apana paha 473
Makahiki, e hoopaaia maloko o ka aelike 471
Make o ka haku hana, hookuuia ka haumana a'o 474
Wahine, hoopaaia ka haumana a'o me ia 474
HAKAKA—E nana, Hoana e Hoeha ame Hoeha ana 72
HAKAHAKA, NA—VACANCIES. Senate 22
HAKU AME KAUWA, NA—MASTERS AND SERVANTS 470
Olelo Aelike, Na—Contracts 474
Olelo Hawaii, e paiia no na kanaka Hawaii 474
Hooiaio ana 474, 475
Manawa, aole e oi aku mamua o 5 makahiki 478
Palapala hoike hooiaio 475
Paa ole ma ke kanawai ka palapala hoopaa hana o kekahi wahine i mareia 477
Papaia ka hoohana ana i ke kauwa no na dala i ohi mua ia e ia 477
Haalele ana i ka hooko ana i ka aelike 479, 480
Haumana a'o oihana, Na—Apprentices 470
Aelike hoopaa hana—Articles of Apprenticeship 471
Aole e paa ka aelike, ke ole elua palapala 471
Uku, e ukuia ai i ka haumana 471

HAKU AME KAUWA—*Hoomauia.* AOAO
Haumana a'o ohana.
Hana ino ana a ka haku..... 471
Hiki no ke hoopaaia me kekahi wahine..... 474
Hookuuia ka haumana, ke make ka haku..... 474
Hoonaauao ana iaia, he hana ia na ka haku..... 471
Hoopii i ka haku..... 472
Hoopiiia ka haku, ke uhaki oia i ka aelike..... 472
Hopu ana i ka haumana haalele wale..... 473
Kolohe ana o ka haumana, e hoopiiia no imua o ka Lunakanakawai Kaapuni a Apana paha..... 473
Makahiki, e hoopaaia maloko o ka aelike..... 471
Make ka haku, hookuuia ka haumana a'o..... 474
Wahine, hoopaaia ka haumana ao me ia..... 474
Hana ino ana a ka haku hana, he kumu ia e pau ai ka aelike 480
Hiki me ka haku hana ke hoopii poho ia..... 480
Hoa-hui, ke make oia, aole ia he mea e pau ai ka aelike hana, ina ua hoopaaia ke kauwa malalo o ka hui..... 480
Ke ano oia mea he la hana..... 478
La kulaia Aupuni, e malamaia..... 478
La koho balota, Na, he mau la kulaia ia..... 478
Luna (Agena) hooiaio palapala hoopaa hana..... 475
Make ka haku hana, pau ka aelike..... 480
Mare kekahi wahine malalo o ka palapala hoopaa hana, he mea ia e pau ai ia aelike..... 477
HALAWAI ANA—MEETING. He pono Kumukanawai ia..... 2
HALE AINA, NA—RESTAURANTS..... 290
Hokuuia na ohana, aole laikiniia..... 291
Kumu maloko o ka laikini..... 290
Laikini 290
Na mea i hookuuia, aole laikiniia..... 291
HALE ANO INO—DISORDERLY HOUSE..... 204
Ano oia mea..... 204
Hoopai no ka malama ana ia ano hale..... 204
HALE O NA LUNAMAKAAINANA. E nana nohoi, Lunamakaainana 23
HALE HOOLIMALIMA—LODGING HOUSE..... 290
Hai aku ka mea malama hale oia ano i ka Papa Ola no ka ma'i lele 334
Hookuuia na ohana, aole laikiniia..... 291
Kumu maloko o ka laikini, Na..... 290
Laikini 290
Na mea i hookuuia, aole laikiniia..... 291
HALE HOOLIMALIMA—TENEMENT HOUSE..... 290
Hookuuia na ohana, aole laikiniia..... 291
Laikini 290
Na kumu maloko o ka laikini..... 290
Na mea i hookuuia, aole laikiniia..... 291
HALE HOLOI, NA—WASH HOUSES. E nanaia e ka Papa Ola 338
HALE HOLOI LOLE, NA—LAUNDRIES AND WASH HOUSES 338
Hoopai 338
Lawelawe ana ia hana maloko o na palena o ke kulanakauhale o Honolulu, papaia..... 338
Na ka Papa Ola e kiai a hooponopono ia mau hale..... 338
Palena i papaia no ka hana holoi lole..... 339
Pili ole ke kanawai no na holoi ana ma na muliwai..... 339

AOAO
HALE KUKUI NA—LIGHT HOUSES. Uku no na kukui..... 425
HALEKULA HANAI, NA—BOARDING SCHOOLS.
Komo wale ana maloko o na pa o na halekula hanai kaikamahine 163
HALE LIO HOOLIMALIMA—LIVERY STABLE. Laikini..... 289
HALE LOLE PIPI, NA—SLAUGHTE RHOUSES. Aole e kukuluia ma na wahi i papaia i keia wa..... 327
HALEMAI—HOSPITAL.
Uku no ka Halemai o na luina..... 448
Kokua i ka Halemai o na luina..... 427
HALE NOHO, NA—DWELLING HOUSES..... 340
Kulana ola..... 340
HALEPAAHAO, NA—PRISONS.
Hiki i na Luna Aupuni ke hele e ike i na halepaahao.... 498
Hoonoho a hoopau ana i na Luna Nana..... 12
Palapala a na paahao..... 498
Poe makaikai—Visitors 498
HALE PALE AHI, NA—FIRE PROOF BUILDINGS..... 383
Anini, Na—Awnings 389
"Hale," kona ano ma ke kanawai..... 386
Hoanoe ana, Na—Alterations..... 389
Laau apo hoonani, Na—Belt courses..... 389
Lanai, Na—Balconies 389
Lanai pale la—Shade..... 389
Molina, Na—Cornices 390
Na hoolala ame na kii o ka hale—Plans and specifications 383
Na puka ma na paia aoao a kua paha—Openings in party or rear walls..... 391
Palena, Na—Limits 386
Pani paleia me ka hao..... 391
HANA INO AME HANA KOLOHE—MALICIOUS INJURY.... 112
Ano ma ke kanawai..... 112
Ilio, hana ino ana..... 112
Hoopai—Penalty 112
Palapala hoopii hoahewa, Na mea e lawa ai..... 250
HANAU, NA—BIRTHS.
Hoikeia aku e na makua..... 318
Kakau ana i na hanau..... 345
HANA DALA HOOPUNIPUNI—COUNTERFEITING..... 139
Ano ma ke Kanawai..... 139
Oki ana i ke dala, he hewa ia..... 141
Olelo hoike 269
Olelo hoike no ka hana ana i ke dala hoopunipuni.... .. 269
Hana apuka ana i na hoailona poo leta..... 97
Hoailona pai leta, hana apuka ana..... 97
Hoahewa hou ia..... 141
Hoolaha ana 139
Hoopai—Penalty 142
Hoopuka a haawi ana i na apana dala i okiokiia, he hewa ia 141
Mana hookolokolo—Jurisdiction 247
HANA HAAWI WALE—GIFT ENTERPRISE. Hoopai..... 173
HANA HOIKEIKE, NA—EXHIBITIONS. Laikini..... 295
HANA HOOMAKALEHO E MOEKOLOHE AI—LASCIVIOUS CONDUCT. Hoopai 82
HAPAI ANA—PREGNANCY. Aole ia he kumu e hoopaiia ai no ka moekolohe mareia a mare ole ia paha..... 83

AOAO

HAPANUI (KORAMU)—QUORUM 20
HAPANUI KA MANA—MAJORITY RULE..... 48
HEWA HOALAALA KIPI, NA—SEDITIOUS OFFENSES..... 560
Ohumu a manao e kue i ka maluhia o ka lehulehu..... 562
Ohumu hoalaala kipi—Seditious conspiracy..... 560
Hoopai—Penalty 561
Kipaku mailoko aku nei o ke Aupuni..... 562
Laipila hoalaala kipi—Seditious libel..... 560
Manao—Intention 560
Manao hana kue kanawai—Lawless intentions..... 561
Manao hoalaala kipi, Kona ano..... 560
Manao koho—Presumption 560
Nupepa, Na, hoopauia ka hoolahaia ana..... 561
HEWA PEPEHI KANAKA A LAWE OLA, NA—HOMICIDAL OFFENSES.
Aole hihia, ina mamuli o ka hoopau ana i ka haunaele ke kumu o ka make ana..... 170
Lawe ola—Manslaughter 68
Ano ma ke kanawai..... 68
Olelo hooholo a ke jure no ka hoeha..... 268
Degere, Na—Degrees 68
Pepehi kanaka—Murder 67
Olelo hooholo a ke jure no ka hoeha..... 268
Olelo hooholo a ke jure no ka lawe ola..... 268
Degere, Na—Degrees 67
Hoopai—Penalty 67
Ke koikoi o ka hooiaio ana i ka manao ino ole ma-luna no ia o ka mea i hoopiiia..... 67
HIPA—SHEEP.
Hoa ana i na hipa i loaa i ka mai..... 321
Luna nana hipa—Inspector..... 321
Mai o ka hipa..... 321
HEHI ANA I KE SABATI. E nana, Sabati..... 149
HELU KANAKA—CENSUS..... 489
Hoopaiia ke pane pololei ole i na ninau..... 489
Lilo no ia hana..... 489
Na ka Papa Hoonaauao e helu..... 489
Ninau, e pane pololei ia..... 489
Papa Hoonaauao, e helu..... 489
HEMO MAI KA HALEPAAHAO MAI.
Paahao—Prisoner 126
Hoike—Witness 126
HEWA ELUA—SECOND OFFENSE. Ke ano e hookolokolo-ia ai 260
HEWA "BARRATRY" (HEWA AIHUE MOKU MA KA MOANA.)
Ano ma ke kanawai..... 463
Hoopai 463
HOAILONA OIHANA, NA—SIGNS. Hooponopono ana..... 390
HOAILONA PAI, NA—STAMP DUTIES. Lawelawe kolohe ana 468
HOAILONA PAI (POO LETA) HALE LETA—POSTAGE STAMPS.
Hana apuka ana..... 97
Hana apuka ana i na poo-leta o ko na Aina E..... 98
HOAHEWA A HOOKUU MUA IA ANA—FORMER CONVICTION OR ACQUITAL..... 213
Olelo hoike—Evidence 268
Olelo hoopii luna nui, ke hookuuia, aole ia he mea e kaupaleia ai ka hoopii karaima ana iaia..... 215

HOAHEWA A HOOKUU MUA IA ANA—*Hoomauia.* AOAO
He kumu ia e hookolokolo ole ia ai no ka hewa i hookuu mua ia ai oia..... 213
He pono kumukanawai ia..... 3, 58
Ka wa e lilo ai ka hookuu mua ia ana i mea ole..... 213
HOANA E HOEHA AME HOEHA ANA (HAKAKA)—ASSAULT AND BATTERY..... 72
Ano ma ke kanawai..... 72
Umii ana i ka wawae..... 74
Hoao ana e hoeha me ka mea make..... 73
Hoeha a hoao ana e hoeha i kekahi Luna Aupuni..... 73
Hoeha ana, a hana pono ole e ae i ke kino o kekahi Luna Nui o ko na Aina E..... 73
Hoopai 72, 73, 75
Hoopai malalo o ka palapala hoopii hoahewa no ka pepehi kanaaka a lawe ola paha..... 68
Luna Aupuni Hawaii, ke hoeha a hana pono ole e ae i ka Luna Nui o ko na Aina E..... 74
Mea make kupono i ka lawe ola..... 73
HOEHA—BATTERY. E nana, Hoana e Hoeha ame Hoeha ana.
HOEHA I NA HOLOHOLONA—CRUELTY TO ANIMALS..... 114
Agena o ka Ahahui kiai hoomainoino holoholona..... 115
Ano oia mea he hoeha holoholona..... 114
Hoohaehae bea—Bear baiting..... 114
Hoohaehae bipi—Bull baiting..... 114
Hoohakaka moa—Cock fighting..... 114
Hoakaka o kekahi mau huaolelo..... 116
Hoopai—Penalty 117
Palapala hopu (huli)..... 116
HOEHA I NA POE KAU KANAWAI—ASSAULT ON LEGISLATORS. Hoopaiia e ka Ahaolelo..... 20
HOIKE, NA—WITNESSES.
Aole e hoike kue iaia iho..... 4
Hemo a pakele ana o kekahi hoike mailoko aku o ka halepaahao 126
Huna ana i ka olelo ike—Concealing testimony of..... 129
Kuleana e lawe mai ai i na hoike, a e halawai ai he alo a he alo me na hoike o kekahi aoao..... 58
HOIKE I KA AHAOLELO, NA—MESSAGES TO THE LEGISLATURE 13
HOIKE LEALEA IMUA O KA LEHULEHU—PUBLIC SHOW. Laikini 295
HOIKE MAI KA AHA KUHINA AKU, NA—REPORTS FROM CABINET 14
HOOIAIO ANA, NA—ACKNOWLEDGMENTS. E nana nohoi, Agena Hooiaio Palapala.
Na hua hookomo hou, na mea i hooloiia a holoiia..... 464
Na palapala hoopaa hana..... 476
HOOILI ANA—EXPORTATION.
Hoopai no ka hooili kolohe ana..... 467
Huli ana i na puolo e hoounaia ana i waho..... 468
Kiai o na waiwai i hooiliia i waho..... 468
HOOILI A HOOPOINO ANA I KA MOKU—WRECKING. Hoopaiia ana 499
HOOILI KOLOHE ANA—FRAUDULENT EXPORTATION.... 467
HOOUNAUNA.
Hoopai 165
Papaia ka lawelawe lapaau ana ma ia ano hana..... 511

HOOHAEHAE BEA—BEAR BAITING. E nana, Hoeha i na AOAO
Holoholona 114
HOOHAEHAE BIPI—BULL BAITING. E nana, Hoeha i na
Holoholona 114
HOOHAKAKA ILIO—DOG FIGHTING. He hoeha holoholona
no ia 114
HOOHAKAKA MOA—COCK FIGHTING. Hoeha i na holo-
holona 114
HOOHANAIA ME KA AE OLE, PAPAIA—INVOLUNTARY
SERVITUDE, PROHIBITED 4
HOOHIKI INO—BLASPHEMY.
Ano ma ke kanawai..... 147
Hoopai 147
HOOHIKI WAHAHEE—PERJURY 122
Ano ma ke kanawai..... 122
Hookonokono hoohiki wahahee—Subornation of perjury.. 122
Hoopai 122
Palapala hoopii hoahewa, Na mea e lawa ai..... 255
HOOHOLO ANA I NA BILA KANAWAI—PASSAGE OF BILLS 27
HOOHOLO MOKU PILI AINA—COASTING TRADE..... 299
Eke leta, e halihaliia..... 300
Laikini 299
Palapala ae 299
Rula, Na 299
Waiona, Halihali ana..... 300
HOOHUI ME AMERIKA HUIPUIA..... 13
HOOKAHUNA, HANA ANA—SORCERY, PRACTICE OF.
Papaia 311
HOOKAPAE I KA HOOPONOPONO ANA MA KE KANAWAI
—OBSTRUCTING THE COURSE OF JUSTICE.
Hookapae (huna) i ka mea hoike..... 129
Hookuu ana i ka paahao..... 127
Hoomaka'uka'u i ka Ahaolelo..... 121
Hooponopono i na hewa—Compounding Felonies..... 129
Hoowahawaha aha hookolokolo..... 131
Kipe ana i kekahi luna hooko kanawai, luna kanawai a
luna hookolokolo paha..... 130
HOOKO ANA—EXECUTION. E nana nohoi, Hoopai ku i ka
make 270
HOOKO ANA I KA PALAPALA KENA—SERVICE OF PROCESS.
Hoole ana o ka luna (makai) aole e hooko..... 128
Mana ole ke hookoia ma ka la Sabati..... 150
HOOKOHU NO KA MANAWA, NA—AD INTERIM APPOINT-
MENTS 11
HOOKOLOKOLO—TRIAL. He pono kumukanawai ia..... 2
HOOKOLOKOLO JURE—JURY TRIAL.
E mau no ia..... 3
HOOKOMO ANA MAI O NA MOKU—ENTRY OF VESSELS. E
nana nohoi, Moku..... 406
HOOKONOKONO HOOHIKI WAHAHEE—SUBORNATION OF
PERJURY 122
Ano ma ke kanawai..... 122
Hoopai 122
Palapala hoopii hoahewa, Na mea e lawa ai..... 255
HOOKUU MUA IA—AUTREFOIS ACQUIT..... 3, 59
HOOKUU MUA IA—ACQUITTAL, PREVIOUS..... 3
HOOKUPA ANA—NATURALIZATION 7

HOOLAHA HOIKE, NA—SHOW BILLS. Kapiliia ana me ka AOAO
ae ole ia..... 162
HOOLIMALIMA ANA, HOOKUU ANA I NA LUINA—SHIPPING, DISCHARGE OF SEAMEN. E nana, Luina.
HOOLOLI ANA I KE KUMUKANAWAI, NA..... 50
HOOLOLI ANA MALOKO O KA PALAPALA, NA—CHANGES IN INSTRUMENT.
E hoomaopopoia e ka Noteri o ka Lehulehu..... 465
HOOMAOPOPO ANA I KE ANO O NA KANAWAI—CONSTRUCTION OF STATUTES..... 530
Paa ka Olelo Beritania ke hewa ka Olelo Hawaii..... 530
HOOMAKA E HANA HEWA, NA—ATTEMPTS..... 210
Ano ma ke kanawai..... 210
Olelo hooholo a ke jure no ka hoao e hana hewa, ina o ka palapala hoopii hoahewa no ka feloni ia, a misidamina paha 264
Degere, Na 210
Hoomakaukau ana, aole ia he hoomaka ana e hana hewa 210
Ka like ole mawaena o ka hoomaka e hana hewa ame ka hoomakaukau ana 210
Powa ana i ka mea lawe leta..... 95
HOOMALU ANA I NA HOLOHOLONA—QUARANTINE OF ANIMALS 588
Hoomake ana i na holoholona ma'i..... 589
Holoholona, Na 588
Rula ame na kauoha, Na..... 592
Kaohi a kapae ana i ka pono kalepa mai na aina e mai.. 333, 334
Na lilo—Expenses 329
Na lilo no na holoholona i hoomaluia..... 591
Ninaninauia ana o ke kapena, a pela aku..... 329
Palapala hoike a ka luna kauka..... 332
Palapala hoike ola—Bill of health..... 331
Paniia ana o na awa kumoku—Closing of ports..... 329
Papa ana i ka lawe ana mai i na holoholona mai na aina e mai 590
Rula ame na hooponopono ana, Na—Rules and regulations 332
HOOMALU I NA WAHI ILINA KUPAPAU—PROTECTION OF PLACES OF SEPULTURE..... 356
HOOMANAMANA.
Hoopai—Penalty 165
Papaia ka lawelawe lapaau ana ma ia ano hana..... 311
HOOPAAHAO HEWA—UNLAWFUL IMPRISONMENT. E nana, Hoopaahao pono ole.
HOOPAAHAO PONO OLE (HEWA)—FALSE IMPRISONMENT.
Ano ma ke kanawai..... 76
Hoopai 76
Ka olelo a ka mea hoopiiia..... 76
HOOPAI—PUNISHMENT.
E ahewa mua ia ka mea i hoopiiia ma ka hookolokolo ana 58
Hoopaiiia ana e ka Ahaolelo..... 20
Na lala o ka Ahaolelo..... 21
HOOPAI A HOOKUU MUA ANA—PREVIOUS CONVICTION OR ACQUITTAL 3
HOOPAI KU I KA MAKE—CAPITAL PUNISHMENT.
Huikalaia ana, Ka hopena..... 270
Ke ano e hookoia ai ia hoopii..... 270
Palapala hopu 270
Poe hiki ole ke hooko ia ka hoopai..... 270

AOAO

HOOPAU ANA—REMOVAL. Ka mana o ka Peresidena..... 12
HOOPANEE ANA I NA HIHIA (HOOKOLOKOLO)—POSTPONEMENT OF TRIAL..... 257
HOOPII LUNA NUI—IMPEACHMENT. Aole ia he mea e pau ai ka hoopii karaima..... 44, 213
HOOPIOPIO.
Hoopai 165, 311
Papaia ka lawelawe lapaau ana ma ia ano hana. 311
HOOPILIKIA—JEOPARDY. E nana, Hoahewa a Hookuu mua ia ana.
HOOPONOPONO ANA I KE KUMUKANAWAI—REVISION OF CONSTITUTION 50
HOOPONOPONO I NA HEWA—COMPOUNDING FELONIES.. 129
HOOPUKA ANA—UTTERING 136
HOOPUNIPUNI. E nana, Imi Loaa ma ka Hoopunipuni.
HOOWAHAWAHA AHA HOOKOLOKOLO—CONTEMPT OF COURT 131
Ano ma ke kanawai..... 131
Aole pili ia ano hewa i ka Palapala Hoopii Hoahewa.... . 58
Hoolaha ana i na hana a moolelo o na Aha Hookolokolo. 131
Hoopai 131
HOOWAHAWAHA I KA AHAOLELO—Hoopaiia e ka Ahaolelo. 20
HOOWALEWALE E HANA HEWA (HOOKONOKONO)—INSTIGATION 211
Olelo hoike e hoahewaia ai ka mea i hoopiiia..... 211
Ke komo pu ana a owiliia ana oia hewa iloko o ke karaima i hanaia..... 211
HOOWALEWALE E MOEKOLOHE—ABDUCTION.
Ano ma ke kanawai..... 78
Hoopai 78
Manaoia ua hewa..... 78
HOOWALEWALE E MOEKOLOHE AI—LIBIDINOUS SOLICITING 82
Olelo ike—Evidence 84
Hoopai—Penalty 82
"HOOWELIWELI IKAIKA"—FORCE. He kumu pale ia no ka hewa karaima 61
HOLO ANA AKU O NA MOKU—DEPARTURE OF VESSELS. 406
HOLOHOLONA, NA—ANIMALS. E nana nohoi Hoeha i na Holoholona.
Aihue ana i na holoholona..... 90
Aole e hoaia ma ke alanui o kekahi kulanakauhale.... 119
Aole e waihoia ma kahakai na holoholona make..... 400, 401
E kakau kope ia na hao kuni—Brands to be registered.. 499
E pepehiia na holoholona ma'i..... 589
Iole Labaki, papa loa ia ka hoolaha ana..... 509
Pili ole ana o ke kanawai..... 510
Ilio, Hana ino ana..... 112
Uku no ka nana ana i na holoholona..... 591
Hao kuni ame na Hoailona..... 499
Hana ino ana i na ilio..... 112
Heluna o na holoholona e hiki ai ke hoaia maluna o ka uwapo 493
Hoike ana i na holoholona ma'i..... 591
Hoomalu ana i na holoholona, Na lilo..... 591
Hoonalo a hana ino ana i ka hao kuni a hoailona..... 500
Holoholona ma'i, e pepehiia..... 589

HOLOHOLONA—*Hoomauia.* AOAO
Holoholona make, aole e waihoia ma kahakai..... 400, 401
Lilo no ka hoomalu ana, Na..... 591
Komohewa 499
Luna hooko 490
Luna nana 590
Mongoose:
Hoopai no ka hoolaha ana..... 510
Hoopau (hoomake) ana..... 510
Papaia ka hoolaha ana..... 510
Poino o na uwapo..... 493
HOLOHOLONA AEA, NA—ESTRAYS. Aihueia ana.. 91
HOLOHOLONA AME MANU, NA—GAME AND BIRDS..... 506
HOLO KAA A LIO ANA—DRIVING AND RIDING..... 119
E a ke kukui o na kaa hehihehi wawae huila lua..... 120
E ho-a mau ia na kukui..... 120
Ho-a a alakai ana i ka bipi ma ke alanui kulanakauhale 119
Holo nui me ka hooponopono ole..... 119
Kaa kikane, Kona holo ana..... 120
HOPE LUNA DUTE. E nana nohoi Luna Dute Nui..... 409, 415
HOPU—ARREST 222
Hai mua ae ka makai mamua o ka hopu ana..... 222
Hopu ana me ka palapala hopu ole..... 222
Hopu ana mawaho o ka apana hookolokolo nona ka lawehala 234, 235
Komo ana iloko o ka hale me ka lima ikaika..... 223
Laweia na mea hoeha mai ke kino aku o ka mea i hopuia 223
Lawe ana i na mea pepehi kanaka..... 272
Lawelawe ana me ka ikaika ma ka hopu ana..... 223
Malu mai ka hopuia ana..... 4
Na mea hoeha, e laweia..... 223
Ninaninauia iloko o na hora he 48, mahope iho o ka hopuia ana 223
Palapala ae holo, aole ia he mea e pakele ai mai ka hopuia ana 457
Palapala hopu—Warrant 222
Poe pale hewa i ke dute, hopuia me ka palapala hopu ole.. 429
HOTELE—Hotel.
Hookuuia na ohana, aole laikiniia..... 291
Kumu maloko o ka laikini, Na..... 290
Laikini—License 290
Na poe i hookuuia, aole laikiniia..... 291
HUAOLELO I PUUMANAIA, NA—INTERLINEATIONS. E hoomaopopoia ia mau mea e ka Notere o ka Lehulehu 465
HUI, NA—PARTNERSHIPS 586
Hoopai no ke kakau kope ana..... 587
Kakau kope ana—Registration of..... 586
HUITA—WHEAT. 60 paona i ka busela..... 398
HULI, MALU—SEARCH, SECURITY FROM..... 4
HUPO—IDIOCY. He kumu ia e ku ole ai ka hewa karaima... 61

J

JURE, NA—JURORS.
Heluna oia poe hiki no ke hoololiia..... 3

K

AOAO

KAA, NA—CARRIAGES, HACKS OR VEHICLES..... 297
A mau na kukui..... 120
Laikini 297
Nana ana i ke kaa..... 297
Rula hooponopono, Na—Regulations..... 298
KAA HEHIHEHI WAWAE.
E a ke kuikui ma ka wa e poeleele ai..... 121
KAAWALE KA PERESIDENA MA KAHI E..... 15
KAI LAWAIA, NA—FISHERIES..... 501
Hookapu ana a ke konohiki..... 501
Hookapu ana a ke Kuhina Kalaiaina..... 501
Hookapu hewa ana a na konohiki..... 502
Ko ke konohiki pono lawaia..... 501
Mea pahu, papaia ka lawelawe ana..... 503
Na palena o na kai lawaia o na konohiki..... 501
Noa na kai lawaia o ke Aupuni i na kanaka..... 501
Papaia ka lawaia ia ana o na pua i'a..... 504
Papaia na mea hoopahu..... 503
KAOHI ANA I NA OLELO HOOHOLO, NA—REPRIEVES.... 41
KAUKA, NA—PHYSICIANS.
Hoopauia ana o ka laikini..... 310
Ke kuai kue kanawai i ka opiuma a mea paha i hanaia noloko mai o ka opiuma..... 565
Kuhikuhi laau i komo ai ka laau make, e malamaia maloko o ka buke hoomanao..... 521
Laikini 309
Mai lele, e hoike aku i ka Papa Ola..... 334
Ninaninau, Na—Examinations..... 309
KAUKA OKI—SURGEONS.
Hoopauia ana o ka laikini..... 310
Laikini 308
Ninaninau ana, Na—Examinations..... 309
Papa ninaninau kauka..... 309
KAUKA HUKI NIHO, NA—DENTISTS..... 311
Hoopai no ka nele i ka laikini..... 313
Laikini 312
Ninaninau ana—Examination..... 312
Papa Ninaninau Oihana Kauka Niho—Board of Dental Examiners 312
KAUKA LAPAAU, NA—DOCTORS.
Hoopauia ana o ka laikini..... 310
Laikini 309
Ninaninau ana..... 309
Papa Ninaninau Kauka..... 309
KAU KANAWAI (KAU AHAOLELO)—LEGISLATION. E nana nohoi Kanawai, Bila Kanawai.
Bila Kanawai, Na—Bills..... 26
Olelo hooholo—Enacting clause..... 26
Heluhelu ana i na bila kanawai..... 27
Hoolaio ana mai kahi hale a i kahi hale..... 27
Hooholo ana i ke kanawai..... 27
Hookomo ana i ka bila kanawai..... 26
Kakauinoa ana—Signing..... 27

KAU KANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Bila Kanawai, Na:
Kanawai o ka wa i hala, Na..... 29
"Kapaeia ana o ka vito"—"Pocket veto"..... 28
Noonoo hou ana mahope o ka vito ana..... 28
Vito 27
Haawina Dala, Na—Appropriations..... 28
KAU KUIKAWA O KA AHAOLELO, NA—SPECIAL SESSIONS OF LEGISLATURE..... 12
KAHI KU MOKU—ANCHORAGE. E nana nohoi, Rula o na Awa Kumoku..... 399
KAKAU ANA I KA POE KOHO—REGISTRATION OF VOTERS 32
KAKAU KOPE ANA O NA HUI—REGISTRATION OF PARTNERSHIPS 586
Hoopai no ka hooko ole ana i ke kanawai..... 587
KALA ANA, NA—PARDONS..... 41
KALAIWA, NA—DRIVERS. Laikini..... 297
KALEPA, NA—COMMERCE. E nana Moku..... 406
KALEWA MEA ONO—CAKE PEDDLING. Laikini..... 294
KAMAILIO MOEKOLOHE—LEWD CONVERSATION. Hoopai 82
KAMANO—SALMON. Laikini..... 296
KANAKA O NA AINA E, NA—ALIENS, FOREIGNERS.
Ano o na kanaka o na aina e, i ae ole ia e pae mai iuka nei o ka aina..... 536
Hookupa ana..... 7
Hoopai no ka hoole ana, aole e lawe hou a halihali aku ia poe mailoko aku nei o ka aina..... 538, 539
Hoopai no ka pae ana mai o ka poe i papaia..... 537
Hooponopono ana, Kakauinoa ana a Hoomaopopo ana.... 1
Kipakuia ana mailoko aku nei o ka aina—Deportation.. 538
Kipi, ua ku no ia hewa i ke kanaka o ko na aina e, ke hanaia e ia..... 65, 66
Kipi ma ke ano kokua—Misprision of Treason..... 66
Ku no ka hewa kipi i ke kanaka o ko na aina e..... 65, 66
Lawaia ana maanei, aole aeia..... 501
Mana o na Aha Hookolokolo ame na Luna Dute..... 539
Nana ana—Inspection..... 537
Noho malu ana o ke Aupuni..... 65
Papaia ko lakou lawaia ana maanei..... 501
KANAKA E HOAIE ANA NO KA UKUPANEE, NA—PAWNBROKERS 306
Hoopai ke kueia ke kanawai..... 308
Kumu maloko o ka laikini..... 306
Laikini 306
KANAKA PUPULE, NA—INSANE PERSONS. Aole aeia e pae mai iuka nei o ka aina..... 45
KANAWAI, NA—LAWS. E nana nohoi Kau Kanawai, Bila Kanawai.
Na Kanawai e ku nei..... 45
Paa ka Olelo Beritania ke kue ka Olelo Hawaii..... 530
Poo o ke kanawai e hoakaka i ka manao..... 27
KANAWAI O KA OIHANA LETA, NA—POSTAL LAWS..... 93
Aihue ana i na leta—Embezzlement of letters..... 94
Aole e laweia na leta i paa ole i na poo leta..... 94
E haawi na moku i na eke leta..... 95
E lawe na moku holo pili aina i na eke leta..... 97
Haehae ana i na leta..... 94

KANAWAI O KA OIHANA LETA—*Hoomauia.* AOAO
Hana apuka ana i ka hoailona pai (poo leta)..... 97
Holoi ana i na poo leta—Cancellation of stamps..... 97
Luna Leta, hewa e hanaia ana e ia..... 94
Na luna o ka oihana leta, Na hewa e hanaia ana e lakou.. 94
Poe halihali leta—Mail carriers..... 94, 95
Wehe ana i ka eke leta..... 98
Wehe ana i na leta..... 93
KANAWAI O KA WA I HALA, NA—RETROSPECTIVE LAWS 29
KANAWAI KOA—MARTIAL LAW..... 13
Poe i kipakuia malalo o ke kanawai koa, aole e hoi hou mai iloko nei o ka aina..... 541
KANE AME KA WAHINE—HUSBAND AND WIFE.
Hiki ole ka hewa aihue mawaena o laua..... 92
KANE, HAALELE I KA.
Aole hiki ke hookoia ka palapala hopu mawaho aku o ka mana o ka Aha nana i hoopuka ia palapala..... 317
Haalele hou ana..... 316
Hoopai 316
Kumu e aponoia ai ia hana..... 316
KAPA WAHAHEE ANA..... 106
Ma ke ano luna Aupuni..... 128
KARAIMA. Kona ano..... 56
KEAKA—THEATRE. Laikini..... 295
KEIKI, NA—CHILDREN. E nana Oihana Hoonaauao.
Na hana a na keiki i na makua..... 490
Na hana a na keiki i na makua..... 490
KEKAHI, KEKAHI IHO, KEKAHI MEA E AE. Ano ma ke Kanawai 57
"KEKAHI MEA (A POE) E AE."—OTHERS..... 57
KELA, NA—SAILORS. E nana Luina.
KI ANA MALUNA O KA AINA O KEKAHI KANAKA—SHOOTING ON PRIVATE GROUNDS. Papaia..... 509
KIOEA—CURLEW. Wa e kapu ai..... 508
KIKA AME KIKALIKA, NA—CIGARS AND CIGARETTES.
Laikini 272
KINAI ANA I KA HEWA—SUPPRESSION OF OFFENSES... 215
KIPAKUIA MAILOKO AKU NEI O KA AINA—DEPORTATION 538
KIPAKU I NA AINA E—BANISHMENT. E nana Kipakuia ana mailoko aku nei o ka Aina, Deportation.
KIPE—BRIBERY.
Jure, Na..... 130
Lawe ana i ke kipe..... 130
Luna Oihana Hooko, Kaukanawai a Hookolokolo..... 130
KIPI—TREASON 64
Ano ma ke kanawai..... 64
Ohumu ana e hookahuli i ke Aupuni..... 65
Hoolako ana i na koa ame na luina paha me na mea kaua 65
Hoopai 64
Ka olelo hoike e ahewaia ai no ke kipi..... 64
Kanaka o na aina e, e noho malu no ia malalo o keia Aupuni 65
Kokua kipi—Misprision of treason..... 64, 65
Noho malu ana malalo o ke Aupuni, Kona ano..... 65
KOIKOI MALUNA O KA AHA KUHINA..... 14
KOINA, NA—COSTS..... 230
Ili ka uku ana i na koina maluna o ka luna ke mahuka ka paahao 231

KOINA—*Hoomauia.* AOAO
Hoopaahaoia no ke kaa ole o na koina..... 230
Ka waiwai o ke kanaka..... 231
Malama ana ia mau mea..... 231
Mea ilihune, hookuua..... 230
KOHO BALOTA—ELECTIONS 512
Koho Balota Kolche:
Ano oia mea..... 512
Hoopai 515
Mana hookolokolo—Jurisdiction..... 517
Mikamina—Misdemeanor:
Ano oia mea..... 515
Hoopai 517
Mana hookolokolo—Jurisdiction..... 517
KOHO BALOTA I HOOPAAPAAIA. O ka Aha Kiekie ka lunakanawai nana e hoomaopopo..... 17
KOHO BALOTA KUIKAWA—SPECIAL ELECTION. Hoopaa ana i na inoa o ka poe koho..... 34
KOKUA HEWA, NA—ACCESSORIES.
Ano ma ke kanawai..... 63
Apuka, Mana hookolokolo. 247
Ka mea maoli nana i hana ka hewa, aole no e hoopii hoahewa pu ia..... 248
Lawe Ola:
Palapala hoopii hoahewa, na mea e lawa ai..... 250
Mahope o ka hana hewa ana..... 212
Mamua o ka hana hewa ana..... 63
Pepehi Kanaka:
Palapala hoopii hoahewa, na mea e lawa ai..... 250
KOKUA KIPI—MISPRISION OF TREASON..... 64, 65
Ano ma ke kanawai..... 64, 65
Hoopai—Penalty 65
KOLOHALA, NA—PHEASANTS.
Ona o na manu ahiu oia ano..... 509
Wa e kapu ai..... 508
KOLEA—PLOVER. Wa e kapu ai..... 508
KOLOA AHIU—WILD DUCK. Wa e kapu ai..... 508
KOLU, NA—CREW. E nana Luina..... 441
KOMISINA OHANA MAHTAI..... 554
KOMO ANA—ENTRY. E nana nohoi Wawahi Hale..... 86
KOMOHEWA O NA HOLOHOLONA—TRESPASS OF ANIMALS 499
KONOHIKI.
Ohi wale ana i ka i'a, ma ke ano kue i k kanawai..... 503
Hookapu ana i ka i'a..... 502
Kai lawaia, Na—Fisheries..... 501
Mana o ke konohiki..... 502
KOPE—COFFEE 558
Papaia ka laweia ana mai iloko nei o ka aina..... 558
Pale ana aku i ka ma'i ma ka lau kope..... 558
KORONERO—CORONER. E nana nohoi Aha Niele Kumu Make 352
KUAMUAMU—PROFANITY. Hoopai..... 147
KU A KU OLE I KE KARAIMA—CAPACITY OR CRIME.
Ona—Intoxication 61
Hooweliweliia ana..... 61
Hupo—Idiocy 61
Ka lima ikaika—Force 61
Malalo o 7 makahiki..... 61

KU A KU OLE I KE KARAIMA—*Hoomauia.* AOAO
Mawaena o 7 ame 14 makahiki..... 61
Pupule—Mental derangement..... 61
KUE ANA I KE KANAWAI DUTE—SMUGGLING..... 428
Ano ma ke kanawai..... 428
Ano o na huaolelo "waiwai," "ukana," "mea kuai ano kalepa," ma ke kanawai..... 436, 437
Ukana, lilo i ke Aupuni..... 429
Dala loaa no na mea i hoolloia, E maheleia..... 432
Hoike; ua hiki no i ka mea i loaa he kuleana pomaikai.. 433
Hoolaha ana no ka hopuia ana o ka waiwai..... 432
Hoomama ana i ka hoopii—Mitigation of penalty..... 437
Hoopaahaoia, ke ole e ukuia ka hoopai..... 436
Hoopai 428
Hopu ana me ka palapala hopu ole..... 429
Huli ana maluna o na moku..... 439
Kaupalenaia ana o ka manawa hoopii..... 435
Keakeaia a hoopilikiaia ka luna aupuni..... .431
Koho ana i ka waiwai io o ka waiwai..... 431
Kuleana iloko o ka uku..... 432, 433
Lilo ana o na moku no ka haki ana o ke kanawai.....428, 434, 435
Lilo ana o na waiwai.....428, 434, 435
Loaa, Na, o ka waiwai i hookomoia mai ma ke ano kue i ke kanawai dute..... 432, 433
Mana hookolokolo o ka lunakanawai apana..... 435
Mana hookolokolo o na Aha..... 434, 435
Moku, Na, lilo ana—Vessels, Forfeitures of.....428, 434, 438
Palapala huli—Search warrant..... 430
Waiho ana no ka hookolokolo..... 435
KUE ANA I KA POE NOI HOOPAA INOA—CHALLENGING APPLICANTS FOR REGISTRATION..... 34
KUEWA INO, NA—VAGABONS. Papaia ka pae ana mai ia nei 537, 540
KUIKAHI, NA—TREATIES..... 13
E ku nei, Hoomauia aku no..... 47
KUDALA—AUCTION 279
Agena, Na..... 281
Uku komisina, Na..... 281
Buke moolelo a ka luna kudala..... 279
Bona no ka laikini..... 280
Hoopii a ka luna kudala..... 281
KUHINA—CABINET MINISTER.
Kukala ana i ke Kanawai Koa..... 13
Palapala kuu kino, kapae ana..... 13
KUHINA O KO NA AINA E. Na hana e pili ana i na Eemoku Pake 546, 547
KUHINA MAI NA AINA E MAI. Na ka Presidena e hookipa mai 13
KUKUI, NA—LIGHTS.
Kaa, e a mau na kukui..... 120
Kaa hehihehi wawae huila lua, e a mau na kukui..... 120
KUKULUAFO. Wa e kapu ai..... 506
KUKULU ANA IMUA O KA AHA—ARRAIGNMENT. E nana Lawelawe i na Hoopii Karaima..... 258
KULA—SCHOOL. E nana Oihana Ao Palapala o ke Aupuni, Kula Hoopololei.
KUMUKANAWAI O KA REPUBALIKA—CONSTITUTION OF THE REPUBLIC.
Ae ame Hoole, Na..... 19

KUMUKANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Aina—Eminent Domain..... 5
Aina Leialii 47
Aupuni—Government. E nana, Repubalika.
Agena hooiaio palapala, kupono ole i hoa Ahaolelo..... 18
Ahaolelo—Legislature. E nana ma na mahele, Koho Balota ana; Kau Ahaolelo; Poeikohoia (Lunamakaainana); Senate.
Ae ame Hoole..... 19
Aole e aeia kekahi lala e pane no kana mau olelo maloko o ka Ahaolelo..... 21
Elua Hale—ko na Senate ame ko na Lunamakaainana 17
Uku o na lala..... 21
Uku mile..... 21
Hoohiki oihana..... 19
Hookuuia mai ka hopuia ana..... 21
Hoopai i na lala..... 21
Hoopai i na poe aole he lala..... 20
Ka Aha Kiekie, ka lunakanawai nana e hoomaopopo i ke kupono o na lala..... 17
Ka hapanui—Quorum..... 20
Ke Kau Ahaolelo..... 21
Ke koho ana i Peresidena no ke Aupuni..... 26
Kupono i lala Ahaolelo, ka hooiaio ana..... 18
Kupono ole e lilo i luna Aupuni..... 18
Kupono ole i lala Ahaolelo..... 19
Na hoike mai ka Peresidena aku..... 13
Na ka Peresidena, ma ka apono ana o ka Aha Kuhina, e hoakoakoa..... 12
Na kau mau..... 26
Na kau kuikawa..... 26
Na Kuhina, he poe hoa ex-officio (mamuli o ko lakou mau oihana) no ia mau hale..... 16
Na Luna me na Rula..... 19
Pono o na lala 21
Aha Hooko—Executive Council..... 9
Aha Kaapuni hookohu a hoopau ana i na Lunakanawai . 12
Aha Kiekie—Supreme Court. E nana nohoi ma ia mahele 42
Aha Kuhina 9-14
A'o ana i ka Peresidena..... 14
Hoopau ana i kekahi hoa..... 12
Ke ko'iko'i o ka hana..... 14
Kukala ana i ke Kanawai Koa..... 13
Mana hookohu a hoopau oihana..... 14
Na hoike—Reports..... 14
Palapala kuu kino—kapae ana..... 13
Poe hoa ex-officio (ma o ka oihana la) no ka Ahaolelo 16
Aha Kuka—Advisory Council..... 49
Aha Kuka o ke Aupuni—Council of State:
Haawina dala, nana e haawi..... 41
Kala ana 41
Kupono o na lala..... 40
Manawa noho oihana..... 40
Na hakahaka—Vacancies..... 38
Na halawai—Meetings..... 41
Na mana—Powers 41
Aha Lulu—Lottery. Aole aeia..... 48
Aha malalo iho (Aha Haahaa), Na—Inferior Courts..... 42

KUMUKANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Alihikaua Nui 13
Amerika Huipuia—United States. Hoohui "Aupuni"..... 13
Apana Senate, Na..... 22
E mau no ka pono hookolokolo Jure..... 3
Hamuku: Hookohu a hoopau ana..... 14
Oihana Aupuni o na Aina E mai, aole lawe na luna Aupuni Hawaii 48
Oihana Koa, Alihikaua Nui..... 13
Oihana Koa, malalo ia o ke Kanawai..... 5
Olelo, pono kuokoa..... 2
Olelo hoakaka—Interpretation 49
Olelo hooholo kanawai—Enacting clause..... 26
Olelo hoohiki:
Jure 49
Luna Aupuni 49
Poe Kau Kanawai (Lunamakaainana)..... 49
Poe koho balota..... 49
Uku o ka poe kau kanawai..... 21
Uku mile o ka poe kau kanawai..... 20
Bila Kanawai,Na—Bills:
Heluhelu ana, Na..... 27
Hooiaio ana mai kekahi Hale a i kekahi Hale..... 27
Hooholo ana 27
Ka hookomo ana i ka Ahaolelo..... 26
Kakauinoa ana 27
"Kapaeia ana o ka vito"..... 28
Noonoo hou ana mahope o ka vito ana..... 28
Veto (vito) ana..... 27
Bona (Dala) i kaa ole: Hoomauia no..... 47
Buro, Na—Hookohu a hoopau ana i na poo..... 15
Haawina Dala 28
Haawina Dala i hookaawaleia e ka Aha Kuka o ke Aupuni (Council of State)..... 40
Hae 6
Hakaka, Na, Senate..... 22
Halawai ana, ke kuleana..... 2
Hale o ka Poeikohoia (Lunamakaainana). E nana, Poeikohoia.
Hana hoohaahaa: Hoopai a ka Ahaolelo..... 20
Hapanui, mana o ka..... 48
Hewa e ku nei..... 45
Hoeha ana i na hoa o ka Ahaolelo, ka hoopai 20
Hoike, aole hiki kekahi ke hoike kue iaia iho..... 4
Hoike, Na, i ka Ahaolelo—Messages to the Legislature... 12
Hopu ana, aole e hopu wale ia..... 4
Hoohiki oihana ma ka Ahaolelo..... 19
Hooholo i na Bila Kanawai..... 27
Hookohu, ko ka Peresidena mana..... 11
Hookohu no ka manawa..... 12
Hookipa i na Luna Aupuni o na Aina E..... 13
Hooko, Mana—Executive Power..... 9
Hookuu a hoopai mua ana..... 3
Hookuuia ana o na poe kau kanawai..... 21
Hookupa ana i na kanaka o na aina e..... 7
Hoololi ana 50
Hoomana, pono kuokoa..... 2

KUMUKANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Hoopaelimahana, Papa; Hookohu a hoopau ana..... 12
Hoopai mua ia..... 3
Hoopii Luna Nui—Impeachment..... 44
Kaawale ka Peresidena ma kahi e..... 15
Kauwa kuapaa, papa ia..... 4
Kau Kanawai—Legislation.
Olelo hooholo kanawai—Enacting clause..... 26
Haawina Dala, Na..... 28
Heluhelu ana i ka bila kanawai..... 27
Hooiaio ana i na bila kanawai mai kekahi Hale a kekahi Hale 27
Hooholo ana..... 27
Hookomo ana i na bila iloko o ka Hale..... 26
Kakauinoa ana 27
Kanawai o ka wa i hala, Na—Retrospective Laws.... 29
"Kapaeia ana o ka veto (vito)"..... 28
Noonoo hou ana, mahope o ka veto (vito) ana..... 28
Veto (vito) 27
Kau Kuikawa 12
Kakauinoa a hoomaopopo ana—Registration..... 1
Kala ana, Na—Pardons..... 41
Kanaka o na Aina E, hookupa ana..... 7
Kanaka o na Aina E, Hooponopono ana, Kakauinoa ana a hoomaopopo ana—Aliens, Supervision, Registration and Identification 1
Kanawai, Na—E nana nohoi, Kau Kanawai (Legislation), Bila Kanawai (Bills).
E hoikeia ka manao o ke kanawai ma kona poo..... 27
Kanawai koa 13
Kapae ana i ka Palapala Kuu Kino..... 13
Koho ana, Na—Elections. E nana nohoi, Poe Koho.
Aha Kiekie, ka Lunakanawai nana e hoomaopopo i ke koho ana..... 17-18
Koho ana i na Lunamakaainana..... 30
Koho ana i na Senatoa..... 32
Koho balota nui..... 17
Lunamakaainana, koho ana..... 30
Papa-inoa kuikawa 34
Poe kupono ole e koho..... 18
Rula (Na) e hanaia e ka Peresidena..... 39
Senatoa, Na—Senators 23
Senatoa, koho ana ia lakou..... 32
Koho ana i ka Peresidena..... 10
Koho balota hoopaapaaia, Aha Kiekie ka Lunakanawai.. 17-18
Kue ana i kahi mea hoopaa inoa..... 35
Kuhina mai na Aina E mai na ka Peresidena e hookipa.. 13
Kula pili hoomana a kula wae, aole kokuaia..... 48
Kuleana e halawai..... 2
Kuleana e hookolokoloia..... 2
Kumukanawai, ke kanawai kiekie loa..... 45
Kupa mamuli o ka palapala—Denization..... 8
Kupono i poe hoa Ahaolelo..... 17
Kupono ole ana o na lunakanawai..... 43
Kupono ole ana o ka Peresidena..... 15
Kupono ole o ka poe i kohoia..... 18

KUMUKANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Kupono ole na luna Aupuni a poe hana Aupuni i hoa Ahaolelo 18
Lanakila (pono kuokoa) o ka olelo ame ka Papa Pa'i..... 2
Lanakila (pono kuokoa) o ka hoomana..... 2
Lawe i ka waiwai no ka pono o ka lehulehu—Eminent Domain 5
Lotere, papa ia 48
Luna Auhau, hookohu a hoopau ana..... 14
Luna Aupuni, Na, aole kupono i hoa Ahaolelo..... 18
Luna Aupuni a poe hana Aupuni, kupono ole no ka Aha olelo 18
Luna Aupuni i ko na Aina E, hookohu a hoopau ana..... 11-12
Luna Aupuni o ko na Aina E, na ka Peresidena e hookipa 13
Luna Aupuni Hawaii, aole lawe i na hana malalo o ke Aupuni E..... 48
Luna o ka Ahaolelo, Na..... 19
Luna Hooia, hookohu a hoopau ana..... 12
Lunakanawai Apana, Na, hookohu a hoopau ana..... 14
Lunakanawai o na Aha Kaapuni, hookohu a hoopau ana 11-12
Luna Kanikela i ko na Aina E..... 11
Luna Nana Paahao, hookohu a hoopau ana..... 11
Luna Nui o ka Oihana Wai, hookohu a hoopau ana..... 14
Luna Dute Nui, hookohu a hoopau ana..... 14
Make ka Peresidena 16
Mana hookaawale dala..... 4
Mana Hooko 9
Mana hookolokolo..... 41
Mana ka hapanui..... 48
Manao hoakaka—Interpretation..... 49
Mea hoopiiia, kona pono..... 4
Na hookohu no ka manawa..... 12
Notere o ka lehulehu, aole kupono i hoa Ahaolelo..... 18
Palapala i ka Ahaolelo, Na—Messages to the Legislature.. 13
Palapala hoopii (noi) ana..... 2
Palapala huli a hopu..... 4
Palapala kuu kino—Habeas Corpus..... 2
Hiki ole ke haawiia, kapaeia..... 13
Papa Ola, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Hoonaauao, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Hoopaa Inoa. E nana Hoopaa Inoa ana..... 53
Papa Hoopae Limahana, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Luna Nana Halepaahao, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Pa'i, kuokoa ana..... 2
Peresidena 10
A'o ana mai ka Aha Kuhina mai..... 14
Alihikaua Nui..... 13
Ka hoakaka ana i ka Ahaolelo..... 12
Kukala ana i ke Kanawai Koa..... 13
Koho ana i Peresidena..... 10
Rula ame na hooponopono koho balota, nana e kau.. 39
Mua: Sanford B. Dole..... 10
Vito ana 27
Peresidena e lawelawe ana—Acting President..... 15
Poe koho balota, Na. E nana, Koho ana, Na.
Hookuuia mai ka hopuia ana ma ka la koho..... 30
Kakau ana i ka poe koho..... 32
Kupono ole ke koho..... 19

KUMUKANAWAI—*Hoomauia.* AOAO
Poe Koho Balota, Na:
Kupono no ke koho Lunamakaainana..... 30
Kupono no ke koho i Senate..... 32
Pono o ka hoopilikia ole ia..... 4
Pono hookolokolo jure, e mau no..... 3
Pono pili kino (i na kanaka)—Personal Rights..... 1
Vito (veto) a ka Peresidena..... 27
KUPA—CITIZENSHIP 6
KUPA MAMULI O KA PALAPALA—DENIZATION..... 8
KUPONO ANA I KA HANA KARAIMA—RESPONSIBILITY FOR CRIME 61
KUPONO O NA HOA AHAOLELO—ELIGIBILITY OF MEMBERS OF LEGISLATURE 18
KURINA—INDIAN CORN. He 56 paona ma ka busela..... 365

L

LAAU MAKE, NA—DEADLY POISONS..... 520
Opiuma, kuai ana..... 294
Buke moolelo o ke kuai ana..... 520
Hoailona—Label 520
Kuai ana..... 520
Kuhikuhi laau a ke kauka i komo ai ka laau make, e malamaia 521
Laikini 294
LAAU LAPAAU, NA—DRUGS. E nana Laau Make..... 520
LAIBILA—LIBEL.
Ano ma ke kanawai..... 143
Degere, Na..... 144
Hoolaha ana—Publishing 143
Hoopai—Penalty 144
Ka oiaio o ka mea i hoolahaia, ma ke ano he pale..... 143, 144
LAIBILA HOALAALA KIPI—SEDITIOUS LIBEL..... 560
LAIKINI, NA—LICENSES..... 273
Ailamahu—Kerosene 280
Aole hiki ka laikini ke hooliloia—License not transferable 274
Agna hooiaio palapala "kepa" (aelike hana)..... 293
Agena hooiaio palapala "kepa" (aelike hana)..... 293
Ahahui malu, Na—Secret Associations..... 552
Ala maika—Bowling alleys..... 282
Alakohola—Alcohol 275
Awa 278
Io puaa—Pork 286
Oihana Banako—Banking 281
Oihana mahele kumupaa..... 277
Boroka—Broker 277
Biliodi—Billiards 282
Bipi (io)—Beef..... 285
Buke inoa o ka poe i laikiniia..... 188
Haiolelo—Lecture 295
Hale-aina, Na—Restaurants..... 290
Hale hoolimalima—Lodging or tenement house..... 290
Hale lio hoolimalima, Na—Livery stables..... 289
Hana ana i mea inu (ona) noloko mai o na huaai..... 198
Kuai ana 199
Hoikeike, Na—Exhibitions..... 295
Hoike lealea imua o ka lehulehu—Public show..... 295
Hooholo moku pili aina..... 299

LAIKINI—*Hoomauia.* AOAO
Hoopai no ka lawelawe ana i kekahi oihana me ka laikini ole 274
Holoholona, lawe ana mai iloko nei o ka aina..... 364
Hotele, Na—Hotels and Boarding houses..... 290
Kaa me kalaiwa kaa, Na—Vehicles and Drivers..... 297
Kaa "Pio"—Hacks..... 297
Kauka oki, Na—Surgeons 308
Kauka huki niho, Na—Dentists..... 311
Kauka lapaau, Na—Doctors or Physicians..... 308
Kalaiwa, laikini 297
Kalewa ana i na waiwai o na aina e..... 303
Kalewa mea ono—Peddling cake..... 294
Kamano—Salmon 296
Kanaka hoaie no ka ukupanee, Na—Pawnbrokers..... 306
Keaka—Theatre 295
Keaka lio—Circus 295
Kika me Kikalika—Cigars and Cigarettes..... 296
Kudala—Auction 279
Laau Lapaau ame Oki..... 308
Laau Make, Na—Poisonous Drugs..... 294
Laikini Mare 303
Lawe ana i na ohua mawaena o na mokupuni..... 300
Lawe ana mai i na ohua iloko nei o ka aina..... 304
Lole Bipi—Butcher..... 285
Luina, Na, kepa ana—Seamen, shipping..... 441
Maika 282
Manawa e mana ai ka laikini..... 274
Mare, laikini 303
Metulica—Methylated Spirits..... 275
Mea ono, kalewa ana..... 294
Notari o ka lehulehu, Na—Notaries Public..... 293
Paka—Tobacco 296
Palapala ae mare—Marriage license..... 303
Pu, Na—Fire arms..... 287
Rula, Na—Regulations 313
Waapa ame Hoehoe waapa—Boats and Boatmen..... 282
Waiona, Na—Spirituous Liquors..... 178
Bona—Bond 187
Buke inca o ka poe i laikiniia..... 188
Hana ana—Manufacturing 178, 182
Hana ana i ka waiona noloko mai o na huaai..... 198
Hoopai—Penalty 188, 189
Kuai liilii i ka waiona—Retail vending..... 185
Kuai nui—Wholesale 184
Lilo ka laikini i mea ole—License forfeited..... 189
Manao koho no ka nele i ka laikini—Presumption of no license 193
Manao koho no ke kuai waiona, ma ke ano kue i ke kanawai 192
Palapala hoopaa 187
Puhi waiona—Distillation 178, 182
Waina Hawaii 201
Waiu—Milk 293
Waina i hanaia noloko mai o na hua waina Hawaii..... 201
Waina Hawaii—Hawaiian Wine..... 201
Wawai kalepa—Merchandise 291

LAIKINI MARE, NA—MARRIAGE LICENSES. Luna haawi palapala ae mare ..... AOAO 403
LA UKU OLE IA—LAY DAYS 410
LA HOOHEI UKANA, NA 410
LA KOHO BALOTA, NA—ELECTION DAYS.
Hookuuia na paahana malalo o na aelike ma ia mau la .. 478
LANAI OPUU, NA—BALCONIES. Hooponopono ana 389
LANAHU—COAL. Hooponopono ana 401
LANAKILA O KA OLELO AME KA PAPA PA'I—FREEDOM OF SPEECH AND PRESS 2
LANAKILA O KA HOOMANA—RELIGIOUS FREEDOM 1
LA KIULAIA, NA—HOLIDAYS. Hookuuia na paahana ma ia mau la 478
LAWE ANA I NA MEA PEPEHI KANAKA—CARRYING DEADLY WEAPONS.
Hoopai 272
Poe i aeia e lawe ia mau mea 272
LAWE ANA I KA WAIWAI AIHUE—RECEIVING STOLEN GOODS 103
Ano ma ke kanawai 103
Ekolu manawa i ahewaia ai ma ke kau hookolokolo hookahi 104
Olelo hooholo a ke jure no ka aihue 267
He mea hana mau ia hewa 104
Hiki no ke hui pu ia ka hewa aihue maloko o ka palapala hoopii hoahewa hookahi 254
Hoahewaia ana no ka lua o ka manawa 104
Hoopai—Penalty 104
Mana hookolokolo—Jurisdiction 246
Na hewa i hanaia ma ka moana 206
LAWE ANA MAI I NA HOLOHOLONA—IMPORTATION OF LIVE STOCK. Laikini 304
LAWE CHUA, NA MEA—PASSENGER CARRIERS.
Heluna o na chua 301
Laikini 299
Palapala ae holo no na wahine i Oahu 302
LAWE OLA—MANSLAUGHTER 67
Ano ma ke kanawai 68
Olelo hooholo a ke jure ma ka hewa "Hakaka ame Hoeha" 68, 268
Degere, Na—Degrees 68
Hanaia ana ma ka moana 205
Hiki e hooholoia ma ka hewa "Hakaka ame Hoeha" 68, 268
Hoopai—Penalty 68
Palapala hoopii hoahewa, Na mea e lawa ai 250
Pepehi lua (duel), ku no ka hewa lawe ola 70
LAWEHALA, NA—CRIMINALS 537, 538
LAWE WALE (AIHUE) I KE KINO O KEKAHI KANAKA—KIDNAPPING 76
Ano oia mea 76
Hoopai 76
Manao koho, Na—Presumptions 76
LAWELAWE HIHIA ANA—PRACTICE. E nana nohoi Lawelawe Hoopii Karaima.
LAWELAWE HOOPII KARAIMA—CRIMINAL PROCEDURE 239
Aha Apana, Na—District Courts:
Hooko ana i na palapala 240

LAWELAWE HOOPII KARAIMA.—*Hoomauia.* AOAO
Aha Apana, Na:
Hoopii ana 239
Hui i hoohuiia, ka hoopii ana..... 242
Palapala hopu—Warrant 239
Palapala hopu (palapala kii karaima)—Penal summons 240
Waiho ana i ka hihia imua o ke jure—Commitment. 241
Olelo hoike, Na—Evidence..... 268
Olelo hoopai—Judgment 270
Olelo hoopai—Sentence 270
Olelo hooholo a na Kiure (Jure)—Verdict..... 263
Aihue a apuka i ka waiwai i haawiia e malama, ina he aihue maoli ka hewa..... 265
Aihue, ma ka hoopii apuka a aihue i ka waiwai i haawiia e malama..... 265
Aihue ma ka palapala hoopii hoahewa no ka lawe ana mai i ka waiwai i aihueia..... 267
Aihue, no ka imi loaa ma ka hoopunipuni..... 266
Hiki i ke jure ke hoopuka mai i ka olelo hooholo no ka aihue, ma ka hoopii no ka imi loaa ma ka hoopunipuni 266
Hiki i na jure ke hoopuka mai i ka olelo hooholo no ka hoeha, ma ka hoopii lawe ola..... 268
Hiki i na jure ke hoopuka mai i ka olelo hooholo no ka hoeha, ma ka hoopii pepehi kanaka 268
Hiki i na jure ke hoopuka mai i ka olelo hooholo no ka lawelawe me ka manao e powa, ma ka hoopii powa 265
Hiki i na jure ke hoopuka mai i ka olelo hooholo no ka lawe ola, ma ka hoopii pepehi kanaka..... 268
Hiki no ke hoopuka mai i olelo hooholo ma ke degere malalo iho 264
Hiki no ke kaohiia ka lakou olelo hooholo..... 270
Hoeha ma ka hoopii lawe ola..... 268
Hoeha ma ka hoopii pepehi kanaka..... 268
Hookuuia ana mai ka feloni mai a masidamina paha 263
Lawe a malama ana i ka waiwai i aihueia ma ka hoopii aihue 267
Lawe ola ma ka hoopii pepehi kanaka..... 268
Lawelawe e manao e powa, ma ka hoopii powa..... 265
Pupule, ke kumu pale..... 263
Dala hoopunipuni 247
Haawi ana i loio no ka mea i hoopiiia..... 261
Hewa elua, Ke ano e hookolokolo ai..... 251
Hoohui ana i ka poe i hoopiiia—Joinder of defendants.. 248
Hookoia ana o ka make—Execution..... 270
Hookuu ana me ka hoopii ole..... 244
Hookuu mua ia ana—Autrefois acquit.
Ke ano e pane ai..... 259, 260
Hoolilo ana i ka palapala hoopii hoahewa i mea ole—Abatement of indictment..... 259
Hoololi ana i ka palapala hoopii hoahewa..... 256
Hoololi ana i ka venue—Change of venue..... 248
Hoopai mua ia ana—Autrefois convict..... 259
Ke ano e pane ai..... 259, 260
Hoopanee ana i ka hookolokolo—Postponement of trial.. 257

LAWELAWE HOOPII KARAIMA.—*Hoomauia.* AOAO
Kahi e hookolokolo ai—Venue..... 230
Kali iki ana i ka hoopai—Respite of convict..... 258
Ke ano e hooiaio ai a e hoonohonoho ai imua o ke jure.. 261
Ke ano e pane ai no ka hoopai mua ia ana ame ka hookuu mua ia ana—Former conviction or acquital, How pleaded 259, 260
Koina aha, aole na ka mea i hoopiiia e uku..... 257
Ku me ka ekemu ole—Standing mute..... 258
Kukulu ana imua o ka Aha—Arraignment..... 258
Mana hookolokolo 233
Na like ole a paewaewa iloko o ka palapala hoopii hoahewa 262
Palapala Hoopii Hoahewa—Indictment..... 248-257
Aihue 252
Ano e lawa ai ka palapala hoopii hoahewa..... 248
Apuka i ka waiwai i haawiia e malama..... 251
Imi loaa ma ka hoopunipuni..... 251
Oiaio a oiaio ole o ka palapala hoopii hoahewa..... 243
Haule ana o na huaolelo..... 248
Hewa elua—Second offense..... 251
Hoohiki wahahee—Perjury 255
Hookonokono e hoohiki wahahee—Subornation of perjury 255
Hoolilo ana i ka palapala hoopii hoahewa i mea ole. 259
Hoololi, Na..... 256
Hoololi ana no na like ole—Amendment for variances 262
Hoololi, ka mana ame ka io oia mea..... 269
Hoopii ole ana..... 243
Ka ona o ka waiwai..... 249
Kakau apuka—Forgery..... 251
Kope o na palapala hoopii hoahewa ma ka Olelo Hawaii, e haawiia i na kanaka Hawaii..... 261
Kue ana i ka palapala hoopii hoahewa..... 256
Lawe ola 250
Like ole, Na—Variances..... 262
Manawa e waiho aku ai..... 243
Na hihia i kupono ai ia palapala..... 58
Pepehi kanaka—Murder..... 250
Pale ana—Defense 261
Pale hewa i ke dute—Smuggling..... 435
Pane—Plea 258
Papa inoa o na jure e haawiia i ka mea hoopiiia..... 261
LEALEA ULIA WALE—LOTTERY..... 48, 171
Hoopai 173
LEPERA—LEPROSY.
Halemai, Na..... 358
Halihali ana—Transportation..... 362
Hookaawale ana—Segregation..... 357
Hopu ana i na lepera..... 357
Kokua, Na..... 360
Lapaau ana i ka poe mai lepera, kanaka Hawaii. E nana mawaena o na Mokuna 54-5 o keia Buke ma "Na Hooponopono."
Loaa ana o ka aina—Acquisition of land..... 362
Poe makaikai, aole aeia..... 358
Rula, Na..... 358, 359

LIO, NA—HORSES. E nana nohoi Holoholona me Hoeha i na Holoholona. AOAO
LIMAHANA MALALO O NA AELIKE—CONTRACT LABORERS. E nana nohoi Eemoku..... 542
LOAA KA WAIWAI MAMULI O KA IMI LOAA MA KA HOOPUNIPUNI—OBTAINING PROPERTY BY FALSE PRETENSES 10
Olelo hooholo a ke jure no ka aihue..... 266
Palapala hoopii hoahewa, Na mea e lawa ai..... 250, 251
LOIO KUHINA. Peresidena o ka Papa Ola..... 323
LOIO, NA. Hiki i ka Aha ke haawi ia lakou e kokua i na poe poe i hoopiiia no ka feloni..... 261
LOLA, NA—IDIOTS. Papaia ko lakou pae ana mai iloko nei o ka aina 537
LOLE BIPI—BUTCHER.
Laikini 262-264
Moolelo piha—Record 285
LOTERE—LOTTERY 48, 171
LUAWAI, NA—WELLS. E nana nohoi Luawai Pipii..... 162
LUAWAI PIPII,NA—ARTESIAN WELLS..... 162
Hoomaunauna wale i ka wai, papaia..... 163
Hoopai 163
LUINA, NA—SEAMEN..... 41
Aie, aole ili maluna o ka luina..... 444
Auhau o na luina kanaka maoli..... 444
Agena, no ka hookuu ana ia lakou..... 445
Olelo aelike, ka wa e paa ai..... 449
Uku o ka luina i kepa maluna o ka moku me ka palapala aelike ole 445
Uku o na luina i make, ke ano e loaa ai..... 446
Hookuu ana 443
Hookuuia mai na auhau aku..... 445
Ka hana e hana ai..... 446
Kepa ana (hoolimalima ana)—Shipping..... 441
Laikini (palapala ae) no ke kepa luina ana..... 441
Loihi o ka manawa e hana ai..... 446
Poe kipi o luna o ka moku—Mutineers..... 450
Poe mahuka—Deserters..... 450
Waihona halemai—Hospital fund..... 448
LULU ANA—RAFFLING. Hoopai..... 173
LUNA AUPUNI AME KA POE I HOOHANAIA MALALO O KE ole no ka Ahaolelo..... 18
LUNA AUPUNI, NA—GOVERNMENT OFFICERS. Papaia ka lawe ana mai i ka oihana mai ko na aina e mai..... 48
LNA AUPUNI AME KA POE I HOOHANAIA MALALO O KE AUPUNI. Aole e hiki e lilo i hoa no ka Ahaolelo..... 18
LUNA ANA AINA NUI—SURVEYOR-GENERAL. Hoonoho a hoopau ana..... 14
LUNA AWA—HARBOR MASTER. E nana nohoi Rula o na Awa Ku Moku..... 419
Uku, Na—Fees 420
Hana, Na—Duties..... 419
Luina, palapala ae e kepa..... 442
Palapala hoouka (hookuu) i na luina..... 419
LUNA AWA, NA—PORT OFFICERS..... 420
LUNA EEMOKU, NA—BOARDING OFFICERS..... 425

LUNA O KA AHAOLELO, NA—OFFICERS OF LEGISLATURE ..... AOAO 19
LUNA O NA AINA E. Aole pili na kanawai a mana hookolokolo ia lakou 60
LUNA DUTE NUI O KA OIHANA DUTE.
Bona no ka palapala hooiaio a ke kanikela 412
Hoihoi hou ia ana o ke dute maluna o na waiwai i hookomoia mai 415
Hookomoia ana mai o ka pauda, pu, a pela aku 412
Hookomoia ana mai o na waina a o na waiona paha 412
Hoonoho ana a hoopau ana 14
Hoopai no ka hoole ana e hoopau i ka palapala ae holo 457
Hoopai no ka hoopuka ana i ka palapala ae holo ma ke ano kue i ke kanawai 457
Hoopii no ka uhakiia ana o ke kanawai dute 431
Hopu ana i ka waiwai i hoopae malu ia mai 430
Huli ana i ka moku 430
Huli ana i na waiwai i hoopae malu ia mai 430
Luna awa, na ka Luna Dute Nui e koho 419
Ka hookomo ana i ka waiwai ma ka Hale Dute 407
Lawe ana i ka waiwai mai kahi moku a kahi moku 413
Nanaia ana a imiia ana o na waiwai i hookomoia mai 413
Nanaia ka waiwai kalepa 412
Pailata, Na, waeia ana 420
Palapala ae, e hooili mai kahi moku a kahi moku—Permit to tranship 414
Palapala ae a hoopae iuka 409
Palapala hooiaio a ke kanikela 411
Palapala hookomo waiwai hoopae mai—Inward entry 408
Palapala hookomo waiwai maalo—Transit entry 413
Palapala hookuu—Certificate of clearance 416
Hoopai no ka holo ana me ka nele ia palapala 418
Palapala waiwai puka aku—Outward entry 383
Palapala helu o na mea ai—List of stores 407
Papa helu ukana 407
Papa hoike waiwai, Na—Invoices 411
LUNA HELU NUI—ASSESSORS OF TAXES. Hookohuia ana a hoopauia ana 14
LUNA HOOIA—AUDITOR-GENERAL. Hookohuia ana a hoopauia ana 11
LUNA KAKAU KOPE—REGISTRAR OF CONVEYANCES. Hoonohoia ana a hoopauia ana 14
LUNAKANAWAI APANA, NA—DISTRICT MAGISTRATES 233
Ka lakou hana ma ke ano Koronero 352
Mana hookolokolo E nana nohoi, Mana Hookolokolo Karaima 233

M

MAI O NA HIPA. E nana, Hipa 321
MAI LELE, NA—CONTAGIOUS DISEASE. Poe i loohia ia mai, mai na aina e mai, aole aeia e lele mai iuka nei o ka aina 537
MAINA—MYNAH. Aeia ko lakou luku wale ia ana 507
MAI PUUPUU LIILII—SMALL POX. Ka malama ana i na poe i loohia ia mai 334
MAU MEA I PAIIA—PRINTS. E nana nohoi, Mana Hoomalu i na Nupepa.
MAKAI NUI, NA—SHERIFFS. Aha niele, Na hana 352
MAKE—DEATH. Huna ana i ka make ana o kekahi keiki 80

AOAO

MAKE, NA—DEATHS 345
Hoike ana imua o ka Mea Kakau..... 345
Kakau ana i na make..... 345
MAKE ANA O KA PERESIDENA—DEATH OF PRESIDENT. 15
MAKEKE, NA—MARKETS 395
Hora, Na—Hours 397
Kakauolelo 395
Nana ana i na Ana ame na mea Kaupaona..... 397
Rula hooponopono—Rules and Regulations..... 397
MAKUA, NA—PARENTS. Kuleana maluna o na keiki..... 490
MALU MAI KA HULIIA ANA AME KA HOPUIA ANA..... 4
MANA AUHAU—TAXING POWER..... 4
MANAO, NA—INTENTIONS.
Manao hana kue kanawai—Lawless intentions..... 561
Manao hoalaala kipi—Seditious intention..... 560
MANA HOOKAAWALE DALA—APPROPRIATING POWER.. 4
MANA HOOKOLOKOLO—JUDICIAL POWER..... 41
MANA HOOKOLOKOLO—JURISDICTION. E nana nohoi, Mana Hookolokolo Karaima.
MANA HOOKOLOKOLO KARAIMA—CRIMINAL JURISDICTION 233
Aole ia i pili i na Luna Nui o na Aupuni E..... 60
Aha Kaapuni, Na—Circuit Courts..... 235
Bela 236
Feloni 236
Hoapono i na palapala hopu i hoopukaia e na Lunakanawai Apana 234
Mana hookolokolo 235, 236
Palapala hopu, Na—Warrants of arrest..... 237
Apuka—Forgery 246
Dala hoopunipuni, Na..... 247
Hoohiki wahahee—Perjury 246
Kanaka "kupa" o ka Repubalika, Na—Citizens of the Republic 60
Lawe ana i ka waiwai i aihueia..... 246
Lunakanawai Apana:
Aihue ma ke degere elua..... 233
Imi loaa ma ka hoopunipuni—Gross cheats..... 233
Hele ana mai o na hoike..... 234
Hoapono i na palapala hopu—Countersigning warrants 234
Hookuu ana ma ka bela..... 234
Hoopaa ana—Commitment 234
Hopu ana 233
Kanawai o na palapala ae (laikini)..... 235
Kipe—Bribery 233
Kue ana i na kanawai o ka oihana leta..... 235
Mana hookolokolo 235, 236
Mikamina—Misdemeanor 233
Ninaninau ana 234
Palapala huli—Search warrant..... 234
Mana o ka Aha Kiekie..... 237
E kakauia na noi apau no ka hoihoi ana i ka hihia i ka Aha Kiekie..... 237
Hoihoi ana i na hihia feloni ilaila mai na mokupuni e mai 237

MANA HOOKOLOKOLO KARAIMA.—*Hoomaua.* AOAO
Mana o ka Aha Kiekie:
Nana e kau i na rula no na palapala pili i na hihia.. 238
Mana ma ko nei o ka aina o ka Repubalika..... 60
Mare lehulehu—Polygamy 245
Poe e noho ana maloko o ka Repubalika... 60
MAKAI, NA—POLICEMEN. Kapa wahahee ana..... 106
MANA HOOMALU O NA NUPEPA—CONTROL OF PRESS.
Inoa o na ona, e hoolahaia..... 534
Inoa o na luna-hoopuka, e hoolahaia..... 534
Hoohiki wahahee ana ma ka palapala hoike..... 533, 534
Hoopau ana i ka hoolaha ana i na nupepa, no ka hewa hoalaala kipi 561
Kuai ana i na nupepa me ka palapala hoike ole..... 533
Lanakila (Pono kuokoa) o ka papa-pa'i..... 2
Loli ana o ka palapala hoike..... 533
Mana hookolokolo o na Lunakanawai Apana..... 534
Palapala hoike, Na..... 532
MANA KA HAPANUI—MAJORITY RULE..... 48
MANU, NA—BIRDS.
He kue kanawai ka pepehi ana..... 507
Hua 507
"Kikina" kapu o ka manu..... 506
Ki-pu ana ma ka aina o hai, me ka ae ole ia, he kue kanawai 509
Ka ona o na manu holo ahiu..... 509
Manu ma'na, hiki no ke pepehiia..... 507
Punana 507
MANU KAPALULU—QUAIL.
Ona o na manu ahiu..... 508, 509
Wa e kapu ai..... 508
MARE, NA—MARRIAGES 345
Hoike ana i ka hoopukaia ana a haawiia ana o ka laikini mare 349
Hoike i ka mare ara i ka Mea Kakau o ka apana..... 348
Hoopaa ana i ka mare..... 345
MARE LEHULEHU—BIGAMY, OR POLYGAMY.
Ano ma ke kanawai..... 81
Mana hookolokolo 245
MEA ANA ME NA MEA KAUPAONA, NA—WEIGHTS AND MEASURES. E nana nohoi Imi Loaa ma ka Hoopunipuni 397
E nana'a e ke kakauolelo o ka makeke..... 396
Hoopai ana no ka lawelawe ana me ka mea ana a kaupaona i sila ole ia..... 398
Kumu hoohalike paa o na mea ana a kaupaona..... 398
MEA INO WALE, NA—COMMON NUISANCES..... 152
Akeakea ana i na alanui..... 157
Alanui, Akeakea ana..... 157
Ano ma ke kanawai..... 152, 153
Degere, Na 155
Hoopau ana i na mea ino wale..... 325
Kapili ana i na palapala hoolaha me ka ae ole ia..... 162
Palapala huli no na mea ino wale..... 155
MEA E LOAA MAI AI KE OLA, NA—VISIBLE MEANS OF SUPPORT.
Aole aeia ia poe e komo mai iloko nei o ka aina..... 537
Olelo hoike—Evidence 537

AOAO

MEA I HOOPIIIA, KONA PONO—ACCUSED, PRIVILEGE OF 3
MEA HANA LAAU (KAWILI LAAU)—DRUGGIST.
Kuai ana i ka laau make..... 521
MEA HOIKE—EVIDENCE.
Olelo hoike i kakauia—Depositions..... 268
Dala hoopunipuni, Na—Counterfeit coins..... 269
Hiki e nanaia e ka mea hoopiiia..... 268
Hoopai mua ia ana—Former conviction..... 268
MEA HOOKAUMAHA MOKU—BALLAST.
Hooponopono no ka hoouka ana a kiola ana ia mea..... 401
MEA PAHUPAHU, NA—EXPLOSIVES. E nana nohoi, Pauda 522
Aila Mahu—Kerosene:
Hoopai no ke kuai ana i ka aila i ana ole ia..... 528
Ke ana ikaika kupono a palekana o ka aila..... 525
Waihoia imua o kekahi Papa Luna Hooholo, ke hoopaapaaia ke ana o ka ikaika..... 526
Hookomo a hoopae ana mai, papaia..... 394
Lawaia ana me ia mau mea, papaia..... 503
Lawe ana aku..... 523
Lawe ana mai luna mai o ka moku..... 523
Lawelawe ana a paa ana i ka mea hoopoino ola..... 528
Lawelawe kue kanawai..... 528
Makai Kiekie o ke Aupuni, nana e malama a e hoahu pono aku ia mea..... 524
Mana hookolokolo o na Aha..... 529
Nitro-glycerine, hookapuia ka laweia ana mai..... 522
Paaia ana o ka i'a i make i ke giana pauda..... 504
Pahu p ula a keleawe..... 522
Rula, Na 524
Wai pahupahu, Na—Liquid Explosives..... 522
Waiho ana a hoahu ana..... 522
MEA PEPEHI KANAKA, NA—WEAPONS. E nana, Lawe ana i na mea Pepehi kanaka..... 272
METULICA—METHYLATED SPIRITS. 275
MIULA, NA—MULES. E nana, Holoholona.
MIKAMINA—MISDEMEANOR. Kona ano..... 56
MOA, NA—CHICKENS.
Ona o na moa ahiu..... 508
MOANA, NA OFENI MALUNA—HIGH SEAS, OFFENSES ON 205
Haalele ana i na luina..... 208
Hewa Barratry 206
Hoeha i na luina..... 208
Hoo'li ana i ka moku—Wrecking..... 206
Hoolei ana i na moku—Casting away of vessels..... 206
Hoopai—Penalty 205, 208
Mokuahana—Mutiny 207
Powa (moku)—Piracy 205
Pue wahine—Rape 205
MOE AIKANE (HOLOHOLONA)—SODOMY..... 83
Olelo hoholo a ke jure no ka hewa limaikaika me ka manao e hana i ka hewa sodomi..... 264, 265
Hoopai 83
MOEKOLOHE—ADULTERY 81
Ano ma ke kanawai..... 81
O ka hoopai ana o kekahi wahine, aole ia he kumu e ahewaia ai oia..... 83
Olelo hoholo ahewa no ka moekolohe mare ole ia..... 268

MOEKOLOHE.—*Hoomauia.* AOAO
Hoopai 82
Hoopaiia na poe i okiia..... —
Hoopii poho no ka launa hewa, he mea ia e hoopii karaima ole ia ai..... 83
Hoopii poho no ka hoowalewale moekolohe, he mea ia e hoopii karaima ole ia ai..... 83
Hoowalewale moekolohe, ke hoopii poho ia, aole ia he kumu e hoopii karaima ia ai..... 83
Ke lawa ole ka hooiaio no ka hewa moekolohe mareia, imua o ke jure, alaila, e ahewaia, no ka hewa moekolohe mare ole ia..... 268
Launa hewa, ke hoopii poho ia, aole ia he kumu e hoopii karaima ia ai..... 83
MOEKOLOHE MAU—ILLICIT CO-HABITATION. E hoopaiia elike me ka moekolohe o na mea i mareia..... 82
MOEKOLOHE MARE OLE IA—FORNICATION..... 82
Ano ma ke kanawai..... 82
Hoopai—Penalty 82
Hoopii poho no ka launa hewa, he kumu ia e hoopii karaima ole ia ai..... 83
Hoowalewale moekolohe, ke hoopii poho ia, he mea ia e hiki ole ai ke hoopii karaima..... 83
Moe kanawai ole me kekahi wahine malalo o na makahiki he umikumamaha—Sexual intercourse with female under fourteen 82
MOE PIO A MOE NAHA—INCEST..... 83
Ano oia mea..... 83
Hoopai 83
MOKU, NA—VESSELS. E nana nohoi, Moku okohola.
Auhau halemai—Hospital tax..... 427
E haawi mua i ka leta (eke) mamua o ka hookomo ana mai 95
Inoa o ka moku, e penaia mahope o ka moku ame ka hale ku-hoe 454
Uku no ka lawe ana i ka eke leta—Renumeration for carrying mail 96
Uku no na kukui—Light dues..... 425
Bona no ka palapala hooiaio a ke kanikela..... 412
Dute, Na—Duties 409
Hookomo ana—Entry 406
Hookomo ana mai i ka pauda, na pu, a pela aku..... 412
Hookomo ana mai i ka waina ame ka waiona..... 412
Hookuu—Clearance 416
Holo ana me ka loaa mua ole oia palapala, Hoopai.. 418
Ka hoakaka no ka wa paa i ka noe (ohu)—Fog signals.. 580
Ka hoakaka no ka wa pilikia, Na—Distress signals..... —
Kakau holke ana—Registry..... 454
Lawe i ka waiwai mai kahi moku a kahi moku—Transhipment 413
Lawe hou ana i na waiwai i hookomo ia mai..... 415
Leta a palapala i hoailona pai ole ia, aole aeia kekahi moku e lawe aku..... 96
Lilo ana o ka moku o ka poe hookomo mai i ka waiwai ma ke ano kue i ke kanawai dute..... 428
Lilo ana o ka waiwai no ka hookomoia ana mai ma ke ano kue i ke kanawai dute..... 438
Mana ma ka hele ana—Right of way..... 583

MOKU.—*Hoomauia.* AOAO
Moku holo pili a'na, e lawe i na eke leta..... 97
Moraki, e hoopauia ma ka buke..... 454
Na kukui—Lights 573
Na la auhau ole ia o ka moku..... 410
Na nana ana i na waiwai..... 412
Nana ana i na waiwai i hookomoia mai..... 412
Palapala ae holo, Hoopai no ka loaa ole ana oia palapala 457
Palapala ae e hoopae i uka—Permit to discharge..... 409
Palapala ae e maalo ae—Permit to tranship..... 414
Palapala inoa o na luina, e haawi'a aku i ka Luna Dute.. 447
Palapala hoike ola..... 416
Palapala hooiaio a ke kanikela—Consular's certificate... 411
Palapala hookomo waiwai maalo..... 413
Plapala hookuu—Certificate of Clearance..... 416
Palapala hookomo waiwai hoopae ma'—Inward entry.... 408
Palapala hoopaa (Bona) no ka palapala hooiaio a ke kanikela 412
Palapala waiwai puka aku—Outward entry..... 417
Papa helu o na mea ai ame na lako e ae..... 374
Papa helu waiwai—Manifest..... 406
Papa helu waiwai komo mai..... 406
Papa hoike waiwai, Na—Invoices..... 411
Rula no ka holo ana o na moku..... 573
Rula no na hoeuli, Na—Steering rules..... 581
MOKUAHI, NA—STEAMERS. E nana, Moku.
MOKU ILI, NA—WRECKS.
Aihue ana i ka waiwai..... 91
Uku o ka makai nui..... 461
Hoolaha ana no ka mea pili i ka ili ana..... 461
Hoopai no ka lawe ana i ka waiwai o ka moku ili..... 461
Kua' kudala ana i ka waiwai.. 462
Na hana a ka Luna Makai Kiekie (Ilamuku) ame na Makai Nui 460
Papa helu o ka waiwai ili, na ka Makai Nui e hoomakaukau 460
Waiwai i koi ole ia mai..... 462
MOKU OKOHOLA, NA—WHALE SHIPS. E nana nohoi, Moku 403
Dute o na waiwai komo mai..... 405
Hookomo ana mai—Entry..... 403
Kalepa ana i ka waiwai, Palapala ae—Barter, Permit of.. 403
Palapala ae e kalepa..... 403
Waina ame na waiona, Papa helu..... 370
MONGOOSE.
Hoopau ana ia ano holoholona..... 511
Malama a hoolaha ana, papa'a..... 510
MONTE. Hoopai 173
MUA, NA—PRINCIPALS Ano..... 63

N

NA MANAO KOHO—PRESUMPTIONS.
Mahuka me ka wahine—Abduction..... 78
NA MEA E KUPONO AI KA POEIKOHOIA (NA LUNAMAKAAINANA)—QUALIFICATIONS OF REPRESENTATIVES 25

AOAO

NA MEA E KUPONO AI NA SENATE (SENATOA)—QUALIFICATIONS OF SENATORS..... 23
NA MEA I HOLOIIA MALOKO O NA PALAPALA..... 465
E hoomaopopoia ia mau mea e na Notari o ka Lehulehu.. 465
NA MEA MARE—MARRIED PERSONS..... 81
NAPTHA 523
NENE—GOOSE.
Ona oia holoholona..... 509
Wa kapu 508
NENE (KOLOA) HAWAII AHIU—NATIVE WILD DUCK.
Wa e kapu ai..... 508
NINANINAU ANA I NA HOIKE—EXAMINATION OF WITNESSES.
He pono ia no ka mea i hoopiiia..... 58
NINANINAU PALE, NINANINAU HOOHUAHUALAU—CROSS EXAMINATION.
He pono ia no ka mea i hoopiiia..... 58
NITRO-GLYCERINE 522
NONOI A KOI ANA—SOLICITING. Aro ma ke kanawai..... 83
Olelo hoike—Evidence of..... 84
Hoopai—Penalty 84
NOTERE O KA LEHULEHU, NA—NOTARIES PUBLIC..... 464
Hoihoi ana i ka buke moolelo i kela ame keia 5 makahiki 464
Hoihoi i ka buke moolelo i ke kakauolelo o ka Aha Kakau 465
Kupono ole no ka Ahaolelo 18
Laikini 293
Na huaolelo i puumanaia, holoiia a hoololiia, ka lakou hana 465
NUNU—DOVE. Wa e kapu ai..... 508
NUPEPA, NA—NEWSPAPERS. E nana nohoi, Mana Hoomalu o na Nupepa.

P

PAILATA, NA—PILOTS 420
Ee ana maluna o na moku..... 422
Uku—Compensation 423
Hookohuia ana 420
Luna-Eemoku, Na—Boarding officers..... 425
Mai lele maluna o ka moku..... 422
Nana (ninaninau) mua ia—Examination..... 421
Palapala hoike ola o na moku komo mai..... 422
Palapala hoopaa (Bona)—Bond..... 421
PAIPAIIA ANA O NA WAIONA..... 437
PAUDA—GUNPOWDER 393
E nana nohoi, Mea Pahupahu.
Hoopii poho no ka poino mamuli o ka pahu ana..... 393
Huli ana 393
Lalauia—Seizure 393
Lawe ana mai ia mea iloko nei o ka aina, ua papaia.... 394
Rula hooponopono, Na—Regulations..... 393
PAUKU HOOHOLO I KE KANAWAI—ENACTING CLAUSE.. 55
PAKA—TOBACCO. Laikini 296
PAKAPIO. Hoopai 172
PAKE, NA—CHINESE 544
Uku o ka limahana, e hoahuia ma ka Baneko Hale Leta.. 549
Haalele ana i ka Repubalika..... 545

PAKE.—*Hoomauia.* AOAO
Hookuuia ka poe kalepa..... 544
Hookuuia na kahunapule..... 547
Hoomaopopo ana—Identification 546
Hoopai no ke komo ana mai iloko nei o ka Repubalika me ke kue i ke kanawai..... 548
Kahunapule, hookuuia 547
Kii, e haawiia mai ia mea..... 549
Kumuao, Na; hookuuia..... 544
Palapala ae, mamuli o na kumu—Conditional permits... 544
Palapala ae no eono mahina..... 545
Poe kalepa, hookuuia..... 544
Rula ame Hooponopono ana, Na..... 546
Waihona eemoku Pake..... 547
PALAPALA, NA—LETTERS.
Aihue ana—Embezzlement of..... 94
Aihue ana—Stealing 94
Haehae ana—Destruction of..... 94
Wehe ana i ka eke leta..... 93-98
PALAPALA, NA—WRITINGS. Aihue ia ana..... 91
PALAPALA AE HOLO, NA—PASSPORTS..... 455
Hiki no ke hopuia ka mea i loaa ia palapala..... 457
Hoopai no ka haawi ana ia palapala me ke kue i ke kanawai 457
Hoopai no ka holo ana me ka loaa o'e oia palapala..... 457
Hoopau ana—Cancellation 456
Kuhina o ko na Aina E, hiki ke haawi..... 458
Noi—Application 455
Palapala hoopaa (Bona) no ka aie..... 458
Palapala kaohi, Na, e kue ana i ka haawiia ana..... 456
Wa e haawi ole ia ai keia palapala..... 455
PALAPALA HOOIAIO A KE KANIKELA—CONSULAR CERTIFICATE 411
PALAPALA HOOLAHA, NA—ADVERTISEMENTS, POSTERS. Kapili ana ia mau mea me ka ae ole ia..... 162
PALAPALA HOOPAA (BONA) E MALAMA I KA MALUHIA.
PALAPALA HOOPII—PETITION. He pono kumukanawai ia.. 2
PALAPALA HOOPII HOAHEWA—INDICTMENT. E nana no Hoi Lawelawe Hoopii Karama..... 248
PALAPALA HULI—SEARCH WARRANT.
Ano ma ke kanawai..... 218
Hoeha i na holoholona..... 116
Ka hoakaka Kumukanawai e pili ana ia mea..... 4
Ka hooko ana..... 219
Mamuli o ka olelo hoike i hoohikiia e hoopukaia ai ia palapala 218
Na kumu e hoopuka ai ia palapala..... 218
Na mea ino wale..... 155
Na pu ame na lako pono kaua..... 219
Waiona—Spirituous liqour..... 193
Waiwai pale hewa i ke dute, Na..... 430
PALAPALA KENA (KII) HOIKE—SUBPŒNA. Hiki i ke koronero ke hoopuka aku..... 353
PALAPALA KII, (KUU) KINO—HABEAS CORPUS. Kapaela ana 2
PALAPALA NO KA HOOKUPA ANA—LETTERS OF DINIZATION 8

PAPA EEMOKU—BOARD OF IMMIGRATION. AOAO
Hoonoho a hoopau ana. Kumukanawai..... 11
PAPAIA KE KAUWA KUAPAA—SLAVERY PROHIBITED... 4
PAPA INOA O NA POE KOHO BALOTA—REGISTER OF VOTERS. E nana nohoi, Papa Kakauinoa Koho Balota.
Hooponopono ana..... 38
Na inoa—Names..... 37
Na kope, e hoounaia i na Luna Nana Koho Balota..... 38
PAPA OLA—BOARD OF HEALTH.
Ilina a pa kanu kupapau..... 324
O-lima 335
Hale ho'oi lole, Na..... 338
Hale lo'e pipi, Na..... 327
Halemai, Na..... 355
Hale noho, kulana o ke ola..... 340
Hanau, Na, moolelo..... 345
Hoike no na make..... 345
Hoolaha ana i na rula..... 324
Hoomaikai ana i ka aina..... 341
Kuleana hoopaa ma'una o ka aina..... 343
Hoomaloo ana i ka aina..... 341
Hoonoho a hoopau ana..... 11
Hoopau ana i na mea ino wale..... 325
Hope (Agena), Na..... 323
Ke uhakiia na rula hooponopono..... 324
Komo ma ka aina..... 327
Kulana o ke ola ma ka hale noho..... 340
Kumu o ka mai..... 334
Lala o ka Papa..... 323
Lilo (expenses) no na eemoku i komo mai iloko nei o ka aina 335
Loio Kuhina, Peresidena..... 323
Mai-lele, e hoikeia ae..... 334
Mai Lepera:
Aeia e lapaau i na mai lepera..... 359
Aole aeia ka poe makaikai..... 358
Halemai 358
Halihali ana..... 362
Hookaawale ana..... 357
Hopu ana i ka poe maii lepera..... 357
Kuai ana i na aina ma Molokai..... 362
Na kokua 360
Rula 358
Mare, Na, moolelo..... 345
Mea ino wale, hoopau ana..... 325
Na hana 323
Poi, hana ana..... 339
Puupuu lii'ii, ke ano e malamaia ai ka poe mai..... 326, 327
Rula hooponopono 324
PAPA HELU WAIWAI—MANIFFST. E nana nohoi Moku.... 406
PAPA HOIKE WAIWAI,(NA—INVOICES..... 410
PAPA HOONAAUAO—BOARD OF EDUCATION.
Hoonoho a hoopau ana. Kumukanawai..... 11
PAPA HOOPAA INOA—REGISTRATION BOARD..... 33
Hele kino ka mea noi..... 34
Hoike, Na..... 35
Hoohiki wahahee o na hoike..... 35
Hoolaha ana i ka halawai..... 37

PAPA HOOPAA INOA.—*Hoomauia.* AOAO
Hookohuia ana..... 33
Hoopaa ana no ka hoohiki wahahee..... 35
Hoopii ana mai ka papa aku..... 36
Kue ana aku..... 35
La'a, Na..... 33
Manawa halawai..... 33
Moolelo o na hana..... 39
Na halawai..... 33
Hoolaha..... 33
Manawa..... 33
Na mana o ka papa..... 35
Ninaninau ana i ka poe noi..... 34
Noi ana..... 34
PAPA LUNA NANA PAAHAO—BOARD OF PRISON INSPECTORS.
Hoonoho a hoopau ana. Kumukanawai..... 11
PAPAPAI, PONO KUOKOA. E nana nohoi, Mana Hoomalu i na Nupepa..... 2, 532
PELEHU—TURKEY Ina he ahiu, ka ona oia mau manu..... 508, 509
PEPEHI KANAKA—MURDER..... 67
Ano ma ke kanawai..... 67
Olelo hooholo a ke jure no ka "hakaka ame ka hoeha"..... 268
Olelo hooholo a jure no ka lawe ola..... 268
Degere, Na—Degrees..... 67
Hoopai make..... 68
Ke kaha ana i ke kino make..... 68
Ke koikoi o ka hooiaio ana..... 67
Maluna o ka moana..... 205
Na ke jure e hooholo ke degere..... 67
Palapala hoopii hoahewa, Na mea e lawa ai..... 250
PEPEHI LUA—DUELLING..... 70
Ano ma ke kanawai..... 70
Olelo kauoha—Challenging..... 70
Hoopai..... 70
Kokoolua—Seconds..... 70
PERESIDENA—PRESIDENT.
Ao ana mai ka Aha Kuhina mai..... 13-14
Alihikaua Nui..... 13
Uku..... 11
Hoakoakoa ana i ka Ahaolelo..... 12
Hoike i ka Ahaolelo—Messages to Legislature..... 13
Hookipa ana i na Luna o na Aina E..... 13
"Kapaeia ana o ka Vito"..... 28
Kau Kuikawa o ka Ahaolelo..... 12
Kapae ana i ka Palapala Kuu Kino..... 13
Koho ana..... 10
Koho Ba'ota ana, mana e hana i na Rula ame na Hoponopono ana..... 39
Kuikahi me na Aupuni E, Na..... 13
Kukala ana i ke Kanawai Koa..... 13
Make, Kupono ole a kaawale i kahi e..... 15
Mana hoopau..... 12
Mana hoonoho oihana..... 11
Mana Vito..... 27
Mua; Sanford Ballard Dole..... 10
Na mea e kupono ai i Peresidena..... 10
Palapala Kuu Kino, kapae ana..... 13
Vito. Kumukanawai..... 27

PIO, NA (PAAHAO)—PRISONERS. AOAO
Hoohemo, hookuu a hoopakele i ka paahao..... 126
Kokua ana e hemo ka paahao..... 127
Kokua i ka Papa Ola..... 335
Pakele, ma ke ano malu, mailoko mai o kahi paa..... 126
PILIWAIWAI—GAMBLING 171
Ae ana i ka hewa no ia hana..... 173
Ano ma ke kanawai..... 171
Gemu—Game 172
Hoopai—Penalty 173
Hoopii Kivila, Na—Civil remedies..... 173
Paani ana—Playing..... 172
PIKAKE—PEA FOWL. Ka ona o na manu ahiu oia ano..... 508
PIPI—CATTLE. E nana, Holoholona.
PIPI, NA—OXEN. E nana nohoi, Holoholona.
PO—NIGHT 176
Papaia ka hele ana o na keiki ma na alanui..... 177
Papaia ka hele ana o na keiki ma na ha'e inu rama..... 176
Walaau nui (a hana kuli) i ka po, ua papaia..... 176
POE AEA—VAGRANTS 165
Ano ma ke kanawai..... 165
Hoopai 165
Papaia ka pae ana mai..... 137
POE I HOOLIMALIMAIA (AELIKE PAAHANA)—CONTRACT LABOR. E nana nohoi, Haku ame Kauwa..... 474
POE I KOHOIA—REPRESENTATIVES. E nana nohoi, Ahaolelo.
Ano e koho ai ia lakou..... 30
Apana, Na..... 24
Apana Koho Balota..... 24
Hakahaka, Na..... 24
Heluna 23
Hoonohonoho ana..... 25
Hoopii luna nui—Impeachment..... 44
Koho ana, ke ano..... 30
Kupono ana, Ka hooiaio ana ia mea—Eligibility, Burden of Proof 18
Manawa e noho ai ma ka oihana..... 24
Na mea e kupono ai ka poe koho balota—Qualifications of Electors 30
Na mea e kupono ole ai..... 18
POE HAUKAE—DISORDERLY PERSONS..... 165
Ano ma ke kanawai..... 165
Hoopai 165
POE HOLO BALOTA—CANDIDATES. E nana, Koho Balota. 516
POE KAKAU I NA HANAU, NA MAKE AME NA MARE..... 345
POE KIU—SPIES. Hoopai..... 570
POE KIPI O LUNA O NA MOKU—MUTINEERS..... 450
Hopu ana 451
KIPI MALUNA O KA MOKU—MUTINY..... 208
POE KOHO BALOTA—VOTERS. E nana, Poe i Kohoia, na Senatoa, Koho Balota, me Peresidena.
POE MAHUKA—DESERTERS..... 450
Hopu ana 450
Malama i ke ola—Maintenance of..... 450, 451
Palapala hoopaa—Security 451
POE MAHUKA MAI KE KANAWAI MAI—FUGITIVES FROM JUSTICE. Papaia ko lakou hoopaeia ana mai iloko nei o ka aina..... 537, 540

POE NOHO OIHANA—OFFICE HOLDERS. Mau no iloko o ka oihana . ..... AOAO 47
POE PEE MALU—STOWAWAYS. Papaia ko lakou lele ana mai i uka nei o ka aina..... 537
POI. Na palena o Honolulu i aeia ai ka hanaia ana..... 339
POO O KA PALAPALA KENA, MA KA INOA O KA REPUBALIKA 46
PONO O KA AHAOLELO, NA—PRIVILEGES OF LEGISLATURE 20, 21
PONO O KA MEA I HOOPIIA, NA—PRIVILEGES OF ACCUSED 4
PONO KUOKOA O KA OLELO—FREEDOM OF SPEECH.... 2
PONO KUOKOA O KA HOOMANA—RELIGIOUS FREEDOM.. 1
PONO PILI I KE KANAKA, NA—RIGHTS OF THE PERSON 1
PONO PILI I NA KANAKA—PERSONAL RIGHTS..... 1
POWA—ROBBERY 88
Ano ma ke kanawai..... 88
Olelo hooholo a ke jure no ke degere ma'alo iho..... 531
Olelo hooholo a ke jure no ka hoeha me ka manao e powa 265
Hoopai 89
Na lima ikaika e ku ai ka hewa..... 89, 89
Poe halihali leta..... 95
Powa i ka mea halihali leta..... 95
POWA MA KA MOANA—PIRACY 205
PU, NA—FIRE ARMS..... 287
Na poe i hookuuia, aole laikinila..... 288
Laikini, uku..... 287
Hoopai 289
Paa ana a malama ana i ka pu i laikini ole ia, e manaoia ua pili no ke kanawai iaia..... 289
PUALI MAKAI KIAI. Kapa wahahee ana..... 107
PU AME NA LAKO PONO KAUA—ARMS AND MUNITIONS OF WAR.
Huli ana 219
PUE—RAPE 78
Ano ma ke kanawai..... 78
Olelo hooholo a ke jure no ka hewa lawelawe e hana i ka hewa pue 265
Ka wahine i pue ia, he hoike kupono no ia..... 79
Pue ana ma ka moana..... 205
PUHIHALE—ARSON.
Ano oia mea..... 109
Degere, Na..... 109
Hoopai 110
Na manao koho—Presumptions..... 109
Puhi hale manao ino..... 109
Degere elua 109
Wahine mea kane, pili no iaia..... 111
PUHI HALE MANAO INO—MALICIOUS BURNING..... 110
Ano oia mea..... 110
Degere, Na—Degrees 110
Hoopai—Penalty 110
PUPULE—INSANITY. Kahi e malamaia ai ia poe, ke ikeia ma ka wa hookolokolo..... 259
PUPULE—MENTAL DERANGEMENT. He mea ia e paleia ae ai ka hewa 61

R

RAI—RYE. AOAO
56 paona i ka busela..... 398
REPUBALIKA.
Aina—Territory 5
Ano ame ka inoa..... 5
ROULETTE. Hoopai..... 173
RULA E PILI ANA I NA MOKU, NA—SAILING REGULATIONS 573
Ke ala e holo ai—Right of way..... 583
Ma ka wa e paa ai i ka noe..... 580
Na kahoaka (hoailona) no ka wa pilikia..... 584
Na kukui—Lights 576, 577
Rula no na hoeuli—Steering rules..... 581
RULA O NA AWA KUMOKU, NA—PORT REGULATIONS.
Haawi ana mai i ka poe hana hewa..... 401
Ho'oholona make, Na..... 400, 401
Huli i na moku..... 401
Kahi e kuu ai ka heleuma—Anchorage..... 309
Luna awa—Harbor master..... 309
Laraahu, hoouka ana a kiola ana..... 401
Mea hookaumaha, hoouka ana a kiola ana..... 401
Moku manawa, aole huliia..... 402
Na mea aa, Hoowela ana—Combustible materials, Heating of 400
Palapala hoike no ke kakau hoopaaia ana, aole e haawiia mamua o ka palapa'a..... 402
Pu-a ana i na pea..... 400
Pohaku ame opala, aole e kiola iloko o ke awa..... 400

S

SABATI—SABBATH 149
Ano ma ke kanawai..... 150
Hoohaunaele ana i na anaina pule..... 149
Hookapuia na hana lealea ma ia la..... 150
Paani ame na hana hoikeike, papaia ma ia la..... 150
SILA, NA—SEALS. Hoopaa ana i na sila Aupuni maluna o na moku 408
SHELL GAME. Hoopai..... 173
SENATE—SENATE. E nana nohoi, Ahaolelo.
Apana: Senatoa..... 22
Apono ana i na kuikahi..... 13
Hakahaka, Na—Vacancies..... 24
Hoike ana no ke kupono..... 18
Heluna (ka nui) Senatoa..... 22
Heluna mai kela a mai keia apana mai..... 23
Hoa, Na—Members..... 21-22
Hoonohonoho ana 23
Hoopii Luna Nui, ka Aha nana e hoolohe..... 44
Ke ano e koho ai—Method of voting for..... 32
Koho balota ana, Na—Elections..... 22
Koho ana i na hoa o ka Ahaolelo..... 22
Manawa e noho oihana ai..... 22
Na mea e kupono ai e lilo i hoa no ka Ahaolelo..... 23
Na mea e kupono ai ka poe koho..... 30

T

AOAO

TAN FAN. Hoopai..... 173
THREE CARD MONTE. Hoopai..... 172

V

VETO (VITO) ANA A KA PERESIDENA..... 27

W

WAAPA ME NA KANAKA HOEHOE WAAPA—BOATS AND BOATMEN.
Uku hoolimalima o ka waapa..... 283
Helu o ka laikini, e penaia..... 284
Laikini 282
Pihi, Na..... 284
WAIONA—SPIRITUOUS LIQUOR..... 178
Aole e kuaiia ka waiona ma ka la pule..... 185
Aole e kuai i ka waiona i na keiki liilii..... 185
Aole e kuai i ka waiona i na wahine..... 185
Aole kuai i ka waiona i ka poe ona mau..... 185
Aole hiki ke hoopiiia ka aie no ka waiona..... 190
Ipuhao puhi rama, hiki no ke hopuia..... 183
Hana ana—Manufacture 178
Hana ana mai ka hua waina Hawaii mai..... 201
Hana ana i na mea inu noloko mai o na mea ai..... 198
Hoailona, kakauia malwaho..... 197
Hoike no ka hanaia ana—Report of manufacture..... 180
Hoopai no ke puhi ana i ka waiona me ka laikini ole..... 180, 181
Hoopii poho a ke kane, a ka wahine, ke keiki..... 193, 194
Hopu ana i na waiona i laikini ole ia..... 192
Hopu ana i na waiona i hookomo kue kanawai ia mai.... 183
Kahi e hanaia ai na waiona, e noa no ia no ka nanaia ana 181
Kahi e waihoia ai—Storage..... 179
Kuai ana i na waiona i hopuia..... 433, 434
Kuai kanawai ole—Illicit traffic..... 183
Kuai kanawai ole..... 196
Kuai kudala, papaia..... 194
Laikini:
Bona—Palapala Hoopaa 186
Buke no na laikini..... 188
Hana ana..... 176
Kuai liilii i ka waiona..... 185
Kuai nui..... 184
Lilo a nele ana i ka laikini..... 189, 191
Manaoia aohe laikini..... 193
Manaoia o ka haawi ana i ka waiona, ua kanawai ole no ia 193
Puhi ana—Distillation 182
Lapule, aole kuaiia ka waiona ma ia la..... 185
Laweia ana mailoko mai o ka Hale Dute..... 180
Na mea paahana puhi rama, hiki no ke hopuia..... 183
Paa a malama ana i ka waiona..... 197
Palapala huli—Search warrant..... 193
Rula ame na hooponopono ana—Rules and Regulations.... 181

WAIONA—*Hoomauia.* AOAO
Waiona i paipaiia 437
Waiona mailoko mai o na mea ai—Malt Liquors..... 198
Kuai ana 199
Waina Hawaii 201
WAIU—MILK 293
Paiia me ka wai..... 293
Laikini kuai waiu..... 293
WATHO ANA IMUA O KE KIURE—COMMITMENT..... 241
WAINA—WINE. E nana, Waiona..... 178
WAIWAI I AIHUEIA—STOLEN GOODS. E nana nohoi, Lawe ana i ka Waiwai i Aihueia..... 103
WAIWAI O NA AINA E—FOREIGN GOODS. Laikini no ke kalewa ana 303
WAIWAI HAULE—LOST PROPERTY..... 91
Aihueia ana 91
WAIWAI KALEPA—MERCHANDISE 291
Dute, Na—Duties 409
Hookomo ana mai i ka pauda, pu, a pela aku..... 412
Hookomo ana mai i ka waina a waiona paha..... 412
Hookomo ana mai i ka waiwai..... 412
Laikini no ke kuai ana..... 291
Nana ana i ka waiwai..... 412
Nana ana i na waiwai hookomoia mai—Examination of imported goods 412
Noi ana i laikini no ke kuai ana..... 292
Pau ana o ka laikini..... 293
Palapala ae e hoopae i uka—Permit to discharge..... 409
Palapala ae e maalo ae—Permit to tranship..... 414
Palapala a ke Kanikela—Consular certificate..... 411
Palapala hoike ola—Health certificate..... 416
Palapala hookomo—Entry 410
Palapala hookomo waiwai maalo—Transit entry..... 413
Palapala hookuu—Certificate of clearance..... 416
Hoopai no ka holo ana me ka loaa ole o ka palapala hookuu 418
Palapala hoopaa (Bona) no ka palapala hooiaio a ke Kanikela 411, 412
Palapala waiwai puka aku—Outward entry..... 417
Papa helu waiwai—Manifest..... 406
Papa hoike waiwai, Na—Invoices..... 411
WAIWAI PONOI O KE KANAKA. Hiki e laweia no ka pono o ka lehulehu..... 5
WAHINE, HAALELE ANA—WIFE, DESERTION OF..... 316
Aole e hookoia ka palapala hopu mawaho aku o ka apana i hanaia ai ka hewa..... 317
Hewa elua 316
Hoaponoia ana..... 316
Hoopai 316
WAHINE MAREIA, NA—MARRIED WOMEN.
Aole hiki ke hookoia ka palapala hopu mawaho aku o ka apana i hanaia ai ka haalele ana..... 317
Aponoia ka haalele ana..... 316
Haalele kane a wahine paha..... 316
Hoopai—Penalty 316
Kanawai puhi-hale, ua pili no i na wahine mea kane.... 111
WAWAHI ANA—BREAKING. E nana, Wawahi Hale.

WAWAHI HALE—BURGLARY. AOAO
Ano ma ke kanawai..... 86
Degere, Na..... 87
Hoopai 87
Komo ana, he mea nui ia..... 86
Wawahi ana 86
WEHE HOU ANA I NA KINO KUPAPAU—DISINTERMENT OF BODIES 356
WEHEWEHE ANO, NA—DEFINITIONS.
Ame—And 56
A i ole ia—Or..... 56
Inaina (manao ino)—Malice..... 56
Ofeni—Offense 56
Feloni—Felony 56
Karaima 56
Kekahi 57
Kekahi iho 57
Kekahi mea e..... 57
Mikamina—Misdemeanor 56
Seka kane—Masculine gender..... 56